

౮

ధర్మ సార రామాయణము

కళాప్రపూర్ణ, కావ్యస్థైర్యతీర్థ:

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ విరచితము

చెన్నపురి:

విల్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారి

‘వావిళ్ల’ ముద్రణాలయమున

ముద్రితము.

1937.

(సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తయధీనములు.)

మూల్యము 3-0-0.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS,
Madras.—1937.

శ్రీమద్రామాయ నమః

కృతినమర్పణోత్సవము.

నైవాకృతిః ఫలతి నైవ కులం న పిలం,
విద్యాపీ నైవ న చ యత్సుకృతాపి సేవా,
భాగ్యాని పూర్వతపసా భులు సంఘితాని
కాలే ఫలంతి పురుషస్య యతైవ పృత్యాః.

భర్తృహరి.

మహాశయులారా!

ప్రాగ్జనికృతతపస్సంచితములు భాగ్యములు. అవి ప్రయత్నైకసాధ్యములు కావు. కర్తృసిద్ధాంతము ననుసరించి కాలమున ఫలించునవి. ఎట్టిగట్టిప్రయత్న మొనర్చిన నెందఱు తోడుపడిన నవి ఫలించునని తెలిసికొనుట బుద్ధిమంతులలక్షణము. ప్రయత్నైకసాధ్యములే యనుకొనుట మూర్ఖులలక్షణము. దైవపౌరుషములసారము వలె నిదియు గ్రహింపఁదగినది. కొందఱు ఆస్తికాభాసులు కర్తృసిద్ధాంతము నవలంబించినట్లు నటించుచు నాస్తికాభాసులవలె బ్రయత్నించుచుందురు. వారు రెండింటికిం జెడినరేపణునివంటివారు. విశ్వాసమూని భగవంతునిభంగి గర్తమును నమ్మి దాని సాశ్రయించుచు నల్పఫలములగోరక భగవత్కృపనుగోరుచుండిన నది యతని యభివృద్ధికి హేతువగును.

ఏకార్యమునకును గర్తృమేయాధారము. అది యదృశ్యరూపముకదా. ఎట్లు కార్యనిర్వహణదక్షమగునని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. “దైవమ్ మానుష రూపేణ” అనున్యాయ మిద్దానికి నుత్తరముగ నే పుట్టినదని యెఱుంగుట తెఱుంగు. అదృశ్యపాశములం దగిలించి యాకర్తృమే పివీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతముగల ప్రాణి సముదాయమును ద్రిష్టుచు నాడించుచుండును. ఎవ్వరిమూలమున నేకార్య మెట్లు లెక్కాఁలమున సాధింపవలయునో యట్లే సాధించును. కార్యవిముఖుఁడు తటాలునఁ గార్యసుముఖుఁడగుట, కార్యసుముఖుఁడు హఠాత్తుగాఁ గార్యవిముఖుఁడగుట మనము కన్నులారఁ గాంచుచున్నారముకదా. అట్లేల యుండవలయును? కర్తృవశమున ననియే యుత్తరము రావలయుఁగాని వేఱువద్దతిని రాజాలదు. ప్రతిపక్షముఖి పిథాన మొనరించి యేదో చెప్పిన నది సాధుసమ్మతమగుసిద్ధాంతముకాదు.

కర్తృతైవ హి సంసిద్ధిమాస్థితా జనకాదయః,

లోకసంగ్రహము.

కర్తణో హ్యసి బోధ్యం బోధ్యం చ వికర్తణః,
అకర్తణశ్చ బోధ్యం గహనా కర్తణో గతిః.
యద్యహంకారమాశ్రిత్య న యోశ్చక్రియతి మన్యసే,
మిత్రైవవ్యవసాయస్తే ప్రకృతిస్త్యై నియోశ్యతి.
స్వభావజేన కాంతేయ నిబద్ధస్త్విన కర్తౄణా,
కర్తుం నేచ్ఛసి యన్తోహత్కరిష్యస్యహోఽపి నన్.

అనుగీతావాక్యములసార మెఱింగినచోఁ బై వ్రాసినది సత్యమని తోచకమానదు.

ఒకవృత్తి కొంతకాలము సర్వజనరంజకుడై యుండుట, కొంతకాలము సర్వ జనామోదముఁ బడయకుండుట మనము గాంచుచున్నారము. అట్లేల యుండ వలయు ? కర్తవ్యమననే యనవలయుఁగాని వేటుకారణమున ననవలనుపడదు. పురుషునిభాగ్యము నావినమే “భాగ్యాధీనమతజహమ్” అని కాళిదాసు వచించెగదా. భాగ్యమనఁగా నదృష్టము. అది కర్తవ్యముగాక మఱేమగును ? ప్రపంచమంతయుఁ గర్తృనిబద్ధమనునదియే సర్వకాలై కరూపస్థితిసిద్ధాంతము.

స్వే స్వే కర్తృణ్యభిరతస్సంసిద్ధిం లభి తే సరః,

స్వకర్త నిరతస్సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛృణు.

౪౫

యతః ప్రవృత్తిరూపానాం యేన సర్వమిదం తతమ్,

స్వకర్తౄణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః.

౪౬

అను నీశ్రీకృష్ణపరమేశ్వరోక్తి. కర్తసిద్ధాంతతత్త్వమును దానిననుసరించువధ్దతిని దానివలనఁ గలుగుఫలములను దెలుపుచున్నది. ఇట్లు భగవదాశయ మొప్పుచుం డఁగాఁ బౌరుషము ఫలించుననువిశ్వాసముకలదని వాదించు తెంతపొరపాటు ? పౌరుషము కర్తవ్యముల నందుసమయమున ఫలించుటంజేసి కొందఱిదియే ఫల దాయకమని పొరపడుట కవకాశము గల్గించినదని నాదృఢవిశ్వాసము.

కర్తము బ్రహ్మస్వరూపము. యోగులు తేజోరూపమునను, భక్తులు స్వాభీష్ట నిర్మితరూపమునను, జ్ఞానులు జ్ఞానరూపమునను, ఉపాసకులు కర్తస్వరూపమునను భగవంతునే యారాధింతురు. ఈయారాధన భేదములన్నియు ఫలదానమున సమా నములే. దృఢవిశ్వాసమున నారాధించిన వార లేమార్గము ననుసరించినను భగవత్కరుణకుం బాత్రులౌదురనుట యనిర్వేద్యసిద్ధాంతము. ఈసిద్ధాంతము నాశ్రయించియే కృత్య లభిష్టదైవమును భగవంతునిగా నెదనెఱుంగును శబ్దనుమంబులఁ బొందుపఱచి పద్యగద్యహారముల సమర్పించి యారాధించి కృతార్థులౌదురు. ఈ యారాధనవిశేషమునే సత్కృతులు

తాకికానాం హి సాధూనామర్థం వాగనువర్తతే,

ముషీణాం పునరాద్యానాం వాచమర్థోఽనుభావతి.

యన్న సూక్తికిం బాత్తులగుదురు. అనగా శుభాగలవారగుదురని భావము. వాల్మీకాదిమహాకవులట్టివారేకదా.

ఈసిద్ధాంతము ననుసరించియే నేను ధర్మసారసామాయణమును వ్రాసితని. రామచరిత్రమునకంటె సుప్రసిద్ధమగుకథ యొండొకడులేదని నానమ్మకము. నీతని శీతాచల మిది న్యాపించియున్నది. హిమాలయకందరాంతరముల నివసించుభిల్ల కుటుంబములందును శ్రీరామచరిత్రము గేయరూపమున బాడబడించుచుండుట సార్వజనీనము. అట్టి శ్రీరామచరిత్రమును

యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్రజేవతరో జనః,
స యత్సమాణం పరుతే లోకస్తవమనర్తకే.

అనుభగవద్గీతోక్తి నాథారముగఁ గొని నాచేసిన స్మృతపురాణోపాసకశ్రమము ఫలించునట్లు లాయాయిభాగములందు నాయాధర్మములనుజేర్చితని. జానశ్రీరామ చంద్రలక్ష్మణాదులవర్తనమే ధర్మశాస్త్రములు లోనగువాని కుదాహరణమునువిశ్వాసము కలవాడనుగాన నాయోపాసకత్వము వదలక సుదర్భముల ననుసరించి సదాచారములు మొదలగుధర్మకదంబమును వివరించితని. మతభేదముల ననుసరించి శివ విష్ణాదుల దూషింపరాదనువిషయము పలుతావుల నొక్కినక్కొనించితని. ఒక్క విషయమునే పలుతావుల జేర్చుట సమంచితము కాదని కొందఱుందురు. నిజమే కాని మరలమరల చెల్వినగాని మనస్సులకుఁ బట్టనివిషయములు కొన్నిగలవు. వానివిషయమున బునరుక్తత యనుదోషము పాటింపరాదని నిరాఘాటముగఁ జెప్పవచ్చును. భగవన్నామసంకీర్తనముభంగి ధర్మకర్తకదంబము నెన్నిమాటలు చెప్పినను దోషముగాక గుణముగనే పరిగణింపఁబడఁదగును. అట్లుచెప్పట దోషమనుట యిన్ని యుపనిషత్తు లేలయన్న ప్రశ్నమువంటిది.

సీతారామాంజనేయము యోగమార్గమును దెల్పఁ గంకణముకట్టుకొన్న గ్రంథము. కలియుగమున నది సర్వజనోపకారకము కాఁజాలదు. ప్రవృత్తిమార్గమున ననేకభేదభావములు, సదాచారములు నిరర్థకములను నూహలు, శాస్త్రము లను వదించుపద్ధతు లనుష్ఠేయములు కావనుతలంపులు, కాలానుసారముగా నలవాటు లను మాన్పుకొనవలయు నన్నయుద్దేశములు, భగవంతునినమ్మి నేర్పాప్పుప్రవర్తనము నరికట్టుట పురోవృద్ధికిభంగముకదా యనువాదములు వెచ్చువెరుగుచున్నవి. కావునఁ బామరుల కిట్టియిక్కట్టునఁ బ్రాచీనాచారముల, భగవదారాధనక్రమములు లోనగు వానిని శ్రీరామచరిత్రము నాథారముగఁగొని శాస్త్రమర్యాదల నతిక్రమింపక

యశ్శాస్త్రం వర్తతే కామకారతః,
న స సిద్ధిమపాప్నోతి న నుభం న పరాం గతిం.

తస్తాచ్ఛాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ,
జ్ఞాత్వా కాస్త్రవిధానోక్తం కర్త కర్తవ్యహర్షసి.

అను భగవదుపదేశమును నమ్మి యుద్బోధించితిని. కథావిషయమున నించుక మాట్ప
లుండును. అవి వాల్మీకిమహర్షి మతవిరుద్ధములుగావు. ఈవిషయమంతయు గ్రంథాది
భాగమునఁ బెద్దలకు విన్నవించితిని.

గ్రంథము పూర్తికాఁగా నిక ముద్రణ మెట్లు సాగింపఁ దగుననునూహ
కలిగె. నెల్లూరుమండలపరిపాలకసభాధ్యక్షులు విద్వత్ప్రసిద్ధ భువరవంశసంభూతులు
విద్వత్సమ్మానతత్పరులు శ్రీవేంకటగిరి రాజ్యపాలకులు, ఉముదేరాజహా లోనగువిరు
దములుగల విద్యావినోదులు నిరంతరాశ్రితపోషకులు నగు శ్రీరాజా వెలుగోటి
సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయాచేంద్రబహదూరువారిని నెల్లూరునగరమున సందర్శించితి.
ఏకాదశీవ్రతోపవాసశ్రమలయ్యు నాయాశయము నెఱింగి తమపాతశాలకు
నారించిన సత్ప్రవర్తన మనుపొత్తముం గొన నవధరించి యుపాధ్యక్షులు, పరోప
కారతత్పరులు విద్యాపక్షపాతులు నగు మ-రా-రా-శ్రీ, పాణకా గోవిందరెడ్డిగారి
కావిషయముం దెలిపిరి. వారు సంతోషమున నంగీకరించి యుత్తరువు నొసంగిరి.
తన్మూలమున రెండువందలయెనుబదిరూప్యములు నాకు లభించె. వానికిం బత్రములం
గొని వావిళ్ల ముద్రణాలయమున ముద్రించితిని. ఏతద్విషయమున మ-రా-రా-శ్రీ,
వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారిసాయ మపారము. దీనివెంట నిట్లే కలివిలాసము
నెల్లూరుమండలపాలకసంఘసహాయమున ముద్రింపఁబడియె. ఏతద్విషయమున
శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజులుగారికిని శ్రీయుత పాణకా గోవిందరెడ్డిగారికిని దక్కిన
తత్సభ్యమహాశయులకు నాకృతజ్ఞతఁ దెలుపుకొనుచు వారిని సంస్మరించుచుందునని
విన్నవించుచున్నాఁడను.

ఆచారముననుసరించి ముద్రణముపూర్తికాఁగాఁ దరువాతిపని కృతినమర్చ
ణోత్సవమని యెల్లరయల్లములఁ బల్లవించువిషయమే. రామాయణము శాంతి
గ్రంథమని పెద్దలయాశయము. దీనాంధ్రబధిరకుబ్జులకు నన్న దానము చేయవలయు
ననునూహ నాకుఁగలుగుటకు శ్రీమద్రామాయణమునఁగల

ప్రదేయాంశ్చ దదే రాజా సూతమాగధపందినాం,
బ్రాహ్మణేభ్యో దదే విత్తం గోధనాని సహస్రశః.

యీశ్లోకమే కారణము ఇక్కార్యము నెఱవేటుపెట్టులని యూహలుపొడవుగాఁ
బొడమసాగెను. కడపపురమున నిక్కార్యము సాగింపఁదలంచితినిగాని కాలమును
భావముల ననుసరించి మానుట మంచిదనితోచె. ఒక్కతఱి నేకాంతమునఁ గూర్చు
చుండి యూహించుచుండఁ దటాలున బల్లారినగరము స్త్రుతిగోచరమయ్యె. వెంటనే
యుదారస్వభావులు భాషాపక్షపాతులు ధార్మికులు నాయం దత్యంతప్రీతిగలవాడు

రసికాగ్రగణ్యులనగు మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్యులు, బి. ఏ., బి. యల్., గారికిని, నగురూరు నారాయణరావు, బి. ఏ., బి. యల్., గారికిని, వ్రాసితి. కొలది దినములకే సంతోషముండెలుపు నుత్తరమువచ్చెను. బాహుమాలముల దట్టితిని. వారు నధ్యక్షనిర్ణయమునఁ గొంతకాలము గడవలసినవారైరి. తుదకు నాంగ్లశక మున 9-1-33 అనఁదగు కాలమునకుఁ దుల్యమగు నీశ్వరసంవత్సర పౌషశుక్లాష్టమి భానువారమని నిశ్చయింపబడియె. కథ శ్రీరామచంద్రునిది. దినము సదాశివునిది. వారము కర్తసాక్షియగుమార్తండునిది. ఈమూఁడును గలియంటు త్తమమని భావించితి. మఱిమఱి సంభావించితి. ఏతత్సభాధ్యక్షులు మహామహాపాథ్యాయ కళా ప్రపూర్ణ కవిసార్వభౌమాంధ్రవ్యాసవిరుదాంచిత్రులు మహాభారతాదితాత్పరగ్రంథ కర్తలు శ్రోతస్తాత్పరకర్తాచరణనిరతు లుదారస్వభావులు పరోపకారిరతులు నగు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారని తెలియవచ్చెను. ఇట్లు కుదురుట ప్రాగ్జన్మ సుకృతఫలమని తలంచితిని. ఏతత్సభాకార్యనిర్వాహకులు పురపాలకోన్నత పాఠశాలాప్రధానోపాథ్యాయులు పండితాదరణస్వభావులు విద్యాధికులు చేశ భాషాభిమానులనగు శ్రీమాకామ-రా-రా-శ్రీ, కే. యస్. వేదాంతము, బి.ఏ.,ఎల్.టి., గారుగా నేర్పడుట మఱిత శ్రేయోదాయకమని సంతరించితి. అధ్యక్షులు కృష్ణ మూర్తులు కార్యనిర్వాహకులు వేదాంతులు నగుటకంటె వాంఛింపఁదగిన దెద్ది? ఇక్కార్యమున బద్ధాదరుల జేర్కొంటినిగదా.

ఆయుత్సవమునకుఁ బ్రధానము బీదలకు నన్నదానమని తెలిపితినిగదా. ఆమహత్తరధర్మకార్యమునకుఁ బూనినవారు మ-రా-రా-శ్రీ, విట్టా శేషప్పశ్రేష్ఠిగారు వీ రార్యవైశ్యకులసంభవులు. అనేకసంస్కృతాంధ్రగ్రంథరిశోధకులు. అనేకధర్మ కార్యము లొనరించువారు. నిరంతరమాయణ మహాభారతపారాయణాసక్త చిత్తులు. దత్తాత్రేయాదిభగవదనతారార్చనాదరులు. ప్రతివత్సరకృతభగవదారాధన విశేషసమయమృష్టాన్నసంతర్పితసహస్రాధికసద్విజులు నగుదురు. అట్టివా రిక్కార్య మునకుఁ బూనుటయు మహానందజనకమే.

కవివారమహాత్మనము గురుశుక్రశనివారములు సాగెను శ్రీకృష్ణదేవరాయ ధర్మవరకృష్ణమాచార్య కోలచల శ్రీనివాసరాయకవిశేఖరులవర్ధంత్యుత్సవములు విశే షోత్సాహమున జరగెను. శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారే యధ్యక్షులు. నేను నా యుత్సవములం దిలకించితిని. భానువారముదయము ఎనిమిదిగంటలకు శ్రీవిట్టా శేషప్ప శ్రేష్ఠిగారి హర్వ్యమునుండి శ్రీరామచంద్రరూపచిత్రితపటము ధర్మసారరమాయణ కలివీలాసగ్రంథద్వయము విప్రప్రవరవేదనాదములతో మంగళవాద్యపురస్సరముగా నుత్సవముసాగెను. ఉన్నతపాఠశాలను జేరెను. మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్య ప్రభృతులు న్యాయవాదులు పౌరప్రముఖులు వెక్కండ్రు శ్రీయంత యం. గోపాల స్వామి మొదలియారగురు లోనగుమాన్యులు నందఁబాల్గొనిరి. అధ్యక్షులు మహా

మహోపాధ్యాయాదిబిరుదాంచితులు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారు తమపీఠము నలంకరించిరి. వైదికపద్ధతిఁ బూజించి శ్రీరామచంద్రనిమ్రాలఁ గృతినము ర్పింపఁబడియె. పౌరాణికాగ్రగణ్యులు విజయనగరనివాసులు బ్రహ్మశ్రీ, సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రులుగారు రామానంతరకథ నుచ్చైర్నాదమున “వీనులవిందై యమృతపుసోనల పొందె” యన్నట్లు శ్రోతలానందసాగరమున నోలలాడుచుఁ జిత్రప్రతిమలవలెఁ జూపట్టునట్లు సులలితవాగ్దంభనలఁ జక్కఁగాఁ జెప్పిరి. వారివాగ్ధాటి గంగాప్రవాహమువలె నతినిర్మలమై శ్రోతలమనస్సుల నానందపరవశముల నొనర్చెను. శ్రీరాఘవాచార్యులయనుమతి నందందుఁ గొన్నిపద్యములు చదువఁబడియె. కృతి సమర్పణోచితముగ నధ్యక్షమహాశయులు ముచ్చటించిరి. శ్రీయుత విట్టా శేషప్ప శ్రేష్ఠిగా రమూల్యకౌశేయాంబరప్రదానమున గ్రంథకర్తను సమ్మానించిరి. ఉద్యోగమునుండి విక్రాంతిగైగొనిన మ-రా-రా-శ్రీ, డబ్బుగోవిందరావు బి. ఏ., గారు, కౌశేయవస్త్రము లొసంగి కృతికర్తను సత్కరించిరి. పదునొకడుగంటలుకాఁగా నధ్యక్షమహాశయులు సభనిలిపి మరల సాయంకాల మైదుగంటలకు సాగఁగలదని నెలవిచ్చిరి. తొలిదినమునఁ బాతశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీవేదాంతము గారును, ఆదినము ప్రధానాంధ్రపండితులు సరసకవులు కావ్యతీర్థవిద్వాన్ బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామశాస్త్రులుగారు నుత్సవమునకు విజయంచేసిన పండితులకు నితరులకు మృష్టాన్నదానమున సంతృప్తిగావించిరి. కృతినమర్పణసమయముననే దీనానాథాంధ్రబధిరకుబ్జులకు సంతృప్తిగ నన్నదానమొనర్చి శ్రీవిట్టా శేషప్పశ్రేష్ఠిగారు ధన్యులయిరి.

సాయంకాలము మహాసభ యారంభమయ్యెను. అధ్యక్షమహాశయులు ధర్మసారరామాయణ కలివిలాసములగుఱించి చక్కఁగా ముచ్చటించిరి. పిదప పాతశాలాప్రధానాంధ్రపండితులు కవిశేఖరులు కావ్యతీర్థవిద్వాన్ బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామశాస్త్రులుగారును సంస్కృతోపాధ్యాయులు వేదాంతశిరోమణులు వేదాంతశాస్త్రప్రిషయకగ్రంథకర్తలనగు బ్రహ్మశ్రీ, కొరటమద్ది వేంకటరామశాస్త్రులుగారును గ్రంథద్యయసారముగూర్చి విపులముగ నుపన్యసించిరి. నటకచక్రవర్తియని మహామహోపాధ్యాయ కళాప్రపూర్ణ కవిసార్వభౌమాంధ్రవా్యస శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులుగారిచే గోరి పిలువఁబడిన మ-రా-రా-శ్రీ, టి. రాఘవాచార్యులుగారు వేదేభక్తులలోఁ బ్రధానులుగాఁ గవులు వేర్కొనందగినవారని సోదాహరణముగ నిరూపించుచునుపన్యసించిరి. రావుబహదూర్ జొన్నలగడ్డ పాపయ్యశ్రేష్ఠిగారిపుత్రరత్నములు మ-రా-రా-శ్రీ, వీరన్నశ్రేష్ఠిగారు రజతపాత్రము సంధ్యావందనాదికమునకు నుపయోగింపఁ బారితోషికముగ నొసంగిరి. పాతశాలయందు సహాయోపాధ్యాయులు సరసకవులునగు మ-రా-రా-శ్రీ, కప్పగల్లు సంజీవమూర్తిరావుగారు పద్యపంచరత్నములం బఠించి యంతకుముందుఁ దాము మహాకవి బమ్మెరపోతనపై రచించినపద్యరత్నముల నధ్యక్షులయొ సభ్యులయొ నానతింగొని పఠించి సభ్యుల నానంద

వరసశేలముగా నొనగించిరి. వారకవిశాఖాప్రీతిను కెల్లబడి మెచ్చిరి. బల్లారిపురమున నిట్టి కవినతనములున్న వానికదా ఈనగర మెంతభగ్యమో యని యధ్యక్షమహా శయులు కడంగడం మెచ్చుకొనిరి.

మహారాజశ్రీ కృష్ణగల్లు సంచీవరాయకవిగారు, బల్లారి.

తే. శ్రీకరంబగువాణి కృపాపటాక్షమునకుఁ బాత్రుఁడవగు భాగ్యమును గడించి
త్రాలు జనమంది శేషాద్రి • కవివతంస !, వశమగునె మూఁగ సీతప్రతిభను గణించు. ౧

మ. పలుగ్రంథముల వ్రాసి, వద్దెల శుభ్రాస్థితి నెల్లించి, యాం
ప్రులపై తీరసింహాసనముంచి, విమలసోమము లగ్నింప భూ
స్థలిపై నిర్మితి; నీదుపే రొరుల కావచ్చునుగా రాచిలక,
గలకే పలుర్లు నిన్నుఁబోలుకవు నీ • కాలంబునకొ ఢినిశి !. ౨

సీ. నీదివ్యధిపతి బ్రహ్మాదిమంజుపురాణవారంబు రచించుట • గారణంబు
నీరామమూర్తిపై • నెనయ రామాయణం బారీతిరచించుట • గారణంబు
నీభక్తిభావ మీ • వాభాగవతము నాతీయనరచించుట • గారణంబు
నీలొకహితచింత • యాలొకవిభునవతారతత్త్వము వ్రాయుట • గారణంబు

తే. సీకళాప్రపూర్ణతయే యశేకలలిత, కావ్యరాజంబుల రచించుట • గారణంబు
ఇట్టి సీపు రాయలసీమ • నెనఁగుచుండు, భునత మాకందఱకు గర్వకారణంబు. 3

ఉ. పెక్కుకృతుల్ రచించి పృథివికొ నెలయించితి వానిలోన నొ
క్కొక్కటికికొ సమర్పణమహోత్సవజ్యంభణ ముల్లసీలై; నం
దొక్కటిరెంటిఁ గొల్పు శుభశ్రేయము మాపురి కిన్ని సాల్లకున్,
దక్కెఁ: గొఱంతటితెఁ • గడుభవ్యతఁ గాంచె బలారి నేటికిన్. 4

ఉ. ఆయతగౌరవంబు, విమలధాన్యత, సజ్జనశోటిమన్వనల్
మాయనిశీర్తి సీ'కలి విలస' కుమారియు, 'ధర్మసారరా
మాయణ' పుత్రియున్ గని • సమానముగాఁ దమతోడఁబుట్టుల
ట్టియవనికొ రమేశుదయ • నెప్పుడు వర్ధిలుచుద్రుగావుతన్. 5

బ్రహ్మశ్రీ ఘోషీ కృష్ణమూర్తిగారు, విద్వాన్, మునిసివల్ హైస్కూలు,
సహాయాంధ్రపండితులు, బల్లారి.

ఉ. పాయక వేదవార్ధి స్ఫులికవర్జిత ముంచి పురాణధర్మ కా
స్త్రాయత రజ్జాబంధముల • నట్టై మధింపఁ గళాప్రపూర్ణ ల
క్ష్యయత దీపిలాసములఁ • జేకొని పుట్టిసధర్మ సార్ధరా
మాయణమకొ సుధారసము • మాళింగకొ గవిరాజుఁ గొల్పెదన్. ౧

ఉ. మానితవర్ణ దివ్యపదఃమాన్య సుభూషణయు క్త దిగ్దకా
స్థానసభాభీనన్నత బుధార్నిత సర్వశుభార్థ ప్రాభవా
నూన వచోవిలాస సుమనోహర పావనగాథ చూపె మే
తానన నీకవిత్వరమ • యద్భుతమా కలిదోవిలాసమున్.

ఉ. వాణియె నీముఖాబ్జమున • వాసము చేసిన దట్టుగాక యే
ప్రాణికినైన నౌననంగ • వ్రాయంగ శక్యమె యిన్ని కావ్యముల్,
బాణనిభిష్ట మీజగము • ప్రాయమునాఁబడె హాడు; నేడు నీ
వాణికి శిష్టమయ్యె గవిఃసల్లభ! తెనుజగం బివంతయున్.

ఉ. సోమునికాంతి భాస్కరుయఃసోవిభవంమును, సోమనూరిజిహ్వా
నేమము, శబ్దశాసను నః నేకముఖోద్ధత కావ్యరీతులుకొ,
గామిత కల్పందైన సిరినాథుని సంపదల్లెఁ గొల్లయ్యె
నీమహితోక్తి నిల్చినవి • నీకిల సాటిగలారె భీమరా!

తే. ఇట్టి కావ్యాళి మముఁ దనియించుకొంటు, నిట్టికావ్యాళి నిక రనియించుకొంటు
నీమహామూఁ జరకాల • మిలను వెలయఁజేసి రక్షింపఁగా భక్తి • శ్రీకుఁ దలఁచు.

పిదప నధ్యక్షమహాశయములు గంభీరోపన్యాస మొనఁగి సభ్యమహాశయముల నాన
సాగరరంగ త్రరంగఁడోలికలనూచి వెలయఁజేసిరి. ఇట్లు లీకృతీసమర్పణమహాశిష్టముల
జయప్రదముగా సాగించి పాతశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు మ-రా-రా-శ్రీ,
కే. యమ్. వేదాంతము, బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు సభాధ్యక్షులకు సభ్యమహాశయము
లకుఁ గృతజ్ఞతం చెల్పుచు నుపన్యసించి యధ్యక్షులను గౌరేయించుకొనుచు
విద్యార్థికృతశిల్పసమన్వితహస్తాలంకారభూతదండవిశేషమునను, ద్వైద్యాగ్నిసృక్కుత
వ్యాసపీఠ ప్రదానమునను సన్ధానించిరి. రాత్రి యెనిమిదిగంటలకు సభ పూర్తియైనదిగా
బడియె.

కృతజ్ఞత.

ఏతద్విషయమున దొలుత ముద్రణముసాగ నెంతయు దోడ్పడిన శ్రీశ్రీశ్రీ
రాజా వెలుగోటి సర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయారేంద్రబహదూరువారును మ-రా-రా-శ్రీ,
పాణికా గోవిందరెడ్డిగారును దక్కుంగల మండలపాలనసంఘసభ్యమహాశయములు
సంస్మరింపందగినవారు. వారిసాయమే లేకయున్న నీముద్రణకార్యమే నెఱవేఱబడి.
మఱియు భాషాధారకులు ఆశ్రితపోషణతత్పరులు నగు మ-రా-రా-శ్రీ, వావిళ్ల
వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు నాకృతజ్ఞతాపూర్వకపంధనములకుఁ బాత్రులు. వారి
యనుగ్రహముననే నేనొకడనుగా గణింపఁబడుచున్నవాడను. వారిసాయ మపార
మనుటకంటె నెక్కుడుప్రాయుభాష నాకురాదు. తరువాత నీయుత్సవము సాగింప
నవకాశముకలదా యని వ్రాసినంతనే యద్దాని కంగీకరించి ప్రయత్నించిన

మ-రా-రా-శ్రీ, సగురు యుగాచార, బి. ఏ. ఓ. యల్ గాంతు సటుకచక్ర
చరిత్ర-మ-రా-శ్రీ, బి. ఏ. ఓ. యల్ గాంతు సటుకచక్ర, బి. ఏ. ఓ. యల్, గాంతు సటుకచక్ర.

కార్యభారమును శిరస్సున ధరియించి చక్కగా నిర్వహించి ఖ్యాతిగాంచిన
పాలకపాతశాలాప్రధానోపాధ్యాయులు సుగుణముగణభూషణభూషితులు
ప్రమాణ కే. యల్. వేదాంతము, బి. ఏ., ఎల్. టి., గారు నామస్మృతివితతి
సాక్షులు. స్వముగతు బ్రధానాంగమనబడినది వీడలకన్న దానము దాని
జక్కగా నెఱవేర్చి యంతట కృషి-దశ కృతినమర్శణోత్సవపరికరముల నొసంగి
పేదనాచపునస్పరముగ నుత్సాహమునుసాగించి యమూల్యకౌశేయముల నన్నలంకరించి
యూహించి రుచిలోక కారకరణబద్ధకంఠము సగృహతాండ్రభాషాకోవిదులు భక్తాగ్ర
గణ్యులునగు మ-రా-రా-శ్రీ, బిట్టా కేషప్పశ్రేష్ఠిగారు విశేషించి సంప్రవృత్తులు. వారి
కిని బిటుతప్తాయముగలవారయ్యు బుద్ధిని వృద్ధిచే విద్యద్విశ్వాసమున నలరారుచు
నాకు బాధితోషికమున నలరించిన మ-రా-రా-శ్రీ, బొన్నలగడ్డ వీరన్నశ్రేష్ఠిగారికిని
దనసుజశ్రేష్ఠిత్వజలకును నాకృతజ్ఞత నేతన్మూలమున విన్నవించుకొనుచున్నాను.
సెక్కుసంపత్సరములనుండి నన్నాదరించుచు నెన్నియోవిధముల దోడుపడుచు
సమయ మొదలవినపుడెల్ల వస్త్రముల నమూల్యముల నొసంగి గారవించు మ-రా-రా-శ్రీ,
డబ్బుల గోవిందరావు, బి. ఏ., గారు నాకు పండ్లులు. వీరుద్యోగమునుండి విర
మించి వేదాంతగోష్ఠిని గాలముపుచ్చు భక్తాగ్రగణ్యులని మఱియొకసారి నమస్క
రించెదను. ఏతత్కార్యభారమున గొంతపాలుగొని నన్నాదరించుటయే తవ్వుద
ంచి వెలయు కార్యతీర్థవిద్యార్థ బ్రహ్మశ్రీ, రావాడ వేంకటరామ
శాస్త్రిగారు పండ్లులు. మఱియు మ-రా-రా-శ్రీ, ఉన్నతపాతశాలపండి
తులు సంబంధముల్లి ప్రముఖకవితంతులు నాకు నిరంతరముపండ్లులు. ఇట్లు లిప్ప
ట్టున బల్లారిపురమహాశయులకు నాకృతజ్ఞతం చెలుపుకొనుచున్నాడను. పరమేశ్వ
రుడు వీరలకు నిరంతరారోగ్యభాగ్యాదుల నొసంగి కాపాడుచుండుంగాక. త్రిలింగ
దేశమున నెల్లకాలము బల్లారిపురపరిఖ్యాతి నిష్కళంకతుహినమయూఖుని నీస
డింగును వృద్ధికొందుచుండుంగాక. ఈగ్రంథముద్రణసమయమున దప్పలుదిద్దుట
లోనగుకార్యములకు నెంతయు దోడుపడి కవియు గ్రంథపరిశోధకుడు సోదరుడు
కడప పురపాలకపాతశాలయందు బ్రధానాండ్ర పండితుడునగు చి|| కావ్యపురాణ
తీర్థ విద్యార్థ జనమంచి వేంకటసుబ్బారావుశర్మ కేతన్మూలమున నితోఽధికవిద్యుపం
పదాయురారోగ్యములుగలుగఁ బరమేశ్వరు నెదనిల్చి యాశీర్వదించుచున్నాడను.
ఆరాత్రి నేనొక్కడనయిండ్ల నీమద్రణమునకని పడునైదురజతముదికల గుప్త
దానముగ నొసంగిన మ-రా-రా-శ్రీ, అయ్యగారి బుస్సెట్టిగారికి నాకృతజ్ఞతం చెలుపు
కొనుచున్నాను. వీరు కణికెల్లు వాస్తవ్యులు. ఆర్యవైశ్యులు. పరోపకారనిరతులు.
నే నేగ్రంథముప్రాయుచున్న వాడనని తెలిసినను దోడ్పడుచుందురు. వీరికి భగ
వంతుడు సుఖసంపదగూర్చుగాక.

సాహసించి ధర్మవేత్తవలె నీ గ్రంథమును ప్రాసీదని తూలనాడక శిష్యు
వాత్సల్యమునిచి నాతప్పుల నెమకి నాకుఁదెలిపి నామూలమునఁ జక్కఁబఱపఁజేసి
మహనీయమతివిశేషభూషితులు కరుణానీరధులు నగు పండితాఖండలుల సంజలఁబట్టి
వేదమఱచున్నాఁడను. ఈసభాకార్యమును జక్కఁగా నిర్వహించి న న్నాశీర్వాదించిన
మహాపహోపాధ్యాయలు కళాప్రపూర్ణులు సుకవి సార్వభౌములు శతాధిక గ్రంథ
కర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారి నెంతయుఁ బ్రార్థించు
చున్నాఁడను. నాలోపములమన్నింప సమస్తవిద్యత్కవితంసముల వందనపూర్వక
ముగఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను. ఇంతకంటె విశేషించి ప్రాయఁదగిన విషయములు
నాకులేవు. పరోపకారసంతత వ్రతుల నింతకంటెఁ బ్రార్థింప సక్కఁటయు నుండఁ

ఇట్లు విన్నవించు విద్యత్కవిసాదభక్తుఁడు,

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

పీ టి క

బ్రహ్మశ్రీ, కావ్యస్మృతిశ్రీ కళాప్రసూర్ణ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు బ్రహ్మాండపురాణశ్రీమద్రామాయణబ్రహ్మపురాణాదులు పద్యాత్మకములుగా నాంధ్రీకరించినను, శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వశ్రీరామావతారతత్త్వాదులగు గద్యాత్మకకృతులు నిర్మించినను భ్యాసీగడించినవారనుట యాంధ్రలోకమునకు విదితము. శ్రీరామకృష్ణ భక్తులును మాతృభాషానేపాలనులు నాంధ్రకవిత్వదీక్షితులు నగు శ్రీశర్మగారిపుడు నూతనముగాఁ జెల్వగించి యాంధ్రపాఠకలోకమునకు సమర్పించిన యీమహాకృతి ధర్మసారరామాయణము.

తారకమంత్రమైన శ్రీరామనామ మెపుడు భూమిపై వెలసెనోకాని, అది నాటినుండి నేటిదనుక నొక్కరికిగా భవతఖండమంతట భక్తులను గవులను బరవశులను గావించుచునే వచ్చుచున్నది. తొల్లి సుస్మృతమునందును, విదప వివిధదేశ భాషలందును బూర్వ లెండతో శ్రీరామచరితమును వర్ణించియున్నను, తరువాతి వారును వారితరువాతీహారును గాలక్రమమున శ్రీరామగుణకీర్తనము నెన్నిభంగులనో కావించుచు వచ్చుచున్నారనుటయే తారకనామ మప్రతిమాన మనుచు దాని మహాత్వమును జాటుచున్నది. అందుకే యురారిమహాకవి యనర్ఘరాఘవమున నిట్లనియున్నాడఁ

“యది టుణ్ణం పూర్వై రితి జహతి రామస్య చరితం,
గుణై రేణావర్ణి ర్జగతి పున రన్యో జయతీకః.”

రామకథాశ్రయములై యసంఖ్యాకములుగా నుదయించిన బహువిధకావ్యములమాట యటుండ రామాయణరామమున నావిర్భవించిన వెన్నో కనబడుచున్నది, వినబడుచున్నది. ఆనందరామాయణమనోహరకాండము, రామాయణము తెన్నియని ప్రశ్నించుకొని వాల్మీకిరామాయణము తరువాతవెలసిన యోగవాసిష్టహనుమ దధ్యాత్మ నారద లఘు బృహ దగస్త్య ధర్మసార వృత్తబ్రహ్మ భరద్వాజ శివ భరత దేవీ గుహ్యక మంగళరవి పులస్త్య విశ్వామిత్రసుతిశ్ఠి సుగ్రీవవిభీషణాది సంజ్ఞలవెలసిన ముప్పదిరామాయణములను జేర్చి,

“ఏనం సహస్రశ స్సంతి శ్రీరామచరితాని హి,
క స్సమర్థోఽస్తి తేషాం హి సంఖ్యాం వక్తుం సవిస్త్రమ్.”

అనుచు రామాయణములు వేలకొలది వెలసినవని వక్కాణించినది. ఇట్లు వెలసిన వన్నియు పసిష్ఠవిశ్వామిత్రభరద్వాజాదులపేళ్లే నన్య లాయాకాలముల రచియిం

చిననని యూహించుదునుగాని, పేళ్లనుబట్టి యూహనిష్ఠ విశ్వాసు ప్రాగతేతత్తగ్రామా
యణకర్తలని భ్రాంతిపడరాదు. బహువిధములైన యుః పురాణములను బెనే యనుభూతి
కములైన రామాయణములును, క్రీస్తుపూర్వ మొకటిరెండుశతాబ్దములు మొదలుగా
క్రీస్తుశక మాత్రేషుశతాబ్దములలోను భిన్న భిన్న కాలముల నుదయించిన ని నిరాశీప
ముగా భావింపవచ్చునుగాని, వీనిలో నేది యెంత దేదియెంత యనుపర్యయముపూర్వ
మభేద్యము వీనిలో నొక్కొక్కదానియందు భక్తిభావవైరాగ్యాదిపరమములలో
నొక్కొకటి విశేషముగా విర్భుతమైనను, అన్నిటిలోను బ్రధానమైనది యమవర్తితమీ
అట్టి యీయగర్వాచీనరామాయణములలోని తీర్థార్థ సాధనములు శ్రీనివాస
కీని మూలము శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణం.

“వాల్మీకినా కృతం నచ్చ శతకోటిప్రవిష్టం,
తత్సర్వేషామాదిభూతం మహామూగళియకమ్,
శేషభూతం చతుర్వంశత్సపాత్రం ప్రథమం న్యూతమ్”

అనుచు వాల్మీకిమహర్షి తొలుత శతకోటి గ్రంథస్థానం మాదులును పదియగుచి,
తరువాత దానికి శేషముగా, భయపినాలుగువేల గ్రంథం మహా శ్రీమద్రామాయ
ణము నిర్మించెననియు, తక్కిన నానార మాయ శబ్దముల నే ప్రథమముని యా, వాడు
పురాణాదులును, ఆనందరామాయణాదులును చెప్పినవి, తెలిసి, వాల్మీకి గ్రంథము,
గ్రంథ రామాయణ మొకటి మొట్టమొదట వినియించు నన్నవలెనటు విశ్వస్యము
కాదు అది రామకథామహాత్మ్య ప్రశంసాపదలు తమోర్తి కరములగునట్లు క్రీస్తు
పూర్వము పన్నెండవశతాబ్దము మొదలుగదిన దనుచు, దీనికలము యథాసాధు
నము పాత్రాచిత మొదలగుబహువిధములను గావించియిన సుస్మృతములన్నియు
చరిత్ర ద్వితీయసంపుటములో నవిష్టముగాఁ జెప్పించి నిర్ణయించుకొను నట్లు
రామాయణజీవభూతమైన దీనియందంతములు బాహ్యములను బ్రతికలు గాని గాని,
ఇందొక్కవిశేషవిషయము:-

వేదములకుఁ దరువాత నూతనచ్చందోఽనగాగలై మాంకాంబులని ప్రశంస
కెక్కిన వాల్మీకిరామాయణమున కితిహాస మనెడివేరు పురాణాదిప్రసిద్ధియు, భావ
పారంభోపదేశక, అస్తిన్నాస్తే, ఇతహాసః అనగా గురుమహారతి ముపదేశం
బడుచువచ్చిన పురావృత్తమని యర్థము వాల్మీకిమహర్షి, రామకథ నిలహాసమనుటం
బట్టి యిది యతనినాటికే బహుపురాతనవృత్తమై యతనికి గురుపరంభోపదేశముగా
దెలియవచ్చినదని భావింపవలెనుగాని, ఉత్తరకాండవృత్తాంతమును విశ్వసించి వాల్మీకి
శ్రీరామునినాటివాడనిమాత్రము భావింపరాదు. మఱియు, ఋగ్వేదదశమమండల
తృతీయసూక్తములోని

“భక్తీ భక్త్యా నచమా ఆగ్రాం అన్వసారం జారో అభ్యేతి బ్రహ్మత్,
సుప్రత్యేక్ష్యగ్నిర్విద్యతే మౌనభిర్వైశ్చ శ్రీరామమస్థాత్”

అను తృప్తిగలబుద్ధున కొకానొకని నీరాశామరానణపర్యంబుగా నర్థము చూచి, రాహునిణాంభ నిలగెట్టెకయినను బూర్వ మనెడిమధ్యప్రాయము సూపించితిగాని, యది సరిగాని పైబుద్ధులు, అగ్నిని సూక్ష్మములోనిది ప్రసాయణాచార్యులు దీని కగ్నిమముగానే భావ్యము వ్రాసిరి లుగాం, వేద మకర్తృకము స్వయంప్రకాశ మనాది యగ్రహాంబుపిగామనయు, వేద మీశ్వరి ప్రణీప మనాది యిపారుషేయ మనెడి యుత్తరమీషాంబునగునాగా, వేదములందరువాత వెలసి భౌతికసృష్టి లోని విషయమంద నిర్దిష్టంబుగానున్నది అది యగ్రహాంబు! సృష్టిప్రతికల్పము యథాశ్రాంబుముగా నీరునుగిలినదిగాని గాత్రం బూర్వకల్పములోని రామోదంత మీకల్పము, వేదములో నిర్దిష్టమై యుండు నిర్దిష్టచెప్పుట రేమో కాని, ఈశ్వర నిశ్వసిత ముండు వేదమునకు గాత్రమును గముల్ల నమూనృ లండుగట్టతమేని దాని నిశ్వల్పముకే భంగముంబును శ్రీరాముని శిష్యుడై యైదపు డతనియత్తము వేదమున నిర్దిష్టమైయుండు కాశ్వర్యమేమని యందురేమోకాని, శ్రీరాముని డీశ్వరంబునముకాని సాక్షాత్తీశ్వరుని కాండ అదిగాక యితసచ్చతాంతమంతయు నిర్దిష్టమూను చిత్తమై మర్త్యలో కము సాక్షాత్తీశ్వరునిగా భావించుచున్నాము గాని, యదృశ్యమై స్వగ్నియమనియో వైశ్వదీయమనియో భావించుటలేదు. అందున నీశ్వర ప్రకృతి మునెడమలోని పేదములోనిదనుట పోషకగణ కావున శ్రీరామభక్త మనదాహం కంటెంబ యిట్లుంబునము హానిలేదుగాని వేదము లను బూర్వమన్నది నాదోయి రాంబాద.

శ్రీరామభక్త యొక్కదని తెలిసి నేని తెలియకున్న నేమి? వాల్మీకినోట వెలసియది అ'కమునకు మఱియొకపేద మైనది.

“వేదవేద్యే పరపుంసి జతే దశరథాత్మజే,
వేదః ప్రాచలసా దాసీ ల్నాహౌద్రామాయశాత్తనా”

అనుచు బౌరాణర్యోపపురాణాదులు దానిని వేదముగా స్తుతించినవి అందులకు గారణ మందె యర్థిమైపరామహాత్మమే ప్రకృష్టమతార మాశైశవముగా నెడి నెడ నాత్మమామూలీలలం జూపును శ్రీకృష్ణుడం భగవంతుడ నెడిభక్తిభావమును బ్రాజ్ఞలోకమునకు గలిగించినది శ్రీరామావతార మట్లుగాక, యుత్తమమానవ శీల మెక్కువగా జూపును సజ్జనులకు రాముడం భగవదవతారమనుబుద్ధి పుట్టించినది. పితృవాక్యపరిపాలనము, భ్రాతృప్రేమము, ఏకాత్మీవ్రతము, శిష్టరక్షణము దక్ష

సంహరింపబడి మొదలుగాగల శీరోహస్తనాయకలతీతాములే యతడు సత్త్వముార్తి
ధర్మస్వరూపుఁ డగుటకు హేతువులు ఆసుగూనం దతనై యతడు జగదాదా
హుణమైన యుత్తమమానసపాత్రమహర్షి జగన్మోక్షమైన భగవదవతాగ
మయ్యెను అందునతనై సత్త్వవిశ్వామిత్రాదిమహర్షు లతనిని బైకి శిష్యునిగా భావించి
నకు చునస్సున దైవముగానే స్మరించిరి

మహావీరుడు మహాదాయుడునైన శ్రీరాము నట్లు సకలసర్వవిజయముగా
భగవద్భుగంభరముగా నభివర్ణించి వాక్కిరామాయణ మాధారముగా నుడ
యించిన బహురామాయణములలో నభ్యాత్మసిద్ధరామాయణాదులు కొన్ని రామ
కథచాటున బహుత్వమును వీధించినవి వాక్కిరామాయణమందే అంగ్రహముగా
నున్న ధర్మము నీధర్మసారరామాయణము వాచ్యముగాపించి తనపేట సార్థము
గావించుకొన్నది. ఇందు నీతారామాద్యుత్తమపాత్రముల యెల్లమాటలందఱును
సమాచరణయోగ్యమైన ధర్మము మూర్తిభవించి గోచరించునుటయే యిందలివిశే
షము ఇక గ్రంథవిస్తరమేల?

గ్రంథవిషయమా జగత్ప్రసిద్ధము గ్రంథకర్తయగుశర్మగారా త్రిలింగి చేశ
మునకుఁ జిహ్నమితులు శర్మగారికవిత్వము ధారాశుద్ధిగలిగి మృదుమధురముగా
నుండుననిచెప్పుట సిద్ధకథనము విశ్రాంతిగోరుచున్నవయస్సులో భక్తిశ్రద్ధలతో
నింతచెప్పగ్రంథము నిర్మించుట యాంధ్రభాషభాగ్యము భాషాభిమానులందఱును
దీని జదివి, స్వయముగా భక్తులై భక్తులకు రామకథామృత మిట్లు పంచిపెట్టుచున్న
శ్రీశేషాద్రిశర్మగారియుద్యమమును సాగ్ధ్యముగావించు

విశాఖపట్టణము,
11-9-37

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
ఆంధ్రవిశ్వకలాపరిషత్కలాశాలాసంస్కృతాంధ్రాధ్యాపకుడు.

శ్రీ

న వీ న న మా లో చ న

లోకోపకామే నగవత్సేన ఆ రోగింగిదో కాజోలు కష్టాలు గ్రావి
కాలముడలంచి, యందలహాసపు శత్రువుమరిసి, యి రేయిడగు కావ్యమని నిశ్చ
యించి పుష్కరాద్వైనిశ్వాసహాసములని, వాసిగించిన వేదముల నిరస
రించుకొని స్త్రీపురాణోహాసములనుదలించి మనకు బ్రసాదించిరి ఆశ్చర్యము
లిక్కాగ్యము జేయకయందురే నింతకేమోయందుమో చెప్పదరకుకాదు ఆవి
మానవుల జక్కిదిగజాల సనిరి వేదభాస్రములు కథారూపములుగామి జగు
యల నాకర్షింపజాలని రెంచియో, సాహస్య లవాన్ని జలింపజాలనియో,
యందలి కర్తసూక్ష్మములనే గథారూపములుగ వ్రాసి నెల్లరు జగివి తత్సారమును
గ్రహింతునితలంచియో, పురాణోహాసములను రిచించిరని యూహింపవచ్చు
కావ్యసృష్టికి గడంగివారిలో దొలుత బేర్కొనడగివహాసీయుడం వాల్మీకి
మహర్షియని పెద్దలభావము ఇమ్మహాముని యుభయమలనిరర్థవినిస్పృతమకరంద
ప్రవాహమే రామాయణము దీనిమహత్త్వమును బలువురు పలువిధముల వక్కాణిం
చిరి చతుర్వేదము లందఁ గలదిరి కా గిరి చతుర్వేదసారముని కొండ అనిరి ఎటున
నేమి? ప్రజల కాధ్యాత్మికసుఖము నిడజాల భగవద్గ్రంథమునకు బ్రపంచకవాజ్ఞయ
మునం దధికగౌరవము స్వీకరించిన గ్రంథరాజిలో, నిది మొదటి దన్నజాలు

ఆశ్చర్యరామాయణము దేవభాషయందుండుటచే నెల్లరకు సుహృథముగామి
మహాత్ము లితరభాషలకు దాని మార్చిరి తెనుగున శ్రీరామచరిత్రములు పెక్కులు
గాన్పించుచున్నవి భాషాంతరీకరణమున నొక్కొక్క రొక్కొక్కపద్ధతి నవలంబించి
వారివారికిం దోచినట్లు వ్రాసిరి కాని మూలమునకు సరియగు భాషాంతరీకరణము,
లేయునరెండో గలవు అందు గోపీనాథరామాయణము, ఆంధ్రవాల్మీకిరామాయ
ణము, ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము లని చెప్పవచ్చును ఇందేవిసరియగుభాషాంతరీ
కరణ మునుట వస్తుతముకాదు

ఈరామాయణములలో గడపటిది యగునాంధ్రశ్రీమద్రామాయణమును
రచించినవాగు కావ్యసృష్టితీర్థులు, కళాప్రసూర్ణులు నగు సభినవాంధ్రవాల్మీకి
బ్రహ్మశ్రీ, జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు వీరాంధ్రలోకమునకు జిరపరిచితులు వారిం
గూర్చి నే బొగడ్డపాలము ద్రొక్కక ప్రకృతము వారిచే రచింపబడిన యాశ్చర్య

చిత్తాశ్రమము నాది దొంగ గుణబద్ధముననే పారితోకమునకు సంస్కరణ సమర్థులగుట.

వీతి కాకాగల రొలుతు గపినుత్రాసలం చెలుపు టాచారమయ్య గ్రంథ - క్తులు నెఱజూడగలదేద దమగ్రంథములన్నియుండి సు దమచరిత్రమును, దాని చిరుచిర గ్రంథనామమును గ్రమముగ ప్రాసితొని భావికాలపుడక్కలం దొలచి తొను కాన నే నప్పనికి గడంగిలేరు

శ్రమహాకర్తలు శ్రీరామచరిత్రము నెంతసంగ్రహించి వ్రాసవలెనో అంబ నాగ్రహించియు, ఎంబ పందివ్రాయవలెనో అంబ వెంచియు చెండు కావ్యముల సంతకే నెఱచెచ్చిరి మరల జబ్బితచర్వణముగ నీరామాయణంబనకేగడంగి తెనరసమని కలు వుండు శిరస గలుగకపోని ఆనాశియనిచ్చుకే యాదిన్ని పేరిక

శర్మగాలు తోలుత్రాసిని గద్యసంగ్రహరామాయణము బొలుకే యుం యుక్తులు రెండవదియన్ననో మూలమును హాఖ్యానాభిప్రాయములనుగూడ గర్భి రింకొన్న విశ్రులకద్యగ్రంథము రామాయణతత్త్వవిచారము న్నెడ ఇయ్యవి మూలముం దొండుటచే స్వాతంత్ర్యమును గోలుపోయినవి కవి తా చెలువ నెంచి స్వీకరణము లన్నిటికందసలబోటు చొరకిదు కాననే కథను సంగ్రహించిగు. సందేహముల విమర్శించియు, పాఠకులసౌలభ్యముకొఱకు బద్యములుగా నుండుట మేలనియెంచి వెండియు గడంగిరచించిన ద

ధర్మసార రామాయణము.

ఇందలికథ రామాయణకథయే కాని లండందూ ఒకము లోకమును చెలువ నెంచి సర్వప్రయముల కనుగుణముగ గొంత మార్చిరి

ఈకృతీనిర్మాణమునందు వీరిముఖ్యోద్దేశము లివియని నాయల్పమరికం దోచిన వానినిం చెల్పెద

1 చరాచరాత్మకమైన ప్రపంచమంతయు గర్వమునకు లోబడినది. కర్మము ననుసరించి శరీరము, దాని ననుసరించియే వాంఛలు. కర్మమునుబట్టెనే సుఖం శిఖా దులు, పాని దిరన్కరించి పో నెంతవారికే దీక్షన నిధియన్నను, గాలమన్నను నదియే. అదియ దైవమని వెక్కుతావుల సిద్ధాంత మొనర్చిరి ఇందులకు—

బాలకాండము 82, 247, 48, 49, 220, 221, 224, 111

అయోధ్యాకాండము 351, 351, 356

ఆరణ్యకాండము 142 నుండి 146 వఱకు 339, 342 నుండి 355, 420, 421 వఱకు

కష్కింధాకాండము 43 నుండి 55 వఱకు, 203 నుండి 227 వఱకు

యూద్ధకాండము 398 నుండి 96 అను 869

పై దృశ్యము సుగమము నీల - త్తానక్తి తెల్లవగు

2 హరిహరసాసిజాసము ప్రకృతిసంగతులు ఆమెయె సర్వకారణకర్త, ప్రకృతిసంస్కారకగాని గాఢ్యము కార్యము గాఢ గాఢాదు, ప్రకృతిసంగతులు సాక్షాత్తము, బుద్ధి, ము, సంగత్యము కేవలమో ప్రకృతి స్వయే రూపము, శబ్దమునుగ్రహించి వివిధ భేదముకాని సమస్తముబట్టికాని రూపములందు ప్రకృతిమయమే, అన్నిమహములుగా కాక్షముల సంహారములే, స్వయంత్రులే, సుమారును జర్మించి తత్త్వముల చెల్లించు మతద్వైతములుప్రకృతి సర్వకర్త ఇట్లేవారూపముల ద్వారా చేశములను నూలగొట్టి పుండు

బాలకాండము 321, 325, 627, 662 అను

ఆరణ్యకాండము 502, 517 అను 717 నుండి 721, అను 733

సుందరకాండము 623, 21, 25 అను

యూద్ధకాండము 856, 860 అను

3 శివకేశవులను వారలకృష్ణము లేని ప్రకృతిసంగతుల నగుటచే బహుత్వ రుచు ప్రగుణమయము డనెనును అట్లే నలని సర్వరజస్త్వమోగుణములచే సర సీజాసహారీభాలనేత్రులుచూపించి సృష్టిశివసంహారకార్యముల బ్రహ్మచేమము కొఱ కాచురింతురు అగ్రకొక్క చల్పము వేఱకొక్క ఉధిగు డప పీలులేగు వారిలో నెఱి కార్యము జరగనున్ను బ్రహ్మచయహారములు సాగవు లోకసంగ్రహార్యము వారొండొరుల ధ్యానింతురు

బాలకాండము 492, 495 అను

అయోధ్యాకాండము 532, 568 అను

యూద్ధకాండము 921, 932 అను 910, 919 ముడిము 934

4 యోగము యోగాభ్యాసమున మనోనియమి గాంచిగాని భగవంతుడు జూడదరముకాదు. యోగి అందఱకంటె సుత్తములు ఆతనిమేన విషమువ్యాసించు అగ్నిదహించు ఆతని కసాధ్యకార్యములులేవు ఆలవడని సిద్ధులులేవు సమయమతమే యోగమతము అల్పసలప్రదమగుబాహ్యపూజ (విగ్రహారాధనము) గావించు వాడు యోగి కాదు. యోగి సర్వసమత్వముగలవాడు భక్తి, కర్మ, జ్ఞానములు మూడును జేరినగాని సంపూర్ణఫలము నీజాలవు అది యనోన్మన్యాశ్రయములని నిరూపించి భక్తి యొక్కడున్న ముక్తియున్నదని బోధించు చొంగదాసుల కల్ముల గర్హించిరి. చూపించు

బాలకాండము 478, మరల 481 నుండి 506

అయోధ్యాకాండము 357, 375 వఱకు

అర్కాకాండము 133 నుండి 136

కొంఠాకాండము 294, 295, 303 నుండి 310

సుందరకాండము 47, 51 వఱకు

అర్కాకాండము 812 నుండి 852 వఱకు 904

ఇంపి ముఖ్యములని చెప్పవచ్చును తక్కినభర్తవిశేషములు లేననరాదు కథనమునరించి నగుచుము దిక్కినపుడెల్ల చెప్పునీతులను, భర్త ములను, మంత్రతంత్ర సహస్యములను, జక్కగఁదెలిపఁజేయుచున్నాడు

సనాతనాచారతత్వములును, లోకజ్ఞానసంపన్నులును బహుశాస్త్రనేర్తులునగు శర్తగా దిక్కుకి సర్వాచారములు సమంచితములుగావని నిరూపింప నింగుఁ బట్టినతా భర్తములును, స్త్రీల నిర్భయత్యములును, వారికిఁగల స్వాతంత్ర్యములను, సతియందఁ బతి యునుకడగు సమ్మోహమును, సతీత లెట్లున్న సంసారమున నానందసౌఖ్యములు గలవనుటనుగూర్చించి యుపన్యసించిన తావులఁ గాంచి యువయువతీజనంబు లవ్యానిరంబులధరింతురే నిహపంబులఁ బంచుసౌఖ్యములం బడయు టబ్బురమే?

బాలకాండము 443 నుండి 456 వఱకును 467 నుండి 474 వఱకును, 608 నుండి 624 వఱకును

అయోధ్యాకాండము 5 నుండి 12 వఱకును, గలవానిఁ గిలకింపుడు

సీతనమ్మికకై రామునిగుఱుతులు చెప్పఁబూనినమాటలే కేవలము “మ్రస్తికస్తి ప్రలంబశ్చ” యని మొదలిడి సాముగ్రికియుంతయు నప్పఁజెప్పక, సదాచారవల, క్షరజ్ఞత, సత్యము, వినయము, ఆస్తిక్యము, పౌరాషము, త్యాగము, మృదుత మొదలగువానిఁ బ్రశంసించుట నిలిగలవాఁడును, దావీత, దాసాంగత్య, దాగ్ధ్యయదురాచారమగ్నీలాదలం దెగడఁగ ననిలేనివాఁడును, శ్రీరామచంద్రుడని తెలిపిన ఘట్టమునుబరికింప స్మృతిపురాణతాత్పర్యములెల్ల చొక్కచో నక్కనినరు లెట్లుచచ్చిరో బుద్ధిమంతు లూహింప నరకాశకులదా షట్టవిధయవలెల్ల విస్తరించి చెప్పుజేయికార్యముయొక్క ముఖ్యోద్దేశమునియుఁ దెల్లముకాకమానగా రామరాత్ర తత్త్వమున నివియెల్ల నిచ్చోడేర్ప వీలులేదు

రా వ ణు డు

ముక్తికొఱకు సీతాసహరణమును గావించినే కాని కాముకుడై కాదు ప్రకృత్యుపాసకుఁడు సుతకుమారునిబోధ మఱుపనివాఁడు మహాభక్తుఁడు జ్ఞానియే కాని మూర్ఖుఁడు కాఁడు

ఆరణ్యకాండము 714, 724 వఱకు

సుంకరకొండపై 272, 351 ఎకర గవనీయ్యులు

ఇవిగాక, జాతుహింసనుగూర్చి సుందరకావ్యము 57 నుండి 75 వరకు
విషయము లేనిచాలా గొప్పదైవం పద్యముని సూర్యకావ్యము 104, 117 వాడు

ఉపాధి కర్షణ పాలసీనుకు అందించి అయోధ్యా కార్యము 630 నుం : 618 e ను

[illegible]

బాండ్ కౌంటర్ నం. 521, 522 లలో

ప్రైవేట్ షాపింగ్ సెంటర్ల వైపున పోవాలి

బౌలకాండము (66), 711 పంక్తి

అవీర్వాదప్రభుని పాదములు గుఱిచి

కీర్తి - గౌరవము 269, 279 శ్లోకము

సగం ధ్యాయం కాలము ఉపవాసాద్యం మలం, ల స్నిగ్ధములు, అక్షిప్తములు, అగ్రభాగం
పడతులు, తగధిపే నులు, అత్యుయోగోపాహారములు, కాటకముల శ్రమలు, అత్యంత
దేవతలు, అభిచారములను, నీనిగ్రహం

సూక్ష్మకౌశికం 136, 157 పాఠము

మొత్త కారాగృహము 109, 127 వఱకును 192 నుండి 193 వఱకును 105, 424 వఱకును 519 నుండి 558 వఱకును 789, 900 నుండి 901, 959, 977 వఱకు విప్రుల ముగఁ జర్పించిరి

శాంత ప్రయోగపరి, భాగనాగులు, మంత్రస్థి, నీజాక్షరములు, మునుస్థి, బహుమతముల మొదలగువానింగూర్చి

కీర్తిపూర్ణాకాండము 370 నుండి 383 వరకు

సూర్యకాండము 626 మొడి 615 చతుర్థ

జి శ్రీనివాసులు

ఓషధులయొక్క ప్రయోజనమహత్వతత్త్వమును గురించి

శుద్ధకాండము 462 పండి 479 వరకు

గమనింపుడు

అకార్యములంశూర్చి సుందరకాండము 83 నుండి 92 వరకును జూడనగు

ఆదిత్యహృదయము

తనకొక హేత్యంతరములేనివరాత్పగం డాదిత్యుని గొల్చెనన్న నన్విచివా
దండను, కాన నయ్యది ప్రక్షిప్తమని దూలనాడుమహాత్ములకు నుత్తరమిందొడి,
ఫక్కిగాంచుడు ఇందాదిత్యునివహీనూనువర్ణన మతిశ్లోఘ్యము

B

యుద్ధకాండము 737 నుండి 757 వరకు

రావణవధాసంతరము శంకరుడు రామునకు దశగ్రంథనిగనబఱుగుటయు సత
నికిఁ బూర్వస్మృతియుండుటయు సుతానులపై వ్యామోహముండుటయు గలదా
యని నననాగరికు లిరికిడి ప్రశ్నింతురేమో యని యుద్ధకాండము 863, 64, 65, 66
వఱకు సమాధానమును వ్రాసి 867, 68 పద్యములలో, చచ్చినవారు మరల జనించుట
లేకు కర్తము లేదనిపాదించు పాశండమతము నిరాకరించి 869 లో కర్తగతిందెలిసిన
భాగమును గాంచగగు

ఇట్లు లాయాయితావులగలసార మేమని చర్చించి సప్రమాణములుగా యథా
మతి వ్రాసి కృతినామము సార్థకమగునటులు శ్రీశర్మగారు తమపాండిత్యప్రకర్షము
గనబడిచి పారగ్రూతజ్ఞతకు బాన్మలైరి

ఇందన్ని ధర్మములునుగలవా? ఈరిశ్రమమున లోకమున కేమేమేలుగలగా? యనరాగు ధర్మములన్నియు నింక లేకున్నను సకలధర్మముల సార వింగుంగలదనియే
నాసమ్మము ఇక లోకమునకుమేలుగలదా? యన్నఁ గొంటిఱుకైనగలగనకదా? యనుటయే సగుత్తరము. కర్తగతులంబట్టి మనోగతులు తొలుమాఱుచుండు.
దాన సొక్కనిచిత్తమునకు సచ్చినమార్గము నింకొక్కఁ దీసడించుటయు, గాని
వేతొక్కఁడా తేపించుటయు, మఱియొక్కఁ డద్దానిఁబండించుటయుఁ జూచుననే
యున్న వారము కాన దానికై పెంచివ్రాయుటేల?

సత్కర్మములు సలుపుటవలనఁ బూర్ణముకలుగుచు ధర్మాచరణముచేఁ జిత్తశుద్ధి
లభించుటేగాక పరమపదంబునకుఁ బరంపరాసాధనంబగును. అర్థకామంబులు ధర్మ
విరుద్ధముగ ననుకూలముగనుండుచటలు. పాటింపవలయు పురుషార్థచతుష్టయమును
బడసి సుఖించుటకై మానవులు కాలాచుగుణముగను వర్ణశ్రమానురోధంబుగ
ననుష్ఠింపవలయువిధుల నన్నిటిని పిపులముగఁదెలుపు వేదశాస్త్రపురాణోపదేశముల
యొక్కసారాభిప్రాయ మీధర్మసార రామాయణమని మఱియొక్కమా అనుటకంటె
నింకొక్కమాటఁ బలకఁజాల.

ఇక నిందలికవిత్వముంగూర్చి నాలుగుమాటలు సంస్కృతాంధ్రములయం
దసమానపాండిత్యమును గడించి, శ్రుతినియనల్ల భాగగోచరులై, మంత్ర ఖండసర్వస్వ
వేత్తలై, యోగశాస్త్రమర్తజ్ఞులై, వేదాంతము నభ్యసించి, స్మృతీర్థులై, తెనుగున
ననేకకృతు లీవఱకె వ్రాసి యశోవిభూషితులగు వీరికవసమునుగూర్చి నే నేమి
వ్రాయఁగలను? గ్రంథమంతయు శాంతరసమునఁ బెరుపొంది శబ్దాడంబరములేక,
సర్వథా ద్రాక్షాపాకవిలసితమై, ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణముల విలసిల్లి
సాత్వతీప్రధానమై సహజానర్హభారాః రశోభితమై మొదటినుండియుఁ జిరరవఱ
కొక్కపోలిక గతిస్థలనముం బొరయక నివ్వఁజెల్లుచుఁ జదువరుల దెండమున కమితా

సందేహము గూర్చుకొన్నది. వేదాంతవిషయములు, ధర్మసూత్రములను, మంత్రాని
శాస్త్రవిషయములను చెప్పుచుండి గూడ నిరంతరముగా భాషాజ్ఞాన మే
మూలమైన స్వప్నవారికగూడ సువర్ణముగూర్చులు. బెడంగంగ ద్విమధ్యముల
గాంచిన వీరికపతానైపుణి యొక్కదో కెల్లమునాగు

ఇట్లుసాసీదము లేటేట నిర్దోషము నిర్దోషము గాంచ గల్గుచుండగోలుపు
భాషాకే కలుపుచు భాషాతలైతఁ ఈ భాషాకలైతఁ గల్గురాసమునో నిర్దోషకన్యలై
లేమొ ఇంతకే విరామముగల్గెను. ఇది దేవ స్థులై శక్తిగారి కప్పుడే గర్భ
దోహదలక్షణములు గాన్పించుచున్నవి. పునఃప్రకృతలక్షణము వీరినిలముగాని

సుతానము బడలగుచున్నది. శాకనగవనినోటి. వీరితాత్పర్యనిగదా లోకల
భాషము లంగభేదము శిల్పమునున్నదిగాని. స్తుత్యుబాబట్టి కాదనినూ. వీరిమత
సిద్ధాంతము కాననేపుంయూ మొందుచున్నది. ఇది మిట్టముగూడలాకల గూతులం
గాంచుచున్నది. కానిని “మృత్యువునొలలేజనా” యనునొక్కకింజేరివారము
మనము మహోర్ముములం దున్నది. బడలగదా? కొలులయేమి?

ఇందలిశిక్షలు—

సముద్రమును త్తరించుచుమర మూర్ఖాచూపముచుండగ బొమ్మని మహేం
ద్రుడు మైనాకునియొకరికొలిపియున్నది. హనుమజ్జననాశివధను గిష్కింథాకాం
డము 290 చుండు 411 చతుర నిర్మలము చెలువును కాలపిండముగావించుట
సమయజ్ఞులనులోకమేమో? యనునొకని తుద యిట్లు నిర్ణయించుకొనగలిగితిని ఇది
కిథాప్రధానముగాప్రాయముచుకొని నీతులనుపిష్టించియెప్పుడే యాకృతిముఖ్య
ద్వేషము అట్లుగుట దీనికి దోషమే. పాసగు? పాసగునందరేని భావతసంహితలోని
పదునెనిమిదధ్యాయముగీతగల నట్లున కగుసమాధానము నీని కేటి కన్వయించక
పోవు నని తనిపితిని.

మైనాకదర్శనము, సురసాగమనము, సింహికాహననములనుమూడును శ్రీమ
ద్రామాయణమున నుండకాండాదినిర్ణయబడియుండ నిందేటికో ష్కింథా
కాండాంత్యమున బెప్పిరి ఈమాన్యులై గలుగుప్రమాద మేమియూ గన్పడదని
నాయూహ

ఇక నిక్కవిచంద్రులకైలి నిండుకలవిమాడక మాననయితిగాదా. గతిచెడక
బిగువుదప్పక భావశబలతగల్గి రసస్ఫూర్తములై నినుపారినవీరి కతిపయవద్యము
లిందు బొందుపఱచెద అవియు నీతి నుదేశించునట్టివానీనే దడవెద

చ. భీరుషుడు తానె కర్తనని + పొంగుచు నుండును జ్ఞానహీనతకొ

బరశివుఁ డీతఁ డజ్ఞుఁడు ద్విసాదములుండు లులాయమంచు దా

న గుఱుచుచుండు గర్తమనునదియు ముందుగ హెచ్చరింపజే
మును గూర్చిఁగూర్చుచు నభియంత్రుని పంపు నదియో!

బాల. కాం. 88

చ. ఒకటిటి మోము నగమనః * నొక్కనికన్నని బట్టుకొన్న పే
తో కంటి స్వీయదాగల మహోద్ధతి నొక్కడు బట్టబట్టి యా
న్పుంసుచు బోవుచుండ గనుచుకొ నుండుచుచు నుండగానలెకొ
ఒకబక్కన్ డడ, గుమికొక మేడవలెగడజేయఁ బిమ్మటన్.

బాల. కాం. 188

చ. పువ్వుల బల్లెలందు రిలుపుల వలెయొ యుగలాజు, అన్యం
బడుచుగఁ బల్లెల రేపె లగునట్టినువార్త చెందఁగఁగా? య
త్తరుణమునందు విన్నవెనె * దాదొక్కను నే విలసతు నందు నె
వ్వరు కలఁ బల్కలేదుగదా * భాస్కరమంజుమోగింద్రువా!

అయో. కాం. 379

ఈ ఎక్కడ నేర్చుకొంటివో * గూఁడు ముల్ సహజన్త! యెవ్వరే
నిక్కడ నిట్లుపల్కుచు * యీ తెలుగుతయ నేర్పలేదుగా
ముగ్గునంతో చావఁగను * బోదగు నన్నననానోక్తి నీ
హక్కువుడేసి విన్నయిండు * లాహయ కల్ల దదేమిచిత్రమో!

అయో. కాం. 105

నిన్నుగాక వెంన్న * నీవు జన్మించితి, విశ్వాభి భవాభి నెట్లు నుల్లి
వంశగుండినావ * భావించఁగాఁబాల, బెద్దవారికంటె బెద్దవైతి.

అయో. కాం. 106

బొమముడెఁగించిన * బొత్తులోకములెల్ల, నిలఁ డేమిచేయునో * యింక ననుచు
గనులు త్రిప్పినయంత * గడగడపడపడు రమరు లెల్లరు నేమి * యిగురొ యనుచు
బయలును సాగింక * భయపడుచుదరా, నుచులెల్ల నెవరిజంపునో * యిటందు
నడుగిడఁబూసిన * యింక పడంకును శేషుడేమగునొక్క * చిత్తు లనుచు

గీ. నడవి నడుగడ వ్యాపూదు * లడలు పేర, యాచలికి నే యాచరింతునొ నునుచు
బ్రళయకాలాకంఠదె యీవిపులుఁబాల్చి, వచ్చిరాఁ డని లలుతురు * వహవిజాలు.

అరణ్యకాం. 83

చ. కరణము శిష్టధ ర్గిను * గర్తమిత్రమతుండుగా భయం
కరమిహంగ నాభియొకర్తను హేతువుగాఁగ సర్వసి
ద్ధుశుభ ము ఫలముగను * సాగెను వచ్చుతి కాసికైకనం
హరిణులు సంతోషాత్ము డగునప్పర సేతురెంద నత్తిటన్.

అరణ్య. కాం. 421

ఒరులకు సాయ మే నయితి * నొక్కవుడే నొకహానిచేయ నె
స్వరికిని దుష్టకల మిహవచ్చె నెట్లులొ నాకు నందు బా
మరులు తలంక్తు పూర్వజువత్కృతకర్తఫలంబె యిద్ది యి
క్కరణినిమాచ్చె గాలము నింకకొ వగపేలసి దెన్నఁడొక్కఁడున్.

శిష్కింధ, కాం. 14

- క. భవమిచ్చిన నైశ్వర్యంబుగ గీర్వాంశురాయగుఁడు + బొలుతుఁబ్రగాకం
చుచు "వింఛెనుజాల్మనఁచనఁగలు ఫలియించు తెట్టు నన్న చులూహా ! క్రింద. కాం. 275
- ఉ. తావియెలేనిపుష్పము నితంబినిలేనిగృహోత్తమంబు న
బృహములేనివల్కు నలఁభారవిసమ్రముగాని భగవంతుం
దేవిని కందఁట్ర బహుశేష్టవక్త మహాదా సర్వభూ
రావిభానుపంవఁగన + నట్టిగుణావళి పిష్పలంచెగళు. కంద. కాం. 63
- ఈ చిత్తము శాంతమైనయెడఁ + జేకులు నన్నియింబు నెప్పుడు
నత్తఁడ గాంచుఁ జిత్త మణివ్యాసము పల్వక యాగుణంబున
దుత్తలపాలనొందు, మఱియొక్కయుదాహరణం బింఁట న
రోత్తమమంచుఁ జెప్పఁదొ + యెప్పుడగ దానినయింబు గట్టిగన్ కంద. కాం. 112
- క. కామలను జరిపి గ్రద్దలగూఁకఁగి గీర్వంగ గోరునటు లుత్కృచం
దేహిని దానం బిడు పలు, గామల జెండాడ నెంచుఁ + గమలనళాక్షి ! కంద. కా. 291
- చ. నవస కన్యకార్యముఁదాయము హాస గనంగఁజేయుచున్
ఘనత వహించుకార్య మదిఁగాఁ దలపోయుచు నుచ్చుచున్ వచు
గనుఁగొన నీనడించునొరుఁ + గాంచి హాసించుచుచుండు క్రూరచి
త్తునిఁ దలపోచు రాదనువాఁ - దోఁచెడు నందు వ విచు నిచ్చుటన్. కంద. కాం. 293
- గృహిణి ప్రాచీనకన్యకాగ్రహణతత్పరత్వమననుండ మాప్వంబిఁదాగు దాని
వలన నశ్వుల ను చొగిఁబలురు క్రూరమనిని గన్నెత్తిచూడ నేమాడ్కిగ నను
కంద. కాం. 325
- చ. జనులకు నెక్క మృత్యువు పొనుగ వసించియె యుండు దానిం
గనుఁగొనఁజాల నెవ్వ రదికాలమురూ దనమూర్తి జూద ఎ
చ్చును, మణమైన పిల్వదగుఁచొప్పును గాంచు, కర్మ సంగతిం
గొని చనువారికిన్ ఫలముఁగూర్పు న్నలంబ్రతలేడు దానికిన్. యు. కాం. 230
- చ. అంగెన యుద్ధభూమికిఁ జయం బొడఁగూర్వఁగఁ బోరువాడ నే
మరది భవత్పదాబ్జముల + మస్తమానఁగఁజేసి మ్రొక్కి భూరసం
గరమును జెప్పఁగల్గునున్ + కాలభటుల్ పలువంగ వారిలో
నరుగునున్ యెఱుంగ మనఁమారఁగ మ్రొక్కెడఁ గొంగిలింపునూ. యు. కాం. 276
- మ. విరకాలంబుగ నన్నుఁ బెంచితివి; లక్ష్మీనతృప్తం గల్గున
ట్లయం బాలితి; వింతదాఁక నిను నేనర్థంప నెద్దాని నే
దరుణంబిద్ది దురంఁమైతగుట నర్థంబేదియే గోరఁగాఁ
బుగిఁకొల్పెన్ మది కొంగిలింపు మదియే + పూర్ణార్థ ము చెన్నెదన్. యు. కాం. 277
- అందఱకంటె దానధికుఁడై మఱి యందఱు తానెయఁద్యుఁదా
నందఱియందునుండి యెవఁరైనను ద న్నెఱుంగంగ రానిదౌ

చందమున నైలంగుచు నసుంగరూపుడు తానెయోచు నొ
వ్వందిగియును వాడొననుఁ బొరుషమొప్పగఁ దాడుఁ గావుతన్. యు. కాం 362

చ. తలఁపఁగ వచ్చునయ్యి యిటు • తమ్ముడు కందుచు వల్కులాజినం
బుల ధరించి నాకొలుకు • భూరితరంబగురాజ్యసంపదర్
గలుగఁగ వీడి నన్గ నెడుకాంక్షల తెప్పలువాయఁ జాడఁగాఁ
దలఁపక వాని కందు సుఖధామములన్ వసియించు టొనఱి! యు. కాం. 881

చ. ధనమున కానపూసి యెన్యుంబులు వల్కుచు సాధుకార్యమున్
జరిపడి బాడుకాయఁ బలుపాపములకైన నహించి యున్నమున్
పొనరిచి యవ్వి నెగ్గినఁ బ్రమోదమునొందెడు శుంకలున్ మహా
విషయముచూప సత్కృతికి • విఘ్నముచేసి హసించు దుర్మతున్. యు. కాం. 1021

ఇట్లే వ్రాయఁదలచిన మానఁదగినపద్యము లీకృతిఁ గాన్పించవు విస్తరిభీతిచే
విరమింపఁబడినదే

ఇప్పరమలాక్షణికుల కావ్యముంగూర్చి వ్రాయఁదగునంశము లింకను బెక్కు
లున్నను, వానినన్నిటిం దడవి చర్చింప నుభయభాషావేత్తలగునంతర్వాణులకుఁ గాక
నాయత్తి జడమతి కేలసాధ్యమగు? నాయల్పమతికి గోబరించిన విషయములఁ దడ
వితి నాకుఁదెలియక మానినవానిని బారకలోక మెఱింగికొని నన్ను మన్నించుఁగాక!

గ్రంథోత్పాదకులు శేషాద్రులు, ముద్రాపకులు వేంకటేశ్వరలు, మహోత్సవ
కర్తలు రాయలసీమవాసులు దేని కిడఁగొఱుంత? ఎల్లకాలము నిట్లే జరపుచుంట
కేతక్కార్యత్రయకర్తల కతులై శ్వర్యాయురారోగ్యములఁ బ్రసాదింపఁ బరమేశ్వర
నొక్కపరి మనఃకంజాతమున ధ్యానించెద

ఇందు నాయసామర్థ్యముచేఁ గలిగిన ప్రమాదాదులను దోషజ్ఞులగువెద్దలు
మన్నింప వినయముతోఁ బ్రాంజలింగూర్చి యింతతో విరమించెద.

ఓం శాంతిః.

దేవనహళ్లి.
ఈశ్వరాశ్వయుజ బహుళ
౧౦ భాద్రపదమాసము
28-10-1937.

ఇట్లు,
విద్వద్భక్తచరణదానండు,
క రణ ము కృష్ణ రావు
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

విషయసూచిక.

బాలకాండము

విషయము.	పుట.
కథారంభము	1
రాజవర్జనము	2
కైకను దశరథుడు పెండ్లాడుట	3
దేవతలు బ్రహ్మతో రావణునిదండగమాలఁ జేప్పట	20
దేవతలు వైకుంఠమున కరుగుట	24
వసిష్ఠుడు దశరథునిన శ్రీరామునిమగ్గిమఁ తెలుపుట	36
శ్రీరాముడు లక్ష్మణునిహితుడై మునివెంట నరుగుట	39
శ్రీరాముడు తాటకను వధించుట	41
విశ్వమిత్రుడు రాముని విరుతించుట	44
శ్రీరాముడు మారీచనుబాహులతో యుద్ధముచేయుట	47
విశ్వమిత్రుడు శ్రీరామునకు శివధనుస్సునుగుఱించి తెల్పుట	48
అహల్యశాసని మోచనము	50
గౌరముడు శ్రీరాముని నుతించుట	53
శ్రీరాముడు హితములఁ దెల్పుట	54
గంగానదీమహత్త్వము	59
శ్రీరామలక్ష్మణవిశ్వమిత్రులు మిథిలఁజేరుట	62
శ్రీరామాదులు జనకునియజ్ఞభూమి జేరిబోవుట	63
జనకుడు శ్రీరామునకు శివధనుస్సును జూపుట	64
హరధనుర్బంగము	66
జనకుడు సీతకు ధర్మములం దెల్పుట	69
విశ్వమిత్రకృతరామస్తుతి	77
కాండంతము.	86

అయోధ్యాకాండము

సీతారాము లయోధ్యలో సుఖముండుట	87
దశరథుడు పౌరులతో నాలోచించుట.	90
శ్రీరామునకు దశరథుడు పట్టాభిషేకమునుగురించి తెల్పుట	94
శ్రీరాముడు సీతతోఁ బట్టాభిషేకవిషయము దెల్పుట	

విషంధము.	పుట
కైక దశరథుని వరము లగుట	97
శ్రీరాముడు లంఛినిజూడఁ గైకగృహంబున కరుగుట	98
కైక శ్రీరామునకు వరములను చెల్పుట	99
శ్రీరాముడు సీతతోడను దష్టనితోడను నడవి కరుగుట	100
భరతుఁ డయోధ్యనుచ్చుట	101
కైక భరతునకు దనకార్యముం చెల్పుట	102
భరతుఁ డన్ననుజూడ నరణ్యమున కరుగుట	103
గుహుఁడు నైన్యముల సిద్ధపఱచుట	105
భరతుని గుహుఁ డాహ్వానించుట	107
సౌమిత్రి భరతాగమనము రామనకుఁ జెప్పట	110
రాముఁడు సౌమిత్రికి హితోపదేశముచేయుట	111
రాముఁడు లంఛికిం దర్పణముచేయుట	116
శ్రీరాముని భరతుఁడు రాజ్యముఁజేయరమ్మని కోరుట	119
శ్రీరాముఁడు భరతునకు గర్హస్థిధాంతమును చెల్పుట	121
భరతుఁడు శ్రీరామునితోఁ దనవిన్నపము చెల్పుట	124
జాబాలి రామునకు ధర్మముల చెల్పుట	130
శ్రీరాముఁడు జాబాలికి నుత్తరం బిచ్చుట	134
జాబాలి శ్రీరామునితో విన్నపంబుసేయుట	137
వసిష్ఠముని శ్రీరామునకు ధర్మోపదేశముచేయుట	139
శివపూజోపదేశము	"
వసిష్ఠముని రామునకు ధర్మముల చెల్పుట	145
రాముఁడు వసిష్ఠునకు ప్రత్యుత్తరము చెప్పుట	148
భరతుఁ డడవులకు వత్తుననుట	149
రాముఁడు భరతున కుపాసకధర్మముల చెల్పుట	150
భరతుఁడు పురికరుగ నొప్పకొనుట	154
దండకారణ్యవర్ణనము	159
కాండాంబము	166

అరణ్య కాండము

విరాధకావమోక్షము	169
శరభంగమునిచరిత్రము	178
రాముఁడు లక్ష్మణున కుపాసకమహత్త్వ మెఱింగించుట	180
సీతకు రాముఁడు స్వాభిప్రాయము చెల్పుట	186

నిర్యాయము.	పుట.
మండకర్ణిప్రతాపము	187
పరిబలస్థితి	189
శ్రీరాముడు దుగ్గస్త్రాశ్రమమున కరుగుట	191
అపరాధముల రామునితో సాధా ఏర్పడుట	193
కాలము రాక్షస వృత్తము	200
మార్వణాభివృద్ధి	203
రాముడు సోమిత్రి కన్యకానిగ్రహణము చేయుట	208
సహాయము గలభయమునకువచ్చుట	210
శ్రీరాముడు తప్తమున గ్రహణము చేయుట	214
రావణుని మూర్ఖత్వాభివృద్ధి	221
రావణుడు సురీచునికడ కరుగుట	227
సోమిత్రి రాక్షసములు యని రామునిగల చెల్లుట	231
సహాయమున రావణుడు నీతిచేయ వచ్చుట	235
జానకి రామునికు బంధువు	237
శ్రీరాములత్పత్తియు నీరసము నెరుగుట	240
జటాయువు నీరసార్థము చెల్లుట	241
కలంధము క్షిప్రభాసము	245
రాముడు అమృతమును సేవించుచుండుట	249

కిష్కింధా కాండము

సుగ్రీవుడు రాముడు గాంచి భీతిల్లుట	
హనుమంతుడు రాముని గానదోషపుట	251
సుగ్రీవుడు రాముని నుపదేశము కాలకించుట	257
వాలిసుగ్రీవుల తొలియుద్ధము	259
తార వారికి సారము తెలుపుట	261
తారకు వాలి ప్రతివచనం బిచ్చుట	262
శ్రీరాముడు వాలిని సద్దించుట	264
వాలి రాముని ప్రశ్నించుట	
శ్రీరాముడు వాలికి సదుత్తరము బిచ్చుట	267
వాలి రాముని నుతించి కర్తవ్యము చెల్లుట	270
సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.	271
శ్రీరాముడు సుగ్రీవునకు సంసారయాత్రాంధకరి చెల్లుట	273
సుగ్రీవుడు వానరులకు బంధువు	275
సంపాతి వానరులకడకు వచ్చుట	277

విషయము.

పుట.

గ్రంథాంతము

అథయస్కాంతము	387
యత్కించేనక్రమము	388
అగ్నిసహజములు	390
అగ్నిసహజములు	392
అగ్నిసహజములు	"
ఇంద్రజిత్తు రామత్తులు నాగ పాపముల జేయుట	393
అగ్నితంత్రములు	395
రామ పాపముల జేయుట	396
గ్రామములను మృతినొందుట	398
కుంభకర్మములు	400
కుంభకర్మములు	403
కుంభకర్మములు	403
రామములు కుంభకర్మములు	410
అతిశయములు మృతినొందుట	413
పాపములను కంటే దైవ మధికము	419
ఇంద్రజిత్తు అష్టాష్టముల రామముల మూర్ఖత్వములు	420
అభిచారహోమహాస్యము	421
హిమములను హస్తము	427
వానరులు లంకం గాల్పుట	430
ఇంద్రజిత్తు హోమము చేసినట్టి రామముల నోప్పించుట	431
ఇంద్రజిత్తు మాయసీదను జూపుట	434
మాయాసీతావధరహాస్యము	436
చైతన్యనికుంభిలాపృతాంతము.	437
దేవతావర్ణములు	438
విభీషణుడు అక్షునిని బంధించి రాముని జేడుట	"
మూలబలముల రామమూర్తి దునుమాడుట	444
రావణుని చెండవయ్యదము, అక్షుని మూర్ఖ	448
రామరావణుల మహాసంగ్రామము	453
అగస్త్యముని యాదిత్యహృదయమును రామున కుపదేశించుట	458
అదిత్యహృదయతత్త్వము	

విగ్రహము.	ప్రతి.
రామమూర్తి కపరిమూలదుట	461
రామనిరస్తవ్యము	464
విభీషణపట్టాభిషేకమహోత్సవము	"
నీర శ్రీరామునిం జూచుట	466
శ్రీరామందు నీరను బరిక్షించుట	"
నీత నడు పురములిచ్చి యగ్నింబ్రవేశించుట	467
అగ్నిదేవుణ్ణి నీరను శ్రీరామున కర్పించుట	470
అస్తి సరితోధనర రాస్యము	471
ప్రకృత్యుపాసన	472
శంకరుఁడు సశరఘని రామనకుఁ జూపుట	473
విమానమహాత్మ్యము	478
రాముఁడు శివలింగముఁ బ్రతిష్ఠించుట	479
భరద్వాజాశ్రమమున రామాదులు నిలుచుట	485
తపఃప్రభౌము	
హనుమంతుఁడు గుహువకు భరతునకు రామునిరాకఁజెల్పుట	488
శ్రీరామచంద్రపట్టాభిషేకమహోత్సవము	491
రామరాజ్యము	493
ఫలస్తుతి	495

యాశ్రితసంరక్షణాదృతః బెంపొంది ధవ్యనీపాటవీససతః గాంచి
మంజులవాక్పాధిశమమున నెంతయు నింది మాహేంద్రనీలసమానకాలి
తే భాసనూనాంగమునఁ దగి శ పాదూర్త, సఖరభామిళితాదిత్యనాథ హరిహ
రాదిమకుటనుణిద్యుతీ యగుఁడఁ దనఁ, శ్యామలాదేవి నిల్పుత శ నానువిదమి 7

నీ. సత్త్వగుణంబు రజ సమోగూములు నొగి బ్రథానంబులై శ యుండి లోక
రక్షణసృష్టలు శ శివయు ననుకూలములు ముఖ్యమైయున్నై శ చెలఁగుఁగండఁ,
జక్రంబు వేదంబు శ శాతశూలము కార్యసాధనములుగా నెసంగుఁగండఁ,
శ్రీవాగుమాఖ్యలచే నించు శక్తులు కార్యభారింబుల శ నిర్వహింప
తే నశ్యుతబ్రహ్మశివులను శ నాహ్వాయములు, ఖ్యాతీ మించఁ ద్రిమాన్యుల శ నఖిలలోక
భారవాహుల మాయ యేర్పడఁ నృబంధ, నలరు నాలోకనాథుల శ నాత్మఁ దలఁతు

చ ఉరమున వక్త్రపార్శ్వముల శ నొప్పుగ నిల్చి మాసరస్వతీ
గిరివరజాతలన్న సుడి శ కీర్తిగమై లగనూహ వాక్కు శౌ
ర్యరమ నొసంగుఁడు హరిస్వయంభువు శూలిని గార్యదక్షతం
బరిచులి గాంచఁజేయుగుణభాసురల్ భజియింతు మాతలన్ 9

చ. మతిని దలంచినంతనె నామ స్తనిధంబుల సంతరాయనం
తలి పాడచూపకుండఁగ నీతాంతవయామతి నాశ్రితాళికా
ర్యతతుల సాగఁజేసి ప్రమథాధిపచర్యుఁడుగాఁ జెలంగుదై
వతము గణాధిపాహ్వాయము శ భద్రదమున్ మది నిల్చి కొల్పెదన్. 10

ఉ. దైవము రోషముం గనఁగఁ దాఁ గృపఁ గాచును శిష్యునిం గురుం
డావిధి రోషముం గనిర శ యప్పుడు దైవము పూన్నిమిఱుఁగాఁ
గావగఁ జాలఁ డంచు విధిశకాండముఁ దెల్పెడు నట్టిసగ్గుం
బావనుఁ గొల్తు రాజ్ఞికులవార్ధిను థాంతు నృసింహాయజ్ఞనున్ 11

మ శ్రుతినేత్రం బననొప్పు బోధితిషమునా శ నీ భిల్లుశ్శాస్త్రంబు లు
వ్వితముల్ గాఁగ మహాశకారకముగాఁ శ వేదాంశుదానిన్ దమిన్
సుతుగాఁ గన్గొని నేర్పినట్టిగుణభూషణ్ శిష్యసంతానం
వృతునిన్ వేంకటరామదై వవిదు నేరింతున్ హృదబ్జంబున్ 12

మ వనవాసంబున ధర్మసంహితతపోవాంఛన్ శ్రుతిప్రోక్షక
ర్షనికాయాచరణప్ర మోదమున వై శరాగ్యంబునన్ సర్వరూ
పనిమగ్నత్త శౌవిభూషణలసత్పాదాంబుజధ్యానని
ష్ఠను బెంపుంగనుమానిచర్యుల నమస్కారంబులం గొల్పెదన్. 13

చ పతి భగవంతునట్లు తలఁపందగి తద్ధితవ ర్తవంబునన్
క్షీతిని బ్రసిద్ధి గాంచి గుణసింధువులై తగి శాపమియ న

- ద్వితగులకురకం గ్రంథగగన శ్రీధీధవం బ చొంగ శీలభూ
షితలయి వెల్లు సాధ్యమయి నెసె నాలి గ్రంథమొకగన్ 14
- చ. యను దుండయిం బంకం నిదేయిం బలెనొబలబుకె
సని కలకంగజాలి ప్రకృతాధిపు లెల్ల ను వేలం గ్రతిశే
దనదగునూన్నిహూని తీతభక్తము ల్లనిగొంచజేయి బూ
నిన యనసూయి లోనయిం బన్ద్రుహూసల నా గజంచెదన్ 15

అ క వి స్తు తి

- చ. తనదనంబుయిండి కలకాలి యాచు కంబుబ్బెల్లి భూ
మినిగలపాజాలయిం బ మేక శక్తిని రూపునూపి వే
దనిచయతుల్లరం గనునం దానలగా లెం బుట్టె బుట్టి స
న్తునియయి యెల్లు నాచికపి క భూపహలొత్తుని బ్రస్తుతంచెదన్. 16
- చ. నలలకు మేలు గూర్చంగ మనంబుం నెన్ని శ్రుతిత్రయంబునం
బరగిం యర్థసామయం బాటతమం గమయించి దేవతో
త్కరమును గొల్చు క్కలలం దప్పయం బెల్లు బురూణరాజిని
గరుణ రచించినట్టి ముచికాంతుని వ్యాసుని హృతించెదన్. 17
- చ. జనభయదాకృతం బొలిచి క తాతకృపాముఖాయుధాలి హ
స్తనికరమందు గావబడ క నాన సహారణ ప్రయత్నము
కనబడ నుండుకాళికి ర క గ్రుతమాంగముం దాల్చి కోయ్యలే
మని యడుగంగం దేసిమహాత్ముని గొల్చెదం గాళిదాసునిన్ 18
- చ. శ్రుతిహితముల్ కులార్హములు క శుభఫలంబులు నె నకర్తముల్
జతనము మొఱు శేసి కవిగూతమేక యనంగజాలి దే
వి తన కిరండు భక్తుం డని క బెల్లడిచేయంగ బొల్పు సత్కవికా
మతి భవభూతినా జెలగుమామ్యుని నిల్పి సతంబు గొల్చెదన్.
- చ. లలితదాభిసంధికి నీలం దనయంతటివాడు లేడనం
బొలిచినదండి సాధుకివిపూజ్యుని, నిర్జరభాష గ్రక్కి యం
గిలిగ నొసర్చి యెక్కుడగుకీర్తి గడించిన బాణు నింకనుం
గలకవివద్యులం గొలుతు క గాఢతదీయకృపం గనందమిన్. 20
- ఉ. నన్నయభట్టునా దెలుగునాటను వాగచుశాసనుడుగా
నెన్నిక గన్న వాని గవు క లివ్విధి బేర్తనజాలుపారమే
యన్న తలంపుగల్గి తను క నన్నహమున్ స్మరియింక నొప్పున
భ్యున్న తశక్తిసంయుతు మహాత్ముని దైవమటంచు గొల్చెదన్ 21
- చ. తెలుగుకవిత్వ మిట్టిదని క తిప్పును జెప్పినయట్లు భారతం
బలరంగజేసి బ్రహ్మ యనునాహ్వాయముం గవిశబ్దపూర్వ మీ

- య. బనయింబ దమ్మ రియింబగెం బొచ్చెన త్తెలుజ్వని
గ్నహృద సుక న్వికల్పమనృతముక భయంతు భక్త 22
- ఉ. భారతదేవభాగము నశనా మర్యాదలభావచేప మొ
పూర రచించి వెక్కిలు మహాకవిలు లున్న సత్కవీశ్వర
స్థాపకుల గుండగిసద్ధతీ టూన్కి నానర్పి శంభులూ
బాంబ గాంచి టూన్ కవిసత్తము గొల్పెన శింశుదాసునిచ 23
- చ మనసున మక్తికాయుగలమాంబును న్బయె లేక యేలం
గను నటు లుంహ సల్య ముహుకొంబునాడగుంట్వి దేవుడం
దనయెడల్చి రాముడే ముదంబున మానయెయో బొల్పుచో
తనవిచంద్ర భాగ తలత్తవ్వినిం భయించెదన్ మనిన్ 24
- చ పరికెమహల్క లన్నియాను శ బట్టెది రాణి ఎరించిట్టునై
వెలయ విచ్చదోగము, కనన్త నంద విమలాత్మ వాక్సుభో
యల ననగాహముక సలిసి మోప భరంబున విస్తృతాంగులై
వెలగుంబుండ బొల్పు కవిశేఖర నై పథక ర్త గొల్పెదన్ 25
- సీ. సోమనాథుని గవినోముని గొనియాడి కవితాపతామహాభ్యాసగన్న,
యెసాని పెద్దనార్యమణిని బ్రార్థించి సుచరిత్ర గ్రంథకర మొనరిచి,
స్థిరయశంబును గన్న శ్రీరామరాజభూషణుని జిత్తంబున సాస్తరించి,
మృదుతమపదయు క్తనవమలుపితావనిర్దితి విభ్యాతనెలకి ఘటించి
తే. తనన నాముక్కుతిమ్మన మనసునందె, నిలిపి యర్థించి ధూర్జతనిం జూచి
తక్కినట్టి మహాకవితల్లజులను, నంజల్ఘటించివాడ భక్త్యశయియున. 26
- చ జననినలెక స్వభాషను బ్రశాంతమచుంబున గొల్పుచుండుటే
జని ఫలియింజేయుటని చక్కగ నమ్మి మహాప్రబంధర
త్న నికరయుక్త గొల్పు నధునాతననృవులక భవచెడక
మనమున గృష్ణమూర్తి ముఖమాన్యుల భూరిదయాంతరంగులన్. 27
- క. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనముం గావించి గురువశతంసుల భక్తికా
గొనియాడి సాధులను వందనముం గావించి భక్తితాత్పర్యములన్. 28
- గు. సురభాషం గృతకర్తలై యశయునక శి ధిల్లువిద్యత్కవీ
శ్వరులక భక్తిని సంస్కరించి సుభాషం దల్లగా నెంచి నం
ర్వర భాషాతత మేటియా తెలుగునక గ్రంథానిర్దింపి కీ
ర్తిరమం గాంచినసత్కవీశ్వరుల నర్థిక వేడి హృష్టుండనై 29
- చ స్మృతుల బురాణరాజముల శ జిత్తేషునం గలసంశయంబులక
సతము నడంచు నయ్యుపనిషత్తుల జక్క బతించి సారమీ

- వితమని సంగ్రహించి యివ్వఁజేసి నిష్క్రమించి పోయి
జ్వలంతి దెలుపుపెట్టి యెసఁగ గన్పఱఁగావచ్చులయు 30
- చ లెలుపుట మేలఁబడును ముగిం బలనొనఁగించి విశ్రుతయగుగా
నిలఁ దగు రామచంద్రుఁడగు యెగు దేని న్నిమ్మఁగాని
ములగ్రహించి లల్లుఁగను బొంగ గన్పఱఁగావచ్చులయు నే
ర్పలవడఁ జేసి యెక్కఁ గ్రుఱఁబర్చి యెసఁగ నిష్క్రమించిలన్ 31
- సీ ఇక్కలికాలమున దెచ్చి యో ధర్మము నామరూప్రములగ నధూని సల్పి
యిన్నవి; మఱి వినాశోష్ఠ్యము లగుచు గొన్నియెచ్చువీ నెచ్చి-యిచ్చి విలును
జక్కనియాచారముల సొందవ యెక్కో జుగు న్నవి వానిసార మెంత
వ్యత్యయం బగు నిష్కలముల గొనుచున్నది కౌల్యం నుంచిమాన్దమును బూని
తే బొమ పలమాంసములను బట్టి యెచ్చుచు చనినాడఁ గథాభాగములను నుంచి
మార్చి యట దీనికిఁ బోయిపోయి రాడఁనై వడగుడెచ్చి తీనాడవఁచ లతకును 32
- క తెనిగించిలి రామాయణములు మున్నే కాని నందఁగ బోయిచుకభల మా
ర్చివాడఁ నుల యీధర్మ నిచయముం బొందఁజును మన్నింపఁదగున్. 33
- తే మంచియా ద్వేషముల గర్తములనర్హులం త్రుజనములు దేవతామండలముల
భావన మొనర్చునధర్మబరమప్రయోగభావములు జెనుచిని యోగధర్మములను.
- సీ స్త్రీపురుషుల కమరేయసహచారముల నిక నెన్ని యోగధూరికలద
ము లగుచూర్ణంబులఁ దెలుపును ముఖ్యకథాభాగములు మానీలల్లభామతి
మును కవిగుడ్డముగను సాగుచుట్లుగ వ్రాసి మేలన్న నాన మూని,
కృతి రచించంగఁ బూనితి సాగుమతురా! రామాయణము ధర్మంబు లిన్ని
తే గలవె యని ప్రశ్న చేయక నీ కలియుగము, నిట్టివే యుండఁదగునంచునెన్ని నాదు
యత్న మిది సార్థముగ వెలయంగ నాశిష్యముల నిమగ్నరుగా కది నీ సాజమగుట.
- ఉ రామచరిత్ర మిది కవిరాజులపాలికి కల్పనృత్తమే
యకా మఱి పాపతూలశకలాళికి బ్రజ్వలదగ్ని తుల్యమే
యకా మునిచర్యసంతతికి నాత్మను ధ్యానముచెయ నర్హమాఁ
గామముఖారివర్ణనకర్మశభూరికురాచధారయా. 36
- ఉ అక్రమగ్రత్ర మూతగ మహాత్ములవాక్కులచొప్పు దెల్పుగా
నుట్టిపడంగఁ బూచుచు మహాన్నతపుణ్య మొసంగఁజాలుచున్,
గుట్టెఱుంగంగనీక తగి నీకోయ్ లొసగుచు బాపపండ్తి బీ
దట్టుచు వెల్లువండు స్ఫులగిర్తములం దెలుకంగఁ బూనితిన్. 37
- సీ మాంత్రికులము మేము నీ యంత్రతంత్రంబులఁ గార్యసిద్ధి నొసంగఁగలమటంచు
దెలుపుచు శిష్యులవలన విత్తముఁ గొంచు హాయిగా వర్తించునట్టిఖలుల

- చెంతకుఁ బోవంగఁగఁ జేటువాకిల్లెఁపనంచుఁ బ్రాచీనదేశవాలయముల
 స్ఫురింతుమటంచుఁ గుర్విసులులకు మార్గమునఁ గష్టంబులుఁ గలుగఁచుండ
 ఆ నన్నమిమదు మంచుఁ గ నధ్వగులకుఁ దృష్ణఁగుడఁగఁ శీతలజలఁ గడుదమంచు
 ధనముఁ గూర్పుచుండుదాంభులను నన్నఁజేటు గలుగు నంగుఁ జెప్పఁ దలచి
 క శ్రీరామునిచరితఁగుచు, నెరతక పీని జేర్పఁగఁ హితమగునో యుం
 చాసీ యర్చ్యైతావ్రల, గోరియె చొప్పించినాడఁ గోవిమలంఠా! 39
- కి అరసి సదాచారముల, నుడువభుభలదంబులంచుఁ గోగి దెల్పుచు ని
 ర్భరఁబుధుల దురా, చురణుల నిర్భరంచుఁ గాటిలి జుడి 40
- సీ కలికాలము ముదిరఁబులముల నొందంగఁబడముఁ గానలనుండిఁ గర్తయంక్తి,
 నొసరుప శిష్య మోక్షుహింపినం గాఁగఁచుండుటఁ దలచి యత్యుత్తమముఖ,
 మంచు గీతాశాస్త్ర మమువదిలించియట్లుపాసనయే మహాభుజనమంచు
 నది యిష్టదేవతాస్యగివిజదూషణరహితమై యుండుటే విహితమంచు,
 తే బరమత్తత్త్వంబెకారణాంతరముననిటు, లెన్ని యోదాపములదోచునెన్నియందఁ
 దనమదికి నొప్పియుండు నోదాని నెన్ని జనుము చేయంగఁదగునంచుజాలఁబూన్కి.
- కి పునరుక్తిత యనుదోషంబునకుఁ గుటి నొడునంచుఁ బుద్ధి నెఱిగియున్
 జను నిట్లు చెప్ప దానక, గన నగునత్పల మటంచుఁ గాటపుఁబూన్కిన్ 42
- కి మరలక మరలక దెల్పిత, గురుతరభర్తజ్ఞు లౌటఁ గోవిదు లీనా
 యరయమి మన్నింపకపో, వరటంచెడఁ గల్గుతలఁపుఁ బలిమి గడఁగితన్ 43
- కి కనుకం బునరుక్తిత యిం, దనూనమోదాపహంబె యగుఁ బెద్దలకం
 చును విశ్వసించినాడక, జనులకు మేలొదనఁ జేయునందం బగుటన్ 44
- తే ఇదియె యీ గ్రంథమును రచియించునక్కియిందు నెంచైన గన్పించుఁ నెల్లదోష
 ములను నైరింపఁ బ్రార్థింతుఁ బుధుల నెల్ల, సహనమది వారి కెన్న నైజంబె యగుట.

భాషాపాసన

- సీ స్వస్థానవేషభాషలయందు నభిమత మొప్పియుండందగుఁ గుర్వికల్ల
 వారల కదె సదాచార మనందగు నద్దియే లేదేని యంఘ్రియుగళ
 పశువులే యని పిల్వరబడఁదగుదురు సదాచారమూలముననెఁగ సందతగుఁ
 గావున వానినిఁ గడఁగి పూజింపనొ భాష విద్యాధిదేశిపత యయి తగు,
 తే శారదయె గానఁ దల్లినిఁ గారవించు, నంతకంటె మన్నింపనొ నామెముం,
 ముననె జ్ఞానాభివృద్ధులు తనకు వాని, నలదనెమవార లుందురే ననుక నెంపి,
 చ జనని సమూల్యవస్తువుల సంతతము భయభక్తులొప్పు బూ
 జనములఁ దృప్తి నొందఁగ నెసంగెడువేడ్క నొనర్ప భద్రముల్
 తనీయఁగ నబ్బుఁగాని దృఢదారువులం జదియంగ మోడన
 బ్బునె శుభముల్ మహాత్ము లిదిరహిలునటంచు వచింప నెంతురే. 47

- ఓ. పామరజనులతో శ భాషిండునట్లుగా నియమించి గానలేనిదనం క్రి
 గూరిచి లోకోపాకారమియ్యి యని సులభమాంగం నిది శమాడు దనును,
 బోధించి కృతకన్య శ బోధించు నెఱుంగున దూషితగా జేయకనొడరునొక్క,
 యశమ దెవ్వరికే నియమము లేదును నెవ్వరిది సాగరిం శ తెలుగులదె,
 ఆ భాష జననిగాగ శ భావించి పూజించు ధర్మముల నెఱింగి శ చమనియి,
 నర్పులను నితాంత శ మలరించుగు దాన, నిహులు పంపి వాణిక్యము గలుగు
- చ తెలుగున నున్న గ్రంథవిలేతీ గనుకూన్యము పరిలంబ యం
 దలచడు సుప్రయోగములు శ హరితరములు పండితకా
 ములు తలలక ధరించుగి శ సూక్ష్మ చికాసము నొంగి చూడు న
 య్యలగుకద ప్రయోగముల శ నాదృతి కైకొను టొప్పు నెప్పుడున్ 40
- ఉ ఎవ్వరికే బ్రహ్మదమను శ తేర్పడియుండును దానియినే
 యెవ్వరియె దప్ప్రయోగముల శ నెంపొ కనంబులుండు దానిదే
 నివ్విమలాంతంగుల నుహకృతీపూగమపూజ్యమాన్ శ
 యెవ్వరిది జూచినక దలచు శ రింతయ వానిని సాధుమానసుల్ 50
- ఉ. అట్టి ప్రయోగమే శరణుమంచు గ్రహించక తత్ప్రమాదముం
 బట్టి తదీయసాండితీకి శ భంగము గల్గిమి నిశ్చయించి యే
 పట్టుననైన దాని గొన శ బద్ధులువెట్టిక సత్ప్రయోగముల్
 పట్టుదలక గ్రహించి తగూఢంగి గృతిక వెలయింపనొ ధరన్. 51
- ఉ భ్రాంతిని గానకుండ నల బ్రహ్మకునైన దరంబుగామి సి
 ధాంతముగాన సత్కవివ్రతంసులు వ్యాకృతిగుప్తమాహరి,
 బెంతయ భ్రాంతి నొక్కెడ నదెట్లులొ చేర్పంగ దాని గొంట పూ
 బంటిని మాని కంటకమువాంఛను గైకొనున్మృదే యగున్ 52
- చ కనుక దదీయసాగుకదకాండము జక్క గ్రహించి భారతీక,
 దనువగ యత్న మూనుటయె శ తత్కృపగాంచగ సాధుమార్గమై
 వినుతికి బాత్ర నూచు దమి శ వెన్నటివారికి మార్గదర్శకం,
 బున కనుకూలమా సుయశమాం గనచచ్చును దాన నిధంన్ 53
- మ ఇదియే వాగ్జననీపదాబ్జముల నెంతేభక్తి నేవించు త్రో
 పదమిం దత్పథ మాశ్రయింప యశముం శ బ్రాపించు సర్వాస్థనం
 పద చేకూరు మహామతుల్ సతతముక శ భద్రాత్ముగా నెతు ర
 య్యదియే కాదె తపగిఫలంబన నభీష్టార్థంబునా నెత్తటిన్ 54
- మ. అని ధీరుల్ వచియింపగా విని తదీయం బైనసిద్ధాంతమే
 మనమం దెప్పు తలంచుచుక సుగతికిక శ మార్గం బదే యంచు దా

- నిని వీడం దగదంచు నెంచి కుమతుల్ శ నించించినన్ వేలె యశా
నగు తాత్పర్యమునూని యీసుకృతి వ్రాయంబూనితన్ శ్రద్ధతోక్ 55
- ఉ ఒక్కఁడు దూతీసంతఁ గృతి శ యొప్పుమిఁ గాంచదు సంస్తుతియఁగా
నొక్కఁడుఁ దున్నలిం గన గ శ నోపదు సాధువిమర్శకాగ్రణుల్
చక్కఁగించి యంహఁగలసారము వైకొని తృప్తిచొందఁడా
నెక్కడనైన ధవ్యమని శ యెంచనగుం గృతిమండలంబునన్ 56
- చ ఎది పురుషార్థసంఘమున శ నెంతయు శ్రేష్ఠమనంగ నొప్పుచున్
మొదటఁ దుదం జెలంగును విభుత్వము శాశ్వతసమ్మదంబు నీ
యెడఁగొ ధర్మము త్తమహదాఖ్యమునాఁ దగు నాద్యయంబు నె
య్యది తెలయంగఁ జేయవలె యశా ధర సత్కృతి నిశ్చయంబుగన్ 57
- క అని తలఁచి గాంతృతీంద్రులు, గొన నట్లుఁడు ధర్మరక్షకుం డగరాముం
డని తలఁచి యీయఁబూనితఁ, గొన నయ్య! రామదండ్ర! శ గుణగణసాంద్ర.
- చ సురుచి శ్రేయోగమున శ శోభిలి సాధుగుణప్రపూర్ణతం
బరమగుశంబుఁ గాంచి మృగరూపాకయులం దసరారి దోషలే
శరహితమై సురీతుల నెసంగి మనోజ్ఞగతిం బెలంగి నుం
దరత గనంగఁ బొల్పు కృతీతామరసాక్షిఁ బరిగ్రహింపుమా 59
- న, అని భక్తిభరంబునం బ్రార్థించి 60

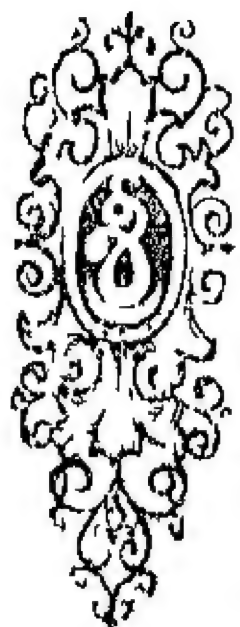
శ్రీ కృ తి స మ ర్పణ ము

- క శ్రీకరునకు భూతౌఘద, యాకూపారునకు జేరణాధిపమకుట
ప్రౌటమణిచియుతపు, త్యాగరంధపద్మనకు మహాప్రతిభునగున్ 1
- క. హరిహరసాసిజభవముఖ, సురదుర్విజ్ఞేయవిభవశోభితునగు
స్తవభవవారిధిమగ్నోద్భవతాదగునకుఁ బవిత్రతత్త్వమగునకున్ 2
- క జ్ఞానాకాదగుదు మహా, మానిస్వాంతాంబుజాతమధ్యనసప్రకా
జానక్యంతతనునకు, శ్రీనాథున కఖిలభక్తచిత్తౌపవకున్ 3
- క కరధృతశరచాపునకున్, నిరంతరామోఘధర్మశనిశ్చలమతికిన్
బరమామోదప్రదనకు, దురితహ్రమహాగుప్తనకు శ ధూతాఘనగున్ 4
- క పురుషార్థచతుష్టయగా, నరతమనోజ్ఞాహ్వయనకు శ నారదగానా
దరునకు మాయావిలసిత, శరీదునకు జానకీశ శ శిక్షి హరికిన్, 5
- న, సమర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన ధర్మసారిరామాయణ మహాప్రబంధంబునకుఁ
గఢారంభం బెట్టిదనిన 6

శ్రీ ర స్తు

శ్రీధర్మసారరామాయణము

ల కౌం డ

క భా రం భ ము.

రమణీనివాసమయి శ సిద్ధసప్తగణప్రభూజ్యమై
చారుతరోన్నతప్రకటసప్త సమూహసమాచృతంబునై
వైరుల కెన్నఁదైన గెలువంగఁ జొరంగ నశక్యమై మహా
దానస్సపాలపూతమయి శ ధాత్రిఁ జెలంగు సయోధ్య యెంతయున్ 1

చ అనుసమచిత్రరత్ననిచాయాంచితసాధరుచుల్ నిరంతరం
బును దమమున్ హరింప శశీపూషులు న్వేచ్యమెయిం జరింత్తు రా
త్రిని దినమందుఁ బద్మజని శ దిట్టముచేసిన యాజ్ఞ దాట నె
మ్మనములు సమ్మతింపమిని శ మాటను దాటరుగాదె సజ్జనుల్ 2

ఉ ఆపురి దివ్యరత్నసదనాగ్రములం దమి సంపదించుచో
దాపున వ్యోమయానసముదాయములన్ విహరింకఁ బోవు స్వః
కోపను లట్టై తమ్ముఁ గని శ కోరిక నిల్వఁ గటాక్షదృష్టిమై
నోపికఁ గాంచి మందమధురోక్తుల నాగుదు రంగనామణుల్ 3

మ వరణాగ్రంబున నిల్చి భూసురులు దేవప్రీతిమంద్యున్ మహే
శ్వరు నారాయణుఁ బూజచేయుతమితో శ స్వఃప్రతీనారామభా
సురకల్పద్రుమవల్లి కావితతివై శ శోభిల్లుపుష్పాళి నా
దరణంబొప్పుఁగఁ గోయుచుంగు శ్రుతినాదసూర్తికుబ్బున్ సురల్. 4

శా ఆయామంబు విశాలముం గలుగు వీరభ్యాళిన్ లసత్కాంతనం
స్త్రాయంబుల్ గగనంబుఁ దాచుటను సప్తాశ్వుండు శీతాంశుఁ డె
న్నోయత్నంబుల వీధికాళిఁ బయి నెట్లొపోవఁగాఁ దద్గతిన్
న్యాయజ్ఞుల్ వచియింతు రంతకుఁ బేరశాయనాఖ్యం గడున్ 5

చ అరుదగురత్నదీపముల శ సభ్రపథంబులనుండి కాంచి ని
ర్జరు లుడురాజియే యనెడు శ్రాంతిని దారు పసించునది గ

- హ్వరియని యెంచి వైగనుచు నం గలరా రెడుతారకావళుల్
వరుసఁ గనంబడం బ్రమగనవార్ధిని దేలుచు బోదు రిండ్లకున్ 6
- క. పూజనసమావృతమై, పూజనాగమ్య మగుచుఁ బొలుచుచు సంప
ద్యణ్యంబై దీనోఘశ, ణ్యంబై యాపుంబు న రాణింగు ధరన్ 7

❖ రాజపర్వము. ❖

- ఉ. ఆపురవర్య మేలును దిగంతలసన్న దడింతికుంభసం
దీపితచాగుకీర్తిమయ న దీప్యదనర్థ మణివిభూషణుం
డాపతదస్త్రజాలనిహారతారిగణుండు మహాగుణుండు దీ
క్షాపరతంతుఁ డార్యజనకాండమహాప్రమదుండు దాంతుండై 8
- చ. వినయము తోడునీడఁగను న విస్తృతధర్మము రక్షకంబుగాఁ
దనునెపుడా శ్రయింపఁ బ్రమదంబునఁ దేలుచునొజ్జలందు భ
క్తిని విడనాడ కాశ్రితులఁ నీయనివల్కుల నర్థరాశినిం
దనుపుచు రాజ్య మేలె వసుధాసతి యెల్లెడ హాయిఁపందఁగన్ 9
- ఉ. పూర్వపురాజులందుఁ గలపూతగుణంబు లవెల్ల వచ్చి తా
నుర్వినిఁ బ్రోచువేళ నొకఁడొక్కఁడుగాఁ దను నాశ్రయింపఁగా
శర్వముఖామరేశ్వరుల న సాధుసవర్యులఁ దన్పుచున్ మనో
గర్వములేక ధాత్రిసతిఁగాచెను బంక్తిభుండు పూన్కిమైన్. 10
- చ. సురలు మునీశ్వరుల్ తనిసి న శుభ్రతరాశివళంక్తి నీచు న
ధర్మములు సత్రయాగములు న ధర్మమువేర్చి నొనరెచ్చి లెక్కిడం
దర మెటుగానిచందమునఁ దన్యభయం బనుమాఁగ కోశమం
దరయఁ గనంబడంగ సుగుణాధికతఁ గురుశౌర్యసంపదన్ 11
- చ. పలుకఁడు క్రూరవాక్య మొకపట్టుననైన నసత్యవాక్యముం
గలనయినన్ వచించినటుఁగాని వినందగినట్లుగాని లే
కలఘుతరప్రభావమున న నాయవనీశుండు శాస్త్రరీతి ని
ర్మలతరధర్మమార్గమున న రాజ్యరమాసతిఁ గొల్పెఁ బ్రీతితోన్. 12
- తే. వృష్టిలోపంబులే కతివృష్టిలేక, శలభశుకమూషకముల బాధ లన లేక
చెంత రాజున్న వాడనుచింతలేక, జనులు హాయిగ నుండి రాసమయమందు.
- మ. పరభూభృత్తతి యాచృపేంద్రుని మహాప్రౌఢాసితజ్రాహతిన్
గర ముగ్రంబగు స్వీయపక్షబల మింకన్ దీనతం బొంది న
త్వరమొప్పుం బ్రవహించు నశ్రుధురబృంహచ్ఛద్ద మొప్పన్ మముం
గరుణం జూడు మటంచు వేడునట నెక్కాలంబు దా నిల్పుచున్ 14
- చ. మునిపతియకా వసిష్ఠగురుముఖ్యుండు లోనగుమంత్రు లష్టసం
ఖ్యను దనుజేరి ధర్మపథ న మారసి లెల్పఁ బ్రజాపితంబు నె

- మృనమునఁ గోరి యాస్పృశితమందఁకుఁ దెల్పి ల రాజ్యమేలే నిం
పునఁ బ్రజలెల్లఁ దండ్రిఁగినువోపునఁ నన్ని కౌట్టునఁ బడఁగన్. 15
- మ చతురంగంబుఁగూడి రెండుకొంకి ముచ్చివ్వి మఱుమ్మల్ల ది
గ్వితతిం బొల్పున్పాపశేఖరిలఁ బాడిక నారు పెన్ భీతిమై
రతనంబుల్ పడి, గొన్నచెట్ట మిను సంగఁ జీంపుచూ యింగుం బొ
దతలంబుల్ దలపడి మ్రొక్కుకొను దోష్టస్థంబు కెన్నంబడచ 16
- చ. అరివరులన్ జయించి ప్రియమూరిగఁ దెచ్చిన రహయన్స్వస్థుం
దరిమణిరాసులన్ గృహులంబులు లెల్లను నిండు దన్తహా
పుంబు మంబురాశి దగుల్రాజ్యహాహోన్నలంబు ర శ నా
బరఁగు మహాఖ్యఁ గీడ్పఱచి ధాసేలు ముండుచు నిస్సమానలకె 17

—అతి క్రమంబునఁ జెప్పఁడుట. 18—

- మ చిరకాలంబు భరిల్ప నేల శుభసగిసిద్ధిల అనుగఁజేంప నా
ధరణీశుం డొకనాఁడు కేయమహాచార్యుం గన్ బోయె స
ద్గురునాజ్ఞం గొని ఎంశము న్నిలుపుకోర్కెల్ తొంగలింపంగ నీ
శిర్వుఁ డాగామిమహాప్రయత్న మునకున్ శ స్వాంలంబు ప్రేరేపగన్ 18
- ఉ. కేకయనాథుఁ డావిమలశక్తిర్భరుంధరుఁ గాంచి భీతిచే
గాక ప్రియంబుతో నతిధిశక్తిల్పనిగాఁ దమి సత్కరించి నీ
త్యాగిలితోక్తులం బలక శ యంగమసంబున కేమి హేతువా
శ్రీకటతుండ వీచిచటఁ నెమట ధన్యుడనైతి రాడ్వరా! 19
- చ. అని మరియాద లుట్టికడుశస్త్రు వచించిన రాఘవుండు నె
మ్మనమున మోదమంది తనసమానసవాంఛ ఫలించినట్టులే
యని పరితృప్తిఁ బొందె నపు డాత్మపరుండు సుమంత్రుఁ డమ్మహి
శునిమదిఁ గల్గుకోర్కి నొకవొప్పనఁ దెల్పెను వాగ్విలాసతిన్ 20
- ఉ. దానికి మోదమంది వసుధానమఁ డిట్లనిలెన్ రాఘవా!
మానసవాంఛ దీర్తు ననుమానము నొందరు మొక్కమాట ని
ష్టే నిను వేడుపాడను మరదీప్సిల మియ్యది దీర్ప నీ విటం
బూని ప్రతిజ్ఞ నేసినను బుల్లిక నిచ్చెద నద్ది యేమనన్ 21
- ఉ. ఎందఱొ భార్య లుండురు వశహీనతి కందఱిలోనఁ బుత్రుఁ డా
నందముగూఱ రాజయి యనంతవిభూతి నెంగుచుండు నే
సుందరి రాజమాతయనుశుభ్రయశంబుచు గాంచు నామెయే
యందఱిలోన ధన్యయగు శ నట్టియదృష్టము నాకుమారికన్. 22
- చ. కలిగినచో వయోమితిని శ గాని మఱొక్క టిగాని యెన్న కే
సులలితసద్గుణాధరణశోభిత నాసుత నీకొసంగుదున్

- బలుకుమ నీయభీష్ట మనఁ శ బం క్తిరథుండు మనఃప్రమోదమన్
జలనిధివేలనాటి నృపనత్తమ! నామలు కాలకింపుమా 23
- చ ముదుసలివైతిఁ బూర్వభవపుణ్యవశంబున నాయు వెక్కుడై
పొదలెను దత్తమాణమును శ మున్నె మహర్షులు దేవనయ్యలెం
తో దమిని నాకుఁ దెల్పి రెడఁ శ దోచినమాట వచింతు నీదుపు
త్రి చనుజవైరినత్కగుణ శ వివ్యగుణాకయఁ బుత్రుఁ గాంచినన్ 24
- చ తనయులు లేకయే మిగులఁ శ దాఁము నందెడునాకు నట్టిస
త్తనయునిఁ బట్టనద్రునిగ శ ధర్మవిధిన్ బొనరింప నబ్రమే
మనమునఁ గొంకుమాను మనుమానవభర్తవచస్సులన్ ముదం
బున విని వేడ్కపొంగఁ దనపుత్రికఁ గైక నొసంగె నమ్మతిన్ 25
- మ. సకలక్షౌవలయంబునేలు సుగుణాంశతౌత్పత్తునిం గాంచుభి
గ్యకళం గూడుట యింక నాకొదన నిక్కిం బబ్బె జామాత భూ
మికళ త్రేంద్రుఁడు రాఘవుండు నను భూమిమించఁగాఁజాలు నే
యింక నేవాఁడు నటంచుఁ గేకయధరిశ్రీశుండు హర్షించుచున్. 26
- చ విధివిహితంబుగా సుతకు శ వేడ్కను బెండిలినేసి యాధరి
త్రిధవునకున్ మహర్ష మణిదీప్యవిభూషణరాజి నిచ్చి వే
వధువును బంపెఁ గైకయు విభాసురభర్తృరథంబునెక్కు తూ
ణధనువు లంతికంబున ననారతముం గనుపట్టఁ బోయెఁ దాన్. 27
- ఉ. కైకను జూచి భూమిపతికాంతుఁడు స్వాంతమునందుఁ బొంగి భా
గ్యకలితుండనైతి నీటా శ లాత్తతనూరుచి వెల్లుకాంత శ్రీ
లోకములందు మాఁడిటను శ లోకబహిష్ఠులులందు లే రిదే
గాక విచిత్రసృష్టి యనఁగాఁదగు నం చెద మెచ్చుచుం ద్వరన్
- మ. సుదతిం దోడ్కొని యాయయోధ్యకుఁ జనెన్ శ షోణివరోత్తంసుఁ డ
మ్మదదంతావళయాన భర్తృహిత మాత్రం గోరియే చేయుచున్
సుదతీరత్నమనంగ సాధ్వయినఁగా శ సుత్యవ్రతాచార నా
విదితఖ్యాతిఁ జెలంగె నెల్లతరుణుల్ శ వేడ్కం దనుం బాడఁగన్. 29
- శా. కాంతారత్నముఁగూడి యాదశరథఃక్షౌపాలచంద్రుండు ది
క్కాంతామస్తకభూషణం బయినవిఖ్యాతిన్ జగం జేలే దు
ద్ధాంతస్ఫారపరాక్రమార్జిత లసద్రత్నాకరం బొచు శు
ద్ధాంతం బొప్పగ నీతిసారగరిమన్ శ ధన్యాత్ముడై నిచ్చులున్ 30
- మ. చిరకాలం బటు లాధరాధిపతి ప్రాచీనక్షమాధీశు లే
వ్వరుసన్ భూపతిఁ గొల్చిరో వ్రజల నేభంగిం దమిం గాంచజే

- సీరొ యాచందము తప్పకుండ జగతిం శెల్లించె స్వీయాజ్ఞ సు
ర్వర యో నామము స్థానంబె యని నంభే వింది బట్టె జనుల్ 31
- శా కాలం వివిధి సాగులుండఁ బ్రజ లంకన్ మంచికాలం బసె
లీల వచ్చు నటంచు నిష్ఠులుగతన్ శతేమల్ చరింపంగఁ బా
రోలిన్ గాంచి మహాశునిం బొగడ నెంతయోద్యోగం బుంబ భూ
పాలుం డేలే భరిల్ల నిండుకయి లోకం బుండ నట్లొప్పుగనె 32
- సీ ఇట్లు కాలం బేగ శ నెంతయి భూంబమై, నృగినమూహము మనుజుగఁబెల్ల
దత్తతపడునట్లు శ దాదుశాస్త్రమొటి, జనపదుములులు శ నల్వగత
బాటి స్వేచ్ఛగఁ జరింపంగఁ జాలభీతులై, లంకాశ్రమింపఁబడె శ దగిల్ల శంక
ఱవాని తీట్ల సభాగ్రంథబులు, చేతఁ గొండలు మృత్యువెదెదఁ బుగిల్ల
- ఆ. నట్టివారు భీతి శ నంగి చేతులఁ బ్రాణవితతి నునుచుకొని నృపతి యొక మన
కెల్ల దిక్కటంచు శ నెడలఁ దలంచుచు, పగలఁ దొగులునుండ శ వారయాల్ల
- క నలుదెసలఁ వ్యాపింపగఁ, గలవిలపాటొందె భూమిఖండం బెల్లన్
విలయం విది మృగసంలతి, చలనం గల్గెగద యించు శ బ్రబరెన్ వార్తల్ 34
- ఉ అత్తఁజే జెంచులెల్ల మృగశరణి దేనికే గల్గెశయిపే
యుత్తమ మంచునెంచి ఎనిమిన్న ఫలంబులు వంశ ధాన్యమున్
మెత్తని జింక పర్తిములు శ మేలుగనున్న మధుస్రవంతయు
న్మత్తకరీంద్రదంతములు శ మానసమోదమునింపు నస్తువుల్ 35
- క పరిమళమాఝాలమనో, హరిమదము జవాది యొనియకావాని మహా
దరమునఁ గైకొని నృపకుం, జరు ఏశరథుఁ గనెడుకొంగుఁ శ జని రాతురతన్.
- చ. చనిచని యాయయోధ్యుఁ గని శ సారజలంబుల నొప్పుజాటి పా
వనతరకీర్తిగాంచి చెలువంబుగఁ గన్పెను నైకతఫలుల్
తనమహనీయతం దెలుపఁ శ దానె సరిద్వారయంచు బేదగాం
చిన సరియూనడిం గడచి శ చిత్రగృహాళిని గాంచు చెంతయున్. 37
- మ పరిమానందమునొందుచున్ జెలఁగుచున్ శ భాషించుచున్ పన్యవా
సరతిం జొప్పడుచేష్టులన్ మెలఁగుచున్ శ క్తాపాలుప్రాసాదమున్
గర ముత్కంఠం బొరంగ బాటి రెదలంగప్పట్టు వెన్నెడ్కులన్
బురవాసుల్ గని వింతచూడ్కులను దశముం జూచుచున్ నిల్వెగన్
- చ. చొరఁబడి ద్వారపాలకులు శ చోద్యమునన్ దము నిల్వరింప భూ
వరుసకు మేము వచ్చినది శ వైశమ తెల్పుడటంచు వేడ వా
రరిగి మహాప్రభూ ! యడవీయందు వసించెడు చెంచులెల్ల వ
చ్చిరి ప్రభువర్యుడర్చనము శ చేయు కుతూహల ముట్టె యుబ్బుగన్. 39

ఉ వారలరాజఁ గాంచిన జనంబున దర్శనమియవచ్చు నం
 చారయనయ్య నేనుసెలవన్నఁ గటాత్ములక బ్రమోదముక
 వారిఁ బ్రపేళ పెట్టుడనుభావము తోఁచుగఁజేయ నంత దౌ
 వారికు లేగి వారిఁ జనవచ్చు ననక ద్వరి సందడింపఁగన్ 40

తే మందరాభ్యంతరంబున యనుజవరుని, దివ్యసింహాసనస్థుని యదీప్యమాన
 రూపుఁ గని దూరముననుండి యూపరాని, సంతసంబున మ్రొక్కిరివంతరిలి
 క మ్రొక్కేము సామి నీవే, దిక్కని యిటు పాఠివచ్చితిమి యెల్లొక్కవే
 చక్కనిమాపబువా యని, నిక్కఁపుఁజేమమునఁ బల్కి యపునంతకమున్ 42

ఆ చేరి తెచ్చినట్టి సారవస్తువులను, ముందుఁబెట్ట మరల యెక్కి నిల్చి
 చున్న చెంచువారి యుతరకరుణను, గాంచి దశరథుండు యెంచుపేడ్క.

సీ కరములు బోడించి కడుభక్తఁ బల్కిరి, సామిమెకంబులు చాలరేగి
 పైరుపచ్చల మేసి పాడొనరించుశే, గాక యూశ్మంబడి కండకొవ్వ
 నను మానవుల ల్లలను వారితల్లల, మ్రొంగె నేమనుచు బల్కంగఁగలము
 దేవరా! పాలమెల్ల సగివరమయ్యె నీ, మెకములగుంపుచే మారు వచ్చి
 తే వానిఁ జంపినఁగాని యిబంధపాదు, ప్రజలు పెనుభీతిఁ గుందిరి ప్రజలమొట్టి
 వినఁగఁజాలక వచ్చితమనఁగ వారి, యాశయంబెల్ల నెఱిగి యాశయపనివిధిండు.

క. వారిడిన కాసుకలనుకొ, గారవమున సంగ్రహించి యైపాలుఁడు మీ
 రిరితి నాతురంపడి, చేరఁగరాఁ గారిణంబుఁ జెప్పఁడటన్న 45

క వారికిఁ దగినవిధంబునఁ, గారుణ్యముట్టిపడఁగఁగ గడురమ్మములై
 సారములొ వస్తువులను, గోరికమీఱంగి నిచ్చి కొదువలుపాపన్ 46

చ మనమున నెంచి యిట్లనియె యైపతి మీరిటు లేగుదెంచుట
 ఘనముద మొప్పుజేసెడి నిరకిం ద్వరగాఁ జనుదెంతుఁ గాననం
 బున కటనున్న వ్యాళమృగశూరము క్రొవ్వడఁగించి గ్రామ్యులొ
 జనుల భయంబు బాపెదను సాధ్వీస మూనకుఁ డింక మీరలున్ 47

ఉ మీదగురాజభక్తికిని యెచ్చిత నింకఁ జనుండు పేటకై
 నాదగురాక వేచియె వనంబునఁ బోదగుమాన్దమెల్ల నిం
 పై దళుకొత్తఁ జేయుఁ డిదె సాపెదఁ గూరమ్మగార్తినంచు నా
 మేదినిపాలుఁ డంపఁగఁ దమిం జెలువారుచు జెంచులెల్లయన్. 48

చ చెలఁగుచుఁ గాననాధ్వముల సద్ధముచేయుచుఁ గంటకద్రుమం
 బులఁ బరశుప్రహారిముల సభూస్థలి డొల్లఁగఁజేయుచున్ సలం
 బులఁ దగు హెచ్చుతగ్గులను సబొప్పమరంగ సమీకృతంబులై
 వెలయ నొనర్చుచున్ సృపతీవృత్తవచరాకకు వేచియుండఁగన్. 49

చ. నృపతిలకుండు వేటతని నెచ్చనముం ద్వరపెట్ట లంఘనం
బు పరగ భీలిక్ష్మగనసూహాళు నేర్పున గాదబాం ము
ట్టి పడగ గొట్టి చంపెడు కళిగిరుగంఠు గల్లుచేటూల
కుపితమృశేంధ్రతూర్ణముల గుమ్మ గుమ్మల సుజాతానన్ 50

చ కొని తనపెంట రంగననీర ప్రాంతచాక్రతి కెళ్ళొద్దెల్ల
మునుచుచుచు నాధ్వముల గుమ్మల సుజాతాననీరెల్లగా
జనిచని చెంచులం గనియె సాధ్వముల విసయంబుచొన్నా
మనుజపు సత్కరించిరి సమస్తసమస్తల నిమవేడ్కలన్ 51

మ. తరుళాఖాయత పత్రసంస్థల లసత్కానంబులం గాంచి కా
పుర ముండం దగునంచు వోడెడువిభంబుల గన్పడంజేను నా
దరమొప్పుంగ నటక వసించి ఫలసంకానంబు గంధర్వులన్
వరమాధీశము మాత్రకంబు మొకరొకనాన్యనస్త్వానుచున్ 52

క. వనచరులు తెచ్చియిగానుగ, జననాథుడు స్త్రీతమింజు సవర్ణస్తుత్రలం
చును గైకొని యారేయిసి, చనమున సుఖనిద్ర గడపె ధానుచు పొడవన్

ఆ మేలుకాంచి నదులమేరిజలంబుల, స్నానమాడి విధులసల్పి భుక్తి
చేసి వేటకొంతు సద్ధిముచేసిన, సత్తములను గట్టి వాడినెక్క 54

సీ. తోలుకుళ్ళాయను సగీలించి శిరమున, బటునై నయూలెచు సబ్బక్తి కత్తి [బడ
మొలయందు వ్రేల నంబులుగలపొడలురెం, మను బాహువుల వెన్నలనుగన
సవరించి దృఢమైసాహంబు ధరియించి, వేటకుడగినట్టి సవిభిశస్త్ర [గు
ములనుగైకొని యొంటిహు వెన్న బ్రక్కల, సనుసరించు గాగరదృఢతమ
తే. వేటతమకంబుపొంగ సుర్యధవుండు, భూరిగహనాంతరాళంబుల జేరి మృగయు
లకును జుట్టుకొనందగు స నిక వనంబు, నెల్లతావుల మీరిని నొచ్చరించి 55

క. తానును మార్గముదరి గెం, పూసిననేత్రముల జూడ్కులొప్పగ నుండం
గా నై జపారపంబులు, గానంబడ మృగయులెల్ల గడుజవ మలరన్ 56

క. మొక్కేము చేరరా నీ, విక్కడనే యుండు మేము స నీవనమెల్లం
జక్కాడి వాడికోటల, నిక్కెడు మెకములను జంప స నీవె కనుదులే 57

వ. అనునంత నొక్కండు 58

చ. తెగువను బూని వైకె జనుదెంచు మెకంబుల హుంకరించుచు
జగడముచేయ రమ్మనెడుచందము గన్పడ గత్తి చూపి ముం
దుగ జెయిజూపి యగ్గలికతో నది మ్రొంగను రాగ నదృఢతం
బుగ గరవాలఘాతమున భూమి బడంగ నొసర్తు చేవరా! 59

చ. అనుటయు గాశ్యపీవిభుః డరహార్యముదంబును బొందె నంత నిం
కనొకవనాలయుండు పిడికత్తిని జూచి యిదే విభూ! మదిం

- చినమగవంది కోట గయి శ జిత్ర గతుల్ తగబట్టి యిడ్చి క
త్తిని నొక ప్రక్క నాటి వడి శ చెచ్చెడ నూపిరి సుంతఁబండగన్ 60
- న అనునంత నింక నొకయాటవిమండు శౌర్యతోపంబున 61
- ఉ. వేటయనంగం బుచ్చునగు శ వింతగతుల్ కనుపట్టునట్లుగా
బోటులఁగూడి నచ్చునొకభూరికరింద్రము నిల్వరించి యా
రాటుము నొండ నొండముఁ గగఁబునఁ బట్టు, దొక్కలో న నీ
యిఁలెను నానెగం గను ముహూపరిపాలక! దీనరక్ష కా! 62
- క. అనవిని దశరథుఁ డాతని, గనుఁగొని మేలే లనంగం శ గానన మెల్లఁ
ధ్వని చేసె నాంగం జెలఁగెను, నినాద మానెని జూచి శ నిబ్బర మొప్పన్. 63
- చ పటపట పండ్లుగీటును శ బల్కెను దేవ! యేటిమాట లీ
యటవిమృగంబులం బొడుచు శ టబ్బురమే పయిఁబాటుడేగ నొ
క్కటఁబడ నమ్మునేసి గుఱిగన్నడఁ జేసెద నాదుసామి నే
ర్పిటఁ బరికింపుడ యనియె శ నెంతయు సంతస మందె భూపుడున్ 64
- సీ చెవిబట్టి యిడ్చి తొచ్చెడ నీదు చెంతకు, మేలిబెబ్బులి నైన శ మేదినిశ!
యిఁలెనుజూపి యిఁలెడకుఁ గోటనుబట్టి వడిదెత్తుఁబందిని శ వసుమతీశ!
పిడిబాకుఁ జూపి యేర్పడఁ దొండముంబట్టి, వెంటదెత్తుచు హస్తీబృథ్విసాభ!
నిద్రించుసింహంబు శ నిర్భరహంకృతి, లేపి దోడ్కొనివత్తు శ భూపపంద్య!
తక్కినట్టిమృగావళి శ లెక్కయే మ, హత్త! మాశక్తి చూడు మంతచాటవికులు
భీరములు పల్క నాలించి శ ధారణీశుఁ, డాత్త హర్షించి వారలసపుడె పంచి
- చ వేటతమకంబు మదిఁ బొంగి పొరలి ప్రవహింప వేటయల నలుదెసలఁ బరికించి
మృగంబుల నొక్కతావునకుఁ దోలుండని యాజ్ఞాపించి తాను నొక్కచో
ద్వారంబుగా నేర్పఱుపఁబడినతావున సంసిద్ధుండై యుండె అంత వేటయ లొన
రించు భయవాట్టహాసంబులు భూరివాద్యధ్వనంబులును రోదోంతరాళంబుల
నిండ నాక్రచండరవంబు శ్రుతివివరంబులఁ జూరఁ బెండుపడి యుద్దండసంరంభం
బున నిరకుదారులంబడి వాలంబులు నై కెత్తి యుత్తలంపాటున నెందుఁబోవను
దోచమి నిట్టిట్టుపాటి పొదలం దూటికంటకశాఖల నొత్తిడిబడి యంగంబుల
నుండినల్లఁ గాఱ లెక్కనేయక యెక్కడెక్కడికో సత్వరంబుగఁ బరుగిడుచు
నందుఁగలమృగయుల యులివులు వినంబడ మరలుచుఁ జొచ్చినచోటులఁ జొ
చ్చుచు నచ్చటనుండఁజాలక యెచ్చటికో పోవఁదలంచుచు దనబలంగము ముం
గలంబరుగువాటుచుండఁ దాను దానిం జేర బాటుచు దుడకు లుబ్బకుల చెంతకుం
బాటి వారివ్రేటులకు గుఱియయి ప్రాణంబుల నర్పించుశార్దూలంబులును,
హతాత్సంజనిత శ్రవణ వివరభేదనచణ వాద్యనిస్వానంబుల కులికిపడి తమ
గుంపునుండి విడిపడి యెంద్రే బరుగిడుచు నందందుఁ గ్రందుగ వినంబడునాట

వికులమాటలకు మతచెడి మగలి వచ్చినదారిం బోయిపోయి యాచాయనె
తమకరిణులు కనంబడ వానిగతి నామముఘైర్యంబులేని నాయారాటంబున
బాణుకుంజునికరంబులును, మఱియు ననేకమృగంబులిట్లే తల్లడంగడ నావేట
మహాభయంకరాకృతిం దాల్చె అప్పుడు ఎరుగిడువ్యాధమృగంబుల నిలువరిం
చుచు నీలైలం బొడివిపవాయను, మార్కొను మొసంబులకు వామహస్తం బొసంగి
దక్షిణకరంబునందఱ మెఱయు నితనిస్త్రింశంబున దొడ్కిలం గ్రమ్మునాయను,
దూరంబుగాఁ బాటు వన్యమృగంబుల లత్యభృద్ధి యుపదగఁ గనంబడ వా
లమ్ములేసి యటఁ బడఁగెయువాయను, భీతం బొఱిపాఱి గోషాటోపంబున
మరలి గురువడి మీదికించు భూమృగావళ నసరీల భల్లములం బరేత
రాజుగృహంబున కనుచువారును నైరక్ష్య గానంబు మృతమృతప్రాప్తికి శేబర
బహుళంబగుట బీభత్సరసంబునకును, బలయితభూరితరమృగగణంబగుట
భయానకరసంబునకును, విక్రమిలవీరమృగలంగణంబగుట వీరసంబునకును,
విచిత్రతర వన్యమృగయుతంబగుట చచ్చుతరసంబునకును, మృత్యుభయసమా
క్రాంత దీనమానసహరిణాది సాధుమృగయుతంబగుటఁ గగుణంబునకు,
హరాత్సమాక్రాంతలుబ్ధక కిరోరగళనాద భీతమృగేంద్రంబగుట హాస్య
రసంబునకును, చర్మనమాత్రవిక్రాంతకర వన్యద్విపగాత్రంబగుట శౌద్రరసంబు
నకును, వింహితవ్యాళంబగుట శాంతరసంబునకును, భూరితరభూరుహ
శాఖాశిఖాశరణ్య శాఖాశరణ్య మృగకల త్రితతియుతంబగుట శృంగార
రసంబునకును నుదాహరణభూతంబై కనుపట్టె నట్టియెడ

66

సీ శరచగమ్ముల సింహాశరభంబులను గూల్చి, భల్లంబులఁ గజానళిని ద్రుంచి
కరవాలమున వ్యాఘ్రగణమును ఖండించి, యీఁజెను బండులఁ దాటి చంపి
మార్గణంబుల ఖడ్గమండలి మ్రుందించి, గదవైటులను భల్లకములఁ దునిమి
పరశుధారలను గానరములఁ బోరిపుచ్చి, శూలంహతుల హరిణాళి జెండి

తే. మఱియుఁ బెక్కుమృగంబులఁ మండలాగ్ర

సంహతుల సంయమనగేహఁ సరణి కనిపి

వనము సుగమముగాఁ జేసిఁ తననివాస

మునకుఁ బోయెను మృగయులు సముందు నడువ.

67

చ చని వనయోగ్యవాసమున సన్నధునిఁ బోలుతరంగిణిఁ విధి
మునిఁగి తదర్హకృత్యముల సభూపతి తీర్చి యధేష్ట మిష్టభో
జనమునఁ దృప్తి నొంది వనసత్ఫలముల్ దిని వేటయల్ సుభు
క్తినిఁ బరితృప్తి నొందఁగ మృగీమృగచర్మము లెన్నోవన్నెలన్.

68

క. పరికింపఁగ యోగ్యములై, పరమార్హములునయి యొప్పుబాపురె యనుచు
గరమున నిమరుచు మృదుతఁ, సురుచిరతనుజాలఁ బొగడఁచున్ దశరథుఁడున్

- చ. మృగయులకెల్ల నాదృతి పరిమిధృవదార్థము లిచ్చి చ్చురా
జి గొనుచుఁ బత్తనోత్తమిముఁ శివకుండు నే నిదె వచ్చువాడ వే
డ్క గలదు శబ్దవేధితకాండములన్ గుఱి తప్పకుండఁగా
మృగములఁ జంపి యందొడవ్రుశమేలగుచర్మవలన్ గ్రహించుచున్ 70
- క చనుదేరఁ గలదు కోరిక,యన వారిలు చిత్త మనుచు శివగన్ మితసం
ఖ్యను వేటకాండ్రు గొల్వఁగ, జనపతి తమసాఖ్యనదికఁ శివన వేగమునన్
- ఉ చారుతరంగహస్తముల శివజ్ఞనవారము రమ్మ రమ్మ సం
సారగభీరసాగరముఁ శివజ్యోతి దంటఁగ వచ్చు నాదుగం
భీరజలంబులన్ మునుగఁ శివీ గనం బని లే దటంచు నిం
పారఁగఁ జెంతఁ జేర్చుకొనునట్లుగఁ జాటుచు నున్నయన్నదన్ 72
- చ కని యటఁ బ్రొద్దు ప్రంకుదయికిన్ వసియించి మహత్తరాశ్మతిం
గనఁబడు నొక్కగుల్మమును శివగొని యిదే తమసాతటంబునం
దనువును దాఁచి నిర్హమయి శివదయ దట్టవలగా నెసంగు నిం
దు నిలిచి నీరుగ్రోలు దమిఁ శివోచినహూర్తమృగాళిఁ జెండెదన్ 73
- చ ఉరుతరమైన ధ్యాంతమున శివద్ధతిమీఱఁగ గుంపుగూడి ని
ర్భరగతి వచ్చి యీధునిని శివారిని గ్రోలెడు సత్వరాజి చే
యురవము లక్ష్య మం చరసి శివగ్రతరాంబకసుప్రయోగతన్
బొరిగొనువాడ వేటరులు శివపొంగుచు నొ! యటంచు నెన్నఁగన్ 74
- చ. అని తలపోసి వేటపయి శివంతకునంతకు హెచ్చుచున్న ప్రీ
తిని బొడ నిల్చి కార్తుకము శివీంద్రశరాంకముగా నొనర్చి ని
ల్చెను దొలిజాము పోవఁగనె శివచేరెను రెండవయామ మంత నొ
క్క నినద మామహీగమణుకర్ణపథంబుచు బొచ్చె జెచ్చెఱన్ 75
- చ. ఋతముగ నద్ది నీరుగొన శివేక్షిఁగ గుండను ముంపఁగల్గు నే
వితమున నిస్వనం బటులు శివంతగ వీనులఁ బొచ్చె దాని నా
క్షితిపతి నీరుగ్రోలు మదఃజృంభితదంతిరవం బటంచు శివ
స్తతిని దలంచి తీవ్రమగునారసమున్ భవనిలక్ష్యశుద్ధిచేన్ 76
- చ పరువడి వైచే దీక్షమగుబాణము వే చని మకానిసూనుదా
నురమునఁ గాఁడె; బాత్ర మపు శివాయ్యన నెత్తిని బెట్టికొంచు శివ
త్వరగతిఁ బోవనెంచు మునిదారకుఁ డక్కట! చచ్చితింగదే
శరమిటు లర్ధరాత్రమున శివసాధువులం బొలియించు పూనికన్. 77
- తే. వై డె నెవ్వఁడొ యిట్టిదుర్వర్తనంబు, గంటిమే యెంగునైన నాగతి యిఁకేమి
యానొయనిబిట్టువిలపించునర్థకుగళ, నినద మొగిగర్జములఁబొచ్చిననరపతియు,

సీ తొలుదొల్లసాధ్వనంబోలఁబుదొల్లనుగొకగాఁదోఁసెనుండఁద్రాసుఁడియె
బిడప నేత్రములకుఁ నొకవింశత్రుఁ నలఁపగ నుక్తియిభ్రంబిఁదోఁచె
నవలఁ జిత్తమునుఁతగ వికలఁజెనఁ దాని ఫలముగఁ జింతనెలపుగాంచె
దరువాత బుద్ధి మఱిఁగదపాటు గనఁబూనఁ, లెల్లలముగ దేవతాముఁ బెరిగె;
ఆ నంత హృదయ మదలెఁ నెఱ్ఱెలొనఁ న పొంగెఁ,దనదుక్తుత్య ముద్దవగదటన్
భావ మంకురించెఁ బ్రహ్మహాసంఁక్రమిఁ,మొమొ య న్న మూహామెట్లొ పాదలె

చ తనయొవరించినట్టికగు నఁ దానికొక్కఁడు మహల్లంబుఁ గుం
ర్పను వదనంబు పిప్పకొని నఁ నెచ్చులు నెచ్చుటంబుఁ గానిమా
ర్పను విధికి నశక్యమని నఁ భద్రము లింకిను గల్గనంబు నె
మ్మనమునఁ దోఁచె దాన నయిమూలము తెన్నియొ గల్గె నత్తఱిన్ 80

తే వేటతమకుంబు పైకొన నవిధి నశంబున,నచ్చి రంబంతట మృగములఁ నఁ బి యేల
యిటకు నచ్చితి నచ్చితనెట్లొయిట్లు,త్వంబిడిశిరంబు నేలపై నఁ మతి పాడమె?

చ మనుజులఁ దోలుబొమ్మలటు నఁ మాననిద్రుడల వై న మెన్నియొ
పనుల నొనర్పఁ ద్రిష్ణ గుఁచపాశములం దగిలించి యివ్వె యె
వ్వనికిని దోషకుండు బలశంతము లవ్విధిచేప్టు లింకి నే
మనుకొనినకా ఫలంబు గలదా పరితాప మొకండు దక్కఁగన్ 82

చ పురుషుఁడు తానె కర్త నని నఁ పొంగుచునుండను జ్ఞానహీనతకా
బరశివుఁ డీతఁ డజ్ఞుఁడు ద్విరహము లంబులులాయ మంచుఁ దా
నరయుచునుండఁ గర్త మనునట్టియు యుందుగ నొచ్చరింప కే
వరుస ఫలాళిఁ గూర్చును నభంగు శక్తిని బొల్పు నద్దిరా! 83

చ తెలిసిన దిప్పు కర్త గతి నఁ ధియలకే నెఱుంగంగఁనిదై
వెలయుచు నేర్వచ్చు నంచు విధి నఁ వింతగ దానినిగూడి సాక్షియై
తెలియనివానిభంగి నొకతీరున నుండుఁ దదిచ్చలేయే
ఫలముల నీయఁజాల దొకపట్టుననై నను గర్త మిక్షితిన్. 84

చ తొలిజనిఁ జేసినట్టిఘనశదుష్కృతి యెట్లొ యదృశ్యపాశం
క్తులఁ దగిలించి కంధంకు నఁ ఘోరగతికా నను నీడ్చి తెచ్చి యీ
ఫలమున నిల్చి వేడుకను నఁ శాతశరంబును వైవఁజేసి దు
ష్ఫల మొనఁగూర్చు నెంచెనని నఁ స్వాంతము తెల్పెడు నాకు నిత్తఱిన్. 85

చ. జనుఁ డొకపుట్టువుం దగిలి నఁ సజ్జనసంగతి లేకహంకృతికా
దన కెటుతోచు నవ్విధిని నఁ దా నొనరించును ఘోరకర్తముల్
తన కవి యెప్పుడో ఫలవిశేషము నీయమి భీతి నొందకుం
డు నవలిజన్మ మందవియోగముకా ఫల మియఁ దొడంగఁ గుండెడున్. 86

- చ ఫలము లొసంగుకర్తముల శ్రాంతనరూప మెటుంగ లేక జ్ఞా
నలలితదేహుడై సకలనాయకుడై తగునాపరాత్పరుం
గలుషహర్బా గృహకరుని శ్రగ్మన దిట్టును గాని స్వీయదృ
ష్టుల మరలించి కర్తములదొప్పు దలంపంగ లేడు సుంతయున్ 87
- చ. జననము లేన్నిగల్గెనొ పొసంగగ నున్నవొ యింక నెన్నియో
జననము లేట్లు గల్గినది శ్ర చక్కనికర్తఫలంబు నొందనొ
జననమొ కుల్పితంపుఫలసంతతి నొందగఁ జాలునట్టిదొ
జనియె యెటుంగ శక్య మగుజ్ఞానములేమిని దిట్టు దైవమున్ 88
- ఉ జ్ఞానములేని యట్టి దగుజన్మము గాంచినవాడై దైవమున్
మానక తట్టు గర్తమనుమాట తలంపడు స్వీయదోష మే
మేని పొసంగకున్నవిధి శ్ర యీవెతలం గుడువంగఁ జేసె నిం
కే నెటుపోదు నంచు నరు శ్ర డెన్ని తెఱంగులనో తలంచెడున్ 89
- ఉ. కాపున నాదుకర్తము నికొమము వంతలఁ బెట్టనెంచి న
న్నీవిధిఁ బ్రోత్సహింప నిటు శ్ర లచ్చటఁ జేరితఁ బాపకర్తమున్
జేరఁదలిర్పఁ జేసితిని శ్ర జిత్తముపొక్కిన నేమిలాభ మిం
కేవరుసం దొలంగి చననెంచినఁ దప్పదు ముప్పు నా కింకన్ 90
- మ. అని చింతించుచు బ్రహ్మమానితనయుం శ్ర డొనేమొ యంచార్తుడై
ధను వల్లల్లన నెక్కుడించి మది సంశతాపంబునం గుండఁగాఁ
జనియెన్ హోయనుశబ్ద మేస్థలమునన్ శ్ర ఒన్నించె నచ్చోటికిన్
దనపాదంబులు ముందుఁ బోవఁదలఁపుల్ శ్ర తన్వెన్మకున్ లొంగఁగన్ 91
- చ చనిచని యందు నీటిదరి శ్ర స్వాంతము దూలఁగఁ గుండనీ రొగిం
దనవసనంబునుం దడుప శ్ర దారుణసాయకవిత్త తాంగుడై
పనపుచు నేడు రాత్త కుడొ శ్ర పాప మటం చెద నెంచకీట్లు పై
చెను శర మంచు దీనతను శ్ర జేడ్పడి పల్కుచు నున్న బాలకున్. 92
- చ గురుశర బాధ త న్నలమి శ్ర కుండఁగఁజేయుచునుండ దీనులై
శరణ మొకండులేమిఁ దనబాడనె యెన్నుచు వారికై మహా
త్తరపరితాపతప్త లగుతల్లిని దండ్రీని లోఁ దలంచుచున్
బరుషశరప్రయోక్తఁ బలుభంగుల దూలుచు నున్న దీనునిన్. 93
- చ బ్రతుకుట యన్నమాటయె యబద్ధము నిల్వపు ప్రాణవాయువుల్
మది గలయాహలెల్ల మటుమామములై చనుచున్న వింక నే
సదయుడు కన్పడున్ దనదుఃచావును దెల్పి జలంబు లిచ్చి యా
ముదుసలులన్ మనం బలుకుపుణ్యుఁ డెవండని యెంచునాతురున్ 94

చ పితరులనే చేయటమొక్కభివృద్ధిగలట్టినునోజ్జభివృద్ధిగ
తతి నధిపంబు, వానికి గణన నరిసాలెల్ల తక్కుభివృద్ధిముల
శతధృవయాజ్ఞ యీయి 'యె' సర్వము నీద్యమునో నచేర్చి నే
వితమున నాను నబ్బదని స పితగ నార్తె గలంబధి పని 95

చ జగమిది మిథ్య; యాక్రమిత సర్వముఁ గన్పడఁ గను యెట్లెఱ
బొ గనఁగరాకయుండెనటలు స లోపు నొనర్పఁగ, వానికెట్టిలే
ల్ల గణన మొప్పుజేయఁగఁ జలంబుగ సాధ్యమె బ్రవ్వాడైన, నే
మిగతకి బోగునో యనుచు స ముచువ్యభా దపయించుచున్నానిన్ 96

ఉ ఏకలి మున్ను చేసిలనొ స యీగల విక్రొక్తియింత లేనిదొ
నీకడ కేగుదెంచిలని స నెవ్వఁడో యీనడిరేయిఁ గ్రూర్మడై
యీకరినంపుముల్కి గొని స యేసి యురం బగులించె నక్కటా!
యేకరణిం దలంగు వ్యభ స యింక నటం చొగి నేడ్చు చంచలన్ 97

ఉ. ధర్మము నాశ్రయింప నది స ధన్యుని జేయునటండ్రు వారిదొ
నిర్మలవాక్య మెప్పటికి స నిష్ఫల మెవ్విధినై నఁగొదొ పా
పోర్తులు వానినిం దగులనూల్కొన నంచు దలంచి కొల్పితెన్
ధర్మము దాన దుష్ఫలమె స దాకెను నన్నని కుందునర్భకున్

మ. జనసంఘాతముఁ గూడియుండఁ జనదేశచందంబునకొ మానికం
చనుసద్వాక్యము నమ్మి యీగహనమం స దావానిముం జేయుచుకొ
మునివృత్తిం దగులల్లిదండ్రులను సమైక్యాదమునం గొల్చునా
కు నిటకొ దుర్గతి గల్గెఁగాదె యనుచుం స గోపించు మందాత్మకున్.

మ నను నేవించినవారి కెట్టితటినైసం గల్గునే యూపదలో
కనుచుందుకొ సతతంబు తత్కుశలయోగంబులొ మహాశ్రద్ధతో
నని యీశుండె ప్రతిజ్ఞ చేసె నిక నేమా నాకు నం చాశి శ్రీ
శుని నేవింపఁగ నిట్టులయ్యె వగ లంఘకొ దూలుక్రూరాత్మకున్. 100

ఉ సందియమేల యెందుఁ గనఁ స జక్రియె కన్పడునంచు భక్తులా
డం దగ విందు నానుడి యెడందను నమ్మితి నింతపుట్టె నే
మందు నిక కంచు సాధుచరనాళి ననాదృతిమై దలంచు నా
మందమనీషుఁ దీవ్రతరమాన్యజానిన్న హృదంతిరాళునిన్ 101

చ మనుజులపొందుఁ బొసిన నరమంగళములొ పొసఁగంగనేర వం
చనెడుదురూపా పట్టుపడె స నయ్యది త ప్పిదె కర్త మే ఫలం
బును గలిగింపఁజాలు నని స పోలవచించెడు నర్థరాత్రమం
దనుపమబాణసంహతిని స నంచు వెతం గనుదీనమానసున్. 102

- మ. ఎ. మేచి! నిను నమ్మితిన్ బయలు పోయెన్ బాలింప లేక డొక్కడ డీ
భరణిన్ సక్కువ పుచ్చుకొనిననుండు బల్లిన్ విధిం గొల్వ నెం
తులమానాయు! నీకు న్నెక్కిగను నా బోహళి మన్నించి యు
శరభాన్ మరలింపవే యనుచు నాశాబద్ధుడౌ బాలకున్ 103
- మ. జననీ! నీవెడల నమిస్తజగముల్ శాసించు బాలింపగా
జననం బండగెల న్నెయిజాలుదువు నీచందం గెలుంగం దం
బన శక్యంబె యనాథు నీపదములకోర్కానించు నన్నున్ గృహం
గనుమా యంచు తుణుబు లెంచునియతున్ గమ్రాంగు ముగ్ధాత్తునిన్. 104
- ఉ. ఎవ్వరు గాచువార లింక శ నెవ్వరు నాదుదారంతవార్త నా
యవ్వను డిద్రిక్తిం దెలుపునాదృతి గాంతురు; దీనబాలకా!
యెవ్వరు నీకు నిట్టవెత నీచ్చట గూర్చి రటంచు నద్దవా,
తెవ్విధి గాంతు బ్రాణముల నీం కట సంఘం దలంకు బాలకున్ 105
- చ. కనుగొని యాధిరాధిపతి శ న్నులనుండి జలప్రవాహముల్
తనదప్రయత్న మాపి చనక శ దద్దయు జిత్తము చంపలింప నే
మని పలుకంగ నేరక మహామునిపుత్రకు నేసితిన్ శరం
బున నితఁ డెగు సూర్యవదనముం గన నంచు మహా ర్తినొందుచున్. 106
- ఉ. ఊరకయున్న నా గ్రహము శ నొంది శపించునొయేమొ యంచు లో
నారసి దుఃఖ మాపుకొని శ యార్య! మునీంద్ర కుమార నే నిదే
భూరమణుండ నచ్చితిని శ బోల గనుంగొను మేను నిన్నిటన్
నీరము ద్రాగనచ్చిన యశోప మంచు దలంచినాడె జా. 107
- చ. కిరమున నీరముం గొనెడుగంధమతంగజశబ్ద మంచు నే
నరసిలే గుండ ముంచునపు శ డయ్యెను నిర్వస మట్టులే మహా
త్తరశర మేసినాడ నదిదాగుణపుంఖయుతంబు నీహృదం
తరమున నాటె దైవగతి శ తప్పదుగాదె య దెంతవారికిన్ 108
- సీ. శబ్దవేధం బనఁజను నొక్కయభ్యాస మద్దాని నే సుంతఁగుభ్యసించి
తినీ దాని బరింపక శ జనుడెంచి యాపాదయందు వసించి జలంతరమున
నుదయించినట్టి నీనదము గజంబులు నీరానువేళ జనించునట్టి
దిగుట దానింబట్టి శ యంబక మేసితి దైవవశంబునక శ దాకె నిన్ను
ఆ. దెలియఁజాలనైతిన్ బోలిజాము మీతెను, గాన నరులువచ్చు శ కాలమేగె
మృగగణంబులిపుడు శ మెదలును గావున, నదిగొయన్న యూహ శ నాకుఁగలిగె
క ఈయర్థరాత్ర మందున, నీయడవిక నరులువచ్చు శ తెల్లు తలఁచినక
నాయెడ దోషనికతమున, నీయంబక మేసినాడ శ నిది విధిగతియూ 110
- తే. దశరథుండని నాపేరు శ థాత్రిచిల్వ, బదునుభూపాలకుడ మృగశవారహాసన
కర్త మర్హము మాకెల్ల శ గాన నిట్లు, వచ్చినాడను విధిచేష్ట శ వలె నీట్లు.

- క తెలియక చేసినయివక్తితీ, నిలుకంటగ నెడను మీలన నిశ్చలవిత్తుల్
ఖలులంగూడం దక్కర! అలంతు రుత్తాత్మకులుగ న భూమి మ్రలనుచు 112
- నీ తప్పొనర్పగ లేదా భవశీలగురు దగు, మృగయ ద ని నేనుగూడం బెడ్క
జను దెంచినాడ నీర రమును సీయంగ, మొలంబున బడిన నిగల
మున నంచు విధి ప్రాసేయిచు వెయ్యట్లు లెసాగె గొన్య విదేహుడగుడు పుల
క్షమియింపుమా కేయలజాని కొన్యంబున్న రంపులు కే సేవ న బ్రాజ్ఞవ్య!
- తే యనుచు బ్రార్థింకనా మునీయ టిగుగుము, నల్ల న్ననిప్పభూమి మగనచడగించి
విధివశం బంచు యోజించి న విషమగతి, చగ వి యింకే న ఫలచ సేవగ న వింక
- చ తనువున బ్రాణవాయువులు తత్వగ యన్న వి చెప్పబూన నే
మని వచియింపగదగన న్న యంత్యను దోడగు నిన్నుం బ్బె యే
పనినొనరింప బూనుడు స్వరపాలక! చ చుక్క గుండ గీనిసిం
గొనిచని నాదుతల్లికిని న గూర్చిని దెంచిన యట్టతండ్రి ప
- 114
- క. మును పేమియం బల్కక యే, న నడె యాజలము పోసి న నడపడి యూనా
కునుగల్గిన మృతిచరితం, నును జెప్పము దావమాడ న భూమలబాహా! 115
- తే ఉన్న దున్నట్లు చెప్పనూ న యులకమగు, కోప మొందక వాంతు న కూళివిధిని
దూటుదుదుగానినిన్ను నుదూటరను, మదిదలంపుము సత్యం బెకపహిని గాచు
- చ వచనచమత్కృతుల్ నెఱపి న వారి గలంపగఁబోకు కూర్మజుం
గెచటనొ చచ్చె నన్న పని న యంతయు గుంపించు గుప్తప్రప్తి నీ
దుచరిత మెల్లఁగాంచి నినుదూర్వునిగాఁగఁ దలంచి శాపము
చ్చి చనుదు గూర్ధ్వలోకమున న జేరగఁ గావున నత్య మాడుమీ 117
- మ. మునిశాపం బన నేమొ యంచు మదిలో భూపాల! చింతింతువే
మొ నినుకొ నీదుకులంబు గొల్పునని నీరూపింపు మాపై న నీ
మన మెక్కార్యము చేయఁబంచ నటులే న మన్నించి చేయంజను
దనువుంబాసి యనుప్ర జంబు చను గానకొ నుల బాషించితన్ 118
- మ. దురితం బిద్ది భవద్యశంబు ధరయందం గుండఁగాఁజేయు భూ
వర! యేమాత్ర మెటుంగఁజాలవని నానాస్వాంతంబు విశ్వాసతి
త్పరమై యున్నది గాన దుర్యశము నిరదానకొ నినుం బొందకుం
డు రయంబొప్పగ నేగు; మందుఁ దలిదండ్రుల్ కుందుచుందుర్గడున్ 119
- చ. పరుషత రాంబకంబు వడిఁ న బాయఁగఁజేయుము పూన్కిచే హృదం
తరముననుండి చెప్పగలభర్తముఁ దెల్పితిఁ దల్లిదండ్రు లా
తురులయి యుందు రీజలముఁ న దోడనె కై కొనిపోయి పోయి మే
నరిగెడ మూర్ధ్వలోకమున న కం చొగి గన్నులఁ దేలవైచినన్. 120

చ మనుజవిభుండు స్వాంత మహామానమునన్ వ్యభం గొంచుచుండఁ జ
య్యన శని మూడదీసె నపు ఁ డంగముఁ బొసి యనున్రజంబు పో
యెను దనుకాంతి మాసె ముఖం మేఘుడఁ జూడఁగఁ దోచెఁ గ్రొత్తగఁ
మునిసుతుదేహ నిట్లు లొకకపాలిక భీరిదమై కనంబడన్ 121

చ ఘనతరగత్న కాతులకు ఁ గన్పడుబాలకు మోముఁ గొంచి యా
తనిదగు భాలభాగమునఁ దద్దయఁదోచు త్రిపుండ్ర రేఖలం
గనుఁగొని వెచ్చుకొని యింకఁ గాలముఁ బుచ్చుట చేయరానిదౌ
ఁని యని యచ్చటం మోరలుపాత్రముఁ గైకొని నీట నింపుచున్ 122

చ. మునిముదుకంఠు తద్వహిణి ఁ ముందుగ మాతనయుం డదేలరాఁ
డని ననుఁ బ్రశ్నఁ జేసినటులై న నదుత్తర మేమియిత్తు బొం
కినయొడ దివ్యదృష్టిఁ గని ఁ కేలపాపునిగాఁ దలంచి చ
చ్చనటులు శాపమియ్యకొని ఁ సూనునిపైఁ గలకూర్చి పెంపునన్ 123

ఉ కాపున నేని యెవ్విధిని ఁ గాఁదగియుండునొ యద్దియట్టులౌ
జేవఁజెలంగి యెంచి మనిఁ దేసినకార్యము దుష్ఫలంబు నీ
కేవలసం దొలంగు నిపుఁడెంచినచో ఫలమేమి యంచు నా
భూవిభుఁ డాత్తుడై యరిగె ఁ భూసురబాలుఁడు దెల్పినట్టులే. 124

చ చనిచని సుంతదూరమున ఁ త్తూరుహకోటరసీమనుండి ని
స్వన మొకఁ డల్లనల్లన నశనంగతభావముగా వినంబడన్
విని యిదియే యగున్ గొడుకు ఁ వేగమ రాఁ డిదియేలయంచు నా
ర్తిని గనునట్టిచిహ్న మిటఁ దెల్పెడు నిస్వనరూపతం గటా! 125

చ మునితనయుండు చెప్పినటు ఁ ముందుగ నీటినిసంగి దాచు కా
తని మరణంబు నాదయినతప్పును జక్క నెఱుంగఁ దెల్పుదాన్
వనజజానాజ్ఞ యేవిధిని ఁ వర్తిలు నట్లు భవిష్యదర్థముల్
మనుజులకున్ ఫలించు, నని ఁ త్తూపతి యల్లన బోయెఁ జెంతకున్ 126

చ. చరణనినాద మల్లనఁ బ్రసంగవశంబుననున్న యమ్మునీ
శ్వరుశ్రుతిసంధయుగ్తమున ఁ సాధ్యశ్రవోవిహంబుఁ జొచ్చినన్
గరుణచెలంగ నోకొడుక! ఁ కన్నన రాక యిదేల యంతనే
పురుతరవాహినిం గడపితో జలముం గొనిరాక చెప్పుమా 127

క. కడదప్పి మమ్ము నేఁచెడు, వడిగాఁ జని తమనయందు ఁ వారిం గొనిర
మ్ముడుపుము మాయార్తిని నని, కొడుకా! తెల్పితిమిగాదె ఁ కొంకక నీతోన్

క ఒకనాఁడు నిట్లు చేయపు, సకల మైఱుఁగుదుపు మాకు ఁ సంతోషము గూ
ర్వక మాన విట్టినీ వే, లొకొ తడసితివనుచుఁ బల్కుఁచున్న మునిసతిన్. 129

- క కనగోరి యల్లసల్లన, జని లేరువివరంబు గాంచి శ చంద్రోదయమా
టను సుంత వారి గన్గొని, మను శేం ద్రుడువారి నొసంగి శ మ్రాన్పహనుడులన్
- క మునివర మీకొమరుడఁ గా, నివవంశోద్భవ్రుడ భూనిరశ్రుత్తు నన్నున్
జనులెల్ల దశరథాహ్వయ, మునఁ బిల్లును వేటరాము శ బుద్ధి రాగముటన్ 131
- చ పరిజనులెల్ల రాగ గగల శ వర్ణలభాగముఁ జెరి దుచ్చ్యోన్
త్కరములఁ జెందిచెండి తుగ్గగొననివేటరాము నిశ్చానుం
దొరులు గనంగరానివిధి శ సుద్ధులకేసరి ముఖ్యులగుతువుల్
గురుగుచునుండ వాసిధ్వనింపను బట్టి నిధింపాచూపాలన్ 132
- చ నివడము వచ్చుచక్కటికి శ నేర్పున బాణము వై శ లక్ష్మ్యమున్
మనుమఁగఁ జూచు శ గడు శ దోచుట దానిని జూరబూని యో
మునికులచంద్ర ! గుల్మమునఁ శ దొంది నగీజలవం నొక్కని
స్వన మునచేఁగఁ విని విశాలగజభ్రమియిప్పు గూఢాచారన్ 133
- క. బుడబుడ యచుశబ్దము విని, బడసంగనె నారి నిగిచి బాణము వైచం
గడుదీనత హాచును చచ్చుచు వీనులఁ బడియె నొక్కపోలిక మాని! 134
- క ఇది యేమనెనవిచారము, మఁ గలవిలపాటుఁగూర్పు మ్రాన్పడి యేమో
యొడవె నదెచ్చరితో యూ, పడయని పునిగిడితిఁ దొట్టురపడునడకలచేన్ 135
- క చని నీటికరిని బాత్రము, దనచెంతం చొరలుచుండ శ చాటుణబాణం
బునహృదయమగలహాచును, యునితనయునిఁ జూచినాడఁదబొగులుమనముతోన్.
- తే పలుకరింపితి నపరాధరసభముఁదెలిపి, దాని కాతడం నగనక శ తల్లిదండ్రు
లకు మహత్తరచింతాకులహృగయుఁడయి, జలముఁగొనిపోయినామాతజనకుఁ
- చ ననజజాచేత మార్ప నెటూరచ్చును బింబిల నేమి గల్గునో [గాంచి
జననిరొ! తండ్రి యింక నను శ స్వస్తిమునం గనవచ్చునంచు మీ
కును ననుఁ జెప్పఁబంచి మదిఁగందుచు మీకయి ప్రాణపంచకం
బును విడనాగె మానినర! శ బొంకొకయింతయు లేదు దీనిలోన్ 138
- చ అనుపలుకుల్ వినంబడెదురనంశటిలో జలపాన మొక్కజే
సిన మునిదంపతుల్ ధుండె శ నేర్పరి దేహము లింద్రియంబులన్
వనసు జనంబునన్ వడలుమాడ్కిని మూర్ఛయు వారిఁ బైకొనెన్
జనపతి యట్లు వారితనుసంగతిఁ బ్రాణము వీడినట్లుగన్ 139
- క. తలపోసె నంత మెల్లనఁ, దెలివెం గని మానినయిడు శ తెగియె దనూజం
డలఘునృపాలశరంబున, జలములచెంతనె యటంచు శ స్వాంతిమునందున్ 140
- తే. తోచుటయుఁదిక్కులెల్లనుదోయకుంట, సుంతయూరకయుండియాశ్చోఁడిపాలుఁ
డడలి యందుంటఁదెలిసిదురైవతంత్ర, నూత్నఁజింతించియతనికీటనియెఁగ్రుధను.

- ఉ. ధీర!నృపాల!నాతనయుఁ యైచినయాశరచర్య మేసి యీ
నారిని నన్నుఁ ద్రుంపుము గర్హిం బడిబోదము పుత్రరత్నమున్
గోరిక నీకుఁదీలు వగఁగొండఁగఁజాలము సూనుఁ డొక్కఁడే
దూరముపోనఁ జాలఁ గిటఁ యోచి నె సూనునిఁబాసి యుండఁగన్ 142
- చ శరముల నైచు శృట్టులని యొక్కఁ దలంచెడుసీకు నాసుతుం
డురుతరలత్యమయ్యెఁ గన నొప్పెను నీకును లత్యశుద్ధి యు
ర్వర భవగీర్తికి ర్తిశత నర్థిలుచుండును సాధుకార్య మి
క్కఱి నొసర్చినాడవు తగంగ నొనర్చుము శిష్టకార్యమున్. 143
- ఉ. అంతట పేట నాఁబుమమహాత్మరకేళి ఫలించు స్వేచ్ఛ నే
చింతయులేక నీపురికిఁ నజేరఁగనచ్చు నటంచు నంతిలో
స్వాంతముగోగు నెవ్వఁగల నజంభతస్వవమొప్పు నేడ్చె ద
త్కాంతయుఁ దెల్పిఁగాంచి తమకంబున నేడ్చె గలస్వనంబునన్. 144
- క ఆరవము రాజహృదయముఁ గాచున్యాంబుధిని ముందఁ న గాననమున నా
చేరువనుండిన ఖగమృగ,నారము తపియించె గరుణ నర్థిలుచుంటన్. 145
- ఆ నాకుమారి! యని జననకుఁడు నాపుత్ర కా! యనుచు బల్లియను నరహార్యదుఃఖ
జలధిమునిగి యట్టె నవిలపించి విలపించి, సొమ్మసిల్లి పడిరి నక్షోణివైన. 146
- చ. కని రఘువంశ మౌళిమణి నక్రన్నన వారల నేడ దేర్చి యో
మునివర! నీడ సాధ్వీ వగఁమునైన గావున నూటటంగనన్
గొనకొని న్యాయవాక్కులఁ దగఁకుఁ హితబోధ మొనర్పఁజింతిలన్
గను ఫలమేమి? యవిధికిఁ నగల్గుదుగా నుత్తుపై ముదంబనన్. 147
- చ ధరణిపుమాట లట్టె మనిరదారుణదుఃఖమునందు ముంపఁగాఁ
దరుణిని లేపి పుత్రకుఁడు నధర్మనికేతన మొండఁబోయెడిన్
ద్వరఁ జని కూడుటొప్పు నిక నందురి లాభములేదు నాతిరో
ధర మనుకాల నింక విధి నతప్పఁగఁ జూచుట బోయె నక్కటా! 148
- క. కన్నీటిచెతనే మన, యన్నకుఁ దర్పణముచేసి నయతివేగమ వి
ద్వన్నుతు నాతనిఁ జేరఁగ, నెన్నఁగఁ జనుటొప్పుఁగాదె నయింతి! యనినన్. 149
- చ. పురపురఁ బొక్కుచున్ నుత్తునిరపోకకు దైవము దూలుచున్ నిరం
తరము వినీతచిత్తుఁడయి నత్లినీ దండ్రుని గొల్చుసద్గుణా
కరుఁ బొలియించితే కుమరిఁ నైకొని కన్నులమంట తీతనే
ధరణిప! యంచు నూటడక నత్తాల్చి పహింపక యేడ్చుచుండఁగన్. 150
- చ. మునివతి సాధ్వీతోడ వగఁమున్గిన నింకను లాభమేమి చ
య్యన సుఖుఁడున్న చక్కటికి నాతుగ మొప్పుగఁ బోవుటొప్పు నా
జనకుల కేమిదిక్కునుచుఁ స్వాంతము దూలఁగఁ బొక్కుచుండు నా
తనయుఁడు వానిఁ జూడఁ జనఁ నదత్తరమందెను జిత మి 151

చ అనుచు గలగుచిత్తమున నానుచును గాంచి భూమిచా!
 నిను శిష్యుని ట్టొ పవిత్రతని బాసి య భాగ్యమొక శె
 ప్పివకతనగా, నిశ్చామున న బెంపు చెడక బోవమాటు నుండదు
 సునిశితభాణ మేసీతవి న సూనుచు చానన కూల నొక్క టన్ 152

తెలిసియే నైచియుండిన గొలమువిలయ, మొందని పిలువతునదిత ప్పెరినుర్విమాకు
 గన్నులవలెం వెలంగువిభాతనుగుణ, గణుని గొవయని జంపిలి న గాన మేము.

క తనయని గూడంగలో న, గురుగది శ్చినరలేనికతమున నెట్లై
 నను మాకు చిక్కు జంపిలి, వనుచు నైవంగ రునికదై యేర్చెను జూ 154

క కనుక నిను శాసనగుని, గను జేయవయిండా నైతకాదు కనుక నీ
 వును బుత్రవిరహమున మృత, గనుక మృగాంకు మాని న కాంతాయుతుడై.

చ తనువు దృఢించి భవ్యసురభామము జేంగు బోయె నంత నా
 జనపతి వంశనాశనము న సత్పెంపాకము నీయకుండ న
 వ్వుని చనె నింత చాలునని న మోదంబునందును వారి కగ్ని యు
 చ్చి నిజభటాంబం గలిసి న పెరె నయోధ్యను తోన గుండుచున్. 156

మ చిరకాలంబు మనోహరక్రమమునక న శ్రీరృద్ధిమై రాజ్య మా
 దరమొప్పుం బటుశక్తి లేనిమిది సంతానంబు లేకున్న చిం
 త రహిం గ్రమ్మగ సర్వము మఱచి కాంతాంబు చెరంగ న
 త్వరుడై యొప్పు రెణింగి సాధి యమాత్య శ్రేణిగణ్యుండు నై 157

దూరాలోచనయొనలు, నై రాజానుగ్రహంగునంది వెలయుచున్
 జేరువ మెలగుచు నెప్పుడు, భావనాయకుని మేలు న తలచునటుండై 158

క తనరుసుమంతుడను సంపతి, మనమునంగల చింత నెణిగి న మహితోత్సాహం
 బొనగూర్చుకల్కు చెప్పు, గనుగోరి రహస్యగోక్షి న గమతతోక్తిన్. 159

న. పలికె భూనాయక న కలవొక్కవృత్తాంత, మదియూ సనత్కుమారరాస్యగళిత
 మగుదానిఁ దెల్పెద నవధరింపుమునీకు, వయసు చెల్లంగఁ బుత్రులరులు నల్లు
 రుద్భవింతురు మునీభ్యుండు బుష్కళంగు, డనుమానియభ్యర్థుడై సవిధిని
 బుత్ర కామేష్ఠిని న బూని చేయింపంగ, సుతులుద్భవింతురు న సూనృత మిది

అ యనుచు మానిపలికె న స్వమేధము చేసి, యశల నిష్ఠి చేయ నర్హ మనుచు
 నతడె తెలివె గాన న నల్లు చేయంబూన, వయ్య కొఱత వాయునల్లుగాంగ.

చ అని తెలుపంగ మంత్రివరు న డాదృత దెల్పినసాధుభాషణం
 బునకు ముదంబు నొంది రఘుభూపకుల గ్రామి యాతురంబునక
 మునిపతులక వశిష్ఠమునిముఖ్యుల బిల్వంగఁబంచి వారిచెం
 తను వినిపించె దేవమునితల్లజుసూక్తిని వేడ్కమీఱంగన్. 161

శ్రీధర్మసార రామాయణము

శా. ఆపార్తల్ విని యావశిష్టములు లభ్యమౌచ మేపార స
చ్యానంబుల్ తగ నట్లే చేయఁదగు సంభాంబులం గూర్చుండీ
వేవె యంచని కృత్యమెల్లఁ చెలుఁకొ విశ్వంభ రేశుండు శాం
తావామాక్షిని ఋష్యశృంగుల గొనిరాఁ దా బోయి యంగాధిపున్. 162

క కనుఁగొని కార్యముచేసి, విని జామాలసు గుమారి శ పేడుకఁ బంపఁ
జనకల వారలఁ దోడ్కొని, చనుబెంచ నయోధ్య కాత్మ శ సంతసములన్
సీ యజ్ఞదీక్షకుఁ బూ నేనధ్వర్యుఁడాయనా, ఋజుజాల్ విధి విచారించి సంత
కొఱతఁ గాంచనియట్లు శ కోవిగ్రేణితో, సిత్యకృత్యంబుల శ నేర్పుమీఱ
జరపుచుండిరి యందశరభుఁడు శుష్ణయ, జుర్రేదిగావ్రసశకుభతర ము
సత్కిర్తిగన్న వాఙ్మన నేయ శాఖు, జేరినవాడయి శ చెలగుచుంటఁ
ఆ బనియు నెనిమిదియును శ బ్రహ్మరముల నొప్పు, నట్లు లాస్థలంబు శ నమరిచిపటఁ
గ్రతువు చేయఁబడియెఁగ్రమ్మఁ బుత్ర కా, మేష్టి చేయఁబూనెనెంతోపూన్ని
మునివరుఁడు ఋష్యశృంగుఁడు, మనమున భ్యానించి పల్కెఁబ్రక్కవాలమణి!
తనయల నల్పుఁ గాంతువు, ఘనులై యవ్వారు తీతిని శ గ్రాటుదుగు సుమీ.
చ. అని వచియించి శాస్త్రవిధి శ నధ్వర మాయచి చేయఁబూని వే
ల్చెను జతసంబుమీఱ నిటు శ సిద్ధమఖంబచి సాగుచుండ నె
మ్మనముల నిర్జరుల్ తలఁచి శ మంచి దిదేసమయం బటంచు నా
వనజజుపాలికం జని సభక్తిని మ్రొక్కి వచించి రివిధిన్. 166

— దేవతలు బ్రహ్మతో రావణునిదుండగములఁ జెప్పట.

మ. అరవిందాసన! నీచరప్రబలగర్భాయత్నఁడై రావణా
సుగుఁ డెవ్వారిని జీరికం గొనక సంక్షోభంబు నొందించుచుకొ
సురనారిమణులకొ హరించె మఱి యగ్రదుల్ కీన్నరుల్ సాధ్యకీం
పురుషుల్ తద్గృహసీమ నేపకులు నిశ్చలంగాడ నున్నారనూ. 167

ఉ అంతియకాదు వారు కనునట్లుగ వారలపద్మ నేత్రలం
జెంతనె నిల్చి పాదసరసీజము లొత్తుఁ డటంచుఁ బల్కు నా
కాంతలు దిక్కుమాలి తమకాంతులు చూడఁగఁ జూవఁదన్ను నేఁ
గాంతుఁడి మీకనుకొ బలుకఁగఁగలదే యింక నొండు పద్మజా! 168

చ. పలుకఁగ నేల యాసతులు శ ప్రక్కినె యుండఁగఁ గొల్పుచేయ నే
తులువలుగాని యిట్టులు సరతుల్ ఎగఁ గుండఁగ నవ్వచుండురే
తలఁచిన గుండె నీఱగును శ దారుణవహ్ని విహంబువుల్ దముం
బొలియఁగఁజేయఁ జాలమికిఁబొక్కుదు మోకరుణాసుధోదధి! 169

చ. అమృతముఁ ద్రాగఁజేసితి మహాపురుషా! మును రాక్షసాళిచే
నమృతులుగాఁగఁ బొల్చునటు శ లప్పటసత్కృప నేడు చూపుమా

- యమయలదైనన్యముల్ దొలంగినన్ద్రోహు యము గూడ యున్న
త్యము నశియింపకుండగ నోయింబు మృతం గనంబడ గొప్పవీ 170
- చ. క్రతువులమూటలేదు యునిరకాడచున్నలు గొనంపు కా
మితములఁ గోరియె ప్రతముమేలసిచేయిగరాది ౧ నసి
ప్రతతిక మాన తీణమం శ్రీ ట్టుడలం గొనిచేయిబొలు న
ద్రవ్యతుఁ డెటనైన దీ యునుబట్టి కనుంగొని రెండె యొక్కఁడెన 171
- చ. జననము గాంచనట్టి జలజాలసిలోచన యుల్లయింబు ౧
బున కనియించునంగనఁచు శ భూజంబులయై న సాధ్యుఁడౌ
గన రచమాన మాదనుజరకాంతునినుండి ముక్తికొల యా
తని కయిఁవాఁకకుండగ ప్రసంబున నున్నదిలేట లేని సూ 172
- చ. పురుషులమూట యేటికిఁ శ భూలవిభూ! మముఁ ప్రంచుమృత్యువు
ద్వారగ సృజించుటో దనుజరపాంసమ ప్రంప నుపాయి మెచ్చుటో
సరియని యిందు నీడయినసావ్యంత మదెయ్యిని నిశ్చయించు స
త్వరముగ దాని జేయుము కృతంబుల నెంచకు మేల జాగికిన్ 173
- చ. వలదు మఱేసిచెప్పుదురొ శ వాసుముఖ్యులు దాని విందమ
వ్వల నొనరింపఁగాఁ దగినభంగి నొనర్పఁగవచ్చు నంచు నూ
హలు పెనుపొందఁజేయఁ గరుణాన్యచ! మాకన దిక్కునీచె యా
ర్థుల మదెగా కళ క్తులము శ రూఢము రూఢము రూఢ మినుడుల్ 174
- మ. వరముల్ దొల్తనె యిచ్చినాడ నిపు డశ్వార్థునిన్ ముల్బంగ నా
తు మే యంచు వశింతు వేమొ భభసంధానైకదక్ష! మహా
పురుషా! యొక్కటి విన్న వింతుము ఎరంబుల్ గోడనవ్వేళి వా
నరజాతిన్ నరజాతిఁ జేర్కొనఁడు దానన్ విన్నపం నిద్రియే 175
- శా. సారాచారుఁడు దీనరక్ష కుఁడు చందద్బాహుసారాజిత
స్థారానంతయశుండు ధర్మమతి స త్పాత్రుండు దీనోత్కరా
ధారుం డిడ్యుఁడు సూర్యవంశ ఘనమూర్తార్త ముర్విపతి
ప్రారంభస్ఫుటగణ్యానాముఁడును నై శ హర్షిండు నొక్కండిలన్. 176
- చ. ఖరకరవంశ భూషణులఁగాఁ దగురాజులలోనమేటి భా
సురగుణవేటి యొక్కఁ డగు శ యోజివిభుండు గలండు భక్తి న
ధర్మములు వెక్కుచేసి బహుభంగుల దానములిచ్చి సద్యశ
స్ఫురణతమించునాఘుఁడు శ పూజ్యతమంబగు కోసలంబునన్ 177
- తే. దశరథుండని యతని నందలుచు బిల్లు, రామహామహుఁ డిత్తటి శ నశ్వమేధ
యాగమును జేసిమునివర్యులనుమతింపఁబుత్ర కామేష్టి జేయంగభూనినాఁడు

చ అని సుర లక్ష్మి లేల్పు విని యంబుజసూర స్తరించి సుస్థితం
 బొనరిచి మేలుమలు నమయె విలభంగి స్తలంక జేసినా
 పనితరసాధ్యుర్ని యని యాన నర్య నెఱుంగుదా మహా
 ఘనమలియూసు బాత్తు డనభగాఁ దగు విక్రమసంయుతుండగున్ 179

చ దనుజుడొ సత్తపానిలై యా మును నన్ను బ్రమోదచిత్తుగా
 నొనరిచె దత్తపావనతనహుం గని భీతిల మీరు వచ్చి న
 న్నును ద్వర్పెట్టలేదె మిమలముం గొనియేకట వానిచెంతకుం
 జని వరమిచ్చినాడె నది సర్పముఖంబున బోయుక్షరమ
 యెను గురుచింత బూస నిపుడేమి ఫలంబగు దాన గావునన్ 180

చ సురరిపునాయకుండు పటుశూరి నొప్పెడు భూరిదానవో
 త్కరములగూడి నాదులగర్వమునన్ మితిమీటి మిమైకా
 గంపిన మూడులోకముల నార్తిని ముంచుచునున్నవాడు స
 గరమున నెవ్వడే నతనిగర్వ మడంపగ లేడు చూచితీన్ 181

మ సురలుక బైత్యులు లోనుగాఁగలమహాశూరుల్ ఘణీశోత్తముల్
 గరుడుల్ కిన్నరసిద్ధకింపురుషులుక గంధర్వ లింకెందఱో
 దురమం దాతని మార్కొనక విశిఖముల్ తోడ్కొని బ్రయోగింప ని
 ర్భగశౌర్యంబున నిల్వరింపను జయింపం జాల రేరీతినిన్ 182

ఆ ఇంక నేమిచేయ సంచిత నంగురో, వినుడు శ్రద్ధమీఱు విబుధులార!
 యెవనినేని యతనిదేయగు కర్తము, పొడవడంచు నొరుడొ పొడుప లేడు.

సీ సత్కర్త మాయువుసమధికి ముగ జేయు, దుష్కర్త మాయువుద్రుంగ జేయు
 నివిధం బెఱుగకి సయిదులభూషింతు, దుష్కింతుజ్ఞానంబుతోలగియుంట
 పురుషుడు కర్తయే పోకార్ప దుష్ఖలముల నస్వతంత్రుండె తలంప నతడు
 సత్కర్తముల జేయ స్యాతంత్ర్య మెట్లబ్బు? గావునరెంటనుగాడువలతి

ఆ. యిట్టురౌట నొకని నేలదూషింపంగ, దుష్ఖలముల గుడువ సదౌడరుతటిని
 వాని ననుభవింప వలయుగా దేయిది, నియతమనుచు గనవలయునుమీరు.

చ పరులను బెక్కుబాధలగూఁ బాల్పడజేసిన దుష్టకర్త మే
 నిరతము వీడలం గుడువ నేర్పున జేయును దానిమాని యొ
 క్కరుని నతంత్రునిక దెగడఁ గాంచుఫలం బన శూన్యమేకదా
 సురనరులార! యొక్కదనుజుక దెగనాడంగ నేల యంతగన్. 185

చ. ఎవరికి బీడగల్గునటు సలెత్తఁ జేసితిరో తదీయమై
 యవితథమౌ ఫలం బటులె యార్తినిగూర్చెడు మీకు దప్పనొ
 క్కొ వలయునంచు దుష్టకృతు స లొప్పుగజేసిన దత్ఫలంబు మా
 కు వలదటంచు బల్కినను గొబ్బున బొందకపోవ నెట్లులొ? 186

- చ. చెలగెడువేడ్క నొక్కరునిచేడియి సంపదకోసి యెట్టులో
నలదని చెప్పుశాస్త్రముల గా గనుగొన చ్చుగించి
రిల్లి గొనినట్టి దుష్టుల ముకేయి మిగిలిన నెనిసంగకే
తొలగి చనంగ నెట్టులగు న భూతల బాహులం బొంగగదే 187
- చ. ఒకతటి మోహవేగమున నొక్కసొల్పిన లట్టుకొన్న వే
తొకతటి స్వీయదాగు మనశ్శత్రు నొక్క సొల్పియ్య దా
ద్దుకొనుచు బోవు మండ గనుగొన బహియుగూ మండగానరెన్,
బకవక నవ్వి చేయగునరపాత మిడ్వంగు జేయ నిష్కటన్ 188
- చ. జగమున గర్తమార్గమె నిర కాచునలం బొడగూర్చుబాలు
చు గణనచేయఁగా నలచు న హంత గాని నడగవరా దదె
న్నంగ సుక్ష్మతంబొ గుప్తతమె నై జనలం బొడగూర్చునలం బ
ని గడచిపో నెవ్వడగు నేటి యెడల కలంపు డాత్మలన్ 189
- చ. పరులు మహాశ్రమంబులకు న బొల్పదులుండంగ జూచి నవ్వునం
బరహితముల్ దలం నిక్కపాపహితాత్ముని గర్త బంధువుల్
వరుసగఁ బట్టి కట్టి బలుబొమ్మల బెట్టెగ నప్పుడైన బా
పరలికి నీఫలం బనుచు న బల్కక నైనము విట్టు నజ్ఞుడై 190
- చ. పలుకు లింకేల మిగొరులభార్యల జింతల గుండఁ జేయుటం
గలిగెను దుష్టులంబు నిజకాంతలు గుండఁచునుండఁ జూడఁగా
ఖలుడు పరిగ్రహింప నొకకాంక్షమునైనను జేయఁజాల కి
ట్టులు తపియింపఁగా నికఁ గగమక నెతగుండగ నేల? మానుడె 191
- చ. ఒరులు వగంగనంగచుచు న హోయని యార్చుచునున్న దుష్టులం
బురుతరరీతి నిట్టివెత న లొండంగఁజేసెను గాని సైపు డో
సురపదులార! యాదనుజు నుక్కంగఁజేయఁగ నోపుకార్యమి
తరుణమునందె నాయడగు న దానిని చెల్పెద నాలకంపుడీ 192
- చ. జగముల కెల్ల నాయకుడు న సాధుజనావనతత్పరుండు మో
క్షగతిని జూపు వేలుపు విశాలకృపామలదృష్టిపాతదూ
రగతనిజా శ్రితాత్మతతి న రమ్యతమాంగుడు యీగ వార్ధిసం
ప్రగతనివాసుఁ డీశ్వరుడు న పద్మదళాతుడు గాఁడె యొప్పు గన్ 193
- చ. వరదుని శాంతమూర్తిని భవప్రముఖాకృతిరాశి బొల్పుసుం
దరముఖచంద్ర శ్రీపతిని న దత్తవిదు త్తమపూజితాంఘ్రిపం
కరహను దీనరక్షకు నగధతరాత్ముని విష్ణు నచ్యయన్
భరమముదంబునం గొలువ న బాయచె కష్టము తెన్ని యేనియన్. 194

1 ఆపదాధ్యక్షణమముం శ డతఁడు కాఁడె, వేటొకరుఁ డుండనోపునే శ విబుధులార
రిండు ననుఁగూడి యీగవారాశి,కందు, భక్తిఁ బ్రార్థింతమాపరాత్పరునిగురుని.

— ౧౯౯ దేవతలు నై కుంబమున కరుగుట

౩ విరాజవిరాజితము —

అని యిటు ల్కిన శ నయ్యమరోత్తము శ లప్పడె వాక్పతిహర్షమునం
మునుఁగఁగ లెన్నిఁక శ బోవుడ మాహరి శ పూనిచనించెడుభూమికి నం
చని త్వరపెట్టఁగ శ నయ్యజుఁ డయ్యమరరావలిఁగూడి మరహంబుధినిం
గనఁ జని యిందొక శ కమ్రమహిస్థి శ గాఢపుభక్తి తగఁ నియతిన్ 196

ఆ ౩నులుమూసి నిలిచి శ కరముల బోడించి, కాంచనాంబరా! విశకారంహిత!
౩మ్రహంప దేవ శ కరుణాహయోనిధి, యార్తిహరణ! కావనయ్య మమ్ము. 197

సీ వేదవేదాంతమల్ శ విమలశాస్త్రంబులు, స్త్రుతిపురాణాదు లున్నతభవద్వి
భూతి నెన్నఁగఁజాల శ కాతతభక్తిని, పండనంబు లొనర్చు శ వాసుదేవ
యవ్యయండపు చేతనాథారుండపు సర్వభూతాంతరాత్మపు శ భూతభూ
సుండపు సదాశంకరండపు చిద్భూషివి, పరమేశ్వరుండపు శ బ్రహ్మమయుండ

ఆ వాదేవుండపు సదానందమూర్తివి, ప్రానరూపుండపు పరాత్పరుండపు
నిన్ను నమ్మువారి శ కెన్న భవాత్ములు, కలుగకుండుఁగాదె శ కమలనాభ! 198

క దానము ప్రతిగ్రహంబును, మానసమున నెన్నిచూడ శ మాధవ! నీవే
గాన సమస్తము త్వన్తయ, మానని తలపోయుదుదు మరహాత్ములు సతమున్.

క. దాతఁడు బ్రతిగ్రహీతఁడు, హోతయు నభ్యర్థుఁ డగ్ని శ హోత్రియు సపదీ
కౌతంత్ర మెల్ల నీవే, పూతచరిత్ర! మహాత్మ! శ పుణ్యానిధానా! 200

చ కలఁడని పల్కుచుం గ్రు నినుఁ శ గానఁగరాక చెలంగుచుంట నే
స్థలముననైన లేడనుచుఁ శ దత్పురులై నచియించుచుండు వే
దవిదితవాక్కు లిద్ది యిటు శ తథ్య మటం మోగి బల్క లేకయే
తెలియఁగరాదు బ్రహ్మమని శ తెల్పెను నీదు మహాత్త్వ మెట్టిదో 201

ఉ ఎందుఁ గనంగఁ దోఁచెద నాదేటికొ కానఁగరాకపోదు వి
శ్లెందును దోచి కానఁబడ శ కెల్లొ యదృశ్యతఁ గాంచనేలొకొ
సుందరరూప! జ్ఞానమయ! శ చోద్యముగాదె భవన్తహత్త్వ మి
శ్లెందటొ యూహచేయఁబగి శ యెట్లుతలచినఁ దోచకుండెడున్

క. కలఁ డావైకుంఠంబునఁ, గలఁ డాగోలోకమందఁ శ గాంతాయతుడై
కలుములనొసఁగుచు ననుచుం, బలుకుదు రొగి దత్త్వశాస్త్రపారంగతులున్.

క. యోగీంద్రులమానసమున, భోగీంద్రశయానుడుండు శ భూరిషహిమతో
భోగివిభూషణనుతుఁ డా, యోగాత్మఁడె యంద్రజ్ఞాను శ లొగి సర్వేశా. 204

క. జ్ఞానము జ్ఞేయము జ్ఞాతము, సూనాంబుకజనన నీవే శ చూ తలపోయె
నీనిచ్చిలపాదాబ్జధ్యానము తక్కుంగ నొందు శ తగునే గొలుంగన్. 205

చ. సురలకుఁ గల్లుబాధలను శ కృత వాచుగ నీవెకాదె యా
శరు లొగి దేవతా భులఁ శ జాల బడల్పగఁ బెయ్యుచున్న నా
రుచకరుణాసముద్ర ! త్రిపరశోత్తమ కంతపాదకన్త నీ
చరణసరోరుహద్వయమే శ శాశ్వతశర్తవచిగు నెంచు కుచ 206

ఉ. దిక్కిడి నీవెయంచు శతదీప్యగఁ జాలుదుకంచు సులదే
నక్కణగల్గె విల్చిన మహత్తరమౌముమీట చచ్చి యిం
పెక్కఁగ దానిఁదీర్చి హిత శ మెల్లవిధింబుఁ గూర్తవంచు నో
చక్కనినల్లనయ్య ను శ సత్తమ చచ్చితి మాత్తర గుండెగున్ 207

శా. ఏమే ముల్లములం దలంచిలిమొ నామ్మే సాయముంగోరి యీ
భూమానందకరాంబురాశిసవిధంబుం జేరి నామో విభూ!
శ్రీమత్సర్వదేశాత్ ! నీకె తెలియం శ శ్చింగ నేలా త్వర
నీమూర్తిం గనఁజేసి కాచగదవే శ నీవే కదా ది క్కనన్ 208

చ. అని యిటు పంకజప్రభవుఁ శ డయ్యమరావళిఁ గూడి వేడ నం
బునిధిని దోచెఁ దేజము సకముర్రము దాన మహానలాకృతిం
గని నటు తెల్లవయ్య నది శ క్రమృతి నివ్యము నర్చనీయమున్
విసుతమునె చెలంగె నొకరనింతఁగ దానిని గాంచి రందలున్. 209

ఆ. దానియంతమున శ ధనశాబ్దసత్త నే, త్రములు వెలయఁ జక్రదరములంబు
జాభయములు నాల్గుహస్తంబులం దగ, విశ్వమూర్తి యెదుటఁ శ దేజరిల్లె
నీ సన్యపార్శ్వంబున శ జగదేకమాతయూ, గన్పడె నామూర్తిఁ శ గాంచినంత
నారాయణుం డనునామంబు గలదేవుఁ, డీతఁడే యని వారికెల్లఁ దోచె
నంత నారాయణుం శ డాదరంబున మేఘ, గంభీరనిస్వానకలితవాక్కు
లలర నిట్లని పల్కె శ నబ్బాసనా! దేవ,తలఁగూడి నీవిటు శ తరలి కాఁగఁ

ఆ. దగినకార్యభంగిఁ శ దలపోసినాడను, సమయ మరుగుదెంచె శ శత్రుసమితి
సమయఁ జేయననుచు శ స్వాంతముత్వర పెట్టు, చున్నదిపుడెమీరలరుభయాత్తి

క. చనుదెంచితి రభయంబిదె, మనమున నేసందియములు శ మాని చనుడు నే
మనుజతఁ గైకొని దుష్టాత్తుని రావణు సంగరమునఁ శ ద్రుంతుం గడిమిన్ 212

చ. దనుజుడు లోకభీకరుడు శ దారుణబాహుబలాధ్యుఁ డెంతయున్
మునులను బాధ పెట్టెడిని శ మూర్ఖుడటంచు నెలుంగుదున్ జవం
బున నెదిరించి చంపఁదగుఁ శ బో పనబోద్భు! నీవరంబె యా
తని జిరకాలజీవిగ నితాంతబలాధ్యునిగా నొనర్చె జా. 213

- చ. తప మొనరించునప్పుడె యతండు మహాగ్రవిధాన మొప్పు శీ
ర్షపటలముం గ్రమంబున నీశాతతరచ్చురికాహలికా గృశా
నుపరమకీలక వయిది శ నూత్న తరశల నిన్ను వేడఁగా
నపుడె సమస్తపాంశల మహామద మొప్పుగ నిచ్చితే గదా. 214
- చ. ఇతనిమహాగ్రకృత్యమిది శ యెట్లులుగా జరియించునో జన
ప్రతతికి నేమికి డొనయసం దహమానినవాడొ దాని నే
వితమున మాన్పఁగాడగునా శ వీనిప్రయత్నము చే బురంధ్రులే
గతిని జరింతురో యనుచుఁ శ గంజశవా! తలపోయఁ జాలితే. 215
- మ. నరసంతాన మొసంగి భేదరుల నీరభంగిం దపింపంగజే
సి రమాకాంత! యటంచు నక బిలుచ నేఁ శ నేయంగనాయత్నమే
కరణిం జేయఁగనొనా చక్క సగుకాలం బేదొ యోజింపకే
త్వర పూనందగునయ్య నీవలననే శ దైన్యంబు గల్గెంజుమీ 216
- మ. సురలం దోలిన దోలనిమ్ము పటుదోసస్ఫూర్తి సురేంద్రాదులం
బరిమార్పం జననిమ్ము యక్షవితతికా శ బారువ్యమేపార సం
గరరంగంబున భూరియత్నమునఁ గాంక్షల్మీఱఁ జక్కాడునా
తురతం బొందగనిమ్ము పైపడగు నీరధూర్తత్వ మబ్జాసనా! 217
- ఉ. ఎన్నిటినైన నోర్వఁదగు శ నిట్టిప్రయత్నములం దలంప నిం
కెన్నిటినైనఁ జేయ శమ శ మేప్పడ సూరకయుండవచ్చుఁ గా
కెన్నఁగ పాధుశీలముల శ నెంతయుఁ బొల్పుపతివ్రతల్ మహా
పన్నతఁ గాంచుచుండఁ గని శ వారిజసంభవ! యోగ్యవచ్చునే 218
- మ. మునులకా బాధలపాలు చేయుటయొ సమైహదంబు మీఱంగ భ
ర్త సుపాసించుపురంధ్రిఁ గావరమునకా శ దా బల్కిఁ గైకొంటయొ
దనుజేంద్రుం డొనరించుటే నెఱుంగుదుకా శ ద్వద్వాక్యముం గావ నో
ర్చిన నన్ను బురికొల్పనేల! యిదే నేఁ శ జెండాడెదకా రావణున్ 219
- ఉ. కాలము నాస్వరూపమయి శ క్రాలుచునుండును దాని నెవ్వఁడే
నోలి భజించువాని నెటులోర్వఁగ వచ్చును నీకు నైన; నా
కాలము రావణాసురునిఁ శ గాఢీయపెట్టఁగఁ బూన దింకఁ బా
పాభిలు వానిదౌష్ట్యము నరహర్షి శముం బెనుపొందఁ జేయుటన్ 220
- ఉ. కాలము పక్కమై వెలయఁగా నసురేంద్రుని ద్రుంపనౌ మహా
భీలత నుండుకాలుఁడును శ బెంపటఁజేయఁగ సుంతయేనియుం
బాలఁడు కాపునకా వనజసంభవ! యిన్ని దినంబు లోర్చితకా
బాలికు రావణాసురుని శ బల్కి నడంచెద నింకఁ జూడుమా 221

చ. సురదనుజాను ప్రముఖశోభనలనుండి యదైవభంగిని
మరణము చొందగుండగను శ మామకవాక్య మొకండుగల్గ నె
క్కరిణి చింతి పీఠమో శ కంజభవా! ఎగునెల్ల వా
నరుల మనుష్యుల వసుజనాథుని పేర్క నడ డెంచెకనిగున్ 222

చ. కనుక నె మానవాక్యతని శ గాంచి చింతించె వానరాళి నా
వెనుక నె విక్రమించె జనువెంటెగ నెల్లరు మామకండు నో
వనజభవా! విచంగడగు శ వాక్య మొకండు చించువాడె గ
ర్హనియతి మిఱురా దనియె శ మామకమై లనరాచుకండుటన్. 223

చ. తొలిభవమందు నేజుడొక శ ధూర్జత జేసికట్ట గేదముల్
తలగక మీదిజన్మమున శ దొర్కనుజా మ్మచిత్రమంబున
బలువెతలం బడల్పచాభంగి నొసర్పగ సంస్కరించుడు
గలుపములేల చేసితెనో శ కామిపర్యయ మంచు బన్మెఱున్. 224

ఉ. అంతియకాని యాత్మ నిక శ న్నవ వి నేనొనరింప నంచు నె
భ్రాంతము చేయబూనడు విశిత్తతర యితకర్త పాశసం
క్రాంతమహమ్మదొక గలకాల విదేగత ఎంచు నెంచుమా
సుంతయు దా స్వతంత్రుడొక శ జూడగ నొ జను డుండ నేప్పునే 225

చ. కనుక బులన్త్యపాత్రు డొకకర్తమునెసి తదీయవైభవం
బున నిల నింతకాలము విభూతులనెల్ల జెలంగె నింకిమి
ది నతడు నేర్పముం గనెడు శ ధర్మ మొనర్పగజాల డింతయే
ననిమొన వాని జెండుడు సహంకృతి మానగ మానవుండనె. 226

చ. మనుజులు స్వల్పలంచు నొకమాడ్కిని దన్ను జయింపజాలరం
చును మది నెంచె వానరుల శ ఊణిని లెక్కగొనంగనేల యం
చును దలపోసె గాన గడుశోభితమై నరవానరాళిచె
తనె యని గూలజేయు టది శ ధర్మము కర్తము పేర్చి నబ్జజా! 227

క. నరుడనయి పుట్టి గురువానరబలములు తోడుపడ వివాళము గూర్తు
సురవైరులకెల్లను భీకరసంగంరంగమందు శ గంజజ! గనుమా. 228

ఉ. చింతలబొసి యార్తులగుసిద్ధసుపద్మల నూటించి యె
వంతల గాంభరిక సుగళవర్మ లటంచు దలంచుచు గడు
సంతసమొప్ప బొమ్మ సుగళసత్తమ! వాక్పతి నేను మానవ
స్వాంతము కన్పడంగ సురవైరి నడంచెద బూన్కిమిఱంగన్. 229

చ. అని పలుకంగ ధాతయు బ్రహ్మమునకొ సురరాజముఖ్యులం
గని యిక యుష్టదంశముల శ ధౌస్థి వానరకోటి బుట్టగా

నొసరుపుఁ డంచుఁ బల్కి హరియూహలఁ దెల్పి విహంగమోత్తమం
బనఁజను హంసనెక్కి చనె శ నాత్మపదంబున కెంతో వేడుకన్ 230

చ. సుగులును స్వాంశ యోగముల శ హూటల వానవద్యులన్ మహా
త్తరతమధానిలన్ వినయభక్తులఁ బుట్టఁగఁజేసి, రంత శ్రీ
హరియును రావణాసుగునియంతము చెంతను ఎచ్చుచుంటఁ గా
వరమున వాఁడు స్వేచ్ఛమెయి శ చిత్తిలుచుంట చలంచి పూనికన్ 231

చ. మనుజుత నొందుయత్న ము సకమస్తవిధంబులఁ జేయుచుండె, మే
గిని మునిస త్తమాదృతిని శ దీక్షుఁపించి రిఘూత్తమాన్వయుం
డనచరతంబు హోమవిధి శ నయ్యనలుం బరితృప్తుఁజేయుచుం
డెను సుతకాంత్ పైకొనఁగ శ నిర్మలమై మనసొప్పుచుండఁగన్ 232

క. పరమేశ్వరాజ్ఞ హుతపహుఁ, శుయక్తృహ మీఱగ నప్పు శ హోమానలునం
తరసీమసుండి వెల్వడి, యరుదెంచెన్ జూచువార శ లచ్చెరుకందన్ 233

చ. కరమున హేమపాత్రమునఁ శ గమతమంబగుపాయసంబు భీ
కరదనుజాంతకాత్మజనికాయదమై తనరంగఁ దాల్చి యా
దరమున నారఘూద్యహుని శ భర్తరతున్ గని యిట్లు పల్కె భూ
వర! వరసంతతిప్రదము శ పావనపాయస మిద్దియే సుమీ 234

మ. సుతులం గోరుచు నిష్ఠి చేసితి విధిన్ శ ఊజీశ! మేలయ్యెడున్
జతనం బొప్పఁగ దైవదత్తమయి సకలసంతానభాగ్యప్రదం
బతులం బుత్తమపుణ్యలబ్ధమును నై శ హర్షోందు నిద్దాని నం
చితభక్తిం గొని నీసతీత్రయము భరక్షింపంగ నిష్ఠా! తమిన్. 235

చ. అనియిటు హేమపాత్రము మహాదృతినిచ్చి యదృశ్యుడయ్యె, నా
జనపతి దానిఁ బ్రీతిఁగొని శ సాధ్వలకెల్లను బంచి యిచ్చె! నా
మునివరు లెల్ల యాగవరసమున్ బరిపూర్తిని గాంచఁజేసి మ
న్ననలను బొంది యేగిరి వినాశము దైత్యుల కెల్లఁ గోరుచున్ 236

మ. క్రతువాటంబును వీడి భూమిపతి కాంతారత్నముల్ తోడరాఁ
గృతకార్యుండయి యాయయోధ్యుఁ గనఁగా శ నేగెన్ బురంధ్రీత్రయం
బలిమోదంబునఁ జూలుదాల్చి పతి యత్యంతంబు పొంగన్ ముసీం
ద్రతతుల్ హర్షమునొందఁ గాంచిరి సుతశ్రవ్రాతంబు దేవాంశతన్ 237

సీ రాముఁడు నవల భరతుఁడును లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులనువాడు శ మిత్రవంశ
ముక్తామణికే బ్రయశ్చత్తులై రందు రాముఁడు లక్ష్మణుఁడుభరతుఁడునుమిత్ర
చిన్ని కుమారుండు శ చేరియుందురు భావి, కార్యార్థమయి ప్రీతికలితచిత్తు
లగుచు నుద్దులుగాఁగ; శ నంబఱఁ గని జను, బుష్పింగువేడ్కలనొప్పుచుండి

- ఆ సంత నావశిష్టః శ డాసోదగుల కితి, వీరి విద్య లెల్ల శ సీత లొలులఁ
గలుగునట్లు తెల్పె శ నెలమి వాడును గును, భ క్తియొక్కలగుచు శ బల కల్గి
వ ఇట్లాసాదగులు శుక్లపక్ష శ సాకరుచాన్వృత దినదిన ప్రార్థనముల లగుచు 239
- సీ అశ్వరత్నముల శ నారోహణము చేయు, నేర్పున విఖ్యాతగొప్ప. గల్గి
శుకలవేదంబుల శ శాస్త్రంబులను నేర్చి, విద్యాంసు గౌరవవిషయ కల్గి
గడియించి ప్రజల నిశ కావ ము రంజిల్ల, గా జేయుచును దంక్రీక ము పొందఁ
దల్లులు మిగులమోదమున సుహృదంగంగ, సమచరిత్ర ముల శ శత్రులు పొందఁ
ఆ నేకమనసు లొప్ప శ నేకరణిని జూడ, గోఱఁత సుంతయైన శ గోచరింపఁ
కుండ సోదగులు మహా త్తమరంప, వెలసి రెల్ల బుధులు శ విసుతచేయ 240
- చ ఉపనయగాదికంబు లగుచు త్తమకర్తము లొప్పుకొని వే
దపటల శాస్త్రసంఘములఁ శ దగ్ధముం బండితులై వ రేంద్రం
శపరమహా క్షకంబులయి శ ధృష్టి నిర్మలచంద్ర తుల్యురై
కపట మెటుంగ కెల్లరకు శ గమ్రసుఖాంహులై చెలంగుచున్. 241
- ఉ శాంతియు దాంతియుం గలిగి శ సర్వగుణాకరులందు సత్కృత
సంతతి త మ్మెగిం బొగడఁ శ జక్రధి ప్రతిమాన్యుల్యను ల్
వంతగఁ జేయఁజాలుచు శ వీ రని మహాను నమ్మియుండ నే
చింతయు లేక నోదరులు శ చిత్రముగాఁ బెనుపొంది ప త్తతీన్ 242
- ఉ. వారలసత్క్రియాభిరతి శ వారలదౌవినయింబు పూన్నియున్
వారలసత్ప్రభానము సభాభవనంబుల నొప్పురీతి యె
వ్వారులు గాంచినన్ బ్రమదవార్ధిని దేలుదురన్న నింకి నా
ధారణిపాలవద్యుడు ముదంబునఁ బొల్పుట యబ్బురంబొకో? 243
- గ తనయులు చారుసద్గుణవీతానులునై యిల నొప్పుచుండినన్
జనకుడు వారలం బొగడ శ స్వాంతమునం దలపోయెరాదు నాఁ
జనువిధి నెంచియున్ నిలువఁజాలనిపూన్ని నొకప్పు డొర! నా
తనయులు బుద్ధమంతు లని శ తాఁ బలుకున్ సభలోన వింతగన్ 244
- చ. దశరథుడోలగంబునఁ బ్రథానులఁ బొరులఁ గూడియుండఁగాఁ
బ్రశమితచి త్తలైరి సమవాయులు మహానులు పెండ్లి దేయు మో
దశరథభూమిపాలకవతంసమ! యంచు వచించుచుండు దు
ష్టశరధిబాడ బాకృతులు శ ధ్వజరపుత్రకు లంచు నెంచుటన్ 245
- చ. సమయము సుప్రసన్నమయి శ సర్వవిధంబుల నొప్పె నిష్పదే
ప్రమదల సద్గుణాకృతులఁ శ జారుతరాంగులఁ దెచ్చి పెండ్లి చే
యము ధరణీశ! యంచు సభయందుఁ జెలంగెడుపౌరులెంతో మో
దమున వచించి రాన్మపతితల్లజఁ డొనని యొప్పె దానికీన్ 246

- క బలవంతులలో విధియె, బలవంతము దానిమిగులు బలమగలది యీ
యిల లే ద చెందలేదని, తెలియుదు రఖిలాంబుదాలు ఓ ధీరవంతసుల్ 247
- చ అది కుశికాన్వయోదధిహిమాంశుని గాధితనూజాఁ జేరి స
మద మొదనంగ రాముని నమానుషవిగ్రహుం గోరితెచ్చి భీ
తిపదనుజాళి గూల్చు దగుఁ ఓ దెప్పున నన్నసదాహ పుట్టె జే
యఁ దరలె నాయయోధ్యకు మహాత్తరయాగకుతూహలంబునన్ 248
- క పిశ్వామిత్రుం డట హరి, దశ్వకులంభోధిచంద్రుఁ ఓ డగుదశరథుని
శశ్వత్తర్పితయాచకు, పిశ్వాసిని గానఁబోయె ఓ విధి తనుఁ బంపన్. 249
- చ. సుతులకుఁ బెండ్లిచేయు మరలసూదన యంచు బుధుల్ వచింప స
మృత బదులాడువేళఁ దనమంత్రులు దానిఁ నంతసించుచు
ఘోతఱిని ద్వారపాలుఁడు కనంగడుఁ దొందఱిమీఱి వచ్చి యో
క్షితిపవతంబ! ద్వారమును ఓ జెరినవాఁడు ముసీంద్రుఁ డిప్పఁజే. 250
- క నారాక దశరథక్షీతి,దావనకుం చెల్పు మనియెఁ ఓ దస్తుఖతేజం
బొరొం! యనఁగ నొప్పడు, భూరమణా! గాధిజాడట ఓ పుత్తునె యిటకున్
- మ అనువార్తల్ శ్రుతిరంధ్రముల్ పొరఁగ నత్యాశ్చర్యమగ్నాత్మకై
మునివహ్యల్ తను వెంబడింప ఘనమోహరాజపదార్థాళిఁ గొం
చును వెగంబ రఘూర్షహుండు చని తేజోరాశియై యొప్పునా
మునిసాధుఁ గుశికాన్వయుం గనియె సమైహదంబు దీపింపఁగన్. 252
- చ. అతిథికఁ జేయఁగాఁదగినయిట్టి సప్యల నాచరించి మి
త్రత వెలయంగ రమ్మ మునితల్లజ! యంచు బహుకరించిమా
నితతులు నల్లె పల్కఁగ మునీం గొనివచ్చి సభాంతరంబునం
దతులితపీఠవర్యమునయం దపవిష్టుని జేసి యాదృతిన్ 253
- మ సతతంబున్ నిను సంస్తరింతు నొగి విశ్వామిత్ర మహానీంద్ర! సం
తతి ధన్యంబయి యొప్పె, నాగృహము పూతంబయ్యె; నావాంఛలు
న్నతిమించఁ ఫలియిం చె; నేనె తలఁపఁ ఓ నావారిలోనెల్ల ధ
న్యతరుండఁ గురుభాగ్యవంతుఁడఁగదా ఓ యాశ్చర్యమే యెన్నఁగన్. 254
- క. తలవనితలపుగ నోముని,తిలకా! మీరాకయొప్పె ఓ దివి మేఘంబుల్
చెలఁగకి యుండఁగ వర్షం, బిలఁ దన్నినయిట్టులయ్యె ఓ నిదె భాగ్యమనన్
- చ. మనవి యొనర్తు దాని బహుమానముగా గ్రహియింపుఁ డోముసీం
ద్రనికరపూజితా! యిదియెఓ రాజ్యము వీరె ప్రధాను లివ్వియే
ధనములు వాహనాదు లివె ఓ దాసుఁడు వీఁడె గ్రహించి యెవ్విధం
బునఁ బనిగొందువో యటులె ఓ పూనుము చేయఁగ సత్యమా నిదె. 256

- క నిను నధిపతిగాఁ దైత్యులను, టన సామూహ్యులదె భాగ్యవశాఁగద యదియే
మునితలకా! యేమియె, ఎవ నకుజ్ఞయె! వాని వినిగి వచ్చెఁ దలంతున్ 257
- చ అన్యతము కొదవ మొనరిచిన్ బ్రహ్మకర్మలనె శ్రేయసాహ
డననుచు బాస చేయింపఁగల యదంబును లచ్చి యదంబు సేయింప
ననుఁ గ్రుంఁ బొడవట్టులగు నామనవిన్ గ్రహింపఁగల ముజ్జన
సిన శివసాహిత్యుల నని నచేతులు మోక్షము లెఱుఁగెన్ 258
- మ భరణీనాయకుఁ డిన్నిగంటుచు మహాభక్తుఁ డు సర్థించి న
క్షిరతీం బల్కిన నాలించి మఱియొక గింబిల్లు మోజిగి మే
ఘరవం బొప్పంగఁ బల్కె చిట్టలు మహాభక్తాంతోక్షికా! నీ ప్రభా
స్కరవంశాగ్రణి మోటఁ బల్కెదగ్గఱ విప్ర్యాతలను నీ గంగమా 259
- చ. కులగతశాస్త్రసంగితితోవిదమానితం భ్రతుల్ నాశం
బలయక యాచరింపఁదగు నవిమృతం వంశవంశ దాగతం
బులనుచుఁ దేరు గాంచినవి న పోయియేలని ధిక్కరింపువా
రలు కలుషాత్ములం చొగి ధరరావలయుండునఁ బేరుగాంతు సూ 260
- శా. ఏదేశంబున నెట్టియాచరణమం న దేధర్మముల్ గల్గునో
యేదేశంబునఁ బెద్ద లివ్వి తగవీయిరితు లే మేలటం
చాదేశింతురొ యివ్వి చేయఁదగు నామాచారముల్ మానఁగా
మోదం బబ్బదు దైన మెప్పుడు పుంబుం గల్గ నెట్లెంచినన్ 261
- చ మనసునఁ దోచినట్టులుగ న మాన్పించు వానిని జేయఁచునుచు
జనులకుమాత్ర మే దెలుపఁజాలిన డున్నులు ఎంచకోత్తముల్
కనఁబడుచుండు రట్టిఖలకాండము మ్రోసఁచొప్పు జేయఁగాఁ
జనునె యిహంబునుగ బరముఁ న జాలదె వానికి ముష్కగుంపు గన్ 262
- ఉ ఏమిగఁ దోచునో మనికి న నెవ్విధి దుష్టులు కలుగువారొ తా
నేమి యొనర్పఁగాఁగలఁడో న యింపయి యెయ్యగి కాననొనో య
ట్లే మఱి చేసినన్ మనుజుఁడే పశుతుల్యుఁ డటంచుఁ జెప్పనొ
భూమిపతింద్ర! శాస్త్రహితముం బొనరింపఁగ మేలు చెకులున్ 263
- ఉ ఎన్ని యొ పాపజాలముల న నెంచక చేసిన చిత్తమంగు జ్ఞా
నోన్నతి యెట్లు చొప్పుడును; న నొప్పని రోచిన చెట్టులుర్వి వి
ద్యన్నుతమా; ఖలప్రతీతివల్కిన దెవ్విధిమేలొసంగు; నా
పన్నగశాయి తృప్తి గనుపద్ధతి యెట్లులు దానఁ గల్గెడున్ 264
- చ. కనుకనె శాస్త్రచోదితముగఁ దగి సాధుసమాదృతంబునై
తనరెడు ధర్మజాలములఁ న దప్పక మానవుఁ డాచరింప నిధి

- దును బయినన్ శుభంబుగను న దోయజబౌంధవచంశవర్ధనా!
ఘనులయి నీసృహృత్వలు స్వకర్తము లాదృతి నాచరించుటన్. 265
- ఉ భానుడు చంద్రతారకలు న పర్వతముల్ భర యుండుదాగ న
హ్లాసవస్తుధాన్యవిగు న మంజుయశంబు చెలంగుచుండు నీ
పూనినవేడ్క చాఁగమె న యొప్పుని పూనితి వింతె చాలు నా
మాను మొన తృప్తిగనె న మాట వుటొక్కటి యాలకింపుమా 266
- చ. తనకును నేయశక్యమయి న తా నొగి దాని నొప్పించి గీడునుం
గననని తోచినన్ బలుకు న గాదనకే యొనరించుపాద లు
ర్విని బలగుండ్ర గల్లునను న వింతగ వాచలబాస లొప్పు నీ
వ్రనటులె బాస యిచ్చింపె? న బొంకక యింకొకమాటు చెప్పుమా
- ఉ పలికెడు కాలమందు నొకపల్కును బొంకగువట్టు లెవ్విధిం
బలుకని సూన్యత్రతుని న భవ్యయశస్కుని జక్రవర్తులం
నొలుతటివాని నెమ్మదిని న దోడనె చక్కంగ సంస్కరించుచుం
బలుకుము ప్రల్లగంబులను న బల్కుకుమా కులకీర్తి నెన్నుమా. 268
- క. ప్రాచీనంబయి వెలసెడు, నాచారము సార్థకముగ న నలరింపుము భూ
వా! చతురత్వం బయ్యదె, యాచకులను దృష్టిచేయునది యయ్యదియే. 269
- న. ఇంత చెప్పనేల యంటివేని 270
- క నంకటములు తోచిననె వి, శంకటవృత్తిని జరింతు న జనులు గనుక ని
శృంకగఁ బల్కుము తప్పిన, నింకం గష్టములు గల్గున నినకులతిలకా! 271
- క చంద్రమతింగూడి హరి, శృంధ్రుడు కాననములంగు న శ్రమాడు టరయన్
సాంద్రాన్యతభీతికె భూ, వేంద్రా! యొజించి పలుకు న పెది యుక్తంబో. 272
- క సత్యమె సర్వశ్రేయము, నిత్యము హగమేళుమాడ్కి న నెరిగి గ్రాలునదే
యత్యయములందు విడువక, కృత్యంబని గొల్వ నొసఁగుట గేవలముక్తిన్ 273
- చ శ్రుతులు పురాణముల్ చదివి న శుభ్రఫలప్రదదేవతానళిం
గ్రతువు లొనర్చి తృప్తిగనఁగా నొనరించి విభూతిమీఱఁగా
నృతము లొనర్చి దానము లహరిగ నిచ్చిన నేఫలంబొ సూ
నృతమునె యాశ్రయించినఁ బడింతలు దానికి మించి యబ్బెడున్. 274
- క. అని పలికెడు విశ్వామిత్రుని గని రఘువీరుఁ డనియెఁ న దోయధులెల్లం
జనుఁగాక సీమమీటుచు, మునివర నే మాటఁదప్పఁ న బూననుజుమ్మి 275
- కలిగిన వస్తుప్రతీతిని, దలపోయఁగ రాముఁ డధికతముఁడని యెన్నన్
చలయు నలరాముతోడుగఁ, బలికినయటు చేయువాడ న బ్రహ్మమునీంద్రా!

- ఉ. ఇంతకుమించినట్టి పలుకెయ్యని లేదని నిశ్చయించి యా
వంతయు శంకనూనక మహాముని! నెప్పుని నేమికోరిందో
యంతయు జెప్పునూ యనిన నాంఘ్రవంశపదాధిపంధ్రు సం
క్రాంతమహాగరుం గనుచు నాధికుమానందా పక్ష్మి నీవిధిన్ 277
- చ. జనవర! చాలకాలముగ నాస్త్రికు పాక్షిక డోనర్పర బాన్కినె
మృతమున గల్గియందుచు నామానందా మంత్రుల గాని నాని దే
యను దొరకొనిన నయ్యని సురరాచరిక పిత మాచరించు గా
వున ననుచేద్రు లోర్పియని నాబునిచవాని నడంతు రెంతయున్ 278
- చ. ఇరువురుదానవుల్ ప్రబలు నెంత గుం గ్రామనీషులై బలో
త్కంఠములగూడి శాంబరిని నైకొని మిన్నునచుండి రక్షముగ
గురియంగ జేసి హవ్య హాసమండము నిండంగ మాంసరాశి గా
వరమున వైచి రందున సహంబు నొనర్పంగ గాలమండితన్ 279
- చ. ఒకపరి మాని పూన్కిని నామత్కృతటిక జతనంబు దీర్ప నే
నకలుషదిత్తులై తగుమహర్షుల గూడి నిరంతరాయమై
సకలవిధప్రయత్నముల నాగు నటంచును బూనితిక విభూ!
యిక వచియింప నేమిగల నాచెప్పటియట్టులై క్రూరదానవుల్. 280
- చ. పటపటబండ్లు గీటుచు నెరబాసు! యిమ్ముని చేయుగంక యు
త్కటవిధి దీన రాక్షసులగర్వ మడంచునుగాక! దేవతా
పటలము పేచుగాక మము నాబ్రాహ్మణతేజ మశేయమై మహిళా
దిటవుగ నుండుగంక యని నెంపున నవ్వచు గాటులాడుచున్ 281
- క. దివినుండి రక్షమాంసము, లవిరామముగాక బడంగ ననలుడు చల్లా
ర విభూ! యొనరించిరి దాన వితథయత్నుండనై మహం బార్తి గనన్.
- మ. మరలకా యత్నముచేసితిక నియతిమై నామాసింద్రులే సాయమై
పరగకా దోడనె పూర్వరీతి ననురుల్ నాధ్వంసనప్రక్రియా
దబలై రంతట వారి నాపదగు భూదారేంద్రుడెవ్వండో యం
చరయకా బూనితి నాత్మ దోచుట మహాహర్షంబునకా వచ్చితిన్ 282
- చ. కనుక భవత్తమాభవునిక నామగుణాకరు రామభద్రునిం
బనువుము తత్సహాయమున నావారి నిర్వర జెండి విఘ్న మే
గనక సవం బొనర్తు ననుగాధితమాజునిపల్కు లత్తటికా
వినబడ సొమ్మసిల్లి రఘువీరకులాగ్రణి యూరకుండె దాన్ 283
- చ. తెలివి మహాప్రయత్నమున నాదేవతలెల్ల దలంప వచ్చినకా
బలుకుల వానినిం దలచి నాపల్కును దోచుమి సూరకుండి యి

- మ్ముల మునిశక్తి నెన్ని నృపముఖ్యుడు దైన్యము మోమునందు ని
ట్టలముగఁ దోడఁ నెంతయు సడంకువ మీఱఁగ సంభ్రమంబునన్ 285
- చ మునిపతిఁ గాంచి పల్కె నిసుకమున్ గణింపఁగవచ్చుఁగాని నే
నొనరిచినట్టి నోముల మహానన్న తదానములన్ గడింప నె
వ్వనికిఁ దరంగుగాదు; గురుశర్యు వసిష్ఠుని బ్రశ్న చేయ నీ
ఘనుడె వచించు నన్నిటిని గౌశిక! వానికె సంభలంబుగన్ 286
- చ అటువది వేలయేండ్లు చనఁ నార్తినిగుందిన నాకుఁ గల్గి రి
త్తఱిని గనంగనొనె సుతతల్లజులన్ జతనం బిదేల యం
చటమఱి లేక యెల్లజను లలాడఁగ నేనొకయిష్టి చేయఁగా
నుటవగుభాగ్యశేష మనఁనొప్పిన సూనులు నల్వు రోమునీ! 287
- క. హసికూనలు వారలు; తా, పసవహ్యా! పెక్కులేల ల పలుకఁగ లోకం
బు సరిణి నెఱుంగరు విద్వేల, హసదెలియక యాడుచుందు ల బాలురతోడన్
- క. పదునాఱేండ్లై లేనని, యెడఁ దలఁపుము జ్యేష్ఠసుతున ల కేమే లోకం
బిదియని మంచయుఁ బెద్దయు, నిదియనియెఱుఁగఁడుమునీంద్రయేమందునిఁకన్.
- ఉ. చెప్పినకార్య మేదయినఁ ల జేయుటకైనను జేతఁగాదు మా
యప్పకు రామచంద్రునకు ల నయ్యది యట్టులె యుండనిమ్ము నా
కిప్పుడు దృష్టిపాటచ మ ల దెంతయుఁ బొంపిరివోయె బుద్ధియుం
దప్పుచునున్న మాహ లొకతావున నిల్వక పాఠెడుంగటా! 290
- ఉ. ఇప్పుడుపల్కినట్టివలు ల కెయ్యదియో యని యెన్ను కాలమే
యొప్పెడు భావికార్యముల ల నొయ్యన నెంచెడుచొప్పు లేదు నే
ర్పొప్పు దదెట్టికార్యముల ల నోమునిచంద్ర! శలంపు చిత్తమం
దిప్పటిభంగినిం గనిన ల నే సుతుఁ బొందుఁగఁ జాలువాడనే 291
- మ శరసంధానము బాణమోక్షణము లక్ష్యచ్ఛేదనోల్లాస మ
ట్లరిమాయాగురువాగురావిఘటచవ్యాస క్తి యాత్మావనా
దరమున్ మున్నగు సద్గుణప్రతతి సత్యం బెన్న లే దోమునీ
శ్వర! మారామునిసాయ మేల మదిలో ల పాంఛించితోయివ్విధిన్. 292
- చ. పలుకులు వేయునేల? తొలిపట్టియె ప్రాణములన్న నాకు నో
యలఘుకృపాకరా! వినుమ ల యాతనివీడి క్షణంబు నిల్వలే
నల రఘురాముఁ గోరక మహాత్తరవస్తువు దేనిఁ గోరినన్
బలుకక యొక్కపల్కును జరచంబున నిచ్చెద నాదుపల్కువై
నలుక వహింపఁబూనకు జరరాతుమడఁగ గద! తాల్చి బూసవే. 293

క ఖనన్ మునిచం ద్రా! నా, సూనుని మూటయిపు డెలఁ శ శూరత్వమునన్
నీనియతఁ జెలువఁ బూనిన, నానపు నెవ్వారొ ర్చెప్పకగ నది వినినన్. 294

క నాచే నైనసహాయము, నే నె యెగఁ బూనువాడె శ నెఱఁగింపు మిఁకన్
నీచేయు నధ్వరంబున, నే చేయు శుంట్ట నేల శ దొంటయందు మున్నిన్. 295

చ అని వినయంబునం బలుకుతనాతని వాక్కుల నాలకం ది యి
ట్లనియెను గాధినందముఁ డసహాయ బలుండఁ గీ ర్తి కెక్కు నా
దనుజుని రావణాహ్వయు నీతాంతకురాత్మకు వింటివేఁ గా
మనుజుపతిం ద్ర! యామనుజుఁడొక్కఁడై యున్నా తెన్నిచూడఁగనె 296

ఉ. రావణుఁడే తనంతన పురా క్రమమెఱుఁగ్గఁ గ వచ్చి యభ్యుం
జేవిధిఁ గూల్చఁ బాడఁగిన శ యేడి పురాని నట్లు చేయుఁ డో
భూవర! వానిపన్నుననె శ భూపభయంఁ గరూపులైన ర
క్షోవరు లిద్ద టొక్క మొగి శ శూరనిశాచరవా నంసుతన్ 297

మ. క్రతు వేనాఁ డొనరింకఁబూనుదునొ లగ్నంబెని యద్దాని కు
న్నతిమీఱం దగియుంచునో యెఱిఁగి లగ్నంబంతయే మీఱ క
ప్రతిమాటోపము పూన్నిఁచుం దనన నశ్రుచ్ఛన్నరూపంబులన్
జతనంబొప్పఁగ రి క్తమాంసముల యశ్జంబెల్లఁ బాడెనటుల్ 298

క ఒనరింతు రెట్లెలుంగుడు, రనబోకుము మాయ పేర్కి శ నసురు లెలుంగం
జననట్టివేవి యుండవు, వినుకూ యవ్వారిచరితఁ శ బృథ్వీనాథా! 299

సీ. మారీచుడను వాఁడు శ మఱ నుబొహండను, వాఁడు నీయిచ్చరె శ వారిలోన
నగ్రగణ్యులు గాన శ నాయుద్ధఱం జెండఁ, గా నోపు నీరఘుశకాంతుఁ డనుచు
వచ్చితి నన విని శ నసుధేశ్వరుం డల్లె, మాటలాడె సుంత శ మాన్పడినటు
లుండి యిండుక తెల్విశనొంచెయివ్విధిఁ బల్కె, సుందోపసుందులన్ శ శూరదనుజ
వరుల తనయులుగారె మీఁపల్కినట్టి, వాయ? పేరులువినినంత శ భయముమదిని
గదిరెడున్ మూర్ఖునంగ నెక్కరణిజాలు, వాడనవ్వారిఁజెం డాడు శ వాఁడెను

శా అయ్యో! వారలతోడ యుద్ధమును జేరయన్ బంపుమన్నంత నో [తుండు.
యయ్యా! ప్రాణములేగఁ జూచెడిని బ్రాణాళిన్ దగన్ మించు నా
యెయ్యారంబులయిక్కి రాఘవుని నోహా! గాధిజుంకూడి పో
వయ్యా! రక్కసు లున్న వారట యటం శ చాడంగఁ జాలంజుమీ. 301

క. ఏమన్న ననుము శీర్షం, బోహానీ! వంశువాడ శ నొగి నీకడ కి
రాముని బంపంజాలను, భూమిని నయశంబు గలుగఁ శ బొగులంజుమ్మి. 302

ఉ వైరులు బక్కరక్కసులు శ వారల మూర్ఖుని నేనె పోరి దు
ర్వారయశంబు గాంతు ననువాంఛ చెలంగెను దొల్లఁ గాని య

- వ్యాసలనామముల్ వినినఁ బాత్రును దూరముగాఁగ నట్టియెఁ
బోరఁగఁజాల నాకొడుకుఁ బుచ్చఁగఁజాల నిజంబు మౌనిసా! 303
- చ. అన్యతము వల్కి భీతిఁగనఁ కాడెవ వే బడులంచుఁ బల్కె దో
మునివర! సంకటం బొలయఁ బొంకఁగవచ్చు నటంచుఁ బల్కె న
మ్మనుపె, పరించినాడ మును ప మానులయొద్ద నె యామనుస్మృతికొ
గనుక మహాపదల్ గలుగఁగా నిపు డాడితి నన్ను సైపుమా 304
- మ. పరమేశ్వరం డిడెఁ దొల్లఁ బుత్రులను బ్రాగ్భాగ్యంబునంజేసి యి
త్తరుణంబందున నీవొసంగు సుతబృంహదంబుకొ గృహసాగరా!
మరణం బెన్నఁడువచ్చునో యనుచు నాత్మక భీతి లెక్కింతునీ
జరునికొ జ్ఞానవిహీను మన్ననలఁ గాంతకొ గాపుమా గాధిజా! 305
- చ. అసురులమాట నాత్మ నిసుమంతి దలంచినఁ బోవు నేమొ నా
యసులులటంచుఁ దోచెడి గురూత్తమ! నాపయిఁ గల్గనెమ్మిమై
వెనఁ జని వారిఁ జంపఁడగు పీరుని నొక్కరు నెన్నికొమ్ము నా
దునుతుని బంపఁజాలఁ గడుభద్రాద్దుల నోర్వఁగఁజాలఁ డాతఁడున్. 306
- మ. అని యిట్లోపికఁ బల్కునాదశరథాశ్శిష్యత్వపతిం గాంచి యిం
తనివర్ణింపఁగరాని శ్రోధమున దేహంబెల్లఁ గంపింప నొ
య్యన నోవృద్ధయముకొ నడంక తుణ మత్యాశ్చర్యమగ్నాత్మలై
జనులెల్లం దనుఁ జూడ మ్రాన్పడినయాశచంగంబు గన్పట్టఁగన్ 307
- తే. ఎట్టులో జితనంబున ప నట్టెలెచి, మాట తడఁబడుచుండంగ ప మాని పలికె,
దశరథత్వపతిం ద్ర సత్యవ్రతా మహాత్త! యిదె పోయివచ్చెద ప ననుమతిమ్ము
— పసిష్ఠుడొ దశరథునకు శ్రీరాముని మహిమ లేటపుట.
- చ. తనయులఁగూడి సంతస ముదారముగాఁ బొలయంగ హాయినిం
గనుచుఁ జెలంగుమా యనుచుఁ గ్రమ్మలువెళ గతాగతంబులకొ
మనమునఁ జక్కఁగాఁ దెలియుమాన్యుఁడు జ్ఞానివరుండు శాంతమే
ధనముగఁ గల్గుమానిపతి ప తత్త్వవిదుండు వశిష్ఠుఁ డాదృతిన్ 309
- చ. సమయ విదు త్తమం బనుచు ప స్వాంతమునం దలపోసి గాధికిం
గొమరుఁడు లోకపూజితుఁ డాకుంఠితశక్తిధనుండునై ప్రపం
చమునకు మేలుచేయుటకు ప జన్తముఁ గాంచినబ్రహ్మమాని కొ
పమునకుఁ గారణం బెఱిగి ప పంతము మానెడుపల్కు లొప్పఁగన్ 310
- మ. పలికెకొ మానివ రేణ్య! యాగ్రహము మానన్పం బూనుమా నానుడులో
తలపోయం జను మాధరాధిపతి సత్యం బింతయేఁ దప్పకే
యిలఁ బాలించెడుమేటి వార్ధకముచే ప నీపాటియూహల్ మనం
బులఁ జేయండని యెన్నుమా మఱియు రాముం బుత్రుఁగా నెన్నుచున్. 311

ఉ చెప్పినమాటలన్ మఱచె శ్రీమతియందు గుమారు నెన్నకే
యిప్పగిదిక్ వచించె సయసహించు డటంచు దలంబుకు నే
నొప్పుగ బోధచేయిదు గురజోల్ల న రాము నెంచునట్లు త
ప్పొప్పుల మిమ్మువోలు మునులలోర్తుచుగానె రనంత తప్పనన్ 312

చ అని మునివర్కు డూటడిలునట్లులుగా నొనరించి రాజుచు
ద్రుని గని శాంతవాక్కుల సురతుక్ భగవంతునిగా నెఱుంగుచో
ప్పున వదియింప బూనె; నృపపుంగవ! వచ్చినవాడను గాధిసం
దనుడని యెన్నకే చలుక శిర్భమె నీలసథందె యిద్దెయనె 313

మ వినుమా రాముడు సాధువత్ గుడు మరవృత్తా, శింజం గా
మనుజత్వంబును దాల్చినా డజయడోమానాభుడో నిర్దుణుం
డని బ్రహ్మంబని నిర్వకారుడని బ్రహ్మాండేశ్వరుడో నిం
జను డంచుకొ ననకాదు లెన్నుదురు సూ శ బ్జానైకిసంధానతినె 314

చ ఒకపరి నృప్తిచేసి జగముప్పుగ వెల్లంగజేయించుచు నిం
కొకతటి దాని బెంచుటకు శ మాహయొన్నుచునుండు శక్తిచే
నొకతటి దాని ద్రుంచుటకే శ యుద్ధతెబూనుచు పీనిపొంతు బ్ర
హ్మ కమలనాభు డగుడనునాఖ్యల దాల్చును వెడ్కమిఱంగన్ 315

చ జగముల నాత్మకుక్షితలసంగళి గాంచగజేసి క్షీరవా
ర్ధిగతవటాఖ్య భూమిరుహాదివ్యపలాశతలంబె మంచిశ
య్యగ నిజయోగనిద్ర గొని శ యత్తె వరుండును బ్రహ్మమన్న యా
ఖ్యగలుగు నన్నుడే ప్రకృతి శ యాతనియందె యడంగి యుండెడున్. 316

ఉ అత్తటి నిర్వికారు డగునంచు నిరంజను డద్వితీయు డం
చుత్తమరూపుడంచు శ్రుతు శ లొప్పుగ నన్ను తిచేయుచుండు రా
జోత్తమ! యాపరాత్పరుడే శ యుర్విని ధర్మము గావబూని యి
ట్టిత్త నీకుమారు డని శ యెల్లజనుల్ తలపోయ బుట్టెగా 317

ఉ మానవమాత్రుగా దలచి శ మామకసూను డితండటంచు భూ
జానివరా! ప్రియం బెసంగ శ జయ్యన రార! కుమార! రాఘవా!
మౌనులు వచ్చినారు బహుమానముమిఱంగ మ్రొక్కుమంచు న
జ్ఞానముమించ బల్కెదవు శ చక్రి యితండని యెన్న వెప్పుడున్ 318

చ తెలియ దరంబె యీవిభుని శ తీరిదియంచు సురాళిక మునీం
ద్రులు మొదలైనవారలకు శ రుద్రవిరించు గూడ జక్కగా
దెలియగలే రనంగ నిక శ దెల్పెడి దేమి మనుష్యసంఘముకొ
నిలుకడమింద నించుగ శ నీవె యెఱుంగుదు వీరరాత్పరున్ 319

- చ. ప్రకృతి కఠీతుడై పరమభాస్వర తేజ మే యాపమై తగ్గె
సకలము దానయై తెలుపఁజాలక వేదము లూరకుండ నిం
చుక సనకాదులుక నెలియఁచొప్పు నటించఁగ జ్ఞానమూర్తియై
ప్రకటగుణాభిరాముడయి య భాసిలుజుమ్ము మహీధవేశ్వరం! 320
- చ కలఁడనివచ్చు లేడనుచు య గట్టిఁగఁ జెప్పఁగవచ్చు నేమియో
తెలియ దనంగవచ్చు నెటుఁతెల్పనుగూడ నెసంగుచర్యలక
వెలయునిలెండు శాశ్వతుఁడు య విశ్వఁడు సర్వము దానయై సదా
చెలఁగుచునుండుఁ గారణము య చెప్పఁగఁజాలరు యోగివర్యులున్ 321
- చ సుతుఁడనుభ్రాంతిఁ బోవిడువ్ర య ఊహింపఁద్ర! పరాత్పరుండు న
చ్యుతుఁడు ననంతుఁడుక విమలయోగిమనోజలజాంతరస్థుఁడు
సతతము ధర్మవ్రతుఁడు య చక్రియు నంచుఁ దలంపు మాత్మలో
నితఁ డెటుఁగంగ నోపని వశవెట్లలరారును విద్య లేచ్చటన్ 322
- ఆ విశ్వరూపుఁ డగుట య వేదాదు లీతని, పలనఁ గలిగెఁగాని య తెలియవితని
కేవిశేషముండు య నెంచుమా మదిసుంత, పసుపు లోఁ భారమును హరింప, 323
- ఉ ఈమహనీయునిచ్చయై పరశశ్వరి నాఁదగి యిమునీంద్రు ను
ద్దామతపోవిశేషఁ బరితస్సమలంకృతదిన్యతేజు నే
డిమెయిఁ బ్రోత్సహింప వడి య నీతఁడు వచ్చెను నిన్నుఁ జూడఁగా
దే మహిమాఘ్నఁడౌ నితనికెన్న సురాదులమాట లెక్కయే. 324
- ఉ. కాలము ప్రాప్తమయ్యె సురకాంతులకష్టపరంపరక వడిం
దోలఁగ నీకుమారకుని య తోరపుఁగిర్తి జగంబు నిండు న
ట్లొలి నొనర్చు గావున మఱియొండు విచారము నెమ్మనంబునం
గిలుప కింకనైన మునికెత్తితవిక్రము రాము నంపుమా 325
- శా ఏయేవేశల నెవ్వరెవ్వరి నదేయేకార్యముల్ చక్కఁగాఁ
జేయఁగా నియమించునో ప్రకృతి యాచిత్రం బెటుంగం దరం
జే యాదిత్యమునీంద్రకోటికిని ఊహింపఁద్ర! యుద్వాహముక
జేయఁబూని తలంచునిన్ను నిటు పంపెక రామునిం బంపఁగన్. 326
- శా. కానక రాముని మోనివెంటఁ బనువంగ నొప్పు; మూర్ఖులకు నె
ట్లొ; నింకేల విచార; ముత్సనముగా య నాత్మం దలంపందగుక
మోనిక వేడుము శోపముక వదల నోయ్యోపాల! సంతోషమే
యా నిక్కార్యము చేయ మీఁద ననుచుక య హర్షంబునం బల్కుగన్. 327
- తే. ఆవసీమృనిమాటల నాలకించి, భక్తి గౌళికుఁ బ్రార్థించి బాలు గూఢ
శీలు సద్గుణబాలు విచిత్రకార్యసాధనాలోలు మోనీంద్రసంఘపాలు 328

- క. పిలువంగఁ బంచి వచ్చెన్, ఖలు లగుడనుజాళి నోవ్వఁ గ్రతువును గానన్
బిలువన్ వచ్చెను నిను ముని, కులతలకుఁడు గాధిసుతుఁడు గోరికమీఱన్
- చ. మునిపతి యాచిక్షుఁడు ప్రమాదముమీఱగ నమ్మితిఁ బం
చెను సచివాదు లుత్సుకితఁ సెరిగినట్లు గె గున్న వార నా
మనమునఁగల్గు సందియము మానె శుభంబులు సీకు గల్గునం
చని మది దోచె నన్నిట శుభానవానిహ్నముదే సుబజెన్ 330
- చ. సురరిపు లధ్వంబు చెడవొప్పు నొనఁ పగఁబూన వారిభీ
కరశరజాలమున్ బఱపె గొలునిఘోరిఁ బంఁజాలు దీ
వరయఁగనంచు గాధిసుతుఁడక్కఱమీఱఁగ వచ్చె గాన నీ
వరిగి భయంక రాసులుల నాహవమంగునఁ గూల్చు మెల్పునన్ 331
- ఉ. ఎట్టిప్రమాదముం గనక యే డైత వారల గెల్చి యధ్వం
బట్టె సమాప్తికొందువటులే యెవరించి జగత్కాఠివై
కట్టడికార్యమై పడిగా నొసరించెను రాముఁ డెన్న పే
రిట్టిమహాత్ముమూలమున నెల్ల రెటుంగఁగఁ గాంచి మింగుచున్ 332
- క. మంగళములఁ గాంచు నా, చెంగటికన్ రమ్మ నీకు నశ్రీపతి తోడై
యంగడ గూర్చక కాచు నభంగప్రమదంబుఁ గాంచి నైశమ రమ్మా 333
- క. విజయశ్రీసహితుఁడవై, ప్రజ నిన్నున్ మెచ్చిచూడ నబంధపు లలరా
ర జగత్కల్యాణముఁ గూర్చి జవంబున రమ్మ పొమ్మ నసిద్ధము జయమా 334
- చ. అని మఱియం గుమారునకు నాహవపద్ధతులెల్లఁ దెల్పి పం
పిన మునివెంట రాఘవుఁడు నపిన్న సహోదరుడైన లక్ష్మణుం
డును జని రాఘూత్తము నసమానవిధిం గొలువంగఁ బుట్టిన
ట్టి నయవిశౌరదుండయి కరిడించి మగంటిమిఁ గీర్తితుండునై. 335

— శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణసహితుడై మునివెంట నరుగుట. —

- క. సుగుణంబుల ప్రోవగు నా, ఖగవాహనుశయ్య యగుచుఁగ్రాలుసఖుఁడునై
పొగడొందు సుమిత్రాసుతుఁ, డగణితమహిమాధ్యుఁడైనయన్న పిఱుందన్
- క. చనియెను వారలఁ గని సుర,మును లామోదంబు నొందిన పుట్టుకకు ఫలం
బునుజూపఁ జనుట కిదె మొద, అని యెంచిరి గాధితనయుఁ డాదృతిమీఱన్.
- మ. ప్రతిపక్ష ప్రకటప్రతాపగహనప్రధ్వంసనాత్యుగ్రదీ
ధితిమద్ధవ్యవహుల్ రఘూద్వహులు చింతింపంగ నివ్వారెచే
క్షీతిభారంబు తలంగఁజేయనగు నీసిద్ధాత్తుకుల్ నాపురా
కృతసత్కర్త ఫలంబుగా దొరకి రింతే చాలదే భాగ్యమున్ 338
- చ. అని మది నెంచి మార్గమున నప్పుడు తోచినవార్తలెల్ల రా
మున కెఱిగించుచున్ నిగమనమూర్తులు వారలటంచు నెన్నుచున్

ముని సరయూయమాశఁ గలఁపూతమహీస్థలి నిల్చి నీరముం
గొను మిఁక రామభద్ర యని శ్రీ కోరికఁ బల్కిన రామమూర్తియున్ 339

చ జలముల సంగ్రహించి మునిసత్తముచెంగట నిల్వఁగా బలా
బల లను విద్యలం దెలిపి శ్రీ వానిఫలంబును జెప్పఁబూని వి
ద్యలివియు నేశ్రమంబయిన శ్రీ నంటక యుండఁగఁజేయు దేహ ము
జ్వలముగ నుండఁజేయు నొకశ్రవంగియు మార్పడఁజేయకుండెడున్ 340

తే. ఎట్టియిక్కట్టులందైన శ్రీ నేసురారి, ఘైన నిను నొంపఁజాలక శ్రీ యవలఁ బోవుఁ
గావునకావీనిజపియింపుఁడౌపతీంద్ర, తనయ! యీమంత్రములశక్తివినుమునుంల

నీ నియతిమై జపియింప శ్రీ నిన్ను మించెడు వాఁడు, ముజ్జగంబుల నుండఁబోఁడునుష్టు
సద్గుణంబులనెల్ల శ్రీ సమకూర్చు నివి మఱి, యఖిలాగ్రలాభంబు శ్రీ నందఁజేయు
మననమాత్రమునఁ శ్రీ దనభక్తుఁ గాపాడుఁ, గావున మంత్ర వక్షాభ్యాతి గల్గె
తుట్టిపాస లుపాసకున కుండకుండఁగఁ, జేయు నీమంత్రముల్ శ్రీ సిద్ధ మిద్ది
తే బ్రహ్మ నిర్మించె వీనిఁ బ్రభావ మొప్పు, దగినపాత్రమ వీవొటఁదవ్వర నొసంగఁ
దగుచు బాత్తుండుగానిచోఁ శ్రీ దగదొసంగ, నిచ్చినకాఫలముండ దెల్లెన్ని కనిన.

క తనుఁ బ్రార్థింపక యున్నను, మనుజుఁడు పాత్తుండటంచు శ్రీ మదిఁదోచిన నా
తనిఁ బిల్చి చెప్పఁగాఁ దగు, ననుమానములేక సుజనుఁడగు గురువెలమిన్.

చ ధనమును గోరియేని ప్రమాదంబుననేని యపాత్తుండైన య
మ్మనుజున క్లిష్టవౌమహితమంత్రములకా వచియింప యోగినుల్
మనమునఁ గ్రోధమూనుదురు శ్రీ మంత్రము దాన సలింపకుండుఁ గా
వున నుపదేశ మిచ్చుతఱిఁ శ్రీ బూజ్యమతిం బరికించి యీదగున్ 341

నీ మంత్రంబులొగిఁజెప్పిరమరియాదఁగనఁజూచు, పాపాత్తుండొందుదుశర్భరనిరయము
శిష్యుల వంచించి శ్రీ చేరంగఁదీయుచు, లాభంబు నెడఁ గోరి శ్రీ లాలనములఁ
దన్ని మంత్రంబులఁ శ్రీ దాఁ జెప్పు నెవ్వండు, వానినంశంబును శ్రీ వసుధ నిల్వ
కుండఁజేయుఁ బరాంబ శ్రీ యురుపరీక్ష లఁజేసి, నిర్మలాత్తుండని శ్రీ నిశ్చయించి
తే. మంత్రముపదేశ మిచ్చినమానవుండు, నిహంసంబులనుఖ మొంియెలమి గనుచు
భగవదురుతరకరణకుఁ శ్రీ బాత్తుండొను, ధనము గోరంగ రాదు మంత్రప్రదాత.

క. కాసంతయేని శిష్యుని, మోసము నొందంగఁబల్కి శ్రీ బుద్ధివిభవతన్
వేసారి ధనము గొనునా, భూసురునకు సుగతి కల్గఁబోలునె యెపుడున్. 342

చ ధనము నొసంగి మంత్రసముదాయము నేర్చినవాని కించుకై
న నవియు సత్ఫలం బిడక శ్రీ నాశము నొందఁగఁజేయు; మంత్రముకా
గొనెడునతండు నిచ్చుటకుఁ శ్రీ గొంకినియాతఁడుఁ బాపనాత్తులై
ఘనతమదైవభక్తి చెలఁగక విలసిల్లిన మేలు గల్గెడున్. 343

- సీ ఆచారహీనున శ కబ్బపు ముత్రమ్ము, లబ్ధిన సత్ఫలం శ బంగసీమ
వాత్సభూతముకొఱకట్టిగుర్మిలని, ముద్దముల్ గ్రహించువలెనుజుండొనె
దానె యత్నము శోయతదగదా బెబ్బులినోడ, జెల్గు మొనర్చినశ జేయనచ్చు
గాని ముత్రమ్ములలో నెట్టులైనను, బోగ డగొ రాదా శ భూతీంద్ర!
- తే యవియ్యగ్యశ్యాహులగునైనాత్త పాశ, ములనుదగిలించిదుర్జనులగులంఁగు
నడకు సంతము నొంగించుకది నొంగి, భర్తముల నన్వలంగొనతదగునువాని
- క గురునరగ సాధుతపై, హుగెగునాచారమందు శ బుమాగృహనె
త్తరణమున గనుచు గుణా,వంత్రుం డగుచు శిష్యుపటలహీతుండై 349
- చ ధనమున సాంఘబూనకి నీతాంతము ధాత్తుల నుద్ధరించుకొని
క్షు నె వదిల బూనిచుండెదగు శ గానిగుడెన్ దురితంబునొందు నా
తనికడ ముత్రముల్ గొనగల శ దప్పదు ఏమి యిఁభూద్యహా! మనం
బున నిటు ముత్రధర్తముల శ బోల నెఱింగి జపింపు మాద్యతిన్ 350
- క అని బోధించిన రాఘవు, డనూనభక్త మునీంద్రులచానన నట్లే
మనమున జపించె నాకలి,యను దప్పియుం దొలగిపోయె శ నొయ్యన నపుడే
- క ఆరాత్రి యానదీతట, భూరుహములనీడఁ గడపి శ ముని బోధించె
శ్రీరమణుని స్మరించుచు, నారమ్యతటంబు విడిచి శ యనుజయుతుండై 352
- మ మునియొక ముందుగఁ బోవుచుండ సహజస్థుల్ వెంటనే పోవుచున్
ఘనగాథల్ వచియింపఁగా వినుచు నుత్కంఠంబునన్ సారముం
గొనుచుం జేయఁగఁబూనినట్టికృతి యెఱిపొల్కిన్ సమాప్తింగనున్
ముని యేరీతిని మోదమందు ననుచున్ శ లుద్ధిక్ సదా యెంచుచున్ 353
- ఉ తమ్మునిఁ గూడి పోయె నొకదారుణకానన మీతఱంబులన్
జిమ్మనిచీకటుల్ గలుగఁజేయుచుం దోచిన నద్దియేమి ఘో
రమ్ముగఁ గన్పడున్ భయ మరరాతిసమాహమునుండి గల్గున
ట్లుమ్మలికంబు గల్గె మది శ నోమునిచంద్ర! యెఱుంగఁ జెప్పమా 354

శ్రీరామఁడు తాటకను వదించుట. ౧౭

- క. అన విని విశ్వామిత్రుం, డనఘా! వినవయ్య తాటకాఖ్యదనుజకా
మినియోర్తు గల దరణ్యాని నిటన్ దేవతలఁగూడ శ నిర్జించుఁజుమీ 355
- శా. ఘోరా కారముఁ బ్రాణిహింస సతమున్ శోరంగనొ చిత్తమున్
గారుణ్యం బనలేని శీలము మహాశఘవ్యహముల్ గల్గుకా
ర్యారంభంబు మనుష్యమాంసముల నిత్యంబుం దినంగోర్చి దు
ర్వారస్ఫారపరాక్రమంబు సహజవ్యాపారముల్ గాఁ దగున్. 356

- తే. పేరు విన్నంతనే సుల్లో శ భీతినొంగి, పాటిపోనంగ మానులఁ శ బాటఁదోలు
హంఁ యలరాగఁ డాటక శ బాణకుంత, శక్తిముఖసాధనముల నాన క్తిఁబూని
- చ. తిరుగుచునుండు నీయడవి శ తేటి కనుంగొన లేవు దేవతో
త్కరములు రామభద్ర! మునిశకాంతలు దీనికి నోడి దూఁగమా
భరణకిఁ బోయియున్ మదులఁ శ డాటక తోచిన భీతిచెందుచుం
గురు మసుజప్రచార మిటఁ శ దోచకు చూడు మిదెట్లు లున్నదో 358
- చ. శ్రుతులు తదు క్తకర్తములు శ యోణి నడంగఁగఁ జేయునట్టి దు
ర్శతులను హింస చేయఁగను శ రా దళుమంచు వలించు శాస్త్రముల్
వితతపురాణముల్ కరుణ శ వీడి నడిం జను దెంచుతాటకన్
మృతఁగనఁ జేయుమా తడయ శ నేచును నన్నును నిచ్చు నీతనిన్ 359
- క. తోలికబళంబే నగుదును, వెలఁదిని కధియింపఁ బోలయు శ వితతాఘము లె
ట్టులు చంపుదాఁ డాటక నని, జలజాహ! తలఁతువేమొ శ చన దటు లెన్నన్
- సీ. భర్తముల్ నాల్గుపగ్గతులుగఁ దనరాఁ, ప్రాహ్లాదభర్తముల్ శ శ్వశూద్ర
భర్తముల్ త్రియశశ్శలజాలకు నొక్క, తేటి శెల్లనంచు నుత్తములు పని
రందు రాజేంద్రుడ శ చగునీవు దుష్టశి, తీణమును శిష్టరక్షణము చేయి
ననతరించినవాడఁడౌట స్త్రీహత్యను, గలపాపమును మది శ గణనచేయ
- తే. కీగురాత్మకు రాలిని శ హితమె యునుచు, వేగ మ్రంగింపుమాయ దేవిపులఘాళి
యొగయుచున్నది శచ్చెదంగని దెయటంచు, దెలుపురాచిహ్న మేళరములనుధనువు
- చ. గుర మొనరింపఁ దాల్పుము విభూతసమా శ్రితతాప! భూప! సో
దరుడౌ పిలుంద నుండఁదగు శ దాగుణరూపము గాంచి భీతి నా
తురుడగు నేమొ యంచు మునిశధూర్జటి పల్కినఁ డాటకాఖ్య యె
వ్వరిసుత భర్త యెవ్వఁ డిటు శ బాహుబలం బెటు లబ్బె దానికిన్ 362
- తే. తెలుపుమా వినువేడుకకలిగె ననిన, మునివరుం డిట్లునల్కె రామునియుదార
భావ మూహించినరమునగుటలె వేయి, మదగజంబులబలము రామగుణధామ!
- క. యక్షుండొకఁడు నుకేతుం, డక్షయబలశాలి గుణగణాధ్యుడౌ గలఁ డా
యక్షుడౌ సంతానార్థము, రూక్షతపం బూని వేదరూపుని ధాతన్ 364
- క. అలరించిన సుత నిచ్చెను, జలజాపనుఁ డధికబలవిశాలన్ ఘనదోః
ఫలభూతయుద్ధశీలన్, ఖలదేవవిరోధివీరగణసంపాల్. 365
- తే. అనియెతాటక సుందునియనుఁగుఁబత్ని, యయ్యెమాఁరీచుడనువానినాత్మ భవునిఁ
గాంచెనాసుందుని గురాత్మగనలిచంపె, నాయగ స్త్యమునీంద్రుడఁడహార్యశక్తి.
- చ. పతిమృతఁ గాంచి తాటకయుఁ శ బాపమనీషుని బుత్తుఁగూడి సా
ధుతఁసి మ్రొంగఁబాటఁ గని శ ధూర్త! నిశాచరతం జెలంగుమా

- క్షీతి నీడ నంబు శాంతికి శివార్థము ముంగిసేప్పు చా
యలను జూచి దివ్యమగునందము వీడి నుడరాకు మోక్షము గను 367
- చ మనుజుల నెప్పుడొక గుంపు నెప్పుడొక ముంగి ముంగి శాంతి
చెప్పుచు, ముని యీశ్వరుల నుండే నీని బొందు చేయి పెం
ఁగని యందు నాతలముల సాధ్యముల నుత్తర జరిగెనా
వనితను వేరవకాసులల నుత్తరముగోరి పగిలెనా భూతా! 368
- చ నవతి భర్త పక్షముల నామగజాతులవలముల నె
వ్వల వాంఛార్థహానియి నుత్తరముల నెవ్వల వాంఛ
త్వరితులై ర్తి గాంచు నివేదించి తామ్ర పక్షముల ను
మరుడను తలంచుభంగి ననుభవము నూనక చిగిలెనా భూతా! 369
- తే. భర్త హాని నొసర్చున్మిచ్చుచు రిరాత్తు, నని నధిపని బంధుల నుండెదండ్రు
వనిత యని జంక నేల వేరవతలకొల్పి గుంపుల నుండెదండ్రు
జనసాహసాన్యచాంచు, జనాన్యముల నెన్ను లేదొక నున్ను సీతే 370
- క జనసాహసాన్యచాంచు, జనాన్యముల నెన్ను లేదొక నున్ను సీతే
మనమున దోచు నొకప్పుడు, జనియిని యని తోడె నుండెదండ్రు
క వరమాత్మా! శ్రీరామా, కలుగనాగియడ వీవు నుండెదండ్రు
ధర భర్తము నిలుపంగా, నరూపతి నెలసియంటు నుండెదండ్రు 372
- క కలుగని పాపము, శుచియి, మౌనము నెచెనలెప్పుడూ పాపముల
బలకొండెడలె గుంపులనిరి, చెలగుచుండెదండ్రు ముప్పవృష్టి నుండెదండ్రు
ఉ ఆసమయములకొల్పి కుంపుల గ్రాణి మానిన రేణునానక
భాసురచాపగుండమున నుండెదండ్రు గుంపులకొల్పి నెంచి లోన ను
ల్లాసము మించ జ్యాలతల జెలంగి గెలవెదండ్రు మ్రోగి జేయ నా
యాసురిగుండె లెల్లె యవీయంగ నెనంగె నుండెదండ్రు మోరమై 374
- ఉ ఆరవ మెల్లదిక్కుల మహాత్తరభీతిని గల్గెజేయుగం
భీరమునౌ బ్రతిభర్తనిని నుండెదండ్రు బర్తగా మహా
భూమహాసన్నిధి జెలంగి నుండెదండ్రు భూతభయముల నుండెదండ్రు
క్రూరనిశాచరాంగనయుల నుండెదండ్రు యుద్ధముల గ్రీడ నుండెదండ్రు. 375
- క. ఆకస్మికముగ బర్తని, భీరనిదంబు విని నుండెదండ్రు
వేకనుచు రివములను, యాండ్రు బాటు తెంచె నుండెదండ్రు 376
- సీ. ఇందీవరంబుల నుండెదండ్రు నీడచెడుమునీ. పాపముల నుండెదండ్రు
మంగళ దేవతామహిమనివాసమా, నుండెదండ్రు నుండెదండ్రు
గనకమహిభరణనిత కోమలలలికల నుండెదండ్రు బాహుల్యముల నుండెదండ్రు
సురుచిర శాంతిసంగళోభితాంబుజముల, మించు దివ్యాంశుల నుండెదండ్రు 377

తే కోటిమన్మథులను లెక్కగొనని సుంద, రాక్షసిం దగువాని మహానుభావు
దివ్యగుణజాలు పందితదేవపాలు, రాము నభి రాము దైత్యవిరాముఁ గనియె

ఉ మానిన రేణ్యశాపము సమాప్తిని బొందెడుకాలవకాట నా
దానవి హుంకిరించి భయదంబగుపద్ధతి మ్రంగఁబాటనో
హో! నిముసంబులో నడచుకున్న మహాపద వచ్చునందు భూ
జానిని హెచ్చరించె మునిశక్రగు లోకహితార్థి గావునన్ 378

ఉ. అత్తటి రామచంద్రుడు నిజాత్మను దానవిశాపము క్తి కా
యత్తడం దలంచుట సమంచిత మంచుఁ దలంచి వింతద
ల్లోత్తు మొగంబుతోడ నసితోత్పలనేత్రయుగంబుతోడ నా
బత్తటి యార్తి బాపడగువేడుకతోడఁ జెలంగుచుం గడున్ 379

ఉ కాలము సుంతలేదు ఘనకాయము మోయఁగలేదు గాన నిం
కేలోకం యాలసించుటని యెంచి మహత్తరబాణ మొక్కఁ డా
భీలగతికొ దదంగము ద్రవంపఁగఁ జేయఁగఁజాలునం చెడక
జాలిని బోవఁదోలి రఘుసత్తముఁ డార్చుచుఁ గూర్చి వైచినన్ 380

మ ఇదే సీఘోరత రాఘకర్ణమము నెంతేఁ బూన్కి నింకింప వ
చ్చెద ఘోరానలరూప మూని యనుచుం శ జెప్పంగ నుంకించు న
ట్లుదయంబొంది శరాసనంబు విడి యెంతో వేగమే పోయి త
ద్భదయం బట్టి పగిల్చి వీపునను బోయెకా బాణ మత్యుగ్రతన్ 381

చ. శరము చనంగ దేహమును శ జయనఁబాసి విచిత్ర తేజ మెం
తో రయముమీఱఁగా రఘుకులొత్తమునందుఁ జొంగఁబాటె నం
బరమున నున్నసిద్ధమునీవద్యులు చూచి యయాఁరె! పూర్వ మీ
సురరిపుకాంతదే యగును శ జొచ్చెను శ్రీహరిదివ్యదేహమున్. 382

చ. అని కొనియాడి రంతఁ గుశికాన్వయనీరధిశీతభానుఁ డా
ఘనతమతేజ మట్లుడఁగఁ శ గాంచి మహాత్ముని దీనరక్షకుకా
మునిజనపంద్యపాదయుగు శ మోదమయాత్ముని సత్కృపాకరుం
గనుఁగొనుచుకా భజించె మదిఁ శ గల్గినజ్ఞానమువేర్చి నెంతయున్. 383

విశ్వామిత్రుడు రాముని విసుతించుట.

క విశ్వాకారా! దేవా! శశ్వద్బ్రహ్మాండసృష్టిచతురా! వియద
గ్నిశ్వసనాదిమహాభూతేశ్వర! నీతేజమున కివే మొక్కు లజా! 384

క. తేజోహాపుడవని ని, న్నీ జగతిఁ దలంపలేక శ యెల్లరు వివిధ
వ్యాజములను భజియింతురు, తేజమే నీరూపమనుచుఁ శ దెలిసికొనితిఁగా 385

- క ఏజనులు నిన్ను నాద్యం, చేబోరూపునిగ నాత్తఁగఁ దెలిసి కొలుతు రి
వ్యాజప్రీతిఁ వారలె, యోజగదాధారి! ముక్తఁగ నొందఁగ నర్హుర 386
- క. ఓంకారము నీరూపమె, శంకలహా నీదునామసంస్తవ మెన్నఁ
సంకటహరణౌ! నీసుడి, శంకయె లే దిందు సుంత గ నరసిజనాభా! 387
- క నీకంటెం బర మెయ్యది, లోకంబులయందఁగ ననఁ గలగునొకొ యభవా!
యీకరణి మానవాకృతి, శ్రీకాంత భరించి మించి గ చెలఁగితి వొరా! 388
- ఉ ఏజని సుంతపుణ్యలవ గ మే నొనరించినవాడనో విభూ!
యీజగ దేకసుందరము గ నీశ్వరతత్త్వము సర్వసంపదు
త్తేజకమున్ నిరంజనము గ దివ్యము నిర్మల మద్వయంబు న
త్తేజమునైన రూపము నతస్థిరపుణ్యవిభూతి గాంచితిన్ 389
- చ వ్రతములు భూరిపూజ లుఁగవాసము లింకనుగల్గు పుణ్యాకా
ర్యతతులు చేయఁ గాంచఁ దరహానె మహామహిమూఢ్య! నిర్మల
స్తుతుల నొనర్చుమానవులె గ చూడఁగ నోతురు దివ్యసుందరా
కృతిని విముక్తిదం బన నీదే యగు నిక్కము నిక్క మెన్నఁగన్ 390
- చ ఉపనిషదోఘముల్ శ్రుతులఁవ్రూహము నిన్ను నులింపఁబూని నీ
దుపరమతి త్త్వముం దెలుపఁ గ దోషమి “నేతి”యటంచుఁ బల్కెడున్
గృహణుడ బాలిశుండ నొకరియించుకయైన నెటుంగ నేర్తునే
కృప దళకొత్తఁ బ్రోవు మివెయేమియెటుంగ నటన్నయంజలల్. 391
- ఉ. బల్కెడఁ బ్రాణులం గలిసేయుండఁగఁ జేయుదు వేటికో మఱిం
కొక్కెడ వైరమాని దురితొత్కర మొందఁగఁ జేయుచుందు విం
కొక్కెడ భూరిహర్షమున గ నుద్ధతులై తగున ట్లొనర్తు వో
చక్కనినల్లనయ్య! ఎలుఁచందములం దగుభావ మేదియో 392
- ఉ కర్తము నీస్వరూప మనఁగఁ జనుఁ గర్తవు నీవె యకాదు పీ
కర్తము పెక్కురూపములఁ గ నానఁబడున్ బలుగుండ్రు కర్తలై
కూర్చినిఁబాసి యొక్కయొడఁ గ నూడియు నొక్కెడ నుండ్రు దీనిదొ
మర్త మనంగ నేదొ గుణమాన్య! పరాత్పర! నాకుఁ జెప్పవే. 393
- ఉ. కొందఱు యోగ మెక్కుడని గ కొంకొకయింతయులేక పల్కుఁగాఁ
గొందఱు జ్ఞాన మెక్కుడని గ కూడ వదింతురు వీనియందు నే
చంద మనం గనంగ నిరసార మసార మి దంచుఁ బల్కుఁగా
డెందము చాలకున్నది కరడిందివిచారము దీనిఁ బాపవే. 394
- చ. ఫలములు పల్లపుష్పములు గ భవ్యసుశీతలమాధురీలన
జ్జలములు శక్తికిం దగినచందమునన్ గడుభక్తి నీయ ని

- శ్చ లభ్యం మౌనం వాచ లభ్యమానం యథార్థము పెక్కు- లభ్యం
ముల నొసరించుటేల యని శ పొంగుల బల్కుటా లేని కృత్యమో 395
- చ ఎవరికి నేది చెయ్యదు శ నెవ్వరు దేనికి శ క్తు లట్లేవా
చ విధిగ నట్టి చెయ్య గని శ హాథ్యలంబును గాంతురంధ్ర! దే
ఎవరు పూజితం శ్రుముగ శ వారిజ! యందుఁగల్గెనట్టి మే
మివిధ మొ దానిఁ దెల్పి కృపామించఁగ నన్నుఁ దరింకఁజేయుమా 396
- ఉ మానసమందు నిన్ను నొకరమాట తలంచినయింటఁ జాలు నా
మానవు నుద్ధరింతు ఎనుమాట యథార్థమయేని చావు లే
యైనను నొక్కమాట నిను శ నాత్తిఁ దలంపనివార యందు లే
జ్ఞానమయాంగ! నీఁగల సత్యము తెల్పుము తిప్ప శంకలన 397
- ఉ మాయకు నీవు లోఁబడెనుమాట యథార్థ మటంధ్ర కొండ తా
మాయయె నీకు లోఁబడును శ మానుగనంచు వచింతు కొండ తా
మాయయె నీవొ లోఁబడుట శ మామకి చిత్తము సంశయస్వదం
దేయును యున్న దీవిధ మదెట్టవొ తెల్పుము దానవంతకా! 398
- మ కరుణాసాగం! నిన్నుఁగొంచిన జనుల్ శ కల్యాణమూర్ పొందు ట
బ్బురమే చంపఁగవచ్చి యార్చి యిపుడేపొందెంగిదా ముక్తి యా
సురి యింకా నిను దేవదేవునిగ నేశున్ధాత్తుఁ డెఱుక మన
స్సరసీటుదమందు నిల్పు నతఁ డెంతకా దేనిఁ బ్రపంచునో 399
- మ, అది మే బ్రహ్మముఘామరోత్తములకున్ శ దత్త్వంబు శ్రీరామ! శం
కరుడే నిన్ను జపించుచుండునట యింకా జెప్పనేలా మనో
హారూపా! నిగమాంతవేద్య సుసంఘాట్యక్ష! నీతిత్త్వ మా
దర మొప్పుంగ నీదిట్టులంచుఁ దెలియక శ దధ్యంబ వాంఛించెదన్. 400
- మ, అని యిట్లాకుశి కాన్యవాయుఁ డడుగక శ హర్షంబు ప్రబోంగ ని
ట్లనియెక శ్రీరఘురాముఁ డోమునివరా! శ యాలించితన్ నీవొన
ర్చినసంప్రశ్న గణంబు సుత్తరము నే శ జెప్పంగ నిట్టిటుగా
దనుమానింపకు కాల మున్నయది సత్యంబుక వచింపక దగచ. 401
- మ కృతకృత్యుండనుగాఁ దలంచెదను మానీష! భ, స్తులమై
జతనంబెల్ల ఫలింపఁగాఁగ గు మహాశక్త్యాహంబు గాతించి యు
ద్ధతులొ దైత్యులొ ద్రుంచువాడ నిభుదీత త్వంబు ప్రశ్నింప కా
దృతి సాగింపుము కార్యగౌరవ మన సాయిత్యమంశోగ్రణి, 402
- చ కని మది నిల్చి తచ్చరణకంజములకొ జతనంబు సాగఁజే
యను దలపోసి వారిఁ గొని శ యాశ్రమసీమను జేరఁబోయి స్వీ

యనియతిః బూనై, సోదగు లసహ్యబలంబున జూకముల్ ధరిం
చి నిశితబాణముల్ గొని విచిత్రగతుల్ కలగంగి న భయం 103

చ మునికతి పొచ్చుగిడగల బ్రహ్మచారి మహిమ నెఱింగి నిధ్యం
బొనరుపల బూనై పశుపత్యాగి కి శివము చేయించుచుండ గణ భీ
తిని గలిగించు గానప్రలుభ కౌపు నభయముండీ పహగ్రహం
బున గురియించి హస్తముగిరి బూనికై పురుగునాన పునన్ 104

శ్రీరాముడు హరిహరభాగవతోద్దేశముచేయుట

సీ తాటకాన్మృత గని క దానవాంతకునకు, దివ్యాస్త్రజాలంబు కి యిష్టకౌశ్రి
సహితంబుగాంగ విశ్వానుక్రంభిచ్చి, నాడుగొప్పన యునియడ వాని
ధనువున సంధించుననుబూని లక్ష్మణా! యజ్ఞ హంభిగని కౌపున దిము
లయ్యె నేయంత రామకు లోసాగెను, వ్యక్తన మ్మిది క నలకొన్న

తే. ములకుడానలమనన చెప్పెనమినసురు, లుగ్ధతుల గానగురియిం బరచున్న వారు
రక్తమాంసపంకంబు నంద్ర మెఱిగి, నీరింబొలియింతు దివ్యాస్త్రచిత్రబాహి

చ అని పలికి మానభాస్త్రం, యు నారం గూర్చివై చెరి వోయి గుడిగూడు
ప్రస్తు మారీచుని జూక, పనిగలపని యెఱిగి క బలధి బడంగం జమెక 406

ఉ మానవనావ. కౌక్ర మపరమన్యులనై న ధియన్ద్రుడే
యైనను గాల మాతనిక క సప్తకు లీతమిం జంపలెక యూ
దానవు సంద్రమందు బడక క దా నటుచిమైన దాన వాగు ప్రా
ణానిలయుక్తుడై విశకులై నడిచుండెను గొంతకాలమున్ 407

శా. మారీచుం డిటు సంద్రమంగు బడగొక పూయూవియై కృత్రిమ
ప్రారంభం డగునాసుబాహువు మహాహుంకార మేపాకగా
హూరాకారత నశ్చన్మి గురియకొక గుడ్డించి నేర్పొప్పగా
శ్రీరాముం డనలాస్త్రసంహతి మృతం క జెందించె నొక్కుమడిన్ 408

చ. ఇరువురు సోదరుల్ పడుట క కెంతయు గుంగున సున్న రాక్షసో
త్కరము! బ్రభంజాస్త్రమున క గాలునినీటికే బుచ్చినకొ మునీ
శ్వరులును గాధినందనుడ క సంతపమంది నింతరాయమై
వరగల గ్రతూత్తమం బొనరుపంగను జాలిరి సాధుపద్ధతన్ 409

చ. కొలదిదినంబు లం దనుజులకూడి సుఖంబుగ రాముడుండ మా
నులు పరమాదరంబొదన క మాత్మ విధంబున నొప్పించుండి; రా
జలహమిత్ర శంశజలసార మెఱింగిన గాధినందనుం
డలరి విదేహభూపతిగృహంబున కేగంగ నెంచె నాత్మలోన్. 410

చ హరునిశరాసనం బచట క నర్చన లందుచునుంట నొక్కయ
ధ్వర మట సాగుచుంట ప్రమోదంబున జానకి శ్రీశుం గూడ నా

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

ఉ. చెంతకుఁబోయి చూచి యిది శ్రీ గళచాపము పూజనీయ మా
నంతయు నెత్తరా దనుచు శ నాత్త బలంబును జూప కేగి ని

- శ్చింతలసుండి పయ్యదియు శ సీత కరణున నెత్తిపెట్టుగా
నిగట నంతటా జరుగు శ నికై పైచి గవల్కజాలాన్ 421
- సీ మఱికొండు అపదెంచి శ మర్యాదపోంగ, నెత్తులాల చక్రియింకజేయ
నైన జాల పోయి, శ పంతల గొండలు జలకానసీని నంచుసంధి'రంగు
కొప్పున బణ నెట్లు శ కావించె సాధ్యమే, పువలకుపైన శ గిని నెత్త
ననున నా పోయి శ పరిగిరి, రంబువా! పాపాను పగుడు శ భూవిభుగన
తే నొకట నయదెంచి శంకరకుల భను, నట్ట పరింది యిగియంతయనుచునవ్వి
వింశతికంబులం బట్టసిపులనుండి, యెత్తె నంగుష్ఠమాత్రంబుదేని చెపుడు!
- చ తనబలమెల్ల జూసి యొక శ పుండు నిష్కలమగునా నెంచె నం
ల ననియు వానిపాగలులు శ దస్థును నొచ్చెడనెట్లుగా రుద్రా
దనుజుడు దాని ద్రోయదగూర్చు పునురేయి పుంగులంశగా
ననితలు చూచి నవ్విరి సేనానని యొక్క మెగిల్ భూదర్శన! 423
- ఉ అక్కట! వాడె రాత సగరణాధిపు డంబ నెలుంగరైరి; నా
డక్కజమైనభూమినిభు శ న్యాతి యెల్ల పగు గనబడల్
జక్కంగమాతె నిర్వదిభుజంబులు రెండుగఁ దోచుచుండె న
ట్లక్కిలవుండు పొల్చి యచమానము నొందె నదృష్టహీనతన్ 424
- చ పదముల పెని శంకర శ రాసన మట్టె యుండి దా
నిఁ దొలంగఁజేయజాలకయె శ నిష్కలబాధల నొందుచుండఁగా
మరి గరుణాసగ బొలయ శ న్నెత్తి యజ్ఞనమండె చచ్చి స్త్రీ
తీ దనర నీకునిం దలచి శ తీవ్రధనుస్సు దొలంగఁజేయగన్ 425
- చ మనసున సిగ్గుదోచినను శ మానవభటకుఁ డాగ్రహంబునుం
గని తనుఁగాంచి నవ్వుజనక ప్రభుపుత్రిక జూచి దీని నే
గొని చుచువాడ నెత్తేనిగొని యటంచు బ్రతిజ్ఞ చేసె నె
మ్మనమున నప్పుడె నివి నమానుషశబ్ద మొకండు చెచ్చెరన్ 426
- చ వినబడె రావణాసురునివీనుల కార్తిని గూర్చునట్టిదై
దనుజ! సతీనిమిత్తమున శ దాగుణసంగమందు భూమిజే
శునిశరపం క్తిసంహతిని శ జొప్పడు మృత్యువు నీకు నంచు నా
ధ్వని విని రావణాసురుడు శ రైసగతిం దలపోసి యార్తుడై 427
- తే తరలిపోయెను లంకకు శ ధాత్రినాథు, లెవ్వరే నెత్తజాలనియాశుధనువు
పూజలందుచు నున్న దాభూపునింట, రావ! కనదగు నాధనూరాజ మిం
- చ క్రతు మోసరించువాడు జనకక్షీతినాథుడు దానిఁ జూడ స
మృతిగొనుమా నృపాలకులు శ మన్న నమీఱఁగఁ బిల్వఁ బోవుటం

చితమగుమార్గమే యనుచుఁ శ జిత్తమునందుఁ దలంతు నై ననుం
గ్రతువును బిల్వకుండఁ గనఁగఁ జనఁగఁ దగునండు కోవిదుల్. 429

చ పరిణయముఖ్యకార్యములపట్టునఁ బిల్వఁగఁ బోవు టొప్పునం
దుదు మతధర్మ వేత్తలు కుతూహల మొప్పుఁగఁ దత్కృతూత్తమం
బయగుఁగఁగాంచి యందలిశరరాసనముం గనినన్ ముదంబగున్
భగవత్తేంద్రపుత్ర! మదిఁ శ దాఁకెను నా కిది యుక్తమం మోగిన్ 430

— అహల్యకావవిమోచనము. —

చ. అనిన రిఘూత్తముండు స్థిత శ మాస్వమునన్ నటియింప మీదు పం
చినయటు చేయనొ ననుచుఁ శ జెప్పెను మజ్జనకుండు నట్టులే
యొనరుతు నన్న మౌనివరుఁ శ డూహ చెలంగఁగ భావికార్యముల్
మనమున నెన్ని మౌనిగణమండనుడై పయనంబు చేయఁగన్ 431

ఉ. రాముండు లక్ష్మణుండు మునీశరాజుల వెంబడిపోయి రంత నా
భూమిని గొంతదూరమునఁ శ బోవుచునుండఁ గనంబడెన్ మహా
భీమనంబు దానఁ గనువని దొనరించెడుతావు కన్పడెన్
గోమలవృక్షవల్లరులకూటము వేడుకఁ గూర్చుచుండియున్ 432

మ. జనశూన్యంబయి యాశ్రమం బచటఁ దేజస్వాంద్రమై పక్షిని
స్వనభూరిప్రమదాకరంబగుచు నశ్రుప్రాంశుభూజాళియై
తనరక్త రాశువుఁ డోమునీశ్వర! విచిత్రం బిందు నొక్కండునుం
గనరాఁ డీయని యాశ్రమంబనుచు నిక్కం బెన్నఁగా నయ్యెడున్. 433

ఉ. కావణమేమొ మౌనివర! శకాండవిహీనత నొండ నన్న నా
భూరమణాత్మజన్తుని ప్రమోదము వృద్ధిని జేయ నెంచి గం
భీరతరోక్తులం బలికె శ వింతగ నొప్పును దీనిగాథ ముం
దారయఁగాఁ దగున్ నడువు శ మం దొకచిత్రచరిత్ర మేర్పడున్ 434

మ. భవదీయోగమనంబుఁ గోరుచు మృదుస్వాంతంబు దైన్యంబుగాం
చ నరారోహ యొకర్లు భర్తృవచనాంశతృప్తబద్ధాత్మయై
వివిధాధుల్ తనుఁ గుండఁజేయ నటవీరవీధిన్ మహాదుఃఖముల్
తవులంగా నిను నాత్మ నెంచెడుఁ గృపాధామా! వడిం గావుమా. 435

మ. నినుఁ జింతించుచు నీదునామజపమున్ శ నిత్యవ్రతం బట్లుగా
నొసరం జేయుచు నుండు ప్రాణితతి నోశహా! యంచు నిన్నెంచఁగా
ననుమానింపక కాచు టొప్పు నని యాఁయాచోటులం జూపుచుం
జని పాపాణ మొకండు చూప రఘురాట్టండ్రుండు సంతోష్టుడై 436

చ. మునివరపూజితంబులయి శ భూరిశుభంబుల నీయఁజాలు
ద్యవజము లశ్శముం దగులుభంగి నొసర్పగ దివ్యతేజ మొ

- ఘృనోకసలీలలము కడుభక్తి జెలంగంగ రాముఁ జూచి నం
దన మొనరించి నిల్చె బ్రహ్మసంబులు లజ్జఁగు నందడింగున్ 137
- శా రామత్వోపతి గాంచె నామునినాథన్ శ్రీ హ్యంగిసంభోధన
గామస్ఫురణ రాగ్నిదగ్ధనిజనాత్మకైగుంపలభగం
రవ్యమోహోర్జితపాపకార్యఫలభూతాత్యంతదుష్కారశా
పామిత్రప్రబలా ర్థిభిన్నమతే సత్యాశ్చ్యుమిగ్నాత్మకై 438
- ఉ. ఆమె యొనర్చుపూజలను శ్రీ హన్మనునొంది ముసీంద్రుఁ డాద్యం
గామిని కెట్లు శామిది శ్రీ కల్గెనో రెల్పిన నాలించి నె
మ్మోమున సుస్థితం బ'లయు శ్రీ మోహముఁ బొవె యభావతాళిచే
నామె మదిం గలంగుంగ శ్రీ నమ్మడె వాపి నచించె నిష్వేధిన్ 439
- చ తెలియక తప్పొనర్చు ప.టి శ్రీ తేల్వని దాని నెఱంగి లుంక ని
ట్లు లొనరుకన్ నిజం బని కడుకన్ గను జ్ఞానము నొంది పల్కినన్
గలుగదు దాన దుష్కృతము శ్రీ కర్తఫలంబులు తప్ప కెట్లులే
నిలపయి వానిఁ బొందనగు శ్రీ నిందులకున్ దురపిల్లరాదుసూ 440
- చ జనసము సాధువంశమున శ్రీ సంగతి సజ్జనవద్యుతోడ నై
నను దొలిమేనఁ జేసినది శ్రీ నాశమునొందక పేచియుండు దా
నిని మరలింపరాదు విను శ్రీ నీరజగర్భనకై నఁ జక్రికై
నను శశిధారికైన నీక శ్రీ నాశము ఒనికి నెట్లొ తెల్పెటన్ 441
- ఆ కొంతయనుభవించి శ్రీ కోవిదులను గొల్చి, వారిభాషణముల శ్రీ నలనగల్గు
భక్తిభరముచేతఁ శ్రీ బంమేగు నేవించి, శ్రీ పమును హరించఁ శ్రీ జెల్లు నమ్మ' 442
- సీ. పాపకర్తంబుల శ్రీ నీపగిదింజేసె, నీతఁడు దుష్టాత్ముడే యటంచుఁ
జెప్పుచుండెడువారు శ్రీ చెసినపాపంబు, నందుఁ గొంత హరింతు శ్రీ రందు రావ్య
లంతయ కాక పాపాత్ముఁ డీతండని, సత్కార్యములు చేయునమయమందు
నెవ్వారు దూషింతు శ్రీ రవ్వారె మిగిలిన, భాగమ్మనం గొంతభాగ మాహ
తే. రించికుడుతురుమిగిలిన శ్రీ దిండుకయును, దానుసులభంబుగానొందదగును గాన
నొరుల కర్తంబులంగూర్చి శ్రీ స్మరణచెయ, రాదు భర్తసూక్ష్మం బిది శ్రీ రాజనదన!
- క. ఏపగిది నైనఁ బశ్చాత్తాపము పాపము హరించు శ్రీ నమ్మదని స్మృతి
వ్యాపార మెఱుంగువండతు, లోపికఁ బల్కుదురుతత్త్వ శ్రీ మొగి నెఱుంగుటచేన్.
- ఉ. కావునఁ జింతలన్ వదలి శ్రీ కాంతరొ! నీవిభుఁ గూడి సుంతయే
నీవిభుఁ డాడుమాటలకు శ్రీ నేమియు ను త్తర మొక చేయుచున్
భావమునందు భర్తహితసద్ధతి నెన్నుచు నుండుమింక ని
న్నేవిధినైన దుర్యశము శ్రీ నితయు నొందక యుండెడున్ టీటన్. 445

మరణాంతమురౌ వైలము, లరయఁగ శాపానుభవమే శ యంతముగ నఖూరి
త్కరమండ్ర సూరిజను లో, తరుణీ! యామాట పీడఁదగు నీఁకమీఁదన్
చేసినయట్టపాతకము శ చెందినదప్పలయు క్కై బోయెఁగా
వేసల నేమియకా నిటులు శ నృత్రపరుండు ఫలంబునొందెఁగా
మోసము చేయిమాను నిఁక శ ముందు నతండును వేయునేల గెల
భాసురగాల్! స్పృహయునిఁ శ బొయికి నెవలొనర్పు నేట్టునన్ 447

చ. పతియగు దైవ మంచు మదిఁ శ బొయనిపూనిక నేవచేయఁగా
నతిశయమోద మబ్బు బరహూదృతిఁ గాంచనిపూవుబోడి యి
క్షీతిని బరంబునక యశముఁ చెందక పుణ్యసుఖంబు నొంద గు
న్నతమటు లేవగింకఁగ వినాశము నొందును నిశ్చయంబుగన్ 448

చ. పరపురుషాళితో నరసభాషలఁ బల్కుచు నేవచ్చమీఁకఁగా
దిరుగుచు నోలగంబుల మతప్రభ గన్పడ మాటలాడుచు
బరసుఖమున్నదే యనుచుఁ శ బొయి, లేంతు రటంచుఁ బల్కుసుం
దరి కిహముం జెడున్ బరము శ తప్ప నటంచును జెప్ప నోకికన్ 449

స. విదూషిమణినటంచు శ విజ్ఞప్తిగుచుఁ బతి, నవమతఁ గాంచెడునంబుజాక్షి
నిర్ధనుం డీతఁడు శ నేరఁ డార్జింపఁగ, నని పతిఁ బల్కెడున నతిపమిన్న
విద్వాంసుఁడేగాఁడు శ వెర వెటుంగఁడటంచుఁ, బతినిదూషిం చెడునవామనయన
నాకింబె నేమిట శ నాపతి హెచ్చంచు, గర్వంబునం బల్కుకలిమిన్న
భర్తలేనితఱిక నేవచ్చఁ శ బరునితోడఁ, బరిహసించుచు భాషించుపడఁతపుంశ్చి
లీనమాఖ్యను గాంచుటనిహమునందె, యశయశింబునుగన్పంబు నందుఁజెప్పు.

చ. నిరయముఁ గూర్చు నెల్లపుడు శ నెమ్మి మనంబునఁ దోడకుండ దు
స్తరబహూదాపకష్టములసంతతిఁ గల్గఁగఁజేయుఁ గారణం
బరయఁగఁ బాలనట్లు హృదయంబున కాత్రిని గూర్చు బూచుషో
త్కరమున కేవగింపు గలుగంగ నొనర్పును నేవచ్చ నాతకన్ 451

క. దూరపుటాలోచనయే, యాంయలేకుండు స్త్రీల శ కందఱకు మహా
ప్రారంభ మంత్య మల్పము, గా పమణులృత్వమందు శ గన్పడుఁజుట్టా 452

క. లోకంబున కుపకారం, బీకరణిం గల్గ బ్రహ్మయే శాసింఁక
గాకున్న జగము చెడదే, మోకాంతా! మదిని వదలు శ ముష్టులికంబున్. 453

క. వయసును రూపము దాన, వ్యయకథలి శీల మిట్టివన్నియఁ బతి క
న్న యువతీకే దుల్యముగ నున్నయెడకొ సుఖ మబ్బునంద్ర శ నయవిద్యయల్.
మ. తరుణీ! నీపతి వృద్ధుఁడౌట మరియాదకొ వీడి నీచిత్త మొ
క్కిరియందుం దగిలెకొ బురాకృతము దుష్కర్తంబు ప్రేరేప నా

తరుతన్ దుష్కృత సీమోనర్చియో దోర్డోన్ రిల్వేం బర్సెసు
ర్వం నింకిన్ బహుకాలముండుకల్ల సూర్య భద్రములం గాంచుచున్ 455

చ అని ఎరుచెప్ప నుత్తు వ.నాదాని గొలముఁ దిశ్వరాజ్ఞ చే
దనమది శాకండ్ల గని ర తన్ను స్థితిచెడు నాయ హల్య తో
దిన హమన్దరిగ్రములు ర జెప్పెన గాని తపావిశేషసం
జనితపయగ్గతున్ పొలయ ర స్వస్థలముల గల న చెప్ప న త్తెలిన్ 456

అది గొరము శ్రీరామని నుతింతుట.

చ మునిచురాకం గాంచి ఎలి ర మోదము న రంగుము జేరదయి మ్రొ
క్కిన గల కల్తషన్ విమలకృత్య మొనర్చి చెలంగుచున్
ర్వం గని ఎర్థలంగి గుణనానా మొప్పగ నిచ్చి రంపం గాం
చెను నిగమాంతవేద్య సురస్థిముఖార్చిలపాదపంజరన్ 457

క మనమున భ్యానించెను శ్రీభువివేకసముహగమ్యుర భుభగనానిలయున్
గును జ్యోతిర్త యయాపుని, దనప్రజలజాంతరస్థుం ర దత్తనివాసున్ 458

క వరికించి సప్తదగబున, నొం గెను బాష్పంబుకలతలం గండముల్
వరుస బ్రహ్మాంధగ నమ, స్కంధము లొనరించె దనదుస్వంతమునందున్.

క. అ త్తరుణంబుచ రఘువతి, చిత్తము పొంగంగ మ్రొక్కి ర చేతులుగూర్చెన్
బత్తని లోకులు మగులన్, హత్తింతుగ జేయుకోర్కి ర ననదగిలుండెన్ 459

చ. మునిపత గౌతముండు రఘుమయుని జూచి కృతార్థజన్మనిం
గను దను నెండులన్ బలికె ర గంజలిలోచన నిమ్నంగాంచి నీ
యనుమతి చేయు గోదచు హిమాలయమందు దపంబు చేయుచుం
టిని ఫలియించె గోక్కులు గగడింకిచిచారము మానె నిత్తెలిన్ 460

చ. జనిఫల మిన్న నీదాహరసారసగుగ్గము గాంచుటేకద
యని తలపోయెచాడ నని ర యస్తదుదాత్తపురాకృతైకపు
ణ్యానియతకర్త శేషమున ర సంతయు జేకురె నింకి గోరగా
ననువగునర్ది యేదొ మది ర నారయ గన్పడకున్న దేమియున్ 461

తే ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యుడ ర నగతాఘ, శోకి మోహాదికుడవు నీరవొప్పలుంగ
దరమె కౌశకునికు దక్క ర ధరణిభార, మడఁప బుట్టినయాదినారాయణుడవు.

చ నిను గొనియాడ నాతం మె ర నీదగుత త్వము తెల్పలేక వే
దనికర మూరమన్నదట ర భాత్రిజనించి తమోమయాత్తతం
దనరిన నే నదె జ్ఞులుగె ర దత్తమిదంచు వచింప నేర్తు నో
ఘనకరుణాసముద్ర! నను ర గావు మహల్యను బ్రోవు మాదృతిన్. 462

ఉ తప్పొనరించె నీసుదతి ర తాలిమమాని శపించినాడ నో
యప్ప! త్వదంప్రసేవన విగదబ్ధును సర్వకళంకకర్తమం

విష్ణుఁడె తావడనకరుణేనమరిచుల నింకపోయెఁ ద
బొప్పలజాడఁ బెల్పుగను న నోపుదు వీనె యింక బరాత్పం! 465

ఉ. తారకమంత్రంబ మగునదానవభంజన! నీడునామమే
కోరి గిరిఁగఁ డయ్యజుఁడను న కోల్కులపంట యటంచు మానసాం
భోరువామందు నిన్నునిచి న పూజలొనర్చి జపించుచుండు రో
శ్రీరఘురామ! భక్తజనచిత్తమనోహరథామ! కామ్రూ 466

శ్రీరాముఁడు హితములఁ జెల్పుట. ౧౭

చ. అని వినుతంఁగుగౌతమమహాముని నాదృతిమీఱఁ గాంచి యి
ట్లనియెఁ బరాత్పరుండు వినవయ్య! సమస్తపురాణసంహితల
గనుఁగొని వానియర్థములఁ న గల్పనచేయఁగఁజాల యోగవి
ద్య నెఱిగి మించునీవె మరియాదను నెమ్మది నెంచ కివిధిన్. 467

క. వనిత శపింపఁగ నగునే, వినవే శిక్షయది భర్త విహితంబుగ నుం
డను జను ఘోరతరంబుగఁ, జన దాదేశింప న నెడుశాస్త్రనియమమున్. 468

క. తరుణియఁ బతివశమున నె, త్తరుణంబుననైన నుండఁదగుఁ గావున నె
వ్వరుసక వదలితివో స్నానరతిక బోరానితఱిని నదికిం జనితో 469

క. సురపతి చేసినకైతవ, మరయం దగదే మునీంద్ర! న యదిగాఁ తప
శ్చరణ మ్మసమయమున నీకరిణి నొనర్పంగఁ దప్పునగాదో యరయన్. 470

చ. పతి సతి నెట్టిభావమునఁ న బల్కలు చూచునో యట్టిభావమే
సతివది నొప్పు నిమ్మగల న సంక్రముగాంచిని నిద్ది తెల్లమా
హితవచనంబులం దనిపి న యెంతయఁగ నీతని జేరఁచిల్చి న
గతి మెలఁగంగ నాయువతి న కాంతున కింపొనఁగూర్చు జా లేడిన్ 471

చ. సరసవచస్సుమంబులను న జారుతరాభరణంబులక నునో
హరతరచేష్టితంబుల నోహారముమీఱఁగఁ గాంతచిత్తముం
గరఁగఁగఁజేసి కోరినసుఖంబులఁ గూర్చిన మోదమంది య
త్తరుణి పతిక రమేశునిగ న భావనచేయున టన్నఁ జిత్రమే! 472

క. ఇతరేతరంబు సతియుం, బతియుం దమి నెల్లకార్యభారంబుల న
మృతిఁ దీర్చు బూనుటొప్పుగు, హిత మెట్లగు నట్లు లేకలేయె యున్నయెడన్. 473

ఉ. కావున దంపతుల్ మెగుల న గారవమొప్పు బుద్ధురంబు న
దాభవములూని సంస్మృతని న భవ్యగతిం జయించు టొప్పుగా;
నేవిధివైన నద్ది తగకేచరియింప భవంబ హావమా
పావనచిత్త! మానిగణపాలక! గౌతమ వేయనెఱిగిన్. 474

చ. అని రఘురాముఁ డెంతయు ఘనాదృతిమీఱ వచింప గౌతముం
డను బరమేశ! నీవెఱుంగనట్టివి లోకములందుఁ గల్గునే

- మనమున నెన్న కే నబహుళగూఢమునన్ సరిగొంగియున్న డా
నిని నొకతప్పుగాఁ గొనిన శ నిర్మలము యుమిఁజూచి ప్రోవునూ 475
- మ పరమేశ్వ! భవం ప్రసీదములన్ శ భావించి భాగించెదన్
గరమాత్మం గృహిణుని చంఠితము శ గర్హిణుని గూర్చుని
ర్భరసాంసారి, తాపసంతతుల నొంకం గొప్పాళి న
త్వరమే త్రుంబ ౧౦౮ వీర గుణునాశభా! కింపంగుంకా! 476
- మ గిరులం బోలి పానసాతత భవత్క్రి_ర్ణిస్ఫుల్లభ నా
గరణంబొప్పుగ నొకనిని పినిం శ చాత్వ్యమేసారి భ
క్తిరతిమీఱఁ బరిచినన్ భవితమా శ గిర్నింజుచున్ గాఁబున్
జరపన్ ముక్తిపడఁబు చేసి యె నేరంబు పొసంగున్ విభూ! 477
- చ మనమున భక్తగల్గ నమరమానములే భవాన్తి దాఁడనొ
నని యొకకొండ అంధ్ర చూడి శ యాశ్చర్యం గొంగలు కర్తమూలమై
తనదును జ్ఞాన యుక్తి నితాంశము నెప్పు నిల్వకున్న య
టను భవకంఠి శక్యమచుటన్ నా పీనంబును లంఘిన్ 478
- చ స్త్రుతులు పురాణముఖ్యములు శ చెప్పు ననేకనిధింబులన్ జర
ప్రతతికి నిందు నెద్ది హింసపద్ధతియో యెఱుంగంగఁ జెప్పుమా
క్షితి భవదీయవాగమృతశీకరమే శ్రుతిమూల మాంగదా
హితకర రామచంద్ర! శృణ్వీశకుమార! విలసలాలసా! 479
- చ అనియిటు గౌఁగముండడుగ శ సమ్మహితాత్మంబు సంయమింగ్రుతో
ననియెను జ్ఞానకర్తముల శ కట్టులే భ క్తికి యు క్తమైనత్రో
వను వినిపింతుఁ దొడ్డొలుత శ స్వాంతము నిర్మలరిలేసుండఁగా
జను నది లేకయున్న నెటు శ జ్ఞానము భక్తియుఁ గల్గఁజాలెనున్ 480
- మ పరమేశ్వర్ మదినిల్పి తత్త్వియ మెదన్ శ భావించి తత్త్వీలి కీ
తరుణంబందున నిట్టికర్తమును శ్రద్ధాభక్తు లొప్పారఁజే
య రతింబూనితి నన్న భావన సముద్యోగంబునన్ గర్తముల్
జరపంగొనగు మానవుండు నవియే శ సత్కర్తముల్ నాఁబడున్. 481
- క వానికి సాయంబయి తగు, మానికృతాచారములు సమస్తవిధములన్
వానిని బాసినవారికి, మానససంశ్చర్షి కల్గుమాట యన్యతమే. 482
- సీ. మానికృతాచారమండలి పెక్కురీతులఁ బాలుపారును శ దోషజాలఁ
ములఁ దొలఁగించు నిష్ఠుల నన్ని మార్గముల్, తీర్థయాత్రయు మఱి దేవవరులఁ
బూజించుటయు సాధుపూగముఁ గొల్పుట, యును దీనమానవులకు గడంగి
కొవఁబూనుటయును శ గామ్యకర్తంబులఁ జేయకుండుటయును మామఁబూన

తే కాత్మగలమాటపలుకుటయోగముల, నిగమములనట్లెయితిహాసనికరములబు
రాణములనమ్ముటయుద్విజప్రసాదాక్తియందీమక్కునయును మొదలై నవెల్ల
క మనమును శుద్ధముచేయంగను జాలినత్రోవలగును శ గడు న్వేచ్ఛమెయిన్
జనుడు చరించిన నిర్తల, తను గాంచుట కల్గి యిదియె శ తత్త్వము సుమ్మి 484

చ మునివరి! సాధుకర్తములఁ శ బూని యొనర్చి తడుతేపుణ్యపా
వనత మనంబు నిర్తలతోభాసిలఁగాఁ గృతకృత్యుడౌను జా
మనిశము మానవుండును గుణాకరఁడై ప్రియకర్తముల్ విధిం
బొనరిచి తత్ఫలంబులను శ బొందఁగఁ గోరికయుండఁగాఁ దగున్ 485

మ నరకర్తంబులఁ జేయుచున్ ఫలములన్ శ వాంఛింపఁ శ్రద్ధమై
బరమేశ్వరపూజ వంచు నెంచుచు జగద్రద్ధారంబు వర్ధిలఁగాఁ
గర మర్ధించుచు నుండువారిమనసుల్ శ కాంతావిహీనంబులై
పరఁగున్ నిర్తలరీతి నంచెటుగుమా శ బ్రహ్మర్షిసంఘోత్తమా! 486

తే కర్తముల మాని తోచినగతిఁ జరించు, వారికిన్ స్వాంత మెవ్విధిభవ్యరీతిఁ
బొల్పువారికి భక్తి యోగోపల్కి గుడురు, జ్ఞాన మెవ్విధిఁ బనుపడఁజాలియుండు.

మ నిజకర్తంబుల మాని న్వేచ్ఛమెయిఁ బూర్ణిన్ సంచరింపంగఁ బూ
నుజనున్ భక్తియు జ్ఞానమున్ పలచునే శ నూత్నోత్సవం బొప్పఁగా
సుజనుంఁగాఁ దలపోయునే; సుకృతినా శ శోభిల్లునే యాలఁ గు
ర్వి జనుల్ మెచ్చఁగ సంచరింపఁగలఁడే శ విప్రర్షిసంఘోత్తమా! 488

ఆ విహితకర్తములను శ వేడుక నొనరించి, యితరజనులనెయు శ జతనమొక్కఁ
జేసి సాధుత్తిర భాసుపం డగువాఁడు, పరమపుష్యధకుఁ శ బాతుడగును

చ జడలు ధరించి యోగివరుచందమునన్ నిగుగంగ నేర్చి యె
ప్పుడు శివుఁ దిట్టుగున్ మనుజుభాగముఁ గూర్చి యుపన్యసించుచున్
గుడువఁగరానిచోటులను శ గుడ్చుచు విష్ణువె యొక్కుడంగు నీ
శుండు హరి నేవకుండె యనుచున్ వదియించుచుఁ బెక్కుభంగులన్, 490

మ భవమార్జించుచు నీచమానవులకుం శ దత్త్వంబు మంత్రంబులన్
భవలోభంబునఁ జెప్పుచున్ దనమదిన్ శ దామోగరున్ సన్నిహ
ట్లనువాదంబున దెల్పుచుం దిగుగు నీచాచార్యుఁ డొక్కుమ్మడిన్
గనుఁబో నారకయాతనావళిని నికంబి బిద్ధి మౌనీశ్వరా! 491

మ. హరియందన్ హరునందు భేదమను పెట్టాలోచనల్ చేసినన్
దరమే కన్గొన వారియం దొకఁడెపో శ దైవం బటంచెచు నా
తురుఁ డిందుం బయినన్ మహాపయశమున్ శ దోడ్తోడనే కాంచువా
రరయంగా నొకతత్త్వమే తనుయుగం శ బరార్థమే కాంచుటన్, 492

చ ఇనుపురియందు భేదముగ నేర్పడఁజాలని భక్తు డాచ నొక్కరియి లక్ష్యముగచి కలకాలము భక్తులకొక భజనసౌవగము లొసంగుచాతఁడె న్విభక్తులకుఁ మూలీ యాద్వైతమునిక నగదుఁడు గాఁటఁడును బలుభంగులఁ ద్విభక్తుల కెట్లగున్ 493

చ పరశ్రుంగుఁ గదాభయమున భక్తులగుల సయఁ బ్రీతిఁ పొందుగు నందఁ నేరికలుక భక్తిచేలంగున్ గాఁసేయఁ దగులవఁ జేయనౌ నాయె భక్తులు రెండవారిఁ గట్టనె న్వియస సుపాస్యదై నము భక్తులప్రతిభాభముఁ బాప నెంచుట 494

మ హరి దూషించిన శంకరుఁ డెఁగిన్ భక్తులవత్సలభావ్య నుర్వర న్యస్తంబగు, కాన మేలు గలచే నాజగ్గుకాగకాన్తే ఖముడే విష్ణు ప్ర విష్ణువే శ్రీవరస సీక్కుని భక్తియే సచ్చన శక్తి! యం దెవ్వరిఁగిట్టినం గలుగు దాశర్వా రాముపంశ్చితున్ 495

చ వినయముగల్గి విద్యతగ నవీతభవప్రతిభంధుడైన విప్రనికొడ గోవునందు గురుభూతముగాఁడు హస్తీయంద్రముఁ శునకమునందు దానిఁ నినుకొక్కపుమాలనియందు నొక్కరూపున వెలుఁగొందు దైవమును న బోలఁగఁ జూచెడువారె ఁగితున్ 496

ఆ ఎల్లయెడల వెలుఁగునీహ్వఁ బరాత్పరు, నెలుఁగఁబాల కొకనియెడ గురుత్వ మొకనియెడలఘత్వ న మూహించువారెట్లు, భక్తులగుదు? రెట్లుపరముఁగాంతు?

చ ఒకయెడ నుంచు వేటొకటనుండఁ డటంచు నచించువారెపో వికలమనీషు లెల్లెడల న విష్ణుప్ర వెల్లఁచునుంగు నంచు న మ్మికగలవారె సాధువులు న మించెడుజ్ఞానముచేత దైవముక నకలవిదం గనుంగొనఁగఁ న జాలుదు రెంతఁచునంచు నమ్ముమా 498

ఉ భావ మపాస్యదై నతము న పాదసరోజయుగంబునందఁ బ్రీత్యాచహితంబుగా నిలుచునట్లు లొనర్చి తదీయమంత్రముం బావనవద్ధతిక జనముఁ న బాయక నల్పుచు నున్న మానిపా! యావిలభావముక వదలి న యచ్చతరంబగు మానసం బిలన్. 499

క. మనసు సదాచారంబున, బొనుపడఁగాఁజేసి మిగులఁ న బూనిక మలినంబును గాకయుండఁ జేయం, జను నదిలేకున్న విమలసదాని యెటు తగున్. 500

నీ ఆచార మదిలేక న యాత్మ శుద్ధంబగు, ననియెంచు టజ్ఞానముననెగాక జ్ఞానంబుచే నని న మానితమతు లెంచ, దగదు సదాచారముగ గణింపఁ బడెడుశిష్టుల నడవడి నాశ్రయింపనౌ, సంతమాత్ర మెగాక న యమలయోగ మభ్యసింపంగనౌ న నల్ల పరాత్పరు, కథలఁ బఠింపనౌ న గాళికాది

- తే పుణ్యతీర్థంబులకు నేగి శ్రవతమతిని, నందుఁగలపుణ్యజలముల శ్రవాడి మూర్తి
మంతమగు బ్రహ్మతేజంబుఁమహితయోగ, నియతఁగాంచియుపాసించునిర్మలఁడగు
- ఉ అంతిమకాని జ్ఞానమనునట్టి దొకండు చెలంగుచుండు మా
చెంత నటంచు పంచకులు శ్రవెప్పుచు యోగులపోల్కి నంతటన్
వింశగ సంగరింతు పదివేల తెఱంగుల నెన్ని చూడ నొ
క్కింతయు సత్యమందుఁ గలదే చెడిపోవరె యట్టిమాటలన్ 502
- ఉ మానివరేణ్య! శిష్టజనమండల మాదృతి నాచరించునే
యేనియమంబు లవ్వ విహితేష్టఫలంబుల నిచ్చునంచు స
ష్టానమునన్ గ్రహించి తనమంచీమాత్ర మే సాధుకర్త సు
తానముచేయ కెల్లరహితంబునకై యవి యాచరించుచున్ 503
- ఆ యోగనిష్ఠమెఱయ శ్రవంక తెఱంగునఁ, గాల మేగునట్లుఁగాఁ బ్రవర్త
నమ్ము గలిగి పంచనను దూరముగఁ దోలి, యున్న జ్ఞానమబ్బునోమునీంద్ర!
- చ గురువుల మే మటంచు నొకకొండలు విత్తము సేకరింపఁగాఁ
దిరుగుచు ద్వాదశాక్షర మతీస్థిపుణ్యఫలప్రదంబు ని
త్తరుణమునందె కైకొనుము శ్రవాని నెఱింగినప్రొడ నేచు నా
దరమునఁ జెప్పువాడనని శ్రదస్యులు భూమిఁ జరింతు స్వేచ్ఛగన్ 505
- క వారలమాటల నమ్మక, ధీరాజితులై చెలంగుదేశికులను వి
ద్యారణ్యుల భక్తిం గని, వారిం బ్రార్థించి విధిగ శ్రవారిడుదానిన్ 506
- క గోరికమై జిపియించుచు, ధారణిపై ననుభవింపఁ శ్రదగుఫలములనుం
గోరక జపఫలమును శ్రీ, దారాంఘ్రబైర్పణమని శ్రతలఁపఁగవలయున్ 507
- క. జపఫలమును గోరనియా, ప్రపుణ్యమతిఁ గాంచి హరియుఁ శ్రవమదంబందున్
జపఫల మదియే కడ మో, తపదం బవ్వానిహస్తగత మగు టరుదే 508
- చ. అని యుపదేశమ్మామున శ్రవమ్మునిదంపతి ప్రశ్న రాజిన్
జనపతిదూపుడై తనరుచక్రి రఘూత్తముఁ దాద్యధర్మపం
క్తిని వచియించి చెప్పఁదగుతీరున వారికి బుద్ధిచెప్పి యా
మునిపతిసంశయంబులను శ్రవోనఁగఁజేయుచుఁ గౌశికుండు రాన్ 509
- చ. అనుజునిగూడి యజ్జనకుఁ నధ్వరవర్యముఁ జూచువేడ్కమైఁ
జనియెను గొంతదూరమున శ్రవర్ధుని తోఁచెఁ దదీయతీగభూ
మిని నడువంగ శీతలత శ్రవించుసమీరకిశోరముల్ మహా
త్తున కెదురేగుదెంచె గృహతోఁ జనుదెమ్మని వేఁడుకై వడిన్ 510
- చ. తరువరముల్ ప్రసూనసముదాయము లెంతయుఁ బ్రీతి శాఖలన్
కరములఁ దాల్చి సూర్యకులకంధిశశాంకుని మస్తకంబుపై

మనకల జల్లి పంగి పడవారిజనారీ స్పృశయించి స్వాగతం
బులమణ బ్రశ్మ ఘోషపిథసయం దెలెవక మధుభిష్కంబునిప
511

మ గుణసాగర! పెనవెక్యవిఫవా కంజాతాత్రాత్! ప్రి
వల! నన్నుం గృత్యత్య జేయం గృహంశా నరీజాతసుం
గృతంగద్గిసీచిహస్తంల సాంబ్రప్రీతిమై జాపి రం
మరమాకాంతునిపాదంబుల నాత్తునంబుల దాకెగార
512

చ పడవ నయించి చెప్పి ప్రిత్యలలడ త్రితీ లోకహానిక
సుంస గాంచి యచ్చెలల కింబుడె గెన్నగులించి మ్రొక్కెన
దంసుతుడె మ గాధదానం కింబు! నమ్మికిల్పవల్లి! న
కుగలభక్తి మ్రొక్కె దను నుస్యమముగ నయిం జెయమ
513

— అతి గంగనదీమూర్త్యము. —

క అని వేడె నంత గాఢుల, డనూనమిగు లన్న హత్త్వ మమగల దలచి యి
ట్లనియె లోకహితంబునె, తనమగి గోరుచు గాధిలనయ! మహర్షీ! 514

ఉ గంగనుబోలు పుణ్యనది క నానగరారు జగత్త్రయంబులం
దం గలనిమ్మ గావికచిత్రోయరుహానలందు నంచు విం
దంగద దీనిదా మహిమనుగ వినిపింపుము బ్రహ్మహానిస
త్సంగము సర్వసూత్రయవిదానకాండము గాడె యెయ్యెడన్. 515

చ జనులొగి నీమహానా విశాలచరిత్రము విన్నమాత్రం బ్రా
గ్జనికృతకల్పపోత్కరముం జయ్యనబాసి మహేంద్రలోకము
దనుమభోగింతతుల నంచుచునుండు రటంచు బెద్దలే
యని వినినాడ దీనిమహామంబును దెల్పంగదే కృపానిధీ! 516

మ అనుగుం బ్రశ్న మొనర్చురాఘవుని కవ్యస్వాంతతాత్పర్యమున్
విని యగ్గాధిజా డాత్తంబొంగుచు నదీవృత్తాంతసారంబు దె
ల్పును యోజించి మహావతీ! వినడగున్ కవ్యప్రపంతీనితం
బిని దీవ్యచ్ఛరితంబు పావనము సంగీతాఘమా గావునన్. 517

మ. తొలుతన్ దీనిమహత్త్వమున్ వినుము దోడొడం జరిత్రంబునుం
బలుకంబూనితి గంగ గంగ యని యెవ్వంజైన సద్భక్తితో
బలుకుం దోడనె వానిఘోరతరపాపంబుల కటాపంచలం
గలుగున్ స్వచ్ఛునాతిసౌఖ్యములు నిక్కం బిద్ధి రాజోత్తమా! 518

చ. తెలతెలవాలుచప్పుడు మదిన్ బదిసారులు జాహ్నవీపదం
బలయకి యుచ్చరించిన మహాఫల మబ్బుట యొక్కవంతయే
ఖలహరణా! మదిం బొడముకాంతుల నెల్లను గాంచు; సత్య మీ
పలుకులు శ్రద్ధ నెమ్మదిని బాదుకొనందగు సత్ఫలాక్షికై. 519

- చ. అనవరతంబు శ్రద్ధయినునట్టిపదార్థ మనర్థ ముద్దియె
 వ్విని ముగియందుఁ జొప్పడదొక వాడొసరించెడిసాధుకిర్తముల్
 ఘనఫల మీయఁజూపవని కంజభ్రండు విధించెఁ గాన శ్రీ
 ధను ఓగి పుణ్యకార్యములఁ దా మనుజుండు నరింపఁగాఁదగున్ 520
- క. ఆచారం బెది శ్రద్ధా, ప్రాచుర్యము నొంగియున్న కలటంబగుదు
 ప్రాచారమున లే నిష్ఫల, మై చను శ్రద్ధావిహీన కమైయున్న భున్ 521
- సీ. ఒకఁడు సదాచార కమైపు వర్తింబును, గాని తన్మతి శ్రద్ధ కలుగకుండు
 నొక్కఁడాచారంబు కజక్క బొటింపక, వర్తించు మది శ్రద్ధ కభాసిలంగ
 నీయిర్వరందు నేయెవ్వనియింట సజ్జనుఁడు భుజింపనొక ననుచు మున్ను
 బ్రహ్మలోకంబునక బ్రశ్నముచేయఁగ, నుత్తరం బిచ్చు దేవోత్తము లొగి
 ఆ నిర్వరందు దోషమే యొక్కఁ డుండుట, సమత గాంతుననుచుఁజక్కఁబల్కి
 రారయంగ నేర కభిలభర్తవధంబు, లందు సూక్ష్మ మెద్దియనుచు సంత 522
- చ. వనజభవ్రండు దేవసమహవాయము పల్కిన దాలకంచియి
 ట్లనియెను శ్రద్ధ నాబడు పదార్థ మమూల్య మదెట్టివానియం
 దొనరఁగ నిల్చి యుండు నతఁ కడొక్కఁడె పూజ్యుఁడు వానియింట భో
 జన మొనరింపఁబోలు నని కచాటెను నిండుసభక రఘూత్తమా! 523
- క. కేవలశిష్టాచారం, బీవిధి జెలువారు ననుచు కనెన్ని పలుకుచున్
 బానశాస్త్రాచారము, పోవిడుతురు కొందఱు అవని కమూఢులు నగుచున్ 524
- క. ఒకదానికొక పేజొకఁ, డకలంకవధంబు గలుగునని ధర్మములన్
 సకలవిధంబుల నారసి,యె కనుంగొనఁ దగును సూతు కమెముదియనుచున
- ఉ. అంతియకాని తోచినటు కలంకమయంబున కెద్దిచేయఁగా
 సంతఫలంబు గల్గు నదె కయర్హమటంచు ఎచింపఁబూనువా
 రంతకుపత్తనంబున మహాఘనఫలంబును గాంతునుమ్ము భూ
 కాంతకిరీటరత్నరువికల్పితపాదకలాప! రాఘవా! 525
- మ. వినవయ్యా! తరువాతిపావన సరిదవ్వైతంత మత్యంతభ
 క్తి నదేమానవుఁ డెందునుండినను సంగీర్తించునో జాహ్నవీ
 జనయిత్రొ సరిదంబుపూరమునఁ దా కన్నానంబుగావించి న
 ట్లానరక జిత్తమునం దలంచునొ యతం కదూహింప ధన్యాత్ముఁడె 527
- క. శతయోజనదూరంబున, నతీదీనత నుండియైన కనాత్మక శ్రద్ధా
 రతిగల్గి గంగఁ దలఁచినఁ, జ్యోతిపాపుండై దివంబు కజూరఁగొనుఁజుమీ. 528
- చ. హరిపదభక్తి జాహ్నవిని కనన్వహముం దలపోయుచుంట శం
 కరుఁ దమిఁ బూజనంబుల నికామము తృప్తుని జేయుచుంట నాఁ

- బరణగోపసాధుకార్యముల శ్రీ హరికచనెపివారెసో వసుం
ధరం గృతకృత్యుడన్న నరనాథమూధం! నిశ్చయంబుగచె 529
- శా గం గాతుంగతంగళీకరతతుల శ్రీ కాయంబు నడంగ ను
పొంగుం బుణ్యము జహ్నునన్య యగియె శ్రీ భూపాలశాభిస్సు
త్తుంగామర్త్యమణికిరెట్లనగిస్త్రుల్ మించ నొప్పొనన్
సింగారింపగ బద్ధముల్ గొను ల శచ్చి జూపెమా యువా! 530
- చ అళికులరుంధ్రతీప్రణం శ్రీ స్వాగతవాక్కులుగాంగు దుంగభం
గలలితహస్తపంగతినికామమనోహర పంకజావరిం
బులు దమి నర్థునిస్తుప్రలం శ్రీ బంధముగా గొని నెలబాజ్జముల్
గొలుచగ ఎచ్చుచున్నయిది శ్రీ కోమలి జహ్నుకుమారి చూచితే 531
- మ జననస్థానము చూచువేళకి యదేనందమునం గల్లులి
న్నిన సాజంబగు నన్న యాచరణమున్ శ్రీ నీరేజ్యత్రైతిణా!
కనుమా జాహ్నువి తెల్పుచున్న భవత్యక్త్రామ్రపం కేపం
బును దాకిం జనుచెంపిమార్గముననే శ్రీ పోలుగదా రాధువా! 532
- మ పరికింపంజను రాధువా! త్రికథగాభామాలలంమంబు నీ
చరణప్రచ్యుతి గాంచి లోకిముల సంశయారంబు గావింపుచున్
దురితం బాశ్రితకోటి నేచ నటు తోడ్పడె జెందుచున్ దావకం
జ్జ రహిన్ శీర్షమునన్ ధరించుట మనోజ్ఞంబైన దృష్టిం దగన్. 533
- క గంగా! గంగా! యనుచు ద, గంగిశి నిద్దాని బిలువ శ్రీ రయమునం బరువె
త్తుం గలుషములు వెనుకైతి గని శ్రీరామ యిదియె శ్రీ దీనిమహిమమా 534
- చ. అని యెఱింగింపం దస్తహేమ శ్రీ మాత్య నెఱింగియు రామచంద్రుడ
మునిపరుభావణంబుల బ్రహ్మోదభవంబున నొప్పుచిత్త మె
ప్పునటులు గారవించి విని శ్రీ పూజ్యతరంగిణి కెంతో భక్తివం
దన మొనరించె నాస్యమునం శ్రీ దాండవమాదెడు సుస్థితంబుతోన్. 535
- ఉ. కోరికమీఱు పక్షణుడు శ్రీ కోర్కెల నెల్లనొసంగు హరిని
సారసనేత్ర కంజలిని శ్రీ సన్నుతిపూర్వముగా ఘటించి బృం
దారకపూజితాంఘ్రియుగ శ్రీ తావకసత్కృపచే గృతార్థతన్
ధారణే జెందునట్లు నను శ్రీ దద్దయు గావుము నేర్పుమీఱగన్. 536
- చ. అని వినుతించె నంతం గుశికాన్వయమాళి రథమా త్తమద్వయం
బును దమిగూడి జాహ్నువికీ శ్రీ బూజలొనర్చి కృతావగాహుడై
యనుపమకందమాలముల శ్రీ నత్తటినీతటమందుం దృష్టిమై
దీని యటనుండి పోయెను మఱదింగల వాంఛలు సందడింపగన్. 537

శ్రీరామలక్ష్మణశ్యామి త్రిమిథిలః జేతుట, ౪౩౭

చ చనఃజనః గాంధీకానిః శరణతఃస్వః గాంధీహస్తా
ధనితలు మై భారతకు శరణానిగూహనశక్తిః జతా
ల్యనుమ స్యామూనిని హించితమై మధురాపురంబు రా
ముచకు సునిత్రాత్మకమై శ మోదము నింపెను బూడబూడగన్ 538

చ పురమును గాంచి మౌనిః శ్రీ భూః కుమారతంసమా! మనో
హరము ధర్మపాలనపరమోద్యోగి నింపెనరాజవాలనం
బహదుగఁ గాంచి యానగం ముగ్యమునతి ధిక్కిరించు భూ
సుమునిపుంగ వాక్యమయి శ శోభిలి భూరిసుఖాకరంబునె 539

సీ నిరతసుఖస్థాననియతిఁ జెప్పిందుట, నాకపురంబె యనంగదగును
సతతముఁ దైక్తిసాధువాసం బొట, స్వర్గలోకభ్యాతిఁ శ బరంగదగును
భోగిలోకోన్నతిఁ శ బాలుపొందుట, నిరతలోకంబన శ నెనగఁ దగును
గురువరాంచితము శ కోమరాంచుంపట, మరలలోకసత్కర్త శ శోభిలదగు
తే నమృతవాస్థి నెనగుట నమలలోక, మనుచుఁజెప్పగదగుఁజి మ్ముమనుజనాథ
మకుటతటగృహితిరీటమణివిభూషి, తాంప్రపంచేజ! యిమిథిలఃఖ్యపురము

చ జనపతి భర్త శాస్త్రవిధిఁ శ జక్కగ నేలుట నీతిబాధ లిం
దు నిలువఁజాలకే పఱచుఁ శ దోయజబాంధవంశరత్నమా!
మును జను లీమహామతిఁ బ్రమాదమునం గనచచ్చుచుండ్రు జ్ఞా
ననిధియె యకాట నీతనిఁ గనం జను టొప్పదె యెన్నిభంగులన్ 541

చ పురనికటంబునందు మఖభూమి మహాభర్తగీతఁ బూని యా
ధరణివిభూత్తముం డిపును శభాత్రిసుందలఁ గూడి యున్నవార
డరము విచిత్రవార్తఁ దెలియందగు నీకు రఘూత్తమా! మనో
హరమగు నద్ది మున్నొకపు శ డధ్వరకాంతును భూవిశుద్ధికై 542

చ జనపతి తా హలంబు గొని శ చక్కగఁ డున్నుచునుండ మందసం
బనునది కన్పడెన్ నృపతి శ యద్భుతమందుచు దానిఁ దీయ నం
దనుషమసుందరాంగి కనకయ్యును బుత్రికగా గ్రహించి శ
నృమఁ దమిఁ బెంచె నీతయన శ నాగటచా లుం గాన నామెకున్, 543

క. నీతయను వేగుపెట్టి మ, పితలపతి యామె ప్రియ గొనగం బెంచెన్
జేతోముద మునఁగూని నా, నాతయు సుగుణాశ్రయమునన్ వర్తితెన్, 544

క ఆసుసిజ నేత్రకుఁ బతి, నేనరణిం గూర్చునో నహివగుణాధ్యుం
డై సకలమహిషశిరో, వ్యాసక్తకడుండుగాఁగ శ నతఁ డుండఁ దగున్, 545

చ అని మని నిశ్చయించి గృహభంగమున గులక్రమరీతిఁ బూజలం
దనియుచు నాత్యభ్యంతరమున దానిని హంకియించి నిరంగనా
నినుముఁజై నచామము నువంత్తునకూడఁచు నాని ప్రార్థన
జ్ఞనువకు సేవి నిచ్చెను నానాభ్యంతరమున బ్రలక్ష్మి నెఁ దాన్

546

మ హరి పాపంబున లక్ష్మి మే మునకు మోక్షార్థమున బ్రార్థన నే
నిరతంబున గోమతమున సేవించుచు ననిన బాధలకు నెత్తు భూ
మకంబు! చూచుచు భక్తిగైజమున జూడఁచు

547

చ అనిన సభ్యులందు గల నానాభావములను జూడఁగో
ముడ నానాభావములను నానాభావములను నానాభావములను
సదవలకూననా! నానాభావములను నానాభావములను నానాభావములను
తిరమగు యే నచాము నానాభావములను నానాభావములను

548

అతి శ్రీరామాయణముననుజ్ఞభూమిఁ దెలిఁ బోవట

చ అని నచియింప నామును మహర్షిని గాంచి పనించె గౌళికా
జనపతిఁ జూడఁబోవుచు నానాభావములను నానాభావములను
భునిపగు చానాభావములను నానాభావములను గాంచు చానాభావములను
విని ముని వారి దోషములను నానాభావములను నానాభావములను

549

తే. హామధూమము ద్వజమట్టునానాభావములను నానాభావములను
యట్లు లుండంగ బుద్ధుజలఖలవేగ, ముత్రముల దేవతలఁగిల్వఁచుచు

చ సుర లకుఁబెరి భాగముల నానాభావములను గాంచుచుండ నెంతయునా
సురవిరరీతి నొప్పెరుగు నానాభావములను నానాభావములను
బలుదుగఁ దోడఁ గౌళికనానాభావములను ముందట నెన్నరామువే
శ్వరుఁడును లక్ష్మణుండును నిరసంగలి బోయిరి లోని కొక్కటన్.

550

ఉ వారిలఁగాంచి వేడ్కఁ బరివారముతుండయి యాధరేంద్రుఁడౌ
రాఁ! విచిత్ర మియ్యగియి నానాభావములను నానాభావములను
సారభయంబు లెల్ల నొకసారియె తూలె బ్రమోద మిచ్చె నా
కోరికలెల్ల సత్ఫలము నానాభావములను నానాభావములను

551

చ. నరపతియ్యూ సత్తపమునకా మునిచై విజితేంద్రియుండవై
ధరణిసురర్షివై సకలభర్తృపదుం డన లోకరక్షణ
దరుఁడనఁ గీర్తిగాంచి మునిశల్లజులెల్లను గొల్వ నొప్పుమీ
రరుదుగ నిందుఁ జేగుటయె నానాభావములను నానాభావములను

552

చ అవనిఁ జరింపవచ్చిన నానాభావములను నానాభావములను
త్సవముల భూమిఁ దప్పగ నెసంగెడువేడుక వచ్చినట్టియ

శ్వవిబుధులో యనంగఁ గనుకవిందు పొనర్చెడువీర లెవ్వరో
సువిహితదూపశీలముల శ శోభిలువీరి నెఱుంగఁ జెప్పుమా 554

చ అనుపమభూమిపాలకులమందు జనించినవార లందు నా
మనమునఁ దోచె సాధుగుణమండితులై వరరాజలతాణా
ళినిఁ జెలువొంగువీరిని గుర్రీనుల నాకెఱుంగంగఁ జెప్పుమా
వినవిన వేడుకయొడిని శ వేగవిదు తమ మకానిన తమా! 555

సీ అనుటయు గాధినందనుఁ డాదృతిం బల్కె, దశరథభూజానితనయవర్య
లమలచిత్తులు శోరు శ లలితయథూతద, మావరుల్ శ్రీరాముఁ శ డనఁగ లక్ష్మ
ణుండన నొప్పుగు గుండువారలు నాదు, మఖిలతణముచేయ శ మహిపునాజ్ఞ
ననుఁగూడి నచ్చుచు శ ననకుభ్యమంబునఁ, స్త్రాతాటక నొక్క శోలఁ గూల
తే నేసి నాజన్మ మును గాచి శ యేపుమిఱి, దుష్టకార్యము లొనరింపఁ దొడరు నట్టి
రక్కసులను బెక్కండ్రనుకమ్రండఁ జేసి, యిచ్చటికి నచ్చుచు శ శక్తియేర్పడంగ.

క. గౌతమపత్ని నహల్యను, భీతిదశాపంబుచేతఁ శ బెంపటి శిలయై
యాతపవర్షము లేచఁగ, నాతతతాపంబు నందునంగనఁ గరుణన్ 557

క. శ్రీరాముఁ డీతఁ డంఘ్ర్యం, భోరుహసంస్పర్శముననె శ పొలఁతిం జేసెన్
భూరమణ! నీగృహంబున, భూరిశ రాసనముఁ జూచుపొంటె నిచటికిన్ 558

క చనుదెంచె సానుజుండయి, ననుఁగూడి చరిత్ర మిదియె శ నరనాయకస
త్తనయులరంచు వచించిన, విని జనకత్తోపరుండు శ వేడుక పొంగన్ 559

అనఁడు శ్రీరామునకు శివభుచ్చుచు జూపుట. ౧౦౦

చ, మునిపతికి రఘుక్షీతిపముఖ్యకులాభరణంబులైన యా
యనఘులకున్ విధిప్రహితశమై తగు పాద్యము నర్ఘ్యమూదియా
నచుపమపూజనంబు లిడి శ యాసనవర్యము లిచ్చి జూచ్చువే
డ్లను మరియాద చేసి రఘుకాంతులఁ జూచుచునుండె సమ్మతిన్ 560

చ ఊతిపతిఁ గాంచి నూనికతి శ చిత్రశ రాసనవర్యముం గనన్
మతిగల దీకుమారునకు శ మానక దానిని దేరఁ బంపు మొ
క్కఁ తెఱఁగుఁ గాంచ. గాఁగలఁడు శ కాంక్ష మయ్యడటన్న నెంతయున్
స్తీతము నటంప మోమున పొచించె గభీరతరార్థ మొప్పఁగన్. 561

చ మునివర! యాశ రాసనము శ మున్ను సురేంద్రులు మాకొసంగి ర
ర్చనముల మామకాన్వయవిరాజితులై తగుపూర్వరాజు లె
ల్లను జొనరించి రేను నొకలొగునఁ బూర్వులరీతి దానిఁ బూ
జనములఁ దన్ముచుండు నది శ శైవ మమానుషమై చెలంగుఁజూ. 562

చ సురలును రావపుర మణియు & సూర్యులును మైత్రీ భూమి
భాగమును కాని నెత్తగనుకగాని కలయుగాని వారిని
ధరియింపబడినారు! విను & అభ్యుదయమునకు విన్నవించు
అర్హులగునట్టి నొకరినొకరు సాగింపజేసెను! సాగింపజేసెను!

మ తొలి కేవల హాసరిగినినట్టి సూక్ష్మప్రస్థానముగా గాని ఆ కాలమున
య్యలె యిం గట్టు బాంధవ సౌఖ్యమును బంధువులను నెట్టి యి
మ్ములను పోషించుటకు బుట్టికాపు తిక్కనా శ్రీ సూక్ష్మప్రస్థానమున
లలనం గోరిరి పెండ్లియాడ మన సుఖమునందు కైగోలుగన్

ఉ నేనును దొల్తనే ఎజనీత్రుని వద్దఁ గొంతొ భ్రష్టయి
 చూచిన శ్రద్ధమై దూర విశ్రమింపఁగలట్టి ప్రజలయ్యి
 త్సాగులయందఁ నొక్కసినీ శ్రమభ్రమముల గొనఁజూచి
 మానవచింతసుగది గొరుకకమాటు వదిలిన వైచిత్త్యమున్

546

చ హోరునిక హాసచర బెళు చరహోర్ముబుజాబల నొప్పి నగ నానో
భరణిమూసల డాతడె నిరలంబని కైకొన జాననం న హా
నిరమణ! దోని చెప్పుదును క నీల నెలింగిన రాజపుత్రు లా
తురమున చచ్చి వేరుకును క ధూర్జటికొర్పుత ముల్లె చూచుచున్

చ అనుకమసాహసంబలం శ నాథను వెత్తేగఁబూని సుంలగ్నై
నను గడలంపఁజాలక వనంబునఁ బొంగెడినీడఁ బల్క లే
చని రొక్కొండ అద్ది గని శ సాధ్వసముం గని, రొక్కొండ తా
థనువున కట్టె మొక్కి ఎవఁదారిని వెచని, రొక్కొండ అన్

చ హారుడడు గుండు మాకును శరణాసు మియది మధ్యనున్నమా
నగయడగ మాకు బుజ్యమగు నయ్యది యెక్కడయిన దోసమా
హగునివిధంగానం గొలువనర్హ మె యందు వచించి ప్రొక్కి పో
యిరి సైయింపకే తమయశస్సింకుల క్రమపాయపాద లన్

568

ఉ వచ్చుచుం బోవుచుం గనుచు ॥ బొహుబలంబున నెక్కు పెట్టెగ
ముచ్చటె గాంచుచుం బొడలురమూఁతల జెంతకు జేరి నారి నే
ర్పచ్చుపడంగఁ గోటిని ॥ ఇల్లన జేర్పగ నిల్చియుంచుచు
హెచ్చినసాహసంబుమెయి ॥ నేడైఁ ద్రుంగగఁ జేయఁబూనుచున్. 569

తే ఏపనియు జేతఁగామి నీ నడించు, చును బ్రతాపన్తు అగ్గంగఁగ జోద్యమందు
చునుననుంగాంచి కోపంబుగఁగనుచు, యి, రొక్క కొంపలు రాట్పుతూలుకుక్కదక్కి

చ జనపతు లొక్కొందలు విశాలమతుల్ చెడ నన్ను దూఱుచుకొ
జనిరి; మునీంద్ర! యీయదియె శంకర చాపమహత్త్వ మింక నీ
భర్త—9

- మనమున కెట్లు తోచునో సమస్తవిభింబుల నట్లు చేయఁగాఁ
జనుఁగద నాకు నేని యిది శ సనమం చని దోసిలొగ్గినన్ 571
- మ. జనకయ్యోపతిశేఖరం గని మశిక్షయ్యోపాలనంశాబచం
ద్రునిరీతిం గనుపట్టుమానిపలి తోడ్పడ్డోఁ బల్కె, జ్ఞానాంబుధీ!
ఘనుఁ డీరాముఁడు ర జమాత్రుఁడని నీకక్కం పెన్నఁగా వాఁడు శం
భునికోదండముఁ జూపినన్ ఫలమె యశర్బున్ బల్కులేని యిఁకన్. 572
- చ. పలుకఁగ నేల యీఘనునిబాహుబలం నిటువంటిదంచు ని
స్తులుఁడు చరాచుంబులను శ శుభ్రగుణాకగుఁ డేడ్చుఁ దేతఁడౌ
నిల నవతార మొందె బహుమేల్వరుఁడె యని నన్ని చాప మీ
ముల నిటఁ జేర్చఁగాఁ బనుపు శ మోగ మెనంగెను దానిఁ జూడఁగన్. 573
- చ. త్వరపడి యిట్లు కల్కు కుశిగంశపయోనిధిశీతశ్శివా
గ్విరతి నెఱింగి వేగమ హవిత్రమ హేశశాసనంబుఁ దే
నరుగుఁ డటంచుఁ గింకరులకొజ్జ యిడం జని నార లామహే
శ్వరుని ధనుర్వరంబు బహుభంగల యత్నములొప్పుఁ దెచ్చినన్ 574

— హరధనుర్భంగము. —

- మ. జనకోలాహల మట్టె రేఁగెఁ బెలుచన్ శ సర్వాశలం గప్పి నిం
గిని బర్వెన్ మునినాథుఁ డారఘుపతిం శ గీర్తించి వే లెమ్ము, దీ
నిని మోపెట్టుము; రాజచర్య! యశము శ నిల్పంగ నీవేకదా
జననం బంగితి; చన్న రాఘవుఁడు చంఛగ్నిక్రమం బొప్పిఁగన్ 575
- సీ ఉత్తరీయంబు మహాధృతి నడుమున, దిగియించి యెంతయు శ వేడ్కమీఁది
శివునికోదండము శ చేరువకుం జని, దానియాకృతిఁ గాంచి శ తత్తటిలక
లఘుతరమని యెంచి శ లక్ష్మణుఁ గాంచుచు, నొకకరంబున దాని శ నొనరనెత్తి
జ్యోతిల్లి గోటితో శ సంధిఁజేయంగ, యత్నించుచంతలో శ నతనిబలిమి
తే నోర్వఁజాలక శంకరుశనుగ్రచాప, మట్టె రెండయ్యెఁ బెనురన శ వఖలగిళలఁ
బ్రతిఫలింపఁగఁ జేయంగఁ శ బ్రమద మంది, పురుషు కొరికముని జనశాసనిపులు
ఉ. ఆనినదంబు భూతనయ శ కాత్మముదం బొనఁగూర్చుజాలె దా
ర్శనమునం జెలంగు సురశరాజవిరోధుల కార్తినిక, మహా
మౌనుల కాత్మహ్వ మును, శ హైపతీసంతతి కాత్మ శాంతినిక,
జానల కాత్మసమృదముఁ శ జక్కఁగ నొక్కక్షణంబులోపలన్ 577
- చ. హరునిశరాసనం బొగి ప్రియధాన్యతి మించినఁ గాంచి రామునిక
బరినుతిచేసి రభ్రమున శ భాసిలునిర్జరనయ్య లెంతో యా
దరమునఁ గౌశికుండు గురుభాముని రామునిఁ గాంచె భూమిభృ
ద్వరుఁడు మునీంద్రపూజ్యునశతం గగునాజనకుండు పొంగె లోన్ 578

చ మునివరు లొక్కటన్ శ్రుతేనామయా చిక్కుల నానందములం
దనిపిరి, రామభక్తుల వలన కలవల గానమునాభ్యుదయి
వనరుపాప త్ర నేర్పడెను సుఖము విత్తచక్రముల భూ
తన మికు నర్హుడౌ నామె శ్రీ భక్తులు గల్గి పోయినాదృతన

579

క అని మంతనంబు నల్పరి, వినిపించె మా పునః నివేగము భూమి
తనయకు హృదయాభోగినిధి, మునిగెద సీత మును రామయోగార్థ బడయటన్

ఉ. అత్తలీల గౌరవంగని ప్రాప్తిగలవంబు నెలల పొంగి భూ
భృతముడైన యాజనకుల దేవుల నాజ్ఞ పరంబుగాక నా
చిత్తము చల్లజేసు గుణభీలమునొత్త సీత రామయో
యుత్తమకార్యమయ్యె సుగుణభోక్తము! నీకు ప్రయాత్నంబున

581

చ అనుటయు గాధినందనుల శరణ! చరితాన్నిడ నచ్చరత్నంబు
జననము సార్థకంబు ప్రతిచంద్ర నులంబును గాంచె నిరక నో
జనకపుత్రుల శేఖర! సీతామయభుండగు రాములండ్రి గౌ
య్యనఁ దెలియంగఁ జెసి త్వం శిష్టావిధిల బొలరింపు పెండిలన్

582

క. కొలదిదినంబులలో మం,చిలగ్ని మొప్పయ నపుడు శ శేయుమ యీపెం
డిలి లోకహితము గోరుచు, నిలాధిపా! యన్న నట్టులే యగు ననుచున్

583

ఆ దశరథునకు నపు శ తచ్చుభవార్థుల, బేలుల నాశ్వకులను శ నెలమి బంచి
స్వీయకృత్యమలచు శ జేయించుండె నయోధ్య, శేగి వారు తెలువహితమెఱింగి.

ఉ. ఊతపతి యట్లు రాఘవుడగు శ చేసినకార్యమ లోక దలంచి స్వీ
యతరుణులెల్ల రాగఁ జతురంగబలంబుల గూడి పోయె న
మృతి మిథిలాపురంబునకు; శ ధ్వజతీరాక నెఱింగి వే పురో
హితయుతుడై యదుర్మోని సహింహితహంజలఁ దన్ని యంతటన్

585

మ జనకత్వపతి వారిఁ దోడుకొని వస్త్రశ్రేష్ఠముం జేర్చి చ
క్కనిమర్యాదలఁ దన్ని యెల్లయు యగుం శ గల్యాణ మం చొప్పుజె
ప్పిన నాపంక్తిశతాంగుల డెంతయును సుప్రీతుండగు నొప్పుచుక
దనయస్థిమముఁ గౌగిలించుకొని యే శ భస్మాండనం చెంచుచున్.

586

క. గురువర్యుఁ గాంచి కృత్యము, జాపంబగునంబు వెడ శ సన్మోనియు భూ
వరునానతి గోదానా, ద్యురుతికర్తములఁ జెసి శ నొగి విధియుతిగన్.

587

సీ ఉద్వాహసుసమయ శ మొక్కట నేతర, జనకమహిమతి శ చారురీత
శాస్త్రోక్తపద్ధతి శ సజ్జనసమృత, నొనరింపఁగాఁబడియున్న పెండ్లి
వేదికపై విధి శ వీతిహోత్రునిఁ బ్రణయించి భూపుత్రిని శ నెదుట నిల్పె;
రామచంద్రుడు పోదరత్రయసంయుతి, వేదికపై నిల్పె; శ భూదయితుని

- తే తనయు చూచి శిరసును జనకకు సమజాతు, తనయలెట్లును వేసి కౌరవతరమునందు
సీతతో నిలుచుండి రిరితే నెంట్ల, మండలం బెంతో పింత నశమరి చెలంగె
- క. జ్వలనుడు ఘృతపరమశివ, స్తుతాంగుం డగుచు వెలంగె శ మించినవేడ్కన్
సులలిత మోకల్యాణం, నల నెడు విధంబుం నెలుల శ నెంచినరీతిన్ 589
- ఉ. అత్తకి మైథిలందు కమలం వృక్షభాధపణంబు రామునిం
జిత్తిముపొంగఁ గొంచి గుణశేఖ! యియ్యది సీత నెప్పు నే
నుత్తమస్త్రుగ్గఁ బలచి శ యొప్పుగఁ బెంచితి నింతకాల మ
త్వత్తమహాపశీలసుగుణశోజ్జ్వలయాఁ కలపోసి చూచినన్. 590
- క. నీకు నహర్భర-చారిశి, యేకరణి కలంబునో నశీష్టప్రదయా
నీకన్నియకరమునుఁ గైఁ, గైకొమ్మా భద్రము లొగఁ శ గల్గుత! నీకున్ 591
- క. లోకంబులెల్ల సంతో, హితవ్రతులొందు సీమహంబున నీక ని
భూవనకఁ గూడియె య, స్థితి సుఖశ్రుత నొంకొశోభిలు మిలలోన్. 592
- క. నీరాజ్యంబున దానం, పరుల మాయలు నశించి శ విమలసుఖము చే
కూరఁగ సుఖులై భర్త, ప్రాంభులనగుచు సత్ప్రభవము లలరన్ 593
- క. జను లొప్పుచుండుగావుత!, నీను నాకొమరితను సాధునిర్మలయశమున్
వినుతాయతక ర్తియుఁ బొం, దునుగాకచిరంబుగా మనసుడు ధాత్రుఁ యున్. 594
- చ. అని వచియించి సాధుమతి శ నాజనకత్నతనాయకుండు రా
మునకు నిజాల్ల జాతకు నశమూల్యమనోహరత్న రాసుల్
గనకవిభూషణంబులను శ గౌరవశృంగభురాళి నొప్పుధే
నునికరమున్ శతాంగములకున్ గజవాజల నిచ్చి వేడ్క తోన్ 595
- ఆ. లక్ష్మణాచలహజరలకు నూర్తి శౌరికి, నృలనొసంగె వారు శ హర్షసాగ
రమునఁ దెలి పంత శ రాజర్షి జనకుండు, దశరథుండు పురకరచరలనెంచ 596
- క. పరికించి కొమరితలలో, నియమమహావ్యాసుగుణ శ నీరధి యనఁగాఁ
బరినుతిఁ గాంచిన సీతా, తటణీరత్నంబుఁ గాంచి శ తనమవి నెంచెన్ 597
- చ. అరుదుగదా భరతలమునందున నిట్టికుమారియుంట నే
వరుసగ నెన్ని జన్మముల శ వారికి పుణ్యము సల్పినాడనో
యరయఁగఁజాల సత్యముగ శ నాజగదంబయె యిట్లు పుట్టి ని
ర్ధరణీకుమారిగా నిఖిలదానవసంపాతి సంహరింపఁగన్. 598
- ఉ. ఈరమణీమణిం గలిసి శ యారఁఘు కాముడు క్రూరదానవ
స్థానబలంబుఁ జెండి సురస త్తముకార్యములెల్లఁ దిద్ది యా
ధారణి భర్తముల్ నిలిపి శ తత్త్వవిదుత్తమనేవితాంఘ్రిపం
కేరుహుండోను శ్రీవతయె శ కేవల మితడెటంచుఁ దోచెడున్. 599

ఉ. రాముని దివ్యకల్పవృక్షంబున నున్న యాములమున నున్న
శ్రీమహిమంబు శాశ్వతమున నున్న యాములమున నున్న
ద్వాపరమున నున్న యాములమున నున్న యాములమున నున్న
ద్వాపరమున నున్న యాములమున నున్న యాములమున నున్న 600

మ. అనుచు నిశ్చయించుకొని యున్నట్లు ప్రయత్నించుచున్న
యెడల గాని నున్నట్లు ప్రయత్నించుచున్న యెడల గాని
తని జత్తంబున నిల్వఁ జేసెనని నాదేహదేహులకు
ది నిజవాసమున నున్న యాములమున నున్న యాములమున నున్న 601

అని పద్యమును పాఠమున నున్నట్లు.

నీ ఉదయమెల్లటి గానల కవిత్వమున, నెలవెల్లి బాంధవసన్నిహితము పయ
సమునకు సిద్ధమైనది గని యెంచుచు, బ్రయమునాధిల్లఁ బుత్రకము సీత
గమంగొని పయన ముగించుమున నే యంచు, నచ్చిర పాత్రమున నున్న చెల్లి
చెంతఁ గూర్చుండుమా న చింతిల్ల నుండెదమా, తనయామణి! యంచు భాంబుగ నె
జాటు కన్నీటి నాపంగఁ న జాలకుండి, యెట్లులో యిత్తివారింజనేయనట్టి
పుత్రకం బెప్పుడగునట్టి బుద్ధి గలవఁ, బూనియిటుల లెజనక భూభాని యెలమి

ఉ. వెంచిలి నిన్నినాళ్లు కడు. న బ్రతిని గాంచితి, నిన్ను గాంచుచు
మించినలోకమాన్యత సమృద్ధయశంబును గీర్తి జక్కఁగా
గాంచితి; బంధుసంతతిని న గొంప మొందతి; నివృత్తనయో!
యెంచిన నీకలంబున నె న యిన్నియు గల్గెను భాగ్యంబుదన్ 603

మ. కనులంగాంచిన కానుపాటనుగదా న కల్యాణి! నిజ బాసి యె
క్కని మేషంబును నిల్వఁజాల ననుకాంతం గంట నెట్లు నె గ
నయను ప్రాణేశునివాసభూమి కనుపన్ న న్యాయంబు నర్పించు గా
లన నిన్నుం బనుపంగఁ బూనితిని బాసపుంబడి యిం కేమనన్ 604

చ. జనకుడ నంచు నకడలఁచుజాల్కుడఁ గావున నాకుమారివై
తనరెడ నంచు నీయశము న దప్పక కోరెదఁ గానఁ గాపురం
బునకు జనంగఁ బూనిను న బుద్ధులఁ దెల్పియె కంప నెంచితిన్
వినఁదగు నీ వెటుంగనివి న విశ్వమునంగలవే తలంచినన్. 605

చ. ధర నవతారమందితి నితంబును లెల్లను నీ ప్రవృత్తినే
యొంపడిగా గ్రహించి యశ న మున్నతి గాంచగలా రటంచు నీ
వరసియె యాదిలక్ష్మివి కదా తలపోయఁగ నట్టి నిన్ను నే
నిరతిని బుత్రిగాఁ దలఁప నేర్పతి బ్రాగ్జనభాగ్య మెట్టిదో. 606

తెలిసియె తెలియకయో నే, బలికెద శ్రీధర్మములను న వరవర్ణినిరో!
తలఁపుము దాని నుదాహృతి, నిలనొందునటంచు జక్కనింకన్ వినుమా 607

చ తుచణి జనించులూగి మృతదేహి స్వతంత్రత నొంది రాదటం
 చరసి ఏనిగె నావను చరవాన్యతఃకీప్రతభ భిరామునై
 పరిగట నిన్వతంత్రతయే శ భి మిని కర్హము; బాల్యమంగునన్
 గుయిమిత తండ్రి కాంగుల దగ్గర మణి జన్మనమందు నాభుడున్ 608

హృదయమందలైతలు శ చూడఁబ్రోవ, దగుగు రంతియ కానిస్వాతంత్ర్యమితవ
 శ్చెట్టితఱి మిండలందుగా శ యె తెచ్చెననియిమమునుచీనివిడ రాదునశ్చయంబు

చ కులమును దిన్న విత్తమును శ గొప్పతనంబును గానెంచు పం
 ంలు తమధర్మములను శ రంజలఁ జేయువలెన్; సరోజనే
 త్రలు తగఁ గుండిన్ జెనుచు శ దివ్య వంశముగంబురెల్ల, న
 ట్టులగుటఁ బ్రాణనాథులు కిరడుం దమిన్వ్రానఁగ నొప్పదాంబున్. 610

చ పెనిమిటియే పాత్యదండు శ ప్రేయసి కాతనిమించుబంధువుల్
 గనఁబడ రెన్నిభంగులను శ గాంచిన నట్లగుటన్ సతంబు భ
 త్తును గొలువంగఁ బూనఁగగుం శ దామరసాక్షియు నింబుకేని యా
 తనిమదిఁ గుండఁజేసిన నితాంతము నారక మొందు టబ్రమే! 611

చ. తొలుతను బెన్చిటిన్ బ్రయముతో విధిమీఱఁగఁ బూజచేసి య
 వ్వలఁ జనుదెంచునర్థులకు శ భక్తిని బూజయొనర్పఁగాఁ దగున్
 జలమున శాస్త్రమార్గమును శ జయ్యన వీడియె పూజలం దగన్
 సలిపిన నిష్ఫలంబగుటఁచాలక పాపము గూడఁ జొప్పడున్. 612

ప్రాణనాథుడు తెచ్చుపరికరంబుల నెల్ల, దాచిపెట్టుటయను శ దగినభంగి
 వ్యయ మొనర్చుటయు గృహంబునుజేరిన, బంధుల నట్లులభ మముదము
 నను బరామర్శించి శ యనువుగ వారకీ, స్నానభోజనముఖనత్రియ లొగి
 జరగునట్లుగఁ జేసి శ సామవాక్యంబుల, ననునయింబుటయు దేవార్చనములఁ
 సమయమును దాటకుండఁగఁజక్కనమరఁ, జేయుటయుభక్తుకుందగు సేవ లేవరి
 వలన నెయ్యవి యెట్లు కోరలయు నట్లజరిగ నియమించుటయునివిసాధ్విపసులు.

క. ధనమార్జించెడు నప్పని, పెనిమిటి; దద్దాని వ్యయమున పెట్టుకని యగున్
 వనితకు గృహాధిపత్యం, బనునది యశా స్త్రీయధినామనిరి మునివరుల్ 614

అ. గృహిణియనఁగ నర్థమిదియే కుమారిరో! యెల్లవసులు నలక శ జెల్ల పెప్పుడు
 కాని పిధిక హితములేనవాని నొనర్ప, కున్న బాప మొదలు శ సుర్వయందు.

క. ఇట్టివి శాస్త్రంబులఁజూపట్టెడు మణికొన్ని వానిఁబలుకఁగ నేలా!
 పట్టి! నీ మొఱుంగుదు, వట్టులె యెనన్ ఎచింతు శ నటఁ గొన్నింటన్ 616

సీ పరగృహవాసంబు శ బలిమాని చెయ రా, నట్టులె యాత్రకునరుగరాదు
 పరపూరుషులతోడఁ శ బలుకంగరాదు ప్రాణేశునిసన్నిధిసేని పరుల

తే. వర్తిలుము బీదజనుల ద్రవ్యంబొసంగి, సంతసమునొండఁ జేయుమో శత్రుకుమారి
పుట్టినిల్లును మనుతచే మెట్టినిల్లు, విమలయశమున నెలయఁ జేయువసు సలంబు

చ అమలగుణాశ్శయో తవయ శ యన్నివిభంబులఁ బ్రాణనాథుఁడం
శమునకుఁ గోలెఁ దండ్రిదగుఁసంతతి కెంతయఁ గీర్తిఁ దేదగున్
విమలతమంపువృత్తిఁ గొని శ విశ్వసుతం గనఁగాఁ దగుంగదా
క్షమపయి న్భక్తికన్యకలఁ శ గన్నయదే గద భాగ్య మన్న నోన్ 624

చ సకలగుణాభిరామవయి శ ధౌస్థలఁ బావనకీర్తిఁ గాంచి స
ర్వకళల నాశితేజీ మునీశచ్యులకుంగల సంశయంబులన్
బ్రకటమతిప్రభావగురుఁపాండితిఁ బాపఁగఁజాలు నీకు నే
మి కలవు నేర్ప నర్హములు శ మిక్కిలిప్రీతిని పెంచినందునన్ 625

చ తెలిసిన కొన్ని నీతులను శ చెల్పితి సర్వము నే నెఱింగిన
ట్లిలఁ గొనియాడ న్న్వవయి శ యెల్లరుమ్రొక్కఁగ నొప్పునీవు నా
పలుకుల నాదృతిన్ వినఁగఁబాల్పడి తింక నచింపనేల? యి
మ్ములఁ జనవచ్చు సజ్జనసమాహమము గావఁగ భర్తతోఁ దమిన్ 626

చ నిను సకలామర ప్రవరనిత్యనమస్కృత పాదపంకజా
తను బ్రకృతిన్ మహేశ్వరినిఁ శ దా నెదఁ దాల్పకయున్న నేమిచే
యను దగుశక్తిలేక పునమాత్మయు నుండును నిన్నుఁగూడి నం
తనె క్షణమాత్ర లోకసముదాయము నిర్మిత జేయఁగాలెడున్ 627

మ పరమేశీ! సకలంబు నీవె సృజియింపం బెంపఁ ద్రుంహన్ మనో
హరరీతిన్ వెలయింప వేలొకఁడుగా శ నద్దాని మూర్ఖన్ నిం
తర మట్లే నిలువన్ క్షణాంతరమునం శ దత్త్వాంతరం బొందని
ర్భరశక్తిన్ జరపన్ సమర్థువు కిదా శ పల్కుంగ నేలొ యిఁకన్ 628

చ అనుభవయుష్టదంష్ఠి జలఁజా త్రరజఃకణ మొందు శీర్షమం
దు నిలిపి యవ్వరించునుడు శ తోరపుశక్తిఁ జెలంగి సృష్టిచే
యను దగుయోగ్యతం బొదలు శ నంబుజనాభుఁడు చానిఁదాల్చి ప్రో
వను లయమొందఁ జేయ వృషవహనుఁడున్ దగియుండు రోసతీ! 629

చ. జలదుహపత్ర నేత్ర! విను శ సత్త్వగుణంబున విష్ణుసాహచ్యన్
గలితుఁ జోగుణంబునను శ గంజభవాఖ్యఁ దమోగుణంబునన్
విలయకరాహ్వయంబుఁ గడుఁవంతగ దాల్తువు నీవె న్వేచ్ఛమై
బలుకఁగలాఁడు కల్లునొకొ శ పావనతావకిన ర్షనం బిలన్ 630

చ హరిహరులున్ విరించునుడు శ నయ్యమరాధిపుఁ డింకఁగల్గుని
ర్జరులును మోనిరాట్టులును శ సంతతముం దమిపొంగ శ్రద్ధచే

- శిరములయందు వెల్లుగుజీరిన ప్రతనాభునిగుహకు ద్వ
న్నియకచుగిన్వచుగదాగనీరుజ రేణువుల చాల్చు గెల్గెలే 631
- మ పరమేశ్వర యగుచేతలై నుజుగూర్చి భాసిల్లునందొక మహా
శ్వరివో సేనె నమస్తకావ్యముల జ్వేలచుం జేర నుచున్ ప్రతిమై
హరివిష్ణుజ్జ్వలం ప్రయోగింతులగు సురవళిల నోసిన్ బ్రతికా
ర్యులొ బొందంగ నాజ్ఞ చేసి రుసమగ్రాన్యం బ్రవర్తింతుగా 632
- మ నిను పీఠింక భవగ్రాన్థిగ వసుధరచా శివభక్త రిర్నిగవ గూ
నిలికాయుగలు గమస్త్య గుప్త్యుల నిలక శనిగక బ్రతీక్షింపుచున్
మనసున్ బ్రాహ్మణ్యం గనం దింపంగా శ్రీ ప్రభులొకో యున్నవా
రన నింకేరకం గెప్పు పూటలు నవతన్మోక్షమే నీకడన్ 633
- క అచినాభాం మనుజులు, నువిహించుదగ్గ మునుజులు మ్మిగులుగుగా
భువిం బరగుమోము గల్గెట, పివిధగతుల మీఱు నుండ్ర శివభాల్లేచ్చన్
చ మనుజులు నీనెకలననె శాసని మ్రందగలాలు పూయగుం
డని యిలగ గీర్తిమోయి చురచుంతునీ చేనిది వింక మున్నె యా
సనకసనందనానలగుస స్వవిదుల్ పచియింక నీకు రుం
జను శ్రమసంతతుల్ తలంప శ సత్యము తెట్లుకు శత్రుదంబులే 635
- మ పలుమాటల్ పనిలేద సీనెపమునక శ బద్ధాక్ష! శ్రీరాముం డీ
యిల దుర్జాదులసెల్లం బోనడచు నికవింకం ద్వలంబుని మా
నులకష్టంబులు హాసంగా గలంపు మానెనల్ నిన్నె భ్యానించుచుం
గలకాలంబు భవస్మృతిక సలుపుచుం శ గాలంబు పుత్తురదా 636
- శా. భక్తశ్రేణికి గల్గుశత్రు మహాభద్రంబు నాకంచు సం
గనుకానూసమచోభిలంషమున నే శ యున్నట్టి నీకింక నో
శక్తి చెప్పగ నేల యైన సుత యకాస్వాంతంబులో నున్న నీ
భక్తుం డీంకడు పల్కునాశయ మెదక శ భావింపుమా చక్కగన్ 637
- క నీదగుతేబోహువం, గొడల భరియించి తా గృతాన్తుడుగాగక
వేదనిధియైన హుతవహుం, డోదేవి! సతము తలచుచుండుక మదిలోన్ 638
- క. అతనిదగు ప్రార్థనం బో, సత సత్సరముక ఫలింపరజాలు విధమునక
మతిం దలంపవమ్మ విని నే, నతిశయమోదంబుంగనుదునన్వహమాత్మన్. 639
- మ నిను నేవించిన ర్యగాదులు మహానీత్యనిర్విత స్వాంతముల్
గని యేకార్యమునైన జేయగల వీరత్వాభాగమం దన్న నీ
తిని విఖ్యాతము చేయఁబూని జననీ! శ దేవౌఘముల్ స్వాంశముల్
తనుతం బొందగజేసినారు కపిసంతానాదులౌ జాతులన్. 640

తే. వానిసాయంబుగొని రఘువల్లభుండు, దుష్టరాక్షసపంక్తులఁ ద్రుంచు నిన్నుఁ
గాఢణంబుగఁ గొని దీని శ కలలెఱుంగుఁ, దెలిసి కల్గిరి మౌనులు శ దివ్యదృష్టి.

చ. అనుచు వచించి యిట్లును మహామతి యజ్ఞనకుండు తల్లిరో
విను మిట లోకన ర్జనము శ వి సృతిఁ జేయ వచించినాడ నీ
కు నెఱుంగఁ జెప్పనంతటి యశకురితపాండితి గల్గువాడ నే
యని ప్రమదాశ్రువుల్ దొరఁగన త్తటి నూకయుండె సీతయున్. 642

క. పితృపాదులు వచించిన, హితవాక్యము లాలకించి శ యెలమిమిగుల నీ
గతిఁ బల్కెను బ్రియజనకాసుతఁ బొగడం దగునె యిదివశసుంధర గలదే

ఉ. ఏగతి నన్నుఁ బెంచితివా శ యెట్టిహితం బుపదేశ మిచ్చితో
బాగుగ నే నెఱుంగుదును శ బ్రజ్జలలాముడవై ననీపు న
న్నీగతి నన్ను తింపఁ దగునె యెదియేని మహాత్మ్య మున్నచో
భోగులు రాగులుం దెలియఁబూనకయుండఁగ దాఁచుగాఁ దగున్ 644

మ. పరమేశుం డొకడే సమస్తవిది యై శ భాస్విల్లు నాయీశుఁ డె
క్కరణిక్ లోనఁ దలంచు నవ్విధముగాఁ శ గ్రాంబుసాధింతు నీ
క్రి యన్నామము లోక కార్యములలో శ నర్తించు నాకాలమం
దు రహిక్ జెల్లుచు నాకుఁ దోచినగతికదోడ్తోఁ బ్రవర్తిల్లుదున్. 645

ఉ. జ్ఞానమయాంగుఁడీశ్వరుఁడు శ సర్వముఁ జేయఁగలాఁడు కానితా
నొను గదా నిరంజనసమాహ్వయుఁ డేమి యొనర్ప నెంచునో
మానసమందునప్పుడె సమస్తము నేనె యెసంగఁ జేయుదన్
గాననె సజ్జనుల్ ప్రకృతిగా నను నెంతురు చిత్తసీమలన్ 646

ఉ. కొందఱు ముగ్ధులౌ నదులు శ కొంకొకయింతయులేక నేనె లే
దందురు వారికింపె నొకఁడైనను మూర్ఖుఁడు భూమి నుండఁ డా
నందమె నాదురూప మని శ నామము లన్నియు నాకుఁజెల్లు నం
చుం దగ వారెఱుంగ రిది శ చోద్యముగాదె తలంచి చూచినన్ 647

చ. అనఁనినుండి వేడిమి సుభాంశునినుండియు శైత్యమున్ దొలం
గ నొనరుపంగ శిశ్య మెటుగదొ ననుం బరమేశునుండి వే
టొనరుప నట్లశక్యమగు శ నోజనకా! శ్రుతిసార మిద్దియే
యనుచు నెఱుంగఁజాల రక్తతాత్తులు కొందఱు భూస్థలంబునన్ 648

చ. శ్రుతులు తదంతముల్ స్మృతులు శ శోభిలునప్పరమాత్మ తత్త్వ మీ
వితమని తెల్పుదర్శనముఁబృందము భవ్యపురాణసంతతుల్
హితముగ నాచరిత్రము నందెంతగఁ దెల్పిన దానిసార మీ
గతియని సుంతయేని యెఱుఁగం డకృతాత్తుఁడు మానవుం డయో! 649

చ. ప్రకృతియొ యాయజాండములఁ బ్రవృత్తిఁ జేసెను నదొక్క వేళ నొక్కొక్కయపు డంతమొందునని లంఘించి యు నెలవల శివుడుం డొకటియుఁ జేయఁబూనఁడు మహాత్మ్యముచే ప్రమదాంబురాశిని చికలను దోగించుండిం నని శివైష్వరుగారి నగ సాంఖ్యయోగముల 650

నీ ఆనందరూపుడై శివులను గాత్పరు, నిచ్చయే ప్రకృత నానెగగు బాని కావరాత్పరునకు శివులు భద్రంబెట్లు, చెప్పి శివుంబగు శివుడేని ప్రకృతికావ్యంబునఁ బరమేశ్వనిచ్చయే, యిట్టిదౌప్రకృతి సహస్రవిభవ మహిత నారంభింపఁ మని నిచ్చగించి, పుంపుని ప్రసన్నమతిత్వ తే మింతమాత్రమునఁ బరమేశ్వర, కరుణల, ద్విష్టులకామాటలాడు సద్ధీరనరుల పూర్వజన్మకృతాశుండు శివారితము, గాకయుండు నె జనకభూతకాంతమాళి.

చ. సరసిజయోని విష్ణువును శివకిరీట ఉముపురే త్రిమూర్తులం చురుతరక్తి గాంతురిటు శివైష్వరుజాండమునందె గాక యుం దురు సకలప్రపంచముల శివైష్వరు కొండలు వీరియందు నొక్కరుని బరాత్పరుం డనుచు శివైష్వరు పల్కుచు రేని చిత్రమో! 652

తే వీరలేకాక యిట్టిండు వేలకొలది, నాదుసంకల్పముననె జన్మమును గాంచి వెలయుచుండురు కార్యంబుగలుగునకు, వలదనితలంపమృతినొందువారుసుమ్ము.

చ. జలములయందు బుగ్గలటు జన్మలు స్పృశి లయంబు గాంచు వీరల మఱి యంచునొక్కని బరాత్పరుగాఁడలపోయెవారి నే పలుకుల మెచ్చఁగాఁ దగుచొ శివార్థివర్య! యెటుంగరాదు నీ చులు గతశంకులై యొకని జల్మనసేయుచు దూలుచుండ్రోగిన్. 654

చ. తలఁచినయంతనే హరియు శివైష్వరు శంకరు డొయటంచు వే పలుకుచు నాదునానతి వశంగురరీతిని మోళి దాల్తు రా జలరుహనాథముఖులనె శివైష్వరు లంగుఁ దలంచి కొండ టి మ్ముల వరము క్తిదాత లని శివైష్వరు లొలగమందు నజ్ఞులై. 655

చ. ఉపనిషదోఘకీర్తితమహోన్నతశక్తియుతుం డనంగ నొప్పు పరమతత్వ మొక్కడె ప్రభుండన నాతడె వేలొకండు కాఁ డపరిమితప్రభావుఁ డగునామహాసీయని యిచ్చ యేన నా కృపఁ గొనియే హరిప్రముఖులెల్ల జరింతురు లోకనాథులై. 656

శా. ఏరూపంబున నెట్టినామమున నేయేరీతి భేదాలిచే నారాధించిన నన్నె గొల్చినటులేయకా సంధియం బేల భూపా! రూపంబు గలట్టిదేదియు మదీయం బంచు భావింపు మా ధారం బెన్నఁగ నేనెకాన నను జెందంజాలు సర్వార్పణున్. 657

- ఉ. రూపముదేనినో గలుగఁగూఢి నొనర్చి ననున్ భజింప హృ
త్తాపము లాటునే మది నిశ్చింతము శ్రద్ధదల్ప నాటుగాఁ
దాపనకై తీర్థతంబులయి శత త్తదనూసశభంబు లేయఁగా
నోపినందుట్టి చక్రముల శస్త్రమువై నికపట్టతం దగన్ 668
- క. పాపనతేజస్సే నా, దౌ వపువౌ నంచు నెంచి శయల్లన యోగ
ప్రాప్త్యాము తగ నియతిం, బాపనమగు ధ్యానముననుభవజయింపఁదిగున్ 669
- క. ధ్యానమే పూజాపద్ధతి, మౌనమై లదంగమౌను శమంతు లిక్కేలా
దానిని వించినమార్గము, గానంగారామ నాదుకురుణ బడియఁగన్ 660
- తే. బాహ్యాతీర్థప్రతీకంబై శబ్దమహాయి, నూనంబు తీర్థ సుశ్చూడ్కి- బాహ్యా
పూజకంబైను త్తమమయి శపొల్పుఁగాదె, యంతంబున యెటుఁగంగఁగను
- ఉ. మానసి కార్చనాఖ్య యనుమానములేక ననున్ బ్రమోదముం [దీని
గానఁగఁజేయు భూమిపతికాంత ముక్తిక విధంబు లేద సూ
మానపు లల్పకర్తృత శమానుమరీసుగమంబుద్రోవ న
జ్ఞానమే దానికారణమయజ్జకమిదిం దలపోసి చూచినన్ 662
- చ. అని నచియించి పామరునియిట్టులె యశ్రుజలప్రవాహమున్
గనుఁగవనుండి సంతతముగఁ బ్రవహింపఁగఁ దన్నుఁ గాంచునా
జనకుని నూటడించె నటుసాగె మునఁచార్తము మానిచ్చుత్తిచే
తనె పిదపకొదనూజఁగొని శతాఁ జనియెన్ రఘురాముఁచెంతకున్ 663
- తే. చేరఁదగిన్వట్టివారెల్లఁ శజేరి రచట, సంతసమున నవ శిథిలఁచెంతనుండి
రత్తలట్లులె వరచతుష్కాంతకమున, నశరథుండొండె నెలమి నాతయణమందు.
- మ. తనయత్నంబు ఫలిం చెనంచు మది మోదం బట్టె వృద్ధింగినం
దను ధన్యుం దలపోయుచుం బనియిడిం శదా జేయు భూజాతయే
యని స్వాంతంబున నెంచి గాధిసుతుఁ డిశవ్యాజాసుకంపకలా
పుని మామేళుని రామచంద్రుఁ గనుచుకొ శబోల్పాయభక్త్యున్నతిన 664
- చ. నిరుపమమంగళంబు లిడ శనిర్భరకష్టపరంపల్ మహా
కరుణమెయిం దొలంగువటుగ నొనరింప మునీంద్రకోటి క
బ్బురమగు ముక్తినియఁ దగి శ పూజ్యతమంబయి యొప్పుభూసు తా
పరుని శరీరముం గనుల శ బాగుగఁ గాంచుచు లోక దలంచుచున్. 665
- ఉ. అంతకు సంతకుం గనఁగ శ నద్భుతమాగతి వృద్ధి నొంది యా
వంతయుఁ జర్తచతువుల శ కారయరానిదె యై చెలంగి దె
త్యాంతకమై వితర్కమునకందక యొప్పెడు భూరితేజముకొ
నింతగఁగాంచి మైవఱచి శ వే స్తుతి నొంది భయంబుపర్వగన్. 667

చ సులలితై నేనాసంప్రసాదై స్సులలితై, నానందం గానై ర్
 కల నిమగ్నం గానై, నానందం గానై, నానందం గానై
 జూలలితై కృతం గానై, నానందం గానై, నానందం గానై
 స్తులలితై, నానందం గానై, నానందం గానై, నానందం గానై

668

అథ పాదాంతము

మ పాదాంతము! నీలం గానం గానం గానం గానం గానం
 గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం
 గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం
 గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం

669

ఉ నీలగుగ్ధైశ్చ సులలితై, నానందం గానం గానం గానం
 నానందం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం
 గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం
 వాదిమహానాథం గానం గానం గానం గానం గానం

670

మ మునిసంఘం బురుషోగమ్యం సులలితై, నానందం గానం
 మునిసంఘం బురుషోగమ్యం సులలితై, నానందం గానం
 మునిసంఘం బురుషోగమ్యం సులలితై, నానందం గానం
 నానందం గానం గానం గానం గానం గానం గానం గానం

671

ఉ కొందఱు జ్ఞానరూపునిగ, గోల్పులు నిన్ను మహామునీంద్రునం
 నందితసాదృశ్య భవనార్థి, దరింతురు తైజసాక్షతం
 గోందఱు ధ్యానయోగమునంగోరి శరణుచు ముక్తిగాంతు ర్
 ఘండ అవెన్ని రూపముల నీ చచ్చు దలంచిన నొడు వట్టులే

672

శా. ఏరూపంబును సీకొనంగి మది నంతే భక్తి ధ్యానించుకొ
 గారుణ్యంబు నట్టరూపముననే నీ కానంబడంగోరు దీ
 వోరామా! లలితాంతరంగి నీ నొప్పొలునద్భక్తిచే
 నారాధింతురు శాక్తు లప్సవిధి నీ హవారిఁ జేమింతునూ

673

తే. గాణపత్యులు నిన్ మహాగణపతిగ నె, కొల్లు రట్టులే కాపాలికులను భైర
 వునిగఁ బూజింతు వైష్ణవులును గరంబు, భక్తి శ్రీవిష్ణువుగ నెంత్రుపరమపురుష.

క శైవులు పరశంకరునిగ, భావించి యజింతు మఱియు నీ భాస్కరునిగ నిన్
 దేవా! సౌరులు తలఁతురు, పావనమతిఁ దలఁచువారిఁ నీ బరికింతు వజా!

674

సీ షణ్మతములే వేదసమృతములుగాని, యొక్కొక్కదోషమం నీ దోషులుండు
 లింగధారణము చోక్కంగన శైవంబు, నం దగుదోష మనంగదగును
 జక్రాంకమద్ది వైష్ణవమునఁ గల్గిన, యట్టిదోషము శాక్త నీ మందు మద్య
 మాంసముల్ దోషముల్ నీ మఱియుఁ గాపాలిక, మందుజటాఘ్న లసర్హములవి

- తే బాల్కుటయె దోపమగు సూర్యుడై వతమగు, మతమునకొర క్తతర్పణమితరమైన
గాణత్యమునందు నిక్కముగ దోప, మొక్కయుచ్చిష్టమే యగునోమహాత్మ
౩. -6 మతపట్కమునందో, రామా! యిదోషతత మరల్పినఁ దత్త్వం
దీమహి నొకవిధమునఁ గన, నామాన్యులు దానిగొందు శ రాత్తేచ్చమెయిన్
- ౪ అన్నెట నీవె యుపాస్యుడ, పెన్నఁగ నొక్కొక్క యొక్కహితనామమునకొ
నిన్నె స్థరింతురు వారల, గ్రన్నన చక్షింతు పీపు శ కరుణానిధివై 678
- ౫ ఎవరెవ రేయేరూఁ, బహుధానముమీఱ నీకు శ నలవడఁగూఁ జే
సీ ఎఱుభక్తిని గొల్తురొ, భవతాపములెల్ల వారి శ బాధింపవునూ 679
- మ నినుఁ బాపండులు కొందఱు జ్ఞతమెయిన్ శ నిర్లిప్తుగా నెన్న కొ
క్కినివాసూబున నొక్కరూపమున నిక్కం బున్న వాఁడంచుఁ ద
క్కిన దేవేశ్వరులెల్లఁ దత్పదములంగీర్తించుచుకొ గొల్పుచుం
డినచందంబునఁ బల్కుచుండు రకటా! శ నీరేజపత్రేక్షణా! 680
- ఉ నీదగురూప మిద్దయని శ నిర్ణయ మొప్పుగఁ జేయలేకయే
యూదలలట్టె వంచి శ్రుతులెల్లన మానము దాల్చియుండెడుకొ
శ్రీదయితా! యికెవ్వ రిదేచెల్వగురూపము నామ మంచు స
మోదముమీఱఁ జెప్పఁగలఘూరుషపుంగవు లుండు రెండు నేన్. 681
- చ. సకలము నీవయై వెలసి శ సర్వము నేనని తెల్పఁజాలు స
త్ప్రకటమహత్త్వమొప్ప నొకభంగి వెలుంగుచు నిన్ను నీవె యొ
ప్పు కనుఁగొనంగఁ జాలి జగముల్ ప్రకృతిస్థిరశక్తి బొల్పుటల్
వికలత నొందుటల్ గచుచు శ వెదుక నొందుచునుండు వచ్యుతా 682
- చ. సరసిజపత్ర మంబువుల శ సంగతిఁ గాంచియుఁ గాంచకుండు న
క్కరణిగ లోకసంగతిని శ గాంచియుఁ గాంచనియట్లు లుండు ని
ర్జరమునిపూజితాంఘ్రిజలజాతయుగా భవదీయతత్త్వ మె
వ్వరికి నెఱుంగరా దనుటవాస్తవమే యొటులే దలంచినన్. 683
- మ అవివేకుల్ నిను నొక్కరూపముననే శ హర్షించువాడంచు నొ
క్కివిశేషజ్వలదివ్యహర్షమున నిక్కం బుండువాడం చొగిన్
వివరింపంగఁ దలంతు రిట్టికుమారుల్ శ విష్ణూ! సమస్తంబునం
దు వసింపందగు నీమహత్త్వమును దోడ్చి నెన్నఁగా నర్హులే! 684
- చ. వినయముచేత నొప్పెసఁగువిద్యను బొల్పెడు విప్రనందునకొ
ఘనమగు నేస్తునందు నుపశకారమేచేసెడు గోవునం దొగిన్
శునకమునందు నీచుడనిచూడఁగ నొప్పుశ్చపాకునందు స
జ్జనులు సమానదర్శనులు శ సర్వగతుకొ భగవంతుఁ గాంచుటన్. 685

- తే. పాత్ర భేదంబుచేత దీక్షించుభిన్ను, చర్మముగఁ గావలె నచల్లు పంపమతేజ [క్రి
మాత్త హంబుగాఁడు కురవ క్రియలు, కొండలభిన్నముగఁ గ్రాణి కంఠము
- క. స్త్రీపున్నపుంసకములనె, జంబుకొండలగులకు పంపిస్త్రీపై
దాపసులు భిన్నరీతుల, నోయి నొసలు గొల్పుల ను పక్కిన్ 687
- క. ఎలరేహంబున నిను, నవిధిగ భ్యానియె న్నసాధులకులన్
వివిధసలంబుల నొసఁగెను, నొప్పుకొనెనుగతులన్ నెల నొసఁగెన్ 688
- క. వేదాంతప్పులరూపుని, గాఁ నగ క్రించు నిన్ను ప గాని నగలుగా
నేడలచి సవకల విధి, గాఁ నప్పుల నెల్లజనులన్ కొండలపొంగన్ 689
- క. నీవో యర్చాహంబు, వెవే గైకొనుచు వార పనిగ్గుచున్
పాపనములు కైకొంచున్, ప్రేమల్లభి! నీప్రస్తుతిచిత్తము సుష్టిగా 690
- సీ అడుగుండని మహిమముఖుండని గుండ, మేల్వలండనియు నిరేహుండనియు
సచ్చాతుండనియు నిరంజనుండనియును, జానముండని ప స్వసాక్షి
యనియ ప్రతక్కుండంచని-గుండే బోహపుండనియ ఖండనియ నామమాను
డనియనంతుండనియభిలగతుండని, స్వము దానమై నిర్వికారం
- ఆ. డై యెసంగుననియు ప సమలాత్త! యోదేవ, బహువిధముల నిన్నుగ్రబ్రస్తుతించు
నుపనిషత్తు లెట్లు ప లూహింపఁ దరమగు, నిష్టివాడవనుచు ప నెఱిగినట్లు. 691
- చ శ్రుతు లొకరీతిఁ చెల్పక యరహపునిగాఁగ సహపుగాఁగ వే
గతుల నెసంగఁబల్కు ననఁగఁ బరమేశ్వర! శ్రుత్యతతమా
గతిఁ దగువాడవంచు నెఱుంగందగఁగాదె మినుష్యమాత్మఁ జే
వితమున నీదుత త్వము మరవిస్తృతముం దగ నిర్లయించెడున్ 692
- చ కనుక మహాత్త! రావ! నినుం ప గాంచితి గన్నులఁ దృప్తిదీఱ నీ
యనుపమరూపమే మగికి ప హాయిని గూర్చుచునున్న దింక నే
జని హిమశైలశృంగమున ప సాధుమునీంద్రుఁ గోష్ఠి నుండి పా
వనతమదివ్యరూపమును ప భక్తిని గాంచుచు నుండు నెప్పుడున్ 693
- చ ప్రకృతినిగూడినాడ వికరంబుముఖ్యులఁ బూర్వభక్తుల
సకలమునీంద్రు లొననగఁ ప జంపుము దావ నభ్యుత్థనం
బికఁ దగదంచు నీజగతి ప నెల్లను నేచ్ఛకొనంగలారు నీ
దుకృతి నిరంతరంబు సుకృతుల పరియింపఁగఁ బర్వ నెల్లచోన్ 694
- చ. హరుడన నీవె చక్రియన ప నంబుజసూతియటన్న నీవె ని
ర్జరనరముఖ్యజీవతతిఁ ప జక్కఁగ వెల్లుదు వంతగాత్తవై
నిరుపమమూర్తి! నీదయిన ప నిర్మలనామము నేస్తరించుచున్
గురుభవపార్థి దాటఁగను ప గోరెద నాకు ననుజ్ఞ యిమ్మికన్. 695

- చ జనకజయంచుఁ డేర్పనిన శ శక్తి జగత్తతిమాత ధాయభం
గిని నినుఁగూడి యుండెడు నశక్తిమశక్తి జరాచరంబులన్
జననము నంబఁజేయు మఱి శ సమదమందఁగ నృద్ధిచేయుఁ ద్రుం
చు నియతిఁ గర్తవ్యంగతిని శ శోద్యముగాఁ గనుచుందు వీవొగిన్ 696
- క నీచన నిర్లిప్తఁడ వో, శ్రీనల్లభ! యిచ్చగింతు శ చిత్తమునయం
చావరుసఁ బరులఁ దీర్చును, బో వారక నీదుఁబాయ శ పూన్నిమెరియఁగనీ
- క హరిహరశతభృతిముఖనిర్జరవర్మల మునుల భూతజాలము నెల్లం
పరికింపం గల్పించును, సుసేజజాండముల నొక్కసరణిన్ రామా!
- క ఏమియొనర్చినఁ బ్రకృతియె, స్వామీ! నీచనఁగ సర్వసాక్షివి గానన్
భూమానందాంబుధివీ, వీమాంలాడోలికిల వాసెంతువు స్వీచ్ఛన్ 699
- చ కనుక నమీయసత్వముతఁ శ గాంతీలదాత్రిమహేశి భక్తి నె
మ్మనమున నిల్పి కొల్పిన సమస్తమనోభముల్ ఫలించు నా
జననిఁ దలంప కెట్లు నిను శ జాల్తులు గాంతురు? శుద్ధబుద్ధులొ
మనుజులె మాయగెల్లు వని శ మాటలఁ దెల్పును రెంతోలీలఁగన్ 700
- తే మంత్రిమూలమునంగా దెచ్చాపతీంద్ర, దర్శనముచేయఁదగు వట్టిభర్తము విడ
నాడ ఫలసిద్ధిలేనిచందమున దైవి, గొలువకుండిన నినుఁగనుఁగొనుట యెట్లు?
- చ తెలివియెలేక మానవులు శ తేటగఁ దత్త్వ మెఱింగినట్లుగాఁ
బలుకుచు మాయగెల్పితిమి శ భక్తిమెయిం బరమేశు శ్రీకృష్ణ
గొలిచి యటందా కట్టులనఁ శ గూడునొకో యనియైన నించుకే
దెలియరు పూర్వదుష్కృతము శ దృష్టుల జేయఁగ నిట్టిపాటునన్ 702
- తే ప్రకృతిపురుషులనాదులై సవరఁగుదురను, భగవదుక్తినిదలచునప్రకృతియనఁగఁ
గామినీవ్యక్తియని కలుకంగఁగలుగు, టరయనజ్ఞానమునఁగా దేయక్కటక!
- ఆ పురుషునుండిప్రకృతిఁ శ బూన్ని వేటొనరిం, బ్రహ్మకెనఁగర మెఱిగమపురుషు
నిచ్చగాదె ప్రకృతి శ యెట్లు వేటగు దాని, గెలిచితి మనుజులఁ శ దెలివిలేని
- క హిమకరచంద్రికలకు నుష్ణమునకు నగ్నికిని గల్గసంబంధమెదై
నమునకుఁ బ్రకృతికిఁ గలదని, విమలజ్ఞానులు శలంతు, శ విశ్వాధువలీ! 705
- ఆ వేటుకలుప నెట్టివిధమున నగువాని, నట్లుచేయఁ బూను శ నల్పమతుల
కెన్ని జన్మములకు శ నిర్దభవత్పాద, కమలదర్శనంబు శ గలుగ దరయ 706
- ఉ భేదము బ్రాంతిమూలకము శ వింతలు దోచును దాన నెన్నియో
కాదన కట్టిభేదమునె శ గైకొని సర్వ మెఱింగినట్లుగా
వాదమునందా నిల్చుటయె శ వారికిఁ గల్గిన మాధ్యమానుగా
శ్రీదయితా! యింక నెలపు శ చెకొని పోయెద నిన్నె గొల్వఁగన్. 707

క న కాంలస్థలమైన నీ, నూన్పురి కేజీ హుయిలం & నమలతమస్వాం
తాకాశంబున వెలుగ్గ, ప్రికాంబా! కేజీగొనును & ప్రిగొను నగుదున్ 708

క సమయములూ రూఢిపనుకూ, స్త్రీ ఎదోగో? కానిముసి కి గుడ్డపాదం
బతుల కమల పైను బిడ్డగో, కివలం గుడ్డపను నోరొక మాండ్రం కి గుడ్డపాదం కదీ! 709

న అని నిశ్చయించి రాఘవ శత్రువాబ్జులను లం దాడ గొంకి గొప్పనా
 లను నివారణగంజాల-యొక చి గొంకొచ్చాడు సావిత్రిబ్రాహ్మ
 వాననిచి కై చూచు శ్రి పురుషోత్తమ! శోభింప శ్రి ద్భాం
 బులం దాడు కోలులమా లులూర బాని వాడి గునుగూర్చు తోసే

710

తే 3 వలనుండి యూపా ద్రావ్యములను పోడతే, అంతకు తాళమును పోడి యుపాదాగలు
జముల గవ్వొనిన 10 బిల్లములు వాని, నితేలి, పెలవొంగి కాదు పరసీయసియునికి

ఉ తొనను డిట్లు రాముదరకంబకులగు దండ గొల్చి తా నుగి
వ్యాళకుం బోనగా దళిలకథా నిపానినియాజ్ఞ చేత భూ
మింశలలాముం దాజవకుం దెంలను వేయి సాగనంచగా
దానకథల శత్రునహితంబుగ నూనులగుండి యప్పుడే

క పయనము సాగించిరి వే, యయోధ్యకుఁ భూపనూనియతా జనకుండ
న్యగ్గు గామచంద్రు ననుపము, నయమూర్తిని బరము నెమ్మనంబును గలఁచెన్

జాహ్నవి గు నెఱుభ్రాంతి న, దేమాత్రము పూన కాత్మ హితమె తలచి ని
గ్నానూదగు ధ్యానించుచు, దా ములె నసిద్ధు ననుమతంబున నెల్లఁ. 714

ఆ. ఉదకములును నాంటున నోప్పగు నా దగు, విధిని మీఱరామిఁ న బృథ్వి నాథుఁ
డాదరించి పనుకు నాత్త జలం గాంచి, చెప్పందగిన నుడులం నెప్పి మగతె 715

చ. జనకమహేశ్వర డిట్టదుగఁగఁ జయ్యన వృద్ధమహేశ్వర డెంతోవే
 డ్కను బతుంగసైన్యయాత్రఁగఁగ్రుగఁగఁ బయనంబుచేసె; సం
 త నెదురు చూచిరూపముగఁగఁ ధావంతము దోచె రజఃప్రసంగక్షమై
 గనుంగొన శక్య మెప్పుగిదిఁగొనియె యుండెను సూర్యబింబమున్

716

క ఖగము లక్షణవ్యక్తిచే, గగనంబునఁ గిగుగసాగె నగతి యున్ముది ముం
దుఁ గలుగునశుభఫలం బని, తగఁ దెల్పుచునుండె మృగవిరతానం బపుడున్

చ ట్టికలెం బ్రహ్మకామోచేయమ బోయెను దుర్నిని త్తనం
తతులను వాని గాంచి మునితల్లజుడైన పశిష్మతోడ నీ
వితమునం దోచుం జిహ్వా ములు పీనిఫలంబు వినంగం గోరుదున్
మతివేతం బాయం దెల్పుమన ప మానిమ హేం గ్రుండు పల్కె నీవిధిన్ . 718

మ వినవయ్యా! ఓతినాథ యీశ కునము లో వే సాధ్వసం బొందు న
ట్టొనరించుకా వణి మేలుగూర్పునను నీయూహాజనింపంగఁజే

యను సులౌః ముగ్ధుమూనునియో నానయుర్విసురేంద్రోక్తులన్
విని తోపంనును కలగె రాజపుత్ర వేదవీరేన్ మహావాయుపుల్. 719

మ. తులశాఖర భగవానరించె, నడకకై శ్రీధాత్రీతలంబెల్ల; భా
స్కరగింబంబు మహానిధి కార్యుత్తమైకగృహ్యకేసుగై, భూ
నిజం బల్లె చెంగగ నొట్టెతన ప్రేమించెన్ చిసంజ్ఞాస్థితీన్
ధురీశుండును దట్టయాబలు ముసుల్ తరక్కంగఁ బెన్పితిచేన్. 720

మ. చనుదెంచెం బరశుక్రకంఠ మహాసంతోషవారాశివీ
విని నానుంపలడోలికాంతర లసద్విత్తుండు దుష్టావనీ
న నితాంశానుతపీర్య గర్వకళనప్రవృత్తగోళుండు మా
నినుతప్రాంచితయోగన్ శ్రీభుండు భూనిశ్రేష్ఠుడ వొప్పటికిన్ 721

మ. జనుదగ్గి ప్రానునందమగుని మది నుశస్పహంబు పొంగంగఁ దూ
ణవలన్ నైష్ఠ్యచాపమున్ నెలయె వింతల్ గాంచుచిత్తంబు క్రో
ధము గ్రక్కుం చలసోగునొన్నలులు గరప్పట్టంగఁ దా జేయును
శ్రమమున్ లెక్కిడకే పరాశ్రమి గాంచంబూని భర్తృధర్మిన్ 722

మ. తనకాన్యంబు గెలంచె నింక భంగై శ్రీదా జేరుగా నర్హమా
వని యేదేనియను లేదటంచు నెగలొక శ్రీబల్తాలు చింతించి నూ
ననజాటుండు జనించె నం చెవీగి దూరార్వాప్రతాపాఘ్యతా
దనుజశ్రేష్ఠుడఁ ద్రుంబాబూసుటగు స్వాంతంబందా లెక్కించుచున్ 723

క. తనయందొల నూర్వికొలగ, మనచూచిన విష్ణుతేజమున్ మిగలన్ రా
మునినుంచొ జేర్పఁ దగుటన్, మనమున నూహించి ఎచ్చె శ్రీమహామలుకనంగన్

క. అరుదెంచిన నూరాముని, బరశుధను గాంచి మానినర్యులు పూజా
పరికరములుగొని యెచులేగిరి ధూజ గ్రహించె నంత శ్రీతీవతి భీతిన్ 725

చ. మునివగులెల్లఁ బొట్టు దగ శ్రీమామున దీవత గ్రమ్మ నెన్ననం
బున భయమట్టె గ్రమ్మఁ గటారహోమ్మచు భార్గవరాముఁ జేరఁగాఁ
జని పడవద్దముల్ ముకుటసంగతుత్త వయంబు పోడి మే
దినిబడి మ్రొక్కె నీపె యిది శ్రీదిక్కునుభావము తోచునట్లుగన్ 726

చ. నతు లావరించి కేల్తొగిచి శ్రీనన్నుం గృపం గనవయ్య భాగవా
తీతవతులం గ్రమంబున విజృంభితశక్తి నధించి తెన్నిసా
ర్థా తుదకు శాంతమూని సుకలోర్విని గళ్యపమాని కిచ్చి స
మ్మతిని మహేంద్రజైలమున శ్రీమానులఁగూడి తపం బొనర్చుచున్. 727

క. ఉన్నాడవుగదా యిట్టికి, నన్నుం గనవచ్చితేల శ్రీనాపుత్రకులం
గన్నుల నిప్పులు రాలగ, నెన్నఁదగని రీతిఁగాంచుటెలాకొ చెపుమా 728

- ఉ. కాన్తః ప్రాప్తః స్థుల సఖంఽంతః ప్రతిమాన దేవసః
భావితాం శక్తిం దృఢపౌరషణ్యం దౌగ్ధం గదయానా నా
యాచితథ ప్రయత్నం న దేక్ష్యమాన్ సైఃపుంసా దాని చేత నా
భావనా నీర్ధ్రగంధంబని శక్తిం గృహ్యమాకాశ మూచుచున్ 739
- మ. పరేణా భక్త్యా హంబుః డోష్టకనుశా! శ ప్రాకృతమం రంబదు
బ్రలతగ గాంధీయః డీఢయన్న హంబాం రంబున్ మహాపౌరుషం
బలంఽన్తః ప్రసవం గోష్ఠగానం, రంబుభక్త్యానీకంబుం జెంపని
స్తులశక్తి విరసిల్లు నీపరిధినుసర్పున్ జూమరూ పూనికన్ 740
- చ. తనయసాంకసత్ఫలము శ దంపనె కల్గెను గాన స్వీయనూ
ధనుప్రసూ దానిఁ గైకొనుచుఁ శ చచ్చనిదేహగతాత్మ తేజఃబున్
గోనియె నమయ్యె లెల్ల రంభశో భగవత్కృత చరె రంబునె
యని కొనిచూడి; రంత భృగునవ్యయరత్నము కేలుమోషుతోన్ 741
- ఆ. న్యాసరూపంబు స్తు శ చిథిపతి కౌగ్రుతి, నిచ్చునట్లు నేటి శ శిర్షికా! మ
దంగనిపితతేజ శ మర్పించుకొన్నాఁడ, జని ఫలంచె నిద్రి శ సాంసాతి! 742
- చ. త్రిదశవరేణ్య లంక బరీల్పై ప్తిని గాంతురు స్వాభిలాషమున్
కొదువయెలేక పండినని శ కోమలసిరదనీలగాత్ర! యం
కం దరలి దండకాటవనిఁ శ గంభీరమున్న నిశాటకోకినిం
దాదలి గధించి నీతనహముం గోని రావణుఁ బూనిక జంపుమా 743
- మ. తామర బ్రహ్మచరింబు లిచ్చెనుని యాతత్కృత సుంతయే భీతిగాం
చని జాల్మన్ గరినాత్మ ద్విగూని రతిస్వీయ నారావణున్
గని భీతిల్లుదు రెల్ల దేవలు తత్కర్తృంబు వారెన్ని ర
వనజాల్మ! జగమండల గర్తమరుగా శ చల్లెల్ల నీయాజ్ఞయే. 744
- ఉ. బుక్కనిపంక నెండటకొ శ యుగ్రతరంధ్రం గూర్చుచుం బని
కొక్కని మూలభూతునిగ శ నొప్పుగజెయిచు మానిగూల్పు; ని
ల్లొక్కని జంప బక్కరకు శ సూహచెలంగగ జేయుచుండు వా
రొక్కని ద్రుంపలేసిరిటటు శ లోపికజేయు ససంతిశక్తిం 745
- ఉ. తం రొనరించుకర్తములె శ తమైగిఁ గ్రిష్ణులు నున్నవంచ నే
వా రెటుంగంగజాలుదురొ శ వారె భవత్కరుణైకపాత్రులై
ఘోరభవార్థంబుఁ గడగరం దయింతుగు కాని కర్తముల్
సారములేసిం చ నెదురజాల్తులు నీకృప కెంతో దూరులే. 746
- ఉ. కర్త మే బ్రహ్మమంచు నొడికంబున నద్ది ఫలంబు లిచ్చెడున్
శర్త ము కష్టమో తెలుపునత్కృతి దుష్కృతిరూపమైచ యా

- క చురణములఁ గొట్టకుండఁ, వర మిమ్మా వెగపోవలయు నపరధు
ధనమును విచ్చేయ మును, పు సంతతిమ యనిన రామశ్రమూర్తియుఁ గరుణన్
- ఆ భామూపై చి కుంభధ్వజసూర్యప్రభా, లోకిములను జెందె శ నాకివతీయు
మునులు పొగడి గంత శ కునిపతి రాముఁడని, చనియె నెలవునొంది శ స్వస్థలికిని
- ౪ అతడు నిశరథధాణీ, కాంతుఁడు రేల్వొంగి సుతుల శ గలిగి భటవరా
క్రొందముగా గుండయి, గొంతి ను జన మొప్పఁగఁ జనియెం బురికెలమిన్
- క కంఠకులు కొండగ్రులు దమి, నెడ బొయ్యక యుండఁ గొన్నిరచేండ్లు సుఖముగా
గడపె నయోధ్యాపుంజనునఁ, బడమకథస్యనిగఁ దన్నుతబొగడంగ జనుల్
- క. శ్రీరామమూర్తియును సీ, శారూపము గాంచి ప్రకృతి శ తన్నుఁ గొలువఁగా
నారోపితమ స్త్యసుగుం, డై రాజులె స్వసాక్షియై జను లలరన్. 760

— శాండాంతము. —

- క వేదాంతసముదము ప్రతి, పాఠినిజతత్త్వవేశ శ పరమేశ శశాం
కాదిశ్యనయన త్రిభువన, మోదావహాన త్తనా విభూ సురచంద్యా! 761
- చ హరిహరధాత్మశ క్రివిజాధిప ముఖ్యసమస్తజీవసం
భరితనిజాంశ, జ్ఞానమయశభాసురరూప మహామునీంద్రహృ
త్సరిసిజద్యవీరిసతతప్రియవాస నిరంజనా భయం
కిరదనుజేంద్రమృదన శ నికామఫలప్రద జానకీభవా! 762

మాలిని—

అనునమగుణజాలారహిసంః ద్విశా'రా !
ప్రణవవిమలరూపారభంజితాగిత్యతాపా !
కినకమ్మిగవిలోలాశకమ్రహేమాభచేలా !
ప్రణతసుజనసాలారభద్రదానైకశీలా !

గద్య. ఇది శ్రీమత్ప్రపురసుందరీకాణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభం కాశ్య
పాశ్వయప్రభం శ్రీజనమంచింశాంబురాశికుమండినీమిత్రసుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర తిండనకృష్ణాచారాభిధేయ కేషాద్రినామధేయవినిర్మితందై నకృతుల
యందు శ్రీధర్మసార రమాయణంబునందు బాలకాండము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

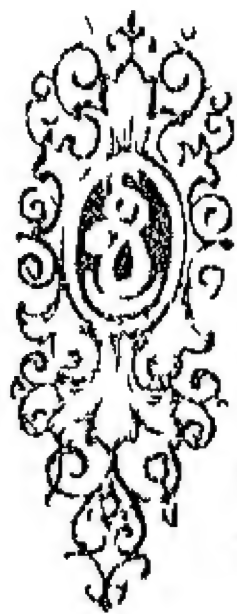
—♦—

శ్రీ ౨ స్తు

శ్రీధర్మసారరామాయణము

అ యో ధ్యో కాం ద ము.

మత్పరాంబి కాకృత
ధీమత్పరిపాలనైః శ గీతాంబిత
శ్రీమూర్తీ! ధర్మోదయ
తామోదస్వాంశవిహంగతా! శ మేతా!

1

వ మహాప్రభూ! అయివాతిక థాసాగము నాల కింపుము

2

— శీలారామలయోధ్యోగో ముఖమందుట. —

చ ప్రకృతియె సీతనా బుంగి శ రాజ్యధర్మసమాశ్రయైకైః
త్రికలితుఁగా నొనర్ప బహుశ్రమైఁడు నద్యయుఁ డార్యసమృత
ప్రకటమహావిభూతియు నభంగుర శర్మయుతుండునల్యుఁ డా
సకలవిదుండుచయ్య నొకశచందమునకా ధరఁ గుంచితగన్

3

క. పరమేశుండు రఘురాముఁడు, ధరణీసురముఖ్యసుజనతతియొనడుండై
పరమేశ్వరత్వకూహన, పరితక వ ర్తిల్లుచుండె శ బంధ్రైండేదుర్

4

సీ తాను ముందుగ లేచి శ తగినవిధుర్ దీర్చి, పతినిబ్రబోధించి శ యతిముదమున
నతఁడు నిద్రను వీడియటునిటు పారలంగ, మంచిమీటుల నాధురచూసనంబుఁ
గరఁగించి తత్కాలకరణీయములదీర్చి, బ్రార్థించి నేనకు శ లభగుదేగఁ
డా స్నానమొనరించిధవుండుకృత్యంబులఁ, కిర్చిస్నానము చేసిశభ్యాచగృహము

ఆ. చెంతకరుగ ధాతశచేలంబులందిచ్చి, వస్త్రపూతమధురవారిపూర్ణ
ధర్మపాత్రమునిచి శ పరమంసనంబున, నతఁడు హరుచుండశచాదరమున

5

ఉ. ప్రక్కన నిల్చి కమ్రకరపంకరుహోజ్జ్వలకంకిణస్వనం
బక్కఱమీఱ నాధుహృదయంబుజముం గరఁగించుచుండఁ డా
నొక్క మనోజ్ఞచామము శ నూని యొకించుక గాలిసోకున
ట్లక్కటికంబునకా విసరి శ భ్యానసమాధి నతండు గూడఁగన్

6

- చ. కడలకయుండి శర్మమయశకాలమునందు హృదంబుజాతమన్
సదనమునందు నాత్మఘనశచారుతమద్యుతి గాంచుచుండి స
మదమయబొప్పుముల్ నెడల శ మానితయోగము మాని తా బహి
ర్వదనుడుగాఁ జెలంగునెడ శ భర్తకు స్వేదము వాయ వీచుచున్ 7
- చ. తనుగని పల్కరింప విహితప్రతిభాషల హాయిగూర్చుచున్
ఘననియమంబు దీప్తిదగుశకాలము చెల్లెగదా యటంచు నీ
శు నగుగుచున్ స్థితంబుననె శ చొక్కపుటు త్తర మీయ సంతసం
బున నెలవంది జానకుఁడు శ బొంగుచు బోవుచునుందు నిచ్చలున్ 8
- చ. ఇగియె పతిప్రతావితతి శ కెప్పు డొనర్పగ సర్వకార్య; మీ
యది యొకఁడే విభూషణ, మిరదారయ శాశ్వతసౌఖ్యదంబు గీ
ర్తిదమ నగున్ జగంబున నరిప్రక రాటవిదావనహ్నియం
నెడల సతుల్ తలంహజను శ నేర్పడ నం చెటిగింప బూనియే 9
- ఉ. జానకి తానె నిత్యము యశస్కు నమైతగు నిద్రియంచు నే
మేనిచనింప కాచగణమే తగురీతిని దెల్పునంచు దా
మానసమందు నెంచి యొకనూర్పును బూనక చేయుచుండఁగాఁ
జానలు చాని గాంచి విని శ సార్వంశములం దలపోసి యాదృతిన్ 10
- ఉ. సీతనుబోలి భర్తృవదననెంచి యొనర్పగఁబూని, రిట్లు సం
జాతమహానురాగమున శ సాధ్వలుగాఁ దగునట్లు శర్తిలం
దేతములంబు నిశ్చయమునఁచెసికొనం బనిపూనుచున్న స్త్రీ
ప్రాతము నూహ రెన్ని మది శ ర్థిలు ప్రీతిని బొల్పె నీతయున్. 11
- మ. బగులన్ సత్పథమందు శర్తిలంగఁ దాఁగొప్పారఁగాఁ జేయ నె
వ్వరు యత్నింతులొ వారులెల్ల నొలుకన్ శ హృదంబులందెల్ల కా
చరణ¹ద్వారమునం బ్రబోధనము సంజాతాసురాగం బనన్
జరంబుగాఁ దగు నన్నయూహ భరణీజాల్లేష్టమై యొప్పుటన్ 12
- మ. తనదొనెత్తు నెంచి రఘుప్రదంబు మోదంబొంగులందెన్ మహా
ముకు లజ్జిండునందెన్ వహిత్తుడగు నాభూజానిప్రస్తుండు ధ
ర్మనికాయంబును బ్రశ్ని చేయ విని, శాశ్వత్ప్రకమం బొర్బుగా
వినిపింపం బనిపూని రానినునిగా శ విశ్వేశుగా నెన్నియున్ 13
- శా సర్వజ్ఞుండయియున్ సనాతనసదాశాచంబు బాలింపఁగా
నిర్వాతస్థుడీ; మల్లెలగు నానీరేజువ్రేసి యుం
డుల్లిం బ్రాకృతురీతి బెద్దలను మోశ హోర్తిచ్చుటల్ గప్పుచున్
దుర్విజ్ఞేయనిజప్రభావులను దోడ్చో జేయుచున్ స్వేచ్ఛమై 14

శా నరీతిం దను నెవ్వరే నెరుగఁగా నసంక్షేప ముందింకా
శ్రీరామగుండన నొప్పుకొనఁగలగా నెరుగఁగా నెరుగఁగా
దా రాజ్యము న్యాయమును దగుల్ల పుం నెందుల ప్రవేశిం
పారంబం దొగి ముఖ్యులై కొలపె నుత్తర బ్రహ్మముగ్రావనముల 15

కవిరాజవిరాజితం 16
అనదగ్గఁ బుచ్చుకొనఁగల గొలపెనగు బ్రహ్మము ప్రవేశింపఁజేతభృ
గ్గునలగుకూట ముఖ్యములగు బ్రహ్మము (గం) గొలపెనెందులకొ కార్యములకొ
బనినకేచేయఁగ నబ్రహ్మములతో తులన బ్రహ్మములగు గమకంగ మనం
బున గలగు బ్రహ్మ సేవనానీ నెంచెనక నొకంగలం బున నెంచెనక 16

శా అనంతల్యమే నక్షత్ర నామం గానం; కయోగ్యతయే మూలం గా
భాస్విత్, కదిభేదకం కెలయుగం కబ్రహ్మగిడుగేయ్యు
యూసర్వేశ్వరి హాసపంతునిగఁ జేయంబును నెక్కొలమం
దా సర్వప్రభు సర్వకృ నగుణుడై కయారంబు ప్రభావముడొ 17

మ లోకం నిచ్చునె మూలగా వెలయ సకష్టాని స్వభిన్నంబుగా
జను లెవ్వరి అలంకరి యలమసుకవ్యప్రాతిము సజ్జనా
సనదనుండగు నాపకాత్మయండం సంభావి చ నజ్జంబుగా
గమకం దర్శనము మోతం కలకానొక కళ్యాణమా దానిచేన్. 18

చ జనకజ గూర్వగశయము కస్వాంతిమనం కలపోసి మామయా
జనవిభు సంస్కరించె; కలసంస్కృత యాతని ప్రోత్సహించె; బు
త్త్రుని గురుకాజు జేయఁదగు కదోడనె యన్న యభీష్టనంతుఁగా
జనులన గ్నదాసులని కసాధువు లందురు గాదె యుద్భవన్. 19

ఉ ఆదియ నంబము గలుగ కదాయ దేనిక, నద్ది కర్తృ మం
చాచిమునీంద్రు లందఱ; కది కయప్రతిమాసము; దానిసాటిగా
నేనిగులేగు, మానుదగునిచ్చయె యయ్యని వేదసన్నుతం
బైదగు నద్దియే ఫలద కమయ్యనియే యగు బల్కు లేడికిన్. 20

ఉ అద్ది ఫలంబులీయఁగ సుకరాసుకముఖ్యులవాని నొండగ్గా
నిద్ది యిటంచు నెంచకయే కయ్యోగ్యుడెప్పుడు స్వస్థుడై
యొద్దియ యంచు గొంచెమనియం దలపోయక కాంచుచుందురీ
సద్ది యెటుంగ కందు కలసూన్యతదాపుని బట్టి పాతి నాన్ 21

క దూషించిన సత్యంతము, భూషించిన నిశ్చందంబు కబుద్ధిని నుంతే
దోషమై పుష్కలంబని, భూషింపక చూచుచుండు కబ్రజ్జుఁడు కానన్ 22

1 జద్దియ=సమృద్ధి. 2 నుద్ది=వృత్తాంతము.
భర్త . 12

- క. ఆకర్ష మే పురికొల్పంగ, నాకేకయరాజపుత్రి శ యాత్మ భవుండై
శ్రీకలీతుండగు భుతుండై, వే కపలేం గాతం జూచువెడుక పొంగన్ 23
- క. ఆతనితో శత్రుత్వాదు, ప్రీతిం దెలుపంగ బోయెం శ బిత్తుననుమలిచే;
భ్రాతృముగం వీరతగ, నాతలకే బోంగ రాముం శ డనుజాన్వితుండై. 24
- క. జనకుని సేవించుచు మా,ల్పనికరమును గొల్పుచుండె శ నించుకయే ద
ననసులం గొఱుత దోచుని, లునువ్రస సౌమిత్రి ఛాయయటు తోనుండన్. 25
- క. సుతులక్ష్మగు దూపస్థిత, తీతకేగ సుమిల్లయేని శ కేకయ భూభృ
త్సుతరేని చింతసంగగు, ప్రతిలేని నయంబుఁబూని శ రాముఁడు కొల్గన్. 26
- క. తనయాత్మజుగౌ రాముం, డని పం క్లిష్టందనాంగశివాలీ తలఁచు
జనియె గొలఁచు సుగళగ, జనమై గొలుకనాడు ముత్రిసంతతితోడన్ 27
- అలపోసి వాసుదత్త, వెలుకన్ సయ్యోదప గడి శ తీతరమునఁ జే
లల బాసపదుల సహించె, దిలిపించె వారిదౌ నభిమతము నెఱుగన్. 28

సరిగ్గఁడు పాకులతో నాటించుట.

- క. ప్రతినిధి రా జన లోకవి,త కెల్లను గాన వారితలఁ పెట్టి నొ స
మ్మతమే నొనరింకంగా, నితరమైన దృఢింప శ నెంచగ నొప్పున్ 29
- క. అడయే స్త్రీసమూహమై, పొడ లేడుధర్మంబు దాని శ బోవిడువంగఁ
గుదురదా సౌఖ్య మదెప్పుడు, విగితంబని పూర్వ భూమివిభులకు నెల్లన్ 30
- క. ఆయాచాగము దశరథుం,డే గుఱుఁగూన్ స్వామిభూతి శ నిచ్చుట దానిద
జేయన్ సఫలముగ నభ, జేయించు నంచె స్వీయ సేవక తతికిన్ 31
- చ. ఊతికతియాజ్ఞఁ శ్రీలిమెయి శ శీర్షముం ధరియించి భూమిభృ
ద్వితతియుఁ జేరవద్యులును శ పెడుక గాంచెపబంధువార మా
ఊతఁ గలవల్లెలగు నింశించుమహాచతు లెల్ల యీ రే
మితలఁచి విల్వబంచెనొకొ శ మేటవృషాలుఁ డటంగు నెంచుచున్ 32
- చ. భర ప్రసవించెనో యనఁగఁ శ దశ్పుర మెల్ల జనావృతంబుగా
సకల దైత్యులె; ఊతిపు శ నానతచేత సయోధ్య దేవపూ
ర్వరమును మించఁజేయుగతి శ రమ్యముగా గయిసేసి రత్నశిఖ
నిరువమబుద్ధివైభవము శ నిండఁగఁ గర్పకగుల్ జనంబునన్. 33
- చ. పురమది యద్భుతాకృతిని శ బొల్పెవలంబు జెలంగె నత్తశిఖ
గురుకవిసన్ని భానమునఁ శ గుంభభవద్విజరాజ సామ్యసం
సరణత, మానికొండయుతి శ భాసుర²సద్వితతిప్రసక్తి³ పి
ష్కరమునలె⁴ విమానవరకొండమనోజ్ఞత నిస్సమానమై. 34

1 కుంభభవుడు=అగస్త్యుడు. 2 దద్వితతి=ఉత్తరగణము, నజ్జనబృందము లే పుష్కరము=
అకాశము, 3 విమానములు=రాజగృహములు.

చ నృపమణి వింప్రసాదానాం సైన్య సేనాధిపతి శేఖర
 చ్చరణల సంసారముల ప్రసక్తిగల గాఢ భావము
 శివమచిత్తములకు లోకమునకు పోయినట్లు
 గవటవిదూరమున నృపశిఖామణి బలమున నుత్పలము 35

చ. పిల్లచిరుంతపే నగరప్రసాదానాం సైన్య సేనాధిపతి
 కలత యడంగు, నీరస నూతన ప్రసక్తిగల బాహుల్యము
 స్తులము రూపమునకు పోయినట్లు
 గలతెలుగులకు పోయినట్లు గలము ముందుకు పోయినట్లు 36

ఉ నేనిటలంగ నీజనులు నీధావంబుల నుత్పలము
 స్వాసమున నిజములకు జగము పోయినట్లు
 గాన మహాశయము నీరస గలములకు పోయినట్లు
 సూనుని పునరుత్పలము సూర్యమునకు పోయినట్లు 37

ఉ రాముని రాజ్యమంగల నుత్పలము, బలమునకు నెం
 తో మరయిన నుత్పలము నుత్పలమునకు పోయినట్లు
 నీమముమీదకు పోయినట్లు నీరస గలములకు పోయినట్లు
 రాముని నుత్పలము నుత్పలమునకు పోయినట్లు 38

మ. అని నాచిత్తమునందు దోచెడి నీరస యిష్టాడ్కి సంతుష్టులై
 జను లివ్వారు చలంగుటే శుభము నాస్వాంతము నిశ్చయ నా
 ప్పెను గాన నాచియింటు నెంచు దలచెం న బృథ్వీశుఁ డంతా మహా
 మునిముఖ్యుల్ తగుపెరి రాడి నృపులమోదమునకు జేరిగన్ 39

మ. కరతాశిధ్వను లగ్రమంగు కలమునగా రాజవద్యమును నుం
 దరగంభీరమృగేంద్రపీఠమున నానాశిధ్వనుడో యనన్
 బరగెన్; దజ్జులు లంత మౌనమున దదావ్యంబు లాటంప నుం
 డిరి చిత్రప్రతిబద్ధరూపములు రాజింకన్ శీఘ్ర బివ్వధిన్ 40

ఉ. టలగమర్ది భంగరహితోదధిచాడువున జూడనొప్ప; నా
 వేళ దళాస్యవైరి యనన్ విశ్వమునం బొడసూపి యుత్తజం
 డై లలిమించు రాఘవుని నాత్మ దలంచుచు వృద్ధ రాడ్వరం
 డోలి వచించె నిప్పగిడి నోనియత వ్రతులార! యిత్తతీన్ 41

ఉ. ఎవ్వనిచేత మార్పబడుట యన చేనికి నెట్టలేదో యే
 1 చివ్వ బలాయనం బనుట చిత్తమునం చేయె డైటుంగదో
 2 మవ్వ మనంగ నిట్టి దనుమాటయె యెద్ది యెటుంగదో కటా!
 యవ్విషవృక్ష మట్టిజర నయంగమునం బొడసూపి యే చెడున్. 42

1 చివ్వ=యద్ధమందును 2 మవ్వము=కోమలత్వము.

చ. దుర్ముఖులు వెక్కుకూచిరిని ర దోష్టలమూని యిరాల్భూధవో
అక్రమములు బొలు దోలెలని ర గొల్తు ధయల నెటి యాతడె
చు నును తెర్చు బొల్పుల, ముఖోగ్ర శాస్త్రములెల్ల నేర్చిల్క
జర నడచంగ గొలుకయల ర బాల చిక్కటి పానిబొకన్ 43

చ. మతివిభవంబు లెడదెచి ర మానవతపదగౌరవంబు ని
ర్వృత గనకసే యంగముల ర నేర్పడఁగొండి పాటవంబు నం
గం గననీక చండి యుఖకాంక్షని యాపఱ జేసి నెంచిన
న్నితంబు చూడనైనవృద్ధులంబుల నెంచనిమాడ్కిఁ జేసెఁగా? 44

ఉ. నేమని తెల్పుపాడె మ శరేషణ లంతకుము రంబొవొన
స్థోమలముగ్ధపక్షిణ వికూర్చునుమంబుల బూజనల్పక
మోములు ద్రిష్టవొంట జలముం గనజేయును బ్రేమిండ్లగా
నేమని చల్కరింతు? ఎచియింపుడను మీ లె యించి యంతలన. 45

సీ. శత్రువీరులనుండి ర సారహానుం డు, పంక్తి మోక్షము పాటె ర ఎచ్చననుక
సచివ్రలవిభుతను ర జాలించి ఎనిగె, ట్లనకూగాదె య రచాడపదనుక
జను లింకనైన నుతసపిభుఁ డెతర, దిగును మేలం చొగి ర ఎలచుదనుక
సుందరీరత్నముల్ ర చూచి క్రోధాదుణ, దృష్టి పర్వగఁ జేయ నెంచుదనుక
తే గాలమును బుచ్చి కెంతయుగం వమున, రాజ్యపాలనమును జేయ రంబుఁబూన్చి
విశ్రమింపగ నెంచితి ర విహిత మిద్ది, యివ్వకనని మీ రానతియి నేను 46

ఉ. మీరును నావయిం దెలుక మేల్కొల్పితే సీతావత్ర మం
భోరుహమిత్రవంశజులపాలిసుభాగ్యము నన్నుఁగూడ పెం
పార సమాశ్రయించి సుఖహర్షము లొంగితి రింతదాకె నే
సారవిషెనుడక గనుక ర జాలను మిమ్మికఁ బ్రోవ నెంతయున్ 47

క. మేలో కిడో కనుచుం, గాలము పుచ్చితిర నన్నుఁగటెనియె; నేను
మీలో నొక్కడనుగా, నేలితి భావించి రాజ్య మిద్దాని విధిన్. 48

క. సమయానుకూలముగ శాస్త్రము చూపినమార్గ మేను ర దాటం మీశ
ర్తము గోరి పాటుపడితిన్, యమియింపుడె తప్పులున్న ర సజ్జనులారా! 49

క. నలుపుర నొక్కవధంబున, గలుపుచు నడిపింప ననువుగదని మీకుం
దెలిసియె యుండు నటంచుం, దలపోయుదు నింక నాదుతలపును వినుండి 50

చ. అటువది వేలయేండ్లు తగునట్లులు విక్రమసంపదాశ్రయం
బులువుచెలంగ భూరమణి నొక్కట ప్రచితి శాస్త్రరితిఁ బెం
పఱి రిపురాజి శిష్టజను ర లొనన నొప్పితిఁ జాలునింక నం
చెఱిగితి నంగ పాటవము ర హీనతఁగాంచగ సాధు నేపచేన్. 51

చ ముని యునియ నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 యునియ నెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 ముని యునియ నెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 యుని యునియ నెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను

52

చ మునియ నెన్నె యెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 యునియ నెన్నె యెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 మునియ నెన్నె యెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను
 యుని యునియ నెన్నె యెఱవలె నుల నెఱవలె నున్నవెల్లెదల వలెను

53

ఉ వెండిలియైచుచుదిగి విశ్రాంతజనం బులెద రములు
 భండవరా క్రమూరిలనలెలెలల ములలలలలలలలలల
 జండుసుహరిసుహరిసుహరి ములలలలలలలలలల
 ములలలనాథుల జేయమిల ములలల ములలల ములలల

54

చ తనదగు బాహుళ్య క్షేత్రపుధన్యముల పెండి యెఱవలె నుల
 బనదగు కన్యకాధనముల నెన్నె యెఱవలె నుల గాంధే, గాంధే
 ధనసుఖ ములతరాదుములుల నెన్నె యెఱవలె నుల నెన్నె
 జనులగద భూధనత్యముల నెన్నె జానుల చుట్టులు పొంద చానినిన్

55

చ అని తలపోసి యర్జునయహియముల్ పని చేసిజెప్పు కా
 తని సుఖసంపదం గులెదల నెన్నె యెఱవలె నుల అలలలలలల, నిం
 కనయిన యహియముల నెన్నె గాంధేయముల నెన్నె
 లనమును జేయగలక తలలలలల నెన్నె నెన్నెగలగల

56

మ ఇదియర్హంబని మిక్కుటోచిని నల నెన్నె యెఱవలె నుల
 గద యంభంబు చెలువుందు, వేలుగును మిక్కుటోచి ప్రవర్తించునే
 నిది గాంధేయముల నెన్నె యెఱవలె నుల మిక్కుటోచి నెన్నె
 ములలలల గాంధేయముల నెన్నె యెఱవలె నుల ధన్యముల నెన్నె

57

చ. నరపతివాక్యజాలము నెన్నె మునంబుల కెంతయు హాయి భదముం
 బరంగంగం జేయ నెన్నె మునుల నెన్నె మునుల మునుల మునుల
 ద్వరపడి హెచ్చరింప జననాథములంపున బల్కి రిట్టులొ
 భరణిపవర్య! మిదయినదాపున నుండితె మింతకాలమున్.

క. తులలేని సిరి సుఖమును, దొలగక చెక్కింటి మిట్టితొడివిడువగ
 దలతుమె మిసన్నిధి శ్రీకలితుడు రాగువుడు ప్రావళగల దీమమున్

59

క. మీ రిరువురు పాలింపగ, నేరీతి సుఖంబు లబ్బు నెల్లర మీపు డా
 హరిసుఖంబుల నొందం, గోరుదు మీదె రాజవర్య! నెన్నె మాదె.

60

క ఘను డగు నొ ముందు పొలుక, ముస నై నన్ ముచ్చు గూడక శ బొలుచుం గీర్తిన్
మను గేర్ర! కొల్లక రొముని గూరింబుగ నొనర్పరబూనుము మేలొ 61

మ అసశా! డెమొంత్తెనైన నీక సేవాలవ్యముం జేయకే
గొంపరజకే గుం ముడ వేయమని మోయడ్యేశ మకానంకం నొ
క్కివిధి బల్కడ నాలకంది తనకొరకుల వే ఫలింకంగ జే
యలవచ్చును నెదొ నటంక మరల శ సుంకొంచి ధ్యానించుచున్. 62

మ పం నేటల పం సార్థకంబగు సదేబ్బంగిన్ జవంబొం నం
తర మింజైనను లే సాగుగత స్వంతంబందు సూహంకంగా
క రుచ్చుకేల గొల్ల మూత్తజునింకొ బొలసంద్రంబువో
ట్కి లహన్ వర్ధిలగొక! యందు మది నంక ర్తించి సంతుష్టుడై. 63

మ స్థిల మూర్ఖులను జెండులాడి బలి కంకెత్తంబులం జక్కగా
పొత మూకొంచి గదిగదినార, తలులే శ యిష్టే యెనర్పంగ స
మృత నే గాంచితి రేలొ మాపొ నవిసృత శ మానుల సమంతోచనా
దృతనిం గాంచి మునానార్త నంబుడని మోకెల్లన్ బ్రయత్నంబునన్ 64

క తెలియం జేయుదు రితి మీ, నెలపుల కేగంగచ్చు శ నెమ్మిన్ మరలన్
లలితగత సుత్పంబున, బలుభంగుల సాయపడంగ శ హంభలుపొంగన్. 65

క. ఎత్తుకుగొకిని పశింకుం, డత్తటి నెలవియ మిగులుకొన్నంబున రా
బోత్తెనుబొగడుచు జనిరా,యు త్తమమహ మెప్పుమాతుశమోయను కాంక్షన్

ల జానపదులు పెక్కుశరదాల దశింకు, నాశయము నులించు శ చరిగి, రంత
మకానీపదుల నెల్ల శ మంత్రుల లగ్నప్ర,యత్నముల నొనర్ప శ నగు నటంచు 67

క అనత యెనంగి తమి నా, భూనాథుం డంతపురికె శ బోవం దదాజ్ఞన్
మానులు మూమతి మిప్దని, మానసముల సీల్చియించి శ మంత్రి నరులకున్ 68

శ్రీరామునకు పరిరథుండు ఎట్టాభిషేకమునుగూర్చి తెల్పుట.

మ తెలుపక వారును భూధవాజ్ఞగొని పృథ్వీభంగమం దెల్లనా
పలుకుల్ చెల్లడిచేసి, రంత భరణిపాలుంచు శ్రీరామునిం
బిలువంబంచి కుమార! పుష్కభము సంప్రీతిప్రదం బెల్లి రా
గలిగెన్ సీతను గూడి సుప్రతిపుడీక్షం బూను టొప్పంజుమి! 69

మ. కలకాలంబు గ్రంథంబుల సతీపి యొక్క బంబునం బుత్తకుం
డలరం జూడంగనోతుమో యనుచు నామృతాంగులున్ నేనుజూ
పులు నొవ్వన్ దగ వేచియుంటిమి; తొలిక శ బుత్తేష్టదంబై మహా
ఫలదంబో క్రతుసంతతిక బొనరువం శ బట్టి నినున్ దమ్ములన్ 70

కన నోచితి మిప్పులుకుల, కును ఫల మాయుత్సవంబె శ కుతుకంబున నీ
ప్రను సీతయు సుపవాసం, బును బూనుడు నియమమునకు శ మూలం బదియో.

నం డేవవాసంబు సమస్తదోహదా నోశ్రవణ! ఇంటికి గీర్తిం దా
రవభంబం నా నిల్వఁదలఁగఁ దలమున్! ఎ మా! మహావృజం
బుచవాసప్రణ మూని భక్తిమత్తులై శ్రీ గెరుప్పగుఁచున్! నీ
వు పరేశున్ మో నిచ్చి పూ నులు ప్రభులకు నీలతా స్మరణే 72

చ. అనుజులు దూర జేయుచు నొందఁ దలఁగె నీరసశోభన్
లు నిచటఁ జేయఁ బెట్టులనిశ్ర ప్పునకు నాశం న మూలదోహని
ప్పని జరపంగ నెంచుటకు శ్రీ దత్తేయ బుద్ధిలు దెట్లె; దైవశ్రీ
యనరాజును కాణంబు చూచుటకు నదిం చెడ మూలం నన్నియన్ 73

అతి శ్రీరాములు శీతనోఁ ద్రాఖిషే; నయ ముదలవట. 74

యుచరా జుగా చిన్ను శ్రీ నొనరించి కన్నులు నొగ్గగా మహామును శ్రీ బ్రాహ్మజూడఁ
గాంతేలెను గాననతగోదాకామ ప్రామున, కని రచనచంద్ర డోపునియొనకుఁ
గలకారణంబుల శ్రీ గడిగి ఎలన్నే మిది, నా నీరసంబున శ్రీ పుష్ప దేవి
బదులు వల్లక లేచి ప్రసాదించుటకు ప్రార్థన, జన జయంతి శ్రీ జక్క నదిగి
జనకునానతి దెప్పిన శ్రీ జానకీయును, సున్నె కము నొమసున దోహ శ్రీ సూర్యచర్య!
మనజనికే దగుఫల మిప్పుడుమహి కించగ, జేయదగిం గాచె నస్తుండలే జెల్లుగాచె

క. పురికొట్టించి గాంధ్యంబును, జరపగ నిడి లేపె మనము శ్రీ సోమ త్రయతికా
బుర మిద్దానికా విడిచిదె, యగణ్యముల శ్రీ గళలయ శ్రీ నప్పని వెల్లన్ 75

క. కారణభూతులుగాఁ దగు, వారిం బురికొల్పియన శ్రీ బహుగ్నా! నీ
పూరక చూచుచుండెము, ధారణి నెదెద్ది యెట్లు శ్రీ తనకై కానే 76

కృత్యవితతి సాగు శ్రీ నీచ సాక్షుమా, ప్రుడవుగాదె నీగు శ్రీ దోడునీడ
గాఁ జెలంగు నేన శ్రీ కావించు సర్వంబు, నీగుప్పొచ్చుమందు శ్రీ నిలిచి నాథ! 77

మన రాకకొఱకుఁ గొందలు, దనులు శాశంబు దొలగి శ్రీ తమ ప్రాప్తిదముం
గనఁబోవ వేచియున్నా, కవళూ! తత్కర్త గతుల శ్రీ నరయంగళదే? 78

క మునిచంద్రులు నీడ బ్బన, ముసు జేసి వింబునొంగి శ్రీ భూరిసుఖంబుల్
గనఁ గోరియున్న వారలు, చరచలదే వారిఁ జూడ శ్రీ సమయంబునకున్ 79

క వేదంబులె నీవాక్కులు, వేదోక్తము కర్త మగును; శ్రీ విశ్వేశ్వర! నీ
వాచివిభుండవు గావున, వేదంబుల నిల్పరలయు శ్రీ విచ్యుతములుగన్. 80

క. ఫలముల నొసగును గర్తంబులు సమయము తప్పకుండ శ్రీ భువి దత్ఫలముల్
గలుగంగఁ జేయవలయును, దలపుమ నీయాత్మ దీని శ్రీ తత్త్వం బెల్లన్ 81

క. తలఁపేదియు నీయాత్మం, గలుగదు; నేనన్న దలపుగాదే నీకున్
జలజాక్ష! నాహితోక్తుల, దలపుము సర్వజ్ఞుడవుగదా నీ వన్నన్ 82

నే నాడించిన తెఱఁగున, నే నీవాడుదు నటంచు శ్రీ నెంతరు కుమతుల్
నేనన నీవాడించెడు, దానఁగదా కాదనంగ శ్రీ దగునె మహాత్మా! 83

- క. కువయ్యున్వ్రుకు భేదము, కనబడిన యెప్పుడైన న గంజాయతలో
చని చంద్రగుక్రకలకు, కనంజయజ్వాలలకును న దగునె వియుక్తుల్ 84
- చ. జనులను బూడఁగా మనయసంగతి లోచెను, నన్ది యజ్ఞత
జనముల గాఁచి; యోగినితి న్నాశ్వతరము మనసన్ని ధానచ
త్తవమును గాంగఁగొంగలను న్ రాఘవ! యింక ప్రసంబు బూనఁగా
జనఁడగు నన్ని నవ్యచనన ను నాత్మ నెఱింగి యంతటన్ 85
- చ. పకపకనవ్వి లంఘించు న్ భావని! నీ చతుత్వ మెంతో మె
ప్పు కలుగఁజేయుఁజెప్పు; రిపుఁపుంజము సజనరత్న శాస్త్రమై
యింకఁ గుసుమంగఁ జేయఁ పతయేకగ నానగుణత్వసౌఖ్యలం
బు కడలువాడ; నింక నినుఁ న్ బూనియె సత్త్వత మాచరింపగన్ 86
- చ. సుసిజలోదసుం జటులు న్ జాన తోడ యీంబు భావికా
గృహతి లహస్యగోష్ఠిఁ జెలువవారఁగఁ బుచ్చి స్వకీయ చారుమం
దింబున కేగి మిత్రులకుఁ న్ దెప్పి తదుద్యమమెల్ల వా రొగిం
బురకొలుపంగ సుప్రతిముఁ న్ బూనెను సీతయుఁ దోడఁ బూనగన్, 87
- చ. ఊతి శయనించి రిల్వించు న్ జేయఁగల్గిన్వ కావ్యసంతతిక
మతులఁ గలంఁగుచున్; వివిధమంత్ర విదాత్తమురలుగాన భూ
సుత నడిరేయి లోఁ గలఁచె న్ సూత్రవాఙ్మరతుండగాన భూ
పతిని హుద్వయం బడుగఁ న్ బంతముపూనఁగఁ జైకిఁ జేసెదన్ 88
- మ. తనయుద్వాహమానాట వాక్యమును స్వాంతం బంపొకజ్జెప్పన నెం
చని యాకేయరాజపుత్రు యిదే న్ సంతోషకాంక్ష లె
మ్మని ప్రోత్సాహము పంథ రాముఖవంశన్ న్ హర్షింపఁగాఁడేసి దా
ననె కావ్యంబు సమస్తమున్ విఫలతంత్రంబై చెడం జేసెదన్. 89
- ఉ. మామగు దేహబాంధవము న్ మానెడుకాలము చేసెనచ్చె; శ్రీ
రాముడు వెంతనుండ ననిరాదా; వియోగ మె కారణంబుగా
నామృతి శాపయోగమున న్ నయ్యెడు; గావున రేపె రాఘవుం
డీమహి నుండకుండ వెలికేగెడునట్లు లొనర్తుఁ జక్కఁగన్ 90
- మ. అని యోజించుచునుండు సంతటఁ బ్రభాతానూపచిహ్నంబు లొ
య్యనఁ గన్పట్టె మహాజనుల్ నియతసంభావనంగనాదిక్రియా
లీని దీర్పఁ పసిపూని రానిశను హరిలిం జైకికుం దా నొన
ర్చుచు యత్నించినకార్య మెల్లఁ దెలుపన్ న్ రా జేగ నిశ్చంకుడై 91
- మ. మును దాఁ బెండిలిఁగోరి కేకయ మహిమపుక వేడ నాపుత్రుకీ
జననం బందినవానికే సకలరాజ్యం బీయ వాగ్దాన మి

ద్విస నిష్ఠాన్ సుఖ సర్వ సర్వభాగముల నే నుండు నాన్మనఃకు
కలునిసంధుం బెలుగుంగ జేసి నె యానభిరామము చుంఁద్రమున్ 92

చ చిరకాలంబుగ నెన్నఁదగ్గయ్య సుఖిలీలఁ బ్రాంత నిదేశాదే, యాం
శ్వరిచంద్రునిదే, కైకలహః విజయః, గోపభాగ్యము పుష్పార్థ సే
లకుంబంబంబు సోయగ, గోపభాగ్య జియంబుల కా రేలు భూ
నగుం నువచ్చు గోపభాగ్యంబు గోపభాగ్యము చుంఁద్రమున్ 93

చ తెలియఁడు భగ్యసూర యే నేనెహనిగా నుండు ముఖముగా
లీల పగలందె సుఖముల నొందఁబడినాఁడు నాజీ జేరి నీ
విల బ్రహ్మదేవ నో నాటఁడు నే నొండు కోసం బాజపుష్ప కి
ఘ్నల ముఖముగఁదె నాసియల నే నొండు మోక్షము గోప జేయనె 94

క అని గోమేయో తెల్పిన, విని కేకలు బాజపుష్ప క విమలాశ్వుగౌర
గయ్యులు రామునందాఁ బ్రాంత, గనినదిగోయ నొండు విభిగతి పాపమతిగౌర

—అది చైత్ర కళింగుని నాటఁడు నాటఁడు—

క పశురాజ వేలిచింతఁగ, హింసత్వ నాటఁగఁదెప్ప నేనని భాత్ర
పర దేవె చంద్రున్ ముఖ, పర దేవె గోపాలములముల నే బడియిందె భరన్

చ సలి నటఁగానకా ర్థింగని నే నొండు కోసం బాజపుష్ప క నా
దతిశయములు మొందినటు నే లత్తిజే జూడఁగనొప్పక నా
ద్యుతంగని కోసం బాజ పదేమని ప్రశ్న మొనర్చి యొన్ని యో
హితవచనంబులాడి యద నే ట్లనియెన్ విధి ప్రోత్సహింపఁగన్. 97

ఏమడిగిన నిచ్చుగదాద, కీమేనంగల్లు ప్రాణమే నిచ్చెన నీ
కీమేయ గోసం ము రాఁగా, నేమోకానముల దెల్పు నే మింతి యన్నన్ 98

సంధుదొరకె ననుచు నే జంచలమతియకాట, నత్యవచనముడఁగున నే నొండుభుం గని
నరయంగంబుమాట నే బరంపువాత్తను, స్వతికే దెచ్చి కోర్కెన జెప్పఁదలచి

ఉ ఇప్పుడె రామునికొ ననిక నేగఁగఁబంపుము మానినృత్తి నా
యొప్పులకుప్పయో భరతు నే నున్న తిమిఱుగ రాజుకేయ, ని
ట్టిప్పుని చేయఁకున్న ద్యుతయింబెదఁ బ్రాణము; లింక నేమియుం
జెప్పకు చాలుఁజాలు మగి నే జెందినకృత్రిమ మి జ్ఞెటింగితిన్ 100

అని ధిక్కరించి పల్కిన, విని చేడ్పడి కొంతసేపు నే విషనూపస్తం
గనియుండి యొన్ని యో చక్కనిమాటల నూటడించి నే కరినోక్తులనున్ 101

కోపనచిత్తచృత్తి దనకుం బ్రతికూలము గాకయందఁగా
నేపగిదిం బొనర్పఁదగు నే నిష్టవిపత్తుల నంచు నెంచి రా
జాపగిదిం గడంబలికే నే యయ్యదియున్ ఫలకారిగామి శో
కాపహృతాంతరంగుడయి నే యత్తటి మ్రాప్పడియుండె, నవ్వలన్. 102

శ్రీధర్మసారరామాయణము

- చ. తెలతెలవాడఁబోచ్చె, గఘురధీరుడఁప స్నానముచేసి దేవతా
 పయలనా వేడి చేయఁడగునవానిఁ బలంచుచునుండె; నంతటఁ
 జలదహనేత్రజాంఘరీకు శ స్వాంతమునన్ స్థరియించె, గాననే
 కలిగె మహర్షి విత్తముల శ గంధర్వ మోగుణ మప్రతర్క్యమై 103
- క. కాలశ్రయ సర్వసముల, చాలు నెఱింగినమహర్షి సంగమం బట నా
 లీల ధర్మము తలఁచి, గా లఘుబుద్ధిని గలంగి శ కార్యగతులనున్ 104
- క. యనుమంత తెలియఁజాలక, వెనుక బండ్రివ్యందనుండు శ విపులభర మా
 సుసమయము లామునిపైఁ, బ్రసరింఁజేయునంచు శ భావించి మదిన్ 105
- చ. తనమనులంచు శ్రద్ధగొని శ తత్పుముహూర్తము వచ్చు నెప్పుడం
 చును గనిపెట్టియుండె, నిది శ చూడ మహాప్రకృతిప్రయత్న మొ
 త నివిడక క్షింపఁజూతమొ శ భాతకునైనఁ బలంపరానిదే
 యనునది తేటతెల్లమగు, శ నంత సుమగ్రుండు రాజారామిన్ 106
- మ. కితమేమోయని వ్యందనంబుఁ గొని యూరకై కేయి గేహంబుఁ బొ
 చ్చి తనుంగొంచి బహూధరింపఁ కడుం శ జింతించుచున్నట్టిభృ
 త్యతతిం గన్గొని కారణంబెదియొ యంతచాలోచనల్ పంప భూ
 పతి దర్శింపఁగఁ బోయి యాత్తుండగుచున్ శ బల్యంకమం దొక్కటన్ 107
- క. తలవొంచి యశ్రుజలకణ,ములు భారలుగా శరీరమున నంతటఁ బ
 ర్వులువాఱఁ దూలియుండఁగఁ, జలమునఁ గైకయును సుంత శ సన్నిధినుండన్
- శ్రీరాముండు పండిసిఁ జూడఁ గైకగృహంబున కరుగుట.
- స. పరికించి యిదియేల శ పాటిల్లె దుష్టవృత్తి, యంచుడలంప నారచంచలాక్షి
 యానుమంతునిజూచియార్య! శ్రీరాముని, గనఁగోపచున్నాఁడూ కాంతుఁడిపుడె
 తోడ్కొనినట్లు, నీతో మాటలాడఁగాఁ, దలపోయఁ డిత్తజీఁ శ దా నటంచుఁ
 బల్కిన నతఁడేమి శ ఎలుకక వేగంబ, వని రాఘవునకు నారచరితమెల్లఁ
 తే దెలుపకయరాజునిన్దనఁదలఁచెనిగెను, వ్యందనమటన్న నుత్సాహసాంశ్రుండగుచుఁ
 బ్రకృతిశక్తిని బొగడుచు శ రథము నెక్కి, చనియొడండ్రి నిదురిసారిగవఁగఁగోరి
- ఉ. అంతిపురంబుఁజేరి జను శ లంతటనంతటఁ బోవఁ గాంచి లో
 నెంతయు భేద మందినటు శ లెల్లరకుం దెలుపంగఁగోరి యా
 వంత ముఖంబు వంచి తనయంఘ్రులఁ గాంచుచుఁ బోయె లోని కే
 చింత లెటుంగనట్టి హరి శ శీఘ్రమ కర్తనిబద్ధదేహుడై. 110
- చ. చనిచని కోప గేహమున శ సాంద్రమనోవ్యథఁ గుందుతండ్రినిం
 గని తదుపాంతికంబున స్వకార్యరతాత్మగ నొప్పుకైక నొ
 య్యనఁ బరికించి తల్లి! యిటులార్తిని దండ్రి కనంగనేల యం
 చని యడుగంగ నందుకొని శ నట్లు వచించె వికారవక్తయై. 111

చ. అని యిది సోపానము రేఖల నొల్లఁ గలం చెడురాముఁ గాంచి యి
టచు! నను పం నేసి నలఁడ హేమిమో సుంత లోక దలం
చిన నీలంబుల బూసుకువలఁ చెప్పుచు నీవె, యటన్న నవ్వుచున్
నంద వాల్చులలోచన్! నీ కృష్ణకరణభిముతల బెటుంగఁగన్ 121

చ. అలఁదయె యిట్లు లంగి; సెగి తొడి నాంభయె నాది, యద్దియే
కలుగునె యెట్లకలమునఁగూడి వియోగము నీకు నాకు; నీ
వలనఁగదా ప్రపంచసమవృత్తి గల్గు జెలంగుఁ డ్రుంగు, నే
దలఁచుట నీవు తిప్పుట నాదా లగుధర్మ మె యద్ది కావనన్ 122

శ్రీరాముఁడొ సీతతోడను యవ్యునితోడను నడవి వరుగుట.

౩. నొగింపుము ఎయినంబును, జాగేల యటన్నఁ జాలనంతసమున నా
భూగర్భవాన గలత్తుము, నీకే గద లెన్ నాథుఁగూడి నధూర్తలఁ జెండన 126

౪. పోయెట్లయ న్నీరాశులు, భూసుతుంగూడి వనికల బోవం దరలెన్;
ప్రమంజులు చెరిచి యడి, భూహూతుం డున్నవస్త్ర్యమును జను లేడ్వన్. 127

నీ దశరథక్షేత్రపుపాదములకు నందన, మర్పించి కైకకు నభిమతముగ
మ్రొక్కి రావెట్లుచు; నీవలచనివేడ, స్వీయకార్యముఁబక్కి జేయుకోర్కి
శ్రీరాముఁ డరిగెను నీతఁడు సోమిత్రి, తనవెంట రా నయోధ్యాపురంబె
యితినివెంట జనునట్లుండె; నత్తటి, నెల్లర వారించి నయెంతో నగచు

తే చున్నకొనలన్వర్తియించియెగిగఁగము, దాటిగుహుండనునచరభవునియిత్తుఁ
గాఁగ భావించి రాజ్యభాగముచు గడచి, చిత్రహాట మహాటవిఁ జేరెనంత

చ మునివతి యాశిష్టఁ డిటు నమూనల మెవ్విధి నిశ్చయించె? నీ
తన కేటు ద్విదృష్టితగు? నీ నెఱుంగంగు ముహూర్తశాస్త్ర, మం
చు నితలు లంఛగా మునియుఁ జూడఁడు వారి మొగంబులన్, ద్రుపం
గని తనయజ్ఞతం దెలిసిక కాలబలం బని దాని దూలుచున్. 129

ఉ. అలెయకాని నర్వజగదీశ్వరి యాచంశక్తి యెవ్విధిన్
స్వాంతమునం ఎలంచున్ యభంగురశక్తిని జేయ నెంచున్
సుంత కోటాతగాంచ కన్న నోద్యముమీఱఁగ నట్లె సాగు; సి
ద్ధాంత మిదే యటంచు నొకఁడైనఁ దలంపఁడు చిత్ర మిద్దియే! 130

ఉ. అందఱుమానసంబుల మహాతమ మెంతయుఁ బర్వజేయ నా
నందము గాంచు దైవియె యనంగగు మాయ ప్రపంచమెల్ల నే
చందమునం జెలంగెడినో నసారససంభవుడే యెటుంగఁ డె
న్నం దరమే తదన్యము జనవ్రజ మావిషయం బెటుంగఁగన్. 131

౪. జనులు తముకొ దూషింపఁగ, మునులు వసిష్ఠాదు లట్టె మోముల వంపం
గనుబూని; రంతెకాని నందనివరము శపింపరైరి నరాజ్ఞి మహాజ్ఞన్. 132

చే నరసింజుని త్రొంగుముగిరి నుండి వచ్చుచునున్నది నుండి నుండి
మొదలుపెట్టెను ముగిసినది గాన నుండి నుండి
త్వరితము నుండి నుండి నుండి నుండి నుండి నుండి
నరసింజు చంద్రుని నుండి నుండి నుండి నుండి నుండి నుండి

133

[illegible]

క ఆవాత్త నెటిగి మూర్తులు, స్వీయ దేహంగు లై లభనాస్మహున్
పావీరి కాపాడుగు నీ, సేవకులును వెయ్యలయు , నీవ లనయ్యున్ 137

తే అనుచు యోజించి మాసీంక్రంతా శ్రీ ముముక్షు, గోసు సజగత్తులు పగు సేనా సులనుడిరి
అగినవట్టితం దెట్లు నాల్గొంతు భంగులు, పేలుచుకొని పలుగల బంబ రివ్వొధని బంబ

ఉ వారలు కీయమిచ్చి పాపముచరిత మెరిగింపబడి
వారికులం గెనుంగోసును నచ్చింపబడెను వారి
భూరమహిమ జే భువనముందట నిల్పిరి వారి; నాతడెరి
సారవిహీనవక్తలు పరిచారమనస్కుల వారిం జూడంగన్

క తొలినాటి రేయివచ్చిన, కలచు నలమిల్లు కల్గంగూ గల వసులతో
వలవెలబాటుచు హుంల, వలన నందెనాయు కృహ ర్థుల నెఱిగెన్ 140

చ మునివతి పంపెఁ గిమ్మనుచు ॥ భూపతివార్త రేటుంగమంబుఁ దె
ల్పినకితనకా మనస్సు ॥ చాళీతిరువత్తము వాతసుహృత్
గనుచవలత్వ మట్లు వణికికా ప్రియనాటరుఁ జేరి వెంటనే
చనంగఁ దలంచె' యాన మది ॥ సాగె మహత్తరవేగయు క్తమై

భరతుఁ డెయ్యోభ్యుక్త వచ్చుట.

చ పురుషుని పూర్వకర్త ఫలముల మునుమున్నె యెఱుంగఁజేయు ని
 క్కరణిగనుండునంచు నవేగాపె నిమిత్తము లన్న వాని నీ
 శ్వరువయి భారముంచి యిటుసాగును వీని స్వరూపమంచు ని
 త్తరుణమునకా ఫలించునని తద్దులకే తెలియం దరంబగున్.

142

ఉ. ఎల్లర కోక్క రీతిగ నె యెప్పుడో చెల్పును గర్తరాజి యి
ట్లుల్లసిలుకొ ఫలంబు లని యోర్పు గనందగు నంచు; వానినే
యెల్లజనుల్ నిమిత్తము లివే యని వాడుదు రివ్వి యిప్పు రాఁ
జెల్లునటంచు గట్టడిని యేయఁదరం బటుగా ద చేరికేన్.

చ కనుక దూహపాపై లసమః శ గర్వపథంబని యోగశాస్త్రమే
 వినఁబడఁ దెల్పుఁగాఁదె, పృథ్వివిం దగుపామరు లట్టివానిఁ జ
 క్కనిగతిఁ గాంచుచు వినియుఁ శ గానక వానిమహత్త్వ మిట్టిదౌ
 నని మరియొందఁ జూపి, రు శ యజ్ఞతకుఁ ఫలమే యగుంగదా? 144

ఉ. ముంగుగ సానిమి త్తయిలములమునఁ దనపూర్వకర్త మీ
 ఎందఱునఁ ఫలం బొసఁగఁజాలు నటంచుఁ దలంచి శాస్త్రవి
 ద్బ్రహ్మణు ఎంతఁచేఁ బ్రమదమేఁ గనఁచును, బామరుల్ వగం
 గుండి యనిష్టమైనఁ దమిఁ శ గూఁడు రయ్యది యిష్టమై తగన్. 145

తే. శకునసంతట నుం భవీష్య మిటులంగఁ, నెల్లరకుఁ దెల్పు చుండు నిశ్శైలకడలఁ
 గర్త సిద్ధాంతపౌష్పడు శ క్రాలుచుండు, భరతుఁడద్దాని నెఱుంగునుఁ బ్రాజ్ఞుడగుట
 నీ ఎడ నెడఁ దోఁచు నహనయస్థులదాయ, కినిమి త్తములకు నేర్పునము కలఁగ
 నిదియేల యిబ్బంగి శ నీనిమి త్తంబులు, కనఁబడుచున్న వికృతలమందు
 చచ్చినవార్త యూహించునగున్నది, రామాదులకుఁ గీడు శ రాకయుండు
 గాఁ! యంచుర మేళుఁ శ గడుభ క్తిఁ దలఁచుచు, దమ్మున కానిమి త్తముల తెఱఁగు
 తే. దెలియఁజెప్పుచు వార్తాహారులనుగూడి, చొచ్చె నగరంబు నయ్యదిశూన్యహర్ష
 ముగఁ గనఁబడె నద్దానగలుగదుర, నంతిపురిజొచ్చె నెంతయునా ర్తుడగుచు

కైక భరతునకుఁ దనకార్యముం చెల్పుట. 146

చ. తనయునిరాక కెంతయు ముగదం బిగురొత్తఁగ నుబ్బి కైక పా
 దనళియుగ్మచుండు ముఖతామరసంబును జేర్చి మ్రొక్కు నా
 తనయుని లేవనెత్తి కడుదైర్యముమీఱు వచించె; నాయనా!
 వినుము త్వదిగ్ధమై యచుభరించినకష్టము నీకుఁ దెల్పెదన్. 148

క. మాతామహానింటికి నీ, వాతఁజీ బోవంగ సుసమయం బిదియంచుకొ
 నీతం ద్రీ కుమతులం గొని, యేతఁజీ నెవరేని మే లిదే యనని పనిన్ 149

క. కావింపఁగ యోజించెను, బ్రాణీణ్యముమీఱు మంత్రివర్గం బట్టే
 కావింపఁబూని రయ్యది, భివింపం గృత్రిమంపురబని యని తోచున్. 150

క. ఉన్నట్టులుండి రామున, కున్నలి యువరాజవదము శ నొప్పించెడుకాం
 డ్డన్నగరంబును గై నే, యన్నరపతి యాజ్ఞచేసి శ నయ్యది సాగెన్. 151

క. రేవే యభిషేకోత్సవ, మోపడఁతీ! సాగు నంచు శ నుర్వీపతి నా
 కాపలుకుఁ జెప్పవచ్చెను, దాప మ్మది దుస్సహమయి శ తారొక్క నె నన్నున్. 152

క. నీనింటలేని యపు డిది, కావింపఁగ నేల? గొప్పకార్యము దీనికొ
 నీవున్న నేదొ విఘ్నం, బావహిలం గలదటన్నయది లేకున్నన్ 153

క. ఈకృత్రిమకార్యంతే, నాకెంతో యాగ్రహము మనంబునఁ దగు న
 ట్లోకొడుకా! చేసెను నే, నాకార్యము మాన్పఁ బూనికొ శ నాత్తం గొంటిన్.

క రాముని నిన్నుఁగఁ జలఁపూ, గా మిగి నిలదొక గీప్ర క నీవరుంగెనె నా
ప్రేమ మజ్జెన్ద్రోన్ ముట్టా, భూమిగ నీ పుష్పరంబు క బానిశకతనన్ 155

క అగినట్టి పాదపగుఁ డె, యెఁగి నెఁగిచి బంబులను పుష్పరంబుల న
ట్లుగ నె యమాయితుఁ డుండఁగ, పదమని న్నెఱుంగి పా నీదేశ త్త్విజ్ఞ లలన

చ కలక నె కృత్తగుంబలునక కృత్త చాసేనునొం పుల
సిస ముకతా మూ నసుగుఁ క లత్తిమునగ పలవోసె పూర్వము
ద్విప నరయాగ్న విష్ణుఁగఁ క నెప్పము క్కోగ్గి నడుగుల బల్కి, నా
తనగని లోక జేయనొడు క అప్పుక గామునిఁ బంపు కొనెను. 157

చ పగియి నొల్లనర్పణంబు క బ్రహ్మమునీ ప్రయత్న ల్లె రాముఁడం
డఁ జగును, రేప కంపు సరసాథ! వ వాటవి కంకి ; దాని
బడులుగ నేమియో పుకె క బట్టునుకీడఁ గుండె నేను న
య్యడనున రామునిఁ బిలువనంపలి; ఎచ్చె నతంబు చెచ్చెరన్ 158

తెలిపితి నాదునిగ్గయగుఁ క దృష్టిగ నాముఁడు నమ్మలించి చిం
తిలకయె వల్క లంబులను క గీతతోలంగక తా ధరించి రో
లలనయు రాగ నాచుక క లక్ష్మణుఁడొక మునిచ్చన్తిరాగఁ గా
నల నివసింపఁ జోయె నరనాథుఁడు వెన్వగఁ శరె స్వర్గమున్. 159

క శేసినదుష్కృతకర్తరి, బేసగణి ఫలింకుందురనే? ప్రయతనయా!
యీసర్వంసహ నేలుము, చేసిననాయత్ని మెల్ల క స్థింఛంగన్ 160

చ అనుచు నికేషెఁ చెప్పఁగఁ బ్రయత్న ముచేసెడు కైకఁ గాంచి యో
జనని! మహాకవాద మను క సంద్రమునకొ నను ముంచి మున్ది లే
పును; బలుమాటలేల? యసురపుల్ చనకున్నవి మేలగుండి, రా
మునిశ్రమ మిట్లు కర్ణయుగముం నొర నిల్పిన నేను చెప్పదున్ 161

చ పతిహతచర్యయే తలఁప క వామకుఁ జెల్లును గాని నాథునికొ
మృతి గనఁజేయుకార్య మి క నుక్కిలిపాప మటంచుఁ దెల్పు నా
స్తృతుల నెఱుంగఁజాలియును క జేసితి విట్లఘ మిచ్చుకార్య; మీ
క్షితిఁ గలకాల మీమనగుఁ క జెందినదుర్యశ మట్లె నిల్పుఁగా! 162

చ అని లెగనాడి మంథరయె క యప్పని కెల్లను మూలమంచు న
మిన యనుజన్తుఁ డాగ్రహము క మించఁగఁ దర్జనభర్జనంబులకొ
వనిత నలంప నేల? యథురవారవినిర్దితదేహ ముట్టరా
దనుచుఁ బ్రశాంతుఁ జేసి యట క నంబను జూడఁగ నేనగించుచున్ 163

క. వగ పెనఁగులాడ వేగంబుగఁ జని సచివాళి యపు క భూపతికిం జే
యఁగఁదగిన కార్యమును జక్కఁగఁజెప్పిన నట్లె చేయఁగా మొల్కొనియెన్.

ఉ శైలనిషగ్న దేహాఃకుసు శ ధర్మమరీతి వసిష్ఠనానతి
జాలః కపింకురః సహనూజ్యాలల కాహుతీశేసి పెవ్వగం
రూలుకు మూర్ఖ్యశోకియలః శ దోహపుశిర్తము నొండజేయఁగాఁ
జాలిన కర్త దేహాఃకుసుప్రసంబంబుగఁ జేసి యవ్వలన్ 165

ఉ పౌలులు వంగ్రులఁ హేలులు శ బ్రహ్మమునుతో చను వెంచి యాభరా
భారము బూను మ్హివిధి శ భద్రముఁ గూర్పు జనాళికెల్ల నీ
చారలు కూపిన్హి హేతవత్తము నీపు సమాశ్రయింపు, మీ
భాణి మెచ్చరాజకత శ దైన్యము గానఁగరాదు సుంతయున్ 166

ఉ రాముఁడు కాన శేగఁ గదిశి శ రాణ్ణణి పంక్తిరథుండు పుణ్యల
కామలశర్తముల్ కనఁగ శ నాత్రిగింబున శేగఁగాదె? యీ
భూలు భవదృఢజాత్రయతరబొల్పటకుండఁగ నిల్చుటొప్పు నో
ధీమహితా! ప్రజాహితముఁ శ దీర్ఘఁగఁ జెట్టుము వీలి దానివై 167

చ నలసినయగ్న వస్తువు లోవాగిగఁ గూర్చితి మగ్రజన్తు ని
స్తులగునరాజపీఠమునఁ శ దోడనె నిల్పఁగఁ గోరి పానితో
నిలుపుదు మీనిసుకొ, బొసఁగ శ నిల్చి భరింపుము మృక్షు నెల్లరఁ
లటితగులై కభూషణ! యిలాపధర్త విదుల్తమా! యనన్ 168

— భరతుఁ డన్నున బాడ నరణ్యమున కరుగుట. —

ఉ కన్నులనుండి యశ్రుకణకాండము గండములందుఁ బాటఁగా
నన్న గుఁ జెందఁగాఁచగినయట్టి పదంబున నన్ను నున్య మీ
రెన్నుట న్యాయమంచు మదినించు తోఁబడు; నాగుప్రార్థనం
బున్నయహుఁగఁ వినుఁడు శ పూనుఁడు పానిని నిర్వహింపఁగన్. 169

చ ననమల శేగి రామబుడవారిజముల్ శిరణంబువేడి యీ
తని నిటదోడి రెచ్చదగు శ భ్రాత్రిని గాఁగ; రాకయున్న నా
తనికిడ నుండువాడ, నిదోధర్తము నాయాగి; తత్ప్రయాణ మొ
క్కనిముసలైనఁ బుచ్చకి నీకామజనంబునఁ జేయఁగాఁ చగున్ 170

చ. భరతుని యాసువాక్యము లోపాఠముచం బొనంగఁజేయ న
క్కరణిని జేయువారి, మని శ కానలగుం జనుక్రవ లెల్లఁ గుం
జరములు లోనుగాఁగలుగు శ జంతువు లేఁగఁగ నర్హమా గతి
ద్వరపడి చేయఁగాఁ బనిచి శ పార్తను ద నిని విన్నవించగన్ 171

క. జననీత్రయ మింకనుగల, జనకుని పత్నులును దోడఁజనుదేరఁగ మం
త్రినికరము వెంటరా న, ర్వనాగరధవ త్తివితతి శ బయలు వెడలఁగన్ 172

క పత్తనమెల్లఁ బ్రయాణం, పత్తతీ జేసినవిధంబు శ నగపడియె నటన్;
జిత్తము శ్రీరామపదా,య త్తముగా వెలయ భరతుఁ శ డంతం గడలెన్. 173

అనుబంధం శ్రీమద్భక్తసామ్యమునో, జనుదేశం నియతి సద్భక్తజన్మని గానం
జనియెదా ఫలముడు న్యామ్యుగము, నన్ను పెద్దభక్త ప్రభు బూని యునకుపన్

— శ్రీ గురూరు సైన్యముల సిద్ధికలచుట. —

- చ అడవులపైఁడు శివనభరన్సామ్యమునో సాహసం దలచి నవ్విభం
సెడనెడ నాలంగు నుం కేప్పడం యుగ్మంబు లుద్ధమంగు త
ప్రసాదె యని యుగ్మంబు ప్రసాదెనో మోన మెటుంగెడ నుండు నొండెగ్గ
గడగి నచింతింకె నుం కింకె కలయ పెద్దభక్త నాచె లోకలన్ 175
- ఉ ఆహుతి సంతతంబు ముగియందె తెలంగునగుండు; సత్యమే
యెనా నె యుండుండు న్నమగింపన్ నమగింపన్ నమగింపన్ చిక్కినం
గాని యి గిట్టులగు వెల్లిగ నొనరింకెగ నా గుండు సుం
నై న నచింతింకె పరయంతిమంగు ననింగు వారి కేన్ 176
- కై కేయి నెడగు సైన్యము, లాకానిన చెల్ల నిండి న యుగదేగ్గ నా
నాకులతం గని నిశ్చయ, మేకాదె లక్ష్యపాత్రి యిచ్చనిచలనన్ 177
- చనములకు రాము డేగ్గ, నుంట్లెయి కావణమని న తాచెటుంగెడొక
పనిపూని యుకల్గె రా,మున కింకె నీయలూనిన పోవం దలచెనో 178
- అగ్రజుం దోడ్కొనిరాగ న, సుగ్రహముం బూనినా దసమిచి దలకగ నీ
యుగద్విముఖబలము న,మగ్రముగా బోవనేల న యనుశంక తగున్ 179
- కొదాయన లేనియోధున, ముదయము పువ్వుత్తినుని న సోపు నటంచున్
హృదయమున దోడజేసెను, నిదనున్ మునుచు నిశ్చయింప దరమెటౌ 180
- అనుగబలుమలుయోడించి యాత్మపమట, మేలుగాదని తలపోసికాలుదూత
లట్టియోధుల నిల్చి మోసఖిలమున్, సాధనములగొని యుద్ధసమయమునకు.
- క. కనిపెట్టియూండుండు చంచని, వినిపించుచు గర్భ భారవితతిం గని నా
యనుమతి లేకుండగ నుగు,ననిచయ మవ్వలికి బోవం బనుపకు డింకన్ 182
- చ అరిబల మేగుచెంచెను బ్లవహవళి గాంగ జాగదాకులై
సురనిదంబుపూంబునం న బొప్పడమూర్తములందా నిల్చి యె
న్వరు చనకుండ నిల్పుడ, ప్లవంబుల గన్పడకుండ జేయు, డా
భంతుడు రామచంద్రునకు న వైరిగదా తలపోయ నిశ్చితన్ 183
- మ. అని కైవస్తుల విల్చి రాజులకు యోగ్యంబైన మత్స్యవళి
గొని సిద్ధంబుగ సుండుకం చనిపి యుగ్రుండౌచు నేనాధిపున్
గని భాత్రీరుపావాటి నెవ్వరికి గోనరానిచందంబునన్
మనయోధుజ మంతవంత గడకన్ న మూర్తంబులం జూడగన్ 184
- నిలిపియుంచుము యుద్ధంబు నేడుగలుగు, నట్లుతో చెడు, శ్రీరామునందు గల్గు
భక్తిజూపంగ దటియిది ప్రాప్తమయ్యె, నంగముల దాచునిదిసమయంబుగాదు.

- క. చూల విసంబంధం నెత్తజేరి, గోలల నులుమాడవలయుఁ గొంకక ట్టిజీ
పాలుని రాణున నంతయు, వ్యాళంబులఁ జెండు తాగువ్రభంగిం బెలుచన్. 186
- ఉ రాంబునిని త్తమై సకలరాజ్యము పోయిన బోవుఁగాక! యీ
నామెయిఁ బాసి నుయ్యసుగణంబు చనంజనుఁగాక! యింక నే
మేను వివత్సమాహా మెటులే ననుఁ గ్రమ్మిన్ గ్రమ్ముఁ గాక! యీ
భూమిధవాత్త జన్మ ననిఁ గ బోవఁగనీయుఁ బరాక్రమంబునన్ 187
- మ. ఇప్పుడే మాగొన్న వాజ్ఞ చేయఁదగదే గ యేలా యింకాలస్యమం
1. ఈ లాంబునఁ బల్కెదేమొ? భరతుం గ డత్యంతభక్తుం డటం
చెప్పుడో విం? యథార్థ మద్దియగునే గ నింపారఁ బూజింపనొ
గపటంబునునయేని మాగొన్న నగుంగానకొ ట్టమం బూనెదన్ 188
- మ పరికింపజనుఁ దొల్ల వర్తన మదెబ్బంగిం బ్రవర్తిల్లు నం
చరమింగా నని నన్ను తింపఁదగునే గ నన్తుండు పూజింఁ గ
పుష్కరాభీష్టమైనచో నదియుఁ బోపొమ్మంచు నర్జింపనొ;
సరిగా నొప్పెడుమాన్య మిద్దియె పరీక్షాకార్యమం దెప్పుడున్ 189
- ఉ వేసముఁ జూచి వీడు గుణవృద్ధుఁ డటంచుఁ దలంపరాదు; వే
రాస ధనంబునం దొలయ గన తుల విప్పుచు మూయుచుందు; ర
భౌసముల ములుగుపటాపక జరియింతురు వేషభాషలకొ
దోసము లేమి చెప్పుచును గ దుగ్ధను లెందఱొ భూతలంబునన్ 190
- ఉ గాసులమంచుఁ గొందలు నితాంతధనాశ మసిం జెలంగ, స
న్నాస్యసులమంచుఁ గొంద ఱొగి గ హాటకరాశినిఁగూర్చ, నింక నె
న్నోసరిణుల్ తగకొ గపట మొయ్యన దాచి చరింతు, వారిదొ
మోస మెటుంగ కజ్జిలు సుహృజ్యులె యంచుఁ దలంతు రాత్తలన్ 191
- చ కనకము గూర్చుమార్గములు గ కల్లు ననేకము లర్థకాంక్షమై
కొనఁ జుబుకంబుఁ బెంచి ధరఁ గొందలు యోగులమాడ్కిఁ గచ్చడం
బును ధరియించి కామినులహాగము సేవఁ జేసి మంత్రదీ
క్షును గొన వెంబడింపఁ దమకంబును దాచి చరింతు స్వేచ్ఛగన్ 192
- తే అట్టివారల నెటుఁగంగ గ నర్హమైన, దొక్కవర్తనమే; దాని గ నుద్యమమున
నరసి దుష్పూర్వమైనచో గ నపుడె పూన్నిఁ, దాడనంబునమర్యాదతగునొనర్ప
- క. నడవడియె మంచిదైనకొ, దడయక యవ్వారిపాదతామరసములే
యిడుకొనఁదగినవి తలపైఁ, జెడుగుణముల నన్ని పోవఁజేయుం జుష్టి! 194
- క. కావున భరతునివర్తన, మేవిధముగ నుండునొక్కొ గ యెఱిగినపిదపం
గావితమర్హకృత్యము, నీవును బనివినుచు బలము గ నిల్పఁ గడంకన్. 195

శ్రీరామసి గుహా దావానించుట.

- చ అని వచియించి నైన్యంబు యిచ్చునికే నయిమించి మంత్రుల
గొని భరతుం గనుంగొనె హరికోర్కి చెలంగంగె యిచ్చు చేరేగ
స్తనిచయ మెల్ల గాన్కొనిడి యోసలయొగ్గి సహాయ! సిగ్గుహం
బనియె తలంపు నాగృహము, య నాగృత ముని ప్రీతి పెడినన్ 196
- చ మునుపె సుమంత్ర మూలమున య భూమి గుణాధిపతి గుహుండు
మునుకు ననుంగుమిత్తుడని య భూమి ముగా వినియున్న వాడె కా
వున మరియాడలం దని య బోగులగకొ ర్కలు గాఁబుగాంగ నిన్
మనుసన నెచ్చు వాడె గుణామండన! నీగుపుణ్య మెన్న నె 197
- చ. సరమపవిత్రుడై సుజనభద్రుడై తగురామచంద్రు
త్సరసిజయగ్ధముం గొలువఁ య జాలితి, పీనియ బోలుపుణ్యం
భరితమనస్కుడగుండునె? అంబులు దానము లెన్ని యేని యె
క్కిరణిడలంచినన్ గనవుగా త్వదిపార్జిత పుణ్యసామ్యమున్. 198
- క ఎవనిశిరంబున శ్రీరామపుత్రపాదపరోజుజము య గ్రాలు నెలండె
ప్రవిమలచిత్తుడం ముక్తిపదవాసమున కిహ్లాడంచుఁ య దలఁంగఁ జనున్.
- క అని రఘురాముని స్థరణంబున గన్నులనుండి యశ్రువులు క్రంగుగ భూ
మినిబర్వ బలక నేరక, వనటం గనుచున్న యట్టి య భరతుం గనుచున్ 200
- క తలఁచె గుహుం డిట్టులీతని, పలుకుల గరుణారసంబు య ప్రసహించెడు జూ
డ్కులు లెచ్చి నిష్కపటతన్, ఖలనర్తన మితనియందుఁ య గలుగదు సుంతేన్.
- క శ్రీరామపుత్ర పావనపద, పారిజనంసక్త చిత్తబంధరుం డచుచున్
సారగుణాన్వితుడనియును, గాఢణ్యంసాధియనియుఁ య గనుంగొంటి నిటన్.
- క వేషమునకొ మృదుతమనం, భాషణమున రామచంద్రు య బరించినటే
యూషణాత్త విభేదము, భూషణములనైన గనఁగఁబోల యితనిమై 203
- క. డేరా! దూపాతిశయం, బీరాజకుమారనందు య నెలుంగంబడు నా
శ్రీరామునంగుబలె గు, శ్చారిత్రం బెట్లు నిల్వఁజాలు నితినిలోన్ 204
- క అని యిట్లు బహువిధంబులఁ, దనమది దలపోసి ప్రీతికళ్యే-త్తంగ ని
ట్లనియెన్ భూపవరేశ్వర, చనుదె వ్వున్దృష్టహంబుచక్కటి కింకన్ 205
- చ. కలిగినయంతలో మధురకల్పములై తగు భక్తి రాజి మి
క్కిలిరుచిగల్గు మాంసములఁ య గేవలకాననలభ్యసత్ఫలం
బుల బహువారుణీరుచిరపూతనృపోచిత పానకంబులన్
వలసుగ భోజనంబు పరివారయుతంబుగఁ జేయ వేడెదన్ 206
- చ తలఁపకు వేలుగాంగ నను య దాసుడ శ్రీరఘునంశవార్ధిశీ
తలరుచి నాంగనొప్పి నిజధర్మము మానిన రామమూ

- గలవరిచారికా శలి నోకండ్లనుగా నను నెన్ని మంగళం
బులఁ గలగింఁ నాదగ్గిహాముం గనఁ బ్పన సంలసింఁగుచున్ 207
- బ. ఆతని విషయఁబగుణ, వ్రాలంబున కంత యలరి శ యర్హవిధమున్
ప్రీతి బయల్పడ నిట్లను, భూతలపతి రామమూర్తి శ పోయి ననములన్
- చ. మునిజన్మత్తసుండు ట్టిశిశువుల్ ద్రుల లక్ష్మణుఁ డామహాత్ముఁడెం
లను బత్తక్షుల త్తముల శ దొరుణదాక్షిణము లొందుచుండ నే
మని భవవాలయంబుఁ జొం శ నాదృతి గాంతు; మహీధర్మాభో
జన మొనరింతు నెన్నిధిని శ శిర్తములం గనువాడఁ జెప్పుమా 209
- చ. జటలను గొల్చి దాశరథి శ చారుతగాంబరముల్ త్యజించి యు
త్కటఁగిలెఁపమీయఁదగు శ వారుణవల్కలముల్ ధరించి యే
యటపులనో పసింప మృదురలాంబరముల్ ధరియించి నెఱ్ఱమున్
గోకితనంబునం గనుదు శ గాదితత్ముడనయ్యు నోసఖా! 210
- ఉ. రామునిఁ గోడితెచ్చి వరశరాజ్యపదంబున నిల్పి యివ్వఁ
గోమలతత్పదఁబ్జములఁ శ గొల్పఁచు నంతటఁ బూర్వరితగా
నేమముమీఱి నుండుదును శ నీదగుప్రార్థనమున్ ఫలంపఁగా
నేమియిఁ జేయఁజాలుదు? వశనిపుము నీవె శఘ్నాత్మమప్రియా! 211
- క. నామాట చెల్లుదనుకన్, రామునివలె మానిన ర్తనంబున నుండన్
నీమముఁ బూనితి వేటుగ, నీమదిఁ దలపోయవలదు శ నిర్తలధిషణా! 212
- చ. నను నడి సాగనంపు జతనంబును బూసుము నేకప్రజం
బునకును మంత్రిముఖ్యులకు శ భోజనమున్ సమకూర్పు; నీగృహం
బునకు మనోరథంబు ఫలముంగను నే మరలంగ ఎచ్చుచో
ఘను రఘునాథుఁగూడి కడఁగిన్ జను దెంతును నమ్మ మీనుడిన్. 213
- క. భరతుం డిటువల్కు వనే, చర నాథుఁడు గుహుఁడు మిరుచుసమ్మదమున భూ
వరపుత్తు నాత్మఁ జొగడుచుఁ, బరిజనముఖ్యులకుఁ దక్కువారికి నెల్లన్. 214
- ఆ ఉచితభోజనంబు శ నొదవు నట్లొనరించె, నాటి రేయి భక్తపాటవంబు
భరతునందునుండఁ శ బరికించి మేల్కొని, యతినిఁగూడియుండి శ యంత వేగ
- సీ కర్ణధారులఁ బిల్చుకడుచడి నొకల, సిద్ధముచేయించి శ శీఘ్రయాన
ముల పారి గాంగాంబువుల దాటఁగాఁజేసి, భరతుని నెలవంది శ మరలివచ్చు
దనుకి నాసురసరిత్తటమున నుండంగఁ, దలఁచె నాగుహుఁడునిర్తలమనీషుఁ
డంతట భరతుఁ డుగ్రాటవిఁ జోపుచు, శ్రీరామచంద్రుని శ సీతఁ దమ్ము
నిం దలంచుచు శత్రుఘ్నునిఁ గని యిట్లు, పలికె నీచోట నే జటాపటలి రాముఁ
డవధరించెను లక్ష్మణుఁ డట్లచేసె, గంటివే తమ్ముడా! కూరశఖగగతులను. 215

- క యివిగో శ్రీరామనిపాదంబలిహారంబు బిట్టలగుణం భూ
మి ఎఱిదేవవీసం గాంధీయ, బ్రహ్మసంహిత ముఖ్య గ్రంథముయొక్కో
- చ అని పలవించునం జనియి న నాననీసేవ్యము లమ్మవోటె-
జనుచు భయంకరంబుల న సౌరుజహుభ్యవ హామృగ గ్రహ
బును బరుగెత్తె శ్రీరామ మన వోయ్యును దూరము, నిత్రహితుమి
చు సుతనిగన్న త్కౌఠ ములచూడ లత్త మయింబు గప్పడెన్ 218
- ఉ చానియుపత్యక్తం దలప న చావణమై పంపబొంబ శివయే
గాని మహానంబు గుంపకంబుకంబెముఖంబుల గ్రహ
తొనము కానయ్యె నానరాధుబలంబులు చానియొక్కతెం
బూనికం గాంచి యచ్చుడవు న బొంది చుటించిరి చానినిం జొరన్ 219
- క అది పోవడెవ నున్నతీ, గం గుణ ద్వియగో త్తమకుంకగంబులు పోగ
బెడరుగచుకొ గిరినన్నిధి, నీడగినవారి లొగింజొడ్కి న గిడుడించిన హాన్ 220
- క కనబడును గ్రుదిభాగం, మనున్న మృగావళిలును న గూంపనంబుం
బును గాన నంబె గళరథ, అవయునిగుం బ్బళాలతగిన విధమునన్ 221
- క నివసించుగొయ్యమై శా, ప్రవిధానము నాశ్రయించి న రాజ్ఞాంబై
పవమానచాలనంబున, వివిధసుఖంబుల నొనంగునవిధ మమంగన్ 222
- క ఉన్నతమూ స్థలమన భూ, పృథ్విర్లత సమ్మ గాళి న యే దైత్య బ్రవహం
న న్నలుదిప్పులు భృనిసం, న్నములై వెలులు పృతిపటలము లలన్ 223
- క పరిక నగృహ్యమై లగి, సా ఫల గ్రువవిశేష న సంపాదయన్
జానుతంబె కడు వి, సాంత గనం దగుచు బృతశాల యిది తగున్ 224
- ఉ ఆరుదిరోటజంబున మహావతి రాముడు భూకుమారియం
జొరుగుణుండె లయ్యుండె న సంగతె బొయకడమండె సర్వదీ
హరితంబంగళికంబివారిత హృత్పరితాపుడైన యా
మూర్తు డాశ్రయించి బహుమానమునం బరిచర్య సేయగన్.
- శా సీతానాథుడె నోదరద్వితయముం న జిత్తంబునం దెన్నుచున్
పీతాంతకంబోత్తతాపుడయి యుద్ధిభాంనిర్వాసన
ప్రీతుర్ పొంగంగ నుండె, నాదినము నిర్భితుండె సౌమిత్రయన్
బ్రాతకృత్యము లొప్పడెర్చి ఫలపర్ణస్థమముం దే జనన్ 226
- చ. తలచుచు రామునాజ్ఞగొని న తా ననికం జనువాడు సర్వది
క్కులకును బాటుచున్ దిగులగొన్న మహామృగభూరినాదముల్
బలుగతులన్ నభస్థలిని న బాటెడుపక్షిరుతంబులున్ శ్రవ
స్సుల వెతపాలుచేయుటయుం న బోద్య మిదే మని యెల్లదిక్కులన్. 227

సౌమిత్రి భరతాగమనము రామునకుఁజెప్పట. ౧౧౧

- తే దృష్టే సారించి కారణ శ మెఱుకవడమి, నొక్కభూరిచనస్పతి శ నెక్క కాన
నాంతరింబున గజతులగాళ భటని, కాయమున్ స్వందనంబులఁ శ గని జవమున
- చ. తనమదిఁ గోపతాపములు శ దార్మికన నాతరుశాఖనుండియే
ఘనగళినాద మొక్కగతిఁగా రిఘునాథుని నేఁచు నట్లుగా
వినఁబడఁ బల్కె రామ! పరవీరకృతాంత! శరాసనంబు నై
కొని జవమూర జ్యాలతికిఁగూర్చి శరంబులఁ జేర్చిచక్కఁగన్. 229
- మ కరమూలంబులఁ దూణముల్ పొడలఁగా శ ఖడ్గాదులం దాల్చి దు
ర్భరశౌర్యంబు గనంగఁజేయఁ దగుసంశ్రామంబుచేయంగ నీ
వరుదెవ్వా! గిరికందరమున మహాశయత్నంబుమీఱంగ నా
ధరణీపుత్రుని నిల్పి కాచెద మొగిలదర్పంబు కానంబడన్. 230
- ఉ. ఊరకయాండెదేల? కరుణోదధివౌటనె యింతపుట్టె గం
భీమదుక్తి విన్నయెడ శ వింతలు నిట్టివె పుట్టకుండు నీ
యోరిమి యింతతెచ్చె; వివిధోక్తుల కీయ్యది వేళగా; దిదే
చేరఁగవచ్చె దుష్టమతి శ నేనలతో భరతుండు క్రూరతన్. 231
- ఉ. కాలము దుష్టమకాను రిపు శ కల్పులఁ జేయును మంచివారి నేఁ
బాలఁగఁ బ్రేత్సహించి గురుశత్రుములన్ వధియించియైనఁ ద
ద్భీలహరింపఁ బంపు నని శ చెప్పితే; నే మును నోరునొవ్వఁగా
నేల వినంగఁబూను దిటు శ లీలనిఁ గష్టపడంగ నోచుటన్ 232
- ఉ. తమ్ముడను తమ్ముడంచు గురుధర్మవిదుం డతఁడంచు నెవ్వరే
నిష్ఠుహిఁ దత్సమానగుణు శ లేతటి నుండరటంచు సర్వికా
ర్యముల నావలెన్ జరప శ సర్వఁ డటంచు వచింతు పీఠ, నీ
క్కిమ్మది నేఱకయ్యుఁగద శ ధ్వాపతిపుత్రుఁ డతఁడె నేనతోన్. 233
- ఉ. సంగరరింగమందు నినుఁ శ జంపియె పాఱఁగఁద్రోలియె సమ
స్తాంగములం గొఱంతగననట్లుగ రాజ్యము నైకొసంగ వ
చ్చెం గడు వేగ లె మ్మిక విజృంభితవిక్రమమొప్ప; నీవు యు
ద్ధాంగణమందు బాణముల శ సస్త్రములన్ వధియింపు మాతనిన్ 234
- చ. పగతుని బాము నింటనిడి శ బాగుగఁ గాపురముండ నెంచున
ల్పుగతిని జిక్కినవై పొరిపుచ్చుట మేలగుఁగాని న్యాయ్యమై
తగినపథంబునన్ నిలిచి శ దా జయమొదఁగ వచ్చునెట్లు?రా
జుగ జనియింపఁగా నెతగుఁ శ జుష్టేడఁ దత్కులధర్మ మూనఁగన్. 235
- చ. అరిజనశేష మప్పుగొనియంతయుఁ దీర్చక సుంతశేష మ
క్కరణి ప్రణంపుశేషమును శ గాదని నిల్వఁగ రాదు, చేతికిం

దొంగిలయప్పుడే బెగులకొర్రులకొర్రుల నొనని నెల్లువాస్త్రకం
సరిగల దలంచి యవ్విధనికలలంగ నొప్పచె లక్ష్మ సునితనీ? 236

రాములు సోమిల్లికి కొత్తోపజేయుచేయట

క. అనుచుగ గోపము గూరల, భను నేకాంకురింకలకలనిని తగిలి
ద్దనుచుగ దలంప కాత్రం, బుడం బల్కెంబలస్త్రీలకల భూమిల వినుటకు 237

క. చిత్తము సాధ్యసమున కా,నుత్తము కాంగల దపించుక ననునూవాతగ
దత్తపాటికినుమంతులగు, నత్తపిండికయె రాములకలలనం ఎలికన్ 238

క. సోమిత్రి! యుచితజ్ఞుడ, వై మాన్యులగోష్ఠిక బెరిగి కయఖలశ్రుతవా
క్యామలసార మెఱింగిండు, నీమాన్యుల బల్కెచేలక యివోప్ప సహజా! 239

క. వచ్చెడువాడెవ్వడెడి, యిచ్చుక కేకాంకురింకలకలనిని నేలేకల
ముచ్చట గాంచెడు ననియిం, సచ్చరితా! యింగితజ్ఞ! కచనదే తలకన్ 240

క. త్వరపడి యివ్విధి దూతిన, భరతుని నద్యాని మించుక బంధులుడు నెడ
దురపిల్ల నలయుగాదే, కునింద మహాభు మన్నుకులుకు వినవోకో 241

క. చతురంగబలములం గొని, తీతినంతయు నన్ను గెల్చి కచేకొనుతయిమై
నతులితధర్మం బెఱుగుధ,రతుడే యేతెంచునేనిక రాజ్యం విత్తున్ 242

క. ఎచనిమనం బేరీతిక, సవరింపగ సాధ్యమగునొక సాంజ్ఞం డ
ట్టివిధంబున సరివెట్టుట, ప్రవిమలమగు నీతిశాస్త్రకథ మదియెసుమి! 243

క. దుష్టుల నవ్విధిక గాచుట, శిష్టులధర్మంబె యనెదొక చెప్పెద శాస్త్ర
ష్టిప్రముగాఁ ద్రిపుంగ ననిష్టమె చేకూడు; నిదియొక నియతి కుమారా! 244

క. నాతమ్ముడను భరతుం డీ,భూతలమున శిష్టబృందముననో, కుజన
వ్రాతముననో, చేర్పంగగు, నీతలపుం బెల్లవయ్య కనిర్చలధిషణా! 245

క. జననం బాదిగ నెవ్వని, మన మేమార్గమున నడుచుకొను దానిం
గని సుజనదుర్జనత్వము, లనుభేదము లప్పు సుజనులకు దోచుజుమి! 246

క. కనుకకొ ధర్మజ్ఞుడ వం, చనూనవిఖ్యాతక గనియుక నార్యులు నవ్వం
గను నిష్కారణముగ నా, యనుజన్తుని దూతె చేల? కయత్త నరయకే. 247

క. శ్రుతికటువాక్కుల వెడలిం,చితి విది సాపంబుగాదెక చెప్పెడునది సూ
నృతమయ్య నప్రియంబై, మతికిం దోచిన నఖంబుక మానక కలుగున్ 248

చ. శ్రుతిహితమయ్య వాక్య మెదిక సూనృత మెన్నంగ గాదొ, యద్ది స
న్యత మనరాదు పెద్దలకు; కమాట హితంబుగ సూనృతంబుగా
తీరిదగునేని యార్యనుతిక జెందెడు నయ్యది యంచు శాస్త్రవి
స్తృతమని యెన్నుమా మదినిక దెల్పితి నీపయి బొల్చుప్రీతిచేన్. 249

మ. నను జూడంగనె వచ్చువాడు మరలక కనన్నం బురిం జేర్చువాం
భను మంత్రిప్రముఖుల్ ధరాభరము నాసక్తిం దనుం భూసు మం

- చును వేరొక గురువృద్ధముఖులను గొంతచూక నన్నుఁ బ్రార్థింపఁగాఁ
జనుచొచ్చెన్ భరతుం డటంచుఁ దలఁతుకఁ శ స్వాంతంబునన్ బాలకా! 250
- చ తెలియవు సాధువృత్తములఁ శ చెల్విప్ర కాశముకాగ శాస్త్రముల్
తెలిసియు న్యర్థమా నదియె శ తెల్లముగాఁ బెలియంగరానిచోఁ
గలత మనంగునం జొనుమఁగఁ దగ, దియ్యెడ శాంతమాని యి
మ్ముల భగతాశ్రమం బెటులు శ పూజ్యతమంబొ పుట్టె చేయుమా 251
- ఉ నిన్నటనాటనుండి గుణసింధువుగాఁ నగునాసహోదరుక
గన్నులు తృప్తి నొందునటు శ గాంచియు సంగతిపండియున్ సుధీ
సన్నతఁ ధనంబుఁ బలుపంజము లొప్పు నొసంగియుండియున్
నన్నురక్షింపుమనియు శ నాడెదటం దెగనాడు టన్నమే? 252
- తే సాధుజనసేవ సంతతశర్తవంబు, గాఁగ బెద్దలు వదియింత్రుగదె యనుజ!
కాన నీవాటితేజయు, నానెట్లోక్తు, లాడఁ జెల్లునె సజ్జనుడైన భరతు 253
- క. మతిగుద్వత్కృడు నియతం, వ్రతుఁ డెంతయు సాధుసాదభక్తుఁడు భరతుం
డతిశయముగ మనకుశలం, బె తగం గోరెనుమహాత్ముఁ శ డిని తెలియవోకో?
- క. శ్రుతియుగమును భరించుచు, మతి కలవిలపాటు నొందుమాడ్కి నొనరున్
జ్యోతి లేనిశక్తి దగువా, క్తి నీయది నిశితశస్త్రతతి మించుఁగదా? 255
- క. దానికి నోర్వంగల్గితఁ, గాని యింకం బల్క నన్నుఁ శ గాతీయపెట్టుం
గాన నదిమాన చన్నా!, మానితగుణజాల! జ్ఞానమండితశీలా! 256
- క. ఇంక నాచెంతకు రమ్మా, సకలము నీకెటుకపడెదనచంద మొనరున్
బ్రకటజ్ఞానిగఁ జేయన్, సుకరంబగువిధము నేనుజూచితి సహజా! 257
- క. టను పె యనియది భూమిం, బేరొందు మహర్షు లెల్లవిధముల దానిం
గోరి యుపాసెందు సమ, కూరగ ధ్యానైకిఫల మగుంగద యదియె 258
- క. స్వసుకర్తఫలం బన, సుగ్విం దగియుండు నదియె శ యు త్తము లెల్లన్
సర్వజ్ఞ శంకరున్ శివు, గుప్తనతండున్ భజింతు శ కోరియె దానిన్ 259
- క. తపములు యోగాభ్యాసము, లఱిమితక్షేత్ర సేవ శ లాదిగదగు న
ట్టివరమకృత్యంబుల కో,రు పె యాఫలమంచు నమ్ము శ దూకిగ మిలొన్
- క. అని యుపదేశించిన రా, మునివాక్కు ల కాత్మనున్న సమూహత తొలఁగన్
ఘనతరువునుండి దిగి యొయ్యన రాముని జేరి మ్రొక్కి శ యంప్రియుగళికి
- చ. చరణసరోరుహద్వయమునన్నిధి శీర్షముఁ జేర్చియున్న సో
దరుఁ గరుణార్ద్రచిత్తమున శ ధన్యునిగాఁ దలపోసి తెమ్ము; నా
కరుణకుఁ బాత్రభూతుడవుగా యని లేవఁగనెత్తి నాయనా!
త్వరపడి యేదిగాని యనఁబాడియె గాదని తెల్పుబూనితిన్, 260

ఉ అంతయుగాని నీయి ముగ్ధులకును మేల్కొనైన ముగ్ధులకు
 సంతయు లేదు ముగ్ధుల! ఇదిమొన్నముదితముగాను వచ్చితివి; ఇదిచిరుగెను నా
 చెంతనె, శ సుఖకంఠంబు గురునాథునితో; ఎదురెదిలె ట్టియొక్కో
 వింతగఁ గాం ముగ్ధుల ముదితములగా నే నొక్కో? నానందమున

263

మ అనుచుగా శిష్యులగుండు భూమి నలునీర్లు గ్రహించిరి" అని
 స్మరించి విన్నవించుచు నేటి శిష్యుల శ్రుతవలన గాని తా
 మునకు చ్యురాలుల వీరి నుండియును భూమి గ్రహించి గణిం
 పనియట్లుండున నచ్చి కరగించి తాననా నున్నవీటిని

264

ఈ సముద్రేతి రాశ్రీకృష్ణ రవి ముఖములు గంభీరండుగా
 భూమిని గోరిపోగుచున్నాఁ జేరినట్లు బలవంతముగా నిద్రి
 నామము గోల్తయింపఁ జేసెనుచున్నట్లు చూచుచున్నట్లు
 సీమముమీఁదా దాఁ నలభిమి దిగిం దేలు నటన్లు పోవుచును

265

క స్తరియింకనైన జాలక, స్వకంఠి భ (బాడిగొ) పట్టకం రసంగన నహం
 కనుచుండు నెయ్యి కెందు, స్త్రీ గుండు, నదు, కంఠి గుండుల జాలక మాత్రల్యమునన్.

చ కరములనెత్తి కౌగిటను శ్రుంగున పెరిచి సర్వముగా
 శిరముల మూసుకొంచు నగరచెందగ నేలొకొ వత్సలార! చా
 వనినరసీమ ప్రియలకి శబ్దవిడి గాఁ గతమేమి? యశ్రులి
 ట్లురలగ నేమికాణమొ శయోజనచేచిన దోష చింతయున్.

చ విముగ్ధుని వామనంబు సగరించుచు నేమియు నెంచజాల నీ
 సమయ ముద్వేగి వార్తలను శరణుగొని బెప్పి కలందునో యటం
 చమితములై శరణుగొని లండగి నున్నది, తండ్రువా! యే
 మమల శరణుగొని నంతయు శరణుగొని నొసంగుగల నితమూనుడే

268

నీ అనికల్కి మఱియు నిరట్లనిమిసహోదరా! భరతా! యయోధ్యను బాసియిమ్మ హితువికని చచ్చునంత గారణమేమి? అండ్రికి బాసటతనదామడె కద? రాజ్యభారము పూని శ్రాజ్యభంగిని ప్రోచి, జనకుడూఱుట నొందఁజాలునట్లు వర్తింపఁ దగుఁగాదె శయార్తి నొందఁగ నేల? పౌరులు సౌఖ్యసంపద చెలంగ తే నున్న వామకదా రాజ్యమన్న నెట్టి, పాలనంబున వర్ధిల్లుఁ బంతమూని యట్టిపరిపాలనంబున శ సలరఁజేయ, కార్తియుంగుచు వనికి రం నగునె యిట్లు?

క. పరికింపఁగ నీకేమో, భరింపరా నట్టిచింత న పర్విన దని యి
త్తులుణమునఁ దోచుచున్నది, భరతా! వచ్చియింపు మేలనవచ్చితి విటకున్? 270

ఉ. పెద్దలచెంతనుండి యెది? ప్రీతికరంబగునర్థనంబో? యే
 సుద్ధి వినంగనానా? యెటుగసూచ్యత మెత్తటిఁ జెప్పనానా? యె

- ట్లాద్ధికమిఱుగఁగఁ బ్రజల శ నోమగనానో? యెఱుంగ నోగదా?
యద్ది త్యజించి యివ్వధి మహా ర్థిని నన్తన నేలవచ్చితో? 271
- ఉ. దాచక చెప్పనన్న సతతప్రియసూన్యతవాది తండ్రి యే
పాప మెఱుంగఁ డెంతో జురపర్వఁ జరింపఁగఁ గష్ట మొందు ని
న్నే పరిపాలనంబున గడించెను దతునిగాఁగ; నట్టిదౌ
భూపరిరక్షణంబు విడి శ పూనిక వచ్చుట న్యాయమానోకో? 272
- క. పరికంఠిమారణంబును, ధరణీసంరక్షణంబు శ ధాత్రీపతికి
సరియైన ధర్మములుగద, భరతా! నీవేల వానిఁ శ బాటింపవాకో? 273
- చ. దొరకునె సంఘ మాకసుచుఁ శ దోరపువేడుకనుండు సుమ్ము భీ
కరపరిపంథు లొక్క మొగిఁ శ గ్రహుగఁ జూచుచునుండు; దానికిం
దరుణమునచ్చ నెప్పుడని శ తండ్రియు వృద్ధుగదా తలంప; నో
భరత! యదెల్లు తండ్రివిడి శ వచ్చితో? యిక్కడి కిట్లుచెప్పుమా 274
- చ. జగతి యరాజకంబయిన శ శత్రుమహీపతు లనై తత్ప్రజా
ళి గినిసి రాజునం దొగి విర్రీనముదంబు గలట్టివారిగాఁ
డెగి యొనరింతు; రద్దిన్యపరధీరుఁడు మాన్వఁగ శక్య మెట్టులొఁ
దగుసమయంబునందు నిజదర్పము సూపక యెందో యుండినన్. 275
- మ. మతిమంతుండ నటంచు నిన్ను మదిసోమ్మానించి కౌసల్యకు
హితముం దెల్పుచు నాకుమాటుగను నీరవింటన్ సుఖంబుండ న
న్న తిషంత్వస్త్రినిగా నొనర్ప జనకుఁశహర్షాంబుధి స్తుంపఁగా
జతురత్వంబును జూపు దంచు మునివేషంబుని నే వచ్చితిన్ 276
- క. నావెంటం జను దెంచితి, వీవిధమున వారినేమ శ మింకెన్నరు నా
కేసగ కల్గకయుండఁగా వలఁతులు చేయఁ జెప్పుమ శ కడుచడి నాకున్ 277
- చ. జనకునిమాట సూన్యతయశస్థిస్థిరసంపద లొందఁజేయఁగా
పనముల కేగుదెంచితిని శ పౌరముఖుల్ నను వెంబడింప నా
యనుజుఁగు నావలెన్ మిముఁ బ్రహర్షము నొందఁగఁజేయుచుండు నం
చని సహజన్త! వెంబడినె శ యప్పనిదీర్పక వచ్చి తేలొకో? 278
- మ. మనవంశంబునఁ దండ్రియాజ్ఞ మదిలో శ మన్నింప కాత్తేచ్చతోఁ
జనువా రింతకుమున్ను కల్గినటు నాశస్వాంతమ్మునం దోచు ద
ప్పని నీవే యొనరించి కీర్తి ధరనిశ్చలం బూనఁ గాంక్షించితో
పని నున్నట్టి ననుంగసంగ నిటురా శ వాంఛింప నేహేతువో? 279
- మ. తెలియంజెప్పుము సుంత దానివిని నాశధీసంగతార్థి విడం
దలఁతున్ వేటొకమాట నిన్నడుగ నుత్సాహంబు నా కిత్తటిం

- గలగెం గాణమాయు పంపిం నెలంఁగ నేరకున్నాఁ ని
ర్మలవిత్తా! పునిఁ పముం గొనఁగ జాన్పిం నీ తోడియొక్కో 280
- క నిను రాజ్యంబును బుంబ, నను భూం టపఁ బరింప నాన్యాయంబనియె
జనకుం డాన్పింపఁచె న, చనుఁది ప్పొనునఁ బాన్పింపఁబుగిది నెనుజా! 281
- క దానికొ మన్నింపంగఁ, యా నఁ నీ విస్వభూని న పనివేదముం
గానలకు వచ్చినాడెవ, గానం చలవలెనువాడె న గమి ధీనిగన్ 282
- ఆ వేదవిహితమైన న విధియెట్లంగున్నె, లంఢ్రిమాల యెల్లెదాటరాని
పని నచింత్ర వెద్ద న లక్ష్యాటగొను నీ, తలఁ పడెట్టి పనుచుఁ న బలుకచలనె
- క అన్నన్న! పున్నెన్నఁడు, నిచ్చుం బోలెను నసంప్రసేచు మ్మలలో
నున్నట్లు గానరా దే, నన్నివిధంబులుగనొ మకనసంత చలఁచినన్ 284
- ఆ పలుకుచుండ్ర బుధులు న “బాలాపవ సుభాషిత” మ్మటం, నానిఁదలఁచిచూడఁ
జిన్న వాడెవైన న నన్న! సుభాషిత, మిశ్రపలుఁ గొనఁగ న నేఁ బలంతు 285
- చ అడిగెడునాతఁ డన్నయిని న యూరిని ప్రశ్నిము నాలకించి త
మ్ముడు తగుభక్తముం నెలువఁబూనినవాడని లోకురెల్ల ని
న్నుడుగకి దూఱువాం లని న యోసహజన్త! తలంబుకు, నె
వ్వఁడు స్త్రుతిసమ్మతంబుగను న బల్కని యయ్యది గ్రాహ్యమేనుమీ! 286
- క. అనఘా! నీదగురాకు, గనుపట్టదు కాణంబు న గలతంగను నా
మనమును గావ్రనఁ జెప్పిం, గను పలుచు దీని కున్న న కావణ మెల్లన్ 287
- చ. అనియిటు రామచంద్రుడు మహామతయయ్యును పమ్మనోటనే
వినఁ దగునన్న వాంఛ గతస్పృత్తిము నంతయుఁ బ్రశ్న చేయఁగా
విని భరతుండు లజ్జయును న భీతియు నొక్కటఁ జైకొనంగ మో
మును సగమెత్తి భక్తభరణముం గనుపట్టఁగఁ బల్కె నివ్విధిన్
- చ. శ్రుతులు తదర్థముం దెలువఁజూచు! స్త్రుతుల మఱియుండ దర్థమే
హితముగఁ గర్ణరంధ్రముల న నెంతయుఁ జొన్పు; గథాచ్ఛలంబునకొ
తీతి వెలయుంపఁబూనుచు బ్రసీద్ధినిగాంచు పురాణముల్, మహా
మతి వగునీదువాక్కులె సమస్తము నీవ యెటుంగు దోవిధూ! 289
- చ ఎటుఁగనియట్లు నన్నడుగనెటికి? నే నన మూఢుడొకఁడా
మటుగుపడంగ నీదగునమానుషశక్తిని జేయఁబూని యి
ట్లఱవర గల్గియున్నయటు న లాడి ననుం గలఁపంగబూను టిం
దఱకడ నేటికయ్య! సుజనప్రియ! జ్ఞానిహితై కనిన్లయా! 290
- చ. తెలుపుము నీదుభావమని న తీక్షణతార్థవిశేష మొప్పుఁగాఁ
బలికితి; రీపదాంబురుహాబంధరచిత్తుని వీని దాసునికొ

- దలగక నీకునేల సకలంబులు జేయదలంబు తప్పునిన్
సులపితభావనా! నీలసూరినులొక్కటిమూలకన్తనా! 291
- ఉ చంచలచిత్త నాజనని శ సత్యంతున్ జనకున్ మహాజ్ఞతం
గొంచు నీమహత్త్వంబునుగూడ నెలుంగకి యిట్లు నేను భా
పించి నువ్వరే సుఖసేఖరు లందు దలంపకే ఎరం
బంచు గర్హివాక్యముల శ నార్తిని ముంచె యశంబు పోంగన్ 292
- చ సరపతి యేనిపట్టుటకు శ నాలుకయాడెను సూకుండ స
ల్వంముగ నిన్ను బిల్చి తనవాంఛలు రెండును చెల్పు నీవు భూ
పయని సదాశయం చెరియె శ సజ్జనసమల్ మెచ్చియో యటం
చరయక ఎల్కలంజినము లప్పడె కైకొని జానకీయుతచీ
- క ఎరి వారకుడై పుణ్యాకరుడొ లక్ష్మణుండు వెంట శ గడువడి రాగగా
బరువెత్తె వచ్చితివి దుర్భరతాపము నాంధ్ర గూర్పు శ పునునలమణి! 293
- క. జనకుం డాజ్ఞాపించెనె, జననియు నెలవి చెప్పినే యనంగతవృత్తిం
జను సుతతల్లి మాటలు, గొనడగు నని వచ్చితీవు శ కోరియె రామా! 294
- ఉ పౌరులు తల్లడిల్ల, గురుసంక్తి యి చే మని యార్తిమున్ద, న
వ్వాబును సమృతింపకి యశవార్యమహావడలంగు బ్రుంగగా
సాంధి దొందరించి పురసత్తమ మొయ్యన దాటి యెవ్వరిం
జేరగనీకి వచ్చితివి శ శీఘ్రమ యింతునసించు కోర్కెమై 295
- క. మాటాడ లేక సరపతి, మాటికిమాటకిని నిన్నె శ మదిని దలచుచున్
బాటిని నిందించుచు హరి, వీడికి దాబోయె నీవు శ వెడలినక్షణదన 296
- క. అనుమాట కర్ణియుగళిం, బును జొచ్చిన గన్నతండ్రి! శ పోయి లె నను గా
ననిదుఃఖంబున నసుచున్, మనమాత్మ బ్రుంగ వ్రాల శ మహి రఘుపతి తాన
- ఆ లక్ష్మణుండును విపులను బడె జానకీ, మామమృతకి వగచి శ మ్రాన్పడియె; స
కలవిదండెయయ్యునెల మానుషత్వము, గనుట యనెడు నొక్క శ కారణమున.
- క. జనకునిమృతవార్తను విం, చిన దుర్భరతాపదంబు శ క్షితి లే దరయన్
దనయులకు సాధుమతులకు, నని తెల్పగం బూని రామూ శ డాసమయమునన్.
- క. పరికింపందగు మనుజులు, పరమాత్ముం డెట్లు భర్తృపథమును దగం బా
మరులకు బాధించెనొ యొక్కరిణిన్ వర్తించెనో నీకామం బాత్తన్ 301

— రాముడు తండ్రికిం దర్పణముచేయుట. —

- చ మనసుకలంగ నొక్కక్షణమాత్రము రాముడు నిర్వికారతం
గని స్మృతిరాగ లేచి నృపకాంతుని బండ్తిరథున్ స్థరించుచున్
దనయుడనయ్యు నీమృతిని శ దాపున నుండగంజాలనట్టి ని
ర్ధనుడ నికేమి చేయుదును శ బ్రాగ్ధని బాప మొనర్చితిం గటా! 302

- ఆ అమలమతలు “పుష్కలం దేవీపుష్కలం”, అమలమతలు “పుష్కలం దేవీపుష్కలం”
మునకు బ్రాహ్మణ్యముగలది నేన గానము, నీయ నేన గానము నేన గానము
- క పత్తంబుజ్జము సొదియుగా, సొదియు గానము గానము గానము గానము, వాతగడ
శ్రీతిక్తిత్తుడ నెడగడ న గానము, నీయగడ న గానము గానము గానము, వాతగడ
- మ బనిగల్గె మృత్యుగల్గె నామగల నామగల నామగల నామగల నామగల నామగల
ధని బ్రాహ్మణ్యముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
లనిచో నీయగల నామగల నామగల నామగల నామగల నామగల నామగల
చునినా డా ర్థనిగానము నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము 305
- ఉ కాలమునందు సన్నిధిని గానము నేన గానము గానము గానము గానము గానము
గానము కర్తవ్యముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
పాలన మింతయేని స్త్రీత్వము గానము గానము గానము గానము గానము గానము
కేల విచార మందు పరిమళముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము 306
- ఉ ఏనమయంబునందు ముత్యం నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
నానరణి బ్రహ్మత్వముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
యాసము నిష్కలముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
కౌ సరివారిలోన బరిమళముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము 307
- చ. జనకుడ దేశికుండు గుర్రున త్రము డంక బంధువులందు నొ
ననున వచింతు గార్యజను, నలయ్యని చక్కెర నాలకించుట
మనమున సన్నిధిగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము
మునుపటిపాపముగాన నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము 308
- చ పలుకులువెయు నేలకెత్తె పాపఫలంబును బొంగ కయిలా
స్థలమున సంచరింప నొకజంతువు చాలక నీక మిగియక
నలుపుర మాత్రజన్మలము న నాయచ కుండియు నంతమందు ని
మ్ముల బరిచర్యలం దనువక బూసగ లేమికి నాత్మ గుండెదన్ 309
- చ జరగినదాని కిట్లు కృషిసల్పక పోయితిమంచు జింతలన్
వొంకు నదేమి? కృత్య మెడక న దోడ నె చేయుటగాదె యుత్తమం
బురుతంపుణ్యనీరముల న నొప్పవియద్ధుని కేగి స్వర్గపూ
స్థిరసుఖదంబు తర్పణము నెడ గానము గానము గానము గానము గానము గానము 310
- ఆ అతనివెంట దమ్ములందఱు జన లేచి, పంత భూమిజాతయార్థిగనుచు
భర్తవెంట జనియెన బరమభాగిరథీ, సలిలముల మునుంగ న స్వాంత మొప్పు
- క. కులపతియైన వసిష్ఠుడు, కులపూర్వుల యాచరణము నొరికమీఱం
దెలుపం దిలతర్పణరీ, తులనుం దెల్పంగ జనియె న దోడ నె నదికిన్. 312

- సీ కుశఃవిత్తములఁ గైకొని మంత్రయుక్తని, సలిలతటంబుననై కతమగు
స్థలమునఁ గూర్చుండి తలతర్పణమును శాస్త్రప్రకారము వసిష్ఠముని వారి
చేతఁ దయించె; నాశ్రీరామచంద్రుండు, జనకునకున్ స్థితసౌఖ్యములను
గలుగునట్లుగ నె సుఖిల్పించె, భావనా, బలమె సిద్ధి నొసంగు శ గలుపహరణ
తే దత్త మయ్యెదె వేదమంత్రములు పఠికి, సంతమాత్రన ఫలసిద్ధి శ నందరాదు
భావనయొమంత్ర సంయుక్త బ్రబలె నేని, పూర్ణఫలమిచ్చునందురు బుధులు తెలిసి
- క. జలతర్పణ మొక్కఁడె సత్ఫలముల నిడఁజాలునె యని శ ప్రశ్నించెడు వా
రలకున్ శాస్త్రము రాముని, పలుకులె, యని తెలియవలయుఁ బ్రాశ్నికు లెల్లన్
- క. అనిశము స్వర్ణసుఖంబులఁ, గనుచుఁ బునర్జన్మ మేను శ గాంతుననెడు చిం
తనుమాని యుండఁమో యని, జగకునిఁ దలపోసి మదిని శ సంభాషించెన్ 315
- క. తలఁడగుపురోడలును నిల, జలముల విడుచంగఁజాలు శ సత్పుత్రుండున్
గలుగఁ దగునని శోరుట, యిల సాజము తండ్రులైన శ యెల్లరకుఁ దగన్ 316
- క. పితృయజ్ఞ మంతయుం దన, సుతులం దొక్కండు చేయ శ సురపదమందుం
వితరుం డుండఁగఁజాలునె, హితమే తక్కినకుమారు శ లెడి చేయమియున్ 317
- క. అనుప్రాశ్నికులకుఁ జక్కని, దనఁబడు నుత్తరము రామునాచరణంబే
యనవచ్చు; దూరభూమిని, దనయులు నివసించఁ జేంతఁ శ దగుతనయుండె. 318
- ఆ. బౌద్ధుడై హికష్టు శ లనఁబడు క్రయలను, జేయఁ బిదప విన్న శశిష్టపుత్రు
లంబుతర్పణంబు శ నాచరించినఁ జాలు, ననుచుఁ బూర్వగాథ శ లనువదించు 319
- సీ క్షత్రియాదుల సదాశచారమియఁదియగుఁ, బూర్వకాలంబునఁబూన్కి బుధులు
తెల్పి రిసరణిని శ బెల్లముగానని, రామునిదగు నాచరణమె తెల్పుఁ;
గాలానుసారముగా నదాచారముల్, మూర్ఖునొందుచునుండు; శ మానులెల్ల
స్మృతుల నెల్లను జక్కఁ జెప్పిరి, కావున, వారిమాటల నమ్మిభక్తిమీఱఁ
తే. చిత్తమఖముఁ జేయఁ దగు నది శ ప్రీతి నొసంగు
చుండుఁ చిత్తదేవతలకువా శ రొక్కరెకద?
వంశవృద్ధిని గోరెడువారు సతము
వారిఁ బూజింపకున్నచో శ వంశ మడఁగు. 320
- క. కులదేవత లనఁబడువా, రలునట్లే పూజ్యులని సురప్రవరులె లో
కులకుం దెల్పిరి వారల, పలుకులె యాచారమందుఁ శ బ్రబలుచునుండున్. 321
- క. అనిలోకు లెఱుఁగుదురుగా, కని రాఘవుఁ ఁచి స్వీయమగు పర్తనముం
గనఁజేసె నెల్లవారికి, జను లఱ్ఱానిన్ గ్రహింపఁ శ జను నెల్లపుడున్ 322
- చ. క్షితిసుతఁగూడి రాముండు వసిష్ఠుండు తమ్ములు వెంటరాఁగఁ బె
న్వెతె తను నేచునట్లు జనశృంగారముఁ గాంచఁగఁ జేయుచున్ ముని

ప్రతిపది యోగ్యమై నెలలనెల్ల గృహంబును భవనంతలో
వితతబలంబు మంత్రులగున వేగమిచ్చిరి రాంబశంకరున్ 333

ఉ. తల్లులకెల్ల మ్రొక్కి, మునితల్లజులంగని నందనాచార్య
నుల్లములెల్ల సంతసముననొందెదెన నట్లొనరించి, ప్రీతిరం
జిల్లంగ మిత్రసత్తములఁ గలెదినవేదకుఁ గొంగిరిని, యు
త్సుల్లసకౌజనేత్రములఁ గలఁబూజ్యులఁ గలఁబూజించుచున్ 324

తే. మంత్రులయ్యలతోఁ బ్రీతిగ మాటలాడి, యెవ్వఁ యొక నెల్లెట్లునఁ బెరింగెగాంచఁ
జేయఁగాఁ దగు నవిధిఁ గని వాఁ, రెల్లఁ గూర్చుండఁగాఁ పానునెల్లఁ గని
చ సమయమునందుఁ బల్కుడగుచందమునకొ మరియాద కేమిధం
గము కలుగంగనీనిగతఁ గవ్రవచస్త్రు పర్వవేదమునకొ
గ్రమముగఁ గొంతకాలము విరామము నన్నడకుండఁ బుచ్చి త
మ్ము మరలఁ బ్రశ్న చేసె గతమునకొ నచియింపుమ శిష్టభాగమున్ 326

శ్రీరాముని భరతుఁడు రాజ్యముజేయరమ్మున పోయె

మ అని ప్రశ్నింపఁగ నాలకించి భరతుం డాహా! మహాత్ముఁడను నా
మనవిం గైకొనుచంద మింతతేలివెడ; శిష్టనాథువృత్తాంతమున
జననీవృత్తముఁ దెల్పినాడఁగద? యాచందంబుగా మీఁదనా
గినవృత్తాంతముఁ దెల్పి నెప్పుడిని గల్గింతున్ మృదుత్వం లికిన్ 327

తే. అనుచు యోజించిదీనత్వమాస్యమందుఁ, గానఁబడుచుండఁగాఁబల్కెశిష్టావిభుండు
చావ నీచట్టు లడవికిఁబోవ మంత్రు, లామహీకతిఁ దైలంబునఁను నునిచి పిడికి
క చారులఁ బంపిరి వారును, నేరుపుమీఱంగఁ బల్కి నృపువార్తలఁచుం
దా రెఱుంగనట్లు కులపతి, యే రమ్మని దెల్పుడన్న న నెంతయు వడిగన్ 329

తే. వచ్చినారమువెటొకనవార్తమాకుఁ, దెలియదనసంగియములునన్నలముకొనఁగఁ
దమ్మునింగూడివచ్చితిఁ దరలియపుడె, పత్తనముఁబొచ్చితినిరామభద్ర!యదియు
క పతిలేనినాతిగతి నా, కతిఁబాపముఁ బుట్టజేసె నంతకు మునుపా
గతినుండఁ జూడమిన్ నా, మతియంతయు దుఃఖజలధిమగ్నం బయ్యెన్ 331

క. పురిఁజొచ్చి యంత నంతఃపురముం గనఁబోవు నగతఁ గ బొక్కుచు జను లా
తురతంబాటిరి ననుఁగని, తరమే దురవస్థదానిఁ గదగువిధిఁ జెప్పన్. 332

క కైకయుఁ దాఁజేసినఘన, మా కార్యము నాకుఁ దెల్పె నవ్వాక్కులు నం
జీకాకుపటుప నుండం, గాక వసిష్ఠాదిమంత్రకాండముఁ గంటిన్ 333

సీ. వారు చెప్పినయట్లునఁ భారణీపతికి శాస్త్రోక్తకృత్యంబులు నొక్కరితి
జరపితి; నంత వానరరయక రాజ్యంబుఁ, బూనుమంచుకొ న నాకు బోధచేసి;
రామాటలను వినకందఱు దోడ్కొని, వచ్చుచో గుహఁ గాంచినవాని సంది
యముల నెల్లనుబాపి న యాతనిమైత్రికి, నచ్చెరువందుచు నటవినున్న

- ఆ నిన్ను గాననచ్చిత న్నను దయమీఱఁ, గానవలయు దీనకల్పభూజ!
గమ్యకీర్తినిజితరంకాలస్వస్వజ, రాజ! భాజితనిరంజితేజ! 332
- ఉ నాదగుప్రార్థనగుఁగు మనగుఁగుఁ జక్కఁగ నెన్ని సజ్జనుల్
మోదఁగుచోంది మెచ్చుకొన న భూతములెల్లను దృష్టినిండఁగా
నీదయిఁగుఁచు రాజ్యరమ న నీతిపథంబునఁ గ్రంథ మయో
ధ్యాపయితుండ నీవెద న యాశ్రితరక్షక! దుష్టశిక్ష కా! 335
- చ ఇనకులమందు మున్ను జనియించినవారలయంగు నెఁవ్వుడే
ననుజుని రాజుజేసి వినినాచలిలోఁ జరియించినట్లు నే
వినినది నీవెఱంగినది న వేడుకఁజే నఁ దలంప లేద; జే
ష్ఠునిదిగ రాజ్య ముండుటయె న చొప్పడియుండినధర్మ మెత్తఁజిన్. 336
- చ పరధనహర్తా బోరునిగఁ న బల్కుదు రాగ్యులు; నీదుసొమ్ముగా
బరఁగిన రాజ్యముం గొనుట న పాడియె? చొర్య మనంగ సద్దియె,
నరమనయం బెఱుంగఁదగునఁజితు లెల్లయి దీని నెంతొమె
త్తురుగద? యిట్టిపాపమునఁ న్రోయక న న్ననుకంపఁ గావవే 337
- ఉ నీవదపంకజాతముల న నెన్ని నిరంతర మేను గొల్చుచున్
బాపలవంబునే గననిపద్యతిమీఱఁగ జీవయాత్ర నే
నోపిక సాగఁజేయఁగనె న యూహలు గల్గినవాడఁగాన నీ
ప్రాపుననుండువాడ, నిదె న వల్కితి సత్యహితంబుగా నిటన్. 338
- చ పరమకృపాపయోనిధివి న భక్తహృదంబుజభాస్కరుండ వీ
పురుతరశౌర్యధుర్యుడ నయోగ్యజనాంతకుఁ డంచుఁ బండితో
త్కరసుల గాంచిధర్మ సముదాయము నేర్చి చెలంగుప్రాడ వో
సురపతితుల్య! నాపలుకు న సూనృతమంచు గ్రహించి కాపుమా 339
- చ త్రికరణశుద్ధిగాఁ బలికితికా మునులెల్ల వినంగ రాఘవా!
యింక బదులెద్దియుం బలుకనెంచక వె దయ చేయవయ్య! యెం
చకు మలకై కమాటల ననంగతతద్భ్రదయైకవర్తనం
బకలుషచిత్త! నీకు నిదె న మంజులీచేయుదాఁ బ్రీతిమీఱఁగన్ 340
- క. చోరుం డసుదూఁ టది న, న్నే రీతిం బొందకుండ న నీపె యెనరపం
గాదుణ్యాబ్ధి! తగుదువు, ధానిఁ బాలింపొమ్ము న ధర్మ మునియే. 341
- క అనిప్రార్థించుచుఁ బ్రీతిం, గపడమ్ముల నశ్రుకణనిరకాయము ప్రవహిం
ప నిఖిలమంత్రులు బ్రహ్మ, ద్వినివహముల్ చూచుచుండఁజేమో డ్పలరన్ 341
- మ ధరణిం గాంచుచు నున్న యాభరతు సంతాపంబు చూడంగ ధు
ర్భరమై కన్పడె; రాఘవుం డపుడు తక్రబ్రాధించుసోదయ్యని

గగుణం జేపగఁ గీసికొంటుం బలి కఁ శ త్తాపాలపుత్రుండఁడై
భుం బొలింపెనుశ క్తగల్గ నిటు స్త్రీభటంబుం గిహించివే? 343

మ తగునయ్యా! టింపల్లం గప్పమిది ఏ యెరుంజేయు నెద్దాసి యా
నిగఁడుం ట్టట్టగ నంగ్రహించి తనకొనీయ్యన్న తులమించి నొ
క్కగఁగ గొలఁబుపుచ్చి నూనని సుతంబెద్దయేం బ్బెంగా
బగఁ బొంగుకొ కానూనని చెప్పు బెద్ద లాని నీ! 344

ఉ తానొకపాక్షిచూల్చుచుగ శ నై చుం శర్త మొ దభిరౌ న్వక
త్తానుగుణంగా మనుజుఁడల్లన బొందఁగ సతనిగానే
మానమందఁ గుంపక యరటూసుషు రన మూనియూగు న
ద్దాని మరల్పరా వనెను శ భర్త మెఱుంగవ నీవు హుగన్ 345

తే ఎట్టికాలంబునం గన్ శ మెట్టిఫలము, నెనఁగి పొందంగఁడగునొ యదెట్టిరీతి
గలుగఁగలఁకునొయఁబుంబె శ కలఁచియొడవ, గాన నన్పునుమాన్పుంగఁగ

క శశిధాంత మెఱింగియ, నీనఁజి వంతనొంగ నేలొకొ? యిచుజా! [దె 164
యెసమయంబున కేఫల, మాసింబు జనుఁడు నొంద శ నగ గుటు కలుగున్
క తొలిమేన నెట్టిర్తంబులఁ జేసినవాడొ వాని శ బోలిసఫలముల్
కలుగున్ ముఱుపుట్టువునక, దొలఁగింపం దరమె కడఁకతో నెటులైనన్ 348

మ వినయ్యా! యిసుమంత చిత్తఁజున నీశ్చిత్తంబు నూహించి యి
ట్లనుమానింపఁ జెల్పిసట్లుగ మదీయత్తం దలంపంగ లే
ననుజా! కర్త గతుల్ దురూహములె యా శ నం చైన నూహింప నే
రనియప్రాజ్ఞుడవైతి వేలయను నశ్రం బెన్నుచుం గుంచెదన్ 349

ఉ. వేదము లొగమంబు లభివృద్ధినిఁగాండఁగఁజేయఁజాలి దు
ర్వాదము లంత మొందఁ బటవఱ్ఱిత నిచ్చున నేకశాస్త్రముల్
కాదన కష్టలై నెలయుఁడ్డొసురవర్కులు తెల్ప నేర్చియున్
ప్రదిగ వానిత త్త్విమును శ బుద్ధి నెఱింగియు నిట్టు లాదుదే? 350

మ పదునాల్గేండ్లు ధరాధిపత్వము నహింక నీమ నన్నేండ్లుదు
ర్చదులొ రాక్షసు లుండుకాననములక శ మాసింద్రున ట్లుండ నా
కుఁ దలక వ్రాసెను బ్రహ్మ కర్తఫలముల్ శ గూర్పంగ నోతమ్ముడా!
వదలక శక్యమె వాని నేవరున నే శ భావింపుమా నెమ్మదిన్. 351

మ. నొసటక వ్రాసినవ్రాతకిన్నఁ గలదా శ నూజేండ్లుచింతింప నం
చనమాన ప్రభావిశిష్ట లగునాశ్రయ గ్రామణుల్ పల్కుచుం
డ సగర్భ్యా! వినవో యొకప్పుడయినక శ నాతోడ నిట్లాడ నీ
కు సమాధానమె యెన్నుమా మదిని సంకోచింప కావంతయేన్ 352

- చ. మనసున నాపరాత్మరు నమానుషరూపముగల్గువానిగా
నొనరివి నిల్చి కొల్చుచు మహాద్యమ మొప్పంగ గర్త మే ఫలం
బును గలిగించువాని నతిమోదమునం గుడువంగ నెంచుచుకొ
జనకునియాజ్ఞ మూలనిడి శ సంతతముకొ సమయంబు బుచ్చుమా 353
- ఉ. నాదియె రాజ్యమంచు జతనంబున దానిగొనంగ జౌర్యమే
కాదగునంచు బూర్వు లిటు శ కారము దేనిని జేసినట్లులే
లేదని యేదో ధర్మమనలీలగ దెల్పితఁగాదె తమ్ముడా
నాదగునేని రాజ్య మది శ న న్నెడఁబాయక యుండునేకదా 354
- చ. ఎపుడెపు దెవ్వఁ డేలఁదగు శ నీభువి నంచొగి దైవ మెంచునో
యపుడెపు డాతఁ డేలుఁజుము! శ హర్షముమీఱఁగ దాని కేకొఱం
త పొసఁగఁజాల దెవ్వరును శ దభ్య మిదంచు దలంపు మంతటం
దపమునఁ బాపసంఘ మటు శ తామె తొలంగును సంశయావళుల్ 355
- తే కర్త సిద్ధాంతమునె సర్వకాలమీపు, తలఁచుచుండుమ యయ్యదె శ దైవమనుచుఁ
దోచు; నద్దాన నిను శంక శ లేచకుండు, నట్లుతలఁచుటకుపమ నే శ ననువదింతు
క భరతా! మానస మనునది, నిరంతరము చంచలత్వనియమంబునఁ దా
బరిపర్తించును; దానికీ, బరిపంథియె యోగ మనఁగఁబ్రఖ్యాతంబౌ. 357
- క యోగంబనఁ జంచలతం, దాఁ గాంచు మనంబు నొక్కతతినే నొకచో
బాగుగ నిల్పెడుసాధన, మై గణుతింపంగఁబడునదౌ నని యాత్మన్ 358
- క. తలపోయవయ్య! సహజా!, ఫలము తదభ్యాసమునకు శ బరమపదంబుకొ
గలుగంగఁజేయు ధ్యానమె, సులలితకర్తాళి కదియె శ శుభమార్గ మగున్. 359
- ఆ. భక్తిలేనికర్త సపటలము జ్ఞానయు, క్తంబుగానిభక్తి శ తగు విరాగ
తను బొసంగనట్టిదనఁబడు జ్ఞానంబు, నిష్ఫలంబు లనుచు శ నిపుణు లంద్రు 360
- క వినవయ్య! యోగ భేదము, లనంతములు వానియందు శ ధ్యానమె యగ్ర్యం
బనఁదగు నని సద్విద్యా, ధనులందరు దీని నీవు శ తలఁచు దగదే? 361
- ఉ. ధ్యానమునా నభీష్టమగుదైనతరూపము నిచ్చమీఱఁగా
మానసపుల్లపంకరుహావధ్యపదంబున నిల్చి భక్తిమై
దానినె చక్కఁగాంచుచు నిరకకొ మఱియొద్దియుఁ దోపకుండఁగాఁ
దా నలరారుతే యనిరి శ తత్త్వవిదుత్తము లామహామతుల్ 362
- క. చిరకాలాభ్యాసంబున, నిరుపమసత్ఫలద మౌచు శ నెగడెడుధ్యానం
బురుతరకష్టఫలంబుగ, భరతా! లభియించు గర్తఫలమన నదియే
అట్టియోగాభ్యాసమం దసమర్థులై, వేదాంతవాక్యముల్ శ వినుచు వాని
యర్థం బదెట్లులోకయాచ్యులు చెప్పంగ, గ్రహించి దుర్వృత్తికలితులయ్యుఁ

బామరులకుఁ గెల్పుటబాలయి నొప్పుట, మున నగ్గనంగ్రహమున నిపుతా
నాల్పించి యకే నుమాన్యమునఁ బలించి, విషయములు న శరీరకొనుమఁ
దలగుచుఁ యోగ మేలని న లెగిలగుచు, రక్తయ లనుల కలొకగుందును బర
లోకమందును సౌఖ్యంబు న దేక లని, గలుగఁజుండు జగద్వంచకులుగ నుంట.

3. చిత్తంబెకాగ్రతఁ గన, నల్లకనె యోగి శ్రుతే తోడ్పడనౌ
నుత్తమయోగిగ నుండక, చిత్తము లోబడెనుట్లు చేయఁ దరమటౌ? 365

చ అలసులతల్త్యవాక్యముల న నానందగ్రోవి పరాధమిట ని
మ్ముల గున నెనచేసి ధనముం గొనుబుద్ధిని నిగ్రహించి ని
స్తులమగు యోగమార్గమునఁ న దోరపు శ్రద్ధ సహించి యెంతో చం
చలమగు చిత్తముం దనచశంబున నుండఁగఁ జేయఁ గానగున్ 366

క పలుభంగుల నాచిత్తము, నిలుకడఁగననుండఁ బాటునన్భిరగతి యో
గులు దాని మెల్ల మెల్లన, నిలువఁ యత్నంబు చేయనోర్తురు సహజా! 367

ఉ మందమనీషు లావిధముమాని నృథాశ్రమ మానభంబునం
బొందఁగ నేల యంచు శ్రుతీపుంజమునం గలకొన్ని మాటలం
గ్రందుగఁ బల్కుచుం గుజనకాండము లోబడఁజేసికొంచు నా
నందము హాటకార్జునమునం గనుచుందురు దుష్టవృత్తులై. 368

ఉ. వారలచెంతఁ జేరక యభంగురభక్తిని యోగమార్గముం
జేరఁ దలంచి దానిఁదగునెద్దిని గాంక్షింప మంబు నొంది దు
ష్పాపముగాఁ జెలంగుచును న బండితను త్త్యమునొచు నొప్పు నా
సారతరైక యోగపదసంగతి గాంచిన ముక్తి యబ్బెడున్. 369

ఉ దొమ్మరివిద్య యోగ మని న ధూర్తులు పల్కుదు రట్టివారివా
క్యములఁ గర్ణయుగ్మమునయందుఁ జొరంబడనీక శాస్త్రమున్
నమ్మి యనేకకష్టముల న న్యాయములంచు సహించి యోగశా
స్త్రమునఁ జెప్పియుండుగతి న దా నొనరింప నరుండు సిద్ధుడౌ 370

ఉ చిత్తము నిశ్చలత్వముగఁ న జేసి పరాత్పరునందు నిల్పి య
త్వత్తమతత్ప్రభావితతి న నొప్పెడుదృష్టిని గాంచుగుండు లే
యుత్తమపూజ యయ్యుండయె న యున్న తనమ్మద మియ్యఁజాలుఁ జా
మైత్తఱినైన నట్టిది మఱతెయ్యది లేదని నమ్మ తమ్ముడౌ! 371

ఉ చిత్తవిశుద్ధిలేక యెదిరచేసిన నిష్ఫలమే యటంచు నీ
విత్తఱినైన నమ్మదగు న నింతకుఁ బూర్వము నమ్మకున్నచోఁ
ద తటపాటుమాని విహితంబగు కర్మఫలంబు దైననం
పత్తిని బ్రాప్తమైనతఱి న బాగుగ నొందుము న్యాయ్య మద్దియే. 372

చ లకష్మకనొందు నెప్పు మది శ్రీస్థముగాఁదగు కర్త సంగతిన్
సకలవిధీతక్రియలు శ చాలగ దుష్ఫలపంబులంచు నో
పికిగను నప్పు దోఁచు నిర్రోపేష్టములం దిలకంచి తెల్పుదే
శకులనుడిల విసంగం పగుం శ శెప్పతి ధ్యానమహత్త్వ మివ్విధిన్ 373

క అనుజా! ధుణీభారంబును నేఁ బూసంగఁజాలం శ బూసుము నీవే
యినదోమ మింక, సంశంబున కది దుః కర్తకరము శ పొమ్ము నగరికిన్ 374

క తెలియినవిషయముఁ జక్కం, దెలిసినయి ట్లభినయించుతెంపు గనకు, మి
ప్పులుకుల భీతుడవౌటం, బెలుపుంగద యద్ది కులముతీరే తలఁపన్ 375

— భరతుడు శ్రీరామునితోఁ దనవిన్నపముఁ జెలుపుట. —

చ అనియిటు న్యాయనిష్ఠురము శ లర్థమునం గననొలెఱంగున్
మును లరుదండఁ బల్కుటయుఁ శ బోలు నివౌ నని యెల్లవారు నె
ష్టనముల నెంచుచుండ రఘువండును రామునిఁ గాంచి భక్తియున్
వినయముతోఁప నిట్లనియె శ వింతపడన్ భంతుండు మెల్లఁగన్ 376

మ. భవదీయోష్టలు వేదసారములన్ శ నచ్చున్ మహత్తా! భవ
త్సవిధం బందొకవాగ్నినై పలుకఁగా శ శక్తుండనే యైన నొ
క్కవిధిం దెల్పుదుఁ బెద్దలే స్తృతులఁ జక్కం గాంచి బోధించి రే
నవధానంబున సంగ్రహించితిని రామా! యార్తరక్షామణి! 377

ఉ. సూన్యతపాట తండ్రికడ శ సూరిజనావృతమా సభాస్థలిన్
బూనికమీఱి ని స్నవనిఁ శ బూనఁగఁజేసెద నంచుఁ దెల్పఁగా
మానిషతుల్ తదర్హముల శ ధౌపతికృత్యములన్ విధిన్ నినున్
బూనఁగఁజేసినారు కద శ పూనితివే కద వాని నీవునున్ 378

చ పురమునఁ బల్లెలందు రఘుపుంగవుడొ యువరాజు; తన్మహం
బరుదుగఁ జెల్లు రేపె యనునట్టి సువార్త చెలంగెఁగాదె! య
త్తరుణమునందు విఘ్న మెది శ దార్కొనునే విరమింతునంచు నె
వ్వరు వినఁబల్కు లేదు గద శ భాస్కరవంశిపయోధిచంద్రమా! 379

చ తొలిగు మిట్టిసూన్యతముతోఁ దమిఁ గాలము పుచ్చెఁ దండ్రి; యా
వలిదిన మూరకుండె నొకకవాక్కును బల్కుక యెత్తవంబు త
న్నలముకొనంగ నుండు నుపశంకృతి; చెంతదయాసము దుఁడో
పలుకఁగఁజాల నిట్టులని శ బాలిశతం దగియుంట నే నిటన్ 380

చ పతిహితమెద్ది యంచుఁ దనభావమునం దలపోసి వృత్తిఁ ద
ద్ధితమును వెల్లడంచునదియే పొగడొందును సాధ్వినాఁగఁ ద
న్మృతి కనుకూలమై తగినవృత్తి నెసంగుమహాత్మురాలు కీ
రితి గనుబొ పతివ్రతలశ్రేణిని దాఁ దొలుతన్ గణింపనై. 381

- ఉ. అట్టిమడియమూల పాటలూర్తిని మున్గిమి అనాపమండి ని
న్నిట్టి గుంబరకామల శ నెట్లను గుంబరక యుజ్జల యే
కట్టిడియే నచింక గుట్టగొంపనికట్ట బట్టె, దాని జే
పట్టయె పాటు లేడ్వ బ్రయబలబలబట్ట గొం పడకడగన్ 382
- క. పాటింపక యూనియె యే, పాటినియెంబ యెటంబుల శ బటుల యుగ్గ
గొటముగా యోవింక, యెటంబుల యెటంబుల శ వైచ్యమునంగన్ 383
- చ. జనకునికూట దాట నెటులదానివాడె యెటంబుల గొంబరక
ఎనములకేగనయ్య! ఎటులయ్య! యిదే సమయంబునంద నీ
వని నని లేదుగాదె ముఖ శ యూర్తిని పంచి నింక రుద్రుధా
రిను బృథవీస్థలిం గడుల శ రామ! ప్ర యాణముచేసి తక్కుటా! 384
- భ. రత్నన్నిధి నే యాజ్ఞశక్త్యం ము, పగడగడ? సాధన, స్వయం శ్రీ ముకాదు
గాదెయట్టదు రాత్త కైకయెటులె, నద్విత్యజ్యమెగాని గ్రాహ్యమెటుగాను
- క. ఇది భర్తమంచు బెడ్డలు, మది సందేహంబు చూసి శ మాటల చెలుం
గడుగుదురుగాదె; యెంతే, నిది తగ్గుని పట్టి రే మొ శ యెఱిగింపు విభూ! 385
- క. అంగీకరించి రాజ్యంబుగడె జేకొంగు మానిముఖ్యులు నిపుడై
నం గడగి చెప్పినం న్యత్సంగతి నాశింప కెగళజాలుదు బురికన్ 387
- క. ఇంకొక్కవిషయమును మి, శంకంబు పల్కువాడ శ సద్గుణులకు
త్పంకజములకడ గపటం, బిరిక హాసోర్తులాడ శ హితవనిరి బుధుల్ 388
- సీ. కాలానుసరణముగగా గత్తగతి నెట్టి, ప్రాప్తించినకా దాని శ బ్రమదమొప్ప
ననుభవింపండుగు శ నలక రింతకు మును; కట్టిసిద్ధాంతములబట్టి యపుడు
నీకుఁ బ్రాప్తించిన శ నిఖిలరాజ్యముగొని, పాలింప కద్దాని శ బాసి సనిక
గయ చేయ హేతు వ్రతమరీతిఁ దెల్పిన, నంగీకరింతునే శ ననఘ! దాని
వినగఁగోరువాడ శ వినివింపనయ్య! వే, పెద్దవారయట్ల శ పిన్న వారు
చేయుచుండు గాన శ నీయెడ నీదుసిద్ధాంత మేనుభక్తి శ దల ధరింతు 389
- క. తనమాట తనకె బాధక, మనదగ నట్లుండవలయు శ నన్నా! మనకా
జనకుండు రాజ్యవిపినము,ల నొసంగెనె నేలు తిరుగు శ లలి నని చెపుమా.
ఆతండ్రి కహితముగనే, నాతల్లి వచించె నదియె శ న్యాయ్యం బని నీ
వే తెగిపల్కితి విట గల, యేతాపసులైన నొప్పిరే రఘునాథా! 391
- చ. జనులకు రంజకుండుగ నెసంగునతందె చెలంగురాజునా
ననఘ! యదెట్టియత్న ముననైన నను నే నిపు డీజనంబులకా
జనపదవాసులకా ధనమొసంగియు సంతస మొందఁజేయఁజా
లనుగడ? యిద్ది నిశ్చయ మిలాతల మేలంగ నాకు శక్యమే! 392

ఉ ధీర్మమూటలూడక నిరభో తమకార్యముగాఁ జెలంగునీ
 ధూరణి చింతించు నిరంతరమహాభర మూని సర్వధా
 ప్రరమి నల్ సేబొ ననగ శ్రీ శ్రీ సునాయుఁ! మమ్మనెల్ల నిం
 పొ భరింపింపు ననకొజ్జ యిదేగద మూఁడుసార్ల కున్ 393

ఆ ననతమాట వ్రువననటల్యమని యెందుఁ, గానరాదు స్త్రుతని కయమందుఁ
 వస్కుమూటల? శ్రీ నిక్క మీ రంజ్యమ్మ, నీదెకాని నాదికాదు రామ! 394

చ జననియూ నిగ్గూ ర్తిగని శ చాలఁ గృశింపఁగఁ జొరులెల్ల నిం
 గనక వగం గణింపఁగులభగా మునికొండము చెప్పఁబూనియన్
 వినఁ డితఁడేటికో యనుచు శ పిహ్వాలలం గనఁ గాననాంతరం
 బునఁ దపయింప నేర'హా ముముం గృపఁ గావఁగరావె శ్రీపతి. 395

తే. కర్మచుద్ధాంతములు పెక్కుకలపుగాని, యేమిపనిలేని తతవాని శ నెల్లమనము
 చచ్చిచేయుడ మిత్తటిఁ శ జాలదూరి, మునకు వానిని ద్రోయుడ శ మనునమయశ!

ఉ ఉల్లమునందఁ దండ్రదగననుద్యమ మెన్నిధి శీర్ష ధార్యమో
 తల్లనదుద్యమంబు నటుఁ ధార్యమే కొదొకొ శీర్షమందు, నీ
 వెల్లస్త్రుతల్ పురాణము లహిసమహత్త్వముగల్గువేదముల్
 పెల్లుగ నేర్చినాడ పిది శ పెంపుతగం బరికంపు మా మదిన్ 397

చ మనసు విచంచలత్వమున శ మానితమై తగుమాడ్కిఁ జేయ నొ
 ప్పనయిది యోగమే యగును, శ బ్రీతిని మీకడ ముందె నేర్చుకొం
 టిని సతతంబు నీదయిననిర్మలపాదనిరహంబు నె
 మ్మనమున నిల్పి కొల్చెదను శ మాధవ! భర్తృధృతైకభూధవా!

ఉ నీదగుమూర్తి భర్తృమను శ నిర్తలనామమునం జెలంగి యీ
 మేదిని గాచుచున్నయది శ మించెడుశక్తి నిరంతరంబుగా
 నేదెరు దాని మించునదియే జనియింపదు సృష్టియందా, ను
 ర్విదయితా! తదర్థమయి శ వేడెద రమ్మని నిన్నుమన్ననన్ 399

ఉ. జ్ఞానులమంచుఁ గొండలు ప్రసంగములం దవశక్తిఁ దెల్పు న
 జ్ఞానుల మోసపుత్తు రిలన్వర్తము గోరియె యంచెలుంగుదన్
 బో నెపుడట్టి దుర్జనులబొంతకు సుంతయు చలతరాత్తయిం
 బూనదు వారిఁ గాంచఁ దమి శ భూధవచందితపాదపంకిజా! 400

మ. నిను దర్శించుచు నీపదాంబుజములన్ శ నిత్యంబు పూజించుచున్
 మనమున్ వాక్కులు కాయకర్మములు నీమన్నించుకార్యంబులే
 యనిశంబుం గడు శ్రద్ధఁ జేయఁగ ననూనానందముం బొందుచున్
 మునివృత్తిం జరియింప నెంచెడు ననున్ శ బూతాత్మకా! కావవే 401

చ. భవజలరాశిచీచికలకపా ను గాంచగ నీ యన్వై
కవిసిన దిక్కుదోడని కంపింపా రెండు న సెంగి న
ప్రవిమలపాదపంకముల బింబ బింబుల నెప్పుడో
వివిధభయముల బొందులకొని విలసిల్లు నన్ను నమ్మిన్ 402

చ. వనములనున్నవిన్నుల గల న నల్పి, పేటోక పంకి న నల్ప నె
వ్వనముల నెంచ గల న నల్ప హులులు బొందు నేలములను
బనుంగ నూహ చతురగు న భక్తుడొ డొడని తోడ నేని నీ
చనుమచత్వలత్యము బహులం గాము దీనచాలకా! 403

చ. అనుటయు బిన్న నవ్వొలయు న నాయులుజున్నని నుగిసికొం
చనఘ! భవాద్ధిముస్తికే? న యంతులు నెని గిరిండు గాన లే
క నిలిచియున్న వాడె? నగం గుంబుకొత్త వే నెబాసు
య్య! నిను గంగజాలిం గనునామెల సులూలు నిల్చి తవ్వుడా! 404

ఉ. ఎక్కడ నేర్చుకొంటివో? న యింకొకటి నహజన్! గుర్తు గే
నిక్కడ నిల్లు ఎల్లుడని న యెఱుంగంతయు నేర్పరేడి గా
ముక్కున కెంతోచాయగనుబోడి నున్న ననాతితోన్ గి నీ
వొక్కిపుడేని విన్న యటు న లూహయె కల్ల దదేని చిత్తమో! 405

ఆ. నిన్నగొక మొన్న న గీర్తి జన్మించితి, వింతలో భవాద్ధి నెల్లుడని
వంతగుంచినావో న భావింపగజాలం, బెద్దవారికింకె న బెద్దనైతి 406

క. ఇంతటివిద్యాంసుడొ నని, యింతటిదాసుండొ ననుచునే నెఱుంగజూమి
యింతటిలోనే భరితా, వింతగ నేర్చిలవి శాస్త్రచెతనం బక్కన 407

మ. మతిమంతుల్ విన నన్నరే యనుచు నేమాత్రంబు చింతింప
ట్లతిలోకంబగు నీతిఁ దెల్పితివి సత్యస్థానసిద్ధాంత మీ
విత మంచుం దెలియంగజేసితివి నీవిజ్ఞానమున్ మెచ్చితన్
గృతకృత్యుండవు పిన్న వాడనయినన్ నీ గీర్తింపవచ్చున్ నినుచి 408

చ. అని కొనియాడునట్లు తనమాళయ మచ్చటివారి కెల్లభీ
తిని గలిగింపజేయ రఘుధీరుడు సుంత చింది తమ్మునిం
గనుగొని వత్స! యిట్లుచుట న కానితెఱం గగుబొమ్మ తండ్రినిన్
జననిని దూలనాడితివి న సత్యము తత్త్వ మెఱింగినట్లుగన్ 409

చ. తెలియవు ధర్మసూక్ష్మముల న తీ రిటులుండునటంచు శాస్త్రముల్
తెలిసినవాడవయ్యను సుధీజనసంగతి చాలలేమి ని
ప్పలుకులఁ దెల్పినాడ వనిన భవమునం దలపోసితింజూమి!
యలుగను నీపయిన్ మది భయంబును బొందకు మించుకంతయున్ 410

ఉ సూన్యతత త్వ మిట్టిదనుచొప్పు నెఱుంగవు, తండ్రివై వృథా
మానులచెంత సజ్జతను నమానక మోపిసి; వింతెకాక స
త్సూనుడనగ్యుడ దల్లిగొడుడ న జొక్కపుట్టితిని జూపమాని యే
నానకు లేక ప్రాత విసనందగనట్టులు తిట్టితే కటా! 411

చ జనకుని ప్రాల్ దల్లి పరుషంబులు పల్కక సాధువాక్కులన్
దననగుచుగ్గముం దెలిపె నానికీ దండ్రియు మాటుపల్కకుం
డె నదియు సత్సంగం దె యని నేదలపోసితి; నవ్వరద్వయం
గు నొసగ లేదు నే ననఁడె న పొల్లయినం దలపోయ వింతయున్ 412

చ తనకు నొసంగినట్టి వరదానము సార్థకమై చెలంగఁజే
యనుదగు నంచు గైక నృపుఁ న బ్రాసచేయుట తప్పటంచు నీ
వనదగునయ్య! నవ్వరము న లవ్వలఁద్రోయుచు నిన్న మొన్న చె
ప్పినయటు తండ్రి చేయుట యభిజ్ఞహితంబను తెన్ను బాడియే. 413

ఆ కన్నతండ్రి యన్నికార్యంబులకుఁ గర్త, యతఁడు చేయుదానిక కడ్డుపెట్ట
నాత్తజాలకు నెట్టియధికారమును లేదు, స్మృతులసారమిదియే తలంప 414

చ ఇదివ్వు కింతదాఁక నివియే పనులంచు బరిష్కరించె, నం
దురుతరకాననంబుల మహోద్యమ మొప్పు జరింప నాకునుకా
బురముననుండి రాజ్యరమఁ న బూనఁగ నీకును; దమ్ముడా! పరా
త్పరుననుభావముం గొనియే న భద్రము లబ్బుఁగ విజ్ఞులుబ్బుఁగన్. 415

చ తనయుల నెల్ల నొక్కగతిఁ న దాఁ దలపోయును గాని తండ్రియొ
క్కనివయిఁ బ్రీతి యట్టె యధికంబుగ నొక్కనియందు సుంతగా
నునుచునె? యట్టియూహ మగునుంచుట యర్హమే? నాయనా! యథుం
బని తలపోయు మెప్పుడు మదాత్తయు నట్లుగనే తలంచెడున్ 416

సీ ప్రజలయాదృతీకై బాశ్రంబగునట్లుగా, వర్తింపఁదగు నంచుఁబలికితివు
న్యాయమేయది నేనునదానిఁ బాటించ, వాడనే; వారును న బహువిధముల
ధర్మసమూహంబుఁ న దలపోసి నర్తింపఁ, దగుదురు రాజు సతతరతుఁ జేసి
యతనియాజ్ఞం గొని న యట్లు మెలంగఁగాఁ, దగుదురు గాని తోఁచుగతి నెల్లఁ
తే గిరుగఁదగుదురె యెల్లరతరు తెఱిగి, మెలఁగ భాతకుశక్యమే నలుకవయ్య!
తెలిసి యిద్దాని తత్త్వంబు నలుకగొనక, శాస్త్రభావ మదెట్టి ప్రసక్తిగనునో

చ నను విడనాడఁజాలని మననంబులఁ బొరులు రాజవర్తనం
బనఁగ నదెట్టిదంచు నిసుమంతయు నెంచక కర్తవ్యత్తి దా
ననిహతశక్తికం బనుచు న నారయ కెంతయు నార్తినొంది రం
చని తలపోయువాడ నిదియంతయు నారయుమా మదిం గడున్. 418

క పుత్రసామంతు డింకాన, మెల్లొంతునగో నగ్గిరూఢుఁ డుత్తరగిని యె
ట్టితొలిం దుగ్గ ను, పుట్టనాట, బుచ్చింతుఁ డుంబుంతు నుత్తర సామంతుని 419

అప్పుడు సో. సీ. రెండు రకాలను కలిపి వాడే వ్యవహారము
 కనుగొనబడినది. ఇది ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా
 ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా
 ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా ముఖ్యముగా

120

చ నను ముప్పిరిగ బ్రహ్మమునకు గాఢమైట్టినదానికొకటి, నీమన
బురగల నుండియందాడుచు కలగడగలదు. అట్లున్న
మనసు చంద్రుని నప్పుడు కలగజూసి, దీర్ఘమైట్టిన పిల్లగాం
దులొ భగవంతుని యెఱుగగా కలగజూసి కలగజూసి కలగజూసి 121

చ అనుబ్రులంబు నొక్క నువ్వుయింబడు నువ్వుల నొక్క నిర్మలం
 వెన నువ్వెందు వేనాముల నీడిన ప్రాణము లందు నొక్క
 సమగంధాన్ని నివ్వవలె నయ్యాయుచు నీ వేలుగొక్కలు
 ల్లపిలువయే గొంపగను నీలందు నల్ల మునుగునమ్మదా!

422

౪ నీచై న్నాచై జనవని, రౌపరసుయశంబు నిప్పు శ దాధాపకడె
గావధముఁద్రొక్కి సగి దెను, భూపతి సన్మోర్తెఁ దీగుఁ శ బొలుచుగ జమ్మి.

క పడునాల్గు యత్నము లెంతో దడ ప్రగాసుగద నొక మహాహలూర్తిమున లెం జె
ల్లంద గదా! విజయము పూనం, గగ దండ్రియిష్టంబు చేల్లదగ్గాం బ్ర గునహంబా!

చ అడవులనుండి వచ్చి ప్రియసూరింగ రాజ్యమును బూని మిమ్ము నె
ప్పుడు విడనాడరుండరు, బ్రహ్మాతముపించున నన్ను గూడి యే
ర్పడఁ జిరకాల మిప్పుడ ప్రియబంధురూపంబుగ పోవకన్వయం
బునుగక కొల్లుచుండ నుఖమొందఁ గల్గు నిజంబు నమ్ముమా

చ ఇరువురు మొక్కరిలి జనము ల్రికీ దంగ్రు నిష్టసిద్ధియా
 ననునది జరింగగా నలయు న వారెడలం బరిష్ట స్తినొందనీ
 శ్వరుడును సంతసించు; నదేభావిశుభోదయ మంచు వేదవి
 ద్వరులగు సాధువులొ టలుకువారు తలంపుము దీని సోదరా!

426

చ వినుము మతోక్తమాట పృథ్వివీణతి యేవనితై జనించునో
పనియతి తీర్చుకుండంగ శుభభంబులఁ బొందంగఁ గోదరాగు, వా
నిని బురికొల్పుఁ బూర్వపుజనం బొనరించినకర్త మే తదా
జ్ఞను జరియించుచాతఁడు నిజం బవయంగ స్వతంత్రుఁ డెట్లుగున్

స. యోగవిద్యాభ్యాస శ మొనరించితిని నీహ, శంత నంచని నీవే చెప్పితివిట
 సంతసించితి నీదుశద్యావమున కాత్మ, సహజన్

- అం దు త్తముడవంగునదియె తెల్పునుగానె, మైన నింగుక తెలియంగవలయు
నింతతో సంతృప్తి నే కాంచరాదును, మనుకమయోగంబు నభ్యసించి
- తే కర్మసిద్ధాంతతత్త్వ మిక్కఁ జే ననుచు, నిశ్చయించి ఫలంబెద్ది ననియత మనుభ
వింపఁదగినవొ యెద్దొనినవింపఁ బూనఁదలఁచుచుండంగ నుండుటతగుఁ గుమార!
- క విధియించె యున్న నొనగొ, విధిరాఁగలఫలము లిట్టివే యిపుడు తగ నీ
విధమునఁ బొందె నటంచుక, గ్రథియించె వాని మూర్ఖులగలమె తెలుపుమా
- చ పురమునకుండె రాజ్యభరణముక భరియింపుము; నేనుఁ గానఁగ్రు,
మరుచు తొలఁగుగాఁగ నియమంబును గీరిచి వత్తుఁ దమ్ముఁడా!
మరల గుఱావ్వాఁడధి ట్టమూభవముగ గయి కొందె; నంతట
గరము నుభయంబు తెల్లంబును నైకొనునూ హితచుంచు దీనినిన్ 430
- క అని కుము హితము మీఱఁగ, మను శంశనుమా క్తికంబు నైకపాలనమం
దనుక క్తిని గల్గింపఁగ, ననుజనకుం బెల్పు విన్నయందలు మదాలన్ 431
- ఆ. ఆశ లంఘింప నట్లే పూర్ణుడియుండి, రంత రామునాశీయంబు నెఱిగి
బదులు చెప్పి నానిభవతుఁ డశ్రువులను, భరణి దడుపుచుండె నైవ్యమొప్ప
- చ భవతునివెగాము గాంచి గఘనవర్మిండు తాఁ గరుణాభియాట సో
దరుఁ గనుచుక మతెవింపును నభర్తముఁ బెల్పఁగఁ జాలకుండె; న
త్తరుణమునంద హానిముఖతామవసంబులు వింతగాఁదగక
బరిపరచుటైన మునిశల్లభులుం గడునార్తి ముగ్ధులున్. 433
- చ ఎవరిని ధర్మహంకరున న్కిదిహితంబగు నెట్లులంచు, శా
స్త్రవిహితమిద్ది దీనిఁగోనరందె యటంగును హెచ్చరింపఁగా
వివరణరితిఁ దెల్పఁ బదివేలవిధంబుల నెంచి చూడఁగా
నెవరికి నే నశక్యమగుటెంచుచు మానము దాల్చియాండఁగన్ 434
- క. జాబాలియనెడు మునివతి, తాఁ బంతముపూని వేగ న దాశరథి నదె
క్షేఁ బురికి ముప్పుదగు, నో బలునీతులను నెల్పుచుద్యమ మెట్లొ. 435
- క. అనితలఁచి వేదముల శాస్త్రనిచయముం దూలనాడి న తగుమాగ్గ మిదే
యని తెలిపి చిత్తమతిమృదు, తను గాంచఁగఁజేయఁ బూని న తగ నిట్లనియెన్

జాబాలి రామునకు ధర్మములదెల్పుట.

- క. జననీజనకులు జన్మం, బునకే హేతువులుగాని న జ్ఞానముఁ దెలుపం
గన రక్షతః జ్ఞానప్రదఁ, డనబడు సద్గురునివల్కె న యగు గ్రహియింపన్
- చ తనమది కెద్దియోగ్యమని న తప్పక తోచునొ యద్ది కైకొనం
గను దగు; దానిఁబట్టియె నీకామశుభంబులు గల్గు, నింక నొ
క్కనిపలు కాలకింపఁ గొఱగొనిఫలంబులె కలుచుండుఁ గా
వున మతిమంతు తాత్తకును న బోలినయట్లే చరింతు రాఘవా! 438

చ శ్రుతతేతు ల్లపంపింపబడునట్లుగా నున్నావా! నాకాదు గాదు నీ
మతం బొడవట్టగ నానిన నామమునకు నీ ప్రామాణ్యము
మీ లగఁ జంపు అంధ్రుల మీద గాని నీవేరే నామము
నీత గుఱుకంగఁజన్పె సాధునీధుల నామము గొన్న వాడైనావో?

439

చ తనువిది భక్తసాధననికవంశ ముటవలె నలరెల్ల వలెనా
ఘనీనచనంబే నుద్యుగగు న బాపముల నుద్యుగమునాది నె
లన నలనల్లె మూనినె న భక్తసంబు గొనువారెక వలెనా
ఘనీనచనంబే నుద్యుగగు న బాపముల నుద్యుగమునాది నె

440

చ కలుగును ముందు బ్రహ్మమునకు నీ ప్రామాణ్యమునకు నెలగు
ప్రతిభలకులకులే గణించునా నామంబు నీ ప్రామాణ్యమునకు
నలయునటవలె మూనినె న భక్తసంబు గొనువారెక వలెనా
ఘనీనచనంబే నుద్యుగగు న బాపముల నుద్యుగమునాది నె

441

క. తొలిజని కర్తవ్యలంఘన, కలుగుట నిగ్గుల బద్ధేకగతంబు మొన్ని మెయిగ
దలపోసిన బొడవట్టగ, ఖలులంబెదరులకులం గొనల గలుగునె సుఖములో?
కరతలంబులకుంబుగా నీ భక్తసంబు, దిక్కులంబుగా నానినీ క దండ్రీమాట
మీఱి రాదనునట్లె నీ మించు పల్లె, నన్నులయెడ వేర్వేయొక ననుచుతిశ!

అ. అన్వయసేయెన న నాజ్యంబు ప్రాగుము, పాప్యలంఘన, మరల నీ నవని బుట్టి
చెడుఫలముల గుఱుకంగఁజన్పెనా మునీశ్వర, వలెనామయ్య! యిద్ద నీ వట్టిగుట

క. మంచితనంబున ముగ్ధగా, మంచితలంబులె లభించు నీ మూనినె జెమిగె
నెంచిన నిదియెసారం, బంబం పలపోయె యిద్ద! నీ యుచినీనాథా!

445

నీ. మహిని బ్రత్యక్ష ప్రకాశంబే యంగీకరింపఁగొన గు, నదె నీ శ్రీకంఠు
బుద్ధికిం దోచినపొలికి నర్థింక, నన్న మెట్లగునదీ నీ యుఖజనుల
కొకరితనుండక నీ యొక్కొక్కరి నీ నన్నునిభముగా దోచుట నీ పిళ్ళసీంపక
దగకయె యుండె సీతసువుల నీ నన్ను, మించియె నీ నన్ను మునీశ్వరజని
గలుగునంబు వచ్చిచు వానలకు నాని, నీ నన్ను మునీశ్వరయే మునీ నీ నన్నుండ
దనగఁ జెల్లును వ.ఱుజన్మమనగఁ గలదె, విశ్వజింకఁగలము నేనీధమునదది

క. రామా! వినుమా చక్కగఁ, నామాటల నీరునెద్ద నీ న్యాయ్యంబని యెం
తోమంచి దనుచు దోచుచో, యామాడ్కి మెలంగనయ్య! యార్యపితమదే.

చ. శ్రుతులను నమ్మరా; దక్షిణ నీ సూరికృతంబులెగాని తామె యే
క్షీతితలమందొ పుట్టి పాశసిద్ధి మాన్య మిదంచు దెల్పునా
దృతిగని యున్న నంచు మదినించుకయే స్థరియింపఁబోకు మ
ప్రతిమమనీషం దోచినటు నీ రామన్మపాలక! సంచరింపుమా.

448

- చ మరణము నొందువారలకు శ మంచునుఖంబులు గల్గునట్లు లే
 ధరణి నొనర్చుచాసములు శ దుర్గోను శైట్లోకో వారినంచు నీ
 వసినఁ దోలు రిత్తయని శ యవ్వి చనం దగుమాన్గ మెందు నె
 ప్పులు పనిఁదరాని యేర్పలును శ బొల్పడిరో వచియింపఁ జాలుదే
- ఉ. సోమహోతు లెల్ల నొకవొప్పునఁ గాలముఁ బుచ్చనెంపి యె
 మే మొ నచించి ర్హవిధు శ లేయవి యంచు మతప్రభావము
 న్నామమె లేని యియ్య లవిశ్వాయ్యములే యని నిశ్చయించి యెం
 తేమహిఁ గీర్తిగొంచ భవశమెల్ల వ్యయింతురు వానరూపన్ 450
- క. జననీజనకులఁ బెర్కొని, యొనరింతురు దానముల సోహోయిని శరులే
 ల్లులు విసుతెంపఁగ నాఘల, ముఖా! చని హరిఁజేయనట చిత్తమిదో 451
- క. ధనమార్జింఁ దలంచిన, మనుజులలో మేటు లిన్ని సార్థంబులఁ జూ
 విన హరి మోసమెటుగని, యనులట్టుల పయ్యుండుగద శ్రీరామా! 452
- తే. తండ్రి నన్మతదోష మ్మదితగులకుండఁ, జేయనడవులలోన వసంప నీపు
 తలలె నచ్చిత విదినీకుఁధర్మమగు నె, మృతన కన్మతదోష మ్మెటుమించి తగులు
- క మృతినొంగినదేహిని నే, గతఁ దండ్రియటంచు నెంచఁగా దగు రామా!
 తీతఁ దనువుపడినయంతె నెచ్చుతఁ గొంచును బంధుతయు నశవోప్పు నె ముటన్ ?
- చ నిను యువరాజుఁ జేయుటకు శ నిశ్చయ మొప్పుఁగఁజేసెఁగాదె, నీ
 జనకుఁడు దానిమానిన నశత్యభవంబగు దోష మబ్బదో
 మును ఎరమిచ్చి మాన నఘముల గనుదేహి యటండు రహృడ
 చ్చినపలుకల్లఁ బొల్లయినఁ శ జేరదె దోన మదంట యొప్పునే 455
- క ఏతనువున నెంచెనీన, నాతనువె శుభాశుభంబు శ లగు ఫలముల నా
 యాతలులఁ బొందఁదగు వే, తొతను వహ్వానినొందు శ నన రా దనఘా! 456
- తే. పాంచభౌతిక దేహంబు శ పడనయంత, భూతపంచకి మొయ్యనఁబోయి కలియుఁ
 దిష్టుఁ గావునఁ గప్తనుభిమ్ము లెట్లు, పడయు నయ్యవి కర్తానుభవముకొఱకు?
- క. ములంగ వానికూడికి, ముంగుఁ పేటొక్కరితి శ బంధుత్వం దె
 క్కరణిఁ హానికఁ బూర్వపు, వరుసకొ యూజంపవల నె శ వానికిలయికినీ 458
- నీ. కర్తమనాదిగా శ గడియింపఁబడుచుండఁ, బ్రాజ్ఞులమనుకొనుపారచేత
 నాదియేలేకున్న శ నదియుండు శైట్లోకో, దానిక లోఁబడఁరానిదెద్ది
 లేకుండుదాని నిర్దిష్టులు దాటుద, రందుకుగాని యయ్యదియు యుక్తి
 సాధ్యమేకానిదో శ శొచ్చ మొక్కటియె ప్రమాణమంచును బుద్ధిమంతులెల్ల
- తే. దానిమీఁదఁగ బాదంచుదలఁతు రెలను, లేద్ది యుక్తి కసాధ్యమైయెసఁగు నద్ది
 పదలవలయునుగాని విశ్వసపాత్ర, ముగను గ్రహింప రాదనితగు నెటుంగ.

సంసార్ముఖం దెప్పగా నె, స్వయం ప్రకాశం ప్రకాశం ప్రకాశం
త్కలముల సమ్మగ్నం ముఖం, నాగా నిత్యం ప్రకాశం ప్రకాశం! 460

అన్నింటినీ యోదంపునని, వన్నీలపునని నానా వ్యక్తులనికయ్యా అని
 నీన్నియతమింజు గైకొని, మున్నగు గొంతుల వాని నీవే ప్రతిమ! 161

భగవంతుడు దొంగలు స్వామిని, బాగు చేస్తూ ప్రశంసించడంతో గుండె
చొరిగి బల్యముంది అంటారు, ఎక్కువగానే మంచి పనులు చేయాలని కరుణన్

న ర్వేళ్ళకుండు కృపాశాసనమునను నా, భగవంతుం డె, నుం బొలనండు
చేయఁ గాన గాన గాని న చుట్టొక గొంతు, కలలులతోనుండును న మమము

అనుభవించగల గొంగురలును దేవునేగాని, కర్మమునా వారుగా నున్నట్లు
నేని యాచరింప దేవునియైన కర్మమే కలుగుచుండును; గుర్తుమే కలుగుట మే

యూజర్స్ నితోడి పనియేమియో? 'నీ, నీ' నినదానిక ఫలముగా? నినుకమును
 శర్మ మో దుష్కరంపుగిష్టసికంబూ, కలుగు నేనస్వతింతుడవో? కుడమిగలుగున

క. ఈవిషయంబుల తల్పము, సావించిన నొకటొకటి ౫ బంధుత్వముపై
యేవడున లేకయిండును, గామనం జట్టింపవలసినగా నునిరి బుధిలో 404

ఎవ్వరైనా నిద్రిత యేటులని ప్రశ్నింప, గా ననాదికర్త, మా నటంబు
నది యింద్రియజ్ఞుఁ డై నట్టివారల, కెఱుకవడినటంబు నేమొ పట్టి

నోరు తెరిచి యూర్పి గొనవ మెడలంగఁ, బలికి ఎలికి నుంతఁ తెలియకుండు
ముఖపి ధానకర్తమునఁ దమకున్నట్టి, శక్తి జూలించుచు శరీరలు భరణి. 406

ఉ. హారలవల్కు లెల్లను నిబద్ధిగ నుండునటంచు నెన్నుచు
 ధీరహితుల్ తరింతువని శత్రువుగ నట్టులే యాచరింతు; రో
 శ్రీరఘరామ! భర్తవయశచిత్తుడ వీయవి నీవెటుంగవె
 ధారణిభారిముం గొని ముగ్ధుడంటున ప్రాప్తుము పొనబావల్లిసే

467

క. జనతల్లిమాటలం గోని, వనముల నాధ్యమతల్లి శ వనటం గుండం
గను దమ్ముండు శ్రమింపడి, జననియు లలదనంగ నేల శ చరియింప విభూ!468

క. సమయోచితముగ సూర్యత, మమహృత్ సత్యైతరముగ & నన్యతములగు సత్యముగా దీని నెఱింగియె, తమ నేలుదు రిచనియులు & శౌర్యస్ఫూర్తిన్.

చ జననముదాయధర్మములు శత్రుత్రియధర్మము లొక్కరెటిగాఁ
గనుఁగొనరావు పెఱుగనె శక్తిస్పృహఁ గేవల సత్యయుక్తవ
ర్తనము నృపాలయోగ్య మనశరాదు; స్వతుల్ వచియింప నిట్లులే
మనమున నూహ చేసిన ఊహాధర ! యట్లులే తోచెడుం గడున

470

నీ తమగుట్టు శత్రుభూతధవులకు సుంతయు, దెలయంగఁ నియకట్టులుగ నునుపఁ
దగుఁగదా నృపులకు శదానివచించిన, గార్యముల్ చెడుచుండుఁ గదనమందుఁ

- తతగురుగాకకంబుగను శ నా నానవతి ర్నికంబుగా వుండు
హౌతమును గాన నున్న పలుక క్కరిగిన్ నొమ్మున నెట్లనే? 481
- ఆ జ్ఞానమున నై ననుండులకు నీకు, పాపకు కున్ నెట్లనే భయంబున
జాలెనున్న విద్యనెట్లు! లకంబు, పునెనెదె కే నొకప్పుడెట్లు? 482
- క లుకుం దోలినాడుట్టులె, ములుబులె నెట్లు నొక పాపమున గాన
జననీజనకుల పల్కులు, వీల నేకి కలుగు నీ కు నొకరిగింపు 483
- క. లోకజ్ఞానము నీడిన, ప్రేమమును గురెన నెట్లు నెట్లునునై
ప్రాకటపెట్టవలంబులు, నేక శిరి గనులు నుపేయింప ను మానీ! 484
- నీ అదియెట్లులన్న దో శ నొకల ముండుట, వెలుగగాడగు భక్తము లొనొన్ని
మతోకొన్ని పరికరములును సేలగు, లుభధమము గల్గు పోకిరి బాక
రాదనుటే ను శాసనము నునినని, నొకరిగి లెదె నీకన్న మెట్లు
సంచరించిన గు నొకప్పుడెట్లు పుట్టు, అందు విధేయము శ నొక భక్త్యు
తే ధేద మడుగంటు, కాన లభింప నొక్క, కాన మెన్నార్చెనై న నీలాతలమున
బెద్దయని పిన్న యనియెట శ ధన మొదల, దేని సాగదు లోక మొత్తేని మాని!
- ఆ. తనకు నెట్లుతోచుం శ దొ నెట్లు నెట్లు, మెలుగుగునయ్య శ దేల యెట్లు
పలికినాడ వసుచుభావించుచున్నాడె, బెడదె లోక ముట్టచేతలల 486
- క వేదస్మృతిశాస్త్రగణం, బేది హేలంబంచు వెలుపు శ నిక యెదె యనుచుం
దాదెలిసికొనుటకె సాకి, నాదైవం నెచ్చె నంబు శ నయంకగదే? 487
- క కామాద్యపహతమగుచున్, భీమహిమము మాటుండుం శ నెలికిగను నయే
మేమితలంపుల జనునో, యామాడ్కిన్ ఎత్తిలంగ శ నగు నంకిగదే. 488
- క నితచస్త్రము పీతంబుగ, నితరులకుం దోచకున్న శ దృగ్దోషమునం
గతి దోచు నట్టనేత్ర, ద్వితమము గనునట్ట చెట్టతెఱుగున నిజమా? 489
- తే. కలరు ప్రత్యక్షవాదులు శ కాని వారు, ప్రత్యగోత్త నెటుంగ నేరకు మునీంద్ర!
యాగమానుమానములు ప్రత్యక్షమట్లు, తగినయుపపత్తియనునాల్గుభక్త మెటుంగ
- తే. అర్హములయినత్రోనలొ శ ననిరి పెద్ద, లందు మాడవదే చాలునఖిలమునకు
ననుచుబల్కితి విదితగునయ్య! నీకు, భక్తవిదులెందు నిద్దానియగు ననుదురె
- క. ఇలపై నా స్తికు లనువా, కలె ప్రత్యక్షమె ప్రమాణరాజి బ్రథమపై
చెలగెడు నయ్యది యొక్కడె, ఫలదంబని పల్కుచుండు శ బాలిశు లగుటన్
- నీ. కర్మ మప్రతిహతగతి బద్ధు లిడుగుండ, సర్వసాక్షిగ మహేశ్వరుడె వెలయ
బరవశుండయియెట్లునరుడు ప్రత్యక్ష ప్రమాణంబుకొలది తేమమును గొంచు

స్థిరబుద్ధి యివ్విధిఁగఁ జూచు గర్భోప, హతుఁడౌట నతనికెఁగఁ ట్లమరు సుఖము
 శాస్త్రకథతీయనిఁగఁ జనుఁడదేగ్గయు, నాచరించిన ఫలమబ్బు దనుట
 సత్యమేసుము; నీని నేరసఁగి గాద, నంగఁ గర్చును? బ్రహ్మరీనాథు లెల్ల
 వివరగఁ దోచివయ్యుగఁజను నెఱుకఁ, బాపభయమైచనుండంగరలదె చెపుమ

మ ఎరదేశంగున నొక్క నాఁడు తుధ ఆఁగ న్బాధింప నన్నంబ గె
 స్వీకరిం జక్కఁకఁగూడఁ బ్రాగ్ని సతైవ్యాఁ డాఁకిటన్ వేడ నా
 సంబంధోఁగ గల్గు నాలుక! యిదేఁగఁ తక్రాన్న మీసుంతయే
 దొరకెం దైకొను మంగుఁ బెట్టని మహాధూర్తుండనౌ నా కిటన్ 494

ఆ అన్న మెట్లు దొరకుఁగఁ నప్పుడు పెట్టనఁ, గానె యిపుడు కలుగుఁగా యని తన
 గుంత తానె తొలఁచుఁగఁ నయె పూర్వజ్ఞాన, మొకరు చెప్పుచున్న సమద్యమమున
 కఁగిఁ బ్రత్యక్షంబనఁ, గా నెగడు ప్రమాణరీతిగఁ వర్ణింపఁ
 గానంబడు మే లంగవి, మానీ! న్యాయ్యంబె యిక్కమాటలు చలుకన్ 496

సీ నయనగులకును గతనబడనిచూతత్వ, మీవాదమున నిల్వఁజెట్టు లరయఁ
 గనుక నా స్థిరవాదఁగఁ మనచలయంగఁదె, నొర్ధ్వదై హిమనుఁగఁ సట్టికర్త
 మందఁదేయంబడుఁగఁ నాదానములఫల, మందున్నదేహి కెట్లంటు ననుచుఁ
 బ్రశ్న మొనర్చితి, గఁ బాలికుల్ నమ్మంగ, జాబాలిమునివర్య! గఁ సాధుజనులు
 చింతనొందుదు రిద్దానిఁగఁ జెప్పినంత, గర్తఫలముల నెటు దేహికాంచునో యను
 సంగియం బెటు నీదగుస్వాంతమునకుఁ, గలిగెనో చింత నామగి నెలఁగొనియెడు

చ అలరెడుఁ గంటువొక్కటి యశహార్య మదౌ నెననింగుఁగిరి యీ
 యిలపయి నెట్టికర్తముల గఁ నెవరు చేసినఁ దత్ఫలంబులన్
 జెలఁగెడు దైవశక్తి గొని గఁ చెప్పును వారల; నట్లుకొట మ
 స్తులకును దైత్యవైరులగు గఁ నొప్పెడుజుట్టఁకంబు దట్టమై 498

క ఘనముల భర్తనించినంత న, నని బొడము శిలీగర్థము లనుబంధ మదెట్లొ
 కనుగొనఁగలవో మానీ! వినిపింపును తెలిసియున్న గఁ వింగం బ్రీతిన్ 499

చ సుసజమిత్రుఁడ స్తమయశైలము గాపున కేగినంతనే
 సుసజముల్ ముడుంగు విశచత్వమునొందును గల్వ లివ్విధిన్
 వరునఁగఁగఁ గారణము గఁ బ్రహ్మమునీ! తెలియంగనోపుదే
 పుంపుల కెట్లులే తెలియఁబలనికారణ మెందుతక్కఁగన్ 500

క ఆరితిఁ గర్తఫలములు, నేరికిఁగనఁబడనిత్రోవ గఁ నేగి పొలయు నా
 పూరుషు నటంచు నెన్నుము, భారణిదివిజేంద్ర! సత్పథం బిదె సుమ్మీ 501
 పామరులు గాఢభక్తి, నేమంబున నిష్టదైవనిచయము గొల్వన్
 గామితములు ఫలియించుట, నీమనికి దోషదొక్కో? గఁ నిజముఁ బెలుపుమా

- తే. ఇట్టియువదేశముల వారి నెల్ల నా శ్రింగులకు కరుణగలవానికర గొంకి వీవు
శాస్త్రవేత్తలనుగూర్చి నీచరణమునా, నెడదె లో దాని ముగియు నెడగెప్పు నేల?
- తే. వేదమాన్దంబు మఱి శాస్త్రవిశిష్టములు, నీమహర్షులకు నుపసేచములుగ
జేయబడియె న గావున శిష్యులెల్ల, మూలకుంటె నెని మహాని! శ్రీ గోవిందు
- ఉ. ఎన్నడుగాని శాస్త్రము శ్రీ విద్వంసులకు లింగు లోన్ము, నే
మున్నటి శాస్త్రమున నెలక శ్రీమహాసాగున యట్లు లేగ వి
విద్యన్ను తమా నటించు నెగ శ్రీ గునకయెనిరాని మూల్యం
డన్న బ్రచరణాత్మకుడెయూటను మూల్యంబు ఎల్లమెక్కడ 505
- చ. పురుషుడె శాస్త్రవర్ధకులక వీల నెఱిగియె యెలకు నెంత నా
జరపుకొనంగ శక్తుడగు శ్రీ సామంతునిం బడి యూహించెతనే
యరసి యెన్నుటొప్పు నిదోయోసు సమలతహర్షకుండు భూ
సుముని కర్య! నీమగని శ్రీ సూన్యతకుండును నిశ్చయంపుమా. 506
- శా ముం దెన్నుండిను బల్కు నిట్టులని నంతభూతప్రయోగంబు సొం
పొందంగా శపథంబు నెగు మునుముల్ శ్రీ పోవురామి! యూనిరా
ద్యుండంబుల్ ముదమందు సేవ్యుడె హృద్యధిక్ బ్రయోగిండు చా
నం దుప్పల్ మఱిచెయ నూల్క నెడసామంతం బంతయున్ మాతెనిన్ 507
- చ మునినర! యొక్కమాట వినకబోలును నీను బరాభ్యుదందు నా
వినుతిని గాంతునట్టిడగువిశ్వవిభంకును శాస్త్రబద్ధు
ర్తనమున గాలముం గడపుం శ్రీ బాసు స్వతంత్రుడ నంగు దోచురీ
తిని జరియింప నూల్కనెన శ్రీ భీమహిమంబున మించియుండియున్ 508
- తే తనప్రసృత్తని గాంచి యితరలుగూడ, శాస్త్రవిధుల నుల్లంఘింపగజాలియుందు
రనుచు గావున నీవంతియతడ దెట్టు, లిచ్చకొలదినివర్తింపవచ్చు జెపుమ
- క మునులే శాస్త్రము మీఱిన, జనులెల్లను మీఱునుండరజరియింతురె చా
నను లోకవృత్తి మెల్లను, గనదొక్కో మాన్యుభుభముకల్గునె చానన్? 510
- శాఖలి శ్రీరామనితో విన్నపంబు సేయట. —
- చ అప్రియమాట శాస్త్రహిత శ్రీ మా విధమొప్పుగ పొచ్చరింపగా
విని మునిపర్యుడెంతయును శ్రీ విస్మయమొంది వినీతియొప్పుగా
ననఘ! మహాపరాధమున శ్రీ కాలయమైతిని జ్ఞానహీనుడం
చనడగు చూలు నొందుటకునర్హుడనై తిం గదే తమింపవే. 511
- ఉ. శ్రీఘనవర్య! నిన్ను నభిషిక్తునిజేయగ గోరియే మునుల్
పౌరులు చింతనొంద మది శ్రీ బాటిలుదుఃఖము పెంపునకొ స్తుతి
స్ఫారవచస్తతిక దెగడి శ్రీ కల్కితిగాని శ్రుతిప్రజోక్తగం
భీరతరాశయంబులను శ్రీ వీఠిడినై వలదంచు బల్కుజూ! 512

అ. శిష్టులైనవారు శ చెప్పినచొప్పున, వర్తిలంగ గురుశరభంబు లొదవు
నంచు నెఱుంగుదును మహాప్రభూ! నీరాక, మదిని గోరి యిట్టి శ మాట లంటి

మ. సతతంబున్ భవదంస్రపంకజములన్ శ స్వాంతంబునన్ నిల్చి నీ
యతులామోగము నొందగోరి లప మేనత్యంతభక్తి ఘలా
యతసక్తి విడనాడి సల్పుదు సదాహర్షంబు నీనేవయే
మతి న స్వేలుగ నెంచబోకుము కృష్ణ శ మన్నింపు మో శ్రీపతీ 514

నీ చార్వాకమతము నీజనులకు బోధించు, నాదృతి గలపాండరసంచూఁదలచు
కుండంగఁ బ్రార్థింతు శ నోపరాల్పు! కృపా, శరథి! దాశరథి! నీచరణపంక
జములయనాన నటంచు శ శరభంబు చేయుదుఁ, ద్వైపాలనమున యోధ్యాపురంబు
వలచియున్న పటంపుఁజాలుకంగ నింతయే, సంకోచమునుమానిశ్వాంతమందుఁ
తే గలుగు హర్షంబు పెంపున శ బలికినాడఁ, సత్యభనుడవు సర్వవిశ్వప్రభుడవు
దేవదేవోత్తముడవు నీతీరుఁ దెలియ, శక్యమే యేర్పిత నోపరసిజాతు! 515

మ అని ప్రార్థించిన శ్రీరఘూద్వహుండు నెయ్యంబార నీక్షించి య
మ్మునిదొనాశయ మాత్మ నెంచి నగరంబుఁ జెచ్చి లన్ భూపుగా
నొనరింపం బనిపూని యట్టిదగుమహోగంబు గావించె నం
చనుమానం బొకయింతలే దనుచు భక్తకృగ్రేసరుండం చొగిన్. 516

అ. నిశ్చయించి పలికె శ నీయాశయం బేను, నాత్మ నెఱంగినాడ శ నట్టులైన
బామరులు వినంగ శ బాటలుఁ గీడంచుఁ, దెలిసికొనియె యిట్లు శ పలుకఁగలసె

ఉ. ఇంచుక విద్య నేర్చి తమ శ కల్ల శ్రుతిస్త్రుతులందుఁ బాండిత్య
మించిన యట్లు పల్కుచు నశమేయమతిప్రబలప్రశస్తినిం
గాంచినయట్లు వ్రేలుచు నీకామయశంబును గాంచగోయన
వ్వంచకు లాడుమాటలను శ బల్కితివే యని వింత నొందితిన్ 518

తే. నాస్తికుడ నంచుఁ బామరశరణులు తెల్వి, గనుదు రనునాశ నవ్విధిగా బలికితి,
నం తెకాని యెఱుంగ నే శ యార్య! నీదు, చిత్తవృత్తివి శేషంబు శ జెప్పనేల ?

మ నినుగోపించితి నంచు నెంచకుము మానీ! నీమనీషన్ మునీం
ద్రనికాయంబు వినంగ నిట్లుపలుకన్ శ రాదంచు వైధేయులే
యనుమానంబును మాని యాపథమునన్ శ హర్షంబునం బోవ నూ
ల్కొనువా రంచుడలంచి కోపమును బరబ్బుల్ దెల్ప నీరీతిగన్. 520

ఆ పలికినాడఁ గాని శ బ్రహ్మమానీ! నిన్నుఁ, దెగడఁదలచికాదు శ తెలియుమిద్ది
సత్యమనుచు; మున్ను శ సత్యేతరముఁ జెప్ప, నింకఁ జెప్పఁబూన శ నిది నిజంబు

ఉ. చెప్పినమాట తప్ప కటూచేయుట యాశ్రితరక్షణం బదే
ముప్పుపొసంగనున్న నొకపాళికఁ దా నడువంగఁబూను టా

- క్కప్పడు నాచట్రమున కింబు బంగారుల నీళ్లులం
 పెప్పుడో వెసనాడను బుసంగి! మెలుగునను నాదాదరామున 522
- చ జనదనిచెలల బట్కిచి కింబు గొంతగొంతగొంత గొంతగొంత
 మనమునంగల్గి వాంఛితము కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత
 కినబడినం బొసల్ల నిది కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత
 చును కపథంగు మెలుగునను కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత 523
- చ పురుషుల డొసర్చుపాఠాభిలాష గొంతగొంతగొంతగొంత
 దంమున ధర్మముబుద్ధులును కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత
 సకయంగల జాలంగల గొంతగొంతగొంతగొంతగొంత
 త్కరముల జెనువాడు కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత 524
- చ. ఎలుకులు పెమ్మలేల సగిలబొంగునట్లు చరింపబూనగ
 నల బడసాలునెగ్గె ముజగ ప్రయ్యత్న బరిచి గొంతగొంత
 చెలగును కాటవీగులను కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత
 రలుగకియండ ఎచ్చెను కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత 525
- క అనిపలిక జాబాలిగా, మునులరగ నిరి నట్టికూటలు కలకం
 జనదని తృప్తింగని శ్రీమని గొంతగొంతగొంతగొంత 526

వస్తిముని శ్రీరామునకు భర్తృవదేశముచేయుట.

- ఉ అంత వస్తిమహానికల కింబు మిథ్యలొరపు క్రికవిభు
 జింతయొకంతలేని మృత్యుచిత్తునిగాంచి సచిం చె నిట్లుభూ
 కాంతశిరోమణీ! గివిజగంబువ జీమిటా గ్రహగం
 క్రాంతమహాంబుజంబు నయి కింబు గొంతగొంతగొంతగొంత 527
- నీకొక్కరుండు తెల్పెను, ప్రాకటధర్మం బడెట్టిభంగి వెదకినక
 లేకున్నదైన నిత్యతీ, నీకడ దెలుపందలచింతని గురుకృపాధ్యా! 528
- క మునిపతి జాబాలిక నిచ్చినయు త్తరములను వినితి కింబు
 బు నయిన నొక్కవిశేషంబునె తెల్పగ నిట్టియముగ కింబు 529
- క. కులగురుగన్న సమూఖ్యం, గొంతగొంతగొంతగొంత
 ద్వం గొంత గొంత పాఠ్యంబుల ఎచ్చెను యాచకుండ కింబు గొంతగొంత 530
- కాన వినిగోకు సాచారకాండవిమతి, ధర్మము గొంతగొంతగొంతగొంత
 పయ్య నాయెడగెల్లు దగ్గరి విశేషమున విచదగు శ్రీమహాభూపవర్య!

— శివభూజోపదేశము. —

- చ. పరమశివుండు నీకు గనుపట్టునుపాస్యండుగాగ నీవు శం
 కరున కుపాస్యదేశతవ్రగా గనుపట్టును పిద్ది సజ్జనో

- త్కరమున కల్లె యజ్ఞులదుః శ దగ్ధయా మే లొసగూర్చునంచు మీ
రిరువురు నిక్కయించుకొనినయే యొసరింతులు దానిపద్ధతీన్ 532
- క. పరమేశ్వరుఁడేకడ మీ, యదువుచుగూఁ బొడమె విశ్వోపేతమునకై భూ
వరలనయి! యొక్కతత్త్వమె, పరికింపఁగ నివ్వరుగఁ బ్రభవ మందెఁజుమి!
- చ. లేలగునెలేని యట్టకుమిత్ర బ్ర మివును శంకరుండు వే
బలముతప్రభా మున శ నారయ సే నిధిమండవంశ నే
ర్పలఁగ నజ్ఞు లందురు మహాత్ముఁడు శూలయే మిన్నియించు ని
ట్లలగుచు గొందఱు అజ్ఞులు నహంకృతిఁ బల్కుచునుండ్రు రాఘవా! 534
- క. ఎరులేగలఁటఁ బేరనయి, యురహంకృతి దూషితు లగుభూర్ములు వేరే
ధవణిం గలపామలము, ఎరుగ నిరయాంధువునను శ బడఁద్రోతు లహ! 535
- మ. నిను దూపించిన భూలలోచనుని గుర్చి తీర్చదుండంచు నే
యసుమానంబును లేకతిట్టినను బ్రోయిచ్చిత్తమేలేక యిం
తనిచెప్పంగఁ దరంబుగాని యునునాతెనందు ప్రాప్తింపనం
చును బంధింప శ్రుతిస్తోత్రజము లోకక్షోణిధివాగ్దత్తజా! 536
- ఉ. నీవని విష్ణుమూర్తివి పేరినింద్యచరమ్రులఁ మ్రుంప ధర్మమున్
బాసనపద్ధతీన్ నడింపఁ బ్రాజ్ఞులనెల్ల బహుకరింపఁగా
నీవసుధన్ జనించితి వహీనపరాక్రమ! దేవసంఘసం
భావితదివ్యః శ్రిశశభాసమలంకృతి చక్కిదంబకా 537
- ఉ. ఐనను మానుషాకృతి మహాదృఢఁ దాలిచి యర్హకృత్యముల్
పూని యొసర్పసున్న నినునబోలు ప హాత్ముల కవి కౌర్యుని
తానములంచుఁ దెల్పుట యసర్వమె యైనను దెల్పువాఁడనీ
సూన్యతభాషణా! రిపువిశోషణ! నజ్జనబృందపోషణా! 538
- చ. సరిసిజనేత్ర! యెవ్విధిని శ సాధుఫలప్రదకర్తజాల మీ
పురుతరభక్తిఁ జేయుదావొ శ యుర్వికయిన్ వసియించునెల్ల ర
క్కిరణి నొసర్తు రట్లగుటఁ శ గర్హము లయ్యవి యుండుటొప్పు నీ
నరులకు శ్రద్ధగల్గఁగ నొసర్పడగుంగడ నీకు నెప్పుడున్ 539
- చ. కిలపుగదా యినేకవిభవకర్తము లందును భక్తిజేయ స
త్ఫలము లొసంగుచున్ దుగ శపాపసుఖంబును గల్గఁజేయ ని
మ్ములఁదగి కష్టమే యిడక శ పొల్పుడు శంకరపూజ యిత్తటిం
దెలిపెద దాన నెల్లరును శ దృష్టిని గాంతురు శ్రీరఘూద్వహా! 540
- చ. ప్రతిమను బూజచేయు టది శ పామరలోకహితంబు; దానను
న్నతఫల మబ్బు; దట్లగుట శ వైజహితంబును గోరువారు త

త్వతిమల జోల మానదగు ॥ ర యవ! శంకిం లింగమూర్తిగా
బ్రతదిన మర్హరీతగు ॥ భక్తభంగున గొల్వ శ్రేయశా 541

చ తొలదిన మేగి యెడపర ॥ ధూత్యధామవిరామత్తిం
బులగని యందు పెండన ॥ యూడననీ గిలమంబమృత్తిక
గలనజలంబు జల్లి కొనభాగగు శంకిం నెప్పలబుం
దలయచు వాని గొండు లుచలంబని యుగమునుల వచుచెనెన 542

మ. ఇది నీపూజకు నష్ట మందెఱుగియే ॥ యాశాన! యూత్తికం
బుకరిం జేరిల మృత్తు దినగొనియ ॥ ధూత్యేత్తికంబుం
జొదలం జాలిననీడు వాక్యముననె ॥ ముప్పంబుగ పిల్లముల
మది నేవారు తలంబు పెక్కుమిలతె ॥ మన్నించి కాపాడె 543

సీ. ఈమృత్తికంగొన ॥ నేధూతములకైన, వానిపుట్టి యుగయనట్లుచెయి
వలయు విశ్వేశ్వరిం! ॥ భక్తదా! యనిపేడ, ములల ప్రక్షింపి నీర్మలజలముల
నింటికం జనుచెంచి ॥ యింపైన వొట నామృత్తిక నుసచి కానెట్టికొం
ములను దీరిచి వేగ ॥ ధూతవిభు మది, స్థగియుంచుయె ॥ లేచి చిక్క గొల్వ
తే. కృత్యములచేర్చి హరిని కేగ నీల, ములల నెదరుగ నావియ్యమునుగొల్లు
నిలచి సంకల్పపూర్వకనియతి స్నాన, ముచరింపంగడగు నమయమ్మనందె.

ఉ. నీమునుండి ధూమమది ॥ నింగిక బోవుచునుండు బాష్పమే
యూరయఁ దెల్లవాలునపు ॥ డాసలింబులనుండియే జలం
బారగఁ బోవు నింగి ॥ దె ॥ యాసమయంబు జలంబులాడెగా
సారము దేహమందు జలనంగతఁ గల్గు నటండు కోవిదాల్ 544

తే. సకలదోగంబులం బాహజా ॥ సన్ననముంజేయి పయ్యది ॥ చూచనము
గల్గుచింతలు పోవుట ॥ ఘనమే దొన, శ్రీఘ్నూర్వహ! సద్భక్తచిత్తగేవా!

శా. అంగవ్రాతముగల్గునట్లు దివిలోఁబూరాధ్య భావించుచున్
సాంగంబై తగునట్లు లచ్చనల భక్త్యావేశ మొప్పార శ్రీ
సంగత్యుత్తమకందునిం దనుప నందదూర్భలాభోత్కరం
బుం గాంచంగ ననర్హుఁ డెన్నివిధులన్ ॥ బూన్కిన్ విచారించినన్ 545

క. లింగాకృతి నారాధింపం గల్గుమహార్హములగుఁఫలములు మోక్షం
బుం గల్గించు మఱియు నది, సంగతసత్వాభిరామ! ॥ శాత్రవభీమా! 546

సీ. వామూదూర్భవభవ్యమృత్తిక చేత, శివలింగ మొనరించి ॥ చెలగుభక్తి
సవిధి నారాధింప ॥ సకలసత్ఫలములు, లభియించు గష్టంబులం దొలంగి
శర్మముగల్గును ॥ జందనంబున లింగ, మొనరించి పూజింప ॥ వినుత యశము
దిక్కులవ్యాపింప ॥ దేజరిల్లు నతండు, గోమయంబున గాలకూటకలిత

తే గుణిని నీర్జ్వల పూజించుఁ గలుగు శత్రు, సంహారణరూపశర్మము శ స్వర్ణలింగ
ముగఁసుశంకరనిర్భయశనఁగఁగుటనము, నెఱుఁగుదేహంబులభియించుమిహిర తేజ!

క. గంగఁబ్రాంత గోపాల్మయం గగులం జేసి లింగశ్రమును నూజింపన్
సంకేహమేల! సకలంబంబులు గల్గ దేవనాయకవిశుతా! 550

తే వినుల ప్రికచ్చుత్తక శ నమలచంద, నాంచితమ్ముగ నొనరించి శ యభవులింగ
ముగ నీచర్చయూ రాధింపనగణింపల, ములుతవంతన పొందుఁబెక్కులిక నేల!

క. శంఖలింగపూజనంబున, వివిధములౌ ఫలము లబ్బువిశ్వేశ్వర! మా
చక్రలకు దేవతలకు నీ, శంఖలింగ రాధనంబు శ శివదమునుమ్మా! 552

తే తేజఃపూజ యటంచు, పశంభుపూజ, కలలంబున శంఖలింగంబు నునిచి
భక్తిమీఱఁదిలంఘిలత్తబైల్వనశము, లొగిని గొనివచ్చి పూజింపదగునువిధిని

సీ నలలంభజేకంబు శ లలతగంధాద్యుప, చారముల్ శాస్త్రైకసరణే నడపి
తాత్కాలికమ్మున శ పగిన్వై వేద్యంబు, సాగించి ప్రార్థింపిజలములందుఁ
దల్లింగవంబు సుదానవానూర్వూ, ముగ నుప్పడగు నిట్టిపూజయొక్క
గడయల్ సాగించి శ కామారఁ బ్రార్థించి, భక్త్యుడనే నంచు శ దలఁపవలయు
తే నిట్లు లనుదినముచు జేయ శ నెల్ల క్రితువు, లఖిలవాసంబులును జేసిపట్లయగును
సకల పాపనికృంతన శ తమముగాఁగఁ, బల్కుదురు దీనిబంధుపాపవనమతులీల

చ వసముల కేగి యందు మనునవత్సరముల్ నివసించునీవు దీ
నిని దృఢభక్తి జేయుము వినిర్మలకర్తయశంబు లబ్బు భీ
లనిగలిగించు దానవులు శ తీవ్రభవచ్ఛరపంక్తి దూల చ
య్యన జమునింటి కేగుదు రహార్య రాక్రమ ముప్పుమీఱఁడున్. 555

క. రామా! నీనామజపం, జేమఱికి యొనర్చు నీశుఁ శ డవు సలము త
న్నామజపం జొనరింతువు, భీమహిమముపొంగ నన్ను శతంపఁగ దివిజుల్. 556

క. మీరిచ్చి రిట్లుచేయుట, యారయ భేదంబు సుంతయైనన్ మీకుం
జేరఁదటంచుఁ దెలుపన్, సాంజ్ఞలు గినిఁ దెలియఁజూచుదు రనఘా! 557

శా హీనస్వాంతులు దీనితత్త్వమిది యంతచేమాత్ర మూహింప కీ
శాసుం దెక్కుడె చక్రకింబె ననుచున్ శ సౌజ్ఞానాహూన్యశక్తి
గానం యుమె బల్కుచుండు రతి నికిం బగచొగి బాటకుల్
శ్రీసాధున్ నిమఁ దూలనాడుదురు కంఠిద్రోణ్మల్ల ముప్పం గడున్ 558

చ హరుడె మురారికంటె గడిపనల్పుఁడు తల్పదనోకుండు ని
ర్జరగణమందు నొక్కడని శ చాలఁగఁ బల్కుదు రిట్టివాని నా
దరణముమీఱఁ గొల్చి సుహదంబును గాంచఁగఁగోదనల్పులా
వదుననె శంకరుం దెగడఁ శ బాల్పడుచుండుదు రోరఘూత్తమా! 559

చ కరతలలింగపూజ స్తుతికాండనుతంబని కీర్తిగాంచు; దు
ర్భురిపుటాలపావకము శ వాంఛలనీయంగఁ గల్పభూరుహం
బుదుతఁచాకపుంజముల శ నొక్కటభస్మము చేయఁజాలు; శ్రీ
కరము నగున్ యిహుద్వహ! యిహిన్ బనిపూనుము నిర్వహింపఁగన్. 570

చ ఇతరుల హిలగోలబృహదే సఫలంబని పెద్దలందు రీ
క్షిల్లులు ధర్మచంస్థితని శ వేదఁజేయఁగ నుద్యవించి తో
శతకళ నేత్ర! సుగతంబు నశపాభ్యుపగార్యము లేకయున్న న
జ్ఞతతికి భక్తియోగమున శ శ్రద్ధ పొసంగఁగఁజేయుమీ దయన్ 571

మ నిచులక్ష్యంబుగఁ జెసికొంచు మనుజుల్ శ నీచెట్లులింగార్చనం
బుచు భక్తింబొనరింతువో యటులు తాముంగూడఁ జేయంగ వాం
ఛను గాంతుండ! దానికేగద ధర్మ శ జన్మించు తోరామ! నీ
చును చెల్పందగు నట్టి దేవియును నామంగల్గునే శ్రీపతి! 572

చ కరతలపూజకంఠెఁ గనఁగా నెదియైనను శ్రేష్ఠమంచు నె
వ్వల వచియింపఁజాలరు; ధ్రువంబిది; విగ్రహపూజనంబు శం
కరుఁ బరిత్యజ్తుఁజేయ నెటుగొని రవంతయుఁ జాల దోమహి
నరపరిపూజితాంశ్రియుగ! శ వాస్తవమీయ దటం చెటుంగ వే? 573

నీ నలునగిదినము లంధకరిపుఁ బూజింప, వాంఛితార్థములు జనమునఁబండు,
మానత్రయింబు సుసూధపు నర్చింప స్వర్గంబు కరతలసంగతమగు;
నాటుమాసములు మహాదేవు భదియింప, గంధర్వలోకంబు శ గాంచగల్గు,
సంవత్సరంబు శ్రీశంకరుఁ గొలువంగ, సత్యలోకము నివాసముగఁ దనరు;
తే మహాప్రదోషములందు శ్రీమండితగళు, భక్తిసాంధనముచేయఁబరమపదము
దొంకుజుమ్ము మహాదేవు శ కరుణచేత, శంభులింగార్చనఫల మీసరణి వెలయు.

క. అమరుఁజతుర్విధపురషార్థము లీశివలింగపూజఁ శ దప్పక జరహన్
విమలాంతఃకరణా! నిత్యము దీనింజేయనియ్య! శ యార్దులు మాయన్. 575

చ. మనుజుఁ డెఁందు నోట నొకమాటయినన్ శివ! చంద్రశేఖరః!
యని ప్రియమాగ భక్తితగ శ నార్తిహరుండగు భూతనాథునిన్
ఘనకరుణామహాంబునిధిఁ శ గామహున్ స్మరియించినంత నా
తని కిరుదే యభీష్టసముదాయము చేకులుటల్ మహాప్రభూ! 576

తే తొలతఁబంచాక్షరినిభక్తికలితుండగుచు, శక్తికొలదిజపించిశాస్త్రహితమొప్పు
నట్లు శివలింగమట చేతీయందు నునుచు, కొని సమర్పింపనగు శక్తికొలది రామ!

చ ఫలములఁగోరి యివ్విధి నశుండతపఃఫలదానదక్షమై
వెలనెడు శైవపూజనము శ వింతఁగ జేయుదు రెల్లవారు; ౮

- కలితహృదయజాత! స్వయంకారేణోచుత! మమచంద్ర ని
 ఘ్నబలము ముగ్ధావస్థలందు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 578
- హరినామధిక్రమమున, స్వయంకారేణోచుత! మమచంద్ర ని
 కరణం ముగ్ధావస్థలందు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 579
- అ మమ భాగ్యమున గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 580
- తే ఇట్టిధర్మములు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 581
- ఉ కామన గీతనిర్వచనమున గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 582
- మ నిను గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 583
- ఓ ప్రతిదినము ముచ్చటచేసి, వితమున గలపొసకొనుచు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 584

అ యో థ్యా కాం డ ము.

- క. అని మణియు నిట్లు తెలిపెకా, మమచంద్ర ని
 ఘ్నబలము ముగ్ధావస్థలందు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 585
- చ. చను సదియెట్టిదో త్రిదశసన్నతుడౌ భగవంతు చెంత నే
 ర్చినయటు తెల్పబూసుగదా శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 586
- తే దండకారణ్యవాసులై శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 587
- ఉ దానవు లేగుదెంచి నను శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్
 బలుమారులు గానంబగు శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 588
- చ. ధరణిగలట్టిదుష్టసముదాయము జెండి విశిష్టశిష్యులకా
 నీరసుఖము క్తులై మనంగ శ్రీ పరమేశ్వర! నీ నామమృతానిన్ 589

- చర! స్త్రీతులెల్లఁ నెల్పెడిని శనన్యమృగంబులఁ దీవ్రసాయణో
త్కిరమునఁ జంపులెల్లఁ దముఁ శఁగొక్కినుటంగద నాఁ గరంజొణో 589
- ఉ. పాప మడంప భర్తమును శ బాదుకోనందగునట్లు నిల్వఁగా
భూపరిపాలకుండు తగుఁపొలిక యత్నిముచెయ్యుటొప్పు నా
కేరపంథి లేడనుచు శ నెన్ని సుఖంబున నుండఁ గూడు నే
శ్రీపతి! యట్లుగాన వనియజేరి దురాత్ములఁ జంపుమీ త్వరన్ 590
- క నీరాక యెప్పుడో యని, సాచెకుసాచెకును గర్త సంగతి దోహత
గూరాసురదూహంబులఁ, జరిరి సుర లాననంబు శ శ్రీరఘురామా! 591
- క శాపవశంబున భీకర,దూహంబులఁ గానఁబడుచు శ రూపింపంగా
నేపగిరి దండుగాని మ, హాపురుషులు నిన్నుఁజూచు శ నాదరణమునన్ 592
- చ. నినుఁదలపోయెడుమా మనిని శ నిల్వక జ్ఞానము పోవుచుండఁగా
దనుజత కర్హ మౌపనుల శ దాహణరీతి నొనర్చుచున్నవా
రనుపమతేజ! నీపు చని శ యాశరదూపుల దేవనర్వులం
గనుఁగొని శాపమోక్షము నిరకామకృపక వడి నిమ్ము వారికిన్ 593
- ఉ. వారల దాష్టకర్త సమహాయమె శాపము నొందఁజేసె; నో
శ్రీరఘురామా! సాధుఫలసిద్ధిని గూర్పఁగ సాధుకర్త మే
కోరికమీఱ నిన్నుఁ బురికొల్పుచునున్నది దానికోర్కి నిం
పారఁగఁ దీర్పఁగాఁదగుదు శ వయ్యచయన్ భవదీయరూపమే. 594
- ఉ. నీదగుశాసనంబె ధరఁజిం బొలుపాచును గర్తరూఁతక
శ్రీదయితా! దదీయగతిఁ శ జెప్పఁగ నేర ర దిట్టిదంచు నెం
లే దపమొప్పుఁజేసి యశ శ మెంతయుఁ గాంచిన మాని నర్దులే
వాదములందుఁ గీర్తిగని శ వర్ధిలుపండితులే రవంతయున్ 595
- ఉ. కానల నీపు వర్ధిలుచుఁ శ గర్తగతులొ పరికించి వారికి
దేన నసుత్తమంపుగతి శ తేటపడుక వడి దానిఁగూర్చి నిక
ధ్యానిముచేయుమానులకు శ దర్శన మిచ్చుచు సంగరంబులక
దానవవీరసంతతుల శ దర్పమడంగ నొనర్చుమా విభూ! 596
- ఉ. రక్కసులందుఁ గొందఱు హరాక్రమమొప్పుఁగఁ జూపఁజాల శే
యొక్కపుడెంతో మోసమున శ నోరఘుపుంగవ! నిన్ను గెల్వఁగాఁ
బెక్కురు యత్న మూనుదురు శ భీకరతావకశస్త్రరాజిత
మ్ముక్కఱఁజేయు నంచెఱుఁగ శ రున్ద దవృత్తులుగాఁ జెలంగుటన్ 597
- ఉ. వారలు చేయుయత్న ములవంక జగంబున కపు హానిచే
కూరినయట్లు తోచినను శ షోణికి నవ్వలఁజాల మేలు షో

జీవమణా! పొంగున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
వ్యాధి మోలకలంకం నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
598

ఉ భూరిపత్రజాత్రాహునీ భూరిపత్రా నాచరింతుం
సారభూజాబలంబున నొంగున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
వ్యాధిని లెక్క సేయక దూరమొక్క గల బలంబు సాహ్యంబు
పొందగజేయు కలని నీవొందున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
599

చ అతబలవంతులయ్యు భూరిపత్రాల్లె జలంబున రేసి
ర్మతులగి నల్పజంతునికొందున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
స్త్రీలుచుచును సౌమ్యము పుష్కలము పేదలడంగి జేయగల
బలగనలీమూఖతల నీ బలంబున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
600

మ బలవంతుండ నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
చేలమిం బొంగున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
ద్దుల ముంపు బలమోలు నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
గలడంచుం చేలుపంగ నల్పబలునఖ్యం బల్లు సీ కలవిభూ!
601

సీ నీదర్శనార్థమే నీ నిలిచియుండెడు పరివర్తనలనెల్ల
నొందగల జేయుచు నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
జాలినదుష్టరాక్షసబృంహమును ముహూర్తంబున విడుదలంతుం
వధియించి యచ్చోకిపనము నిష్కంబంబున గల నుండగల
తే లొంగు కాన్కలంకైకం నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
సుఖము లొక్కలంబున నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
602

క. పరమేశ్వరు నెడఁబొందు, పరమేశ్వరి యగ్ని వెడఁపంగి
వర శేఖం! యొక్కొకతటి, విహాయి నొలకుగల్గొవిధము కనబడున్
603

క అది లోకదృష్టికే యని, సదమలదిట్టుల తలంతు; నీ సామాన్యుల క
య్యది సత్యమంచు దోచును, గడలయ్యదె మజ్జ తలంతు నీ గలలోపమిలన్.

ఆ. నీప్రవృత్తియందు నీరజా! యది, కలుగుచుండు ననుచు; దలఁపదగును
దానఁ డంతనొంది నీ మానవుల నీవిషయమునఁ జెప్పుకొందు నీ రాత్తు లగుచు
నీరాకను లోపము, ద్రావమొండె మోనివడండు నీ తత్పరమతియై
కోరుచునుండును దానిని, శ్రీరమణా! తీర్పులయు నీ సిద్ధిద మదియా
606

తనదివ్యతపఃఫలముగ, సనిశము పూజించుచున్న నీ యతిదృఢచాపం
బును దివ్యేషుధియుగళంబును దత్ప్రథమ గ్రహింపఁబోలు మహాత్మా
607

అకార్తుకవర్యమే నీ, దాకార్యము ఫలయుతముగ నీ నీకొమ్మలమోరలదలంతుం
నాకృతి గనబడు ననిమొనఁ, గాకుత్స్థా! చేయఁజమ్ము నీ కడుఁ జిత్తముగన్.

మ. మునులున్ దేవతలున్ భవద్వైతము సప్తమోదంబునన్ సాగున్
 క్లుప్తముగానింపక తోడుసూపుటకు నత్యంతత్వం బూనులు
 గనుచున్నా రెపు డెప్పుడంచు దగ నక్కలంబు గనున్ దో
 మనువంశాగ్రణి! దేవకార్యమిది యిప్పుచ్చ క్తసాధ్యంబె యీ 609

మ. నిను నేవీం చెడిహరి లల్పులయినన్ శ సీపాదసంసేవచే
 తనె యత్యద్భుతశక్తి మించి గుణభూత శ్రేణియెం వెంతో
 త్రిసి జెల్వారెడుదానినే మిగుల బంధింపంగ నేర్పెంతయె
 గనుచున్ బొల్తురు వారిములమున నీకృప బొంపు నిగాధమున 610

క. నీవవతరింతు వీధర, బావనరవివంశమందు శ భద్రముల్లెన్
 చేవతలకీయ నంచని కోవిడులెల్లరు లలంత్రి శ గోపలిమినుతా! 611

క. వారిలవాంఛలు పండగ, భూరాటపుల వసిరిచి శ కుమారులు మునిపిం
 సారతులునైన దానన,వీరుల బోలెయింపు లోకకవితల యలంగన 612

ఉ. ఇంక వచింప నేల జగదీశుడవై పురుషోత్తమాఖ్యులన్
 సంకటహర్తవై యఖిలసజ్జనరక్షకతం జెలంగుచున్
 బింకముమీఱు ధర్మమును శ వీడినవారి నడంచుచున్ బ్రహ్మ
 దాంకముచే నెసంగు పరమాత్మ! హరి! కరుణాంబుధీవిభూ! 613

చ. అని పరమప్రమోదమున శ నాత్మను శ్రీరఘునాథు సొంగుచున్
 మునిపతి మోదబౌద్ధకణాపుంధితనేత్ర సరిజయుగ్మంజ
 కనుగొన నద్భుతం బొదవలగా దగులేజముతో వెలంగె, రం
 మునిముఖపంకజం బపు డాపూర్వముగౌ గనుపట్టె నెంతయనె 614

చ. ఎనముననుండు దేవతలు శ పైష్టవలేజము రూపసంతమై
 కనబడునట్లు లొప్పురఘుకాంతుని గాంచి సురేంద్ర కంఠ్య మిం
 కను ఫలియించు నంచు నొడోకంబున దిమ్మని సాగనలం లా
 జను గహనంబునన్ నిల్వ శ త్త్వపతి యీతఁ డటంగు సెంచుచునె 615

క. పరమామోదము నొందిరి, మంపతి యమ్మానివరుని శ సుగునిరవచనో
 త్కరమును నుతియించుచు శ్రీ, వరునుత్తర మాలకంప శ వాంఛలు తగిలన్ 616

క. బరుల కగోచరులై యుండిరి రాముడు భక్తి శ్రద్ధ సేవపు తగ నె
 ల్లరువిన భావము చక్కగ, స్ఫురియింపకయుండఁ బల్కె శ సురలు నుతింపన్. 617

రాముడు వసిష్ఠుని ప్రత్యుత్తరము చెప్పట.

చ. కులగురువర్య! నీదుపలుకుల్ పరమార్థమనోహరంబులై
 వెలసెడు వానిభావమును శ వీటిడినొట నెఱుంగ నేర్చునే 618

- తెలిసికొనంగ జూలదనుక పోలునిచ్చి ముట్టవెళి
బులదగునాకు దోహదమేలుగా ముండుంగరే? 618
- చ జనులమోక్షయిం గెదెముక పక్కగా నుని నెడుగించి యా-
ననముల కీగుచెంచినిక భావభంగములు ముండువశవల
గున ఫలియింపగోవలయుక మెద నిన పాపాల్లెల్లం
బున నివసింపదస్త్రులను లోకంబున నెట్లు 619
- చ భరతుడు ఎట్టువట్టు అనపాలింపద్యుల నాగునిచ్చి
దరముననున్న వాడె అనభక్తి పుట్టుగడలు మూలకల
బృహమున గూలించుడ అనలలయు చెల్లిన వెనకలట్లు
కురుసని యెంచువాడ తినినూరిన నన్ను గలచెచ్చెడలె 620
- మ అదియే నా కీపుడున్నకట్టముల నాద్యులె తగు దాని నే
రప్పదనగా మాన్పగజేయ టట్లులనియ కలహాసించునన్నుడె నె
య్యటయో ప్రస నెఱుంగజేగుడ తవు డోగమల్య! యనంగ నీదే
యిద నంచుం గలపాసె యాభరతు డిత్యార్థు నుడిల్ తొట్రిలన్ 621

భరతుడతవులను పట్టినట్లు.

- ను, పలికె రామనృపాల! నిక్కుమగి సోనల్కుల భవన్తాశనం
బలంబేయికి దింతకూర్చునవియ క నత్వంతభక్తు బద్ధుల
ముల నేవించుచు నిన్నుఁగూడి తరుగక కంఠంగున్నాడె గా
నల నాయుండుననిక గ్రహించి యుధూనాథా! ననుం గానపె 622
- మ మనభూర్వుల్ సచిపాలే కజ్యభరముక క నుండుగా నేలు
ట్లునుచుంజాలి ఆపానంబులను నెంతో పూన్నికై బోవుటల్
వినమే నీద నేయె అపముగా వీరున్న వాసోధరం
జిసి సంవాదము చేయువాడెను మునిశ్రేణుల్ ముదంబందగిన . 623
- ఉ, ఎండకు వానకోర్చి దనుకొన్నట్లులభీతని గొల్పువారి ను
ద్దండపరాక్రమాధ్యులను క వాణధూరిమృగాళి గాంచుచు
భండనభీమ! లక్ష్మణుడె క భార్యను దల్లనిబాసి త్వద్యుతిక
దండక కాననంబున ముదంబున నుండగ నేను నట్లులే. 624
- చ పదినెను నిన్నుఁగొల్చుచు నభంగులశక్తిని దావకాజ్ఞను
వృదులగురాతి సాధముల క మ్రందగజేయుచు మాసరక్షణం
దెద ననిశంబుగోరుచు ద్వేషిపితకార్యము లెల్ల జేయుచుం
దెద ననుజన్తునట్లు నను క నికడనుండ నను గ్రహింపవే 625
- మ, కరుణానీరధి వీవు నిన్ను గనుచుక క గానకపసింపంగ నా
దరముం గాంచెడునామనం బొగి సుమిత్రాపుత్రుచందంబునకా

బరమాత్మన్ నిసుగొల్పుచుండెదను నీప్రాపున్న సింహాక్కిడ
 వరమిమ్మా యిని కోరి జిమ్ము పదివెలవచ్చుంగదా దాన నే 626
 సీ ఏకాంతసేవకే శ్రమింపడియున్నపి, కాననంబు లటంచు శ నేను దలచు
 హృద నోశ్రీరావ! శ భక్తుని గా నన్ను, నంగీకరించి యీప్రాప్తనావి
 శేషము దయిమెయిదశ తగింపు మటచ్చి, భరతునాశయమును శ స్వాంతమందు
 గలపోసి యాతని శ దైవంబును దలంచి, కియణమైకొనఁ బల్కి శ భరత! నీవు
 తే విద్య లఱిగిన ప్రాడవ్రవిమలభక్తి, సాంద్రుడవు కాన నామాటశాసనముగఁ
 దలఁపఁదగు నిరకి వేటొకపలుకు బలుక, పలుదు నాతోఁబుగా నని శ నలి కె నిట్లు

రాముడు భరితున కుపాసకభర్త ములఁ జెప్పుట

చ. ఎవముల నన్నుఁగూడి మునివగ్యులు మెచ్చు జరించుభాగ్య మి
 నొనరుప లేదటంచు ముని నూహయొనంగడం గానఁ బత్తనం
 బునకు జనంబునన్ నకిలభూపతులం గొనిపొమ్ము; మంత్రుల్
 జనసులు నిన్నుఁగూడి పురస త్తమముం గనవచ్చువా రిఁకన్ 628

ఉ. పౌరులు పల్లెలందుఁ దగుభవ్యమనీషులు నాదానాజ్ఞ నీ
 న్నే రఘురాముఁడంచు జపియించుచుఁ గొల్చెడుపాద, నా
 గౌరవరక్షణార్థ మటఁ శ గాపుర ముండుము; మానసంబునన్
 గోరిన కాంక్ష లెల్లనొకకాంతకొఱంతయు లేక పండెడున్ 629

మ. నను నేవించుట యన్న నోభరత! కానక నిల్చి నానంగతిం
 గనుచున్ మూలఫలాదికంబుల నజే శ కాలంబునం నోరినం
 దనివొందంగ నొసంగుచున్ గటణ నొందం గోరుటల కాదు నె
 న్ననమందున్ సతతంబు నన్ గనుచు మనస్థిం త్రంబు జరించు లే 630

పు. తలఁచున్ మంత్ర జపంబు సిద్ధిదము మంత్రం బెంతో భక్తు మదం
 స్తుల నేవించిన నిత్తు మంచుఁ గడుధూర్తుల్ పల్కువా; రట్టివా
 క్కుల నమ్మందగ, దర్శలుబులయి కోరర్కుల్ మీఱి రండంచు శి
 ష్యుల నాసక్తిని బిల్చుచుండుదురు దాసుల వారె యర్థాళికన్. 631

ఉ. వారలపొంతఁ బోక గురువర్యుల సాధుమనీషులన్ ముదం
 బారంగ శిష్యవాంఛితము శ లారసి తీర్పగఁజాలి ద్రవ్యముం
 గోరకభక్తి బంపుగనఁగూడునా యెజలనంబుచేత న
 ట్లారసి చేయుచున్ వెలయునట్టి మహాత్ముల నిష్కళంకులన్. 632

చ. వెదకి యభీష్టసిద్ధికయి శ వెడి తదు క్తపథంబునన్ ముదం
 బొదవఁగ మంత్రముం గొనుచు శ నూనినశ్రద్ధ జపించుచున్ వర
 ప్రదమగునర్థ మిద్దియని శ భావన చేయుచు మంత్ర దేవతా
 నడమలకల్పితాకృతిని శ స్వాంతసరోరుహమందుఁ జేర్చుచున్. 633

- మ ఎదియే గన్పడునది నే ననుచు, నేనే సర్వమంగుండు నం
చెదియొ మద్విరహంబు గాంచునది యెందే నుండ దంచున్ సుఖ
ప్రదయె యొప్పెడు నిట్టిజ్ఞానము నగరార్ఘ్య! చక్కగా గల్గె నీ
వెలియుం బల్కున స్మృతించి చనునూ శ యిగానేవకుల్ గొల్వంగన్ 642
- మ, మునిస్మృతం బడుగాలగెండ్లి నమియుంబున్ గింప నేచున్నరీ
తిని నీవుండ గలంతు ఎంచెలుంగుం శ గృహ్త గనం జాలితీ
వినుతంబై నభవద్యతంబునకు ని శ న్విక్షించుచుందున్ సదా
యనుజా! పొ మ్మిక నొక్కమాటయును నీవాడంగ రా దిచ్చటన్ 643
- క నావో పాదుకలం గొని, నీవేగి భరాభరంబు శ నిల్పుచు జనులం
బాంసమతి గాపాగుచు, నావిధ మేరిగింపు నీనిశాంతికమందున్ 644
- క అనుగత మివిధముననే, యొనరింపుము దాన నీకు శ సురుశుభములు గ
ల్గును నాదు కృపకుఁ దాత్తుండ, ననఘాత్తుండపు నయి పొల్తు శ వనుజా! ధరణా
క సతతము నీవలె చ ర్తిం,చుతమిం గనునాగ లననిసురమానులు నీ
వతులజ్ఞానాంబుధివై, హతుండ నగుచునుండు నిర్జరేంద్రగులకున్ 646
- చ నర మెగియైన గోరుకొనవాంధ యెసంగునయేని తెల్పు సో
దర! ననుఁగూడియుంప టగితప్ప మతెయ్యది గైన నిత్తు నా
దరమున నిన్నుఁగూడి పురశోల్ల జమందు నసీంతు జిమ్ము న
త్సరములు నాలుగుం బరియు శ దానినయంతన పూన్కిఁగీరంగన్ 647
- తే. ఒక్కటెన్నైన నాలస్య శ మొదవకుండ, నీకడం జేరువాడ నానియమిద్ది
శప్పదని నమ్ముమా యనిశ తనయుభంగి, గొంగిటంజేర్చి పల్కునశక్కలమందు
- క సుగదందుభినాదంబులు, పరంగెన్ వోమంబునందు శ భవ్యసురతరూ
త్కరపుష్పవృష్టి నెల్లెడ, గురిసె 'దథాస్త'నెడ దేశకోటులపలుగుల్. 649
- క వినఁబడియెను; ననదేవత, లమానహర్షంబు పొంగునట్లులు శ్రీరా
మునిగుణముల భరతుని దో, వినయంబు నుతించి రిద్ది శ విస్తయ మనుచున
- శా ఆవంతలేగని యంగునుంగుమునిశక్యన్తమ మారా! యిదే
దేవప్రాతము సమ్మతించినటులే శ తెల్వెన్ సుచిహ్నంబులే
యీవార్తల్విని విశ్వసింపనిది యున్నే భూతమేదేనియం
చావిశ్వాత్తుని నృతముం గనుచు హర్షాంభోధి మగ్నాత్తునై 651
- చ జనుగునె యింక నేమనుచు శ జ్ఞానదృగున్న తులయ్య నమ్మునీ
శ్వగు లలసోదరద్యయముం శ బాయకయుండిరి: రాముండంత సో
దర! యిదే పాదుకద్యయము శ దానినయిన్ టీతిభార ముంచి నీ
నరయుచు నెల్ల కార్యముల శ న్యాయ్యపథంబున సంచరించుచున్.

ఉ పాదుకలంటి గజ్జగూడుభాగము త్రాకి నవారతమగునా నే
దేని యొకప్పుడు బడెను కన్నెల్ల యెదురగునాది కన్నెలూ
కానన కివ్వెనెల్ల నుజ్జిగొనుచును బొంతు పడలెదన్
నానగునాక్ష పిమ్మనెదలెదన్ భరియలచి జరగెన్మృత్యునా

653

ఈ సంగతి వినినట్లునైనా శ్రీ సోమనాథుని సేవలందు ముగ్ధులగుచు
 బ్రతుకుచున్నాం! పశువులును పక్షియును, మృగములును, పుష్పములును
 నీలమహాదేవుని మునెనీ శ్రీకృష్ణుని కొరకు నష్టమొందునో
 ఏ సోమనాథుని అంతఃమును శ్రీనివాసునిదిగా నున్నట్లు అర్థమౌచును!

ఉ పేర్లును నల్లని^{నీ} త్తములు క శ్రీ, త్ర వహించును చేనింగో, నీ
వక్కణ మొనవే వట్టే ని క నప్పుడే యముము, నాజుక్కు మె
ట్లక్కు- కంబుమొన వేలిక మంగను కేగుము, బానిమింక నీ
కొక్కణా వోళ్ళం కలం క నవర్తి పడం పెడ నీళ్ళుంపుమా

చ బసవహిత కొంగ్యుత్పలుగు ॥ సాధునుసేవించి సూనక ప్రజ
బును సన చెంత జేర్చుగను ॥ బూనడు సూన్యతవాక్య సప్తగం
డని నిను విశ్వసించి జనులొద్దటె గొల్లగ రాజ్యపాలనం
బున నిరతుండవై మనుము ॥ వా మ్మిది భర్తము నాశ్రయింపుమా

చ. అదే ననుచు జూపుచుండు మరలనూడగ దానినె యాశ్రయింప న
 వ్వుడ మే నిరంతః యుచు గనుకమాడ్కి నొనర్చును; మత్స్వరూప ము
 న్యుపెనొ యటంబు నమ్ముదు రిహోస్యతపోధను లద్వి త్పత్తిక్లే
 బొసలిన నెల్ల దేవతలు రిహోల్తురు తృప్తులునై సహోస రా!

చ ఊతిపయి నెంత కాలము ప్రశస్తికిఁ గాంచెనధర్మ ము
 న్నతమతి నాశ్రయించు నరనాథుఁడు వర్తిలు నంతిదాఁక రా
 ట్నుత! యిదివిశ్వసించి మగిఁబొన్పి నిరంతరభక్తి దానినీ
 హితముఁ బ్రజాహితంబుఁగన నెంతయుఁబూనిక నాశ్రయింపుమా 658

మ. మధ్యైవంబని చాని నెన్నుటయే భూపాలుండొ ధర్మంబు ని
ర్భరభక్తిగా భజించుటం చొగి దలంపక నీకు నొప్పుంజామి
భరితా! యివ్వె మదీయపాగుకలు నీరస్వాంతమ్మునం దోచుభూ
భరమున్ వీనినయిం దగక నిలుపుచుం శ బాలింపుమా గాజ్యమున్

చ. మనమునఁ దోచుశంక లణుమాత్రము నిల్వఁగనీక్షఁ దోలుఁ జ
య్యన నివి విన్నవింపఁగనె; యట్లుగుటక భవదీయభీతి నిం
క నిలువఁ జాలదంచుఁ గడఁగకం దలపోయదు ధీరతక మదిం
జొనిపి పురంబుఁ జేరు మనిచొక్కపుఁ బ్రీతి శిరంబు మూర్ఖునన్.

ఉ. అందలిమానులెల్ల నితఁగఁ దాత్తకళం గొనివెం దదాత్తయం
దుం దగు సందింబు లింకదోఁకలుండంగఁ జేయనంచు నా
నందమునొంది, రంల రఘునాథునితమ్ముడౌ రాములేజముం
బొంది మఱింత పెల్లె నుపగ్రామము లచ్చెరువంది చూడంగన్ 661

చ గుని వ్రపదేశకాలమునకుం దగునట్టులు దేవతాపదాం
బురుహుగింబు నాత్మఁ దలఁపొందుచుఁ దగ్గతగియ్యతేజ మా
దరమున శిష్యుఁ స్తకగతంబగు బ్రహ్మలింగునందు ని
ర్భరగతిఁ జొన్ను హస్తమునుఁ భద్రము లార్చు నటంచు నెంచుచున్ 662
తే హస్తమస్తకసంయోగమన్న న్యాయ, మదియెంచునెటుంగనొనంతరాముఁ
డూరకుండంగ భరతుఁడొద్యోగమలగ, రామచంద్ర నియాజ్ఞ శీర్షమునఁదాల్చి

చ మును తనకున్నభావములఁగఁ పొంతకుఁబోవక రామచంద్రుఁ
ద్వనజయుఁడైకసంస్కృతీనిఁ బాయక చేయుచుఁ బాదకాద్యయం
బును దలఁపని బెట్టుకొనిఁ పొంగుచు నాగుచు సాంద్రమోదముం
గనుచు వసిష్ఠముఖ్యమునిఁకాంతులఁ బొచి వచించె నివ్వధిన్ 664

క. నేనొకటి తలఁప నైనము, పూనిక నింకొకటి తలఁచెఁగఁ బుధవరులారా!
కాన మదీయాగ్రభ్రం, డానతి యిచ్చినతెఱంగెఁగఁ యగు శరణ మిలన్ 665

— భరతుఁడుపురికరుగ నొప్పుకొనుట. —

ఉ. పాదుకలందు రాజ్యగురుభారము నిల్చి తేదీయసన్నిధిన్
నాదగుకార్యజాతము దిగనంబుతుదిన్ వినుపించుచున్ దలం
వేదియు లేక సర్వమునఁగఁ శీర్షు రామునె నమ్ముచున్ నయం
బూది చరించువాడ మునిఁగఁ కుండువిధంబున వృత్తియొప్పుగన్ 666

చ. ఇదియిటు లంచు నాజ్ఞనిడియెం గద రాముడౌ నాకు; దాని నిం
పొదవఁగ శీర్షమందు నిడిఁగఁ యున్నతసంపద లొందునంచు నా
యెడఁ దలపోసి చర్చిలుదుఁగఁ నింత నిజంబు; వఱొక్కమాటఁ జె
ప్పెద రఘునంశనాయకుడౌఁగఁ ప్రీతి ననుం గని వల్కినట్టులే. 667

సీ. పదునాల్గువర్షముల్ గఁ పరమకష్టంబున, సాగింతు నవలివర్షంబునందుఁ
దొలిదినంబున నాకుఁగఁ దోపక శ్రీరాముఁ, డెందేసనిందినఁగఁ నేను చెండు
యామముల్ వేచి హుతాశనుఁ బ్రణయించి, యందుమదీయాంగఁగఁ మర్మణంబు
చేసి ధన్యుండనైఁగఁ శ్రీరాము నెంచుచుఁ, జనియెద నింద్రునిసదనమునకు;

ఆ. నిది ప్రతిజ్ఞగాఁగఁగఁ నిందటు నమ్ముఁ డీ, మాటఁ దప్పననుచుఁగఁ మరల రాము
పదసరోవహములఁపయి వ్రాలి యుండంగ, భరతుఁజూచి కరుణఁగఁ పర్వచుండ.

క. శ్రీరాముం డిట్లనియెన్, గోరితివో యెట్లు నీవుఁగఁ కొదువపడనియ
ట్లే రమణ వర్ధిలుదునం, చీరాజులు మంత్రిముఖ్యుఁగఁ లింధటు విసంగన్, 669

- 6 ప్రాణి మృత్యున భ్రాతా, మృత ని, మృత్యున శరణ శ్రమలను గనీ కా
దృతీ బాని దూరం పెట్టె, అలలున బరివాలుంబు శరణు జపపుమా
- ఉ ఇంచుకైతున గీడు జను శ్రమలను శరణున దూరంబునట్లు గా
వింతున బాలనగు శ్రమలను లల దూరంబు గనులం గృహం
గాంచుచు దోడనునది గు శరణున దూరంబు శ్రమ
వింతున నాగు శరణున శరణున దూరంబు శ్రమలను జపపుమా! 671
- చ పరిణయ నాలు గల్గినను శ్రమలను దూరంబున దూరంబున
బరివాలుగా వసించి మృత్యున మృత్యున దూరంబున
గడనమున దూరంబు మృత్యున దూరంబున దూరంబున
చెప్పెద తాళమాత్రమే నచట జేయు మృత్యున దూరంబున 672
- చ నిను గనకుండ బాలనునె శ్రమలను దూరంబున దూరంబున
యనుజ! వచ్చిచినట్లు నమలయంబున దూరంబున దూరంబున
కునగు నటంచు నమల దూరంబున దూరంబున దూరంబున
త్తనమున దూరంబున దూరంబున దూరంబున దూరంబున 673
- అనిపలికే మృత్యులం దూరంబున దూరంబున దూరంబున
లిన నాతమృత్యులం దూరంబున దూరంబున దూరంబున
నారాకి పంచదళ శరణున దూరంబున దూరంబున దూరంబున
మీ రితనియాజ్ఞ వచ్చున, గాంచు ననుమల కోరిత శ్రమలను దూరంబున 674
- క మెలగంగ వలయు; నాపయ్య, గలహార్యంబు తేటపడెడు శ్రమలను దూరంబున
గలసికొనువాడ మిమ్ము మృత్యున దూరంబున దూరంబున దూరంబున 676
- చ అని స్థితభాషణంబుల మృత్యున దూరంబున దూరంబున దూరంబున
ధువకును శాపమోక్షమును శ్రమలను దూరంబున దూరంబున దూరంబున
ప్పని మదిదోష నిట్లనియె శ్రమలను దూరంబున దూరంబున దూరంబున
జనపదవాసులెల్లరు నెసంగెడువేడుక రాగం దప్పిమా! 677
- చ. అరుగుము పూర్వం బనెడుభూమినిగన్న యయోభ్య కింక స
త్వరముగ నిందునుంబుటయు శ్రమలను దూరంబున దూరంబున దూరంబున
ధరణి శ్రమలను దూరంబున దూరంబున దూరంబున దూరంబున
పరమశుభంబు లొందడగుపద్ధతి యంచు దలంపుమా మదిన్ 678
- క. అని తొందఱింప భుజుం, డనుమానములెల్లం బాయ శ్రమలను దూరంబున
గనుగొని వలగొని శీర్షంబున భక్తిం బెట్టుకొనియె శ్రమలను దూరంబున 679
- అ కుసుమవృష్టి గురిసె శ్రమలను దూరంబున దూరంబున దూరంబున
మి త్తములకు బొంగివిహారాన్వయంబు, భుజుం దన్న సెలవుబడసియంత

- క నీవన్నయట్లు నాదగు, భావంబున సుండవలయుఁ శ బరమాద్వితమై
రాసులయు మాటతప్పక, వేవిధముల నిట్లై నేను శ వేడుదు నన్నున 681
- చ హుతసహుఁ బ్రజ్వలిల్లునటఁ శ యగ్యమయ్యెప్పఁగఁజేసి నీదుప
చ్చలదళయుగ్మ మాత్మ నె యెసంగఁగఁ జూచుచు నభ్రమధ్యమం
బు తపసుసంఘటం గనఁగఁ బూనికి నాతను విత్తు నగ్నికా
వలతగనుఁ దప్ప నీయది నృపాత్తమ! శ్రీరఘరామ! నల్లుమా 682
- చ. అని లేగనాడి పాడుకల శ నాదృలిమైఁ దలఁదాల్చిపోవఁ బూ
ను నసుజుఁ గౌఁగిలించుకొని శ మాత్మ ముదంబునఁ జొంగినిచ్చు న
శ్రునివను మెట్లొ యాపుకొని శ చోద్యమునొంది మునుల్ గనంగ ని
ట్లనియె ఎడంకుచున్న గళశమట్ట ప్రయత్నము తెల్పుచుండఁగన్ 683
- మ. భరతా! నే సీలమీఁదఁ బ్రాణయుత నిర్లభ్య బ్రజ్వలద్యహ్న నిం
జొరఁగానిత్తునె మాటఁ దప్పఁ డెపుడంబుకొ నమ్ముమీ నన్ను, భి
స్కరశీతాంశుగతుల్ రసంత నియతం శ గాదంచు మార్పొండఁగాఁ
దరమా నాదగుమాట మార్పు గన దీధాత్రిక గులోద్ధారకా! 684
- మ. అని దీవించి పయారసం బుబుక నార్య! పా మ్లికకొ నాదు నా
జ్ఞను బాలింపుము ధర్మ మార్గమున రాజ్యంబంచుఁ బల్కలు ఎ
ప్పి నితాంతవృథ సాగంప జననుల్ శ ప్రేమాశ్రుపూర్ణాక్షులం
దనుఁజూడక గయిమోడ్చి లోని కరిగెకొ శ ధర్మంబుఁ బొందించుచున్ 685
- ఉ రాముఁడు ప్లుళాలను జొరక భరతుండు ప్రయాణభేరికా
స్తోమముహారవంబు గురుతోయధులం బ్రతీకబ్ద మిచ్చుచు
వెమటు ధూర్జలంగఁ గడువంతిగఁ జేయఁగ మంత్రపుంగవుల్
భూమిధవుల్ మహర్షి గణముల్ తన వెన్న నె రఁ జ నెం ద్వరన్. 686
- క. శ్రీరాముని యాశ్రమ మది, దూరముగా నున్నయట్లు శ తోచినదనుక
ఘోరారణ్యసథంబునఁ, దా రాముని పాడుకలును శ దలపై నుండన్ 687
- తే. కాలినడక నె పోయె భూకాంతునతని, వెనుకొనుచుఁ బోయి రెల్లయివెన్నయంబు
పొదల నవ్వల రథ మెక్కిపోయె భరతుఁ, డెల్లరును వాహనంబులనెక్కిచనిరి
- సీ కొలఁదిదినంబుల శ కలయయోధ్యాపురిఁ, జేరి యెల్లర నందుఁ శ జీర్ణ మంత్ర
లందుండి భూపాలనాదికార్యంబుల, నప్రమత్తతపాగుశక్లు చేయఁ
బంచి యప్పురికిని శ బరిసంబుననున్న, యట్టినందిగ్రామమందుఁ దాను
నివసించి రఘురాము శ నెఱి నెదలో నిల్చి, తత్పాదుకలపైన శ ధరణిభార
- తే. మునిచి తత్సేవ చేయుచు శ దినము తుదిని
సకలవిషయంబులను వానిసన్నిధాన

- మంగుడ బెల్లవల మునిగ్గి ప్పర ముండు
రామకౌంభ్యభితుడె ధర గు డు హలూ
తనదని దేనినే బలమఁ గూ దలచి మునిగ్గి ముండు
ఎననిధిదైన రామజను ల్లభ కాళిదే ముండు
దనమొక దల్పదాంబుర పొల్లబుంగుల పల్కెను
మునిదగురాకి నెన్ను ముంభూ మోంబుల నెన్ను కి
అ దిత్తకూటమంగుడఁ గి దిన్నియూర్చి మునిగి, నభి నాచి ముండు
రామచంగ్రి డాభరతు డెట్లు నొయ్యి, పది నెల ముండు ద్వియమహా
ఉ జానక చిల్లనట్లు ముని గి శౌర్యవిము క్తి పేరియ్యుడె సా
దానవుని విరాధుని నిరంతము గుంబెనునాసి నాచి న
స్తాసులఁ బ్రీత్యహించె నృపమండలు ప్రీతి మురాముని నదా
మానససీమ నిల్చి బహుమూలముమీఱిగఁ గాం గుండును
ఉ దైవి తలంపు త న్మొగి విరాధుడఁ బాదజేయు భక్తులు
గ్భాసము లొలుకూలుగుడఁ గి న్నమ్ము మాఱగఁ దామంగి నే
వేవిధులఁ మహాదలు గి వేమలు ఇల్లుల సంభవించె నం
శావిలనిల్లముల్ గలిగి గాంత ను బ్రాజ్ఞత మంతరింగన్
క సీతావతిఁ గాంగినతాళి, ప్రీతిహీనంపుకృష్టి గి వేలయించుచు నా
జాతురక్ష మొముల తి, రేతతఁ గానట్లు లొప్ప గి నెటకొ నడచును 691
క తమచి త్తములంగల లొము దెట్టిరె చెయ్యలను నృపాలంబుచి
హ్మములను వానింగని భా, ముతేటగఁ గానబడఁగఁ గి బలక నహజాతోన్
ఉ కంటివె లక్షణ! ముచు లగిండుమం గొని నన్ను నిన్ను ముం
గంటకు లట్లుగాఁ దలచి గి మునచస్సులమూని యా ము లో
గుంట యెటుగఁజేయఁ దగును గ్రంథస్సుల దూలపుచ్చుచున్
విరిటికి బోపుచందమున గి పేటిమహీధ్రము నెక్కురీతులన్ 696
క కుశలభూకుటులం దను, పటుకోపము దెచ్చుచున్న గి పద్ధతి గనఁగా
నిట మనముండుట తమ కల, సటలం గల్పించునన్న గాడ తెలిసెడున్ 697
కారణమేమో సుంతయు, నేరెటుల బలమఁ దోచుదెట నుండక వే
ఘోరాటవ్రలకుఁ దోపుట, యాగయఁగా మంచి దనుచు గి నాత్మం దొంచెన్.
ఉన్నాంము సుఖముగ నిట, గన్నారము సహజమంత్రిగణముల నిక నో
యన్నా! లక్షణ! ఫలసం, పన్నాటవి కేగుటయే శుభం బగుఁ జుమ్మి 699
అ మనలనాదరించుమానులకే క్రుధ, గలిగెనంచు దెలుకఁగలిగె గులుతు;
లతిపరిచయమున నె గి యవమతివాటిల్లు, ననెడు కింవదంతి గి యర్హ మెనుము.

- క దీనికే గాఢములైనా, మాసేవ్వకు నొకని నడుగ ర మనసయ్యెడు నం
చూచి శ్రద్ధం బల్కుగ, దానుగ నేతంచె నొక్క ర తానుం డటకున్ 701
- చ ముని యెరఁగ గాంచి మమ ర బొంగెను వేడుక నట్టె లేచి నం
దనముడి యాతేధేయముల ర దానముల బహుకరించి యా
దనము ధన్యమయ్యె మునిస ల్లము! మీ రయిదేరి నంచు బ
ల్కిన వినయోత్త దానిపిచి ర క్తియిశోధనధాము రామునిన్. 702
- తే దృష్టిఫలమబ్బుగాఁ గని ర యియె జన్మఫలమనుచు నమ్మి యిట్లనిపలి కె, దేవ!
నీదు నంబున మె లపోనిధి న నంగు, సకలపుణ్యై కఫల మన ర జాలెయిండు
- ఉ. ఐన వచింతు నీవిచట ర నాశ్రమమున్ విధియు క్తి గట్టి యీ
మోచులగూడి యుండునది ర మానక చూచి మహాగ్రహంబునన్
దానినలల్ల జేరి యొకతప్పును జేయని మానినానులం
గానకు బండ్లుతేర జనరగా విధియించి రి కేమి చెప్పుదున్ 704
- ఆ ఇట్టిబాధ లనుచు ర నెఱిగింపఁగా నాని, యిడుమలెల్ల గలుగర గడఁగిచేయు
చున్నవారు రామ! ర యుగ్రదైత్యులు వారి, బాధ లడఁగు నట్టిపథము లేదు.
- క. కాపున వేటొకవనికం, పోవం దలపోయివారు ర భూసుండును లం
చీవిధమునఁ దెలుపఁగ విని, భూవరు డనుజన్మ జూచి ర మునినుడి వింటే.
- క. ఇంతకు మును పేదెల్పిన, దంతయు నిశ్చితమయ్యె ర ననుజా! మన మీ
ప్రాంతములనుండ రాదు న, నాంతరముల కేగు టిప్పు ర డర్పము సుమ్మి. 707
- క. మన కీమునివర్మలు తో, డనుచున్ వీరలను జంప ర ననుయలు పూన్కిం
గని రంకు దోచెడున్ జం, మునఁ పొదము వెలుగువనమునకుం గడఁకిన్.
- క. బరులకు నపకృతి తమవం, క రిహం గలుగంగ నున్నరకాలంబున నె
వ్వరు చూచు చూరకుండురొ, పరికింపఁగ వారెసుమ్మ ర పాపు లనంగన్. 709
- క. ఇది శాస్త్రసమ్మతంబై, పొదలుట మన మొందుకడకు ర బోవుట మీలం
చెదఁ దోచెడు నప్పాపుల, జెదరంగఁ గొట్టుద మని ర చెప్పఁ గడ గెదో.
- క. దొంగలలె నిందలిముని, పుంగవులం జంపుచున్న మూర్ఖదనుజులన్
దొంగవలె నేను మార్కొనఁ, గం గడఁగిన నవ్వొక్కొక్క ర కను వా రెల్లన్
- క. మనచేతఁ జచ్చువారి నె, యనిమొనఁ జెండాడలయు ర నదియుంగఁ క
మునులను మనకొఱకే చం, పనుబూని రటంచు మానినపలుకులె తెల్ల పన్ 712
- క. మన మొందుచునమ్మనకుం, జనినన్ వీరలకు దైత్యసంహతివలనన్
జనియింపదు మృత్యువు కాపున నిప్పుడె పోవుదము దశవులఁగల వనికిన్. 713
- చ. అని హిత ముప్పుతిల్లునటారఘురాముండు పల్క లక్షణం
డనియె నిదే సమంచితమ ర యంచుమనంబున కిపు తోచెడున్

జనకవహాధవాత్త జగన్ సర్వతీరగాంధులయే జ రయన్
జనుదము మీను చెప్పినది సర్వతీరే గానం నన్నజా! 711

క సౌమిత్రి యిట్లు ప్రియ, నాహంబల నానందం బాజ్ఞానజగం
స్తే మునులకు బ్రహ్మము ను, ప్రాణాదుల తనకు మునులకు బ్రహ్మము
క అరుగుదము ల ము నునకు, సర్వతీరచాగ్రముల నునుల సాగిం
పు గుమున సౌమిత్రి, అతిగా గోల నున సర్వతీరము 716

చ. మనదగురాక గోలన నమరీతయోగ లు నెందున
మునివతు లెందరు మినుభూముల నుండగ న్నగనానంద
చని వెన యోగవిష్ణుము లభిప్రము నేల గానన వా నే
విని పరితాపముదుడును నేగ నగుండు మారి గానన్ 717

క సరగున పేటో కానకు, నరుగుద హని ప్రాప్తిహింస నారాముం
ల్లయితి దగుభావ మాత్మ, బరిగలి నవతోడ నరుల నున మోన్న్ 718

క ఇదే సమయమున్న భావము, అదలగగానెన, నంగం బాజ్ఞమునై
నదనుండు లక్ష్యము ఉటు సమవకాన శ్రీరాము డిన్నముండు వినుచున్

తే. వస్తువారమునైకొనినవారిబయన, మునుల మురికియై ప్రి రాము గానభగత్త
జాతయను దండ కావ్యసరజేబట్టి, నడునసౌమిత్రి గానాన వరముండుచున్

చ. చనుచును జిత్ర కూటగిరిన తమముం గొనిచూడుచున్ మునీం
ద్రనికర మాత్మనొందుటకు నారము నొగగుచు దండ కూటవిం
గనుగొను వాంఛపీయి, నీల శక్తి ప్రాప్త్యుండు ర శుక్రంబు ముం
దును ఊతిపుత్రి రాసుపునితోడను లక్ష్యము డామెనెన్నుచున్ 721

చ. అరిగిరి కొంతదూర; మిటుల లాఠిమునీనుడ భర్త కత్తి నీ
దరుడును వెంటరా జనగ న గానకాన మంత నక్షి గో
చరమయి యొప్పెనన్ననము న చాలవిశాలము భీతికన్నవ
తరువనడమండీతము న దాననంతతి నన్ని వాసవచన్ 722

దండకారణ్యార్థము.

ఉ. భూమిరుహంబు లొండొకటి న పొంకముగా గనుపట్టుశాఖలన్
కోమల దీర్ఘ బాహువుల న గూరిమిసంగతి నొండజేసి ప్రి
రామున కాతిథేయములు నమ్యములై తగగూర్చ సన్నలన్
వేమలు లేల్పుచున్న గతి న వింతగ జూడగనై మనోజ్ఞవై 723

ఉ. ఘోరనిశాచర వ్రజము న క్రూరమృగంబులు వేన వేలుగా
జేరి చెలంగు నిందు నృపశేఖర! వేగమ రమ్ము; నీదాదు
ర్వారశితాస్త్రసంతతుల న వాని వధింపుము నీదురాక నే
కోరుదు మంచు దెల్పుగతి న గోకిలముల్ పలుకంగ నొప్పుచున్. 724

- ఉ. ఎన్నియొ నాళ్లనుండి కృతినీశుండు రాముండు వచ్చు గన్గోనన్
నిన్ను సేపల్కు బ్రహ్మమునిసీరజమిత్రుల మాట లెన్నియే
సెన్నుచు నున్నదాని నని కయెంతయు సంతసమొప్పు దెల్పున
ట్లున్న విహంగసూజలము కలొప్పగ వింతలు గ్రమ్మరించుచున్ 725
- చ. సుసులఁ గెఱిసల్పు గగురసారసనేత్రులసంగతిన్ వియ
చ్చుర లొగి వోయ్యమయానముల కఛాగుగతుల్ వెలయంగ రా ననుం
భగదగు వానిసీడలఁ బరతత్తులె యెంచుఁ దలంచి శ్రేయముల
తొనపడి వ్రాలె యివ్వి చనఁ దోడనె పర్విడఁ జూడఁ జిత్తమై 726
- మ. చనుదెంచెన్ జగదేకవీరుఁ డిదె యాహసాంబ్రుటవిం గాన బా
ర్యను పోదయ్యనిఁగూడి నేత్రఫల మీరామాదులం గాంచుటే
యన నౌ పండని యొక్క రొక్కరుని ప్రేమాక్రాంతసంగంబులన్
దనివాఱుం బిలువంగ నిగ్విదితశరబ్దం బొప్పు గంభీరమై 727
- మ. గురువాతాపాతి వృత్తశాఖలు భుక్తశూలంగ నందున్ననుం
దర నీడోద్భవసంతతుల్ చెదరి యార్చు భావనముల్ చేయనో
కరుణాసాగర! యిమ్ము దావపులు దోర్లర్థంబునన్ మించి గీ
భగణిం గ్రాలెడువీరిఁ గూల్చు మనుచందం బెన్ననై యుండగన్. 728
- మ. ఇదిగో రాఘవుఁ డేగుదెంచె నిట నెంతేమించి దేవారి నే
చుడమిం బూనినదూషణాదులను ద్రుంపున్ పెగమేయం బొగిన్
హృదయాభీష్టముఁ దెల్పుచున్న గతి శాఖిం ద్రాగసంవాసతన్
బెడయంగాంచని పత్రివర్ణములు వేరవే పల్కు రాజిల్లుచున్. 729
- చ. సుసుల నీడలూడి వరుసం బ్రియురాండ్రనుకూడి వేడ్క నం
బకమునఁ నిండుగట్టి తమరవాసముఁగూర్చి మనోహరంబుగాఁ
బరుంగిడు రాజహంసమ్మదూకుడు దళయ్యుతవారిబిందువుల్
వరుసగ రామచంద్రునకుఁ బాద్య మొసంగెడురీతి నొచ్చుగన్ 730
- ఉ. ఎచ్చటనుండియో మనిగినింపుగ వేదరంబు వీనులన్
ముచ్చట నొందఁజేయువిధముం గనుపట్ట విగంబడంగ భా
గ్యోచ్చయ మొప్పుగాఁ దిరుగుశుండు వియచ్చరదంపతుల్ ముదం
బచ్చుడంగ నిల్చి వినునాదృతిఁ గాంచగ వర్ణనాక్షమై 731
- ఉ. వీనుల కెంతొవిందు నొదగించును సామసమాఖ్య వేదస
న్దాన మటంచుఁ బల్కుబుధకాండవచ స్తతే సార్థకింబుగాఁ
గానము వీనులంబడఁగఁ కన్నులు మూసి మహామునీంద్రుచం
దాన శుకవ్రజంబు ప్రమదంబున నట్టులె నిల్వఁ జూడనై 732

చ ల గేన పాపాః క్షమ్యంతే అథా విరహానామనామకాండ గోవిందాచార్యం
 చిత్రనామాకావ్యం నామకాండ తేన శ్లోకాన్ బాహిరంతరేతద్ గ్రంథం
 బ్రహ్మకథా ద్భక్తవంశ దానవంశాదీ శ్లోకైర్వీర కీర్తి రేఖా న
 ప్యేతాదున సుతా దివ్యం గణాద్యంతరం కథానామకాండ పంచమ్యై

738

734

735

736

737

38

39

40

ఉ. శైవలినుల్ మనోజ్ఞజలసంగతి నింగుడుఁ దీగభూములన్
బావనతం జెలంగునటు ర భవ్యగతిం బ్రవహించుచుండఁ ద
జ్జీవనసేకప్రమగసిగిని గాంగుచు సంచరించు భూ
దేవమునీంఁ గ్ర లొప్ప వినుతింపఁగ న్నమముగా నెసంగుచున్ 741

మ చనుచెఱ్ఱూ రఘునంగనా! జగతి నీజన్మంబునన్ గావనే
యను విశ్వాసముగల్గియున్న యని దైత్యశ్రేణిఁ జెండాడి యీ
మునులం గాగుట నన్ను గాచు టని నికాబూజింపఁ గాంక్షింతు నం
చనుమోదంబు, లతాశయంబులను నిర్వ్యాజంగునం దెల్పుచున్ 742

ఉ. చాటులతావిరానముల ర పౌరభమకా దెడఁజల్లుపుష్పసం
భాగములన్ సమీపణనశంబుల నర్చనచేసి రమ్మికన్
శ్రీరఘునందచా! యిచట ర జిహ్మపగుల్ వసియింతు రంచు గం
భీరపత్రస్త్రినాదముల ర విన్నవ మొప్పుగఁ జేయునట్లులై 743

వ భూరితరమహీరహశాఖా రుద్ధ ఖచరగణంబై వీధ్యయిత వీరుత్సమావృత
విపుల విటపి విటపసంరుద్ధ ఖనీహారికర కిణికానికనంబై, వివిధనగ్గ విచిత్ర
పత్రకలాప సంలతీతహారీతప్రముఖ పత్రగ్రథవితాన సమాక్రంత తరువర
సాంద్రంబై, మృగేంద్రపుండరీక వేదండ భద్రభల్లప్రముఖ మహాసత్త్వ భయం
కరాఠస సంవృతధరాధన కందకదంబకంబై, వియచ్చుంబి పలాశి ప్రకాండ
కాండ లంబమాన విషహుతచహ జ్వాలామాలాభీల భోగిసంఘాతంబై, చదు
కంబులం బొంచి పొంచి రాకపోకలుచేయువారిం బట్టుకొని నెట్టన వట్టువెట్టి
చంకఁబెట్టుకొని యాఁకలిపెట్లన దురపిల్లరాకాసు లేల్లఁ బెట్టురేఁగి పైఁబడ
యవ్వాని మానక లాగికొనఁ బూన నప్పునిక వీరబుచ్చుం దలంచి పెచ్చు
పెరుగు మచ్చరంబున నుచ్చైస్వరంబున నగలించుచు బాటిసోపం బోవనీక
పెనంగఁ గరినాట్టహాసంబుల బెండుడండేసి ముడుచుండు కగుపుఁదచ్చు
నచ్చటనె శాంతింపఁజేయు నుద్యమంబుంబూని తొండఱుడి వానిందినుచు
నాసందున నిందుక లాగుకొని తిను పెఱరాకాసులఁ గ్రూరగగనల నభికిరిం
చుచు బాటుచుండు చాదుణభూతవ్రాతంబులచే నిబిడంబై, కొంచ
మేని కరుణయెటుంగనిసురారి నికరం బిందు సంచరించుఁ గాన సాధుజను
లకు బాధయగుం గాన రావలదని ఝంఝామారుతంబు సోఁగ సంచరించుచు
నవ్యక్తస్వరంబున హెచ్చరించు మహాద్రుమ శాఖాగ్రంబుల భయంకర
దృశ్యంబై మహీరహంబులఁ బెనంగి దాంపత్యచరిత్రంబుందెలుపం బూనిన
నవీనప్రతాపనీ మంజులపత్ర సవర్ణపత్రత్తి ప్రకరంబులు హఠాత్సంజాతభీతికృ
త్ప్రభంజన సమాకృష్యమాణ శాఖిక్షిప్తశాఖాగ్ర సంలగ్నత వానివెంటం

- దృష్వగూఢాశయ మాత్త నెంచి ముసులన్ బాలించి దేవారా
ణ్ణిహంబున్ బధియుండు నెంచి పటే కన్ నేర్పొప్ప న్యాయ్యంబుగన్ 748
- మ పరమాణ్ణా! భవదీయచిత్తమున నెల్లంగిన్ మహాకార్యముల్
జరిగింపం దగునంచు దోచునన్ యదోపదంబునన్ సాగు, నె
న్వరు డానిన్ మలంపజాల, రిక నర్వప్రాణేశధార్థ మీ
ధర నర్థంబు దలంపు, మియ్యగియె నాతాత్పర్యసారి బగున్ 749
- చ. తలచినయంబు నే యవిలభింబుగ గాఢము సాగఁ జేయ ని
మ్ముల దలపోసి లావకవిభుత్వము నే శరసాంహించి న
ర్తిలుదు సుమిత్రప్రసక్తియును శధీరత దోడియి యుండుఁగాన నే
ర్పలచడ దండకాటవి విరరాక్షసమై తగునట్లు చేయన్ 750
- చ. ఒకయెడ నెవ్వరే దలచు శ మద్యమముల్ ఫలియించుచుండ వె
త్తోకయెడఁ బ్రాణ్ణులే జరప శ మద్యమ మెంతయు జేయ బొల్లగున్
సకలవిధ ప్రయత్నములు శ సాగును నీవు లలంచినంతనే
వికలతగాంచునెట్లు పృథివీధంబుం దొలగించు నీకృతుల్ 751
- చ. ఎవరెన రెట్టరీతుల నాదెప్పుడు త్వత్కృప నొందఁ బాత్రు లై
భువి జెలువారు చుందురొక శ భూతిపతి! సమయంబునందు నీ
ప్రవిమలమూర్తి వారికిడ శ రాజలుఁజ; మ్మదె సాధుకర్త సుం
భవఫల మంచు జెప్పుదురు శ పండితు లొరఘునంశభూషణ! 752
- చ. వనమిది భీతికృద్దనుజశవాంయుతంబగుఁ గాని యిందు ని
తసువునుగాంచి యెంతయును శ ధన్యులుగఁ దగువారి లుండు రం
చును దలపోయుదాన, గురుశరంజల జూపఁగ నొప్పు నిందునీ
యనుజుడు తోడ్పడంగ సమయం బిదె చేరువనున్న దం చనన్. 753
- చ. ధరణికుమారి కాహృదయతత్త్వము నెఱ్ఱిఁ జక్కదోచు ని
ర్భరకుతుకంబు సుంత వెల్లిబర్బంగ నీయికియుండ నాపుకొం
చు రవికులై కభూషణుఁడు శ శూరిని దమ్ముని జూచి లక్ష్మణా
యరసితివేక దా జనకునాత్మ జవల్కు ల భాన మెంతయున్ 754
- చ. పురుషులకంటె నాచులకు శ భుగ్ధిబలం బధికిం బటంచును
ర్వరదగియుండు నానుడి యబద్ధముగా దనితోచు నాకు ని
తరుణితలంపురితి మది శ దత్తెని నియ్యెడ నింతలోన భీ
కరదనుజేంద్రదర్శనము శ కాదగు నంచు సుమిత్రనందనా! 755
- ఉ. వింటిని మున్నె రూపములు శ వింతగ భరినిగొల్పుచుండ వా
ల్లంటుల ప్రాణముల్ వెడలఁగా నొనరంపగఁ జాలియుండఁగాఁ

దుంతులైన పాపముల కింపువేయి నయ్యెను
దుంతు మహామునియై, కన్యకా యాచార్యులగుచు
756

ఉ జానక గౌరవార్థము ప్రసాదించునాడె యెప్పుడు
దేని శ్రమయుగ్మమును బ్రవృత్తించునాడె నెడల
నేను భక్తులందఱును నిష్ఠులగు బాధ గొనెదను
మానిని వెన్నునుండి గమనంబున సంగరగంధము సేపును.
757

చ వెనుక నధిభక్తచావుడెల్ల నెఱుంగునందలెల్ల నుండు
గనుగోను శ్రద్ధయందు బుష్కలమునందు నెఱుంగు
లినీ నడుచునాడె నేని యెల్లప్పుడును బ్రేమయందు
వసమన గండకంఠముననుపయోగించునందులు
758

క సేమిలిను తెలఁగని పిదపమనము గలదు బ్రహ్మ
త్యమోదంబున గానగా, నే మన్నిన గాంధ్రుల
759

క పురుషుని సంగలఁబొసంగ, బలమును మోయునది
నది గాచుకొనఁగల బలము, మరలముద్రయను
760

క త్వరితము పురుషుల ననుమతి, బలము గాంధ్రుల
యుంతుం గాంచిన దుదక, త్వరితమున క్కడల
761

చ. లతలు మహానాథుల పరమానందమునందు
దృఢ బలింభణంబునకు నీచువానిని గొంగిలించి
పుత్రగంధ వృద్ధిచేసి పరిపూర్ణమున త్వరితమున
శతదళ నేత్ర లక్ష్మి పురుషులను సంతోషించు
762

చ పతియుత మాని స్వేచ్ఛ గనుకలగు బండ్ల
ర్థమున గంగ గౌరవమున రంధ్రమున యగు, సూక్ష్మతంబున
హితమగు బోధ మిచ్చి; యని నెప్పుడ నీమదినుంచి
బతులితసత్వసాంద్ర మని నెప్పుడుగా జరియింప
763

చ. శరముల నారిగూర్చి బలశాలుర దానపులక
ర్భురకుతుకంబు నెమ్మదిని బొటిలగా వడిజేర్చి
స్థరణపథంబునందు బలుసారులు నిల్వఁగల
దర! వెనువెంట రమ్మ పరితప్తచాలిత దృక్పథముండవై
764

క. అనిపలికె యాత్మ మాయయే, యనఁగా బ్రహ్మ
వినుతింగను భూతనయం, గని సుస్థితహృదయ
765

ఆ. స్వాశయంబు దెలిపె; జానకి రాజోపు, కాలగతుల
లకు మతోక్తనూత్న నలనఁగ గన్పడె, జేసి నడచుచుండె
766

కాంచాంతర్లము

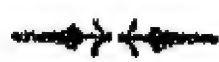
- క. మాయాక్రాంతజగద్వజ! న్యాయారూఢా! సమస్తయతివితతిమనో
జ్ఞాయతహృగయంబుజధా, మా! యబ్జాంధైకనాథ! శహతసురబౌధా!
- చ. శతదళసంభవాద్యమరసత్తమ! సాధుమనోరథార్థసం
గతసంజేవా! బ్రహ్మమునిశక్తమృహృదంబుజగేహ! విక్రమా
జ్జితజగన్మోఘంయుత! విరచితయశఃపరిపూర్ణతారకా
వతి! చరణాబ్జసంయుతవిరపక్షశిరస్తతి! రామభూవతి!

మాలిని.

అమరవినుతనామా! శహరితేజోభిరామా!
సమయవిహితశౌర్యా! శసాధుహృద్ధారితార్యా!
అమలగుణసముద్రా! శప్రాజ్ఞవిన్యస్తభద్రా
సమయమతివినోది! శశత్రుసైన్యోఘభేదీ!

గద్య. ఇది శ్రీమత్ప్రపురసుందరికరుణావాహిత గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కావ్య
పాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచిపంశంబురశికుమువినమిత్రసుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయవినీర్కతంబైనకృతుల
యందు శ్రీధర్మసారరామాయణంబునందు అయోధ్యాకాండము.

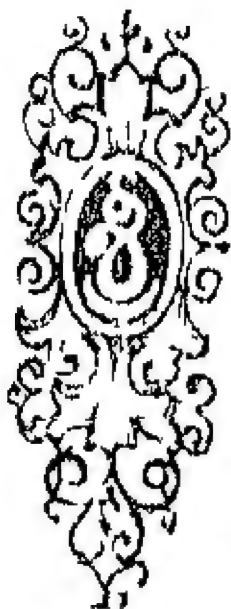
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ సు

శివరసార

అరణ్యకాండము.

సంకల్పసమూహిత
భాసురవిధ్వంసజాలపరమగరణా!
శానితసురవాహైవరి!
వాసంతోత్పలినోద! భక్తాభయదా!

1

తే చిత్తగింపు మహాప్రభూ! చిత్తవివాల, భద్రవం బగు తానకనక్తనంబు
విన్నవించెదఁ దోచినవిధమున; నలు, గాశంధి ప్రేయశీలుసునిత్రాతనమును

క. తనవెంటరాఁగ మూదటఁ, గవబడుచున్నద్య భయదశకాననమును నొ
చ్చెను వనచేరత లాట, మున నర్హ్యగిచ్చినట్లు శ్రీ పూవులు రాలెన్ 3

ఉ. అంబలిమానినయ్యలు మహాశుభ్రుడు రాముడు నేటి కందుల
చ్చెం దనమానుషాక్షిణి శ్రీ బ్రహ్మహిలం బొనరించి మోదముం
బొంది యెసంగజేయఁ బనిపూని యటంచు మహాశిష్యులకు
సుందరపత్రిసంఘముల శ్రీ భవవాక్కులఁ దెల్పి రెంతయున్ 4

చ. లత లరరే! సుంఠిచరులకా దొరిపుచ్చుగఁ గాఁజంబు ను
న్నతమతులెల్లఁ దా ననియె శ్రీ నమ్మగ నాపరదేవి మానవా
కృతి నరుదెంచెఁగా యని ముక్తిమభక్తిని జాగ్రపుష్పం
తతిఁ గురియించి పూజ విహితంబుగఁ జెసి పెలంగె నత్తటిన్ 5

చ. భ్రమరము లార్తరక్షకుడు శ్రీ రాఘవుఁ డియ్యదె దండకాటవికా
సమయముఁ బుచ్చ నచ్చె; మునిసత్తములార! తొలంగు నింకఁ గ
ష్టము లొగి మిఁకు నయ్యమరసంతతికా బ్రమదంబు గల్గునం
చమలమనోజ్ఞయంకృతుల శ్రీ నత్తటిఁ దెల్పెను నేర్పు మీఱఁగన్. 6

చ. ఇదె భవదీయదర్శనము శ్రీ నియ్యడఁ జేయఁగఁ గాలమెంతో వే
గ దరలుమా యటంచు నొడిగంబునఁ దకా బురికొల్పుఁ గ్రూరుడై

మదమున విజృంభింపుతమమ్యవిరోధి విరాధుఁ డేతఁ డీ
పదవిని బట్టిపచ్చె ననుభంగిని గేకిరవంబు వెల్వడన్

7

సీ మందసమీరగురూరుండు పొలముచు, మనసుసంతోష వారినీధి ముంక
శుకశారకాదికశుభవత్త్వచనమ్ము, లామోదమాల్తయం శ దట్టపెంప
సవ్యాపసవ్యభేదర మృగగతి విశేషము లుదర్కశుభంబుఁ శ జక్కఁ డెలుపఁ
జారుపీగుద్వజ్రస్త్రస్త సుమానశు, లక్ష్మ్యరూపాతిభేదమును జరప
తే. రమ్మ ర మ్మిక శ్రీరఘురామ! వైరివీరినికరవిరామ! సదవ్యుత్తథామ!
యనుచుఁడగు శాఖి కాగ్రములలరికడలు, చాపనిజాశయమును దెలుపునటులుండ.

చ. చరణసరోజనిహ్నము లెసంగఁగ మెల్లనఁ జొచ్చు నంత భీ
కరనినదం బొకండు చెనఁ శ గర్జ ములం బొరఁబొలె; రాముపో
డరుండు విదేహరాజసుత శ తత్తటిలుం గది దాని కంగు లో
నరసి ప్రియాగ్రజన్తునకు శ స్వాశయ ని క్షేపింఁగె నేర్పుమై

9

చ దనుజుఁ డెనఁడొ వేడ్క నినదం బొనరించినయట్లు లిస్టు మే
దిని రసమున్ నిగుడ్చె, నిదితెల్లముగాదె భవన్తనీష; క
నినదము భీరతం డెలుపు శ నిర్భరతాహురీతుఁ డెవ్వఁడో
చనియెడు వీనిఁ గూల్పు మనుజాడను దోఁపఁగఁజేయు నిత్తఱిన్

10

ఉ స్వాసముదీని నారయఁగ శ శాపవశంబునఁ గ్రూరజాతిలో
దా నెటులో జనించినవిధంబుఁ గనంబడుచున్న, దార్ద్రని
ధ్వానము నిమ్మమైన శుభశభాసముగల్గినవాని దంచు స
చ్చానసు లెన్నఁగాఁ దగు ననన్ వినియుండుదుఁ దండ్రి చెంగటన్

11

ఉ పెద్దలఁల్కు లెత్తఱిని శ బెంపటాజేయక సూర్యసంచయం
బొద్దికమీఱఁజేయుటకు శ నోపి చెలంగును, రామచంద్ర! నీ
పుద్గవిడిం దలంపు మే శయో తెలియంబడు చాన దీనిచే
నెద్దియ మార్పు గల్గదని శ యే దలపోయుదు నన్న నాతఁడున్.

12

ఉ భీతప్పగాఱీ! మున్నె తెలివెంగడ యీవిపినస్వభావ మి
ద్దీతఱినే యెటుంగఁబడియెన్ మన చేతఁ బ్రియానుజా! మహా
భూత మదెందొ సంచరణముం గడుఁజేయుచు నున్నజాడ నా
చేతము తెల్పుచున్నది; విశేషము లెవ్వియు నుండ విక్కడన్.

13

ఉ. కొంచెపుఁబిట్ట బిగ్గఱఁగఁ శ గూయు ననంజను నానుడిన్ వినం
గాంచమె? దీన భీతి గనుఁగొ జనకాత్తజ యంచు సుంశయే
నెంచకు; భీరురాలుగద శ యీనృపపుత్రిక, జాలమేల యీ
యంచల నుండ దెద్దియు భయప్రదచిహ్న మటంచు నమ్ముమా.

14

[illegible]

1000-1000-1000 (1000)

[illegible]

చ గతమున పెద్దకట్ట పాతకంబున నొక చుట్టున గల గ్రామము ను
 వ్రాసిన కథలందును పెద్దకట్ట గ్రామమున నొక చుట్టున గల
 బహుళము నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా
 ధర్మ గ్రామమున నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా నొకటిగా

17

క పుష్పశ్రీ ద్వయ శ్రీకృష్ణుడు, కవి వీరేశ మేయగారిచేత వ్రాచిన వా
రసుడుగ శుభకవల గాంతులు, దివసే వీరగుణ నెన్పు శ థాతకు నైనన్ 18

౬. భీష్మకార్యం పేదో, యేకంటి నొచ్చెనొక్కో, గుక్కలముసం
దో కుడిచిదాన్ని గిట్టించి, స్వీకృతం బాల్మగూలు, సేతేంగన

తలపానాను సత్కర్త, బల తన్నుగ మోక్షమును 3 ముగియించుగా
బలుభంగుల గాన్తును నిచ్చుల వచ్చెను మోక్ష భీతిపాలనము మనకున్.

కి పిగుపడి శూభములు గల్గును, గద యంచుం తెల్పు జనుమనన్యకలుకు ల
య్యడినాచు. తమ బురికొలుకం, గద దుంపక బూనినట్లుగా ముదిరి చోచున్ 21

క ఎలనవ్వు మోమునంగము, కెలగానంగ శీలగుచుండు? విశ్వేశ్వరుఁ డిట్టులా పల్కె- అట్టణా! పుట్టు-లఁ జూచుచు రమ్మ గ్రోని న కంటకయుత్తమై 22

క. అడుగిడఁ ట సంఘముగాఁ కుం, నెడు గీనిం జక్కఁజేయు స నేఁబూనుదు నీ
 బ్రదుగక దృష్టుల వడి నె,ల్లెడలం బర్చంగఁజేయునటే పనిఁగాఁగన్. 23

క జనకజల గాచుచు నమ్మా, యనంగ సామిత్రి రిపువరధాదృతిఁ గని మిం
చిన నారాచము గొనయం, ముసల జక్కంగూర్చి శౌర్యమునఁ బొల్చి యనున్

క. ఇరుపక్కియటం గాంచుచు, నరుదెంచెద సుంతయే భర్యంబు వదినె భీ
కరవనమున నిటఁ గాంచకి, యరుదెంచుంగాక యనియె ॥ న త్తరుణమునన్ 25

సీ. త్రోవకడ్డము గాంగళదొంగలుచూడిన పెద్ద, పొదలు పాదాహారీశ జదియుచుండఁ
దనగతికెదుగుగాఁ శ దగుతరుహములు, వక్షంబుతాకున శ వసుధఁబడఁగ
దూరంబు వ్యాపించి శ సారముగలవిట, సములు గదాస్పర్శనమున విలుగఁ
గరులలెక్కింపని శ కాలుదున్నలపిండు, హుంకారరసమున శ జంకి యడఁగఁ

తే. బదము లిడునప్పు తద్భాగవసుధ తగ్గ, నడక చప్పుడు మేఘునినదము మించ
దివిజభీకరమయి క్రాంతదేహ మొప్పు, నరుగు దెంచెను రక్కసుం శ డప్పథమున

క దక్కినమున కేగెడువా, రక్కజపడిచూచుచుండ శ నయ్యసుగుడు పే
రుక్కున వారలఁ గన్గొని, పక్కున నవ్వుచుచు నిల్చె శ భయదుండగుచున్ 27

ఉ అక్కితపుంసు మూపున మహాగద దాలిచి సన్యహస్తమం
దొక్కమహాసి రక్తయుతి శ నుజ్జ్వలమై కన దారుణంబుగాఁ
బెక్కుమృగంబులం జదిపి శ ప్రేగులు చుట్టుకొనంగ నొప్పు బెం
పెక్కినగర్వ మాని యొకరియంతయు నో ర్పనలేక యుండఁగన్ 28

ఉ. భీతకురంగనేత్ర! యటవారిం గనఁ గ్రొత్తగ నున్న యాగుధ
వ్రాతయుతాంగముం గనుచు శ వానిశయంకరపూర్వకర్త సం
జాతఫలంబె యిద్దియని శ స్వాంతమునం దలపోసి స్వాశయం
బాతఁజే చెల్చె రామునకు శ నద్ది మఱిదికిఁ దోడు కుండఁగన్ 29

ఉ శ్రీరఘురామ! ప్రాగ్గనిని శ జేసినపాపఫలంబె యిద్ది యె
వ్వారికినేని భీతినిడువభంగిని దోచెడు, నాకుఁ జూడ దు
ర్వారమృగాంతకంబయిన శ వర్షముగాఁ దగునంచు దట్టె నీ
భూరికటాక్షపాతమునఁ శ బొందునొకో త్రిదివంబు నిత్తటిన్ 30

ఉ. నీవెనుక వసించుటను శ నే నిటనుండఁగఁ జాలితిం బ్రభూ!
నీవలె నెల్లవారలు విసేతుల రక్షణమందుఁ దత్పరుల్
గా వసుధం జెలంగుదురెఁ శ గ్రన్నన వీనిఁ దొలంగిపోవు తె
ట్లో వెన నూహచేయు మిడ శ నొప్పుదు జాలము నేయ నంచనన్. 31

ఉ అవిపులాత్తజాత హృదయంబు నెఱింగి విముక్తినియఁగా
నీవెకదా యటంచు దను శ నేర్పుమెయిం బురికొల్పుచున్న దీ
భావము కర్తసంభృత మభంగుర ముత్తమసమృతంబు నౌ
గావునఁ జేయువాడఁ గుతుకంబున నిందులకే జనించుటన్ 32

ఉ. ఐనను వీనినుండి యొకఁడైనను దోషము కల్గకుండఁగా
నేనెరియే నొనర్ప జనశరీయెడ నూరకచూచుచుందు నీ
దానవుఁ డూరకుండఁ డిదె శ దర్పముఁ జూపఁగనున్న వాడు నా
మానిని బట్టుకొం చరుగు శ మామకశక్తి నెఱుంగఁ జాలమిన్. 33

ఉ. మూరుత మొక్కఁడే యితనిముక్తికి నంతర మున్న దిప్పుడే
శూరతమీఱ భూతనయఁ శ జూడఁగఁ శ్రీతిని బూనెఁ గాలముం
జేరువ కేగు దెంచెడిని శ సిద్ధపథంబునఁ బోయి స్వర్గముం
జేరి సుఖంపఁ జేసెదను శ జిత్రశరంబుల వైచి యేఘనన్. 34

చి అని మదిసెంగులండ్లగ నె క నూతనిది గర్భము ప్రాత్యహంఘ నా
దనుజుడను కొంతన వోలయి క పన్నిసి నట్టి గుగ్గళుం గనుం
గొని భయబొట్టవాననున క గోపంబు దొంగుల పట్టనెల్లవల
దనయసుఖంబుల దెలుల క థామ్రమువారికి నంబుచోటన్ 35

చ వడిం బటగెల్లె నాదనుబోయి పుష్ప ప్రాప్తగంగంబునా
జడిగొని కాలుర క్షయం న న్న న న్న న్న న్న న్న న్న న్న న్న న్న న్న
ప్పు డఅని దీప్తి బొహువులమునానంబుల గ ధియగకంబుల
నడవి మృగంబు లుం న వి క యాతని క నివాతంబు లేవునన్ 36

తే. కొన్నిటిం దినిమిటిగాను క గొన్నిటిం దు, నెంచుచు నెవరియల క చుంచుకొనియె
నవియె భీతికంబుల క యమంబు నింక, నలనిమూకృతి యెట్టిదం క కరయ నేల

సీ బొమ్మముడిగించినబొమ్మ లోకములెల్ల, నితర దేవులచేయునోయింక ననుచు
గనులు త్రిప్పినయంతలే గడగడ డడగు, రిమయ లెల్లరు నేయియగునాయచుగు
బయనముసాగింక క భయంబులంబుల, యులు లెల్ల నెనని జంభుచోయటంచు
నడుగిడంబునిం క యంచుడంబును, శేఖర దేవునొక్క క చిక్కు లనుచు

తే నడవి నడుగిడ వ్యాఘ్రాదుడయినీ, యూరి లోక నేరియాహంబుగనొయనుచు
బ్రళియ కాలాంతమం దె యూరపువ్రుంకల్లు, కచ్చినాడనితలతగుననదివిజులు

క కనుక నె వానిం గాంచిన, మనుజులు అల్లణము ప్రాణకూలతము లొగిం
జన నల్లె పడుగు రిలచై, దనుజుం డట్టింబ నిలాంతదప్పము పొంగన్ 39

చి జనక జయున్న చక్కటిక క నత్వం మేగి నహంబుదవ్యయం
బును గని యొక్క నేయకయె క పొంగడువేడుక నెత్తికొంచు నీ
తను బరువెల్లె, రాఘవుడం క తద్విధముం గనుచుండె గాని బా
ణనికర మేయం బూనడు మానంబున గాలము నెన్ను చుండుటన్ 40

చ. నిమనము ముందువెన్న లననీరరు కర్త ఘోర లబ్ధుచొ
ననరుహంబు వాది సుహృదులు ధేదము కల్గనచ్చునం
చనితరసాధ్యశి క్తి కలయట్టిది కర్తము బ్రహ్మదూపమాం
గనుక నెదుర్కొనం దగి క క్రష్ణుల దేయంగ నేరకేతగున్ 41

తే. రాముం డవిధ మెఱిగి దోర్వంశ క్తి, మాకుడయ్యను వానినిమ్రందజేయ
బూనడయ్యెనుదనమాటచబ్బొవోన, జేయబూను నెయెవడై నశ్చితిలమున

ఉ. జానకి జంక నుంచుకొని క శాస్త్రవభీకరు రామచంద్రునిం
దా నొకమర్త్యమాత్రునిగ క దర్పవిహీనునిగాం దలంచుచుం
గానల మున్న వారి లోక గ్రాలెడువారిల జూడకుండుటన్
మానసవాంఛ యుప్పతిల క మానినితో బరువెత్తి యంతటన్. 43

- ఉ. దూరముగాఁగఁ జోపుటకుఁ శ్రీ దోహమి నిల్చి భయంక గారం
బొరఁగ మీర లెవ్వరొ మహామును లట్లుగ నొప్పు వేపమున్
పొయప సారముం దెలుపురబాఁశరంసనఖడ్గముల్ తగ్గ
జేరితి రీవనంబును బ్రసిద్ధిసూరారినివాసముం గటా!
యూరయ వెపభిన్నమగు శ్రీ నాయుధధారణ మెన్నఁ జిత్రమన్ 14
- చ. అనుసమనూనిధ్యాములె శ్రీ యశాఁగద యాయజినా కంబు లే
సునిశితబాణచాములచొప్పు నెటుంగదుగాదె మకాను లే
ఎన దుటు నిత్ర వేపముల శ్రీ భూమిని పెంబడిరాఁగఁ జొచ్చి నా
రసయులు మీరలంచు మనఃమందూ దలంపఁగ నయ్యె నియ్యెడన్ 46
- క. పాపా చాయల మిమ్మున్, రూపఱజేయుం నలంతు శ్రీ రూఢి యి క మహా
తాపసభీక్షలు దనుఁగా, నేపునఁ జరియించువాడ శ్రీ నిందు సతంబున్ 46
- క. దను జేంద్రుండ విరాధుం, డనఁగా జెరొందినాడ శ్రీ నని మొన నన్నుం
జెనకంగఁ జాల రెవ్వరు, వినఁనోరుగు మీచరిత్ర శ్రీ వివరింపుఁ డనన్ 47
- క. శ్రీరాముఁ డట్లుపల్కెడు, ఘోరాసురుఁ గూల్చునట్టికీకుతుకము గొన కి
వ్వారిజలోచన దుస్థితిఁ, గారణముగఁ జేయ నెంచి శ్రీ కాలహంసమున్ 48
- క. అనుజన్తుఁ గాంచి పలికెన్, కినుఁగున్నాడవుగ నీత శ్రీ కలవిలపాటుం
గనురీతి నిట్టికష్టంబును గాంచునె నేను జెంత శ్రీ బొడఁగనుచుండన్ 49
- క. ఘోరాసురుభీకర దో,స్సారము బడలంగఁజేయ శ్రీ సరసాంగి వగం
గూరెడు నే నిటు జూచుచు, బొరుష మేలేని వానినలె నున్నాడన్ 50
- చ. ఒకలకు హాని యింకయు శ్రీ నొక్క పుడెనియుఁ జేయ సంచ నే
వ్వరు శరణులు వేడినిసు శ్రీ బ్రాణములైన నొసంగి కాముత
త్పరలేను గాంచువాడ నొకకల్ము సంతతముఁ దెప్పఁబూని ని
వ్వరునఁ జరించు నాకు నవసరం గగి నట్టి శ్రీ మంబు వాటిలేన్ 51
- చ. మనుజులఁ గాంచు ధర్మ మనుసమాట గుహభ్య మటంచుఁ బల్కు న
మనుజులు నీచబుద్ధులని శ్రీ మామకకష్టమె తెల్పుచున్న నీ
జనకజ క్షత్రి కష్టతలే శ్రీ సుభవమకా నని స్వప్న మందు నే
ననుకొనియున్న యట్లులు మరడ ల్లకుఁ దోడఁగలేదు లచ్చణా! 52
- చ. ఒకతఱిఁ గాంచు ధర్మ మగి శ్రీ యున్న తేకష్టములం గలంచి వే
తొకతఱిఁ గావఁజాలక నిజోర మహల్లవ మడంగ నుండు ని
ట్టి కడఁకనుండు తారయఁ గగిఁదివిచారిము పుట్టఁ జేయుటన్
సుకరముగాదు లోకులకు శ్రీ సునృత మిద్దని నమ్మఁ జెప్పగన్. 53
- ఉ. కొందఱు ధర్మమార్గమునకున్ విముఖత్వముఁ జూపుచుండఁగాఁ
గొందఱు ధర్మమే ఫలముఁగూర్చుట స్వానుభవంబుచే వచిం

- కంఠగు నంగుర బల్క- గోర కల్గ గీని దుగ లెచ్చెన
దృష్టించువల పోయెనాభి నెల గొంతు నెచ్చెన గొంతు జేయనె 54
- మ అనుజగ్గా! పెద్ద శాసనం నెచ్చెన మోర కల్గ మల దుగల నా
మనమెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
మనుజులెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
గన పురిగొన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన 55
- చ ఎవమెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
శరవెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
ఉ ఎవమెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
ఎవమెంతైనను నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన 56
- చ దనుజుల ఉండునెల నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
తని నెచ్చెన గొంతు నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
బనజన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
గనినెల నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన 57
- ఉ పట్టగరాసిక్రొధమునక బల్కె నెచ్చెన నెచ్చెన
పట్టన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
కట్టడెననెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన 58
- అనుచుండె నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన
కుండు నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన నెచ్చెన 59
- చ తనుగొచ్చె ప్రసన్న చేసెను, నని నెచ్చెన నెచ్చెన
జనియించినవారిము, కె, నెచ్చెన నెచ్చెన 60
- నరపతులము మనుజులము, నెచ్చెన నెచ్చెన
చరితము వినగోరెద మీ, నెచ్చెన నెచ్చెన 61
- తెలియంబలుకుము నా వినె, కలకల నెచ్చెన నెచ్చెన
కులముఖముల వినగోరెద, తెలిసెద నెచ్చెన నెచ్చెన 62
- జనని శలహృద నాయన, దనుజులందెను నెచ్చెన నెచ్చెన
ల్లను ప్రీతి విలంబుండన, వినుతులము నెచ్చెన నెచ్చెన 63
- ఆర్జించితి శస్త్రముల, నిర్జించితి దేవదూతల నెచ్చెన నెచ్చెన
దుర్జయడ సుగరంబుల, భర్జించితి మానివదలక నెచ్చెన నెచ్చెన 64
- ఉ మీరిక నీపడంతయు నెచ్చెన నెచ్చెన
జేరగజొండు నీయతివ నెచ్చెన నెచ్చెన 65

- నారఘరముఁ డిట్లను మనంబునఁ గుంచుచు నిస్సీరో! గురూ
చారము దీనిఁబూనితి వె శ చచ్చితి విప్పుడె పాఁ సంగతిన్ 66
- ఉ సంగరరంగమందు నినుఁ శ జంపెడువారలె లేకయుండ శ
త్తు గనినాడెవో క నెదు శ తీవ్రమదంబకసత్త్వ మిప్పుడె
బంగరుపెంజలం జెలఁగు శ బాణము లియ్యవె నీదురక్తముం
బొంగుచుఁ ద్రావఁగాక! రణభూమిని నిల్వము సుంత యం చొగిన్ 66
- చ గురుతర బాణసత్త్వముఁ శ గూర్చిగుణంబును లాగివై ప నా
శరములు దానవాంగమును శ సత్త్వము పొంగఁగఁ జీల్చుకొంచు వే
పరుగిడి భూమిఁబొచ్చె నిటుఁబాణము లేగఁగ రక్తపూరముల్
శరములతోడఁ బాటెఁ దమసఖ్యము వానికిఁ దెల్పుకోర్కి నాన్ 67
- ఉ అంత మహాసురుండు విపులంబకపాతమునం గలంగి దు
ర్దాంతరుడు గ్రమూర్తియుయి శ ధాత్రీకుమారిక డించి శూలసం
క్రాంతమహాభుజుం డగుచు శ ంభువులకొ వధియింపఁ బాటె నా
యంతకురితి వక్త్రగుహ శ యార్తిని జూపఱ కట్టె నింపఁగన్ 68
- మ. తమపైకిం బటతెంచుదానవుని నంతంబుం గనంజేయు బా
ణము లాయిర్వరు వైచఁగా దనుజుఁ డానారాచసందోహపా
తము లెక్కింపక యట్టె నవ్వచును గాత్రం బెల్ల జృంభించుకా
ర్యమునకొ నిల్పఁగ వీడి బాణము లొగిన్ శ జ్యాభాగమందుం బడెన్. 69
- చ. అనిగని యారఘూద్వహుఁ డరహార్యబలంబున నన్నిరీతి భీ
తిదమగుబాణయుగ్మమునఁ శ ద్రీవమహాకృతి నొప్పుశూలముకొ
జదియఁగఁజేసె; వాడు భునసత్త్వము పొంగఁగఁ బైకిరాఁగ న
య్యదనున క్షిప్తామౌనటు మహాసిలతల్ గొని కొట్టి రిద్దరున్ 70
- సీ. కొఱ్ఱేయకపాతు లొక్కటఁదనియంగంబుఁ, జీల్చుచుండఁగ వానిఁజిత్తమందు
సుంత లెక్కింపక శ సుగవైరి వారల, పడి నెత్తుకొనిపాటె శ గౌరుషంబు
భయదహాపముఁ దాల్చి శ పరుగిడుననితోఁచె, వనదేవతలకెల్ల శదనుజుఁ డంత
వారలఁగొని యొండువనముఁ జేర్చఁగ నెంచె,నని తోఁచునట్లుగనరుగుచుండఁ
తే. దమ్మునింగని శ్రీరఘుతెల్లజుండు, పలికె నీతఁడు మన మేగుపథమునందె
పోవుచున్నాఁడుగద యిట్లెఱిపావ నిత్త, మదియు నస్తదతికి సహాయంబెనుమ్ము.
- మ అనుచుండంగ విరాధుఁ డర్భకులఁగా నాయుర్వరగ గొంచు న
వ్వనముంబొసి చనంగఁ బూనె నది తా శ భావించి యారక్కసుం
బనుపంగాఁ దగుఁ బూర్వలోకమునకున్ శ వచ్చెంగదా కాల మ
ప్పనికంచుం దెలుపంగఁబూని యనియెం శ బద్ధాక్షి-భద్రంబుగన్. 72

చ. ఇతరులకున్ సహాయకరములను కాన్యముగాఁగఁ జేసి
 పొలుమగు దోడవగాఁగఁ గనఁబూర్చితిమీ యింకాబున
 నితనికి మేలుగొన్న పనులన్నియును భ్రష్టముగాఁగ నిర్విధాన
 తీరి జరియించు పనులకుఁ బెట్టెదె యింకను పుష్కలము 73

మ సమయ్యుండెను శ్రీ సమూహ్యహం దిదీచునందు యెవఁడే
 గమనంబుం దగుఁ దెలువారని యనినది గాంచి నేనుకల
 శ్రమయింగాంచెని నందు నాద్యుపహారం బ్రక్కెన న వాచెన్వల
 సమయం బెట్లవో ప్రాణరాయకుఁ డెంత సంధింపఁ దలపొగడ 74

ఉ. కాలము దాఁగియును నభిమతిగఁ జూతగా నిరేక్షతం
 గ్రాలు రమూహ్యహం దెది నిరీక్షిం గలవోయియుండఁ బెట్లనే
 వెళుకుఁ గన్యకలతి విశ్వస్థుఁ డగన్యకలతి నీ ముగడ
 జాలు నటించు బల్యులగు న సాధుమతున్ వినియుగన్ సేవిధిన్ 75

చ. అని తను హెచ్చరించునది గూఁగియు మాల్చ నెఱింగి లబ్ధతా
 జనకజ యో ధ్యులగులు కలచన్ద్రుఁ డెచ్చెను నిగ్గ సీరిత
 ధుని విధియించు టొప్పు కలఁ భూమినిపుఁ డగు లక్ష్మణుండు
 ధ్గనిహతి సన్యహ స్థమును న గ్రన్తనఁ ద్రుంచు సాహసంబునన్ 76

చ. రవికులనాథుఁడై వెలయునరాముండు దక్షిణహస్త మంతలో
 జవమున ఖడ్గసారమున న శౌర్యము పొంగఁగఁ ద్రుంచె, నంత వాఁ
 డననిపయిం బడెన్ మఱియు న నాతని బెక్కు విధగబుల్ గడుం
 బవిసదృశాత్త ముష్టిగురుపాదసమాహతులన్ మహాకృధన్ 77

ఆ ముద్దచేసి రంత న మూర్ఖుఁ డాదనుజుండు, వార లెంతికిరిస బాధలు గనఁ
 జేసినను స్వకీయ శబిదము బొయక, యుండు లెఱిగి రాఘవపుండు పలికె 78

క అనుజన్తా! యితఁడు తపంబును జక్కి నొనఁ బ్పెఁగానఁ న బూనిక నేసా
 ధనములఁ గొట్టినఁ జావఁడు, గనుకన్ వ్యక్తంబు వీనికడ నీశ్రమముల్ 79

క ధరణిం ద్రవి కళేబర, మునుతర మిద్దాని వైచి న యొక్క మొగి నదె
 వ్వరికిం గనరాకుండెడు, కరణిన్ మృత్తికిను జక్కి న గప్పుడ మంతన్. 80

క మృతినొందును వీఁ డనఁగా, దితిజేంద్రుం డాలకించి న నిన్యపురుషుఁ గా
 మతినెన్ని పలికె దేవా!, దితిజాంతకుడవగు నిన్నుఁ న దెలియకయుంటిన్ 81

చ. ఇపుడు దివాక రాన్వయమునెంతయు ఖ్యాతిని గాంచఁజేయు వాం
 చపాడమ రామనామమున న సంభవ మందితి వం చెఱింగితిన్
 గృవకు నిధానమీపు జనశకేంద్రుని పుత్రిక యాదిలక్ష్మీ నీ
 యవధశరీరమే యితఁ డనహార్యబలుం డనుజుండు నాఁ డగున్. 82

- క కలదూ పెరిగితి ని త్తఱి, గలిగెన్ జ్ఞానంబు సుంత శ కరుణాసింధూ!
తెలిపెద నాచరితం ని, మ్ముల దుంబురు డనగభ్యాతి శ బొల్పెడువాడన్
- సీ. గంధర్వుడను దేవకాంతలమిన్నయకా, రంభను ప్రేమించి శ రాజరాజు
కొలుపు జాలించితి శ గోపించి యుజ్జేళు, డసురుండ నగుమని శ యంత శాప
మొసగె; రాచంజేసిగముదుఃఖ మొప్పంగ, బహుభంగులంబతి శ బ్రార్థనంబు
చేసితి, వద్దాన శ నీసుమాని యతండు, దశరథసూతి యేలరుగామండు
- తే. నిన్ను జంపునొ యప్పుడే నిజతనుయతి, స్వర్గ మొందంగ గలవని శాపము
పట బ్రసాదించె నేటికి శ నవిఫలించె, జనియెగన్ స్వీయలోకంబుగనంగరామ!
- క మంగళమగుతన్ నీకునె, సంగుత విజయంబు సకల శత్రునితతి జె
ప్పంగం దగునొక నుడి శర, భంగ మహామహాని! పరమశాంతు డిచటికిన్. 85
- క ఒకయామడవై గవ్వా, శకలుగు దూరంబునందు శ దిన్యతపోభా
గ్యకలితుడు సూర్యతేజుడు, సకలజ్ఞు డలయచుండు శ శాంతధనుండై 86
- క కుని నతనిం గన బొమ్మా, నినుం గాంచినయంతము త్తనిం గాంచును మీ
కొనరిచి యుత్తమలాభం, బనఘా! నన్పింక బూడ్యమా యిచ్చోటన్ 87
- క దనుజులశకములు పూడ్చి, జను నను నాచార మొకడు శ సాధుహితముగా
దనరున్ దానన్ వారలు, చనుదురు స్థిరసుఖము లబ్బునస్థానంబులకున్ 88
- క. మరియాద దానిఁగాచుట, సరియొకదా నీకు రామచంద్రా! యనుచున్
శరనిహతి శీర్ణతనువుం, ద్వార వీడి యతండు చనియె శ స్వర్గంబునకున్. 89
- క ఆతఁడు వచించినట్లే, యాతనువున్ శ్వభ్రమండు శ నం దుంచి శా
ప్రాతాదికముల గప్పిరి, భూతనయయు దాని గాంచి శ పొల్పెం దమతోన్
- క అంతన్ రఘుపతి లక్ష్మణ! వింతగఁ యద్ది యంచు శ వెఱంగందకుమా
సంతమునఁ దెలియఁదగుం బయి, జింతిం దగును గర్త సద్ధాంతంబున్ 91
- సీ. సృష్టిభేదంబులం శ దెందు నేజంతువు, లేకర్తమును జేయనెఱిగి యొండె
నెఱుంగియొండె నశల్లఁ గాలంబున, ఫలముల నీయంగ శ వలసియొండె
వాంఛించు యొండె శ వానినిజొందెడు, నేనొల్ల ననుమాట శ నెప్పుడుఫలము
గనఁజాల దనుచు నీమనసున నునుపు ముఖండగర్వంబున శ గాన కొరుల
ఆ గట్టవడంగ జేయు శ కట్టిడి మనుజుడు, శత్రులంబు నాకు శ దగ దటంచు
బలుకఁగలడె ఫలముగలుగునే దాన దేవతలుగూడ నట్లు శ పలుకఁ దగరు
- చ విడువదు కర్త మెవ్వరిని శ వృత్తహరుండని యెన్న దెద్ది యె
ప్పుడు కలుగంగ జేయఁ దలపోయునొ యప్పుడె కల్లజేయు భీ
తుఁ డితఁడు వీఁడు ధీరుడని శ దోషముచేసిన బక్షపాత మొ
క్కెడను గొనంగ బూన కెది శ యీదగు నాఫల మిచ్చి తీయెడున్. 93

చ కొలదిగడ్డొన బొంతులకుఁ బూజింపఁగ నొక్క పెద్దదే
దలచును శ్రీమదా ౨౨ ౧ కలహంబు న్నయి పుట్టెను
చలయక కలహంబున నొక స్త్రీయు పుట్టి పుట్టెదని శ్రీ
శ్లోకములె యున్న యెడల కలహం బున నొక స్త్రీయు పుట్టెన్ 94

౬. పుట్టెను పుట్టెదని, కాదు మఱువ నొక కలహంబు మాజా!
యెట్లొకసారి శ్రీమదా, పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని 95

౭. కొన్ని గొప్పలను పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని
పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని
బొంతులకుఁ బూజింపఁగ నొక్క పెద్దదే పుట్టెదని పుట్టెదని
పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని పుట్టెదని 96

౮. గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 96

౯. ఎకరియూలయిన బా. పొద్దని కేళిలయిన గాన గాన
బొద్దని గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 97

చ విను మామజా! నవంబు లటవని జరియగలకుం నొకసూపు నీ
మలయ న్నొత్తవాంచి, రభిమానము నొకనిమాటలం గటా!
దని శ్రీమదా గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
నదికయి కేళిలయిన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 98

అ మల నొత్తవాంచి, రభిమానము నొకనిమాటలం గటా!
దని శ్రీమదా గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 99

క. పొద్దని కేళిలయిన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
పొద్దని గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 100

౬. మనలనయిన కేళిలయిన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
చని. శ్రీమదా, మనలనయిన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 101

తే మనల గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 102

క. భగవంతుడొక్కడే కేళిలయిన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
జగముల నెక్కడ దేవుం, దగవసుమి నిష్కవార శతధృతులుగాడన్ 103

౬. ఈవిధ మొక్కటి వారల, దేవార్క దూతలను శ్రీమదా గాన గాన గాన గాన గాన
దే వైరి వీరు గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన 104

౬. సర్వమునకు గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
గర్వము దూలించు చొగి, సర్వేశ్వరి యుండు దద్విశాలమహిమమున్.

- క. కనుగొన నామెను బ్రాధిం, విన సుంతయెటుంగుచొప్పు శ చిత్తంబునఁ దోఁ
చును గాని వేటుపాయము, నను దోఁపదు సత్యమిది యనందగు ననుజా! 106
- క. శరభంగుఁ డన్న మకానీ, శ్వరుఁ జూడఁగఁబోవఁ దగు జనంబున నని యు
శరవరుఁడు తెల్పెఁగాడే, యరుగుద మామకానిచంద్రు శ నాశ్రమమునకున్. 107
- క. అమ్మాని మనలఁగని మో, త్తును బొందంగఁ బోవఁ గాంతీం చెఱు నం
చమ్మనుజాశనుఁ డనుచు ది, వమ్మునకుం బోయె సత్యశ్రవణం బనియకా 108
- క. అనియేమిచిత్త మో కనఁ, గఁ దగుంగద వేగ పోవఁగఁ జెల్లు సటం
చెడఁ గల్గుభావ మొకరీ, తిఁ దమ్మునకుఁ నెచ్చి తనసతిం గూడిచ నెన్. 109
- క. అటవింగల చిత్తంబులఁ, గుటిలాలక తెలుఁగఁ జెప్పుకుతుకము గనుచున్
విటపాంతరమార్గంబుల, నెటొ పోయి టఘూత్తముం డరహీనతపమునన్ 110
- క. వెలుఁగొందఁజేయుచుం గా, నల నెల్లను గ్రూరపుగగణంబును శాంతిన్
విలసిల్లఁ జేయుచున్ న, ర్తిలు నాశరభంగమునిసతిన్ దర్శింపన్ 111
- క. వేడుకయుప్పొంగఁగ నన, బోడియు సౌమిత్రి వృక్షముల సాంద్రముగాఁ
గూడిన లతలం గాంచుచు, వీడనియుత్సాహ మొప్పు వెనుకం జనుచున్ 112

శరభంగమునిచాత్రము

- క. వీరుర్విశేషముల రఘు, వీరుని బ్రశ్నించుచున్ సుగన్ధత్తమహితం దే
వారిభయంకర తేజుని, సారజ్ఞానాంబురాశి శరభంగమునిన్ 113
- క. కనుగొను లెపుడనుకుతుకం, బును గాంచుచుఁ బొచ్చి రత్తపోవనమును, దే
వనికాయయుక్తుడై య, మునిఁ గానఁగ వచ్చియుండెఁ బురుహూతుండున్
చ మునివరుతోడ నెంతయుఁ బ్రమోదముమీఱఁగఁ బల్కుచుండె; నం
త ననుజుఁ గాంచి పల్కె గుణభాముఁడు రాముఁడు దేవవర్యుస్యం
దనమును జూపుచున్ దివి నితాంతము వెల్లెడునారథంబు జి
ష్ఠునిదని యెన్నుమా మునిని శ జూడఁగవచ్చిన యట్లుతోఁచెదన్ 115
- ఉ. నీవిట బానకిం గనుగు శ నిల్వము; నే మునిఁ గానఁబోయి యం
దేవిధి దేవవర్యునకు శ నిమ్మనికిం దమి సాగుచున్నదో
యేవిషయంబుఁ గూర్చినదో శ యింపగువాదము సారభూతమాఁ
గావున నాలకించి నడిగఁ జనుదెంచెద సాధుభావనా! 116
- ఉ. ముప్పదియేండ్లప్రాయ మె విభూషణమై కనుపట్టుఁ దమ్ముఁడా!
యెప్పటి కీసురాళి నని శ యెన్నుమ నీమది భూరితేజ మ
ల్లోప్పుచునుండు వీరియెడ శ నున్నతపుణ్యాఫలం బ దెప్పుడం
దప్పదుగాదె యిట్టిసుర తల్లజులం గన నెంత్రు సమ్మనుల్. 117

చ దొంగన దట్ట వస్త్రహాముఖతోడిన నచ్చు, మరల నీ
 ఘటేనీ నిర్మలము చలగెడ, నీ మహాచంద్రు డాశ్రయించి
 తనమున కెర్రునీగల నవలగల, నీవైది ముచ్చు నెరిసి
 జ్ఞాతృ మాన గోడ నీదే క తలచుచు నచ్చెదను గంటె నానానిన. 118

చ ఇలఁ డొక పంకగలదగిన నెన్ను నుం నవ, పదే శృంగార
 ములవిభవంబుమీఱుచ నవలమున నచ్చునీల, నీచ్చు ను
 ప్రళయమునందు గాంచ నగల, నము గాంచెను గా! యిచ్చుడి
 నతజనము వు బాకెను శరణంగనముతో నను దెలిగె నంబట. 119

చ అందము హ్యోమము నెలగు, లులచు రంబుల జానకీ నవక
 సగం గుంజుల బెట్టె మునీశుల్ల, బాంబగ వారతో జనె!
 నీరుమభక్తి నచ్చుచు మునీశుల లో నుం నీ శ్రమల
 యె పహితలమనుము చల, నచ్చునోని ముగియ ముగి 120

చ అనలునియందల వొచ్చుటను న నాట మెంబులగునె గాను
 డనుజుడను నీతఁడు జని మనహృద్యుని యంఘ్రుల బట్టుకొందు వం
 గనము లొనర్చు నల మునీశాధుల చెప్పగల గూచుండె రిం
 ద్రునిదగువార్త రంబులను నీ దో పువెడలె రంబు డడ్డెనన్ 121

క శరభంగమాని యుట్లను, చలంబగుతఁడు నొనరుకన్ దానిన్ గా
 వందలగు దేవేంద్రుడు నాకరినమున కేగుదెంచి బ్రహ్మపరమనన్ 122

క నను దోడొక్కినిచని యట నిల్పుచుచెప్పన; శెంతనుందు న పు మేశ్వరు నిక
 గనవండ వోరం దని, నను నాథం బూజనేయ న నిల్పిత రామా! 123

సీ ధర్మరక్షణమునదవత్పరత్వముమించె, బునహొ త్తముడచుచుదబొల్పుఖ్యాతి
 యసదృశమై తగ న నునీధరము వాచ, నవతరించిపరశమాత్మను నిను
 గూడియుండెటయె నాకొరియట్టి బ్రహ్మానందసోభ్యము ననుభవించి
 నట్టిదయగు, స్వకీర్తారితస్యతము, చేతి నులొకంబు జెందువాడ
 రఘువరాస్వయంబలధిపంద్ర! విను రామ, తపముబలిమినిస్వర్గాదిసుపదములను
 నేను సాధించినాడ నవ్వనినెల్ల, నీకు నట్పంతుల కైకొనుమాకరుణను. 124

చ అని మునిపల్కు రాము డనుకొట్టులె కైకొనువాడ నీవదం
 బునకు సమీపమందె యొకభూమిని నిల్వగల గోరువాడ; దా
 నిని దలపోసి చెప్పెదగు న నిల్పెద నం; దన మానివర్కు డి
 ట్లనియె సుతీర్ణు డన్తుని మహామతి దాపున నే నసిం చెడున్ 125

ఆతఁడు మీనివాసమున న కర్తముగాఁ దగునే ప్రదేశమం
 చాతతయోగశక్తిమెయి న సారసి తెల్పెడు మీర లమునిం

- బూతచరిత్రుఁ గాంచుటకుఁ శ బోగగు మే లటఁ గల్గఁమీను, నీ
భూతలసన్నికృష్టమునఁ శ బొంగుచుఁ బొత్తెడు గంగఁ జూచుమా 126
- చ. పడమఁనుండి తూర్పునకుఁ శ బొత్తెడు నినిదాఁడుఁ డభూత్తనూ!
పడమఁగఁజే చుండగును శ బద్ధతి దీని నమాశ్రయించియే
పుడమి నికఁ శరీమును శ బూనిక నిల్పఁగ రాదటంచు న
న్నఁజు మగి నిశ్చయించితివో శ సాధ! తదాదిగ ని స్థానంగనన్ 127
- చ తలఁచుట నిలదాఁకిఁ దనుభారణ మెట్టులొ చేసినాఁడ నీ
లలితపదాంబుసంభవములఁ గనఁ జాలిత నిపు వాంఛలుఁ
ఫలములఁ గాంచెఁ గుప్పసముఁ శ బొము త్యజించెడురీతి నీన్న ని
మ్ములఁ గనుచుఁ మహాముదముఁ శ బొందుచు వీడెద గీని నోక్తధూ! 128
- మ అని ప్రార్థించుచుఁ బ్రజ్వలజ్వలమునఁ శ వత్సంతభక్తున్నతం
దనువుఁ వైచి ముహూర్తమాత్రమున నూత్నంబైన దివ్యాంగముం
గని దేవాళి నుతింప బ్రహ్మదముం శ గానంగఁ బోయెన్; పాతా
ళనుఁ డయ్యంగముఁ బావసంబనుచు భగవత్ప్రాయముం జేసెదా 129

రాముఁడు లక్ష్మణున కుపాసనమహత్త్వ మెఱిగించుట.

- చ అది గని లక్ష్మణుఁడు మః శ నచ్చెరువందుచు రామచంద్ర! యీ
యదునున నొక్కసంశయము శ నాత్మకుఁ దోచెడు నిండు ప్రాణముల
కొదవ యొకింత లేక తనకుఁ సుఖధామము చిక్కునంచుఁ బొ
యడగినె యీతపస్వి యిది శ న్యాయమే దుర్మతి యిది గా దోకో? 130
- మ మనమిచ్చో గనుచుండి యగ్నిశిఖలఁ శ మందెంగదా మూర్తహ
త్యను గావించుకొనెన్ మహర్షి యపు డీడ్లంచుం దలంబంగనో
నని ప్రశ్నించెడు లక్ష్మణుం గని కృపార్హస్థానమందెన్ మునుల్
వినుతింపగి యొప్పు రాఘవఁడు సదృశతప్రియుం డిట్లనన్ 131
- సీ వినియ్య! యీశంక శ విడువంగ నొనరించు, పద్ధత రైఱిఁగింతుఁబ మమునుల
నాత్మహత్యదోష శ మంటు నే యెటుగవే, యంతమం త్రంబెనిసహింసనీప
నొప్పయుండినను బద్ధతఁగిఁ బెల్పవినియని, ట్లనుమంసముం గాంచుటర్హమగునె
యైన నెఱింగింతు శ మౌనులు యోగవి, బ్యాభ్యాసమునఁ దమయాత్మ విశ్వ
తే ముగ నెనంగఁగనుందురు శ బుద్ధియపుడు
తనువు విడనాడెదగునంచు శ దలఁచునో యపు
డహియుఁ గంచుకమును వీడునట్లు బ్రహ్మ
వివర భేదనమునఁ బ్రాణవితతి వదలి 132
- క. అనుఁడమలేజోహంపం, బున వాంఛకుఁ దగినయట్టి శ పుణ్యపదములం
గనఁ బోవుడు; రది హత్యయే, యనఁబడునొకొ నీవె తలఁపుమా గుణవార్ధి!

చ తలచినయెడల నే నచ్యుత శ్రీ పద్మవరదము గాన నున్న నే
 గ్విలనడక జేయు యోగివిధి ను గాన శ్రీ పద్మవరదము గాన
 జ్యులు తన బ్రహ్మవిధి ను గాన బ్రహ్మవిధి ను గాన
 దలమును గాన నున్న ను గాన నున్న ను గాన 131

చ అదియొకటి ను గాన ను గాన ను గాన ను గాన
 చది గనినంత నెప్పుడోయెడల ను గాన ను గాన
 ల్కుడు కొంతకొంత, అయ్యును చుండ గోరెను గుండల కన్నులను పాం
 ఛ దగుల నందు నెప్పుడగు శ్రీ పాదు శ్రీ పాదు శ్రీ పాదు శ్రీ పాదు 132

ఉ అక్షయమైనట్టి ను గాన ను గాన ను గాన ను గాన
 ట్లక్షయవస్తువుండగునీ ను గాన ను గాన ను గాన ను గాన
 దక్షిణ బొమల పో నీతొంటియు భక్తిని బుట్ట జేయ నే
 సాక్షి మత్స్యకృతల స్థితి మెచ్చు బ్రహ్మ మొకటి యెచ్చుగెలు 133

ఉ. కావున నిట్టిపల్కులకు శ్రీ గర్భాచరగిరిగల గోరెను జూరే
 భావమునందు యోగవిధి శ్రీ పానమునందు పరిమళమునందు
 యీవరిమకొని ననుగని శ్రీ యిగ్నిముఖులను మేలు పడెగా
 నీవతి కెల్ల చేసిన యిహీనసుకర్మ ఫలంబు నీ లక్షణ 137

క తా ననుభవింప జాలెను, గాననే దేవేంద్రుల కెంతో శ్రీ గానమునందు
 మ్మా! నిను శతభృతమునందు, గానగోరెజేయదు ననగా నీమునియును 138

క రామునిగని వైశ్యానమ, మోముని నిష్ఠానుజ్ఞాన శ్రీ పోరెను దేవేంద్ర
 ద్రా! మామక పుణ్యానుభవములలోకిందుల కని శ్రీ యతనిం బంపెను 139

క మనకు దప్పిన మీయందు, గను బూనియె నిల్చె నితని శ్రీ గంధమ సుకృతం
 బును గంటిని పొంద; మీ, ఎన్నిసేలెల్లిన జాడ ననిన శ్రీ బంగారమువెడ్డన 140

అ అగ్నికుండమునకు శ్రీ నమ్మానిదలమునందు, మూలసాధు తిరిగి శ్రీ మ్రొక్క రాము
 డరుగ వెంటనంట శ్రీ యిరిగిరి జంక జాతయను అత్తయందు శ్రీ వయము మెలయ.

క ఎరుణాశల గూర్చి పోవుచు, చదువమణిచేడ నందలదగు వింతలు మా
 నిరమణుల తాత్పర్యమునందు, గుం ముబ్బుపడగడ దెలియగలగెల్లు చొగిన్ 142

క ధునివెంట గాలి తెచ్చుచు, జనుచు మహామాని యుండు శాంతా శ్రమము
 గనుపండువు చేయగ జని, యెను రాముడు మాని గుండగ నెంతయుభక్తీన్.
 అరిగి వైరిం బరింగ నెట్లవసనండు, ననియనెలుగనిక్రూరమృతగాళిగనుచు
 దరుణికిం దమ్మనకుదద్దిగభంబుచెల్పు, చునునుతీర్థుని మునిపతిజూచెనచట.
 శ్రీరామురాక మున్నే, సారజ్ఞానమున నెఱిగి శ్రీ సయమి పారిక
 గారవమున బూజించె ను, దారతె దదనుగ్రహంబు శ్రీ దా గోరి మదిన్ 145

- చ మునిక్పితపూజ లంది గుణపూర్ణహయోనిధి రామచంద్రుడ
 చ్వసమున వానయోగ్యహుగభాగ మెటుంగంగగోప వేడ ని
 ట్లనియె సుతీక్ష్ణుడంబుజదళశాఖ! ససింపగ న్నమైనతా
 మును చెటయంగ గోరెడవె శబ్దానికి దోచనియద్ది యేదోకో? 146
- ఉ పానానాజంపు వేడుక ధరరాస్థలి మానసరూపధారి వా
 సీవెటుంగంగ జాలసి విశిష్టలభాగ మచెందు నుంచునే
 యీవిపినంబునందె వసీయింపుము రాఘవ! నీదుసేవచే
 బాసవిత్తులై యిహవీరబ్రహ్మముసుల్ తరియింతు పం చనన్ 147
- ఆ ఆసుతిక్ష్ణవశాని శ యాలాపముల కాత్త, నలరి యాతి ధేయములకుఁ దృష్టి
 గాంచి యాదినంబుఁగొననమున నట, బుచ్చి మౌనియూజ్జ్వలబొంది యపుడు
- చ పనివిను న్న డిట్లనియె శ బ్రహ్మమునీశ్వర! మేము కాననం
 బున నిట నున్న ఎన్యమృగపూగము లంలమునొందు, నద్ది మి
 మనమున కొర్తినించు సనుకూనము లే దిటఁ గానఁ బోవఁగా
 ననుమతిఁ గోరినారము మహాహ్వలఁ జూడఁగఁ గాంతు గల్గుటన్ 149
- క. అరుగం దలఁచితి మొండొక, వరుసం దలపోయిరాదు శ భవ్యమతీ! మీ
 కరుణా వసించు మొదో, యరణ్యముననించెయంచు శ నారఘుపతియున్ 150
- చ ఎగమతయశా సుతీక్ష్ణుపదరవారిహహంబుల సుస్పృశించి భీ
 కరమృగరాజి దానవులఁ శ గార్తుకము క్తశీలీముఖంబులన్
 ఖంకిరపుట్టు గెహమునఁ శ గొపుర ముండఁగఁ జెయువాడ; మా
 నిరమణు లింకినీయిడవి శ నిష్ఠుయులై చరియింపఁ జేసెదన్ 151
- చ. వినిహతవిఘ్నసంతతని శ విశ్వహితంబుగ మీతపంబు సా
 గు ననుచు నేఁ దలంతు మునిశకుంజర! దీనిన లిచ్చి పంపుమూ
 యనురఘురాము వాక్యములు శ హర్షమునింపఁగ నాసుతిక్ష్ణుడ
 మనుమలవాధి శీతకరు శ మాన్యుని జక్కఁగఁ జూచి ప్రీతితోన్ 152
- చ. పరమముసుల్ నినుంగనఁగఁ శ బల్లలుఁ గోరుచునున్న వారు భూ
 వరశిశి శేఖర! చనెడంపర్తము మంగళదాయకంబుగాఁ
 బరఁగెడుఁ గాక నా విని యరభంగుంమోదిము నొంది రాఘవుం
 డరిగె ధరాత్తజాతయు మహామతి లక్ష్మణుఁ డేగుదేరఁగన్ 153
- మ చనుచుండక గడు దాపురంజనెడునాశ్చర్యపుత్రి శ్రీరామ! సీ
 పనుమానింపక మానిచెంత శపథం శ బన్నట్లుగాఁ దో పఁ
 యునుడుల్ సందియమొండఁ జేసె మది నోరయుర్విశ్వరా! దానినే
 వినిపింతున్ బదులెట్లు లిత్తువాకొ నోరిందున్ మనస్తృప్తిగన్. 154

- క నీవిపు హానివలనినినిం, మా న్యము ప్రాణాశ్రితా 165
గోవిదా లెంతయు పోవును, నానావిధ సూక్ష్మభక్తి 165
- చ పురుషులు సూక్ష్మభక్తిసహజంబు భగవద్గీతి భక్తి 166
గురులర ముక్తియగులు యే మొప్పక భక్తి గా ప్రయోగింప
భుజి సుఖంబు గొనుట రి శత్రువులుగల గుణగోచర , నె
వ్విరు వ్యసనాళి మామగ గొర వాని ముక్తి భక్తి ముఖంబు 166
- సీ కామజంబు లనంగఁ గలప్రక్రియకార, స్వచతుర కూడఁ బ్రవృత్తిగలవి
నంగు నసత్యంబె శయి యి మా నసియె, మౌనగణులు బలకరములు
మహానికిం ది ల్యమిను దగుల గు నేనీ, మల పొనినాదా శ్రవ రాధ!
యిన్మిత మింతకు బుద్ధి శయి దేవద, మౌన గు బలంబుల బానిశ్ర
తే నీదువ ర్తనమే దీని శ నెల గొలుంగె, పలు, గెండు పాకలుల శేయ నును
బల్యంగ నేల, భక్తిరహస్య గీతి, నిమ్నంగనీ భక్తి గుని ముని ప్రజంబు
- క. తలపోయూచుండు లం, పలఁచెద, పోయె ముక్తియవని శరణుల జం
దలఁచుట యేటి, వారం, తలచ నీచెన బగ; పరధం బులు గురున్ 168
- క అతిరౌద్రకర్త ముండగు, తీగయ నజ్ఞాన లల్ల ప జేయించుండు పు
ద్ధతియన నజ్ఞానజహా, మతిమగ్వర్యా! తలంపు శరణుకసూక్తిన్ 169
- తే. హింసయను కర్త మెచ్చారితేని తగ, గురున నీంపవారి కివొప్పు నెట్లు?
దండ కారణ్యవాసుల శ పుసులు, గా నైత్యుల విధియింపఁగలముము
- క బనరించిలిగాదే యి, మనుజాధి! నీను నీయిం యముల గది దం
చును దలపోయూచు నునిమి, కను భూంబై నడవట్ట శంకృష్టున్ 161
- క కనలేదు, దానిమొది లిది, యని గోచెడు జాకధరై శ్మై మింలు కా
ననముచు దానిం జొచ్చిన, దనుజులు దృక్పథమువంక దగులుదగుదా
- చ సమయము జక్కచీ గురుసాయకముల్ పఁగించి వాచిన్
యమునిపురంబు జేర్వంగ బ్రహ్మము చేయదు రగ్ని చెంత ని
ధములునుబోలె బానిసమున వాయము కాత్తుకముల్ పఱింత వి
క్రమమునో బ్రోత్సహించుంగగ శ కాపున బలైద నాయుదంతమున్ 163
- తే దండ కారణ్యవాసంబు శ దగ దటంచు, నంద జొచ్చిన గష్టంబులలముకొనుట
దప్ప దంచును యోజించుదాన, నొక్క, చిన్ని గాథ వచింతును శ జిత్తగింపు
- క. పతగములు మృగము లెంతయు, వితతగతిన్ సంచరింప శ విషమంబగు కా
న తగెన్ భూస్థలి నొక్కట, వితిమద్యర్థం డొకిండు శ మానియు నందున్
- సీ సత్యరతుం డుండె శ నిత్యశుద్ధాచార, తత్పరం డగుట నాతండు గ్రామ
వాసంబు వదలి యెవ్వరు లేని యవ్వన, మున నిల్చి తపమును బూన్కి జేయు

చుండంగ నోర్వ కాఖండలుఁ డద్దాని, భంగఘ్న నొండఁ జేయంగఁ గోరి
భటరాహమునఁ బోయి కపటతరఖడ్గంబు, న్యాసంబుగానిడిరండువిఁ జొచ్చి
తే. మరల రాకుండె నట్లునిమండనుండు, తలఁచె విశ్వాసముచనుఁ జెదాని నచట
ననుచు; నంతట గండమూలగాదులఁ గొని, తేరఁజనునప్పు డెల్ల నిశ్చింతి మ్మి

ప కరమున నుండఁగా ధనముఁగొచినయట్లని యెంచె నిట్లు లా
ధరణిసుగుండు ఖడ్గమును క దాల్చుట మానఁగఁ జాలఁ డయ్యె, నా
కగుషత రాయుధంబుఁ దగుభంగిని దాల్చుటఁజేసి చిత్తముం
బకుపతఁ గాంచె దాననె తగుశ్చరణంబునఁ గల్గుశ్రద్ధయున్ 167

చ. క్రమముగఁ దగ్గసాగె నదౌకారణమై తగ హింసచేయుమో
దముగనె దాన దుర్గతియె క దాపు నయ్యె నటంచుఁ బల్కెఁబూ
ర్వము వినుదాని భీకరశరణులసంగతి యగ్నిహోత్రుస్సే
హమువలెనే వికారిత హృదంతరమం దొలయంగఁ జేసెడున్ 168

ఉ నీవయి నాకు నెచ్చునగు క స్నేహబలంబున నీవు నాపయిన్
జూపుచునుండు గౌరవముచొప్పున నీవిషయంబు నీకు వి
జ్ఞాన మేమజేసెదను క స్వావిదుండ వటం చెటింగియున్
గోపతిముఖ్య శీర్షభృతకోమల దివ్యపదాంబుజా! యజా! 169

ఉ నైరమేలేక చాపశిత్రబాణములన్ ధరియించి యెంతయుం
దొరఁపఁమాని యీగహనభాగమునన్ దగు రాత సావళిన్
మూరణమేను జేయుదును క మౌనులఁ గావఁగ నన్నబుద్ధినిన్
శ్రీరఘరామ! పూనకుము క చేసెద విన్నప మిట్టు లిత్తఱిన్ 170

మ అపకారం బొకియింతచేయని యవశత్వార్తిప్రజంబున్ మహా
కృప దూరంబుగఁ బెట్టి చంపుటకు నూహింపంగ రాదంచు వి
న్నపముంజేసెదఁ జిత్తమం దనువు మోనాథా! యహింసావ్రతం
బపరిత్యాజ్యముగాదె నిన్నుఁ గని యత్యంతప్రమోదంబునన్ 171

మ. జనులెల్లన్ గురధర్మ మీయదియె శుభభ్యాసంబు చేయంగ మే
లని యోజింతురుగాక! చాకమిక నేలూ యంచుఁ బ్రశ్నించెదో
యనఘా! కాననమందు నుండి తప మహ్నంబంచు శాస్త్రీ క్షిరీ
తిని సాగించెడుమౌనిసన్యలను బాధింపంగ నే రెంతురా? 172

ఉ. వాగలఁ బాటఁదోలి భగవంతుని గొల్చెడువారి కావదల్
చేరఁగనీకి విఘ్నములఁ క జెండుచు నుండుట రాఘవా! ధను
ర్ధారణసత్ఫలం బనుచు క ధర్మమహాశయ మిద్దెయంచు నా
చారముగల్గ నియ్యదియె క చక్కనిహేతు వటంచు నెంచెదన్ 173

చ అగి కుంభముకు చ నెవోక యోగము లాకంబు నునినో
 పడినా నాకంబుకుంబు ప్రాణిహంతరి బోయి నెవో
 కుంభకు నాకంబు నీవన నీ కుంభకు నీవన గానె ను
 కుంభకు నీవన గానె నీ కుంభకు నీవన గానె ను

1. నవవంశ మీదఁ గాఁచుచు, ముఱయు నొక్కరి బడిన కలలుఁబూ! గురుగఁ
 దిశ నొక్కఁడొకఁడగు, ముఱ నొక్కఁడు నొక్కఁడగు నొక్కఁడు నొక్కఁడు. 175

అనంతాం నెలందో అగరిగి, ఇటు పొయ్యి కట్టి మేలు, అని ధ్యానం
బలుచుబడి నాచటాను, యొసకగగలు అని నీ పాపం (పాపం) పుడుచున్

ఉ అంశమును జననవారమున గలిగి నున్న
 అంశములను బయలుపర్చి చూడంగల గణనమునందు చే
 శాంతముగా నున్న సహజమునందు గానమును న
 జ్ఞులతో కలుగింపగలదు ననుచు నున్నది.

177

సీ భక్త్యంకుల బహువిధ ర్వాంబులై గుండు, నేరేణుననుగడు ర్ నెల్ల పెద్ద
లంకు నెద్దాచి నర్హంబందుతో దాని, నాచరించుట మూచిపనున నామఁ
దోఁచెడు; దం కెద్దితోచిన నద్దాని, నంగున్న పెద్దల ర్ నడుగ నేల
యనుగర్వమూగి యంగఁ బొంబబ్బు, దేశభక్తుంబులగు శెలియఁ
ఆ. దగియెగుండు న పుగూ ర్ దత్తజ్ఞులందులు, మాపిషయమునందు ర్ నేవిధముగ
నాచరించువార ర్ మట్టుచె యిడు జేయు, వారి మనుట మూఢువాడ మరయ

చ మునుదురుబడి నీతిగిరిమాన్యుని జూడింగఁ బోయి భాస్కరం
గని మనదేశ భాస్కరుఁడనుకొని తాఁ డితఁ డెంతయు శీఘ్రముండొ
నని తలపోయు తెంత పురియాచయొ యట్టులె దేశభర్తనుల
గనక స్వర్ణముదేశమునఁగ గల్గినధర్మము నాశ్రయించుటలే

179

౧౩. అడవినుండి వారి కర్పూమైనది తప, స్పృశకణై రాజధర్మ శముత్తమంబె
యనుచు నిపుడు దాని శనాచరింకగ రాదు, తజ్జశపదమునకుఁ దగని పగుట

చ శ్రుతియొ నచింప నెందఁగలఁసూరివ ర్షేణ్యులు భర్త మంచు ని
 స్వితమున నాచరింప నభివృద్ధి యొసంగు నటంచు దేని నా
 దృతి వచియింతురో యగియె శ మొల్లరకుం దగు నాచరింప, భ
 ర్తతతేని నీ వెటుంగవొకొ శ రాఘవ! యీవిధ మెల్ల నాత్మలోన్

181

చ శరములపొందు చిత్తగతికాంతము రూపతాజ్ఞేయంబు! పూ
ర్వరమున కేగినంతనె శరంబులంబూని స్వజాతిధర్మమూ
దరమున నిర్వహింపుము, సతంబును నీమతి ధర్మమందె సు
స్థిరతను గాంచియుండు సుఖసిద్ధి పొనంగునుగాదె దాననె.

తే అర్థము తదాశ్రయంబగునందు పెద్ద, లవ్వి యి వ్వననేల? ధర్మార్థభరతిని
గలుగు సర్వంబు; గావున నీలను సార, మనంగ ధర్మంబె యని పండితాళి పలుకు.

క. అమితప్రయత్నములను ప్రతములన్ జేయుటను స్వీయతగువు వరుసఁ గా
ర్థమునొంద ధర్మమనువి, త్తిము నార్జింతురు ప్రపంచ న త్త్వజ్ఞులన్ 184

క మనువంశభూషణా! సుఖమున సుఖ మెప్పుటికిఁగల్గఁబోదు నిజము; కా
వున నీవు నిత్తపోవన, మున ధర్మము నేకరింపుము విమలవతవై 185

క. పనితలకుం జాంచల్యం, బనునది నై జంబు; దానియోశ్రయమున నీ
కును జేటపటచితిని ధర్మనికాయము స్వ మెఱుంగుమాడ్కిన్ రామా 186

— సీతకు రామఁడు స్వాభిప్రాయముం జెలుపుట. ౧౮౬

చ అనుచు విజేహరాట్టనయ న యాపిషయంబున స్వాశయంబు ని
ట్లని యెరు లెన్వరే నెఱుంగనట్లు వచించిన ధర్మవార్తలన్
విని పరమేశ్వరుం డనియె న భీతమృగాయతనేత్ర! నీనెఱుం
గనియది లోకమం దెదియుఁగానను నాదగు మేఱఁగోరుచున్ 187

చ. హిత మెఱిగించి తీవు సకలేశ్వరి నాదగు ఖ్యాతిమించి యె
వ్వితమున నెప్పు వర్తిలిన న వృత్త మదెంతయు సాధుసంఘసం
స్తృతి గనునట్లు వర్తిలెడువొ ప్పెఱిగించితి ఁ చెఱుంగుదున్
మతిగలయాశయం విపుడు న మానిని! నీ కెఱిగింతు నంతయున్ 188

సీ. సరనాయకులు వసుంధర నార్తశబ్దంబు, విని యూరకుండ రాదగుచుఁ జాప
మును దాల్చియుందురు న మును లిందుఁగలవారి, లే తెంచి నను వేడిరిందుఁగల్గు
బాధల మాన్పి తపంబుల కేవిప్పు, ములు గల్గకుండ నిశ్చలులనొనర్పు
మిదియె యభ్యర్థన సమిద్దాని గొనుమని, శరణువొచ్చిరి ననశస్థలి నిచటను
ఆ. భయదదనుజు లెప్పు పరువిడుచున్ ధర్మ, హాని చేయుకాంత న మానివరులఁ
బట్టి తినుచునుంట న బహుభంగులన్ వింటి, యం దసత్య మనెడునదియె లేదు

ఉ. జానకి నీవెఱుంగుదువు న సర్వము ధర్మ మనంగ నెట్టిదో
దాని నొనర్పఁగాఁ గలుగుతత్ఫలమెట్టిదో దాని రూపఁ
గానొనరింప నెవ్విధి జగంబు క్షయించునో నీకుఁ జెప్పఁగాఁ
బూనంగనేల సర్వవిధములఁ తెలియం దగియుండు వెప్పుడున్ 190

క భూసురమానులు వేడం, జేసితి నేశపథ మిట్లు న ట్టితి ధర్మంబుం
గాసిలఁ జేయఁగఁ బూనిన, యాసురరిపులన్ వధింతు నని భూతనయా! 191

క. అన్ని టికంటెం బ్రాణము, లున్న తములు వానినైన న సురుధర్మార్థం
బెన్నక వదలుదు సోదరు, డన్న ద్వితీయంపుమూర్తి న యకాంగద యరయన్.

- క ఆతని వగలుగు గీర్వానాతమున నెట్లు గాగి యగుదువుకదలు
జ్ఞానాక్షి ! మునిముఖ, తలం బెరులెల్లు విడిచితిని జేసిని ప్రసన్నన్ 193
- క తప్పంగళా లనుచు, తెచ్చు ముక్తగాడు నార సేతె! మహాసుల్
చెప్పకొచ్చున్ ధర్మము, బుద్ధులకు సరిగల జంక సగుసగు ననుబాల్ 194
- క ఇల ధర్మము నులుగ గది, ఇల పల్లెల తెలగుచింత్రుగదే? యనివి
ల్యూమూలంబుల ధర్మం, బలపడిల బాసుల్వరం తన స నయే కాదే 195
- క నీతెలిపెనుచు వేద, వ్రాతహుంబైన నందరి స ఆతెనుసూక్ష్మం
దైతను మూర్ఖ మిందు, సీగా! వెత్తు పడి గాగు స స్థిమముమిమ్మి! 196
- మ లదుటి! పోకొకరూడు తెచ్చుచు నేర్పుంబు నెట్టాని నా
చుణంబుదగు నొప్ప నెండును మువ్వకంబుతోప మేవా, నీ
ధర్మజ్ఞు పానిని నింజు జేయుట యత్నం నీయ చేయంగనొం
బరమాన్యోదము సీడుమూలముల నంద్రాస్త్రంబు నా కెల్లడన్. 197
- చ మనసున నెంచుకొ తడవు స యానిని! యుద్ధుని నీవు తీర్చి నం
చుచుదిన మేనెటుగగుగదా మఱి చుప్పంగ నేల? దుష్టుగా
దనుజుల గండ కాటవిని స డనులువొలే నసించి మానిమం
డనులకు బౌధగూర్పును స నాయకులై చెరరేగి రెంతయున్ 198
- ఉ ఇంకను మామసింహ జెలు స నెల్లవిధంబుల ధర్మకర్తములే
శంక యెంజుచూని సురస త్తమమోదలు గూర్పువొంటె నే
కొంకిలముఖ! పగంబున బ్రసత్తిము చెడుము కాప్యసిద్ధి నీ
పంకి నె కాదగుట చుటయుం స బల్కుగ నేటికి నింత చాలదే? 199

మాండకర్ణి వృత్తాంతము.

- చ అని తనసర్వసాక్షిత బయల్పడకుండగ గూఢభంగి నా
జనకజ కాత్మ యత్నమును స జక్కగఁ దెల్పుచు బోవునుండ నొ
క్కనెలపునకొ దడాకిము నీకామముదం బొనఁగూర్చు బాలి పు
ష్పనికరసాంద్రమై కనులపండువు చేయఁగజాలె నం దొగిన్ 200
- క. గీతధ్వనిరమను వాద్య, వ్రాతస్ఫుట నిస్వనంబు స భన్యంబుగఁ గ
జ్ఞాతతమోదం బొసగుచు, నాతటి వినుచుచ్చె గాని స యగపడ రెవరున్ 201
- క. తెలిసియు జనులకు సుంతయు, దెలియనివిధి నుండువేడ్కఁ స దిరిగెడు రాముం
డలరుచు ధర్మభృతుం డను, నిలాసురం రేణ్యుఁ గూడసే వచ్చుమునిన్. 202
- క. పరికించి యిట్లుపలికెక, బరమాద్భుత మిద్ది వినఁగఁబడుచుండు మనో
హరగీతాదికరవ మొక్కరుడం గానంగ రాఁడుగద మునివర్యా! 203

- క ఇదియేమి చిత్రమో చెప్పదగున్ గూఢంబుగాక శ పలుకం దగు నె
నిది వినఁగోరెద ననుస, మృదముం గానంగఁ జేయ శ మానియు బట కన్ 204
- క. వినయూహ! నృపర్యా! విన నీవెంచుటయె గొప్పవెంతదా' న
న్తుని మాండకర్ణి పూర్వం, బనూనతమ మొప్పుజేసె శ సయతాబ్జంబుల్ . 205
- క వాయుపె యాహరిముగా, నాయనముం డాత్త నిశ్చయింబునఁ దపమ
ట్లీయంభస్సుల నిల్చియె, పాయక యొనరించె దానఁ శ బాపకముఖ్యుల్ 206
- క పరితప్తచిత్తులై యొక్కరహస్యస్థలముచందుఁ శ గడుఁబూనికఁ జే
రిరి తలపోసెరి తప మి, క్కరణిన్ మనపదముఁ బొందఁగూఁ జేయునొకో 207
- క. కాకున్న నింతపూనికఁ, గైకొను నే తపము చేయఁగా నని వాం
ప్తకీచిచారము సల్పుచు, నేకరణిన్ దానిమాన్వ శ నెఱుంగక పిదపన్
- ఉ అచ్చుమిన్నలం బిలిచి శ యందమునం దగి గానవిద్యలో
నెచ్చగు క్కరిగాంచి మఱియెట్టి మహామతి నైన మాటలన్
ముచ్చటలూర లోఁబడి విభుత్వము పోవఁగఁ గింకంత్యముం
మెచ్చుచుఁ దాల్చుజేయు వెరిమెం దగియుందురుగాదె మీరలున్ . 209
- ఉ. మానియొకిండు మాపద మహానుషశక్తిని బొందఁ గోరియె
కానఁ దపం బొనర్చుడిని శ గామినులార! తెంబు దాని నె
ట్టైన నడంచి రావలయు శ నన్నఁ బ్రసాద మటంచుఁ బల్కి యా
చానలు తత్త్వవేత్తయగు శ సంయమిచంద్రునిఁ జేరి నేర్పునన్ 210
- క. అది యేమిమాయపన్నిరొ, మదిరాక్షులు మాండకర్ణిమాని వశుండై
యెది చెప్పిన నదిచేయం, గఁదగిన యట్లుండఁజేసి శ కాంక్షలుతిఱన్ 211
- క. అతనికిఁ బ్రియపత్నులుగా, సతతము నేవింప నున్నచందమున నొ
ప్పి తడాకాంతరమున మా,నితపఃఫలభూత చారునివసన నరమున్ . 212
- క. అలరింకఁ జేసె స్వతపో,బలమున యశావనము నట్టై ప్రాపించిన ని
ర్మలు మాండకర్ణిసౌఖ్యం,బులఁదెల్పుచు సృత్తవాద్యముల సతతంబున్ 213
- క మన మానందాంభోనిధి, మునుఁగంగ నొనర్చుచున్ బ్రభూ! యిం దున్నా
రినయము వినఁబడుగాన, న్వన మొతయు పీనులకును శ బండువుచేయన్ 214
- క. తెరుణీపంచకయుతుడై, నిరంతరము సౌఖ్యవారినిధి భూరిగృహం
తరమున విహరించెడు భూ,సురమానివరుండు రామ! శ సుగుణస్తోమా! 215
- క అని యిట్లు ధర్మభృతుఁ డా, స్వనచరితముఁ దెల్ప రామచంద్రుండును ద
క్కినవారు విస్తయంబునఁ, గనుపట్టి రచేతనములకరణి ఊణంబున్ 216
- క. అంతట భూప్రత్రియు న,త్యంతాశ్చర్యంబుపొంగ శ నల్లన రఘుభూ
కాంతుం గని యిట్లడిగెన్, వింతగదా మాండకర్ణి శ విమలచరితమున్ . 217

[illegible]

- క. తమనియమము సాగించుచు, సుమహిత విజ్ఞానగరిమ ॥ శోభిల్లుచు నుం
దు మునుల్ శీలైతివవా, తములకుఁ జలయింపకుండు ॥ ధరవరములు నాన్
- ఆ మాండోర్ణియితఁడు ॥ వకాసులనియమంబు, దొలుతఁ బూనెఁగానితోయజాతు
లలఁ జేయ దానినవ్వలఁ బోదోలి, యైహికసుఖమందెయాత్మ నిలిపి 229
- తే చాలకాలంబు బహుకప్తసంతతులకు
నోర్చి చేసిన అహమెల్ల ॥ నోలతాంగి!
తను ద్రుసుఖముల నొందెడుకోర్కి యలర
న్యాయమొనర్చెను జువ్వయే ॥ మనఁగవచ్చు? 230
- చ. ధరణీధరంబులట్లు మునితల్లజు లెమ్మెయిఁ గప్తసంతతుల్
పరిపరి బాధలెన్నొ కుడువం బయిఁ గ్రమ్మిన వాని కోర్చి నీ
బృరమగుదైర్య మూని విధి ॥ పంచినయట్టులె సాగునంచు నీ
శ్విరుపయి భారముంచి యెడ ॥ శాశ్వతమోదము నొందఁ గోరుచున్. 231
- చ. అమలతపంబుఁ జేయుదు రరయారె! యటంచు నమర్త్యు లెన్ని చం
దములనొ సంస్తుతంప శ్రుతితత్త్వ మెఱింగినవారలౌటఁ దు
చ్చములగు సౌఖ్యముం గనఁగ ॥ స్వాంతములందుఁ దలంప కెల్లక
ర్తముల ఫలంబు లీశునకు ॥ మానక యప్పన మొప్పఁజేయుచున్
- క. ననబోడి! యీమార్గమును నెమ్మది నిల్పు మీవు ॥ పోవుద మింక
మునులం గనఁ దద్దర్శనమున వాంఛలఁ బండఁ జేయఁబూనికమీఱన్ 233
- చ. అని తనయాశయంబుఁ దగునట్టులుగా నెఱిగించి యావనం
బున వసియించు భూమిసురపుంగవులన్ గుయ యాగనిష్ఠ నొ
ప్పిన మహానీయులం గనఁగఁ ॥ శ్రేయసియున్ సహజుండు వెంట రాఁ
జనియెను రామచంద్రుఁ డట ॥ సంయమివర్యులు భక్తిమీఱఁగన్. 234
- క. పరమీశ్వరుడే యీవఘు, వరుడని పూడించి రిట్లు ॥ వరుసగ మౌనీ!
శ్వరు లుండుచోటులం గని, మరలి సుతీక్ష్ణాఖ్య నాశ్రమంబును జేరెన్ 235
- చ. పురమును వీడి బ్రహ్మమునీపుంగవులం గనుఁగొంచు వారిచౌ
పరిసరమందఁ గాపురము ॥ భద్రద మంచు నొనర్చుచున్ వనాం
తరమున నుండఁగాఁ దగినతత్సమయంబున నెట్లొ చెల్లె వ
త్సరదశకంబు; సంత నృపచంద్రుఁడు రాముండు నాసుతీక్ష్ణతోన్ 236
- తే కష్టమనునది యెఱుంగనిగతి వసించి
కొంతకాలము గడువంగఁ ॥ గోరి యొక్క
దినము మునితోడ బలికె నీవసమునం ద
గత్త్యమునిచంద్రుఁ డుంట వెళ్కొండ్రు తెలుప. 237

- తే. ఆలకింజితీ న్నన్ద చూహిత్యుఁ గాంగి, క్షుణ్ణాలాగ నేచింకడజను నాం
 ఏలఁతు నవ్వుని ముక్తి నొసలులఁగెడి, గాఁ గొనుకొనిం దింకడగదలువాఁడ
 ఉ. ఆమునిఁగృహింకడఁ గల్గునె యొక్కఁడ చూహిత్యుఁడొ
 నేకుమువిగాఁడ నంబు నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి, మి
 గొనుహిసీను నా మ్రొక్కఁడ నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి
 చూచులపాక నేరఁ గడవఁగెడి, నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి 239
- చ. కెలియఁగ జెల్లుపిగా మునిఁగెడి నొసలులఁగెడి
 కెలియఁగ నిట్లునొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి, గొనుహిసీను
 నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి, నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి
 కెలియఁగ నిట్లునొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి 240
- క. ఈనాఁగొనె, మునిఁగెడి, మునిఁగెడి, మునిఁగెడి, మునిఁగెడి
 భూనాథ! నాలుగొనుడ, గొనె నొసలులఁగెడి, గొనె నొసలులఁగెడి 241

శ్రీరాముఁ డగస్త్యశ్రీమనుఁ డరుగుట.

- క. స మయ్యగి నెప్పుడునీ, నికలఁగెడి నొసలులఁగెడి మిం
 తని చెప్పరానిమహిమ, బుచ్చ బొచ్చునొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి 242
- క. ఆతనియనుజుడఁడ నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి
 డై తగు సువర్ణమునొసలులఁగెడి, ఘాతాగను మూనినొసలులఁగెడి 243
- క. ఒకరాత్రిపుచ్చి వెళున, ఒకలఁగెడి నొసలులఁగెడి గొనుహి
 రికఁ బయసము సాగింపుము, ప్రకటతన ప్రాప్తినివిడవఁగెడి 244
- ఆ. దక్షిణముగఁ బోయి, దగునొసలులఁగెడి మొదలు, కాననగుమహిమము మిగుల
 సంతసంబుఁ గూర్చుకొనుచు శ్రీరామ! యట నగస్త్యమూని మూలము
 చ. కనబడఁ బోయి నిచ్చుమహిమగల్గిన బొమ్మన నానుతీత్యునె
 మనమున నెంచి రాఘవుడొక మూనినొసలులఁగెడి గొనుహి
 జనియెడ నాజ్ఞ నిమ్మని వెళున బ్రణమిల్లిన నట్లు పోయి య
 మునివరుఁ జూడు ముప్పల విభుత్వము నొసలులఁగెడి నొసలులఁగెడి 246
- సీ. జాయామణియు సహజమున చనుదేరి బయనమై, యమ్మూని క్షుణ్ణాలాగ
 గులుతులం గొంచుచు క్షుణ్ణాలాగ జూచుచు నందున్న పథుల నమలయతము
 లెడకు హాయి నొసంగ క నెంతయుఁ గొర్కిమై జని యాసుదర్శనుసమ్ముఖమున
 నొకదినంబును బుచ్చి క సకల మెఱింగిన ప్రాడయయ్యునుఁ ఘోషాపహరణంబు
 తే. మానవత్వము ప్రకటింపఁగా నెటుంగ, నట్లు లమ్ముని బ్రశ్నించినయతఁడొచూపు
 మార్గమునఁబోయియు క్షుణ్ణాలాగ మునివరుఁడొచూపు
 చ. అనుజానితోడ నిట్లునియు కనమ్మునివర్మ మహాత్మ్య మెంతయు
 వినుతికి నర్హ మైతగును క వేయిశిరంబులుగల్గు శేషుడై

- నను నచియింకఁ జాలఁడ యశనంగ మహాకృష్ణుఁడు చెప్ప నేర్చునే
మునిమహిమంబు సుంతవినిశ మోడమునొంగితి దానిఁ దెల్పెదన్ 248
- క తదేస వాసార్హంజే, కా దెప్పు డగ స్త్యమానికాంతుఁడు శక్తిం
గాదె నివాసాహ్వాముగా, నాదిశ్యులు మెచ్చఁజేసె శ సనుజ! తెలఁచుమా 249
- క వాతాపియు నిల్వలుఁ డను, ఘాతుకులౌ వైత్యసరులు శ కాని నిట సుఖం
బాతతముగఁ గనుచుండిరి, భీతిదులే భూతములకుఁ బృథుబలు లగుటన్
- మ కరుణలేశవిహిను లౌదనుజు లశక్కలంబునన్ భూమిని
రరహంబులఁ దాల్చి దేవతలభాషం బల్కుచున్ శ్రాద్ధ మి
త్తరుణంబం దిట లెండు రండనుచు మోడం బొప్పిగాఁ బిల్చి భూ
సురు లమ్మాటల నమ్మిరాఁ గుడువఁ గూర్పుండంగఁ బీరంబులన్ 251
- తే అలఁగించుచు వార్తార్థిమాసనములఁ గూర్చుండంగ వాతాపిశోర్కి మేష
తనువుఁ దాలుచు నన్నయు శ దానిఁ జంపి, వండి వెట్టును దృష్టిగఁవారుగుడువ
- సీ ఇల్వలుఁ దెలుఁగె త్తియింకరమ్ము వాతాపి, యనిపిల్చు నంతలోనతఁడు వారి
కుటులభేదించుకొని వచ్చు, వారిల భక్షింతు రిద్వరుసాపమతుల
వారలఁ బోకార్పవంఛించియె యగ స్త్యముని వచ్చె; వారలుభ క్తవెలయ
శ్రాద్ధభోజన మిందు శ సల్పఁగాఁడగునని యర్థించిరా యిద్వరశ్చై యనుచు
తే మునియు నంగీకరించె నదృశుజుఁ డెల్ల, వారలంబోలెనమ్మనిశర్యుఁ డలఁచి
యనుజునింజంపివడ్డిం చెనతఁడందినియె, నంతవాతాపి వాతాపియనుచుఁబిలువ
- క మునిపతి యిల్వలుఁగని కు, క్షీని మెల్లనఁ దడవుకొనుచు శ జిర్ణించెను నీ
యనుజుఁడు నాకుక్షీని నా, దనుజుం దెద భూరికోపతాపము పెరుగన్ 254
- ఆ హుంకరించె; మునియు శ హుంకారమాత్రన, యతని భస్మరూపమై చెడంగఁ
జేసె; న్నితిమహిమఁ శ జెలఁగును లక్షణా!, సాటి మౌనవారింక శ క్షమ నతనికి
- చ. అనవిన లక్ష్యుండు డనియె శ నార్యవరుండగు నాయగ స్త్యుఁ డ
ద్దనుజుని మాంస మెట్లులనెఁ శ దద్దయాఁ బొంము దానరాదె? శం
కిను దొలఁగింపు దీని ననఁగఁగా జటునివ్వన మోముకెల్ల ని
ట్లనియె రఘూద్వహుండు వినశనయ్య! యథావిధిఁ జెప్పు నానుడిన్ 255
- చ గుగములగుందు ధర్మము లశ నొప్పును వేటువిధంబులన్ ద్విజుల్
తగిన వివంచు శాస్త్రసముదాయము తెల్పినవానిఁ గైకొనం
దిగుదురు; మాంసభక్షణము శ ధర్మముగాదని శాస్త్రజాల మే
యుగమున నిర్ణయించు నపు శ డొప్పుదు శాస్త్రవిరుద్ధమాటచేన్ 257
- చ. క్షీతిసురు లెట్టిమాంసములఁచేఁ బితృదానవవైరి కార్యముల్
హితముగఁ జేయవచ్చు నని శ యెత్తటి శాస్త్రము నిర్ణయించు బ

చ. తీతిసుత బ్రేహ్మణ్యుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పిండుగల పుత్రులైన నీరహస్యములైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 258

సీ. భ్రాతృకాంతల బ్రహ్మణ్యుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
జంతులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 260

చే. అనుచునీతిమూని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 261

క. కనకాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 262

తె. పైగ నీరు మానికగారి పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 263

క. జతచంద్రుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 264

క. వారాణసి పడలి నెసరి, పరి వారాధంబు నతఁడు పుత్రులైన వృషభాక్షుని
పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని పుత్రులైన వృషభాక్షుని 265

క. గురువులమాటను వాఁడుని, పరివారిగల్గి గోత్రపాఠకుడై
మరలకొ మిమ దర్శించియె, వెనుకం గంగుండు సనునది బ్రతు నాకృతులన్ 266

చ. ముని నలరించె; దేవహితముం బని నీవిధిదీర్చి పక్షిణం
బున కరులెంచి రాక్షసులపూగము స్వీయతపోమహాత్మ్యము
క్తిని నడఁగించి యుత్తరపురిగ్గునకుం జరుఁబూన కించె యం
డిన మహనీయు నీమనఃకునిం గని ధన్యులమై నితాంతమున్ 267

చ. భరణిసంక్షిప్తగూడి పరితాపములం గడుపీడి యందెకా
పుర మొసరింక గౌతుకము పొంగెడు లక్ష్మణ! యంచుఁ దెల్పుచున్

- ధరణిమూరిగూడి మునిశిష్యుల నాశ్రమసీమజేరి పో
దర! మనంక మాని హుతగార్హస్థ్యంబేరము నా వినితుండై
- తే శిష్యునొక్క నిఁ గుంబంజ్జనంబు నేటిచి, హవనగ్రంథంబు దళితధరరాజసూతుఁడు
కల్పనోదయగారి యాశంజ్జనున్న, హంబు మిందర్శనమునేయ నవలయు ననుచు
క అని గొల్గొనింపుట నాచిని, పని యూ యు గిని హోత్రపదనంబున నిం
చిన తేజమోక్య ముండెను, మునిగని గొల్గొనిచే భూపముఖ్యులగాకన్ 270
- ఆ. బ్రహ్మచారి కలలుల హంబుల నెల్లి య, మౌనికలలుల దెలుప న మరలివచ్చు
నంతలోనఁ గట్టున నన్న నిట్లనివేడెఁ, గొండ యెల్ల వెరుగుకొర్కి గనుట
- ఉ దొంగదొంగలెరిగి ముగ్ధులబ్ధి లిష్టుని నాశ్రయించుటల్
మూనమిగిలె నన్న నమరచానమతోచెఁగు విప్రవయ్య య
ద్దాని చుండు నటించునీ భక్తునుతిం గని యిట్లు పల్కె నీ
దొంగుడు ముల్ నడలునట్లుగ నుత్తర మేను జెప్పెగన్ 272
- ఉ కొండలపంగ నీ ముగ్ధుల గననయ్యెడు ప్రస్తగంబులే
యొడొకరికొక గొంగులు మాహ మొవట్టుకొజేసి లక్షణా!
యొండంగ దోచుచుండు నెది న యొప్పని నమ్మగనీక యుండు ని
ట్లుండుట సాజమే జనుల న గుర్చిని, దెల్పెద దాని సత్యమున్ 273
- క. తరుపాషాణాగులకుఁ, మరిలెతులు గల్గియుండు న చూడఁ దగకయుం
దును, వాట గూఢమూర్తుల, బరింపఁ గనబడుదురు న వారు మునులకున్
- సీ కృతాధిదేవతల్ నరీతగా మునిమాను, లవ్వారిగాంచి భరత్కృతిశయమున
గొల్తురు తన్నురుల్ న కోరినఫలపుష్ప, కిసలయంబుల వారికిన్ వలసిన
తటి నొసంగుచుండు న భుజీధముల కల్లె, యధినై వతామగు న లలరుచుండు
వారిని బూజిం న నాంధిని తపబృహ్మ, తమపురొ కొండలఁ న దగినరీతిఁ
- ఆ బూజచేసుచుండు నుధులెల్ల నిగిత త్వ, మనుచు నెఱుగనట్టిజనులుతాలఁ
బూజచేయుట యనమూఢత్వమే యని, బలుకుచుండు లెలియనలయం దీని
- ఉ శైలవరంబులం గొలుగఁజాలిన వా నధిదైవతంబులన్
వ్రాలినభక్తి లోడలఁచి న వారలబౌహ్యక శేబరంబులై
గ్రాలు మహాశ్చరానులను న గమ్రసుమంబులఁ బూజచేయ దే
వాళి ముదంబుఁగాంచి హృదయాభిమతంబుల నిచ్చు గమ్ముడా! 276
- ఉ అంతయగాని ప్రస్తాము న లక్షము లగ్నన చేయ నంచు లో
సంతస ముబ్బు బుష్పముల న సంతతమున్ గడుఁబూజచేయఁగా
సుంతయు లాభముం గలుగునొప్పు గనంబడకుండు నింకనున్
వింతగఁ దోచుచుండు నదోవెట్టులదూఱున కర్హమై తగున్. 277

- ఉ. తన్నుండ వింధ్యధరమునకుఁ బ్రక్కఁ జూపి మోక్షమందుఁ జే
న మైయు న్నృపొందెదగు నీ నందఱు పలంచె బహుశయిందె భ
మన్నని తేజ నేతలు, మానింపందగు నీయగి న్నృపా
గమ్ముని శక్తిఁ బ్రదక్షయ్యకృతలకు వెదకి చాని నానగన 278
- క. ఈమానిగఁకుం దన్నిష్టం, మానసవాంఛితము న్నృపాచ్యము గావక
లో నెంచి దంతనిడఁగు, కా నేగెద మానినింఁగఁ బొతంపెన్ 279
- క. తలపోసి యతని గుంపుగఁ, బలఁబడు న్నానిని మూన న్నానినెఁ భగా
నలరంచెతి నత్యంత, యల న్నెట్ల న్నెట్ల పుట్టి మునివిలన్ 280
- క. కిత వినియందు నీకుఁగద, చిత మేగని నీకు లా ను న్నెగఁగెం ద
దలసా మెఁగి నీకులగ, ఎం నా కొన బలంప న్నందఱు పలయున్ 281
- క. తనను దోచినదాల్తుల, బలంబు కన్పగఁబూయి జన దిద్దు
దనం నన్నుం దొక చో, నలుజా న్నందఱు దయ్య న్నొత్త గీనిన్ 282
- తే. అనుచు శ్రీరాముం డెఁగి ననందఱు అనినె
తేటసికొంటని ద్దత్తంబు న్నలఁగెనున్
సందియించ లం బట కెఁగెనుమొదలున్
నచ్చు మునీశ్వర డాతఁడు న్నందఱు 283
- ఆ. మూన్యులార! మిమ్ము న్నందఱు నీశ్వరం డగ, మ్మందఱు వెగ ప్రేమ న్నందఱు
గాన రంబులనుచు న్నందఱు మాంత, మునె వెలంగుమానిగనగ ననిన 284
- క. ఆమునితనముని వెంట, చాముని భక్తా జ్ఞుల న్నందఱు
గామతములు యలయుచు, నేమి నిద్రసాగు న్నందఱు మొప్పన్ 285
- ఆ. అరిగి న్నందఱు న్నందఱు న్నందఱు న్నందఱు న్నందఱు న్నందఱు
సాదరమున వారక ర్హితు లిప్పించి, గావించె వేడ్క న్నందఱు 286
- ఉ. కరములు మోడ్చి నిల్చి ర్హితులొందు వానిగఁగించి న్నందఱు
ర్హితులొందు గోత్రమును న్నందఱు వ్యాపృతిగాంచిననామమున్ మృదు
స్వరమున నుచ్చరించుచు న్నందఱు మంత్రులఁదాకి చేసె సో
దరుడు ధరాత్త జాతయను న్నందఱు సర్వధి శాస్త్రరీతిగన్. 287
- క. మునియున్ వానప్రస్థులకును దిలభిర్నందఱు దెద్దో న్నందఱు
దనయాచారము తెల్పగ, వనజములగు ఫలముఖములవారికి నొసఁగెన్ 288
- క. కుయుగ్మము గూరిచి యా, ధరణిందగు నాననమున న్నందఱు
పరదురేయవిభూత, బుంగెడు శ్రీరాముం గాంచి న్నందఱు 289
- తే. అనఁ! వైశ్వదేవము సమాచరించి, యతఁడు బూజించెదగు నన్నయమలధర్మ
మాశ్రయింపంగఁదగుగా దేయద్దినదలు, నట్టిమానియుఁ బొపంబులనుభవించు.

- క తనమాంసము దాస్యములు ; నిలకల బలముచేత తనమనము విధుల
వినబడుచున్నది ; కావున, కనుక పితృగృహము వెనుక నీరు దమన్ 291
- ఆ అతథిష్ఠాంతరే యానాభావముగ గలదే, బలమహాద్యుడై శ్రీపాసముద్రుల
డై సాదా పూజ్యుడై నగు నీని గల, బలమభిగృహములబడియిగంటి.
- చ. అనముభిగృహభారము మునునొత్తవలె దే
నినికలకట్టినిట్టి అమిత భక్తి లలల కెలుంగునా భయం
లయ రిపురాజుల గలుగర బల్య యమోఘమునొంచు బుద్ధిమా
ననపహసాపకల్లముల భద్రగమ శరీరవ్యమిదయే 293
- క తనపూర్వము లయింపముల, హామిష్టములనై కలుగుగభ వ్యేభధు లా
నుపాత దునుగ వీనిని, వంశ్యకోశ్యత మగునీభిష్టంబుచే 294
- క శతమృదుల గలుగుగల మును, తలవల్లెండుండు దీనిక జాపవరము నా
నితబలం బంకం గాని లక్ష్మ్యత సాగినవెనుక దీనినిచ్చు నాకున్. 295
- చ. తనము తనమున బిగ్గెభునల్లముల గురుభిష్ట విత్తతీ
బరతలలక బయింప పునావల్య' యిదే కొనవయ్య! భూరిసం
గరముల గ్రాహననీకొయుము జంపి జయంబు సర్వని
గ్వరసుతి గాంచుయ్య గుణంబు నింకతరత్తరక్షణ! 296
- చ అని కొనియూడ వానిని మహాశిష్యముల దగనిచ్చి నెమ్మనం
బునరగు ప్రేమముల్ల పునాభూమరా! విను మొక్కమూట నీ
వనితలు పురాగం గడుభక్తిని జానకి వెంబడించిన
చ్చెనుగద కోమలంగయగునీతను బోలెన నాత యుండునే? 297
- ఉ. చూడ వొకల్ల కిష్టములక జూడ్కులనైన సుఖంబు లెన్నడే
వీడదు స్వాంతమందు నటవీధుల మట్టిబటం చెటుంగఁగా
నాడగు నీదుమాట తెగురాత్తనొకనొక వేళ నేనియుగా
గూడదు సాధ్య యామె నినుండు మహాటవి జొచ్చె నద్దిరా. 298
- ఉ. ఈమెను పండ గంటవిక నిట్టులు చేర్చిన దాత్తనాథుడై
నీమెలునుండి ప్రేమమే మర కెట్టయు గాదని నిర్ణయించితి
గోమలగాత్రి కిష్టములను దగనట్టిమహేశ పుత్రి యీ
భూమినిగల్గి స్త్రీవితతిక బుజ్యయిగ్గు తగియున్న దోవిభూ! 299
- క. ఈవడఁటిం గనిశీలం, వీక్షిగిగ నుండుననుచు నెల్లవనితలుక
జూపట్టశ్రద్ధ నేర్వంగ, పేపూచగి వలయు నంచు వేడ్క దలంతున్ 300
- చ వనితలు భిగ్యహాపముల భాసిలునాథుని గావంతు రా
తనదశ సంతమార్పుగనక దద్దల నమ్మరియాద తగ్గున

శ్రీధర్మ నాథుని పాదపూజ

[illegible]

జటాయకువు రామునితో సంభాషించుట.

చ. అరుగుడునుండఁ బంచనటి శ యింలకిమెం దొక పొ మహాకి శే
బరిము లేగంగ గృధ్రకులకపానముఁజేయల రాదుచుండు వి
ష్ణురెపటి యొక్కఁడనుండ నొకసిద్ధుటద్రుమమందు; వానిభీ
కరిసురవైరిగాఁ దలఁచి శ గాఢరవంబున నానహోదరుల్.

మ అని కొండాడి గట్టులవ్వపాంగు తీరికగ్రామము పుట్టె యాగృహం
 బును గేరెక సహజంబు లిదిగూడ, పుట్టె గంబుమీఁతంగ రా
 కునిఁ గనోస్సెగ, నల్వలొకజనమి శ బూజిం చె గోదావరీ
 ధుని యందుం బ్రసరించి నీలలగళం శ దోర్న నమిరావ్యగుణ 333

ఉ నీతిమః ప్రిశోబులల శ శంకనశోదా గంబుచంద్రునై
 సీ శంకల గంబునగనీలంశోదా సర్వకాలనం
 పునశమచంద్రునై శంకన శంబుగంబునై న సుమిత్రకట్టిపై
 నాశని నీచి భవ్యుల శ యయ్య వచంతరి పూర్వపుష్పయో 334

౪ సేవగతికాలవగూర్క, శ్రీమంతంగుడై ర గంబు శ సేవించినచో
 గంబులను లబ్ధు నని పంలి, లా మది యొడించి చెంతలోగప్పగియందెన్ 335
 సీ బగనాని పొంగి శ సగల్గిగోగు రామ, చంద్రుని గాంచి రాశసమయమందు
 శంకులవ్వంబు గంబుమునుపుచున్ను, యట్లుకాంక్ష మే మొరయరయ బాల
 గండ్రింగుల ము కుత్తీశశర్మల శ శోజలా, యువమాత్ర మీ చెంతనుండి మనకు
 గగినకాలమున దోడగద నంటుచింది, ఎచ్చుచు బోవును శ నిచ్చటనె ని
 తే వాసము నొసర్పగున్నాడపభూసురగు న
 శనికయిం ప్రితి లునిచి నిత్యమును బల్కు
 గున్నయది యాతగంధపు శ నొక్కిమునియు
 వచ్చిగూడఁ డజేలాగో శ యిచ్చడను? 336

కాలమహత్వార్థము.

ఉ సీమ కేరెకొనిచదో శ నేనెలుగంబును తెల్పచచ్చునే
 నాచ గల్గసంశయగణంబుల బోవంగఁ దోలయ్యు! శ్రీ
 రంవ! యటన్న గమ్ముని నరం తిథయంకం శైర్యసారునిం
 ప్రేమముపొంగఁ గాంచి వివరింక రామి గలంచి యాత్మలోన్ 337

చ స్త్రీతిము మంభాంబుజబుంకు శ శల్వము గంబు నిట్లులెక్కి నో
 మతివిధ వాధిరామ! గుణమండల! చక్కఁగ నాలకింపుమా
 శతధృతిముఖ్యురేనగనంబుత్తీకను గాలమొక్క చ
 గ్గతిగను సాగకుండు ననఁ దక్కునవంబు కేల శౌకగన్. 338

చ బకళతో నెల్లరక గామిగనందుంగఁ గూయచ, నట్టులుండ నిం
 కొకరొడ శేటువేటుగ నె శ యుండగ నూహజనిపజేయు నిం
 కొకతపణంబుచందంగడు శ నుగ్రముగాఁ గలహింకజేయు నె
 ల్లకడల దా నె శ ర్థయిం శ లాన్యము జేయును గాల వృధే! 339

చ కలియుట వీడిపోవుటయు శ గాలవశంబుననే యటంచు ని
 మ్ముల మది నమ్మగావలయు శ బోలదు చెప్పగ నీడు దానికీ

- క. పతగము తోడ్పాటునకున్, జతనంబును బూసుటయును శ సాధుమునీంద్ర
ప్రతతు లుదాసీనులకు, ధృతి నైకొంటయుఁ దలంపద త్వం బెదియున్ 353
- క. కనబడమన్నది కాలం, బనుమాటయె చెప్పడగు సహజ! మఱి యొకఁడే
వినిపించెద గుష్ఫలముల, మచలం గుడిపింప నీహమయ మెన్నెఁజుమీ 354
- క నాకుం గనబడుచున్నవి, కాకాదులరుతము లెన్నో శ కష్టము లిడ నె
ల్లొ కాళశేషమున్ మన, మీకానన్ గడపుడము సహించి శ్రమములన్ 355
- ఉ దానవనైజ మెత్తటి నితంబినులన్ గ్రహియింప నుండు నీ
మానినిహుపశీలగు లమానుషముల్ గడ? దండకాటవిన్
గానఁగవచ్చు నప్పుడె కనంబడెఁగాదె విరాధువర్తనం
ఏనలినాఁడీ దొల్ల గ్రహియించుతఱిన్ వివరింప నేటికిన్? 356
- తే. ఈమరణ్యాని వాచల శ క్కగాఁగ, వింటి మెన్నియె సాచలీవిధ మెఱిగియె
కాఁడగునగ స్త్యమునిరుద్యుత డాధనుశ్శ, రానికంబులనొసఁగియుద్ధాంగణముల.
- క. అనురేంద్రులఁ జెందాడుచు, నసమాచయశంబు గొనుమ శ యంచును దీవిం
చె నకలవేత్తయగుం గను,క సమరసాధనము లెచ్చెఁగా యని తలఁతున్. 357
- ఉ కాపున ముందు రాతననికాయముతోడ భయంక వాహనం
బేవిధి నైనఁ గాఁడగినదే యనితోఁచెడు నాశంబులన్
జేన తొలంగ స్వర్ణమనశిగ్ధిని గాంచగలట్టి క్రూరులౌ
దేవవిరోధు లిందలిసదీతటిభూదహవాటికావళిన్. 358
- తే కాపునంబుండువారని శ తాపసేంద్రుఁ, డెఱిగియే పంచవటియంచెయింపుడనర
నుండుఁడనిసాగనంపె నేమోయగుంచుఁ,దలచుచున్నాఁడనీ వెట్లుతలఁతువొక్కొ.
- క ఏదేది యెట్లులున్నన్, నీదగుదోర్విర్య మొకఁడు శ నియతి భజింపన్
మోదము నిడు ధర్మ మొకం, డాదితీజుల నోర్చుశక్తి శ నమదచు నాకున్ 359
- క. అని తలపోచుదు నిష్ఠుడు, ననమం దిట నేమటకయె శ వసుధాపుత్రిన్
గనుచుండవలయుఁ జువ్వి, యనుజన్తా! నీవొ నేనొ శ యాశ్రమమందున్ 360
- ఆ పక్షిరాజు గలఁడు శ బాధ యేమని మన, మనవధాన మూని శ యరుగ రాదు
పట్టయత్న ములనుజనుండుకర్తము చేయ,వలయునన్న సుజనవాక్సెఱుంగవె.
- క. దైవమె బలవంతమని, యేవాఁడు స్వకీయధర్మమే చేయఁడొ యా
ధీవిభవహీను నర్థము, పోవిడచుం జూడనైనఁ శ బూసదు మరలన్. 361
- తే. యత్నపరుడైన మానవు శ నాశ్రయించు, శ్రీమహాదేవి యనిగాదెసిద్ధవాక్య
మలరు నుద్యోగమునఫలమబ్బదేని,యందుఁగలదోష మేమొకోయరయఁజాల.
- ఉ. దైవముపైన భారము నితాంతము వైచి స్వకీయధర్మమై
పావనమైన యత్నము నభంగురరీతి నొనర్చుమానవున్

గానలే నంచుగోరి యొడికింబున శ్రుల యాశ్రయించు బో
యోవిధి మానుమిచ్చుచు న నాడలే కలుగున్ నిజం విదౌ 366

చ జనకకుమారిమూలమున న ర్చనల వచ్చు మొ సాధుకీర్తియూ
జనులపాఖ్యాళి నాచుటయెన న స్థలం గల్లు నటంచు నమ్మి దానా
వనమున నెట్లులగడిన భుభంబగు నట్లులు చ ర్చనలయి చే
యను జనుల జెప్పినాడ హృదయంబున దోచిన దెల్లం దేటంగ 367

సీ ఉత్పాతములు కొన్ని న యర్చనములయెడ , గృహములభ్యంతరభవములనెడ
మూలంబుల గాంగళబొమ్మనట్టివికాన, బహుమన్న పెన్ని యోభయదముల
సహజస్థ యాపెచుగహనంబునకొ నాల్గు, వల్లరంబులు పుచ్చనలసియందు
గాన నోపకగల్గిన కాపాడలయు నీ, భూపుత్రి నంచు హామండం విశేద
తే భణితి బోధించి లక్ష్మణుం న బంధ తాను, నిర్వికారడయెచ్చును న సర్వమునకు
గారణంబయ్యు బామరగింజనుండె, బంచనటియందు పోఖ్యాసుభవముగనుచు

ఉ అన్నియను వింపు నీతి హృదయాబ్జము మోదరనెచ్చ నంబుగా
నున్న తెఱంగు గానబడకుండగ బానకదాంగనకొ న్నవృ
త్తి న్నెలీ మించుచుకొ బతకె దృష్టిగం బల్కుమ భావికాలకా
ర్యోన్నతి లోక దలంచుచు నిజోదయలాభము గూర్చి నెంచుచున్ 369

చ తనమది బొంగు భావమువిధిం బినుమంతయు నేర్పికెనగ
న్దొనగం దంబుగానియట న గూఢముచేయుచు స్వీయశక్తినిం
గనబడకుండ దాచి యుకాంతునింక నెసంగజేయు కో
ర్కిని జెలువాయుచుండె శ్రుతిసీతని బంచనటకొ విలాసతన్. 370

అ తూర్పణభవచ్ఛట.

- క. పురుషునకుం బ్రకృతికి నె, వ్యరుసం దలపుల్ చెలంగు న వాని నెఱుంగ నె
వ్వరికిన్ వశమగు? వార లొ, కరితో నొక్కగును జెప్పగా దలంప రెదన్
- క. ఎవ రేది తలంచిన నొక్కవిధంబున నిర్వరకును న గాన నగున్ జ్ఞా
నవసతులుగా జెలంగుట, నవగతతత్త్వలయి యుంట నవిరహం లగుటన్.
- క. ఈరీతి వారలుండియు, గారణసంబద్ధవిమలకాయలగుట సా
ధారణు లట్లుగ మనుచు, నేరికి దురైయమహిమ న మెంతయు నొప్పన్. 373
- క. చరియించుచుండి; రొకనాఁ డరిమగ్ధుడైన రఘుకులభరణము సో
దరుడు ధరాసుత వెంబడి, నరుదేరక గౌతమికి మహాదృతి నరిగెన్. 374
- తే. స్నానసంధ్యాజపాద్యనుష్ఠానవిధుల, జక్క గాఁ దీర్చిమరలియాశ్రమము జేరి
యిట్టగాథల జెప్పుచు నెలమి నొరులు, జెప్పగా నాలకించుచు జింతలేమి.

ఉ. జానకి చెంతనుండి నరసంపుచునుల్ పలుకంగ లక్షణుం
 డూనిన శ్రద్ధ ద్వారముననుండి తమిన్ వినుచుండ రామభూ
 జాని నిరాంతమోదమున న స్వాంతము మున్దగ నుండె, సంతలో
 గునచియొల్ల శుభ్రుని న దానిచిత్త చెలంగు న్వచ్చచేన్. 376

మ. అరుదెంచె గుణరూపశీలములఁ జేర బంధంగ నెక్కలమం
 దరముం జాలనిభీమగాత్రి పికటాశ్యం బెంతయుం జూడఁగాఁ
 దర మెవ్వారికఁగాక యుండఁదగు శ్రీధర్మస్వాంత లంకేశుని
 దరి యార్చెను నంపుచుండి యతఁజాతన్ రామచంద్రుం గ నెనె. 377

ఉ. పున్నమనాటిచంద్రమునీ డొ మ్మిడిఁ బొ మ్మని యూనడంబుచున్
 మెన్ననఁ గాంపఁజాల మహామంబుల కిక్కిగు రాముమోము నం
 పన్నిలయంబులై తగి ప్రిసాజలరాసు లటంపుఁ గీ ర్తినిం
 గన్న విశాలనేత్రములఁ న గాంచి యటం జన నంఘ్ర లాడమిన్ 378

క. నిలువఁబడి చూచె జక్కఁగఁ, గలతంగనె వెంటనే నీకామము పూన్కిన్
 జలజారిమేనయల్లుడన, ఖలనానవిదిత్త మెంతో న కాటియ పెట్టెన్. 379

క. విరిశిరముల నొగి జల్లిము, పరిరావం బంబ నేమిపలుకం దనకుం
 దర మేగామి శిలఁకృతి, స్థిరముగ నిలిచెన్ మనంబు న దిటవు తొలంగన్. 380

చ. జనిమొద లేంతదాఁడి సురజాలమునందును జూడరాని రా
 మునిదగు సోయగంబు తనకమూర్తిని ముగవఁగ నేమిదోఁపమిం
 గనుఁగొనుచుండి యంతఁ దమకిం బొగి దన్ బురికొల్పఁ జెంతకుం
 జని నిలుచుండి యిట్లనియెఁ; న జాపశిరంబులఁ దాల్చి యివ్వనిన్. 381

చ. మునివలె నోప్పవేషమును న బూనియుఁ గాముకురితి భార్య చెం
 తనె యలరార ధ్వాపతివిధింబును రూపము తెల్పుచుండఁగాఁ
 దనుజులు సంచరించునటఁ న దన్భయ మింతయు లేకయుండఁగాఁ
 జనునె త్విడీయవార్త విని న సంతస మందెదఁ దెల్పు మీయెడన్. 382

ఉ. ఉన్నదియున్న చందమున నోప్పఁజుమి వచియింప నన్న దా
 ని న్నేతఁ గాంచి రాఘవ్రుడు న నేర్పుతగన్ వచియిం చె మానినీ!
 యెన్నడు సూన్యతేతర మనంతదాఁడి వచింపఁ బల్కుఁగా
 నెన్న నికన్ వచింతు విను న మేను యమూర్తమవంశ జాతుడన్. 383

తే. దశరథుం డనునృపునకుఁ న దనయుడ సతఁ
 డనుజుఁ డగునాకు లక్షణుం న దందు రతని;
 రాముఁ డని నన్నుఁబిల్తురు న కామిని! యిది
 నాకళ త్రంబు యనంగఁ బరఁగు. 384

- ఉ తల్లియుఁ దండ్రీయుల బనుల భక్తిఁ బొందు నెల్లప్పుడు నచ్చివాఁడని
 నైల్లపు డించుకొని పదిలఁ గొనినాఁడ గొల్పెను కీను నచ్చివా
 రెల్లవనంబులం దిరిగి యుక్కుడఁ గెంతి మేలు నుంకల!
 చెల్లెఁ ద్రయోదశబ్దములఁ జేసి నయూహించుచును నొగిన్ 393
- తే. ఇంచుమించుగ నత్సర మెందునుండి, నొచ్చెనున్నార మాసాధ్య! రయెంతవేపు
 వనములంజూడనీమది వాంఁ యేని, యొందరిగ నచ్చుటయంగ నొప్పునొక్కొక్క
 క ఎందు నివాసము పేరె, యిందఁ నిర్మాస్య! లలం ఒకెయ్యకొ పేరల
 కం దగు నా విని రాముని, యందము తొక్క త్రపాన, నది యు ట్లనియెన్
 క రావణుఁ డనుపొలస్తుని, నీవిభవా, న్నని నొప్పుల ప్రముఖముహూ
 క శావిభు భీతి ప్రదుని, నీ వింతకు మున్నె తగి పేసెయె యుందుకదా! 398
- క లంకానగరనివాసము, శంకారహితాత్మ పౌరపక్షిలావము న
 రాంకివిజయమోదము తన, కంకనులుగ నుండ రావణాసురు డలరున్, 399
- క. అనుజాత రావణునికొ, నిను నెల్లయ శూర్పణఖ యనం జనుపేర
 వినుతంతురు కామగమన, మున లోక త్రయముఁ జూడఁ బట్టెను రాజా! 400
- క. సతతంబు నిద్రఁబోయెను, జతనంబు గలర్థశూరసత్తముఁ డెత్తు
 ధతుఁడు నగుకుంభకన్ధుఁడు, మతిమంతా! నోడిన డగు నమహితగుణుండై 391
- క. దనుజులవర్తనమే లేక నిరంతరధర్మ కృత్త గ్రాలుచు శాంతం
 బునఁ బొల్చు విభీషణుఁ డో, జననాయకి! సహజఁ డగును నత్వాధికులై 392
- క. ధర ఖ్యాతిమించి యుండెడి, ధరదూషణముల; శత్రుగణ శమనులు నో
 దరు, లవ్వారికి నమరులు, శిరములే వంతు లని వేట నచ్చెగ నేలా? 393
- చ. పురుషుల రెణ్య! నిక బ్రతుని నబొందఁగఁ గోరితి; నాకు భర్తవై
 కరమనురాగ ముప్పటిలఁగా సుఖయింపుము మున్నదెప్పు నీ
 సురుచిరదేవాసంపదకు నజో డనిచెప్పఁగఁ జాలయందు నే
 పురుషులఁ బొడ లే దనుచు నబొంకిక చెప్పెన మాటిమాటికిన్. 394
- ఉ. సుందరి నాకు సున్నయది నశూర్పణఖ! యని భూపవర్య! నీ
 వందువొయేమొ కామగమనాదికశక్తి నెసంగునేచు నీ
 వెందు సుఖంపఁగోర నటులే యువరించుచు నీమనీష కా
 సందము నిచ్చునాకృతి గనం దగియుందును నేర్పు పెంపునన్. 395
- చ. అనవరతంబు తగ్గనివరయస్సున మించఁగఁజాలు నన్ను నీ
 వనితను మాని చేకొనుము నపానిని దీనిని బట్టి మ్రొగుదున్
 జనవర! నన్నుఁగూడి గురుశైలములందు వనాళియందుఁ గా
 ననముల నెందునుండఁగ మనం, బగునో విహరింపు మం దొగిన్. 396

- క ఆసురాంగన యాతీతిగ, నసమశరావిధచి త్రోయై పల్కఁగ దా
నిసహజ మెన్ని వరంతపుఁ, డసదృశవాన్వైఖరి నిటు శ లల్లనఁ బలికెన్ 397
- ఉ దానిమనంబు నిస్సృహతఁ శ దాల్పకయుండఁగఁ జేయుసుస్థితం
బాసనమందు సుంత నటనాదృతిఁ గాంచఁగ నోతలోదరి!
చానచు దీనిఁ గొంటి మును శ శాస్త్రవిధిన్ ననుఁ ప్రీతిఁ గొల్పునీ
మానిని! మానరాదు పుటమూట లిఁకేటకఁ బ్రోద్దూహవఁగన్ 398
- ఉ భార్యలు పెక్కు నైనయెడ శ బాధయుఁ గల్గదటంచుఁ బల్కెదో
యాద్య! యిసు త్తమాంగి ఎనుభూతని గాంచిన నిన్నుఁ బోలుసౌం
దర్యకిలాపము క్కలగు శ తన్మూల కెన్న మతోక్కయింతి సో
నిర్యయునైన నుంటు గనన్ మరియాదయెగాదు ధాత్రిలో. 399
- తే కాన పచియింట నొకనూట శ కాంతుఁ డకృత
దారుఁ డిప్పుడు సుందరి! శ దారసుఖమె
యెఱుఁగకున్నాఁడు భార్యనె శ యెన్ను వాఁడు
సీమఁ దగువాఁడు నాకింటె శ నేర్పు కాఁడు. 400
- క ద్వారంబుననున్నాఁ డది, గో రమణీ! నాకుఁ దమ్ముఁ శ డొప్పుగ నతనిం
గోరుము వాఁ డొప్పునఁ జే, కూగును సీసోయగమునకున్ ఫలమెల్లన్. 401
- ఆ. సవతిబాధ లేక శ చల్లగాఁ గాలంబు, పుచ్చుచుచ్చు గోర్కి శ పుట్టుకుండు
నింక నొకటియైన శ నింగితజ్ఞ నటంచుఁ, దోచెఁబొమ్మటన్న శ ధూర్తయగుట.
- క అందలభావం బెఱుఁగక, యందముగల దానిగాఁగ శ నాత్మఁ దలఁచె రా
ణ్ణందనుడని యుప్పొంగుట, సందియ మన్నదియెలేక శ సౌమిత్రిఁ గనన్ 403
- క. అరిగి తనయాశయంబుం, ద్వరపడి యెఱిగించి నీదుఃఖతయుఁ జెప్పన్
స్తంకేళిఁ దేలు నన్దోని, ధరణీధరశిఖరిములను శ దమి యుప్పొంగన్. 404
- క. కాననముల విమలతరో, ద్వానంబుల మఱియు నెందు శ నాత్మ వలచు న
చోచ నెల్లను విహరింపుము, నే నన్నం గామదాపిణిఁగదా నాథా!
- క. ఏరూపము నీ కిష్టమొ, యారూపము నొంది సుఖమునంద నొనర్తున్
మారాకారా! నన్నుం, గోరిక భార్యగ గ్రహింపు శ కొంకకు మింకన్. 406
- క. అతఁ డన్నగాన జ్ఞాతియె, యతివయు నేమనిన నట్లె శ యనువర్తించుం
గృత మెన్నఁడు జ్ఞాతియనన్, మతిమంతా! వినవె జనులమాటను మున్నే. 407
- క. కనుకన్ నావచనంబును, వినుమా! వేగంబ నేను శ వీరి నిరువురం
గనుచుండ నీవు భక్షిం,తును బాధయె లేమి నవలఁ శ దోచినరీతిన్. 408
- క. ఇరువురమును దోచినటు విహరింత మెచ్చోటనైన శ ననుమాటలు లోఁ
జొరబడ నిస్సీ! యని రఘు,వరునాశయ మింత యెన్ని శ భాషించెనిటుల్.

- క ఇంతి! తొంగలుడగుము, స్వాంతస్తున గలవు మీరే చక్కగ నీకు
గాంతుడం కాదుగా రుద్రా, కాంతం, నే చేయకుండుగద యాతనికిన్
- అ ఎనిభౌగ్య మూమే శయిచ్చునామం నం, చ ఎగ్గ గిండునకు శ సమగంబత్తి
యనెడ మూటన్నిర మం నెట్లగునన్, లలవు మీని నేమనబలుక నేల? 411
- క పరనశిత హుళకాణ, ముయంగం నదెను ల్లు శ నాగం, హ సుం
దరి నిన్ను నడలగలడే, స్త్రదంపుం దిల డు నీదేశస్వాంత మెటుంగ
- క తలపోసి నాగుడగ్గ, జలజాతీ! యెచ్చు శ నామంబున
ప్తులం గ్రహ్యకొనగం జాలక, యలముటంబున పాడ జుహా! యెదె కనుకరా
చ మనకున నిన్ను గోరుటయె శ మానిన నిన్నెగ్గి జూడనేల యె
ననకుహలోచనా! మరల శ భ్రాంతినిమాని సమింభహానిం
జని సరనార్థులం బలుకుజాడ గంబడనీ గట్టగా
మనసున గల్గచాంభిరము శ మానక చెప్పుము చూత మన్వలన 414
- అ మరల నాదుడంకె శ మనలకంబం, గార్వ మేగుజే మరగలదొ నాని
జేసి నీదుకోర్కిర జెప్పగ నేల యం, తయము దీర్చి నిజము శ అన్వ నని 415
- శా. ఆమాటల్ విని న్యాయసచ్చతములే శ యం చెన్ని మోదంబున
రాముం గానగజ్జయి యిట్లనియె, ఘోరంబైన దూకంబున
ప్రేమమున నశియంపడెయె మొగమున శ భీతిప్రదంబెచ నో
రామా! యొప్పు మహోదంబుగల యారామన విసర్జింపుమా. 416
- చ నడలగ నిచ్చలేనియెడ శ బాహుబలంబున జిక్కిబట్టి యీ
సుదతిని మ్రింగుదాన నని శ చొక్క రుషం జనె నీతపై, నం
త దనుజనాతి హుంకృతినినాదమున నిలువంగజేసి యె
తం దనరు లక్షణుంగని నితంబిని దీనిని గంకె తప్పు డా! 417
- చ శమసునిపాశమట్లు పరశంబుగం బల్కుచు భూమిపుత్రి జం
పుమిని బోవుచున్న దిది శ పొంకముగా వచియించుటొప్ప దీ
యమరవిరోధి కాంత వికృతాననయాగద యంకమున వికా
రముగలదాని జేయుము పరాక్రమ మొప్పుగ దుర్బయా! యనక 418
- ఉ. అన్నముఖంబునుండి నుడు శ ల త్తటి వెల్వడుచుండునంతలో
బన్నిన కోపవేగమున శ బాశ్వమునంగల ఖడ్గ మెత్తి స్త్రీ
యన్న విచార మానక భయంకరహుంకృతి మించుకట్లు కో
సె న్నిఖలామరుల్ పొగడం శ జెచ్చెరం గర్జయుగంబు నాసికిన్ 419
- అ. ఖడ్గధారయందె శ క్రవ్యాదవనితదొ, పూర్వకర్త మెల్లం శ బూన్కి నిలిచి
స్ఫుర్భమాత్రముననె శ శ్రవణద్వయము నాన, తెగిధరంబడంగనొగినొచ్చె.

- చ. కరణము, ఖర్జుణాంగముగ ప్లవముల, సూతుండుగ భయం
కనితలిజాంగవాభిముఖపర్వము హేతుప్రకారగ సర్వని
ప్రపదభావ ఫలంబుగనుక సాగను ది స్ఫురితనాస్తికైకసం
హారణము సాత్వికాత్మం దగునప్పు మేళునిచెంత సత్తతీన్. 421
- ఉ. నీతి నుపంగి నాస్తికీతి నిష్కలమున దిది యిట్లు సాగనొ
నీతిని నంగు నెరు నెరువే కనిసాగు గొంతలేక యీ
కతి గనంగ లక బహుభూతుల బాహు లాహుచుదు; సం
లేతము నీని మాన్యు హారకేకైపు లై నను జాల రిందుకే 422
- తే. కట్ట లాంతరుంధ నేకైకై కుగము, పుక్కు మొనకికె తెగిపోయెనెక్కు ముండు
గూర్పణాఖ యొత్తి, త సరవోష్ఠలు విడిచి, పలుచె భూరరవం బొగిరబద్ధుచుండ
- నీ అనకగ గార్థంబులగు కలకలంబుంగ, గాననంబెల్ల భీకరరవంబు
చీతనిండంగ దామర జేసివయత్నంబు, విఫలమాటయగాక శ విశ్రవణత
గతనోణతక స్వీయకామసాంసర్వము, నశయించినట్లు దానవి తలంచి
తనదహమ్మతఫల మనిదాని దలచక, మొరులు దుష్కార్య మిట్లొనరిచిన
తే. గానిం దగు ప్రతిచేయక దగు ననియును, స్వీయకర్తంబులం జానసిద్ధపడుచు
నుండునొకగ్యులకు నెప్పుడూహజనియె, జమునిపాశంబుపోలె వేగముననపుడు
- క అంతకు నించుకమును నే, పంతంబున దనుజవర్తనపటలము తన్నుం
బెంతం జేరి కొలుచుగ దు, కంతపరాక్రమము సురభంసంకరము తగన్ 425
- క ఖరుడనువేం గనరుచు, సురవదులం బెక్కు సార్లు శ సునిశితబాణో
త్క్రమింపి ముంచి తోలివ, సురారిషీరుండు పొల్పురచుం బ్రీతిమెయిన్. 426
- క కరుషములు కలుకుచున్ ది, గ్వరులం జెండాడినట్టిభాషలు కర్ణం
తరుములక శర నానింగున, మరణము దాపున నెసంగుమాట తెలియకే 427
- తే శాశ్వతంబుగ దేవతాపమితి గెల్చి, పడసియన్నట్టి జయవంశపరల నమ్మి
సూతకానందముం బొందకజాలును నను, భ్రాంతియెంతయుం బైకొనసంతసమున.
- క తరుంగొల్పెను దానపులక, గనుగక బీకములచేతక గాలముగడువక
మరమున మాహించుచు నుం, డెను కిరార్పణాఖయును దా జరియె నట్టితతీన్

— రామడు సోమిత్రి కప్పటినిమిత్తములఁ బెట్టుట. —

- ఉ. దానవి యార్చుచుం జనినక శ దమ్మనితో రఘురాముఁ డిట్లనుక
గానఁ ద్రయోదశాబ్దములు శ గాదితీతమ్ముడ! పుచ్చినార మె
ట్లొ నిఖిలాసురాళి మనకయున్న తెఱంగు నెటుంగకుండ నీ
చాన వహాపదల్ మర కొనంగెగ వచ్చె నటంచుఁ దోచెడున్ 430
- క. నేనుం బరిహాసోత్తుల, మానిని నలయించినాడ శ త్కౌపుత్రిపయిన్
బూనెను గ్రోధము దానవి, దానం గోపంబు గదుర శ దాధునిక్షన్. 431

- చేయించితి నీచే నా, యానుజ్ఞల గల్గులంపఁజేసెనెల కడకుం
బోయె నటాకు. కలంబున, నానుసు యు యగ్రాక శయనమతి గన్మన్. 432
- చేరలనుబాదె తమ్ముడె, భూతాహా మునున ములలఁ గూల్చుగ నెవలం
గోరును వత్తుల దేవ, నెదకు నీ గ నె మునకు నిక్కమగుట 433
- నీవుల యొంపు నిగా, క్షాంతి భూత మొనము నుండెన్ భయదం
జై చ ర్చియింప న్నని, వేల్చి యుండ తెల్పును న్నని నిరుత్తరంబు 434
- క నీవు గూడుల నుం, నై తేరయి లంపున నుం గను గూర్చులం
వోతమ్ముడె! తలనో ముడిం, వేలిస్తే తెల్పు నిర్దోషిధానియగున్ 435
- నూదేహాదువలెన్ శ సులన స్తుప్తులంబు, నుండు బ్రహ్మలంబులవలనగబడును
సత్యసంస్కార సాధుజనాంత, యె నం ప్రశ్నలై శ మృతం
నని చెప్పునుం బ శాస్త్రా యోజ్యుడొ, యాకావ్యంబుగ్గ మం దే నీమ
తలపైవ బడుచొ నాకలంబు నెచ్చుకడంబు" యె యిట్టి నె చెప్పంగలయ
కడకు; ముంగు దేదకు నైచొక్క, నెట్టియెడలెను, నీకొరు గనిచ
నూశయంబె తోకెను శ సాంగ్యగరిమ నీ, నుల యెల్ల కాంతిలాగె నున్న.
- ఉ కంటివి లొకె నీవు మును శ కాననముం గరిమింగి వచ్చుచో
మింటి, మంటిం దగిన శ మేళనరహం గట్టియేరి నే
గంటున గాంగిసత మ్మగ గాంచగ. జేయంగజాలు రక్కసుం
డొంటరికాంబు వచ్చి తొన శ యొక్కగ నీతిం గొంచు బోవుటన్ 437
- చ దనుజు లనంగ గామునులు శ భర్తము ముతయు లోడలంబ శే
ననితలు కంటి కంపుగను శ చర్చిలువాచలొ వారి గొంచుబో
ననె తలపోయచుండు; రిగి శ వాడుక వారిది, గండ కాటవిక
మనమున నెన్నఁగా ననునమండలవాచముగొ దలంబనొ 438
- ఉ. కేయరాజపుత్రి నొకకడుదలంబని యుత్తమాంగనక
జేకొని యామెమూలమునఁ జేసెను గాననమందు నుండఁగా
నీకృతి కర్తహాపమున శ నెల్లరకుం గనరాకయుండు న
ప్రాకృతదైవమే యనుచు శ భానమునం దలపోయఁగా జనున్ 439
- ఉ. ఏమిదలంచి యిచ్చుటికి శ నీమనలక విధి చేర్చెనో కటా!
భామిని లోడలంబ నొకభంగి విచారము పుట్టుచున్న, ద
కామినిరాక యేకతమొ శ కర్ణయుగాదిక కర్తవ్యయో
ద్దామనునప్ర మోదము నితాంతము కల్లుటయన్న నేలొకో? 440
- మ మనమూలంబున దైత్యసంతతి ననిక శ మ్రుందింపఁగా భీతికృ
ద్దనుజ వ్రాతమువంక నీమనకు దుర్ధాంతాపదల్ కూర్చఁగా

- మనమందఁ దలపోసి కన్గ మనుచున్ శ మౌనుల్ ప్రబోధింప నొ
ప్పిన దైవంబె తలఁప నేమె సహజ! శ పేర్కొందు నే నెవ్విధిన్. 441
- ఉ. మొత్తముమీఁద కైకదగుబుద్ధిని మార్చినకర్త మొక్కఁడే
యిత్తో నిన్ని భూతముల శ సీమనలం జరియింపఁ జేయఁచున్
గ్రోళ్ళగఁ దోఁపఁచున్ నటుకోర్కలఁ బుట్టఁగఁజేయుచున్న దో
యిత్తునుల్లి! నీదమని శ మాహుం ద్వనో సుంతకల్కుమా 442
- చ. ఒకఁ దోఁగొప్పకార్యమన శ గుర్యమ నింతయుఁజేయ రాదుగా
సకలజనానందగొని శ సాగఁగఁజేయఁగఁ బూనుటొప్పు; నే
సకలవింగుడ ఎంచు గుర సత్త్వ ల్లడ నంచు నచింతజాలువాఁ
డిక జనియింఁ డిప్పు డిల శ నెంచు గనంబడఁ డల్లె పూర్వమున్. 443
- క. అనియెక లక్ష్మణుం డి, క్లిష్ట రామా! చింతయేల శ యాయుధములు దీ
త్తినిచు మెట్లెఁ జల్లెడు, దనుజులు చనురేర వారిదర్ప మడంతున్ 444
- క. కరుణోను చందాము భఁచుకృష్ణుడనుజేంద్రులు యుద్ధమందుఁ శ దార్కొనిరేనొ
క్కనిసూడ బ్రహ్మనీయను, ఘను విట సాయంబెయున్న శ దనుజుడె మనునే?.
- ఉ. సంగియ ముండ నీమని శ స్థాన మొసంగక రామచంద్ర! యే
గుడును బొందమని రుచిఁ గ్రూత రాక్షసు లెత్తివచ్చిరే
నిందు. బొందగినీక ద్విశేష్యపృథ్విని సార్ధసంబు చే
రం దగన్బ్రహ్మ శశకంబులఁ బంపియె పాటాద్రోలెదన్. 446
- క. నెమ్మనినుండుము సత్కర్మ మ్మని ఫలమియి కుండుమాట యన్మతమా
నమ్ముపొనరె దుష్కర్మ మ్మెయ్యెడఁ బలుకులేల శ రఘుకులనాథా! 447
- ఉ. చిన్న తనంబుచుండియుఁ గురచీష్ట యొకించుకమైనలేక వి
ద్యచ్ఛతన గ్ధనంబు చేలునంబుగ నొప్పెడు నీకు లోకమం
దెన్నయెగాని క్షైశస మరదేక్రయయంఁచును గల్గదంచు నే
నెమ్మడు నీతతోడ వనయంపుము నేదనుజాలి నోరెదన్ 448
- చ. అనుటఁచు లక్ష్మణుం గిగిచి శ యర్హతఁ గెఁగిటఁజేర్చి రాముఁ డి
ట్లను దగువీర యునికి నంచు నెఱుంగుదు, నైచ సీమనం
బును బరింప నిట్లడుగఁబూని; వేఱుగ నెన్నఁబోకమా
యనుజుడఁ వీపు చెంత నలరారఁగ నేమిఁజొఱంత నాకికన్. 449
- తే. కర్తన్యైఘాంతమున నీకుఁగల్గు శ్రద్ధ, మెచ్చఁదగినది యివిధి శ నిచ్చగలుగు
వారలెల్లను ధన్యులై శ వర్ధిలుదుదు, నమ్ము మిమాట ముష్టాటి శ కిమ్మగు వది.

— భరాదులు యుద్ధమునకు వచ్చుట. —

- క. అనివలికి యాశ్రమంబున, జనకజయు సహోదరుండు శ చక్కని పల్కుల్
వినిపింప నుండె రాఘవుఁ, డనుమానము తోఁపకుండునట్టి విధమునన్. 451

ఆ తర్వాత ఖాళీయములు క్రింద దొంగల పాతాళములలో, గట్టి ముగ్గులు పుట్టుకలగియున్న పొత్తి లేనియుండడం వల్ల ప్రభుత్వం ఈ దగ్గర అలాగే జరిగియున్నట్లు

క గిక్కులు ప్రతినిర్వాహము, సీక్కుంబగు నొక్కదేవుని నిజమైన తో
యిక్కడ జేలంగునది యుట, కొన్ని సంవత్సరాలలో ముగియవలయును. 453

చ ఖరదండను నోటచోల్చుముగ్ధుడగుచు బలమున నేల న్రాల్చి పై
దొరగెడిది పుట్టి ధామలయిన దోగలుగ భూస్థలమేరనుచు ముఖ
తొననగుంబున వగిచెను బద్ధుడగుచునుంబుగ కున్మిథి
కరదను జేరెనుంబు తమకగుంబున జెల్లెన నూతనమిందునన్

554

క. తెచ్చూ నోబర! నిన్నె ను, తిచ్చూడ్కి - పిదూకజేసె : నూనగింపును వాఁ
డిమ్మహూ దిరుగంబొక, యాత్మతీర్తిం బొందఁ జలఁచి : యుయ్యై చ్చెన్నునన్, 450

క నిను ననమానించెనుగద, ముడుండు¹ నిర్మిటండు² మానసి చెప్పుమా
 పనిపెడ జమునింటికి వానిని గొనుగా నెలువచ్చునిట్లును దరుణీ! 455

చ హరిహరు లబ్ధసూత్రయం సహస్రద్రుగిన్నలుడైన యలవ్రాసె డా
శిరులు నమర్చు పుంగవలకసాహసరుగ గురుచూడి ఘోరసం
గరమున నిల్చి యాశయిన శి గూరిగి బూనినె డెంచువాడె మ
చ్చరముల వారిశిర్షములు శి ధ్వజపైఁ బడె నోసహోదరి!.

మ చిర కాలంబుగ నాశితాంబుల ఫణి శ్రేణుల్ మహావిద్యుద్ధమం
దరివీరి ప్రకరో త్తమాంగముల దేహాళుల్ భయంబుది యం
బరమం దుండి కనుంగొనంగఁ గని కోసెన్సాని అక్షుంబి నె
త్తును ద్రావం దలపోయుచున్నయవి అర్హుక్ వానికోర్కుల్ త్వరన్. 458

చ అలసటనొంద నేల నవారజా! ఖరుఁ డేతఁడు రి త్తిమూటలం
బలుకఁడు కార్యసిద్ధియనఁగ బాణితలస్థమె యంచు నమ్మి యె
ఖలు డిటు నిన్నుఁ గీడ్పఱచి క్రొలుచు నెందు వసించువాఁడో పే
తెలుపుము వానిఁ జెండి పగఱచీ ర్చెద నీకు సుఖంబు గూర్చెదన్.

చ. అనుటయు దండకాటవి మహత్తురై బొణశ రాసనాదినా
 భనములఁ దాల్చి మౌనులకుఁ దానపులం దొరపుచ్చు నవ్వరం
 బుచొసఁగి రామలక్ష్మణులుఁ పొల్పుట తిన్న విరూపజేయటల్
 పనియడి తెల్పె నుగ్రమఁ పర్వత దేవతల్లె నవ్వగన్

శా. ఆమూటల్ చెవినోకినంత ఖరుఁ డురద్యద్దాంపహ్నిక్రియన్,
భీమాకారముఁ దాల్చి లోకవితతుల్భీతల్ల నుగ్రధ్వనుల్
వేమాటుల్ వినిపింప నేత్రరుచు లాభీలంబులై పున్
ద్దామప్రకమ మూనుమృత్యుపుక్రియన్ దర్పించి గర్వోన్నతిన్.

ధా. లేం దోడొచ్చా ! ముందు నీకులం బ్రహ్మచరీను
 ద్విరహాగ్నిం ప్రహరణం గానవాక్యైశ్చ సత్కృత్యం
 జంకా రామమువా న్నిశ్చలనీత్యంతైశ్చ దోషానుభవ
 తే గాతా రుల వ్యక్తం బ్రహ్మచరీపులక శ్రీశ్రీం ప మాయంకగన్ 462

మ. భరణీశ్చంద్రంబు లుక్రమహత శ్రావహంబునం బొల్పుశో
 ల్యమూసాయసంకట దానవుల శౌభ్యం శల్లమాయంప ని
 ర్జులం ప్రాణులంబు దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 హ్మం నానాస్వంబుల రుగంబులం నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 463

మ. ముంకాదం గనినంబు ముంకాదసుకం శ్రీశ్రీమంబుల నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 464

మ. ముంకాదం గనినంబు ముంకాదసుకం శ్రీశ్రీమంబుల నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 465

ఉ. భిష్మదే లంకా, పోయి యుని శ నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 466

చ. అని భారతానందం చంద్రాగ్రహంబుని వలంబు దానస్వం
 ముంకాదం గనినంబు ముంకాదసుకం శ్రీశ్రీమంబుల నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 467

చ. పనియది చాల సత్కంబు శ బంతులమే చని తీర్వజాలు ని
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 468

ఆ. దైత్యవితతి జంకా భారతానందం చంద్రాగ్రహంబుని వలంబు దానస్వం
 ముంకాదం గనినంబు ముంకాదసుకం శ్రీశ్రీమంబుల నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 469

క. ఆనంద నొంగితి, వేగిమ, చూసవు లున్నెడకు బోయి మాగొని వారిం
 జే నోపిన దెం డిటకు, దానస్వంబుల నిర్జరే
 శ్రీశ్రీమంబుల దానస్వగం బ్రహ్మచరీ నేసినాంబు యి
 కరుణల దానస్వంబుల నేలయిదోషంబు బుంకగా వచ్చుచో? 470

- క. పోనీయక పూరిపుచ్చునను, కానన పాద నిర్మలసజలేన గ్రాలనలనను నం
చూనిన శౌర్యమొచ్చును, నానీని ముగియంగ బట్టెన మాతలిపూన్నిన
- ఆ. పొచ్చిరించి పంపన నెవలెనెడిరికె యెవరాన ప్రసజ్జానీడి మెలియ
ననునన స్తకద్యోనము నామునాశ్రమనీను గొచ్చి యుండుడ వేర నెలిచి
నీలుగ బడియెరుండగ డ్రు, కులముగ బడిగ్గి శెలుల మాక బలకు గుం
డెలదిట్రు వాని దానబి, కలదాన బియ్యది నెరిగింబి ముందే 473
- క. శ్రీరాముని యాశ్రమాను, వేరజని మెనానినాడిన చలెనెడి ధర్మ
ప్రాసంభు లంబునద్రుని, భంబునెరుగ గొనియెన్నునెనెముగ గనియెన్ 474
- చ. దనుజులక్రూర్మ మది న అన్న మునీరిగ బ్రహ్మకంఠ
చ్చినవదనల్వలక దనుజు శేఖ మెంధులక ఎట్టి చూపెను
ముని నలబట్టెయెక జననభూంబక న్యును, మె లంతకూ
రనికరమందు మేలియనరాదు రాముని గాంచి భీతుల 475
- ఉ. చూచుచు నూరకుండ నృపహంశెఖామణి రామసూరియ
శ్రీచినవిక్రమంబు మెలియింపగ నచ్చిన రాశీసాచిక
జూచి సుమిత్రవృత్తి గని న క్షేత్రసూజను గాచుచుండు మీ
నీనుల ద్రుంచి నచ్చెదను న నిజులెల్లరు సుంకసుకగన్ 476
- చ. అని లెగునట్లువల్కుచు శరరాసన మెలియ బొణతూణములే
గొని యుటజంబుమందటను న భూరినిశాచకులనాడి తన్నుగ గాం
చు నియతనున్న మోధులను న జూచి నయూర్లుల బల్కె నిట్లు లో
దనుజభతేంద్రుల! నృపకర్త ముత్పక నచ్చి యివ్వనిన్ 477
- మునులవర్తనమూని యిహోల్కి నున్న, మమ్ము హింసించె నేలయిమ్మహీటు
నిలువుడండె భర్తం బిది న నిలువ కిందు, కత్తురే బ్రాణముల నుండవచ్చునెట్లు?
- చ. అనిపలుకింగ రామునుడు న లత్తటికె గోమమురేప దానవే
శునిమచి నాగ్రహంబునకు న బో టొనగూడగ జేసితీపు ని
న్నని విధియింప కుండుదు మె న న్యాయ ముగా యది మాకు నింక ర
మ్మనిమొనక దీప్త బ్రాణముల న నంతిచెంతకు బంతు మే ద్దెఱన్. 479
- క. అని తెగనాడుచు భల్లదినిఖలసాధనము లేయ న ధీరుండగు నా
జనపతి వారల నశ్రమమున సాయకవితతి బ్రాణముల విడక జేసెన్. 480
- క. పదునలువురు భూమింబడి, వదలని నృక్షములరీతగా నుండంగా
మది రెట్టింపుగ గోధము, గదురక శూర్పణఖ పోయి న ఖదుమ్రాల బడెన్
- చ. కుదుకనగోలునందు గలకూరిమి వెంపున మేదినిస్థలం
బదరగగ దైల్లియున్న తనయర్చి లిసోజరి గాంచి యాఖరుం

- పుకలగివ కృత భుజితప్రేక్షయభింబు అగంగ నిట్లచున్
 గదలకు నీర్మలమౌళి ముగ్ధమున కైలలెఁ జంప లే బ్రింగన్. 482
48. కదల నిశ్చలైగిర్మగ్ధభావము గాంచిన యంతమాత్రనే
 శ్రువలలు తస్మాద్భుజిత భుజిత నొంటింటి చవిగ్ధంబు నీ
 పునీ నీర్మలమౌళి ముగ్ధమున కైలలెఁ నేడ్, తెమ్ము, నీ
 ప్రాబవోలంగి ముగ్ధభావము గాంచిన నేనునున్ 483
- నలమొలు పట్టెను నీ భుజిత నేలేంటు మొంటి నరులుందరొ యా
 భుజిత భుజిత కలలెఁ బ్రము, నలల ముగ్ధము వారగత జగమున దరుణీ!
 తస్మాద్భుజితము నీభుజిత మొట్టొక్కము
 తులము ముగ్ధమున కైలలెఁ గాంచెను మునిన
 నువ్వును భుజిత ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము
 ప్రసన్నముగ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము 485
49. గను భుజితమున కైలలెఁ ముగ్ధము సూక్ష్మముగఁ దెల్పి జనం
 నలల ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము, దను జేరెను తోడెనెనునదలచిరికిడకన్

శ్రీరామమున కైలలెఁ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము.

- 486 అక్కడ రామదండ్రులు భుజితమున కైలలెఁ ముగ్ధము సాగనుంట యం
 దొక్క భుజితమున కైలలెఁ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము గాని నిల్వజాలునెం
 నెక్కినవాడు విత్తమున కైలలెఁ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము లత్తము
 బ్రక్కన నున్న నాని గాంచె నెంతయునం దిలకించి యుట్లనున్. 487
- 488 సౌమత్ర! భయకావలంబు తలచెన్ సంగ్రామమేయకా గదా
 భమం బియ్యదీప్తలం బనుట చూపింపున్ నిమిత్తంబు లీ
 భూమిశత్రు భుజిత నుగ్ధము బలుకింబూనింగ నేలా వివ
 ద్ధామం దెంతయు జెంతనున్నటు లెటుంగంజేయునీచిహ్నముల్.
- 489 పటులచర్యలం గనిన కైలలెఁ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము
 రాక్షసు లీర్ష్య బూనిరి సురప్రసాదము వీరి జంపి భ
 ర్మతీతి గాకయందె మునిమండల మెంతయు సంతసించ నీ
 పక్షిణమే యున్న ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము నాకు దమ్ముడా! 489
- 490 మృగముల గమనంబు భాగగణమున కైలలెఁ ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము
 తేర్పడుచున్నది యింక జాగునీయుట, తగవు కడంచు నేరదలచువాడె
 గర్భిణి మోక్షింబున గాడె గెన నిద్రామౌళి ముగ్ధమున కైలలెఁ ముగ్ధము
 గ్రక్కుచున్నది, తీర్చికొండముల్ భూమిట్లు, బుసకొట్టుచున్న విభూరిభయము
 తే. జూఁజుకు గల్గ నొనరించుచున్, మదీయ, చిత్త మరిమద్దనము చేయఁ జెలగుచున్న
 దట్లు గావున ద్వారపడి కయవనితనయ, బిలుచుకొని యల్లభూధరభిలము జేరి

ఉ నీతకు సుంతరెడి గలతలక బాకనని ప్రియ నిచ్చునట్లు నీ
నీతనికే నేయగలగని నీ నీతనికే నీ నీతనికే నీ
నాని దీరు నీతని నీతని నీతని నీతని నీతని
నీతని నీతని నీతని నీతని నీతని నీతని

191

ఉ నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

192

ఉ ఎంగలు నల్లరీతి గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

193

చ. అనిమిషములం దదీశుల గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

491

ఉ అవిషయంబుల దెప్పు నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

495

ఉ దూరమునందు గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

496

చ. కనుగొన గన్గొనంగ లయకాలమహాబలధూతభూజం
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

497

క ధరణితనూజయు ఒదా లెక్కిరణిని చచ్చియుగంబు నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

498

క భూరితరచ్చాయాద్రుమ, వీరుగ్నేహావృత మయి నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున
నీతనితీరున గల నీతనితీరున గల నీతనితీరున

499

- క చదివెను గొప్పపంపంగు, సకమలవాక్యముల భక్తునకణి వేడక
మరి సంతసము నిండగ, గురియింఁ గొనంగ జూలి క తోమపు యచటన్ 500
- క వేరికొనుట గొప్పపంప, సాహసముగ లక్షణం దళహార్యబలుడను త
స్యేనని నిలుపంబడి యా, శ్రీదేవిని గాచుఁగండె క జెలగెడుభక్తిన్ 501
- ఉ భానకికూపు లప్పు డొకచంగముగా గనుపింప లక్షణం
'నిముసంగులొనక దరశేనీతిణవీతిణముల్ మహా గ్రవై
శ్వాహులలట్లు చెలరేగులు బాసి భయంకరంబులై
కానబడంగ నేలగాఢా మోక్షం గొకరిలిగ మూర్ఘనొండెనున్. 502
- ఉ కాగణ విద్విగుండు నెలయగం దర మెట్లులుగాకయున్న దీ
సారసశేత్ర మున్నుపలెక జూలత గవ్వక పంపలోన గు
వ్వార విక్రయం గనగరంబు కలెంకెడు శోతువిద్ది యు
పారదుబాని నీమె జచుచాడి మగ్గుతమై వినంబడన్ 503
- ఉ ఇప్పటివొప్పు బూడ భాగదేశ్వరపుత్రక యామెయించునే
వొప్పె దలంకజాలు నతఁడెడఁడు భూస్థునినంచు నెంచెదగా
గవ్వక మృత్యుచే తరు క కా నిట సేత యనంగ నొప్పు వే
రిప్పడమిం బ్రసిద్ధముగ క నేర్పకల బుట్టె నటంచు దోచెడున్. 504
- ఉ ఇన్నులనుండి శ్రీభక్తిభగవాంశఖల్ పడిలంగ గాఢం
బెన్నగ నిద్రియా ననులు క నెంత తలంచిన దోడకున్న దీ
యన్నులనున్న ముంపంప గృహంబున నంగు నచించెగాదె మా
యన్ను ననప్రయాణమునయంబున నిల్వ నచ్చె నిమెదో 505
- చ తోలుతి పిరాఘం డమె గొని క తోగపువేడుక బాకిచచ్చు; న
వ్వల ననసూయ యాసుదలెక బ్రహ్మచరీసేను బెక్కుసాదు; నీ
లలన యనేసీక్షుల విశ్రాంతిమనం బుకంగ వింటి నే
దలచుగజాలస్తతి నినితొమ్మది కాగణజన్మ యం చెదవ 506
- చ ఇపుడిపు డొక్కటొక్కటిగ క నీయము క్తిలచంబు లల్లన
గటవటంబు కెల్వడమ క గవ్వకయున్నవి వీని నెప్పు నీ
చపలవిధాలనేత్ర! సుగంధ త్తము కార్యము నిర్వహించు గా
శ్యాపి జనియించు మాయ యనకజాలుక రాత్వర యంచు దోచెడున్. 507
- మ చరమేశుడు జనించె రాముడంగ గీర్బక మేనీభార మి
త్తరుణంబు దనితొచెడుగా ప్రబలులై క దైత్యుల్ మునీం ద్రావళిం
గరమాత్రింగనజేయ పారదగుగుశఖంబుక దొలంగించి యు
ర్వర భర్తచ్యుతి గాకయుండ నిలువకాభావించి శ్రీదేవియున్. 508

- భగవంతు సర్వసాక్షి, తగు నిట్లని చెప్పబూని శా బ్రహ్మతీ నృథం
బగువూన్ని జనులకు బుత్తిగ నయ్యెనట, నెచ్చెనని దోడెడ గడున్.
- తే అట్లెకాకున్న నీయంతియొక్కతె యిటు, సాభ్యసాహాయ్యం తగుచంద మెట్లు
సంగలంబగు నీమె బ్రహ్మపుంగుగ్రామముగొకచోటునున్న దెంతయుగడంక
- ప్రతినిమిషము కనజాలని, నితమున చూడెడి నిద్రోపవంతయె నే నీ
యతిమాత్ర భయపతను వేగతి గాంచంజాలువాడె శ గా నగుచునొకొ?
- చ తలఁగ నిర్వికారవారం దద్దగు నొచ్చిన రామపూర్తిచే
గలనున దైత్యవీగుల నిశామపరాక్రమ మెప్పున్నట్లుని
ర్థలయశ మెబ్బుచందమున శ మందంగ జేయఁ పలంది స్వస్తి
త్తులుగలచుంపరాంబ యిటుకోరి భరత్తు జ యెచ్చె నేమొకొ? 512
- చ సమయ మిదౌట రామునకు శ సాహసముం గలిగింపదాను రా
ద్రమనంగ జాలుచూపమును శ దాల్చుగు నున్న దొయేమొ యంద నెం
తు మది నటంగు లక్ష్మణుడె శ భూతిశంకుడె సుశయించుచు
దము దలపోసి యాబ్రహ్మతీ శ తత్పరతం దనచూయఁ గప్పినన్. 513
- క ముందు నలగదిన దేయె, సందియ నుండంగ జేయఁజాలిన నెదయొ
డెందమున నెన్నఁజాలని, మందనినలె బ్రహ్మణుడె శ మ్రాన్వడియుండెన్. 514
- క శరచాపధారియై రఘు, నరుపత్ని ని గాఢనన్ద్రోపారుషమున గం
దపీను నుండె లక్ష్మణుడె, డరయంగలచే త్రిమూర్తులైన దదిచ్చన్? 515
- చ స్థి నొకసాధ్వీ యాహరిని శ శ్రీగళు దాతఁ గుమారు లట్లు స
చరణము చేయఁజాలెనట శ శాశ్వతమోక్షనిధానదానద
తు రహితనాశ యాప్రకృతి శ చాలదె లక్ష్మణు నజ్ఞఁ జేయ భీ
కరరిపునాశి నోద్యమనికామరతాత్తుని రాముఁ జేయఁగన్ 516
- ఉ ఒక్క ముహూర్త మిక్కరణి శ నుర్వికుమారిక శ్రోధమూర్తియై
యుక్కుచెలంగ నున్న దనుజోత్తములం బొరిపుచ్చ నాత్మలో
నొక్కట నెన్నఁగా నచట శ చుగ్రరథమూర్తమసాయకాళి కై
పెక్కినయట్లు బాణి దనుజేంద్రులఁ దద్బలమున్ మహోగ్రతన్ 17
- చ. పొడవడంగంగ జేసె సురభుంగవు లచ్చెరువందిచూడ న
య్యెడ గజఘోటకాళి రథబృందము వీరభటవ్రజంబు నొ
క్కడుంగనరామి సంగరముఖం బది శూన్యముగాఁ గనంబడెన్
వడివడి గృధ్రరాజి నడువం దొడఁగెన్ భయదాకృతుల్ తగన్ 518
- చ దనుజసమూహ మంతయును శ దాశరథిప్రియదర్శనంబునన్
దనువులు సావనంబులయి శ దారుణతన్ విడనాడి దివ్యకాం

- తిని గని స్వర్గముం బొరంగఁగఁ దీప్తిత యెందొ చనంగ శాంతముం
గనబడఁజేయుమోమునఁ నరగం గనువట్టెను సీత య
- 519
- చ స్థితము ముఖాబరంగమునఁ శ బింబులు ద్రోష్కఁగ సాగె; నీతఁ
ద్వితయమునుండి వత్సలత శ వెల్వడఁ బొచ్చెను దంతులట్టు; లా
వితమున నున్న సీతఁ గని శ వీర యె లత్తఁబుఁ డిట్లుపల్కె; నా
దితిబలయూర్పు లిత్తటి శ్రుతిత్వయపసుం బొటఁబాట వేమొకో
- 520
- చ మనుకులనాథు కాన్తకము శ మంత్రయుతఁ నిదురించునాగ మ
ట్లనుదితఁబూరినాడిచుయి శ యూరను శాంతిని గాంచినట్లుగా
మనమున యె తోఁచెడిని; శ ధౌఁ తిచంద్రుని గానబోవుటే
మన కఁగఁ గృత్యమా ననిన శ మానిని యట్టులె చేయనౌ ననన్
- 521
- చ. ఇదపుడు మంతపేగమునకే తగుకంటకమార్గమందు భూ
వరపరిపాలకుం గనఁగ శ వాంఛలు పొంగఁగఁ బోయి;రంగుభీ
కరవరిసంధిమృత్యు వనఁగ్రాలెడు రాముఁడు సుంతదే శ్రమం
బు రణమునందుఁ గాంచనలు శ బొలుచు సీతను లక్ష్మణుం గనన్
- 522
- క. తలపోయుచుండె, నంతట, జలజాయతనేత్ర సీత శ సౌమిత్రియు ను
జ్వలతేజు రాముఁ గాంచెడు, తలఁపులు మిన్నందనచ్చి శ దనుజాంతకునిన్
- చ దనుజులఁ బూర్వజన్మకుశలతంపుఫలంబును గాంచజేయు సా
ధనముగ యుద్ధరంగమునఁ శ చాను జెలంగుచుఁ జంపివైచి వా
రసుపమసౌఖ్యవార్ధి సమరాలయసీచును నిష్కృటంబులం
గనుఁగ బ్రమోదమంగ మగిరగాంచుచు సంతసమందు ధీక్షునిన్
- 524
- ఉ కువ్వరపుగ్నవోలె ట్టితిగోళమునం జరియించుచుండఁగా
నెమ్మెయి నెద్ది లాఁకినటు శ తెల్లరకుం గనుఁజ్ఱుచుండినకొ
నెమ్మదిగల్గు విజ్ఞులకునింగినలెకొ స్పృశియింప కౌదూ
రమ్మున నున్నయట్లు గనరాఁగ నెసంగెడు శుద్ధదూపునిన్.
- 525
- చ కనుఁగొని, రంత రాముఁడు నీకామముదంబున నాపరాంబికం
గనుఁగొనలకొ స్వపాదపము శ గాదిలిప్రేమను దెల్పుబూనురీ
తిని దిలకించె, నామయు మరతిం దలఁచెం బనిసాగె నీదుసం
కనె యిట నన్నయర్థ మది శ కాంతుఁ డెలుంగునటం చెలుంగుటన్
- 526
- ఉ అంతట లత్తఁబుంగని మోహబలవంతులు రాక్షసేంద్రు లా
వంతయు జాలిపూననియహంకృతిఁ గూడుటఁ జచ్చి రింక నే
వంతయు మకానిసంతతికిఁ శ బాటిల దీవనవాటి నంచు నా
స్నాంతమునందుఁ దోచెడు నరభంగురవిక్రమ! సోదరా! యనన్.
- 527

- ఉ అన్నహృదంబుజాత మపు శ డాగులహార్ - నైకి పూర్ణ మే
గ్రన్నన విచ్చిహర్ శ్రీ అశ్వమే గా చియించె పుట్ట లేం
క న్ని నుం జూడగోరి పని పోలెదూర! తలంబు, పనితే
చ్చ న్నెలీ గొంచు ప్రాంబకు శ బిక్కనీచా మి పోగదంబు 529
- క గతకర్ణనాసయగు నా, దిలజాంగన కొంబు నె శ దేవతి నికే
గతి బోవునొ యన లాముల, డానివి శావ్యర్ణ మట్టులగు నని తెప్పెక్ 529
- క వినచయ్య నిదరా! యా, దనుజాంగన లుండుగల్గెదను వేంప్రలచా
పునకు నిమి త్తము దా న, మృదుగొదే మలందాగల్గు శనె. లకె నగునో? 530
- క తలపోయ వీనినంకి నె, విలయము పక్కనుల కంట శ విస్పృష్టంబే
పలి కెద నిప్పుడె చూడం, గల వింకె నేవ హాని శ గాలమునంగున్ 531
- క ఈనారి యింకి నేయే, దానపులం ప్రత్యహించి తనభంగము నె
ట్టెనను దొలగించుకొనం, గా నెండునలులు నన్నతగా గగుఁగాదే? 532
- క. ఎలరెంకికి మృతకాలము, నవిభింబై దమంగు వాచకచుదెంతు శ న్యా
యవిధం బిట్టిరియని స్వీయ్యుత్తరే వెల్పు చునల శ నని మ్రందిం. న్ 533
- క భింతకుఁగారణ మీనా, కాంతయె యిసి నమ్ము మిరి నికచశిలా లే దు
ద్దాంతాస్తదీయిపౌరుష, మింతయె యిసి తేల్పు బుట్టె శ నని యల తోచెన్.
- క కనుకిం దిటపూని మదిం, గనుచుండము ములదు సాగుశకార్యముల శ్ర
ద్ధనుబూని యరయఁ దగుఁగద, యనుజ! యుదక్కమునఁగాలమరిమిన్నఁగదా?
- క కాలమె భగవద్రూపం, నై లయప్రప్త్యచనములను శ సక్కార్యములకొ
బోల నొనరించుఁ గాపునఁ, గాలసమాధానంబె శ కార్యముసుమ్మా! 536
- క. సమయోపాసన యనఁగా, నమరాత్మతఁ జేయఁదగినయిప్పని తెగుకా
లమున నొనర్చుటె యని శాస్త్రము తెల్పు నటంచు నమ్మఁజను మన కనఘా!
- క ఎది యపుడు చేయఁదగు నా, యదనుం దప్పించి కార్య శ మాదరమునఁ జే
యు దరిన్దు మోసపుచ్చును, దుడి గాలమె యని యెలుంగు శ దోషజ్ఞనరా!
- తే. శాస్త్రమునఁ జెప్పియున్నట్టిచందమున నె, దైవముం గొల్పితిమిగానితగినఫలము
కలుగ లేదని భావింతు శ కాలయాపనముఁ దలంపరు ధీదులై నకొ జగమున. 539
- తే. పాచితమె లేకయుండఁగఁ శ బండితాను,
మతిని జేసియుం గర్తములతుల్యతఫల
ముల నొసంగకయుండట శ కలదు; దాని
కారణము కాలమెన్నమి శ గాఁ దలఁపుము. 540
- తే వస్తువారముఁ గూర్చుట శ వలసినంత, యత్నమున సభ్యులం గూర్చుటట్లైకర్త
మర్తిలిం జేయుటయుఁజాలదనఘ! తగిన, కాలమునఁ జేయుటొక్కండుశగలుగకున్న.

శ్రీధర్మసార రమాయణము

- ఆ. ఎన్నికర్తముల నహానదానంబులఁ, బూనిచేసిన విను శ పూర్ణఫలము
కలుగి; దేవఁడు మంచికర్తములను గాల, మెఱిగి శేయుఁ బొందునద్దఫలము
- చ కలదిక నింగు నుండఁదగుకాలము అర్చమాత్ర ముం చెడం
దలవకు నింతలోపల నెట్లైన మఁదెట్టి శ్రమాలి శర్తముం
గలుగఁగఁగఁ నేయఁబూనినదొ శ గొలఁతలమ్మఁడ! యె ట్లెఱుంగనె
అలఱుల నొందువేళి గనుకట్టు నచెట్టియో జనాభీకన 543
- ఉ మానులు భద్రయోగమహామంబున రాగలకాల ముట్టిదం
మానిన శ్రద్ధచ నెఱుంగునోవుదు లందు దలంతువేమె, యి
గ్గానులదల వారలును శ జాల లఱుంగఁగ నాపరాత్పలం
గానఁగ శక్తి మట్టులగుఁ గాలము తన్న యుచుకాట నట్లెయకా 544
- తే స్వకారణ మంబుల శక్తియూట, దివ్యశంబున నున్నయు త్తమపురుషుఁడు
శక్తిసాముడెగదయించి శ స్వాంతమందుఁడలఁపబోకుముదానిదొత త్వమిట్లు.
- క. పరమేశు నిచ్చుమేగద, కరఁగుంబము ప్రకృతయనఁగ శ పరమేశాజ్ఞం
దిమగునది తద్వశంబునఁ, బరియంతాంతండు తద్వశంబున నెపుడున్ 546
- క. అతఁడు తలంచినయింతఁ బ్రకృతియున్ బ్రహ్మాండవితలే శ గించితార్కార్య
ప్రతిమానముగా నలరించి అమెం బోషించి తుది నశింపజేయున్ 547
- క. తలఁచుట యాతనిపని యి, మ్ముల దానిన్ గానఁబడెదోపొలికి జేయం
గలుగుట మాయాకార్యము, దెలియందగుఁ ది త్వమి దనిదీనిన్ సహజా! 548
- క. ఇదిమాత్రము తెలిసిన నే, మొదపున్ ఫలమంచు నంతకువ యాత త్వం
బెద నెఱిగిన యాధీరుఁడు, విదితాఖలవేదికాస్త్ర శ విమలార్ధుండ 549
- తే. భేదభావంబు తొలగు నీవిశ్వ మెట్టి
దశుచుఁ దెలియంగఁబడుఁ బరమాత్మ యనఁగ
నెందు నుండునొ? ప్రకృతినా శ నెట్టిదగునొ?
యెఱుంగఁబడు సంశయము వాని శ కెట్లుకల్లు! 550
- క. ఎన్ని శ్రుతుల్ శాస్త్రంబులు, విన్నఁ బరంపంగఁ గల్గువెజ్ఞానం బో
యన్నా! యిద్ది యెఱింగినఁ, గ్రన్ననఁ జేకూట ముక్తకాంత లభించున్. 551
- చ. అని తనయాశయంబు దగునట్లులు తెల్పుడు రామచంద్రుని
గని జనకాత్తజాత స్త్రితకాంతుల పెల్వడఁ జేయుచున్ స్తుతిం
పను జను నీదుమాటలను శ భావము తెల్పి మఱొండు పల్కకుం
డెను; రఘురాము హక్కులను శ నిండిచెలంగెడు నర్థరాశినిన్. 552
- తే అల్పపాత్రముబోలు హృదబ్జమందు, నిల్పుకొనఁ దావు లేమి దానిని నికామ
దూరదృష్టిని జూచి యాతుంతనొంద, కూరకుం డెను మాయపై శనొలసియుంట.

చ అనిమెను సోగిన్ద పొయ్యియల గొప్పిం దు కలదండెదా
జనక కుమారి లయ్యెను న నులకల వలదండెదా
అ నీజనహోదర వ (మన) నామల నులకల వలదండెదా
గనుగొని యామల భవమతే భవ ము నామలల గొప్పిం దు

పద 6

అంత రామని మార్చితిమి మన అంగములు

ఉ నీతలంపు పోయ్యెభవచి అమల జౌల గలదండెదా

ల్ల తీసి యాన రొచ్చెనునీసర్వ లచి అమల గొమలల్లం

దై తగ్గలం దలంబులు న ల అలకల జెయిగ నీశ్చెయిలన

జౌత ఫిల్లం దెయి నోక ఫింగిని మాయను మోతలజౌలన

పద 7

చ పోలిపయలే అదంబులుగ న నులకల మోతలంబులదా

నోలను వేల్పు నేల యింక న నొచ్చెనునీసర్వం

చుండుగ నాజగజ్జననీమోశిలు మేల్చుల నీ

రెప్పగ అమోల నాగం దలంబులు మోతలంబులదా

పద 8

మ. జగదే నీర్వము నొప్పుంబుల నుచ్చోదంబులదా

భగవంతుం దియగొడ మోననల దేల్చుంజౌలు నా

బోగడంబం దగినట్లు కొంచినమోతలంబులదా

నగణంబుల నతలంబుల గొల్పుం దియగొడ మోననలదా

పద 9

తే. అట్టి బ్రహ్మాండనాయక నీర్వములదా, ననంబులదా

జౌలువారలు? దానమోతలంబులదా, దేల యింకలని యింకలదా

పద 10

క జనక జ స్థురించినంత, చన రొచ్చెనునీసర్వం

నినిపంచి యామెగ నీ చనగ, గను జెయిం దలంచ వానికెర్ర మునలనన్

పద 11

క నంగరమున రామణునకు, భంగిము వాల్చు ననుచు భవించి జవం

బుం గనుగమనమునం బోయెం గొంతులు ననలములగు నీనికి ననునాశెన్.

క. లంకం గాంచి యదే మోక, శింకంపం దగినయిట్టచందంబున నీ

లంకాపురి కనువట్టెను, నంక మేదో కల్లయన్న నీయ ట్టి త్తెనీన్.

పద 12

క. దనుజుల నెవ్వరి గాంచిన, గనుజంటలనుండి యశ్రు కిణములు తొరగం

గనువట్టు నట్లు ల్ల త్తె, ననుమానమేలెక తొరచ నీ నక్కట నాకున్.

పద 13

క. సేరతో లగనమయమున నుండుం మో మటు కంఠపానాతం గనబడు న

కొంచుకొ లంకాపురి మీ, తెరుణంబున హననంబుదం గనువట్టెన

పద 14

క. నామదె గలచింతాజ్వల, మేమిటగొడెనీ నాకు నీనగరపరం

బీమాడ్కి గాంతిపానత, చే మార్పుం గనినయిట్లు చేసెనొ కనగన్

పద 15

క అని బహువిధముల నెంచుచు, జనిచని ప్రాసాదమందు నీ స్వాంతమ్మున నే

వనితలగూర్చియొ ఛింతం, గనుచున్న సహోదరా గ్రుచ్చి గని యద ననుచున్.

మ. చురణద్వంద్వమునందు యి ఘోషము స్ఫురన్బ్రష్పసౌఖ్యంబు గాం
చురణవిల్వలగ నందనమ్ము అయ్యున్మోక్షార్థలం చెల్పున
క్కురితేర జరు యెలుంగ శక్తిమోలనలగ గానట్టి వాక్యంబులన్
నలు లెట్లా ల్గ గళంగఁజేసి యిది రేరప్ర! నన్ను పయంపవే 566

మ. కులకృష్ణకు నిట్లు బ్రాహ్మణనిత. ర గాం కంతయేలేక మ
త్త్యంబు మీ రల పసించినా రిదట నేరఁచుద్యోగముం జేయఁగాఁ,
బలుకుం డొనడుగంగ నేమియును చెప్పఁబూన కే శిల్పథా
రల నాసాశ్రవణంబుల నలక రోహిణి! శ్రీమతీ! 567

ఉ. ఏటికే బ్రాహ్మణ అచ్చఁగి రనీని యందునొ యెందసనైన నే
వీటుల దూఁచుందొ దనుకబి లేదునా లె లేకయుండ నీ
సాక్షియటంచు బల్కుటకు ర జాపనవా లె లేకయుండఁగాఁ
గోరకనైన నచ్చులరహండుమూ డైకొనవచ్చి నుండరిన్.

లే. దండకాటపి నుండునొనని బొగడి, వినుల నెల్లుంగునో చూతమనుచుండగి
దండక దోచిన నీకు భక్తిగ నొనర్ప, నచటి కరిగితి నాకు నిట్లుయ్యె నయ్య!

క. నోటులైనం గానీ, నీ కానీచర్యంశినిం గూర్పంగా
లేకునికి కి చింతించెద, నాకేళార్బుల! నిశాటనాథా! యనినన్ 570

ఆ. అన్నమిన్న చెన్ను రలన్న చూటలు చెవి, పెన్ని భులను జోలికన్ననఁ జొర
సులకొడచు నానాహోదరి వీక్షించి, దానివిశ్రవణం ర దలఁప కతఁడు. 571

చ. తెలుపు మ దెవ్వనిం బ్రియునిధీను డటం చెద నమ్మి భీతిచే
దలఁక డండకాటపులఁ దా గిరుగం దలపోసి వచ్చెనో
కలరొ సహాయ మావిఁచకంజనునేత్రకు నెవ్వ రందు నే
చెలుచును దాని కి డనుకం ర జెప్పంగ నొప్పనికుల్కులాడియే 572

లే. అలసించి వదింతువే ర సంతదాకఁ, డనువునం బ్రాణములునిల్వఁదలఁచు కున్న
వెనరి కేమనిచెప్పుదు ర వలం జపును, నైఁజాల నాలస్యంబునోపురంద్రి.

చ. అనుటయుఁ జుప్పనాతె హృదయంబున నాశజనింప నింకి నీ
తనిఁ బులకొల్పవచ్చు సలఁతన్నినిఁ దెమ్మని పల్కవచ్చు నా
మనమునఁ బొయకున్నయిహమానము దీర్చుకొనంగవచ్చు ని
ప్పుని కొనసాగునే ననుచు ర భావమునం దలపోసి యిట్లునున్. 574

చ. అలయమిహారియొద్దు మనుజాన్వయజాతయె కాని చేతతా
లలనలఁ బొదపంకజములం దగుధూళికి నీడునేయఁగాఁ
గలవగలాడి మత్తభునికొండ మనందగుకుల్కులాడి కా
నలఁ జరియింపవచ్చిన యశంగుని యన్నులమిన్న యో యనన్. 575

చ. మగఁడొ తదీయసోపనఁడు శ నూనలవేసఁగలఁ డె యిప్పు
త్యగఁజేతబాణమునఁ బలయి నామెను గాఁచియిండ్రి, కాపుర
బగఁ దగుఁబుట్టు! కంచనాభరణముల న్యలు వా
ప్పగఁ దగుఁగాదె నీయము శ బాగుగఁ గోరినానాన గాఁచె! 576

చ. ఖరుఁడును దూషణుండు మహాకర్మిణ దాం నీంత్రి గా
పరిభవ మిదై తీటునటు శ కావ లం పగువారి మూల స్థానం
బరుగిడి రం తెకాని చీతభంగు విరాటసంగంఁ దెల్పు శ
క్కరణి ముహూర్తమూర్తమునఁ శ గాఁగఁగోరి జేయఁజేయున్ 577

మ. కనులారం బ్రవిదంబులు నచటంగంఁగొ ముంబుద్ర! యే
మని వర్ణింతును రాముశౌర్య ముగి లోకశాంతి ను యంగు జె
ప్పను జంకంబులు! తమ్ముని సుబతి నాభంగంబునంగాన శం
దనిసాగఁ వనియింతుని యెఁకఁడె లోనా! చంపె నీపట్టులన్ 578

క. విసుము పగునాల్గువేలుగ, గనుబులు రెక్కెంబు మంద్ర శ త్కణముం నొ
క్కనిఁగాని జీవములఁ గాంచినివాని జూడ నేమి నెప్పుడు నీకున్ 579

క. ఇంక నిల్చిన నాతనువుక, నికలశ్వము గాంచమన్నె శ వేగము చని లం
కకు నన్నఁ గాంచి చెప్పుదు, సకలంబని నచ్చితిక విశంకటగతిచేన్ 580

ఉ. కాలముచెల్లె వారలకుఁ శ గావునఁ దర్విపయంబునంద ను
కేల విచార మింకిఁ దగు శ నెట్టులుచేయఁగ నన్న దొక్కఁడే
చాల విచారముక సలుకఁజాలిం దొంగద? దేనిఁ దెలిస
మేలుపొంగు నం చొకినిమేషము చిత్తమయగ దలంపుమా 581

క. నీయాశయ మేమని న, న్నేయదుగం బూనుదో యహీనబలుండొ
సాయసురాంతకు మార్కిశు శ శేయనువున హితముగాని శ నెఱిగింతుఁ బ్రభూ!

చ. సమరములందు దుర్బయుల శ శక్రభూవహులక ఖరాదూలక
సుమహితబాణజాలముల శ యోధిపయిం బడఁజేసెఁగా ముహూ
ర్తమున నె యట్టివీరుని సురప్రసారధము రామనామయో
గముగ జనించినట్టి యలకాంచనచేలుని నోర్వ నెట్లగున్ 582

చ. ఒరుఁడెవఁడైన నాఖరుని శ నోర్వఁగలంఁడె తలంపు మింతయే
సురలహితంబు గోరి మధుసూదనుఁడే యిల రాముఁడై మహా
శరుల నడంపఁ బుట్టె నని శ స్వాంతమునం దలపోయుదానఁ, ద
త్తరుణియే లేకయున్న మృతిఁ శ దప్పకగాంచెడు నాతఁ డప్పుడే 583

సీ. ఆతనిజీవిత శ మాయమచేతిలో, నున్నదటంచు నోశయన్న! తలంపు
మటుగాన వంచన శ నామెను దెచ్చిన, సులువుగా నాతఁడు శ విలయమొందు;

- నతనినిచేరచు నశ్వరమున నే చుట్ట, దిక్కును నీకలతన్ని దాన
వానినిగావ పురి పరచుచు నీకును, శాశ్వతసౌఖ్యము నరగ దొరకు
- శ్రీ జన్మ సౌఖ్యము లభింపు నరగభాగ్య, విభుత యలచి నట్లులే నెలయు; ననిన
ననుభవమును శ్రీధర్మ సారసామాయణము, హృద్ మొదలవింపనప్పడేట్లునియెనతడు
- ౬ నరత్వర్యమును నా, చేత గది గదిగాను కార్యరచిత మునుగుటన్
నీరే పూటాడుగా, భూమిలకుటనులు శౌర్యమును బ్రశ్నింపన్ 586
- ౭ లేకని ఖరారులు పాములు, బొలగలు, బుద్ధాన భీతిబొందితి ననుచుం
గలవకు శ్రీధర్మభా! వానిల మాగొక నకుండునొక్క-శరామణు డెట్లే 587
- ౮ తనమేన ననున బుడేను, దురకన్ శత్రువుల జంపుతమి గాంచెడు నీ
దినుదీర్చు దండు నున్ను, విను మొక్క-రహస్యవా ర్తవినిపింతు నిటన్
- ౯ సులుకగున్ బుద్ధమున శ్రీధర్మభా! మనకార్య మంతయున్
భలములే వశానెనెని తగుభంగిని దానిన పూనమేలు; నీ
శిలమి భుజించుచుట కెరయిన్ని నిధంబుల నెన్ను నాడ వా
రలను జయించునట్టి భక్త ప్రణామిన్ తలపోయఁ జాలమిన్ 589
- ౧౦ అనిమొన నీర్చి చక్కనిరసందోర బొరంబడ కొక్కఁడు క్తచే
ననితను దెచ్చువాడఁ బునఁద్రుడు దాన నశింపు నంచు నీ
పనినటులే తలంచి నీదంతయు వేగమ సాగఁజేయఁగా
మనమున నెంచువాడ యభిమానముగూడ నిఁ కాలసింపజూ! 590
- ౧౧ శ్రీధర్మగనాసికాదళి నరహం మహావక్త్రం బొసర్చి యా
క్షుతికకుమారుఁ డెంతయునుజెందెనొయే మొ ముదంబు దాననే
యతివఁడు శత్రుదానవగతాధిపునింట నసింప దుఃఖమ
గ్నతఁ గృత్యుండు గున్ మృతిని న గాంచెఁగాక సగర్భ్యసంయుతిన్ 591
- ౧౨ జరగినదానిగూర్చి యిది న స్వాంతమునం బరితాప మందినన్
మరల సహోదరి! యచి క్రమంబునఁ బునర్వపురితి నొప్పుగాఁ
దామగు నే చగన్ మఱచి న దానసాధు జయంబుఁగోరి మం
దిరముననుండుమా కనుమ న తృప్తిని దైవము నమ్మి యి త్తటిన్ 592
- ౧౩ లే పంచనది కేగి మారీచుకల్కుల విని, ములిచచ్చితి సోదరి! న మనయకంప
నుండు ఖరముఖదానవమండలంబు, తెగుటయింతకుఁబూర్వమే తెలియఁజెప్పె
౪ అ త్తటి నే నేగుటకుం, జిత్తంబున కెక్కనీవు న చెప్పినవిదపన్
బిత్తఁగి దేనేగుటకు మహాత్మా భేదంబు గాననగు శూర్పణఖా! 594
- ౫ చనుమా నీవిక సంశయ, మునుమాని త్వదీయచి త్తమును రంజింపం
గ నెదియొ తెరువని యోజిం, పను బంచిత; బుద్ధి యట్టిపని సాధించున్. 595

చ ముచు వె నసత్కు-మానుఁ డవదొల్చునునాఁ గుని నాఁకుఁ దెల్పె జ
క్కనిహిత మద్ది యుత్తరీ మిశ్రణా దొనఁగొప్పఁగఁ జూచ వేసెనె
గనినటుతోఁచు చున్నగు శ కం యెలలో దగినట్లు దానిన్
ననుఁ బురికొల్పు నన్నయవి శ నాటిని దే జను గంఁ సారెకున్. 596

ఉ మొత్తముమీఁది గాఁ నుమూసాము వేరుచు గాఁగి భూమిమీఁది
గుత్తముల్ గాఁచి తలఁపొద్ది మిగల్ నలు యిప్పుడెలఁగఁ గా
చిత్తము పార్వ వెలుండఁగ నసించుటన్ చచ్చుటన్ యూచు గాని సం
పత్తి యశంబు వాఁడఁగ శరణబటు లుండ దటంగు నమ్మామా 597

ఉ బ్రందల కేకకారణ మగింతట నులటఁ బోదు శాశ్వతగా
నందముఁ గూర్చ నెంచినటు శ నామని దోచెదె మూటలే యో
మిండల! కావ్యభావమున శ నొక్కచిత్తముగిల్లు నన్ను నిం
కం దడ వింగు నిల్చి నయికిన్ దలపోయెను బొట్టు లోనిన్ 598

క అనవుడు శిష్యాభిలాషు నా,తనిచూటలఁ గల్గుభూరిత త్వ మిదియటం
చు నెలుంగఁజాల కతఁడే,పునఁ దెచ్చున్ జనకరాజపుత్రిక ననుచున్. 599

క ఎంచుచు మందోదరిని, గాంచంగ నరిగె, దనుజకాంతుం డపుడే
ంచన సీతనుగొని చచు, దెంచుట మేలంచు నెవ్వడిం దలపోనెన్ 600

క ఏ కాంతసాధమున లం,కా కాంతుఁడు కూరుచుండి శ కాఁగలకార్యం
దేకిరటి సాగునో జ్ఞానాకృతి పుదేవి లంక శ కరుదెంచు శుటో? 601

క. తనదగు సత్కర్తృఫలం, బనుభవమునఁ గానఁబడుటయనునది యెపుడో
జనియిది శ్రీదేవీపద,చనజార్చనధన్య మగు శిష్యసవర్యమెదో 602

మ. పరదేవిక భవవారిరాశితరణిన్ శ భక్తవ్రజానందదా
నరతక గాముకళాంబ నాఁబరఁగి ధనన్యస్వాంతపీఠస్థయై
పరమధ్యేయ యనంగ నొప్పుజననిన్ శ భక్తున్నతిం గొల్పుటె
'త్తరుణంబందో మదీయభాగ్యము ప్రమోదం బిచ్చుకాలంబెదో. 603

మ. మది సాదాఖ్యకళాంబ కాచరణపద్మ ద్వంద్వమున్ జ్ఞానదృ
ష్టిఁదగం గాంచుచు సంతసంబుఁ గనుచుండున్ నేటిపర్యంత మీ
యదనుం గాంచినబాహ్యకర్తముల సత్యంతాపకీర్తి తీతిం
బొదలం గాంచినఁగాని యీతనుపునుం శ బోనాడరా దేమిటన్ 604

మ. అనుచుం దోచెడఁ బూర్వకర్తృఫల మెట్లైనన్ భుజింపంగ మా
నను శక్యంబెటుగా దటన్నునుడి యేవాడైన సత్యంబుగా
దనఁగావచ్చునె సీతనంక ధర దుర్ధంతంబుగా నొప్పుదు
రనతం గాంచినఁగా, ల యిద్విధిన్ 605

- చ. ఇతరుల కేవలంపు జనియించిన మానె, న చాత్తవృద్ధికి
గతమగునేని చాలదె యితరం దలపోయెగ నేల తల్లిగా
మతిఁ దలపోయెచున్ గనింపకూటలఁ దూలఁగనాడుచందమే
యితరులకుం గనంబులఁగ న నేనొనరించెద ముక్తి గోరుచున్ 606
- క. సీతాదేవియు నాదగు, పితస్సు నెఱుంగవన్నె న చేడ్పడినట్లే
భీతిల్లుచున్నట్లే, చూడఁగ న్నిల్లు న్నవ్వు మాత్త నెఱుంగుటన్ 607
- క. తనమూలంబుననే రామునిచే మృత్యు నని నాకు న్నిల్లునెఱుంగుఁ గా
పున నాదేవిని భగవతుఁ, గొనిచచ్చెగ నాకు ముక్తిగోరియె యిటుకున్ 608
- క. పరమేశ్వరుడె? ర ముఁగ, పరమేశ్వరియైన సీత న భక్తుని న న్నే
కపటినయిన గృహపతి, దరియిగఁగఁ దోచుచు రని న తలఁచెద మదిలోన్ 609
- మ. శ్రుతులన్ నేర్చి తనబొపర్చి యమశస్త్రమంబు తృప్తింగనన్
విచిత్రశస్త్రుని స్త్రోతగుణమున్ విధ్వంసకీర్తిం బొన
ర్చి తగన్ గొనుట నిచ్చి యాశ్వులఁ గా న నేవించినన్ భక్తిచే
నలమొదల్చు న గానిన ప్రతరకరం బిన్ దమం గాంతురే 610
- సీ కన్యకయల్ మానినఁ న గాదనంతోషంబు, పరమేశ్వరుల కనిభక్తుఁ డెఱిగి
భక్తివిజ్ఞానసంకల్పితో నల్కచ్చముల నాచరించుచు న ఫలమువారి
పాదాగ్రజముల కిష్టముఁ దేయుచు నన్వ, మిశ్వరమయమని న యెఱిగియెల్ల
చస్తువులందు నీశ్వరదృఢబాంధవం, గృతకృత్యునిగ దన్ను నెఱుంగు నతఁడె
తే తత్కృపాపాత్రుఁ డె? ననితలఁచులయు, నట్లు నేవించునాకు నెయ్యమునవారు
ముక్తి నొనఁగుట యబ్ర మేపోయియిపుడె, జానకిం దెత్తు రాముండుసరగవచ్చు
- ఉ. జానకి దెచ్చుటన్న నగిశక్యమె యేర్పకైన నంచు నా
మానసమగు సంతయము న మానకమానకి దోషనీక యా
మానిని బాహ్యరూపమున మానపు లందఱుఁ గాంచుచానిఁ బెం
పూనినశక్తిఁ దెచ్చెగ నరహో! యని చూపులెల్ల మెచ్చగన్ 612
- తే ప్రకృతియూరూపమున నుండుఁ న బట్టి నొప్పు, నా మెనిట్లనియోజించునల్పమతియె
సర్వరూపము లంపరశక్తివె యగు, నన్న మాట మహాత్ములయాదృతిఁ గను
- ఉ. రామునిబాసి భూతనయ న రావణునింట ఎసించియున్నదం
చీమనుజుల్ తలంతు రదియేగద నాదగు కార్య సత్ఫలం
బామనుజాకృతిన్ వెలయునట్టి మహాత్ములు దేవదేవుడౌ
రాముండు లంకజేరి శతరంతుసులన్ నను జంపు సీతకై 614
- ఉ. ఇందులకే జగజ్జనకుఁ న డీయిల మానవరూప మొందె; నే
సందియ మొందనేల? యిదె న జానకి దే జనువాడ నాధువం

- కం బెగువారి లెంకలతో యువకుల గనిన గెలిచి? పెగిలినారు రా
ముం వొలగిరిని యెగువారిభూమి నుండి జగదేవ చాతమర 615
- క కొనిన చెప్పిన పన్నులం, ను నాభి నుల్ల నుక్కులనుల కాల మున్న
తనరావగలర శ్రీరామనిచేత కెగువారికింబై న ముక్తులయి యెనెన్ 616

శాంతి రా కెందు నానందమున నున్నది. 617

- క. నాకతమున ముందున, తాళున కట్టి పట్టి న సరియినాచుంతుం
గామనై యుద్ధి తోలుతన, ప్రకారం గప కౌర్యకీర్తి నులీ యగున్ 617
- క నామూలంబున నెన రె, రామభక్తిచేత గా న నుల్లల వారి
నామూలకు లోలనిం, భూమి మూల జనిం నేమి మ తెలుజేన్
- క. ఇందరి కిన్ని విభములన్, గొంగుగా ముక్తి నేమి న శేయిండుకే శ్రీ
సుందరి నాజనయిత్ర న, ముందునంబు ప్రకాశ న మానవ తెల్తున 619
- క అసునిశ్చయమున నున్నది, అంబుకీర్తిమూల బయనగ్గు వ్యోమచరం
బనుమమునెన్ శి తాంగం, నున్కి మూచిమకడను న వయెం బూన్నిన్ 620
- శా కూరిచుండును రావణాగమ మెదన్ న చున్నింప కత్యావ్యజై
యొరడు గణనాథ! వే మరల నీయగ్రాటవిం జేర రా
గోరం గారణమేమి? దుర్మతులు నీగుం గూర్చువారల వలెన్
చేరన్ నచ్చి మహావిష్ణుల బంధం న జేయం బ్రబోధంకగన్. 621
- వారిలకుల్కులన్ వినెను న వాంఛ యెసంగగ నాలకుంచి దు
ర్వారగుద్యమం బొకడువారక చెయగఁబూని నచ్చితం
చారయచున్న వాడ నను న సజ్జనిగాఁడలపోయ కంక నీ
కోరికఁజెప్ప మా వినగఁగో రెప నీగుమేలుకోరుటన్ 622
- ఉ ధీరులకైన నాపదల న దెచ్చుప్రబోధము లాలకింపఁగా
గోరికపుట్టు నొక్కపుడు న క్రూరతరంబగుకాల మున్న చే
కూరె నటంచు నమ్ము డనీకోవిగులందు మాట ముద్ది యో
కూరవరా! త్వదాగమనసూన్యతిభాషము నొందు నేమొకో 623
- వినవిన నాదుకర్ణములు న వేడుకఁగాంచెడు రాక్షసేశ్వరా!
యని మరియాడ ప్రీతి వినయంబులు నుట్టిపడంగ బల్కు నా
దనుజవరుండు నేత్రములు న దారుణరీతిఁ జెలంగుచుండ ని
ట్లనియెను దాటకాతనయి న న్యాయవిదుండన నీవెగా! యిలన్ 624
- నీమాత్ర మే నెఱుంగను, ధీమంతుడ వన్న నీవె న తెలిసితి నింకన్
వేమాటల బనిలే దిట, స్వామిహితం బాచరింక న జనుదువా లేదో? 625
- తెలుపు మొక్కమాట న దెలియందగును నీకె, నాదువిక్రమంబునా నతండు

- మది నెఱింగి యతనిసహుటల ముహూర్తంబు, కరణుగంబుఁ జేర్చికి మ్రభణితి 626
- క. కలీ కళా దాననాథా! యలుకం బుంకంగ నేల? శయరిభావంబే
కలుగదు సీదెండ నాదగు, ఇల నిచ్చు నిచ్చువాడఁ శ దప్పక యిపుడే 627
- క. మేలుం గోరుదు నీ కేపు, గాల్పింకనిబ్బమైన శ నాత్మకుఁ దోషం
జాలిన నీకులఁ దెల్పుఁ, గాలు ననన్ నిల్పు యాజ్ఞ శ జరవెద నెమ్మిన్ 628
- క. పఠించిన నసుకింక, పఠించినఁ గోపమూని శ చెప్పఁగ నేలా
పఠఃక్రమరా! నీవే, యాత్మితి నాకేడుగడ యిదే శరణనినన్ 629
- చ. స్థితము ముఖాంగణంబునను శ శిల్పవహింపఁగ దానవెండ్ర! నా
హితమే భవద్ధితం బనుచు శ నెంచెడివాడ వటం చెటుంగనే
మతిఁగలయవాహఁ దెల్పెను శ మాచకి యట్లెయ్యెనదృష్టిమిద్దియున్
హితమగు నే యటంచుబడు శ లేకియుఁ జెప్పకు మాలకింపుమా 630
- చ. నురుచిరచిత్రవర్ణములఁ శ బొడిఁగ నెల్లరుఁ గోరునట్లుగా
హరిణశరీర మూని యిపు శ గారమురాముని యాశ్రమంబునం
దిగుగఁగఁ బొమ్ము; నిల్గని మరదిం దలపోయక పట్టితెమ్ము నుం
దరహరిణంబు దీని నని శ ధాత్రి కుమారికఁ గోరు నంతటన్. 631
- మ. శరచాపంబులు పూని రాఘవుఁడు సీచందంబు సౌందర్యముం
బరమామోదముఁగూర్చు బట్టుకొనరాఁ శ బ్రాల్చాల కేతెంచు, న
త్తరుణంబందు భవన్తహాచతురలన్ శ దాఁ గాంచి నీవెంబడిం
బరుపెత్తంగ నొనర్చు చిక్కు నిది యన్ శ భావంబు గల్గించుచున్ 632
- ఉ. దూరమువచ్చినాడ నిదితోడదు చిక్కెడురితి నంచు నా
భూరమణుండు లో నరసి శ భూరిశరం బరిఁబోయురితి నీ
వారసి జాగరూకత ననవార్యమహాద్భుతశాంబరీచమ
త్కారము నూని చాపమును శ గాండ్లము వీడిన యంతనే త్వరన్. 633
- చ. హరిణశరీరమున్ వదలు శ మప్పుడు లక్ష్మణ! జానకీ యటం
చురురన మాశ్రమాంతరము శ నొండఁగ దైన్యముతోడ నార్చి నీ
వరుగుము పూర్వదేహమున శ నాశర మహరిణంబుఁ గూల్చున
వ్వరున రవంబు వీసులను శ బర్వఁగ జానకీ దుఃఖితాత్మయై 634
- క. చనవయ్యా! సౌమిత్రి, యనుజన్తునిరాకఁ గోరి శ యతిదైన్యమునన్
ధ్వనిచేసె నీదు జ్యేష్ఠుం, డనుమానముమాని యనుచు శ నామెవచించున్ 635
- చ. త్వరపడిపోవు లక్ష్మణుఁడు శ తన్నిని దిక్కినలేనిదానిఁ జె
చ్చెరఁ గొనిపోదు లంకికుచు శ జీకులు దాన మదీయవాంఛితం
బరుడగునీచమత్కృతికి శ నందలు మెత్తురు రాక్షసావళిం
బారిఁగొనినట్టి పాపమునఁ శ బోవు నతండు నతండు నంతటన్. 636

- తే ఆలసిండు మన్ని నయ్యగనంగు, నేనుచెప్పెముం జేసి కెక్కి దహించు
 దీతె నేట్రు నాకు నీవేహాయివలగిల్లు నగుట, మునున సేకక పది మునుగు
 క. తలవోసి మదిని నంగుం, గలభూనవావలల లోకొసేకాదుంబుల వే
 డ్కలుపొంగి జూచి వనంపు, కొలకెం నంబంధ మునున దోసే మమన్
 క. మనమునం దలచును నిగి, పనియెం లోకేంద్ర! మునెరమున బడి క
 తమపున్న ములం బొంద, నిను లేదే నిగియ మ్రొక్క, నీ కలకాచా 639
- చ. అలపుయు నన్ను నాకొరగుం దా జని దేవాముం బొసె సౌభ్యముం
 గలుగ దింబునంగుం ముకొలము లొటకనుంబుంబుం గా
 పలయునటంచు గోరు ఎదె న హంభిత మొండొక డే దలంప ని
 ర్థలమతి బొపువాడ బలుకమాట లిక్కేదో లంపేర్వం! 640
- క. మూరీచుడు చెప్పినయట, యారితయెగద యటంచు నెన్నుదుల తురి
 శ్రీరాముని గాంచినయపు, దోరాడిననాధ! యెగురున్నాడ నిదో 641
- క. అనికల్కి రాముచే జచ్చిన మోక్షము గల్లు, దహజరచే న్నిట్టకం
 టెను గోటిరెట్లు మేలగు, నని తలచును బోయె రామునాశ్రమమునకున్.
- క. ఘోరతరకర్త మని యా, మూరీచుని నెమ్మనమున న మలముట ద్రిదశేం
 ద్రారాతికార్యభరమును, నేమపునం వీర్పబూను ననియతిం బెంచెన్. 643
- క. ఎంతయె జ్ఞానముగల్గిన, సంతతిముం దక మునల్పం జాలిన బ్రాహ్మ
 ధాంతమహాఘనలం బది, శాంతింబు భోగకలన న సమయక యున్నన్ 644
- క. పోదకుం జంపినవైరం, బాదనుజని మదికే దోచె నెప్పుడు వాడ
 శ్రీదయితు మోసపుచ్చుం,గాం దలచును మంత్రశక్తి కనబడింబుండన్. 645
- క. కనియే వనియే నెఱుంగని, తినుయిచి పెలయంగ హరిణతల్లజ మగుచుకా
 జనుదెంచె రాము నుటజంబునకుం దనుజూచి దేవపూగ మ్మలరన్ 646
- క. ఇదియేటిమృగ మొ సృష్టిం, బొదలెడుమృగ జాతియందుం న బూన్కిం గలచ ని
 ట్టిది యున్న జాడ కనబడ, దది మాయయె కాని నిజమదెవ్వరున నగున్ 647
- చ. దనుజులమాయయో మును పితామహుం డిట్టిమృగంబు సృష్టిచే
 యను గలపోసి విస్తృతి నదంతయు మానియెయుండి యిప్పుడ
 ప్పని నొనరింపబూని నవసద్ధతి దీని సృజించెనేమొకో
 యని పనదేవతలో తలచు న నాహరిణం బుటజంబుం బొచ్చినన్ 648
- ఉ. అంతకుమున్నే సీత హృదయంబు సుచూపచయంబునందు నిం
 తింతనరానివేడ్క గనుకెంచి రథుూత్తముం డామెతోడ న
 భ్యంతరసీమ వీడి హరిణాగమనం బెడ గోరుచుం బ్రభూ
 ణాంతలసత్ప్రతాననుల న యంతికభాగమునం జెలంగుచున్. 649

చ సురుదిరభావణంబులను శ షోణితనూజయు సంతసించున
క్రూరణి నొనర్చుచు శుకచరణముఖాండజహ జ్ఞీనాదముల్
సంతమెమున్ వివరించుచి శ నిట్టనయట్టులు గాననొచు నా
హరిణముఁ జూచు బెప్పుడనునాశయ మొప్పుగనుండె నేట్పునన్ 650

శా ప్నదేహవిమూఠాంతగమ్యుని దీర్ఘక్షేత్రసంపత్ఫల
ప్రాప్త్యాభిషేచనోపాధ్యతంతాగ్రస్పృశనాకృష్ట హృ
ద్వ్యుంధై దళకంటనాజ్ఞ జగత్ శ బాఁబూని మూరిచుఁ డెం
త దత్ గాంచి వియచ్చుటల్ పొగడ నురద్యృత్తి మనోజ్ఞాకృతిన్ 651

క. సీతలు రాములు భూభృ, ద్వితప్రసవములఁగోఁయుననియందు మదుల్
ప్రీతిం గాంచినరీతిగ, నాతఁలనుండంగఁ బోయి శ హరిణ మచటికిన్ 652

మ నుత్పలముల సత్తుకొంటులు స్ఫురనన్ వ్యాత్త దేహైకసం
భవముల్ చూచుచు వేలుగా వనుచుఁ జెప్పంబూని యేతెంచిన
ట్లులలోకించి తెఱంగుఁ దెల్పఁగ మహిజాంతః ప్రరోహల్లతా
నిహాభ్యంతరసీమఁ జొచ్చి కనియెన్ శ న్నిరేజపత్రేక్షణన్ 653

మ కనినంతక మడిఁ దోచె నీమెయె జగత్కళ్యాణియహ మాయ, యీ
ననిలొరత్నముచంక దానపులకున్ శ వచ్చున్ మహాభీతి, రా
మునితో నిత్తఱిగూడి నన్నుఁ గనఁగా శబుద్ధిప్రభావంబునక
దనివాంఁ దలపోయుచున్నది జగత్తంత్రజ్ఞయై పొల్చుటన్ 654

సీ ప్రకృతిపూర్వంబు లవతరరంగు వీరల నిందుఁ, గాంచితి నాజనికిడు ఫలించె
నీరాముడే నన్నునెచ్చువునఁ జంపును, రావణనాజ్ఞ నే నేవిధమున
నైవధేయఁ జేయకత్స దీనాతి, కంటనే బడియెదఁగాంచిసంత
ననుఁ గోరునంతట శ నాథునిఁ బంపును, జీవితాంతము దాకరనీవివినము
అ నందఁ జిక్కెడు నను నాశఁ గల్పించుచు, దూరభూమి కేనుదోడుకొనుచుఁ
బోవు టొప్పు నదియెఁసో నాకనుదరింపు, దారిచూపు ననుచుఁ శ దలంచి తలంచి.

చ. తరువులపొంత నిల్చుచుఁ బ్రతాననులక స్పృశియించుచున్ మనో
హరిగళులొప్ప నట్టునిటు శ లాదృతిమీఱఁగ దాటుచున్ ధరా
వరసుత ప్రీతిఁ జూచునటు శ వర్ణముగాఁ దగు నంగ మొప్పుగాఁ
దిరిగెను, గాలసంయుత విదేహాస్మపాత్తజ చూచె దానినిన్ 655

ఉ. వచ్చెను మంచికాల మిటువంటి మనోజ్ఞమృగంబుఁ గాంచ నా
ముచ్చటలెల్లఁ బండు నని శ బుద్ధిఁ దలంచుచుఁ ప్రేమ మొప్ప నో
సచ్చరితా! కనుంగొనుమ శ చారుశరీరము గల్గునేణమున్
గ్రచ్చుని నాకు నాడుకొనఁగఁ దగునన్న మనీష యొప్పెడున్. 656

శ్రీధర సార రామాయణము

- మ పరమస్వాంతరుడ గలన్యూ నిత్యజీవి నిత్యగ్రాతుండునాఁ జెప్పఁగాఁ
దశమాధ్యాయము గాంచుట
చెప్పఁగలము! బుద్ధులు గా గలము స్వకష్టం గంకిమే వింతిమే
భువనంబును బుద్ధులు బుద్ధులు సురేంద్రదేవీ మారీయఁడే 666
- ఆ మూలమున్ని చనులక ప్రాగింపఁ బాపెనె, గీనిబట్టు జతనశ్రమూనవలదు
కూడఁ బుట్టఁబుట్టఁగలకఁ గలఁ గి సుండియట్లు, చెప్పనైన వినము శ్రీరఘుచర!
క నీయలు దీని నెఱుంగక, యే నెఱుంగి కోరెనేమొ శయిని మాయంబు దు
బ్బఁకులఁ మారీయఁడ ను, ద్భేదగ్రహనైన మనల శ నేచెగుకాంతన్ 668
- క పురిబుక్కలి దొల్లెలు బంగులచే; నిది సత్య మయగు శ భావింపుము; భీ
యలగుకాంతను లెచున, ముగింపఁగల లొనఁగఁ జూతు శ నుదధతు లగుటన్ 669
- కే గల పూడిగి, ప్రోడవు శ చక్క నిప్పు, కిట్లు వచ్చినహరిణ మిదెట్టి దంచుఁ
గిలఁపఁదేమొక్క! నిశ్శూపరాత్రి, కూధికా! మాటయియ్యదియాత్మ నెన్ని.
క ఖదూషణంబి దనుబో, యెల్లను దెగిన నింక శ గార్యమును శాం
బరిచేతనె సాధింపఁగ, ముగియఁగల పూని రంచు శ సారిది దలపుమా. 671
- క జానకి గలవిహయము తన, మానసమున నెఱుంగ కిది శ మంచిమ్మగం బం
చూనెను శ్రద్ధను దెవ్వని, యే నిన్నుం గోరె నంచు శ నెన్నెద మదిలోన్ 672
- క మారీయఁడె లాగా నమం, చేరితి నొ దాఁగియుండి శ యెల్లముచులకున్
గూనుగు నహితంబని ముని, వారమె చెప్పంగ వింటి శ బలుసారు లిటన్. 673
- తే ఒండు మాన్గంబునం బగఁ శ బాడజేను, శక్య మెవ్విధిఁగామి నీచందమునను
మనల బాధింపఁగా శ చెప్పిననుచు దలఁతు, మీకుఁ దెల్పంగ శక్య మేనాకుననుచు
- క. పితమును సత్యమ్మును నయ, హితమ్మునొ మాట లిట్లు శ లెన్నియొ పలుకన్
శితిజాత విని మోమున, స్థిత మెప్పుంబల్కె నిట్లు శ సీతయు వినఁగన్ 675
- క ప్రయోచిం! త్వదన్తని, చయ మాదృతిపాత్రమె యగు శ సందియమే లే
దియనన్ వినుమీ నానుడి, బయిసాధ్యం బెద్ది యనుచు శ భావింపు మెదన్.
- చ నగుజుఁడెఱుంగఁ గల్గుననశంసము కోరిక లే ఫలించు; జ
క్కునిహరిణంబెఱుంగ నొడిపింబునం బట్టెద; జిక్కదేని తూ
పునం బొరిపుచ్చి చ్చమ్మును శ బొందుగఁ దెచ్చి మహిజ కిత్తు; నో
యనుజ! తలంప నిష్కటిస్త్రయత్నము కండును రెండుభంగులన్ 677
- సీ. మారిచుఁడేఱైన శ మనయత్న మిది హృదయవితేగి నేతిని బడువధమున ఫలి
యించుఁ గాపునం నిప్పు శ డనుగాడ్చకమూని, తీవ్రనారాచము లోడిఁపుల వన
మెల్లను వెలిఁగించ శ నేగెద; జానకి, వాంఛిత మ్మిది తగుభంగి సఫల
మానట్లు చేసెద శ ననుజ! సమాహితచిత్తుండవై యిందు శ సీత కేమి

తే భయము కల్గకుండఁ జూచుచోనోపయ్యును, అందు మిమ్మొ నేనొకయందనుండ
గలవల సొందకుంటే గ్రహస్థులగునెట్టి, అట్లు ముగియఁగలఁ జేప్పినేల?

చ మెలఁగెనుమీరికి నుండఁగల విశ్రాంతియు దెలియఁగ నొకంబుగై
పొలుగుచున్న నొత్తొకనిఁ భూసుతో జక్కఁగఁ గానఁబోయెడ
తలఁయునుండఁకాన్య నుభవత్యుడొ! నీకును నాకు నుండఁచుం
గలగని నమ్ము నేమిటనుఁ జూడఁగలఁ నొకఁడై యుండఁగల

679

మ నలుప్రక్కల నిజగృహ్నితం దగిల్చువానిం జూలు నేనొకఁడ
గలగఁగ నొకఁ! నిమ్మునఁ గల సుమతీలతో కార్యముకూర్చునీతుల
తలఁపంజూలుడనై నొకఁడై నొకఁడు వాల్చుల్యంబు నిరెండ నొక
బలుకు నొకఁడు నొకఁడు చెప్పెదను, నీకు నొకఁడు నొకఁడు నిద్రన్.

680

క. అనియొకఁడు జూడఁగని, అట్లుం దట్టజ మెల్లఁగఁ గలఁ జెల్లఁగఁగా
దనలొకఁడు చెప్పిన యమున, చనియెం గలఁగఁగ మానిన యొకఁడు గుంపున్

681

క. పైదేహాయుడ దుతేజం, బొడయుతుని యందె నిల్చి యనునొకఁడు
బ్రహ్మచారి యాయుడం, బొడేహమె యిది యనునొకఁడు బాల్చెన్

682

క. జానకీ కాగిది నూతన, మై నెగడుశరీర మనుకు నారయ నెవ్వ
రైనను జాలని పతిగ, నానెలఁదయు నెలసె నీయియే తగుశ క్తన్.

క. తలఁపఁ జూచుచూడంబులఁ దగు బ్రహ్మాండజాలముల నిర్మింపం
గలిగిన కరమేశ్వరికీ, లలితాంబకు నిది యొక విభాసముకాదే

684

క. సొమ్మితిని గనుఁబ్రాముట, మామాయకు నొకపని? విహాయసముద గగన్
భూమిగ మేలని దివిగా, దా మార్పం గల్గుఁగాదె తతనిజశక్తిన్

685

క. ఆతనిని గని లక్షణుఁ, డాతఁడీ నేమాత్రమైన ననుమానంబుం
జేతము పొందనియట్లుగ, సీతాపననిత నుండఁ జిత్ర మిదెకిదా!

686

క. ఇనుమంతకాల మిట్లా, నసభంబున వారలుండ నొచ్చినపని గొ
ట్లు సమకుటునొ యను చింతకొ, నిసకుహభవనంశి చగుడం నొచ్చియొ యుండెన్.

చ. వనమునఁ జాల దూరము విభంగురశక్తినిబట్టి సీతనె
మనమున కింపుఁగూర్చు పురుషుండనుఁ డెంచి మృగంబు కెంబడిం
జనిచని చేతఁ జిక్కినటు నొకయ్యనఁ బోయినయట్లు తన్నువం
చనమెయి దూరభూమికి నొసంగెడుమాయను జేర్చునేణమున్.

688

క. పరికించి యుటజమున సోదరుఁ డేమని చెప్పె నట్లే తప్పక సాగెన్
హరిణం బిది దానవుడే, శరముననే సాధ్య మనుమఁ జక్కఁ దలఁచుచున్.

చ. శర మరిచోసి రాఘవుడొకఁడొచ్చితి వింక నటంచు వైవనా
శరుడొకఁడొచ్చితి వింక నటంచు వైవనా

- హరిణశరీర మెట్లొచన శ నాత్మశరీరము కన్పడంగ డు
 క్కురతర పూర్వజన్మకృతకర్మఫలశంబున ధూతపాపుడై 690
- తే. తనువు వీడుచు శ్రీరాము శ తలఁపు నెల్ల, సఫలముగఁ జేయఁబూనినశచందమున ను
 టజమునం జక్క వ్యాధింక శ నిజఁతీగళి, నినద మే యని నీతి నశమ్మునటులపుడు
- క. హాసీతా! హాసీతా! హాసోహిత్ర! యటంచు శ నార్చి రఘువిభు
 శ్రీపదనవగసుదర్శన, మాసక్తి నొనర్చుచుఁ దనయసువులఁ బాసెన్ 692
- చ తనువుననుండి ప్రాణములు శ తర్లుతఁగి రఘునాథునం దె నె
 మ్మనము విచంచలత్వమును శ మానక నిర్వంగఁ బ్రాణపంచకం
 బును విడనాడి యెప్పుడొక శ బుట్టువు గాని పదంబు నొందె నా
 తని దగుపాటు చూచి ప్రహరదంబున శ్రీరఘునాథుఁ డాత్మలోన్ 693
- క అచతౌఽఫలం విడిఁ జె, చెప్పరఁ గన్పడఁ జేయు నదను శ చేకుఁజె నచుచుం
 ద్వరపడక యొక్కశరమున, హరిణయు పేరొక్కదాని శ నట వధియించెన్
- ఆ దానిమాంసము గొనితరలె నాశ్రమమును, గనఁగ, నంత నచట శ జనకతనయ
 గళరంబు విన్నకతన దుఃఖాంబుధి, మగ్ని మైవయట్లు శ మాన్పు నొంది 695
- చ పలుకులు తొట్టుపాటుఁదెలుపక గనుఁదచ్చులనుండి యశ్రువుల్
 జలజలరాల లక్షణ! వెనఁ జనచయ్య మహాత్ముఁ డెంతో యా
 ర్తులబడి నన్ను నిన్ను వెతఁతొక బలుసాసలు పిల్వెఁగాదె య
 ప్పులుకుల నీవుచుక నినియుఁ శ బాటుతలంప వదేయహేతువా? 696
- తే. ఎవరికర్తము పాపల శ కెట్టిఫలము, నీయఁగగియుండు దానినే శ యిచ్చుచుండు
 గాన నాకేల యాశ్రమోపకాననైకి, వాసమని యెంచుచున్నావొ శ మోస మూని.
- చ. అని యిది నెన్ని యొగతుల శ నాడిన లక్ష్యము డంబ! రాఘవుం
 డన నొకమాయకుఁ దొరకునట్టెడె యేమిటి కీచిచార మం
 గు నియతి నింక నేమె యాశ్రమోపకాననైకి దెల్పఁగఁ బూనునంతలో
 గినుక వహించి యమ్మఱిదికిక గడు నేరము దోచుమాటలున్
- చ పలికిన నక్కటా! యనుచుఁ శ బల్కలఁగుండుచు నిట్టిభూరవా
 క్కుల వివఁజాలు దవక్కుతని శ గొంకక ప్రాగ్గనిఁ జేసినాడనో
 యలుక వహింపఁగూడ దిది శ హానిని దేనినొ కల్గఁజేయఁగాఁ
 దలచినదేనొ కర్త మని శ తాఁ దలపోయుచు దుఃఖతాత్మఁడై. 699
- ఉ. జానకి పాదకర్షములసంగతి చూడ్కిచెలంగఁ దల్లి! నీ
 యానతి నొదలంగొనుచు శ నారఘురాముని గానబోయెదం
 గానల నొంకినుండు నినుఁ గాచెడివా రింక నెవ్వరంచు నా
 మానస ముత్తలంపడెడు శ మాటలు పె క్కింక నేల నీకడన్ 700

చ చనియెడ నిప్పుడె ఖలనిశాచుల క్షయము నిన్ను నేచికుం
డను ననదేలల్ దివిజనాకుండు లోనగుచున్నతల్ కృపా
వననిధులొటం గానఁ బగువాలు మహాత్ము డొం యుఁ డెట్లనా
తనిదగునాళ్ల బూని నియత నానబౌధలు ముకుండంగన్ 701

తే. కామచుండులగాకి! వేగమున మేము
వచ్చునందాకి యనిల్కొనసుమమును
తోక్తులకు వెలుగండును శ్రమగ్రుంపము
దరియెబొచ్చును శ్రీమ ముదలలచుండు 702

— సన్నాసికమున రాజుఁడ ను నీరకము వచ్చుట. —

చ ఊటజనుల హాసి లట్లును నోడగూ! యెరియెను భిరత్తజాత యి
టటముట జెందె గొంఱ మెరుగుల పలంకగఁ జూడ గర్త మే
యిట బలవత్తుం బనులు శ సెంచెగనె యునాకుం డెడ? యీ
యటవి భయంబు గొంచుగొనఁ ద్లగులే డె? తలంపఁ జిత్తమా 703

చ సమయము దుష్కలంబు ల్బోజాలెను పంతంబుదాసున్నఁ జి
త్తము అగినట్లు నత్తిలగఁ శ దానె నెందును విజృంభింపిరిల్
కిమలభ్రమంబు నింకఁగలగొక్కకుంక్రిము లెవ్వ రైనఁ గ
ర్తము ఫలమికయుండఁగ మృత్యుగ నేరె మంతయేనియున్. 704

కి ఈనధాంతము లప్పు డ, దేసుణిం గనిన నిప్పు శ డికార్యమునన్
గాసింపడఁడెయింగా, నానత్తు బూసె గర్తమని తలచనగున్. 705

చ జనకికుమారి సాధుమణిసంపద గల్గెయమునున్నయ
య్యును ననుగాసి వెట్టుటకె శ యూచికఁబూసెను గర్త సంగతె
వినఁదగవచ్చినూటలను శ వేలకువేలుగఁ బల్కె నక్కటా!
మనమున వీని నెన్ని నసురమానము తోచదు కడుముండఁగన్. 706

ఉ. ఎన్నఁడుగాని యొక్కపలుకేనియు నాడదు కర్కశంబుగా
నిన్ని శరత్తు లయ్యెగడ శ యీవనపాసము చేయుచుండఁ జూ
చె న్నను బుత్తున; ట్లపుం శ చిత్తిముకుండుగఁ బల్కె గర్తమీ
సన్నుతశీలఁ గీడ్పడ సర్వశక్తి ననరెచుటంచు దోచెడున్ 707

ఉ రామునిగూడి యిచ్చటికరఁ గ విదేహాన్యపాత్తజాత యీ
భూమి వసించియుండి యువకముం దళికొత్తగ నేమొపక్రితక
నామదినప్పు రామగళనాదము కుందుగుబొంగఁజేసె నీ
వేమియు నావిచారమున శ నిండుకుండకు మంచు బల్కుచున్. 708

క. కాకుత్స్థవరునితో నపు, డీకరణిం బల్కువలసె శ నిదిదానికి నో
భూకాంత! కాణం బని, వాళొనఁగా విందునా? స్వభాగ్యవశమునన్. 709

- ఉ. ఏమియుఁ దోచుకున్న యిది శ యూసమయంబునఁ దోచుచిహ్నముల్
భూమికుమారి నా ర్తిగమి శ్రుంగగఁజేయఁగఁ బూనినట్టులే
వేమటు తెచ్చుచున్ననువి శ వింతగఁదోచెడఁ గాలశక్తి యిం
కేమనువాడఁ రాముఁడ శ కేగెద నాఁల దీటు సచ్చటన్. 710
- చ. అని తలపోయుఁగఁ జనియె శ నారఘురాముని చెంతం, శ కంతటం
దనపని ఎంగెరాల ని దె శ దంపుననున్న ఏటంచు నెంచుచున్
గనుజురుండు రావణుఁడు శ దానవరూపముఁ బూసి భటుతం
గనఁబడఁ జేయఁదూకెను శ గైకొని జానకి యుండుచోటికిన్ 711
- ఉ. అల్లనఁచోయె, జానకియో శ నాతనిచంకనె కోరుచుండి యు
త్ఫుల్లసరోజలోచనయె శ పోయని తోవఁగఁజేయు మాడ్కులన్
మెల్లఁగఁ జూచె, రావణుఁడు శ మేలుపొసంగు నటన్నయూహ సం
ధిల్లఁగ నాశ్రమాంతరము శ ధీతఁ జొచ్చెను గర్త సంగతిన్ 712
- ఉ. సీతయు నాశ్రమాంతరముఁజేరిన రావణుఁ గాంచి సత్కృపా
పూతదృగుత్పలంబులను శ బుంజ లొన ర్చెడుభంగిఁ జూచె, సం
ప్రీతమనస్కుడై యతఁడు శ పెద్దలమీటలు లోడలంచి భూ
జాత యెనుగుచక్కటకీ శ సాధుతఁ గన్పడఁ బోయి యంతటన్ 713
- చ. మునివరువల్కు లప్పు తనఁమ్రాలశరీరముఁ దాల్చి ప్రోత్సహిం
చినయటులైన రావణుఁడు శ సీతనుగాంచి మహార్థసంయుతం
బనఘమునైన భాషణము శ నాయమ ముండటఁ జేయనెంచి యి
ట్లనియె మహాగుణాధ్వ యగునార్యవౌ వాణివౌ విష్ణువత్నివౌ? 714
- ఉ. అప్పుల కల్ల నమ్మయగునట్టి వరాత్పరవో యెటుంగ; నే
యప్పులు నిన్నుఁజోలరని శ యాత్మఁదలంచితి దర్శనం బిదే
యిమ్మహిఁ బుట్టెనుండుటకు శ నిత్యజీ నయ్యెను; మున్ను గాన నీ
విష్ణుయి నిడునుండుటకు శ హేతున దేదో యెటుంగ వేడెదన్. 715
- ఉ. పాపులపెం వడంచి వదలఁ త్తులఁగా నొనరించి వారివౌ
తాఁములెల్లఁ గీర్చి ప్రమోదస్థితిఁ జేకురఁజేయుకాంక్షతో
నీపుడమిన్ జనించిన మహేశ్వరి వీవగు దండునెటు నా
తాఁములల్లఁ దీతె నినుఁ శ దత్పరతం గనినంతనే సతీ! 716
- మ. కరుణింపంజను నిన్ను శూరుఁడని దోర్నర్వంబునన్ విట్టినీఁ
గి రమాధీశునినైన లెక్కగొనకే శ క్రిడించుచందాస సం
గరముం జేయఁదలంచు జాల్కుడని చక్కం జిత్తమందెంచి యీ
శ్వరిపౌటం దగుశివ చేసి మఱి యీజన్మంబు రాకుండఁగన్. 717

చ నిను గృహనాయి కావణిగ నే డొంకచి కృతార్థం గాన్
మనమున నెప్పు వాడ, సుకమారివి కావని నిగ నిండు చ
క్కినిపసి కాదు లంకయనలగాఁ ద్రుగ్గంబుల ఘాతేగాంగు ప
త్తనమది నానివాస మటదానన ల బృహత్ భేదింపుమా.

718

మ యలివేషులని శాంబుమమ మహిమబుద్ధి ని గా గా
నతివా! రావణుఁ డచ్చ పేరు మునుపే నామాలియెఱుఁబి, ఎ
ప్రతమప్రాభం శాబ్దనై మచుదు, నాడుల్కుచు మున్నె
న్నితరుంగాఁ దలపోయి యట్టి మనోయెఱుఁబు శీర్షి జనున్

719

ఉ. కాలము గుర్తి రీత్యములు శ కానఁడెందు చాని స్వప్నమై
మా లెమరీతిఁ బుచ్చు శాగిరూపిని కావ్యము లోన నెన్నుమా
పాత్రతసర్వలోక లు శ భాసిలు నీచిఁడందు టొప్పి య
ప్రోలు భవన్ని చాచుమునఁ బూలచుర్రయగాఁ జలంగుట

720

మ. భవముల్ భాస్యముల విచిత్రమనినంతాఁడె పేర్కొన్నయిం
కనురాజ్య విభూతి గౌరవు నీతిప్రసన్నుండేవో
ర్చన మత్యాదృతిఁ జేయఁబొంది నకరాఠాధ్య! మహాప్రీతి న
ప్పవ మొప్పారగఁ జేయవారి దయ చేర బొలంపు న న్నాన్తుచి

721

మ వినుతాచారవిభూషితింగి ననుచుకొని పిండు ముచుర చెప్పెగా
మునుపే, దర్శన మెప్పుడొకొ యనుచుఁ శ ముంగొంగుబంగుగాఁ
దనివొందం దగు నెప్పుడోయిసును నేతత్కాలవ్యంత మో
వనితాచిత్తమ! వేచియుంటి నిపు రావణాంధల్ ఫలించెఱుమి.

722

ఉ నీదగువార్త యి త్తటిని నే వివరోలెడఁ జెప్పింపు నీ
వీదనుజాకరాటవి నాహింస యంకింప త్వ నాదముల్
చీదఱుగల్గజేయ నిరసింపఁగ నేల! సరోజనేత్ర! ప్రా
సాదములందుఁ గ్రుమ్మఱుగ నాన్వంతమునం దలపోయుమా యిఁకన్

723

మ నిను నేవింతుని నాచధూమణులు దీనికె సమ్మ మోసుందరీ!
ననుభక్తుఁ గ్రహియింపుమా వలదు చింతంబూన, నీనాథుఁ డే
పున నిన్నుం గొనిరాఁగ నోపఁ డనుచుకొని బుద్ధింగలంపంజనుకొ
నను నోర్వంగలడే మనుష్యుఁ డెవడై నకొ మూఁడులోకింబులన్.

724

కానక రావణునకుబదులిచ్చుట.

చ. దితిజవతంసుఁ డివ్విధి నరతీ వ్రయపూర్వక భాషణంబులకొ
మతిగల వాంఛలం దెలుప శ మానిని యాతని భావికర్తముకొ
జతనముమీఱ నెంచి తనసంగతి ముక్తిసొసంగు నంచు నా
దృలిమెయి నిశ్చయించి బదులియఁగ లోనఁ దలంచి యిట్లుచున్.

725

ఉ దానవనాథ! యల్పమగుదర్పమునన్ నీచు సీవెటుంగ క
ల్లూనినపక్షి బల్కితి విశ కొప్పునె, రామునిధర్మకత్తి యె
ష్టన నిజేశుఁబాసి నగరంతఁ మందు వసింప నెంచునే
కానపు భావికర్త ఘటకొండము సీచ వివేకి వొటచేన్ 726

చ దవాచునిబాసి పేటొకట శ దాహంకయిండని యట్లు శ్రీరఘూ
దర్శనం నెడఁబాసి నే నిలువఁబొల్పుడుదాననె? యెటమొట లీ
యవాసుఖ మెల్లమొట విడిశ గెంతయు శాశ్వతమకాసుఖంబు నీ
దుష్పాగయమందు నందఁ దమిరం జలనంబు నొనర్చుమా కడిన్. 727

సీ విను నాదాచ్యుత్తంత శ ముచఘటన జనకుండు, నాదఁగు రాజర్షి శ నాదుజనకుఁ
డనఁబడి, బల్లి లోక నిచలుముం బొల్పు, థాత్ర యేయగు; భూమిశధవులమేటి
యగుపంక్తి భుండు నొకగు మామ అజ్ఞేవ్యు, తనయుఁడు శ్రీరాముఁడనజగముల
శ్వాతనంది మహేశ్వరకాష్ఠాఖండన, మున జేరు గాంధినశకునుండు నాగు
తే. ప్రాణనాథుఁడు; అంత్రిశశ్రవణము దీర్ప, నడివి కేతెంచు శ్రీరాము శ ననుసరించి
వచ్చినినాపఁటంగులహృద్యవిక్ర, మాఘ్యుండగులత్తఁడటంచునాత్మ దలఁపు.

చ. అనుపమవర్ణహారి యగునట్టిగుంగ పెంకింప కన్పడన్
మనమున గోర వేడితనీ శ మామకవాంఛను దీర్చగోరియే
చనియెను దానిఁబట్టుకొనఁ శ జంపఁటండయి రామవంద్యుఁడా
తనిగళనాడ మా యనెఁబుఁభావనము వీనులఁజొచ్చె నంతటన్. 729

ఉ రామునిజూడఁ గన్గొన నంతభయంకరు లక్ష్యణుఁ బలొ
ద్దొముని బంపతన్ వినుము శ దానవనాయక! పారువత్తు రి
ష్టే మృతినొండఁ గోరకు మహాన రఘూత్తమసాయకింబులన్
భీమజచంబులన్ గనఁగ శ వీటిఁడివై తలపోయి కేగుమా. 730

మ. నను గొంపోవఁ దలంతువే మొ దనుజేంద్ర! యద్దియే నీకు జ
య్యనఁ బంచత్వము గూర్పుఁజొమ్ము రిపుసంహారార్థ మేలెంచె నీ
వనిన్ రాముఁడు; దుష్టదానవులు దుశర్వాంధారతన్ మంచి రొ
క్కనిమేషంబునఁ జెక్కు పవ్విధము నిక్కం బొత్త నెన్నం జనున్. 731

ఉ నీముఖలక్షణంబు లవిశీతుఁడవంచొగిఁ బెల్పుచున్న వో
తామసవర్తనా! చని ముదంబున రాజ్యము నేలు మింక నీ
కామము తీలుకల మలకర్తాశంబున దాపరించునే
రామునిపత్నిఁ గోరెదవు శ రాక్షసంజ! శ తేంచుకొమ్మెదన్ 732

ఉ ఒక్కతె యున్న దిందు నని శ యూహచెలంగఁగ నెంతువేమొ నే
నొక్కతెగాఁ గనంబడుదు శ నున్న దదంతయు నేనెగాదె? నా

- యిక్కడలంచరాదు పునఃసేవచేత నని స్త్రీబంధు నీ
నొక్కడ వేళి వెళ్ళి? చుట కింకారంబున నాచి నాచి! 733
- చ. అనుచు విదేహరాజునకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
దనుజుడను పుట్టిండ్ల చుట్టు కింకారంబున నాచి నాచి! 734
- చ. అనిగనినట్లు సీతగొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
దనుజుడను పుట్టిండ్ల చుట్టు కింకారంబున నాచి నాచి! 735
- చ. భరణిని బెల్లగించి చుట్టుకొని గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
త్తరజున మొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి నాచి! 736
- క. రాముని లేచిని బాచి, గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
భీముబలుం దలకడ గొమ్మ కింకారంబున నాచి నాచి! 737
- చ. అసఘ్నంబు భక్తమున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
చని యఘ్నంబు భక్తమున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
చుచుదాచి లోకు లెత్తికొని వచ్చి! గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
నను ననుగాచి భక్తమున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి 738
- ఉ. ఆనుడి కర్ణరంధ్రములయందుం బొంగి ఎడి మేలుకొంచి యె
దానవనాయక! నిలుపు కి భక్తము గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
పూనినచంద్రమందు జనినచంద్రుని వెల్లడవుతుల కరించి తీ
మానితశీల దాశరథిమానిని గోడొమ్మని బోన బాడియే? 739
- ఉ. నీవిటుచేయ నెల్లగును కి నీవె నిట్టియ కార్యజాతమ ల్
కావలె నంచుజేయుదును కి గాదన నీకును శక్తిమాన? పా
పావిలచి త్వత్తొ గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
బోవిను నింకనైన నాచి భక్తమున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి 740
- చ. తలచినయంతలో బ్రక్రతి కింకారంబున నాచి
జలగ నొనర్చులోకముల కింకారంబున నాచి జిత్రగతుల్ దగల బెంచు ప్రంచు, ని
శ్చలుడయి సర్వసాక్షియయి కింకారంబున నాచి యద్వితీయయై
జలరుహసూతిముఖ్యసురస త్తమపూజ్యుడనై చెలంగుచున్ 741
- ఆ. నిర్వికారుడనగ కింకారంబున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
తలచవయ్య! యతని కింకారంబున నాచి గొమ్మకడగొమ్మ కింకారంబున నాచి
మనమున జెరింతింపుము నీకు నెలుంగంజాల నట్టిసూక్ష్మార్థమున్ 742
- వినిపింప నేను బూచుట, దనుజేంద్ర! హాసమున కె కింకారంబున నాచి 743
- ఆ. ఆజటాయు విట్టులనునయవాక్కులు, పలుకుచుండ వినక కింకారంబున నాచి

దనుజు నిల్వరించి శి గొప్పముచూపినఁ, గనలి యతఁడు తెక్కల నసిహతుల
 నీ పడఁగొట్టి దిక్కునైనను నొండఁగఁ జేసి, పోవంగ జానకి భూపవరుల
 కాత్మహుల్లముఁ జేరియంగఁ జేసెఁగదాని, నీరచెఱంగును శి జించి యందు
 నిత్తు భూపవరులు శి కుప్పకొంగులసీన, యుడిచి యందొక చోటఁబడఁగనై చెఁ
 గవనగఁ కొంగులుగఁగింపజేయులఁబోల్చె, కూరుచుండుటఁగాం దిశకువలయేకు
 లే చచ్చుకొని పల్కె, రామూట శి నంబఁగెయ
 గాడ నెఱుంగుదు రని గొంచి శి సరిగనైవ
 గానిఁగొని వారి లోక చోట శి దాచియుంచి;
 రంత లంకాపురముఁ గేర్చి శి యనురంభుఁడు

744

చి హుమ, విత్తమైన యొకశత్రు ప్రాణునయందు శింశుపా
 తుల్యుభిప్రదేశమున శి దాంశిని గల్గిన నర్జునాపుర
 నిక, మనూర్చి నైకిత విశిష్టలభూతలముందు నిల్చె; నా
 శర రుద్రుడొచ్చుగదా శి జాలినతా ననునమ్మకంబుచన్.

745

ఉ పితఁడు రామురాకి దనశత్రుత్వమునం దలపోయుచుకొ బదా
 బాతయగుంబు నెత్తు నెసంగెడు భక్తిఁ దలంచుచున్నయ
 జ్జాతభవాత్మజునుతపంభవు రాముఁ బ్రోవ నెంచి సు
 జాతమహాత్మి గుండుగతి శి సర్వసురాళికి దోడఁజేయుచున్

746

చ దినవంలు పుచ్చుచుండె దనశత్రు రిదియంచు నజుదులే నెఱుం
 గని కఠిణి; నిశాచరనికాయవిభుండును నిత్యపూజలం
 దనువుచుఁ జూచువా లకు శి దారుణస్పృహ గనంబడంగ నొ
 య్యునఁ జరియించుచుండె దనయాయువు తీతెడుకాల మెన్నుచున్

747

శ్రీరామలక్ష్మణులు సీతకు వెదకుట

నీ ధూర కాననమునఁ శి గూల్చింతునునిగఁ, దలపోసి యార్తనాశంబు వినిన
 జానకి గొంట్ శి కానలదండహృదమానమానసయయి శి త్కృతలమునఁ
 బడి పొగ్గుచుండెనో శి పాపాత్ము డిక్క, సుండు నాదుగళరవ శి మడరునట్లు
 కలసారు లారెన్ నిశ్చలుల పోదరుండు పల్కె, నిది మాయయగుననియతనివలుకు
 తే లాదరింపక విచ్చిత్త శి నద్ది యల్లె
 తగియె "బాలాదపి సుభాపిత" మ్మనంగ
 నొప్పుప్రతివాక్య మాంబింపనోపనైతిఁ
 గలుగఁగల దార్త ముందు నిక్క మని తోచె

748

చ. అని తలపోయుచుకొ పడిగనాశ్రమముం గనవచ్చుచుండఁగాఁ
 గనఁబడియొక సహోదరుండు శి కార్డుకమూనియు విన్ననైన మో

మందు జనుడేని జూచి భవమాదాదామూహయై తథ్యమైచి
 నీసి పలుకుట యిట్లనియెను నెం దున్న యిటుకాదగ జెప్పునే? 749

చ పశ్చిమిం గానె గొప్పగు శంకరుని గాని మా గుండములు నా
 కదా కనుబుంట్లగుల బుంబు గలబోయెక గాన నీల వే
 తెలుపుము బుద్ధిగా! యనిన శీవత సుమునం బంబుగాడగ
 నెట్లె నమన్తపాన్తలను క నెల్ల యి నా పునానాథుం డెంతకున్ 750

సీ తా నెంచిన పొగడ గల్గుని గు నీర్వురకు కా వ్య మే చేయఁబడిన దంబు
 యోగిని ననున నెంతో దూఱుపంపుట్టు, లభనగుండునామండితంతలోం
 నెరివొందె వల్లుగానెనుండ్ల నిం బున్ను, బిల్లుని దంబు చేంతోరను దిగిచి
 వగ ను గన నీ దురవాని! బాడియే, యను నవింక గడలెత్ బిల్వి తప్ప
 లే పోవునే క్షుమాంకము క నీర బాదగనా? 751

మున్నె నెట్టియెడ కాదనెను గూరించి
 తోర బన్ద్య నిం బుల్లులలో క గోడనె ఘం
 మున్నుదగి నున్ను సంకు నీ శ నెఱుంగవొక్కో? 751

ఉ. చింతిల నేనుకల నిక క సీతను గాంతుట కష్టమే నుటం
 నెంతయుం దోయియున్నయది శ దూసమయంబున కాని కీడుగా
 వింతగఁ దోఁగుచున్నయవి శ వెలకొలంగి నిహిత్తముల్ మన
 స్సంతయుం జేయిన్వై కలయంగను త్రిప్పియట్లు లయ్యెనున్ 752

చ. త్వోపడిపోవు లొప్పు ఖలదానవు లెవ్విధి బాధఁగూర్చిరో
 తరుణికి నంబు కుంకమునఁ క దాం జరియించినదెల్లఁ జెప్పుచున్
 బరుగునఁ బోయె రాగువుడం క ప్లగృహంబున, కర్ణిహాస్యమం
 దిగమటు తోచె లక్షణునితరు గనుంగొనఁగోరి విన్నవై 753

చ హతరిపుడయ్యు రాముం డనయంబు విభీతుఁడనయ్యు న త్తటికా
 గృతకవిచారము గొనుండు శ శేవలపామగునట్లు లెంతయున్
 వెతలఁ దపించుచున్ సహజావెంబడిఁ బోవుచు నిందునందు న
 త్వతఁకుల కోడకే పెడకే దారను గోల్పడినట్లు లా ర్దుడై 754

జటాయువు సీతవార్తం తెల్పుట.

సీ. ఆమహారణ్యంబునంగు నాలుగుదెస, లాసీతఁ బరికించియవలఁ జనుచు
 ఘోరపర్వతమట్లు శ గూలినగృధ్ర రాజును గాంచి దితిజమానయనుగ నెంచి
 శర మరివోసి లక్షణ! చూడుమా దీని, నిపుడ గూల్చెదనన్న శ నించుక విని
 పఘురామ! నేడశరభునకు మిత్తుండ, నెటుంగవే నన్నుం బక్షింద్రునిగను
 తే జానకిని బల్కి గొంపోవుదానవేద్ర, రావణుని నిల్వరించి ధర్మములఁ దెలిపి
 సంగరముచేసి యిట్లు తీశరణ మీవె, నిల్వ వసువులు నామేన శ నిముసమైన.

- క నీ కీవార్తం దెలుకం, గాక్షే శరీరమందు శ గష్టంబున నె
ట్లొకడలకుండ నసువుల, నీకరణే నిల్పిరాడ శ నిరీ జను నవియున్. 756
- క తొలిమీన జేయుపుణ్యము, బలిమిన్ నీడర్చనంబు శ భవబంధగణం
బులఁ బాపఁ గల్గఁజేసెను, విలయము చెంతకును నచ్చె శ వెడలెడు నసువుల్
- క తానకకరసరిజనుల, నావపువుం దాఁకవయ్య! శ నా కీక జన్మం
దేవిధమున లేకుండుచు, బోవుదు సుఖధామమునకుఁ శ బుద్ధానిధానా 758
- క రావణుడవినీతుండై, నీనితన్ బల్లిమిఁగి శ నీతులనే నె
న్నేవిధములఁ జెప్పిం విస; కానువర్జినియు నేడ్వ శ సప్తకథమునన్ 759
- క కొనిపోయె లంకకున్, నేఁ జనియెద నీకరుణ స్ఫురశర్మము జక్కం
గనుచున్ ముక్తిస్థానం, బున కని తేలంగ నేత్రముల వైచుటయున్ 760
- క సోమిత్రి చెంతకు జని, ధీమహితా! చెప్పు మతనితెఱఁ గెల్లఁ బురం
దేమహి నున్నదొ చేగఁగ, నేమాన్ద మొ తెల్పుమన్న శ నిది యిట్లనుచున్ 761
- క పలుకంగఁజాల కతఁ డి, ముల రామునిఁ జూచినంత శ మోము కృపకుఁ దా
వలమోట రఘునరం డిటు, పులికెన్ బట్టెంద్ర! ముక్తకథమునఁ బొమ్మా 762
- క నాదుకరస్పర్శంబున, నీదేహము శాపము క్తి శ నెఱి నొందుచు నా
మోదంబుఁ గాంచుఁగొవుత, మేదుకిణము నిప్పునొండ శ దిఁక ననుచు దయన్
- క కరమున మేనును నిమురుచు, నిగుపచుసుఖధామమునకు శ నీ వరుగు మిఁకన్
ధరఁ బుట్టువు లేకుండఁగఁ, నర లుచె నీకొనఁగినాడఁ శ బట్టివరేణ్యా! 764
- క మన మాహారాత్మనునిపై, నునుపుము ప్రాణాళి వెడల శ నుంకించుతటిన్
విను మనియె నీకు మోక్షం, బుచుగొర్పున్ వేటుచింతఃపూనకు మాత్తన్ 765
- క ఎత్తిండ్రినన్ వృత్తియం, టిట్టిట్టు గడలక యుండఁవచ్చుమాత్తన్
నిట్టలపుభక్తిఁ దలఁచులు, నెట్టనఁ బ్రాణములఁ బాయ శ నేచ్చినయేనిన్ 766
- క పునరావృత్తివిహీనం, బనఁ దగుపద మొందు; నద్వియలవడుట యనం
దనప్రాగ్జనిసుశ్చిత ఫలం, బని యొన్నం దగునుగాదె శ యమలమనీషా! 767
- క కన్నుల నించుక విష్ణుము, నన్నుం గనవయ్య! పక్షీనాయక! దానన్
బున్నెము పండు నటంచనఁ, నిన్నఁగఁ గనుదోయి విచ్చి శ దీవ్యద్రూపున్. 768
- క దాశరథిఁ గాంచి యత్యం, తాశన్ మాటాడఁబూని శ యది మృతికాలం
బై శక్తి నడఁచు జూచుచు, శ్రీశా! నన్నేలు మనుచుఁ శ జింతించు చెదన్ 769
- క అసువుల వడలెను; రాముఁడు, వెస లక్ష్మణుఁ గాంచి కంఠేవీనితనువు ముం
దసద్భుత గరుదోఘరుచిన్, విసుమానముగల్గఁ జేయువధిధమున నుండెన్ 770
- క ఇపుడెంతో వెగటుపొడమఁగ, వపువు గనంబడెడుఁ జూడఁవచ్చున్ నీవీ
విపరీతపుఁ బరిణామము, బ్రపంచనై జంబ యయ్యుఁ శ బరఁగు నవంబై. 771

- జ్ఞానుల కిది వినితెలిసే, స్థానము బంధువుల నోరెడలవార్యులగునారే
కాని ముందును గుండలు, నీనిన్ను భరించునానీ భీరవలగు 772
- సుమలినయినారు బుధులవలగూ గానూ బంధుల గొంతు నహజా!
మఃమాత్మకి శ్రీ లోకంగిను, బంధులకు తుచ్చునగునాడే జల గూడ జ్ఞాపక 773
- భూతప్రసంగములకు గల, శ్రీతలచే నహుతములను బ్రసంగించును
శ్రీలయలరంగులగున, దేహలో నలల గుంపువెల నెందు గాంచునీ 774
- క కనుక నశాశ్వల మగునీ, తల గుంపు ప్రసంగించి శాశ్వతంబగు ముఖము
గలదేనెను నాముష్టికి, మును గోరింగు నటం బ్రసంగులంగు 775
- అప్పుడు ముఖము లగలతగు, నెప్పుడుకీ అప్పుడుకీ నెందునల బంధు
దంపుతలనాగల గనునానె, అప్పుని బంధులైన జ్ఞానభావముల లెలన్. 776
- ప్రతినయినందు ముఖ గలగల ముఖము చింతకొలము నిల్వక
జ్యోతిర గాంచునెడలగూ గలగు, ముఖములందు నెంచు నెచ్చెల లేమన 777
- కాదుం విడిచే లగ నచ, పాదలందుని యెల్ల బట్టెనెల్లదు లింతే
న్యాయంబు యని తలచగ, నేయనునైన నేర బద్ధులయిట గంకివిగా 778
- అంగం బనిచేకద? మా, గుంగున నేకా గ్రంథుల పొడకట్టు తుణ
బుంగనిచ నిద్రి న్నిట్ట ము, గుంగున వాచంబు లేలకోరి యొనరునన్. 779
- బంధుల బంధముల దోపుచు, నడముగూ బ్రశ్నముల మహానందముతో
నొడ్డుచు వాచించెను నా, యెద్దయన్ బాగుచేయ నెన దోపు భరన్. 780
- కనులకు దోచుచు ముండిన, గనబడ లేదునుచు ముందుగర్వంబున మా
య్యను బొంది దీశరం, బనువారిలకుంబె నెప్పుడు బంధులు తలచన్. 781
- మన మీపుణ్యాత్మనకుకా, బనిచేని నొనర్చి మేలపాటలజేయం
గను జాణువార మోయని, మనమున దలపోయ నొక్కమాన్దము దోచెన్.
జానకి జాడం దెల్పెను, దానవునికా నిల్వరించి న దర్పముసొంగం
గా నెఱి బోరాడి చనెకా, మానీంద్రులు పోవునట్టి న మహితవనతికిన్. 783
- క. కావున నె యు త్తమన్లుం, దీవిమలాత్మ ముడం శాస్త్రసహిత మిది మనమో
భావింపగ సభమల్లుల, మేవిధమున దీర్చదగుదు న మీయుణము నికన్ 784
- క. తగునుపకృతి యోజించిన, నగకడ దేమాత్మమైన నట్లగుట గృతం
బు గణించుచు నీతనువు విధిగ దహియింతము సతంబు నీ భీనిధి నితనిన్. 785
- క. స్థరియించుచుండ మీయొక, సరణియె ఋణము దొకింతమయింపగ నా
కరయం దోచినయది నో, దర! యింకొక తీరులేదు నీ భర్త వితతులన్. 786
- క. అనిపలికి లక్ష్మణునితో, జనితు మ్మేంధనముల నొగి న సమకూర్చి మనం
బున బొంగుకరుణతో న్నాతనికాయము నందు జేర్చి నీతమ నిట్లనియెన్. 787

- క. యాగంబుల ఫలకాంక్షిం, బోగొట్టి యొనర్చినట్టి పుణ్యాత్ములకున్
యోగులకున్ యులివగుట, కేగె తగిలించుండు నీకడే యలవడుతన్! 788
- క. పరమతపాల దూషింపక, పరమేశ్వరుఁ డెల్లకడల శ భాసీలు నంచున్
గుఱమతిఁ దలఁచుచు గర్హితములఁ గావించువారిగతి నీకగుతన్! 789
- క. స్వస్థలములఁ దగునా, శర్యుని హృదయారవిందసంస్థునిగాఁ దా
సర్వాస్థలఁ దలఁచుచు, సుర్విదలువారిగతియె శ యొప్పును నీకున్ 790
- క. సతత గుహింసావ్రతమే, మతఁ బూని యొనర్చుచున్ సకమస్తప్తతీస
మృతసద్వృతములు సమములె, ఊతి నని తలపోయుచుండు శ ధీరులగతియా.
- క. పరమాత్ముని తేజోయా, పరమకౌ నేవింపఁబూన్కి శ పాయక యంతః
కఠిణమునఁ దనెర బొల్చెను, నమఁతులకుఁ గల్గునుగతి శ వలలుత నీకున్ 290
- క. పంచమహాయజ్ఞంబుల, నిండుకయున్ నియతిమానకే చేరసుచు ధీ
చంచలతలేని విద్యల్సంచయముల కలరుసుగతి శ సమకుటు నీకున్! 793
- క. పరపురుషుల స్వీయహోదరు లనుచుం దలచి తనదుభర్తముఁ బాలిం
చుటఁ బూనిచయమత్తమ,తరుణికి నగుసుగతి నీకుఁ శ దవ్య కలయతన్! 794
- క. పతిసేవయె పరమేశ్వర,హితసేవ యటంచు నమ్మియెడ దానికి నే
చ్యుతికల్గకుండ మెలఁగెడు,నతి కేనర్హతియె నీకు శ సమకుటు నదియే! 795
- క. అనిపలికి యాశిషంబులఁ, గని యుత్తమలోకిమునకుఁ శ గడుజనమునఁ బొ
మ్మని పల్కుచు శుచి నిడి తమ్మునితో నందుండె ధ్యానమున నియతుండై 796
- క. అత్తణి దీప్యజ్ఞోతి వి,యత్తలమున కగసి భాస్కరాంగముఁ జొర నా
యుత్తమమండల మిపుడె, యెత్తినభీతి బధంబు శ నీయఁగ నెడలెన్ 797
- క. ఎందుం బొచ్చెనొ యదియెఱుఁ,గం దరమే దానివిధముఁ శ గని లక్షణుఁ డా
నందమైదఁదోచిన రఘు,నందనునిం గాంచి యను విశనయ ముట్టిపడన్. 798
- క. పతగళిరీరమునుండియె, యతినిత్ర జ్యోతిఁ యొక్కఁ శ డంబరమున ను
న్నతగతిఁ బర్యేన దెందే,వితమున నడఁగెన్ వచింపుమీ కరుణమెయిన్.
- క. ధ్యానాసక్తిని నీవిం,దేనిలిదినడనుక దృష్టిహిత మగుచుండెన్
దానిని నీవున్ మానినఁ, గానంబడదయ్యె నేమికితమో తెలియన్. 800
- క. అనుతమ్ముని గని రాఘవుఁ, డనియెం బుణ్యాత్ములెల్ల శ నంబుజసఖుఁ బె
ల్చునఁ జీల్చుకొంచు బోవుడు, రసఘా! జ్యోతిస్స్వరూపమంది సుగతికిన్,
- క. పక్షిగదా సుగతయె యని, వీక్షింపఁగఁ దగదు జాతీవిషయ మ్మల్పం
బీక్షితి శీల మి ముఖ్యము, సాక్షిని బ్రశ్నింపనేల శ యది యెఱిగితిగా. 802
- క. కులభేదము వ్యవహారం,బులకుం గా నేర్పడియె విముక్తికి నది యే
ఫలము నొసంగం జాలదు, సులలితశీలం బె ముక్తిచొప్పెఱుఁగఁదగున్ 803

జాతీయ ప్రాంతము సుగుణ, ప్రాంతము గల్గినదేమో, చలయగలది యుం
చేతలే దలంబున దో, చెల్లినట్లుగా పలకరించుచుండెడిది 804
మనమున నీపిషాచులను, దీనిహాదా నీల్యులయ్య కట్టుకొని దాని యా
తనిశంక వాస నీజ, తమృత్ పోడి బూ పోలక పోని గలుగు 805
నలగొనియె; నంబుగ నిల్చి, నిలు పూర్వమునను బాంబునకు నున్నది
నలగుచు గురియించుచు, ముఖంబు నున్నది మరల నున్నది 806

- 20 కవయిత్తుల ద్వారా -

అంత రాముడి తనకలసుజన్మనందు గూడ, జలల బ్రహ్మను పరక సాధనము
గను అమలోకము కలంబు గాకని పల్కి, జాను పోకునానె క్తల రాను
యందందు పెదకుచు కలకలం జని యెరిక, భయకు కంఠం, ముఖంబు నజ్ఞాము
చరుగుచుండంగ గురసాయ నొక్కయెడల దోచె, చండింబులకు, పానగొని
తే యుందు బోయెడు లక్ష్మణు కలంబునందు, భయకు దానపియో క్తల శ్రమగని
నే నయోముఖి యనుదాని కిన్నియు గంక, క్షుణ్ణముగూడ క్షిరప్రసవమున
క ను దగినదానను, గావక నయగూడి రమ్యకొనకముల నె
చోచి నీకు నిష్టమో యట, జానుగవిహరింపుమచ్చ కలకంఠం 808
క దనుజంగనగని విహరిం, పనుగలదే మన సకలము కలకంఠం 809
బున దాని కర్ణ నాసా, స్తనముల భండించె నవియుకల క్తల పనుచున్
ఆ. వచ్చినట్టిదారిబట్టి పర్విత, నంత, సందునందు పెదక కలకంఠం జనుచు
సాధ్యసంబు గూర్చుకాలు సంతాని, గాంచి చొచ్చిపెదకలగా దోడంగి 810
క. తరువగుల్ల సముహాం, తరుముల పోకుచును పోవుతలకని నిమిత్త
త్కరములు దుష్టలదములై, పరంగం గని లక్ష్మణుండు కలకంఠం ననియెన్
శా. అన్నా! యాయెడ దుర్మమిత్తములు దుర్వ్యాపారదో రక్తిసుం
డున్నాడిందని తెల్పుచున్నయవి, యోహా! చూడజూడంగ ము
న్నెన్నండే వినిచూచినట్టివిగ లేక దిన్నాళ్లకుందోచె నిం
దెన్నక సజ్యధనుర్త హేమనలమై కలకంఠం గనంజేయగన్ 812
క సీద్ధంబుగ నుండంగు, యుద్ధము సమకూరు దప్పదు గ్రాటవిలో
సుద్ధతదానపు లుండుట, బద్ధతి యిది దుర్గమ ముకుపల్కు నిజమయకా. 813
మ. అనుచుండక భయదాట్టహాసము కరోకంకారదైత్యాననం
బున వేవే జనియించి యెల్లకడలక కలకంఠం భూతాళికా మృత్యుపే
చను దెంచెంగద యన్నయూహ గలుగక కలకంఠం వ్యాపించె రా
మునిమోముం గని యింకనుం బలికె నోకథూపాల యోజింపగన్. 814
ఈకడ దోచునిమిత్తము, లేకరణి నొకీడు నాకె కలకంఠం ననుచుకా
బ్రాకటముగ దెల్పెడు నీ, నొకార్దుకథారి వగుచునుండుము పూన్నిన్ 815

- క ఆని మఱియు నిట్లునుం బ, తీనినాదము లట్టె యాలంకంపగ మనకే
హెనుక శుభం బొనగూడెను, నని తెల్పెను నన్న రాముఁ ఁ డాతనితోడన్.
- తే అచ్చుకొని పోయి యొకపొదకవెళివెళి, నత్ మొప్పగఁ బెద్దదొవవుపుతనర
సున్న గనుకొనిగని చెంతకు న్నెఱిజనఁ, గడుపులో నోరుగల్గురక్కసుడతండు
- స నత్స్థలంబున నగవంబుగన్నడ, నందు నేత్రం బొక్కఁ ఁ డగఁడంగఁ
పత్తరతగసుండఁ, న జేతు లావిడయంత, విరివిగా నమరంగవివిధజంతు
పల్లెల బాగుచు న భక్తిగచుచుం జెంతఁ, జేరినలత్తులు శ్రీరఘుచరుఁ
బట్టంగఁ దలపోసి నభమున కిడ్డము, గా నిల్చె, నంత రాశువులు శ్రోశ
తే మరిగి నిట్పరి, వారి నిష్క్వరసు గేలు, జంట నదుమంగఁబూనెచాశరథులంతఁ
బరకళితఁ గాంచియుండ న్నొకటి నాము, ననె మహిజాధవుండువిన్న నగుసహజు
- క కనుగొనఁగా నాతండులు, దనుజునకుం జిక్కినాడ న ధర్మజ్ఞవరా!
నను నదలు మొతనిక నీవు సుపాయము గాంచి పోవఁ నోలుంజువ్వి. 819
- చ తీతిసుతఁ గాంచి పత్తనమొనఁజరి నయంబునఁ బూర్వరాజరా
డ్విత్తవిభంబునం బ్రజల న విక్రమసంపద నీతిభాగ్యముక
స్తుతాని బొత్తమై తనర న నోణిని బ్రేలును సర్వకాలముక
మత నను నంస్తరింపు మిది న ముటలుపల్కక పొమ్ము నీ వనన్ 820
- తా ఆమాటల శ్రుతులం బొంగ మహితభావితా విరాజిల్లుశ్రీ
రాముం డోసహజా! భయండుడకు నీరశ్రేణి దొడ్డొల్ల నీ
నామం దే స్థరియింప నొనుగద! దైన్యం బొందఁగానేల? యు
ద్ధామప్రకముఁ డితఁ డేజతన మాత్రం జేయఁగా నెంచెనో? 821
- క కనుగొంద మనఁగి నంతకొ, దనుజుం డవ్వారిఁగాంచి న ధరణిప సుతులై
ధనువుల శరములఁ బూనుచు, వనమున కేకారణమున నచ్చితిరొక్కో? 822
- క నాకాహారం బైతిరి, భీకరమద్బాహువులను న బీడించి మిముక
జేగొందుం జిటుతిండిగ, నీకడ దప్పించుకొనఁగ న నెటు శక్యమగున్ 823
- ఆ అనఁగ నాలకంచి న యాత్మఁ బొంగెడుదుఃఖ, మాపుకొనఁగ లేనియన్నఁగాంచి
వలెకె లచ్చులుండు న భవ్యమతీ! రామ! కిరయుగంబుఁ దీవ్రభిధ్ధనిహతి. 824
- క దునుముద మన రాముండును, సునిశితభిధ్ధంబుఁదీసి న షోణిసురమా
నినిచయభక్షకుఁ డగునా, దనుజుని దక్షిణభుజంబుఁ న దా ఖండించెన్.
- క. అదిగని సౌమిత్రియు దుర్బదు స్యభుజంబుఁ ద్రొంచె న దారుణరీతిం
బొద లేడు నసిధారసు, యన దనుజుఁ డత్యంతవేదనం గని యంతన్.
- చ కరయుగ ముత్తదీయము నికామబలంబునఁ ద్రుంచియున్న మీ
రిరువురు నిందు రాగఁ గత న మెయ్యది? యెవ్వరు మీరు తెల్పుడం

- చురునిపదంబుమీఁదఁ దమం త మొక్కఁ బ్ర క్తిము నను నాశ న
బరవవిషాదనిత్యం గని త మెక్కఁ దలం దొక్కఁ బ్రకృతి 827
- చ విను చోడఁ దానకు న్న కుంజరీ సహ సహ ముగి నీక త
నచమన నీర్లు నీచకె యింకఁదగి వీహయ దాప్తి భా బం
బుచఁ బోరల పొచిన్ మృగ సముహారం బొలం దొక్కఁ బ్రకృతి
శ్వనినయినా గ్రహిం ద మర క్తక మంగున పక్షి లం దెన్ 828
- క. విక్రమములకు నొదలుములు, పోలబో గ్రహం ద ముహూర్తగి ని
ట్లు కరిచుం దన్వరమున, నీగుజులం బుడన్దేల త సన్వయం 829
- ఁ లేలుపును మూని యడిగి, నలకుం ప్రభులం దొంగిల బ్రోవపువ్వం
ము లని ఘోరకం శతము, ముగం ప్తయిం దొక్కఁ బ్రకృతి పొరల 830
- ఉ. శాశము శిలకాల మని త సన్నవేతంబుగలుగున నా శ్రో
భూ ముహూర్తము! తొలకపువ్వంబున దమ్మగంధ ము
ప్రాపున శాశమోక్షము ను, వ్యంధ గాంధునదృప్తమున్ గచం
జేపదమొక గరద్వయ మిది గునుకూ తతి రింగుకోసమే 831
- మ. వినుడే నానినుకంటె మోరగుం దం! త తిరా! మచోజగబచం
జను రూపంబున నొప్పువాడ నయియున్ త సోజగ్యమకావీడ భీ
తిని గల్పించు శరీరముం గొని చువోధీరత్వ మేపారగా
ముచులన్ భీతి గచంగజేయుం దంగులన్ వేళతం గాంచగన్ 832
- క. తిరుగుచుండితి నల్లొక, తరుణం బు స్థూలశరుడున్ ధాత్రిసుంహా
నిమమండు ననుల నిరుగెగ, ననుదేగ నత మి తెచ్చినట్టి ఫలములన్ 833
- ఆ. మూలములను బుష్పగుళిముల హరియించి, నాడ; బంహ మానిశాసకుండు
కోసమాని హేయరూపంబు దీనినే, ప్రీతి నొందు మని శరపించె నంత. 834
- ఉ. భీతిలి నేను మాని నిటవేడితి నాయపరాధ విద్వియా
నీతటిఁ బాచితంబు భవోచ్చయై కాపున నింకమీద నే
నేతటిఁ బూర్వరూపము గ్రహింతునొ దాని ననుగ్రహింపు మీ
చేతము సంతతంబు దయచేత సుశీలలమాగదా యనన్ 835
- చ ట్టితిసుంహాని యిట్లనె వనసింహ మహాటవి కేగుచెంచి శ్రీ
పతిఁ ఘరాముః డెట్టితటి త బాహుయుగంబును ద్రుంచి యగ్ని కా
హుతిగను వేల్చునీతనుపు త నొయ్యనఁ జేడడు నీదురూప ము
ప్రతిమము నంచుబల్కెను గరబంధత గల్గినకారణం బిదిన్ 836
- క వినిపించువాడఁ రామా! తినువిటు ఘోరంబుగాఁగఁ త దగియు న్నపుడే
వనజాసనుగూర్చి తపం, బొసరిచితి మహేంద్రు గెల్పుమాహ చెలగుటన్.

- క శతధృతిప్రత్యుత్తంబై, వితణాయనా నాకొసంగె నీరవరేణ్యా!
యతిబలగర్వస్థులు సజ్జిత గానగా గల్గె నంత శతమఖుతోడన్ 838
- క అనినోయి బోలుతొడ దాన నతం దాగ్రహముఘాని నాపై చజ్రం
బునుగైచి నొడలు శీర్షంబునుదంసం గుట్టె నుగము నబొరవ బొచ్చెన్ 839
- క గాన గబంధుడనై నను, మానక వధియగుపు మనుచు నమఘవృక్ష వేడం
గా నలెడు చండగొప్ప, దా నబ్జజానరము జక్కఁగదలపోయెటచేన్ 840
- క అమరేంద్రుని వేడిలి నో, యమర్థునాథా! యికెట్లు నలాహారము నా
కుమరం జెప్పెను యన నా, దు మనవి గూలించి కరుణతో నీకరముల్. 841
- క యోగసాయనము నలొసంగె నీని బృంహిణి, బోలె జాలవెల్ల నభూతము లని
యగమెసంగెనీని నవభాసు కేలేంచి, రాముం డెపుడు త్రుంగు నభీమగతిని. 842
- క శాపాంతవృద్ధులె యని, యాపుంహులందు తెలిసె నట్లొటను గ
శ్రీకృతి నీవే యగుచు, భూపాలకపాత్రుడ వెటు నపుడువతంసా! 843
- క శతశుక్రం గొట్టి వైచిని, నామిపు లభియింజు మనంతం మేదే
శతనయన సాయంబును, శ్రీలింగ నానంతం ననిన శ్రీరాముం డనున్. 844
- క మానృత్తాంతము కింటివి, రామనృత్తాంతము మఱి నీ రామారత్నం
జీవదువన లభియింపనొ, యావిధముం గెల్చి పుణ్య నూర్జింపు మనన్. 845
- తే కలికె నిట్లు కబంధుడు నరప పురుష! యాశరీరము జక్క దహింపఁబడిన
బ్రాహ్మణము లభియింప నబరగున లనిత్యమగుజ్ఞాన మద్ధానతెరవవిధము.
- సీ లభియింఁజాలుడు నైశిత్యం దహియింపు, డన నన్నదమ్మ లాశయంగ మెట్లొ
వృత్తప్రదంబు నైహింపఁగాఁజేసి, యనలున కాహుతి నయానటు లొగి
గావిది రంతట నీ గడు రమ్యమగువ్యోమ, యానంబునందుండియార్యవర్య!
జానక లభియింపసాధువార్త వచ్చెను, నాపడఁ గూరినయట్టివృత్తి
- తే. తనకు నీడగువాని మిత్రునిగఁ జేసి, కొని స్వకార్యము సాధించుకొనుట నీతి
యట్లే భార్య హరణదూరపార్తి గనిన, వాడచగుటను నీవంటివాని నొకిని.
- క. సుకొనవలయున్ సునిగ, నీకడకుం గొంతదూరమేగలపృథ్విన్
నీడం దగుకప యున్నా, డాకపి నీలెనె యాస్తుఁ డని యెన్ను మెడన్.
- తే. అన్న రాజ్యంబుచందంఁది నయవలదోల, గిరిపయిన్ వసియించుసుగ్రీవుడనగ
హితము గావించు నీచట నీగు మతఁడె, కపివరుల నీతకొఱకు నల్లడలకనుపు.
- తే. అతఁ డెటుంగనిభంగంబు నలఁచి లేచు, నూర్గమిథ్థానిబట్టియామాన్యుగనగ
నేగుమా దిచ్చినన మొక్కఁ నడివకుమను, గానఁబడుచందునున్న ట్టిరమానివరులు.
- క. సుపురి కరిగిరి; వారల, కరిచారిక శబరి యనఁగఁ నీ బరఁగునది మహా
పురుషా! నిన్నుం గాంచియె, పరమకదంబుం గనంగఁ నీ బయనము చేయున్. 851

తే. పంపయనెం పరస్పర అభ్యుదయమునఁ, దగినఁగానినె నో రంగ నగనఁడు పట
 ఋశ్యమాకాక్రమనబహుశ్చక్రములగు, ప గలుగుగల్గెనెలయునభ్యుదయతంబు
 అని తేలిక లుచుఁగిరిగిం, పుష్కర విరియె కలుగునె బహుళ కాజ్ఞం
 గొనిచనినెను చేయఁ గం, బున, కంఠం బాధులగునా నగింబుని రొగిన్ 853
 ప్రానంబు పుష్కరకాళి ప నుంబ, చుగిన్ కంఠం గల్గునెనె నెప్పనె?
 గొంఠిచుల పెట్టెలయ్యె నిర నేకునంగ, చుట్ట గల్గిమునన నేకభంగమెంబు
 క పెట్టెల నుచునినె, పెట్టెల పెట్టెలక పుట్టెల నుచు 854
 పట్టెల గొని చేయల నె, పెట్టెల చేయల పుట్టెల గొని 855

౧౩౭ రొన గుంట్టునె పుట్టెలను ములదలచుట

నీ బిరిహిని గొర్రె గొర్రెలు త ము, ఖేదంబునె దివి నానెళ్ళలనుల నిడు
 గొల్ల నానెళ్ళలనులను గొల్ల నుగి, దివి నానెళ్ళలనులను గొల్ల నుగి
 ల నిడు నానెళ్ళలనులను గొల్ల నుగి, దివి నానెళ్ళలనులను గొల్ల నుగి
 తేలికలనులను గొల్ల నుగి, దివి నానెళ్ళలనులను గొల్ల నుగి
 నొనలను గొని చేయల నె, పెట్టెల పెట్టెలక పుట్టెల నుచు
 కాదుగూడ దివిను నెట్టిగొట్టును నిజంబు
 మనున మంత్రిమంత్రి బహుళమానముమీఱ నెఱుంగయ్యె యో
 లునుజ! తగియినికయి నయాత్తును దాచి దుదూహ దానినిం
 గొనదలపోయి దేవతయె నుత్పత్తుం దేశం దటంచు నెంచి యా
 తని వెఱపించు నెచ్చి యెఱుగెదలంబుల నిభిమ మెంబడిజేయించున్ 857
 క దేవీమంత్రింబు గొన, నేవేళకొ మోగించు నెవ్వనినైనం
 గావున పానిని నదలం, గొలయు నటంబు మూర్ఖగణము లొకటన్
 క మనువెద్దియే నుపాసకు, మనసునఁ గలకాండీ నెఱిగిమన్నింపటయో
 మనముం గలవిలపాటొం,దను జేయుటయో గొనవచ్చు నదగునటు సహజా!
 తనకాంతు దాచి మంత్రిం,బును దిట్టించ నేమిఫలము నెట్టుచు? జిత్తం
 బునఁ గల్గుకాండీ దేవత, కనుగొనఁగాఁ జాలదే? యభిండుమహిమచేన్. 860
 చ కనుక నుపాసకుం డమలకాంతును బూని జపింప భూరమా
 మనునని వేరుగాంచినను నమంచిఫలంబుల నిచ్చు; దష్టవాం
 ఛను గొనఁ దూలఁజేయు నిరీసత్వము దీని నెఱుంగలేకయే
 జను లొగి దూలుచుండు మనుజులము దష్ట మటంచు న్వేచ్ఛగన్ 861
 నీ. వశ్యమంత్రిముల నవదన లోభముపైన, మారణముం జేయునంత్రిములను
 మాత్సర్యగుణముపై నమహిమచే వెలుగునా, కర్షణమంత్రి నికాయములను
 మోహముపై నిట్టు నలూపించుచు బ్రయోగింపనొ దాననె నె పెంపుగలుగు
 స్త్రీవశ్యమును గొరిగిచేయు నుపాసన, తన్ను నాశము చేయదలంచు గాని

తే. శుభ మొసంగగడలఁగు నేసుకలుగారె, మన్వధిష్ఠాన దేవతల్ మహిమ వెలయఁ
దెలిసికొనఁ జాలరొక్కొకం కాంతల నుపాస, కునిమనంగలవానినిగూఢములను.

చ. తనమదిఁ గల్లువాంఛయె నిదానము తత్ఫలస్థి కంచునా
త్తను దలపోయఁగా నలయుఁ మంబ్రముఁ దిట్టి నేఫలంబు గ
ల్లును? గడు నీచబుద్ధిఁ గనుకొగ్గు లఁజ్ఞు ఫలింపనేర్చు దీ
నిని గలపోయువాఁడు గననేడఁగు మంత్రము దూలుమూర్ఖమున్ 863

క ఈవిధములు విగి నిల్పువను, పోవుద మిఁక శబరిఁ జూడఁ శ బూనిక నని నీ
తాపభండూ సహజతోడఁ, దీనసాంద్రస్థలములఁ శ జిత్రతరువులన్ 864

మ కనుగూఁ జూచ మహాతపోవనము వృక్ష వ్రాతసాంద్రంబుగాఁ
గననయ్యెం బ్రమదానహం బగును సకాంతారమం దాశ్రమం
బునయోగాభిరతి జెలంగుననితం శ బూనాత్మఁ గాంచెన్ మునీం
ద్రనికొయ్యెఁ పరాచుణ్ శబరి నారదై వాటు సాధువ్రతన్ 865

ఉ. కాంచినయంత నే మను జరకాంతుఁడు రాముఁడు చెంతకేగి నీ
యంచితయోగనిష్ఠ ఫలముండెన్ విఘ్నము లేవితే నే
వించితవే మునీంద్రుల వివేకిమునేర్చె నచింపు మన్న నా
లించి మహాత్మ! నీవయినలీలల నేర్చినె యే నెటుంగఁగన్ 866

చ. అనిశము నభ్యసించెడు మహాత్ముడొగఫలంబుగాఁగ ద
ర్శనము నొసంగి తీవు ఫలసంతతి గీనికె దల్యమానె, ము
క్తిని గనఁబోదు నింక మునిగ్రీకుల నెంటనె పోవకుండ ని
చ్చినకత మేమియం చనెదొ శ్రీఘ్ననాయక! విన్నవించెదన్ 867

ఆ చిత్రకూటగిరి వసంపఁగ నీవేగు, దెంచినట్టి పుణ్యసనమునందె
యిందఁ గల్లుమాను శ లేగిరి వ్యామూ, సములఁ బుణ్యలోక సమితికెలమి

క ననుగాంచి యనిరి శబరీ!, నినుగానన్ నన్నుజుమ్మి శ నీరేజాక్షుం
డనునను కరుణాసింధువు, మనునాశ సముద్ర శశిసమ స్తవిదుండున్ 868

క యోగైకఫలము వశిరుమును, యోగాభిరతుండునైన శ యోరాముని న
భ్యాగతేపూజలఁ దన్నుము, యోగిని! నీకిచ్చు ముక్తి శ యుండుమ యిందున్.

క. అనితెల్పి చనిరి సత్ఫలమును జొందఁగ నూర్ధ్వలోకములకు రఘుపతీ!
నినుఁగాంచి యాతిభేయం, బునఁ గొల్వఁగ నెంచుదాన శ భూతశరణ్యా! 871

క. పంపాతీరస్థలముల, నింపానుఫలాళి మిగిలి శ నింపగువానిన్
సంపాదించితీ రామా!, యింపుగ భుజియింపవయ్య శ యినకులతిలకా! 872

తే. భాగ్యవశమున నీపాదకంకజములఁ, గాంచఁగల్గితఁ బూజింకఁగాఁ గలిగితిము.
నింతియే చాలుఁగృహజూడఁమీననునికఁ, బోయెదన్ నీవు సెలవీయఁ శ బుణ్యకద

పదమునకును, గానదబట్టుదలం బూని, యోగ మభ్యసంప శ నొప్ప ముక్తి 885
 తే కుడిదికూర్చుండి మాటలు శ కొడుచ లేక, యుండ చద రెడివారల శ కురుఫలంబు
 లొదవ నే మోతి మనునది శ సదమలాత్మ, నకు లభించును వేటొక శనికి దొరకునె
 క. నోమరిపోతులు కొంపలు, నా మిల బండితుల మనుచు శ దలచుచు వలెయుం
 బామరుల మోసపుచ్చుచు, హేమము నార్జించి నిరయమే కాంతురుగా, 887
 సీ. వేషములను చొల్చి శ వీణిడిమలను మోసపుచ్చినచో ముక్తి శ బొందుటెట్లు
 లేనివిజ్ఞానంబు శ నూని విత్తముగూర్చు, బరిమపదం బదిపడయు టెట్లు
 మంచియాచార్యులమంచు పంచించిన, నానందసంగర శ మందుటెట్లు
 వాదంబులను గల్చి శ సనుధ గర్వించిన, సతతశర్మ ము గనదజాలు టెట్లు
 తే. సాధుపరతా! మనస్సు సశశించదుగ, నిలచి కర మేళుం గొల్వ శ లలతముక్తి
 పదముఁ బ్రాపాతు మనియూశ కుడిన నెట్టి, ఫలముగల్గును దుర్లభ శ లలముకొనును
 వ అనిదీధించును జనిచని మహారణ్యంబులు గడచి ఎంపాసరోవంబుఁ జేరి
 త త్తరంబున లక్ష్మణునితో నుపవిష్టుడై నుపతారిఫలంబుఁ జూపుసమయంబు
 నకు వేచియుండె 889

క. సువిహితాచారా! భూ, సురమకానిహితాపరణవిశుద్ధచరిత్రా!
 కిరధృతమనుజాకారా!, పురుషోత్తమ ధర్మకర్తశుల్లవిచారా!
 చ. అతిశయమోహకర్ణమ మహాంబుధిమగ్న జననజావనా
 దృతిసుగృహీతకర్పర మహిధరసన్నిభపా త్రిరూప! దు
 ర్మతివిషభూజ మూలగణామృద్ధన తివ్రకురారి! భక్త స
 వ్యతిధృతగాత్ర! దేవమునిమండల శ పాలనసంతతప్రియా!

సింహ రేఖ —

మేరుశైలనాథ ధీరా, ఘోర దేవవైరిపాపా
 చారకర్తనాతిమోదం, సారధర్మ గోవావాసా

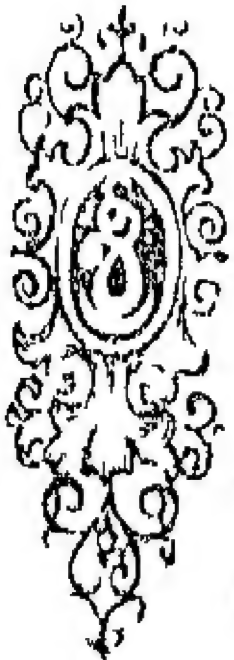
గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రాభవ కాశ్య
 పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచిపంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
 పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాధి ధేయ, శేషాద్రి నామధేయవినిర్మితంబైన శ్రీధర్మ
 సార రామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందు నారణ్య కాండము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు

శ్రీధర్మసారావళియణము

కృష్ణ-భాగవతము.

అరి! సజ్జడ సుసజ
సేవానితా శ్రీతాళిచిత్తనివాసా!
పాపనశితా! సూక్ష్మత
భావామోదా! మంత్రశా! శ్రీరామ!

1

వ మహాప్రభూ! తరువాత్యుత్తరం బంధురంపును

— సుగ్రీవుడు రావణుని భీతిల్లుట. —

చ. అనుజనితోడఁ బంప యనుభూతి నెఱంగునఁ నొప్పునన్
వనిత వదించినట్టినుడిఁ వారక నెమ్మది నంపిరించుచున్
జనకజవార్తలం నెలియఁజాలు నుపాయ మిఁ కెల్లెనుంచు నె
మ్మనమున నెంచుచున్ నిలిచెఁ మానవనై జము వెల్లడించుచున్

3

క. దానికిఁ జేరువ భూమిం, గానంబడుచుండు శిశిరకాండయుతంబై
మానితము ఋశ్యమూకము, నా నగ వెలుక్కండం మానిన నాథాశ్రయమై 4

ఉ. ఆనగవగ్యమందఁ సుగుణాకరుడై భుజవిక్రమంబునం
దానగభేది నుద్దియయి యిర్కతనూజుడం తా ఎసించు బెం
పూనినవాడెయఁచుచు దనకొప్పనికాలము ప్రాప్తమాట న
మ్మానము తూల మిత్రకపిమండను లండను బాయకుండగన్.

5

శా. ఆనాఁ డాతఁడు తద్గిరీద్రమున మిత్రాళిం దమింగూడి యెం
తేనై జం బగుచాళలంబు తగఁగా ననిచ్చారతన్ దిద్దుచున్
భూనాథో త్తమపుత్రయుగ్మమును దూపుం గాంచుశౌర్యం బనం
గా నొప్పారుధనుశ్చరాంకము వెసం న గాంచెన్ భయం బుబ్బుగన్.

6

చ. శతమఖసూను డాశ్వుపతిసత్తములం దనుఁ జంపఁ బంపె నీ
క్షీతిధర మెక్కరామి నని న చెందిన భీతి వడంకి వర్ణమా

- మతివిభవంబు దూరమయ్యమాన్వడఁగాఁ బరువెత్తె వేటుప
ర్వతమున వాఁగియందుటకు శ్రీ వానిపటుండ నె వానరాగ్రణుల్
చ పుగిడిఁరంల స్ఫుర్మనునిశ్శబ్ద మహామతయయ్య నై జమున్
బ్బు విడనాడఁజాలమిని శ్రీ వాంలవెంబడి పోయి నిల్చి యి
క్కఱఁగిసి బొటనేల యిని శ్రీ క్రవ్వటి చూపుచెలంగ నాత్మలో
నెసే కపంధుఁ గొంచుచు నయంబున నిట్లని పల్కె నేర్పునన్
ఉ వానరాగ్ర! యిటుకు శ్రీ బ్రాభ న మింతయులేక సాభ్యుచం
బూనిన మునిసంబులగ శ్రీ మూటటమాని పలాయన క్రియం
బూనిన దింతెచాలు భయముం గనుకారణమేదో తోచ దె
చ్చు నను నాదించి త్తమున శ్రీ సయ్యగి తెల్పుము చెప్పవచ్చునేన్ 9
- ఘ అనుమాంబల్ చెవిలోకి నక్కఱుటఁ జూర్యా! మాచితే పంప చెం
అను నెల్లఁదెడిం జనుముల మహాశ్రాసంబు గల్పించుబా
ణనికొంబు భనుర్వలె నమి మహానిస్త్రింశపూగంబు వా
ల్చునయిట్లుల; నన్ను జంపుటకు వాల్చి పెంప నిచ్చోటికిన్ 10
- ఙ అటు దెంచి రనుట సెన్నుము, భుజీశులు పన్నుచుండవలెత్తము లిట్లే
ఎరంగును, నీ వెఱుంగవోరో, ఎరమాల్తులఁజూడ మెట్లు శ్రీ భాసిలువారో? 11
- క. అనుటయు పానుమంతుం డి, క్లనియెన్ భయి హేతు విండుకైనను నాకున్
మనమునఁ దోవడు వారిలఁ గనినన్ సంతోష మొలసె శ్రీ గంజాప్రసూతా! 12
- ఆ. శ్వసనసూనుఁ డిట్లు శ్రీ చిక్కఁగాఁ బల్కిన, పలుకు లాలకించి శ్రీ భానుసుతుఁడు
దీన వేపమాని శ్రీ తెలియంగఁగిగొవారి, భావములను దొలుత శ్రీ బసవతనయ!
- చ. తనువుల దృగ్విశేషముల శ్రీ చల్పతం గనిపెట్టి యేతలం
పున నిడు నిచ్చినారో లగుపోలిక మాటల వారిభావముల్
కినుగొని మాటలండు దగుకాలముతోచిన నాశుభార్థమై
వినయమునక భజించి తగువేగమునం జనుచెమ్ము పావనీ! 14

— వాసుమంతుఁడు రాముం గానఁబోవుట. —

- చ పరలహృదంతరాశిముల శ్రీ బర్హిసయూహల నెల్లఁ దేటఁగా
నరసి గ్రహింపఁజాలు మహామాధ్యుడ వీ వని సాగనంప దా
శరీరులఁ జూచివేడుక యొసంగఁగఁ బోవఁదలంచె, దాన భా
స్కరసుతఁడీణంబు కొనసాగు నటన్నతలంపు గల్గగన్. 15
- చ. రవిసుతునానీతి దనశరీరంబునఁ దాచిచి మ్రొక్కి పోవు పో
బసవతెనూజుఁ డెంచె మది శ్రీ భానుజుకొరికిఁ దీర్చుజాల దీ
యవయవరాజిగల్గినమూదంగము దీనిని దాచి భిక్షుమూ
ర్తి పలులఁ బోయి చెప్పఁదగుతీరునఁ జెప్పి ఫలింపఁజేసెదన్ 16

- క డూపంబున సంపూర్ణము, యెకమైన నుండే నానీ నానినా
భూకకు నూనెల బాగు, కీర్తనలు నానె నానెనా నానె
- చ చని రఘుభూపంబునానెనానె జూపి నానెనానెనానెనానె
స్వీకముని పేరుల గాని స్వీకమునానెనానెనానెనానె
ట్లనియె ముచిత్తమునానెనానెనానెనానెనానె
మనదగునూనెనానెనానెనానెనానెనానె 18
- చ తేనుగునున్నానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె
త్తెనులు భీతజూపి జగదానెనానెనానెనానెనానె
రిసపున మానివేసెనానెనానెనానెనానెనానె
స్వీకమునానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె 19
- క అచయపరస్థానంబు, నానెనానెనానెనానెనానెనానె
బ్రహ్మపరస్థానంబు నానెనానెనానెనానెనానెనానె 20
- క. తెలుపుడె నానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె
నానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె 21
- ఆ. ఉత్తరము లిందున చిత్తము తలపెడి, వానిచిహ్నమునానెనానెనానె
నిట్లులనియె వానరేంద్రుడు సుగ్రీవు, ఉత్తరమునానెనానెనానెనానె 22
- క. మతిమంతుడతడు నీకు, ఉత్తరమునానెనానెనానెనానె
యతివేషము కార్యనిర్వహింప మని తలపెడి నానెనానెనానెనానె 23
- క అనిలాల్ జండ వానర, దనగానెనానెనానెనానెనానెనానె
మను బొందజాలుగానెనానెనానెనానెనానెనానె 24
- ఇంతమాత్రమునానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె
దమ్మనిం గాంచి నానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె
- సీ మతిమద్దరేణుడదమాత్ర, వేదభా, ప్రజ్ఞానిని సాధుజనబాతుండు
సూన్యతవాని యిందగుకలు చంచలచేయు, నూహయే లేకుండెనానెనానెనానె
ముఖిలక్షణంబులే నానెనానెనానెనానెనానెనానెనానెనానె
పలుకంగదగినది తెలుపుచూ యని హెచ్చరింపంగరామాజ్ఞానిపుమిట
తే సాగినట్టి పృథ్వింతమున నర్పి మంత, ననుక నిట్లని తెల్పి మేమును గపీంద్రు
సర్వణంబులు విని చూడంగ జనుపటంచు, నచ్చియిందున్న వానమోహనరేంద్ర!
- క సామిత్రి యిట్లుతెల్పంగ, నామాటల నాలకించి యర్కతమాజం
డౌ మహి నదృష్టపంతుం, డామఘపుని గొడుగు గెల్వనగు నీక ననిలొన.
- క మది నెంచి రామమూర్తికి, సదమల తేజోనిధికి బ్రసంగచళమునక
ముదితం గోల్పోయినయది, మొదలుగ సుగ్రీవుచరితమునక సర్వంబున్ 25

- సీ వినిపించి సుగ్రీవు శ గన మిమ్ముఁ డోడ్కొని, యరుగుదు నని తనయతివ వీడి
నైజరూపముఁ గొని శ యాజగన్నాథుని, దదనుజుఁ గొంపోయితపనతనయు
కడ డించి వీరలేకడ నీకుఁ బగవారు, గఁ దలంఁగెడినవిశ్రమధురీణు
లని తెల్పి వీరమహాత్మ్య మనూనంబు; కేవతాప్రతిములు శ భూవరాత్మ
తే భవులు దాశగతులు ప్రతాపముననసగృశులు నటంచు నెఱుంగుములలనదనుజ
పాలకుఁడు వీర లాశ్రమపడమునందు, వేనితటి బల్కి గొంపోవఁజాలిదూలి
- క వసులను నెదకుఁచు గొందఱు, నినుఁగూర్చి వదింప నిపు శ నీచెంగటికిం
జనుదెంచి రీశరణ్యులఁ, గని పైకెత్తని నెఱవయ్యకపికులతిలకా! 30
- క. మది నిన్నె నచ్చినచ్చిన, సుదర్శనుల భూపమాళిసూనులఁ గొని స
మృతమూర న్నేహ మొనరిచి, సుదర్శి నెదకింపయ్యకశుభగుణనిలయా! 31
- ఉ. వీరలసాయ మూని కవిశేషులు మహిం ద్రుమాదు నోర్చి వి
స్తారకపీంద్ర రాజ్యవమఁ శ బయ్యనఁ బొందు మటంఁగఁ బల్కుసా
మూరిహితోపదేశము సమృద్ధపయోగ్యుల మంచు నెగది యా
శ్రీరఘువీరుతోఁ దెటవరఁగిసి భవంజయి సామికింబుగాన్ 32
- సీ తనయుదంతంబెల్ల శ వినిపించి లక్ష్మణు, మూలగామనఁ నీతఃపూర్వదనుజుఁ
డొంటిగానున్నప్పు శ డుద్ధః గొనిపోయి, ననుచు నెఱింగి నెఱవనముగుండ
నేను సాధింతు నీనెలఁత మొందొన్న నీ, మాట నమ్ము మటంచుఁదేటపఱచి
నగఁగుండ శ్రీరఘువరుఁ డొగి నోదొక్కి, నీవతి రాజ్యంబున నొసంగు
తే వాడ నమ్ము మఱింపును శ బాసయిచ్చివిగతభేదుని జేసె; నవ్విధిని వార
లందు నామోదముననున్న యెట్లు సూర్యతనయుడెల్ల నరామున శ కనియెనిట్లు
- క. వానరులఁగూడి యింగిరి, సానుతలంబగు నుండుసమయంబున మా
వీనుల నార్తస్వర మొకఁ, డోనాథా! నొచ్చె నంత శ నుయగవ మలరన్. 34
- తే ఆభరణములమూటమూయగ్రభాగ, మందుఁబడియెనువేగంబయరిగెనెవఁడొ
గీననిన్నన మొక్కింత శ మానకల్లె, వినఁబడుచు నుండెనని రామవిభుని మ్రోల
- క. తెల్లపుగు నాయాభరణం, బులమూటను దెచ్చియాయఁబొగులుచు రాముం
డల రావణుఁ జంకఁగ ని, స్తులపౌరుష మూని నుడివె శ సుగ్రీవుండున్ 36
- క తనకుఁ వాలిక వైరము, జనియించిన విధ మ దెల్ల శ సత్యంబుగఁ దె
ల్పినవిని రాముం డోదా, ర్చెను భీతనిబాపి కపులు శ చెలఁగుచునుండన్ 37
- ఉ అప్పుడు సూర్యపుత్రుఁడు మహాత్మా! ంఘూర్షహ! వాలిశౌర్య మి
ట్లొప్పు నటంచుఁ దెల్పుటయుఁసూహల వాని నెఱింగి లక్షణుం
డెప్పునిచేయ రాఘవు సమిద్ధపరాక్రమ నిట్టిదంచు నీ
వొప్పుడువో యటం చడుగ శ నొక్కెడనున్న క శేబరంబునున్. 38

చ. కరమూలం బొంది నీరంగుని యీ కథానామ సంప్రదాయము
 దీనినగన నేనబొంది వచ్చితిమి నామములు యిది నామములు
 గలమూలం బొంది నీరంగుని యీ కథానామ సంప్రదాయము
 కరమూలం బొంది నీరంగుని యీ కథానామ సంప్రదాయము

39

[illegible]

3 చూర రావి వీని పొంజు, కిమికించు నులు నది లో బలుకు విని య
 పుట్టుకలుముడియి రాం ద్రుగ భికి నిండున్న నాడిం దింపన నేయన్ 41

ఆతరీం నిన్య ఉస్థిమూలశివంబ్బి చంబ్బు పంపుడు శ్రీరామం ఉద్దానిం
 కాదాంబునంబుం బిచ్చు సుగ్రీవుశంబుం బా. పం. తా. బంబుల నొక్కతూపున
 భవించిన విగళంబుంబుంబు సుగ్రీవుం బంబుం పి. ట్టనియె 42

● హృగ్రీవుడు రాంలునువదేశించు చాళుఖ్యుడు. ●

ఉ కర్తము శక్తి యిట్టిది శరణగాఁ దగియుండదు ధాతృముఖ్యులే
 శర్తమునో వితానమునో యచాలుగఁ గూర్చును జంతుకోటికి
 మర్తము శాస్త్రముతో తెలుపు యమానప్రత్యయ నమద్యుత్యయ నీ
 వర్తముఁ గర్తనూకమును యశగ్నము చేయఁగఁజాల రెవ్విధిన్.

ఉ ఎప్పుడో పొందనున్న ఫలము మిట్టకే యోగిని కాపురించు దా
నిప్పుడే దానినికా కలుచి కయ్యెరియట్లులే యుగడిజేయు నీ
చొప్పున నుండఁ దగ్గుతులు మాడంగఁ జాలితిమంచు నెప్పుడే
జెప్పంగఁ జాలనట్లుగఁ బ్రసన్ని విహించును గు మ్మదీరే!

చ. ఉన్నటులుండి సస్థలము కలొక్కట మాటి భయంకరంబులై
యెన్నటికొ నశించె యకదేగతి నుండునొంచు దోషంజే
గనున్నియమంబులెకి తనగనుద్యమమున్ ఫలియంజేయు నిం
కెన్నదరంబె కర్తము పదేరికి నే నని యెంచనొప్పు దాన్.

చ ధనికు లటుంచు బీదలనిర తా నెక భేదముబూనుఁ గర్తవం
చును దలఁపంగ ధాతకును ర బొప్పడరా నటులే గతుల్ పొసం
గను జరియించు బ్రహ్మమునుగఁగఁ దలపోచుదు రాత్త పేత్తతొ
మునులును గానఁ గర్త మనిర పొల్పు దుయాహము గాఁగ నెప్పుడున్. 46

చ బిరులకు సాయ మే నయితి శ నొక్కపుడ నొహానిదేయ నె
వ్వరికిని దుష్ట కాలమిది శ వచ్చె నదెట్లులొ నాకు నంచుఁ బా

శ్రీధర్మపారరామాయణము

- మరులు తలంత్తు పూర్వజని శ మత్కృతకర్త ఫలంబె యిద్ది యి
క్కరిణిని మా ర్చె గాలము నిరకణ వగ పేలని యెన్నఁ డొక్కఁడున్ 47
- ఉ. తానె యదృశ్యపాశసముగయము ప్వంగఁజేసి ప్రాణిసం
తాన గళంబులం దగుల శ దానిని లాగును గర్త శక్తి యీ
మానము గల్గియున్నదినిమాత్రము బ్రహ్మహరుల్ హరుండు నుం
తైనఁ దలంఁజాల రిని శ యర్కతనూభన్! నిశ్చయింపుమా 48
- సీ ఏదంఁజులకు నీవెత్తుపణమున వి, యోగంబు గల్గున శ ట్లొనరిచితివొ
దం న వా రెట్లు చింతలపాలుగా నెంత, కాల ముండిరో దానికంటె చాలు
గంతలకాల మ్రక్తూ ర్తి నొంగందగు, దీవును; దీనికై శ యింతనింతఁ
బూనఁగా నేటికె? శ బుగుహవాతసునకుఁ, గాలము దగ్గతెఱగాని నీవు
తే. దానికిం గారిణంబవే శ కాని కర్త, నెంతమాత్రము కావు నే శ నెన్న నట్లె
మచ్చరాగ్రమునకొనిల్చి ప్రపంచజేయు, నతనిప్రాకర్త మేయనియాత్మఁడలఁపు.
- క. ఈనియమంబును నైనమె, తా నొనరిచె గాదనుగ శ దానిని దరమే
యేనికి నైనం బొదప, మానకు మే గర్త ననుచు శ నోసూర్యసుతా! 49
- క. మానుము పగఁ బురుహవాతుని, సూనునిపై నశనిపూర్వశుకృతమె ఫలముం
గానంబడంగఁ జేసెడు, నీనెలపున నుండఁ డంచు శ నెఱుఁగుము మదిలోన్ 50
- క. కపిరాజ్యభార్గవియు నా, నెపమున నినుఁ బొందఁదగిన శ నెమ్మిగనెడు నా
దుపలుకు నమ్ముము రవిజా!, వ్యః గతభేదుండ వగుచు శ నర్తిలు మింకిన్. 51
- క. తా నొనరుచు కర్తమునకుఁ, దా నేకర్త నని సమ్మదమ్మును గను న
జ్ఞాని యడిమానియుండుటె, యకా నిల సన్నాన్యమన గృహస్థులలోనన్. 52
- చ మనమున శాస్త్రమందు బహుశమానముగల్గియె సాధుకర్తముల్
పొనరిచి వానినుండి ఫలముల్ గనఁగోక యీశ్వరార్పణం
బని తలపోయునాతఁడె గృహస్థులలోఁ బ్రవరుండు, భిక్షుతు
ల్యనతని మెచ్చుకొండు మహిమోజ్జ్వలై తగుపండితేంద్రులున్. 53
- క. చిత్తము వైరాగ్యంబను, నుత్తమధనయుక్త మగుచు శ నొప్పదయేగిం
చిత్తును సన్నాన్యమ ఫల, మెత్తటినే నీయఁజాల శ దివి సూన్యతమా 54
- క అని తెలియునట్లు చెప్పిన, విని సుగ్రీవుండు రాము శ పీఠించి మహా
త్త! నినుకొ సమాశ్రయించితి, మనమునఁగల గర్వమెల్ల శ మానెకా నాకున్ 55
- క. హితబోధ మిద్ది వానర, పతికృత్యము నైపు మనెడుభావము తోఁచెకా
క్షీతినాథకుమారా! యెది, హితమని తోచునొకా దానినే చేయుమింకన్.
- సీ. మాటలధోరణి శ బాటింప నిక యుద్ధ, మనుమాటలే దనునట్లు తోచె
నని యేమియును బల్క శ కట్లున్న సుగ్రీవుఁ, గని రాముఁ డిట్లును శ గలతనొంద

నేల యూరమునీర్వృత్తి మూర్ఖుల గా, గంభీర నర్తకులు; సమర మూలకూల
ముగ మాటలాడుట తెగనట్లు కల్పిత, అంబదాకం లే న్నదికి చుండు
ఆ దనుచు నిర్వృణేతపు క మన్మథుడొడలెట్లు, న నమగ్నులు సీగరపాదపంబు
గనబడంగలెదరు క మమంబులును నడి, పుష్ప గలు శాంతి ప్రసాద జేయ.

పాదముగ్రీల సోనియెట్లను

- చ చనుమని ప్రోవృహంబు న్నకచుక్రీలల నానలనియె
న్వనచ కాభుప్రేత సహస్యంబు కల్పిత మొప్పు బోయి పి
తెచ్చుచు నృగనాథునాద మనకెన్నగి నొప్పుకంతనానమం
గనబడ, దాని కంగ్రవాము, కై న వాలియను సత్త్వ రంగు 59
- సీ అయిదెనిగి తో గొనరినంబులు మున్నె, కి గొన్నట్టి త్తెచ్చునిని మించి
మూర్తి నిరెను శతప గునూలు న్కొప్ప, దారిరిం, నిల్లువారెయ్యెడు దిమ
పొరుచంబులు చూడబడుతొహలంబ్రతుల్, చెడంగల పొడంగగజిక్కుతనయం
డనుజుని జాను ప్రహరింబులొ నొక్కి, ఘోశంబులొ నొంచి కిడుబడలంగ
తే. జేయ నొచుకి యొర్చియొ క్రీస్తులును, శిరము రావొకి జొరెట్ల కి సంగరంబు
జేయకలక యుడ తెల్లక బిల్లుల పడి, రాశిజానికి క్రిడ సదనము వంది 60
- చ తను గన రామచంద్రుడును కి గమ్మ డు బొవనితోడ రాంగ ని
ట్లనియెను భూపవర్య! సమరానని గొల్తును వాలి మార్కొనం
జనుమని నన్ను బంపి యలక క్రతనూజుడు చావగొట్ట నే
మనకియె యుంటి తానకిమహాశయి ముద్దియె తోచ గింతయన. 61
- చ తొలుతనె వాలి జంపనని తోడంగె బల్కియె యున్న నించుకే
యలంకి యందె యుందంగది క యంబులు కించకయేని కల్ప కా
ర్తుల బడజేసి నన్ను గపిధూర్తము నవ్వంగజేసి తీవు నీ
తలపిదియం చెఱుంగక వృథా యవమానము పొంగితిం గదే. 62
- చ నృపతులలోన మిన్న వని కి నిర్మల శేముషి నొప్పువాడ వం
చపరిమిత ప్రతాపనిధి నంచు సతంబును సత్యవాక్య మెం
చి పలుకువాడవంచు బడసేవకరక్షణదీక్ష బూని యె
ప్పుపరమవిక్రమస్వమున క జొల్పెడు ధీరుడవంచు నెంచితిన్. 63
- ఉ. అంతియకాని శాత్రువకశరాంఘ్రి సమాహానులక నలంగి బల్
వంతల గుందుచుండు నను క వారక చూచుచునుండునంచు నే
నింతయు నెంచనైతి, విధి క యేరికినైన నలంఘ్యమే కదా
స్వాంతమునందు నింక నెది కి సల్పంగ బూనితివో వచింపుమా. 64
- చ. తనువి దశాశ్వతంబని సతంబు దలంతును నిందయకొ న్నవం
బుచు సమమంచు గన్గొనంగ కి బోలునటంచు దలంతు; నైన జ్ఞా

తని గనినంతనే యొడలు శ్రీ వ్రహ్మతాళసునట్లు మండు దా
నిని మలువంగఁ జాలకయ శ్రీ నీలగుల్ విని మోసపోయితిన్

క. రామా! వచింపుమా యింక, నీమది గలయిష్టమేమొ శ్రీ నిజముగ నట్లే
యేమిటకయ వర్తించెడి, స్వామి! పనిచేసి జేయఁ బంపఁ దలతున్? 66

మ హరిదశ్యప్రియపుత్రుఁ డిప్పగిచి జగతావేశతం బల్కు నా
హరినశ్వాన్వయవార్ధిశీతలది యశ్రద్దాలించి తద్భావమున్
సరిగా నాదృతిమై గ్రహించి విమలస్వాంతుం బ్రశాంతున్ నిరం
తరవిజ్ఞానవిచారనంతునిగఁ బంపఁబూనె జేయం ద్వరన్ 67

చ. కిరములు సాచి ప్రీతిమెయిఁ శ్రీ గౌగిటఁజేర్చి దివాకిరాత్తజా!
యరిదృఢముష్టిఘాతముల శ్రీ సంగముల్లెలును నొచ్చెనే కటా!
శరమున వైరిఁ గూల్పుమికిఁ శ్రీ జాలఁ దపించితి నన్ది తప్పుగా
దురుశర మేయఁ జాలమికి శ్రీ నొక్కఁడు హేతువు గల్గె జెప్పెదన్.

మ. పరితాపంబునఁ గుంది సీచనినయఃస్పల్కుల్ మదాత్మన్ గ్రుధన్
బొరయం జేయఁగఁజాల విల్లె పలుకంబోలున్ నీసర్గం బిదె
నరసంఘంబున కంచు నేఁ దెలియుదున్ శ్రీ నాపల్కు లాలించి యె
క్కరణి దోచునొ యట్టులే తలఁపు, మింకన్ జక్క నాలింపుమా. 69

మ ప్రతిపక్షాంతక మైనయంబకముఁ దీవ్రస్ఫూరకోదండసం
యుతిమించం బొనరించి చూచుతటి మీ శ్రీ గుగ్రంబుగాఁబోరు నా
జతనంబం దొకరీతిగా నొడలమఁచ్చంబుల్ కడుం దోచె నెం
చితి ని ట్లీశర మేయి నేగి యెవనింజెం డాడునో యుగ్రతన్. 70

మ. మన మూహించిన దొండు దైవ మనుకీర్తనం బెన్ని చేయంగ నెం
చిన దొక్కం డయినన్ బ్రయత్నమిది నేఁ శ్రీ జెప్పంగ నేలా ఫలం
బును గాంచంగ ననర్హమా ననుచు నీబుద్ధిన్ విచారింపు మిం
కను నేఁ జేయఁదలంచినట్టిది కవిత్వోపాల! యాలింపుమా 71

ఆ. గుఱుతు నొక్కదానిఁగూడిన లనువొప్ప, మగలఁబోయి వాలిమూరుకొనుము
కనకపుంఖశరము శ్రీ కదలింపఁ దత్ప్రీతి, పంచకంబు రాముఁప్రతినఁ గనుము.

క. అన్యతము పచింపలే దనియును జెప్పం బోవననియు శ్రీ నోసుగ్రివా!
వినిపించితిగాజే మును, మనుపంశ భవుండు పల్కుమాట నిజంబొ 73

క. చిత్తంబున ననుమానము, హత్తింపకు చూడు రాముఁ శ్రీ డాడినమాటన్
వత్తుము నీతో మూపుర, ముత్తలపాటొందకుండ శ్రీ నురుగతి బొమ్మా. 74

క. వాలి వధింపంబడె నని, నీలోఁ దలపోసికొనుచు శ్రీ నిర్భరశౌర్యం
బొలమునఁ జూపు మించుక, కాలంబునఁ గోర్కి దీఱఁగా నొనరింతున్. 75

అ. అనుచు పొచ్చురింగియునుజని బంపెయూ, చెంతల మించి మిగుల భగవంతుని
 క్రొలుచున్న యొక్క గజపుష్పికలలె, దేల బంచి లేగు బలచూ మును . ౮
 గళిమునందు వైలగా బంచె లట్టులు, ఉట్టె పైచె, లోన నొక్కచు గుల
 డధిక తేజ మొప్పు శంఖుడు వెలుగందె, బయలు గాంచి మోక్షమును దీన
 అనుచు దీవించి యాతనివెనుకొని చని, యొక్క పొంగుముననొగి ౯ లంక
 ననుజమారులెసహితుడై మూర ఘుమల, యంత గొంధ కిరిగి అనంతమున
 నిలిచి సింహానాదంబు శలయలజేయ, అని నాలించి శతముఖులనయల డల్ల
 గోపసంర క్తనయనుడై శంఖుమీఱు, గలహమున కేగి బుగగగగించియించి
 తాను వినినది తలపోసిలూ ప్రియము, మోక్ష నిర్ణయముగా నిర్వహింపగలనామ
 సమతంబుగ బల్కె నోశక్తి నయ! మద్భుతముల నాలించి మది దలంచి
 ఆ. పిదప నీకు బోలు శ నివేదయ నని యెద్ది, తోచు నట్లెచేయ శ మించు ను
 నీ వొసంగినట్టిదే నల్లభా! యని, చెంత కేగి శలకె వింతనుబల 81
 తొలుత మార్కొని నిన్ను దెబ్బలుతనివడి, బాకెపొయినయనుజుడేర్పట్టణము
 ద్వారము వొగి మరల దుర్రాధిమద, సింహానాదము చేయుట శ చిత్ర మెకద.

అలా తార నాలికి హితము తలపుట.

అ. వింటి రాముడ నెదుర్వీరశిరోమణి, దశరథాత్మజుండు శ తం ద్ర పసుప
 నడవి కేగు దెంచి శ యసురుల ఖరదూష, తాదిదార్జయుల మోహహానమున 83
 ఆ. మిగులకుండల జంపి శ మేటివిక్రమమున, బొదలుచుండి దనుజభ్రాగనాథు
 డోర్వలేక మోస మొప్పు నాతనిపత్ని, సంగ్రహించి చనుట శ చారులనుడి 84
 ఆ. తెలివె నాకు నిన్న శ ధీరవ రేణ్య! దే, వాంశిజనితులైన శ యానృపాత్మ
 జన్తు లటవి నెల్ల శ జానకి వెదకుచు, ఎచ్చి శంపకడ నివాసము గన 85
 క. రవిసూనుతోడ సఖ్యము, శవమానసఖాంతికమున శ బాటించి నిను
 బవరమున జంపి రాజ్యవిభవ మాసుగ్రీవు నొంద శ బ్రతిన నెఱపుటన్ 86
 శ్రీరఘువరు సాయంబున, బోరక సమకట్టి హేతువున దేన నొక
 సారముచెడి పరుగె ల్తెను, శ్రీరాముడు మరల బంప శ జెందినపూన్కిన్. 87
 క. మరలం జను దెంచెను మది, నరయం జనదొక్కొ కారణాంతర మదే
 బరంగంజను నని నీమది, బురుహుతాతనుతా! తలంప శ బోలును గాదే 88
 వెనుకసహాయ మె లేదే, ననిమున దా నోడిపాత శ యప్పుడ మరలం
 జనుదేర హేతు వ్రండం, జనుగడ యిండుక తలంపు శ స్వాంతమునందున్ 89
 క. ఇంకొకమాటను వింటి, శంకింపగ దగినయవిగ శ స్వంతము తెల్పక
 బంకరుహాతుండే రా, మాంకము ధరియించి దుష్టులై అగువారిన్ 90
 పొలియించి మించువిక్రమ, మిలపై నసీయించువారి శ కెల్లం జక్కం
 దెలుపంగ నవతరించుట, పలుకుల నవ్వానిబట్టి శ భావించితేజ్ఞా. 91

- క ఆరఘనాథునితోడన్, నైరము నీకేల? యతఁడు శ భగవంతుఁడె ని
స్సార్కుఁడు నీతమ్ముం డా, ధీరునిసాయంబు గల్గ శ దీనత తొలఁగన్ 92
- క నిను మార్కొన నరుచెంచెను, ననితావాక్యం బటంచు శ భావింపక నా
కినుమోదము చేకూర్పుము, చన మూసుము పనకు నిది ఘోషమయముగానన్.
- ఆ పలుకు వినఁ దీసి“బాలాదపిసుభాషిత” మ్మటంచు మనువె శ తా వచించె
దానినైన నూని శ ఆగువిన నామాట, నిర్జితారివీర! శ నియతసార! 94
- నీ సామదానము లవళజను రెంటఁగాని కొర్యము భేదమున శ దాననైనఁ గాని
ఃని గిండమున న శత్రులు సాధింఁగఁ, జనునంచు శాస్త్రముల్ శక్కుఁడెల్లపు
నివిగొల్ల నీవెటుంగ వె యైఁ దెప్పితిఁ, గార్యభారమ్మున శ గలుగుచుండు
చింతచే నాశక్కు శ జిత్తంబునన్ వెలు,గాఁ దలంః క భీత శ గాఁగ నన్నుఁ
- ఆ దలచు కీపు చేయఁదలఁచినపని మాను, మిద్దిహితమునాఁగ శ నింతిఁ గాఁచి
సంతసించి ధర్మసృణేఁ దెప్పితి విది, చను నొనర్ప నై నసాధ్య! పినుము 95

శారకు వారి ప్రతివచనం విచ్చుట.

- క ఇల నెలయు ధర్మమార్గంబులు నాల్గుతెఱంగులు గను శ బూఁబోడిరొ! రా
జుల కందుఁ జెయఁదగినవి, కల వహ్వానిక వచింతుఁ శ గలఁగక వినుమా 96
- చ. ఒరులకుగాను దెబ్బదిన శ నోర్చి సహాయము చేయఁ జాలుటన్
దరుణిరొ త్త త్రియుండనఁగఁ శ దాఁ జను; నాతఁడు వైరివచ్చి సం
గర మొనరింప ర మ్మనినఁ శ గా దివికాలము దానికంచు నె
వ్వరుసను జెప్పరా దని యభంగురరితి స్మృతుల్ వచించెడున్. 97
- ఉ దానికిఁ గాల మిద్ది యని శ తక్కినకష్టము లేన్నియుండినం
గాని వచింపరా దనియు శ త్త త్రియుఁ డట్లు వచింపఁ బాపసం
తానము చుట్టుముట్టియె యభంగురరితుం బొనరించు నంచు నో
మానిని! పల్కుచుండు స్మృతిమండల మొతయు శ్రద్ధమీఱఁగన్ 98
- ఉ నీచనినట్టి వేటునుడేనిం బరికించితి రాముఁడే ననున్
జేవచెలంగఁ జంపునని శ చింతిలనేటికి? రామమూర్తికే
నేవిధమైన కీడు నొకరియంతయుఁ జేసినవాఁడఁగాను ద
ద్భావిభుఁ డేల చంపు రవిశ్రుత్రునికై యిటు లెన్నఁ జెల్లునే? 99
- మ. జలజాతుం డని రామునింబలికి తోసాధ్య! యదే సత్యమే
గలఁగం గారణమేమి? ధర్మముఁగదా శ కాపాడుదై వంబు నా
వలనం దప్పొకయింతలేనియెడ న్నాశంచించి చక్కాడఁగాఁ
దలపోయం దగునంతయల్పమతియే శ తస్మి! యదే ధర్మమే. 100
- మ. ధరణిన్ ధర్మము నిల్పు బుట్టినకృపాధాముండు రాముండు మం
దిరమం దూరకయున్న నన్ బిలిచి మ్రొందెంపంగఁ దాఁ బూను నేఁ

- దరుణీ! భర్తకు నిల్పుమార్గ మిది యేతన్నామం తెల్లది
జరియింపంగగునంచు తెల్పినటులౌఁ బోల్చులు నీవాక్యముల్ 101
- చ హరియవతార మెత్తి యిటులందఱు భర్తమునడి చంపునే
స్థిత సభర్తమే కనును శబ్దపైచి బేమిక నిట్టశంకిల
బురికొలుపంగ నెమ్మని శబ్దానకుమా, నిరంధాభిమం శ్రీ
హరి వధియింపఁబూనఁడు తనంతన యాతఁ డెటుంగు నెల్లన్ 102
- మ. తనయిల్లాలిని దష్టరాక్షసుఁ డెదఁ శభర్తంబుఁ జింపింపజే
చనియెన్ బల్లిని గొంగు నం చనితి; వీరచంపం బిట్టంబయనా
ననవచ్చుంగద! యట్టిచో ర్కనునరుం శడరాత్తజున్ జేను పీ
మనవచ్చున్ ననుఁ బిల్వనంప యిది యిట్లంఘం చిగంజెప్పినే 103
- ఉ. రావణుఁ బిల్వబంచి యిటు శరామునిఁబల్లిని నెచ్చు కొప్పునే
యావిటుచేసిన న్నగరెతయెల్లరు దేవిని దెచ్చియిచ్చి యీ
భూనిభు వేడుకొమ్ము కృపఁబూని నినున్ శరణార్థివంచుఁ బెం
పావహిలంగఁ గాచునని శయాజ్ఞయొసంగెద నాన నాతఁడున్. 104
- మ. మతిమంతుండయి జానకిఁ దశరథస్థాపాలపుత్రాళి జ్యే
ష్ఠతఁ బెంపొందెడు రామచంద్రు పదకింజాతద్యయిన్ జేర్చి స
న్నతి రక్షింపుమ యంచు వేడుగద యశమ్మాడ్కిం బ్రయత్నంబు నో
యతివా! చేయక యల్పవీర్యుడగు నీయర్కాత్తజున్ జేరుటన్. 105
- చ. తనదురనస్థ కీడయినతద్దురవస్థను వీనులారఁ దా
పినుటయెకాని సత్ఫలము శ వేవిధులం దలపోసిచూచినన్
గనఁబడ దించుకంతయును శ గల్గునటంచు నిఁకేటిమాట లా
జనవతి తన్ను మార్కొననిశౌర్యసమగ్రుని నన్నుఁ జంపునే? 106
- ఉ. తమ్ముని ప్రోత్సహంబున హితంబు తలంపక నన్ను మార్కొనన్
నెమ్మది నిశ్చయించి ధరణీపతి పుత్రుఁడు వచ్చెనేని రా
నిమ్ము; ఫలంబు తోడనె యనింద్యచరిత్రత వీడిపోవఁగాఁ
గొమ్మరొ! కాంచు నన్నెదిరికోల్పడకుండునె శౌర్య మెవ్వఁడేన్. 107
- చ. అని హితమారఁ జెప్పిన నితంబిని యేమనఁ జాలకుండఁ జ
య్యనఁజని ముష్టిఘాతముల శ నంగములెల్ల నలంగియున్నఁ జే
కొనినపరాక్రమంబునను శ గుండుచుఁ గుండనియట్లు లార్చునా
యనుజుని జూచి సిగ్గెడలి శయాహవముం బొనరింప వచ్చిజే 108
- మ. ఫలముం గాంతువు లేర తమ్ముడ! మహాభాగ్యంబు నాకబ్బె నం
చెల్లమింబొంగెద యుద్ధభూమిని రవంతే నిల్పు మం చుగ్గుడై

పలుకులే రామని మాంక్రొనన్ పవిత్రజాడందన్ బాహుబలంబూని యి
మ్ములఁ గీరొండఁ దొంగంగె, నిన్విధిని దశస్థుండన్నయన్ బోలంగన్, 109

—శ్రీరామయ్య నానిని వధించుట. ౧౧—

గ. కాలము ప్రస్తావనాట, పశులకాంతుని బాణము తీవ్రదూహముం
దలచి తూమున నదిలఁ గానయి పైకుబితెన్ గృహభిన్ను
క్రాంతింబర ముని త్తమున గాఢమడగ్ని సముద్భవిల్లి యిం
కేల శమంబు వాలి నిపుడే విధియింపు మటన్న యూహలే 110

ఉ. మానసమందింఁ దోచె ననుసమాసము వీగుము రామభద్ర! యీ
హావయఁ డీయసంత నిలకనందగ గీపుసు బాణమోక్షణం
నీనిముసంబునం దగినదేవునఁ జేయమటంచు గర్త మెం
తే నినదంబు వీనుల వదలెల్లొ పినంబడఁ బల్కెఁ బూనికన్. 111

చ. కరుణను జూడఁగాఁ దగినకాలము కాదిది తీవ్రమూర్తివై
శరమును బంపు మయ్యగియి శ శక్రతనూజుని గావఁబూనుటొ
వదలర! వాని పొందఁదగునాఁకము దాని నొసంగుటేకృపా
వత గనంగఁజేసినటు శ పద్ధతి దీని సమాశ్రయింపుమా 112

చ. అను నశరీరవాక్కులు క్రమాగతవాక్కులుగా వినంబడక
మనమున లేని శోభ మణుకమాత్రమురేగ నొనర్చి కన్నుల
గ్నిని గురియింపఁ బూనినటు శ కెంపుడనంబు నహింసఁ దీవ్రప
త్రిని గ్రహించి బ్యాలతకఁ శ దేకునఁ గూర్చి సురేంద్రపుత్రునిన్. 113

ఉ. చేతమునందునిట్ట కృపఁచే గ? దేహవిముక్తిరూపభ
వ్యాతతభోగభాగ్యవతతానుభవప్రద నాకలోక మి
ట్టితటి నిచ్చువాడఁ మది శ నేమియుఁ గుండక పొమ్ము నన్నెడం
ప్రీతిఁ దలంతు వందు నురరీకృతభోగుండవై క్రమంబునన్ 114

క. అని హిత ముపదేశించువిధిని బాణమువై చె నదియు శ భీరవరుండొ
వనచరపతియుఁ మును బొచ్చెను దానం గ్రిందికొరంగె శ జెచ్చెర నంతన్.

క. ఇది నిల్వఁగూడ నిచ్చ, సకలజ్ఞఁ డెఱింగెనేని శ సమయింపక యూ
రక విడునఁ డంచుఁ దేజం, బొకయింతే నిల్వకేగె శ సుదృఢ మొప్పన్. 116

క. పొడవ మాతేజోయుతి, నేరికేనేఁ దెల్పకుండ శ నెదో చనియొక
సారంబు వదలె నంగం, బీరితం బడినవాలి శ యేమి పలుక కే 117

—అది వారి రామని బ్రశ్నించుట. ౧౨—

ఉ. ఒక్కముహూర్తముండి తనకోపిక యించుక రాంగఁ జేరువం
బొక్కుచునున్న సోదరుని శ భూమిరుహంతరసీమ పీడి త

- న్నక్కడ జూడఁ ద్విచ మరవల్తుని రాముని గాంచి నీననం
జక్కఁ గొలంగఁద్రోవి గల్గెల్లెలు ముగ్ధుల నొంగుచుండఁగన్ 118
- చ అశుభమనీతి రాద్రుభము శ నాచారణముల సుగతయై గొల్తు
లను గనకుండఁ బ్రేమ, ప్రకటల్లబ! రాద్రుభ మ్మనీ
టమగటె పగల వాల్చి పాప పడగల బూని యెగెగొ మ్రుది న
న్ననిఁ బడ నేసిగాఁడెను పాపవల్గ్భవ మ్మొలకల పాప సోచిలన్ 119
- చ పరువుర నిలకఁ బడినెడ శ నెకొ మఱుంగఁనమండె శిశ్రువూ
శరము నన్నుఁ గొల్పెతివి శ శిశ్రువునునం గొనెనెడ నేని భూ
వరులకు ధర్మమందు నుపక రబడఁచున్న దె చెప్పఁజాలుదే?
యరసిన నిద్రి లోకమున శ నాచుణం బన గొనఁబుద్ధిదే? 120
- చ. తెలుఁగఁజాలుదే నానెత్తి ప్రయమె అనఁగన్ పల్కె యెం
దిల ముగ వీచుహాన్తు శ బురజేయెనరిచిరిగాదె యెందు నీ
కలుకుల నే వింపలఁతు శ బంక భుండ్ యిటుఁగెలు నీ నా
బలమహనంశ నారినిభవం ద్రుండె ఎంచు బ్రసిగ్ధి గాంచిఁచున్ 121
- చ పితరునిమాట వాఁడు విభీతమృగాక్షినిగూడి కాంచున్
మతియుతు తొననన్ దళసిమాడ్కిని దెట్టుడు పెంటరాఁగ వ
చ్చి తిరుగుచున్ మనీశ్వరులు శ చేరి నుతించుచునుండ నిద్రియుం
గృతక మటంచెఱింగియున శ దెట్టులు చేసితివో వచింపుమా 122
- క. తన కపకారముచెయని, మనుబుని రిపునైన నెప్పుమాక్కొనరా దం
చనుదురు విద్యద్యులు చ,చనమ్మ దానిన్ వినంగఁ శ జాలవయేమో? 123
- క. రదనములు నఖము లస్త్రసముదయముగాఁ బోరు కపిసమాహమ్మును ని
న్నుఁ దలంపకుండు దానిం, గదనము చేయకయె కొట్టఁగఁ దగ వగునే 124
- క విరథుని పథికుడు మార్గణవిహితుని ధనుర్ధరుండు శ వేడుక కే సం
గరమునఁ గొట్టఁగరా దను, పురాణవాక్యములనైన శ భూః! యెఱుంగవో.
- మ. నిను నిందింపక నిన్నుఁ గానక రిపున్ శ నేమాక్కొనన్ రాఁగ నెం
దొ నిలీనస్థితిఁబూని నింద్యమనియే శ యూపింప కారీతి న
న్ననుకంఠన్ విడనాడి కొట్టితివి బాణంబుం బ్రయోగించి యే
మనవచ్చున్ నిను డ్రిత్రవంశగురుమర్యాదాంతికా! రాఘవా! 126
- చ సమరము చేయుకోర్కి మదిఁజాలఁగఁ గల్గినవాడవైన యు
ద్ధమునకు రమ్మ వాచి యని శ దర్పమునూనియె పిల్చియున్న న
స్త్రములును నీవు నింతకును శ ధర్మనియింట వసించియుండు వే
షమునని విక్రమాధ్యుడవు శ సన్నతపాత్రుడవే తలంఁగన్. 127

ఆ. ఎదుటనిలిచి యుద్ధ శ కులచేయవు రామ! చేసియున్న నీవీచిత్రశౌర్య
మస్తదీయబలము శ నశిలలోకములకుఁ, నెలిసియుండుఁగాదె శ పలుకు లేల. 128

చ నరపతివేషమూనితివి శ న్యాయము దూరముగాఁగవై ది తీ
వరిజనమగ్ధుండ వసుశూనుడి మిథ్యయటంచుఁ దోచె భా
స్కరసుతుపక్ష మూన ట యశసంగతమంచుఁ దలంప నైన సం
గరమొనరింపవేల? నృశకాంత! భయంబు సమాశ్రయించితో! 129

తే. ఒరునితోఁజోరచుండలగఱనొకట డాఁగి, శరమునకధించితేవాలిశౌర్యమొంది
చెప్పుమని యెవ్వరేని ప్రశ్నింప నేమి, బహిలుకలుకుదువో యిప్పుడలుకువిందు.

ఉ పౌరుషమున్న సంగరముఁ శ బూని యెవనగుటమేలుగాని థా
తీరమణుండవై వినినాశీగులు స్వయంగఁ బొంచియుండియే
క్రూరశరంబుపై చి వృత్తిఁ గూఁగఁజేయుట పాడియయ్య! ము
న్నేరును రంజి ల్లిభవని శ యెన్నఁడు చేసినయట్లు వింటివే. 131

చ. కులగుగి పో విశిష్టుఁడ మి శ గ్రూరపుఁగార్యము దీనివిన్న ని
న్నలుక శపింపకున్నె? యిగి శ యర్హమే? చేసితినెర! యంచొగిం
బలుకులఁ బ్రస్తుతించునని శ స్వాంతమునం దలపోయఁ జాలుదే
తొలఁగె మదాయు వింక నినుకదాతిన నేమిఫలంబు రాఘవా! 132

ఉ. చెప్పెనుగాదె తార యనిశేయట మూను మటంచు ధర్మముం
దప్పునె రామచంద్రుఁ డని శ దానికి నుత్తర మిచ్చివచ్చి యా
తప్పునకుఁ ఫలంబు నిం శ ధర్మవిద్యముగాఁగ నొందితికొ
జెప్పెడిదేమి యింకఁ గడుశ్రీశ్రుమ చేహముఁ బాయుఁ బ్రాణముల్ 133

చ అనిమొనఁ జచ్చుటే సృపులకక్ష్మాను దానినె కోయచుండు రా
డ్డునులు; తలంపు నాకయిలె శ కల్గియొయుండు, సతంబు తమ్మువం
క నదియొ కల్గియుండిన నిశకామముదంబును జెందియుండు, వం
చనమొయి బాణమేయ నిటఁజచ్చుటకే ది రపిల్లెదక వదిన్ 134

శా. వీరస్వర్గముఁ గాంచఁగోరుదురుగా శ వీరాగ్రణుల్ యుద్ధమం
దాదూఢస్థిరశర్త మబ్బు మృతియే శ యబ్బంగ నాఁయెడకొ
క్రూరంబో మృతియలె, దీనికయి నాశనం జింత లబ్ధింగదే
ప్రారబ్ధం బది యెట్టులే ననుభవిం.ంజేయు సండుత్తముల్. 135

మ. తనయుంగూరిచి ప్రేంపసిం గుణించి సంతాపంబు నేనొంద భో
గనికాయంబు తొలఁగె నెచు నెదలోఁ శ గానంతయే జింతనొం
దను శౌర్యంబునఁ బోనచో నహితదుర్దాంతాంబకౌఘంబు చ
య్యన తొమ్ముం బగులెంపఁ జావమికి నశత్రుంతంబు దుఃఖించెదన్. 136

- వనరపతి! యిది నీ దుని, రాగాసీనపురాని సన్నర్పితే, రానాం! యే నెలపునలైన సుంద, కలంనముల నెలపునల సుందనిగ గుణున్నే? 137
- క అనినచి ముందుల నిశే, సుచామూడ నీ రి, నాత్త, నల-సు, రమణ గనుచుం గిన్నుల జలములు, ననీడి థాంలగు బ తానలనకియగు పేస 138

అ) క్రిందను వారి కలెత్తుము ముందు.

- ఉ రాముడు వాడేమట్లు లగ్నం ముందుగా నెలంగ రంగు నే కూరినజాలి గుండు తనపం గల ముందుల ముందు వాంముగామి నెంచి కల నెల్లము ముందునీడి తి ద్దాదు శాశిగుం నలగి కెల్లము ముందు నెంచి నిర్విధి 139
- క పిను! నీకు నిర్విధిని కెల్లము ముందు నిర్విధిని వ్యవగతి లెన్మము నుండు బసి ను నెల్లము ముందు నీ కపక్తితే శానా డి నను క నానా ముందుల నీ నానా, నీ దుపలుకు నిర్విధియము క నానా కెల్లము ముందు నెంచి 140
- తే వగచువానికి నెల్లము ముందు, నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు కునియెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 141
- క పలుకింగు బూనితే నీ, నలుకుల నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 142
- క వరబుద్ధి మున్విధముల, లెన్మము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 143
- మ నను నిందించిత నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 144
- క. ఒకపక్షమున నీకు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 145
- క. మతిడలచుకుము చక్క వి, తమగు; సుగ్రీవుల నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 146
- క. చేకొంటి విద్ది ధర్మం, బేకొంటి నగుచో చాచుదే నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 147
- క బలిమిని గ్రహించిన నా, నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు నెల్లము ముందు 148

- చ. పతియొకచోటఁ గష్టములపా లగుపండఁ దదీయ పత్ని యె
ట్లితరునిగూడి భోగముల శ నిష్టగతికొ గనుచుండు నట్టియనుకొ
సతతము నాథునికొగుణిచి శ స్వాంతము పొక్కఁగ నార్తినిొంద నే
వితమున దానితో సురతశృత్త నెసంగఁ దలంచినాడవా? 149
- చ. దురితములందు నెల్లఁ బరతతోయరుహఃక్షిని బల్కిగొంటయే
పరమ మటంచుఁ బల్కుదురు శ పండితు, లయ్యది నీ వెఱుంగ వం
చరయఁగఁజాల; నట్లయియు శ నాటను నంటనె యుంచుకొంటి వా
ద రితఫలంబు నొందఁదగుఁ శ దోడనె కాపున నిన్నుఁ జంపితన్. 150
- మ. ఇది నీకేటక? నీకుఁ జేయఁగద నే శ నేబాధ యం చాడెదో
యది న్యాయ్యం బెటులైనఁగాదు; నృపు లశ్వాయంబుసాగంగనో
ర్వదరం బెట్లగు నట్టికార్యముల సంసర్థింపివ ట్లొజ్జుమీ
పెదకంఁగాఁదగు వాని యిత్తమున దోర్విర్బంబు గన్పట్టఁగన్. 151
- మ. తనరాజ్యంబున నట్టివే జరిగినం శ దాల్చిం గొనంబూన కొ
య్యన నప్పాపులఁ జెండి యుర్వింబు న్యాయంబుకొ స్థితంబు గాం
చను జేయందగు నట్లుచేయనితీతశ్వామిం దదీయాఘమే
ల్లను బ్రాపించు నటంచుఁ బల్కు స్తృతులెల్లకొ వాని నాలించుచున్ 152
- చ. ఊతిపతినయ్యుఁ బాపితతి శ శిశు యొనర్పక మాననేర్తునే
శతమఖపుత్ర! నీ విపుడు శక్షాపతి వెట్లని యందువేమొ మా
క్షితి భుతుండె యెలెడిని శ జెప్పెద నే వనరాజ్య మేలఁగా
నతనియనుజ్ఞ నొందిత నశ్వార్య మదొంగద యెట్టివారికిన్. 153
- మ. తనదౌధర్మము సల్పనట్టికుజనుకొ శ దండించునాతం డదె
వ్వనినైనకొ విడువండు శాస్త్రహితముం శ బొటించుఁ దప్పన్నచో
ననుజొం దంచును లోఁ దలంపఁడు కడుకొనన్యాయంబు రక్షింపఁ జూ
చును గానకొ వనరాజ్యభాగమున కేళుండంగదా కీశపా! 154
- చ. పురముననుండి పోదరుని శ పొమ్మని త్రోచి; విట్టి వెన్నఁగాఁ
దరి మేటులొ, మదీయమగుఁధర్మము నే నెఱవేర్చినాడ; సం
గరమున నిన్ను మార్కొనక శ గాఢశరంబునఁ గొట్టరా దటం
చురుతరధర్మముం బలికేతోకపినాయక! వెక్కురీతులన్. 155
- చ. మనుజుల కుండుధర్మ మది శ మానఁగరానిదెయ్యాను; నీవనకొ
వనచరజాతి నట్లగుటఁ శ బల్కఁగ రా; దిది త ప్పటంచు; థా
త్రిని నృపులెల్లరుకొ మృగతీతిం బొలియింతురు పొంచి వేటయం
దని తలపోయు; మీయది సకలమంతధర్మ మె యెన్ని చూచినన్. 156

- నీ. మృగములఁ బడుల శ చ గిబిల్పు యుక్తము, చేయు నాచా మిఁకొనిగెద వె
యే కామం దైన శ నిష్ఠైకాంశుట్టు, ప్కం ధా కం డ ము లేదు, శీ ప్కం ధా కం డ ము
ధాత్రీ కతులు వెంట్రుకుకుంబునం వోయి, మృగముల నెల్ల శ సేగిచి యిగిచి
చంపుచుందురు; తదాచార మేనుంబూని, యెవరి చెవార, సీత్రము గలంప
ఆ విటపమృగమవొట శ వేటపందలిధర్మ, మాశ్రయించినాడె శ సద్వి దూప్య
మనఁగరాదు, ధర్మ శ మాశ్రయించినచున్న, చూడు టుయ సకుదోషమెదు
చ తొలిజనిఁ జేసియున్న స్మృతదూహిత్యము లీభ సంబునక
బలువిధులక నగంబొరయఁ శ బట్టుకలం దొనిరింప నొక్కనిక
బలుకుల నిండ నేయుటయుఁ శ బౌపమె కాని ఫలం ప సుంతయే
గలుగునె తల్ఫలంబుఁ గలఁగంబడకే భువియందు తొప్పగా 168
- మ తమదుష్కర్తమె ఁదుఁ గూర్పు; నపు డాత్మం జింతలంగా ఫలం
బమరంజాలునె, చేయునప్పుడు మహాహర్షంబు తద్భూరిక
ప్రము ప్రాప్తింక దుఃఖముక గనుట యజ్ఞానంబునంగాదె, చి
త్తమునక సుంతదలంచి శాంతగనుమా శ చాచక సుఖం బ బృతున 169
- చ నరపతిధర్మముల్ లెలెసినక నను దూఱఁగవచ్చు గాని వా
నరపతిధర్మముల్ తలఁచి శ న్యాయము కా దిది యంట ధర్మ మె
క్కరణిగుక, స్వకీయఖిలీకర్త ఫలంబులు పొందానల్ల తీ
వరపడి యొక్కనిం బగరవచ్చునె యిండు యెంచిచూచుమా 160
- చ. మనమునఁ జింతనొందకుము శ మానవు కర్త ఫలంబులొంద కె
వ్వనికిని నై జ; మియది స్వవర్ధితభూమియవాంబుఁ దాను ద్రుం
పనుజను నే? సహోదరునిభార్యను బల్కిని గొంట ఁప్రచిం
తనుగడఁబూను; మయ్యదియె శ దానికఁ బాచితమాఁగపీశ్వరా! 161
- క. తన చేసిన పాపములను, మనమునఁ దలపోసి యొక్కమా ఆకెక నిటు చే
యను నేనిని దృఢనిశ్చయ, మునుబూనినఁదఱఁగుఁ గొంతమునిమత మిదియె
- క దీనిరహస్యం బిదియే, తా నింతకుమున్ను చెసినదానిఁ దలంపం
బూనని యాదుష్కర్తవి, తానము మది నెన్నుచుఁ బరితాపముగనుటన్ 163
- ఆ మరలఁ జేయకుండు శ మతిగల్గునదియె కా, పలయుఁగా దెగుణముగళితమగును
దానఁగొంతయనుట శ తలపుమంచిదిగల్గు, పలయుననుట యొకఁడేవాంఛితంబు.
- క. పరమేశుండు కరుణాంబుధి, పరితాపముగనుట నింకఁ శ బౌపపుఁబని యే
తరుణమునఁ జేయ ననుటయుఁ, బురుషునికుం గల్గునేని శ పూతాత్మనిగన్ 165
- క ఒనరించును; గావున నీ, యనుజానివిషయంబునక దురగ్రహమునఁ జే
సినయపకృతి మది, దలఁపుము, చన దిటుచేయంగ ననుచుఁజాలఁ దలఁపుమా

- క దానం జేసినపాపము, తానుగ నశియించు బుద్ధిధర్మం బిదియే
కానం గపిరాజా! వగలబూనకు మింక నన్ను దూఱిపోలునె చెపుమా 167
- క మృతికాలము చేరువ కా, జతనం బెన్నినినో చేయఁజాలినవానికొ
మఱఁడలఁచి ప్రాత్రహించును, ధీతి.గర్భ మెయంచు నెఱుంగునొత్తమునందున్
- క తునిభము చక్క నెఱిగిన, నేవానిం దూఱుబుద్ధియే పుట్టదు సు
మ్రోవాన రేంద్ర! కోపం, బాంధవ్యం నీకునుడుల నాత్మంబొందన్. 169
- ఆ ఇంక జేయఁదగిన నేనియేనుండినఁ, బలుకవయ్య చేయఁ బాలుపడుదు
నాయువేగఁబూనఁ జేయంగఁగలవె యీ, తరుణమందెయొంచిన దానిఁజెపుచు.
- క. మగతాంతము వైరం బను, పురాణవాక్యంబు వినవె న పురుషహితసుతా!
సంజనితాత్మజు నొవరు పీనింజూడు బుద్ధి నధర్మముఁ జెపుమా. 171
- ఆ వగలఁ బోగులువీనిఁ దగుమాటలం దేవు, మింక జేయఁదగినదది యటంచు
నాజ్ఞచేయు మీతఁ డద్దానిఁ జేయఁడే, జేయువాడఁదగినశిక్షఁ బూన్కి
- సీ. రాజధర్మంబులనోజఁదెల్పఁగ నీది, సమయంబుగాదు నీస్వాంతమందు
నట్టికార్యంబుల నెట్లుచేయఁగఁ దగు, ననితలంచితివొ వానిని దెలుపుము
సహజస్తునకు వాని. నజ్జగఁగా నట్టులే, చెయంగ నేనాజ్ఞనీయువాడఁ
దెలిపితి ధర్మ మీతెఱఁగుననుండు నం, చారాముఁ డనునయఃమలరఁబలుకఁ
- ఆ దెలివినొంది వాలి నధీవిభవం బొప్పు, జెంతనున్న రామునవింతరూప
మట్ట చూచి భక్తి యప్పు డుప్పొంగఁగ, నిట్లు వినుతిచేసె నహిత మటంచు.

— నాలి రామునినులించి కర్తవ్యముంజెల్పుట. —

- మ. ఐనజాతా! భవగీయత త్వ మెఱుంగఁ నాంభింప కజ్ఞానతకా
నిను నింపించితి నీమహాపృథ్వీ మనన్నింపం దగున్ దీనుడకా
జననం బిద్ధి జగంబునకొ మరల నేరచందంబునంగాని లే
క నితాంతస్థిశర ముం గనెడులోకిం వీయవే సత్కృపన్. 174
- మ కరుణావార్ధివి జ్ఞానమూర్తివి స్వభవక్రతాణసంక్రీడనా
దరముం గాంచుమహానుభావుడవు శ్రీధర్మస్ఫూర్తి నేనన్నయ
ప్పురుషాత్మల్ మదిసైఁచి నాదురిత మెఱ్ఱంగికో నశించుకొ మహా
పురుషా! యట్టికృపం గనంబటచుచుం నాతాత్మగా జేయవే 175
- క శరమిది నీపావనకిర, సరసిజముక్తంబు నన్నుఁ నజ్జగఁగఁ దాఁకెకా
నిరుపమభాగ్యం బిదియే, పరమాత్మా! ముక్తిపదముఁ నబ్రపింతు నికన్. 176
- క. అసువుల వదలెడునిత్రణి, బిరుహానయనా! సమీపకృద్విగ్న నీవుం
ట సమధికమోద మొదవుకొ, గసిదీఱఁగఁ దిట్టిచాడఁ నగనుకఁ దదఘముల్.
- క. నను బాధింపఁగ నేరవు, తనిసితి నీలలితవాక్సుధాధారలచే
మనసోగిఁ దృప్తి గాంచెను, వినుమా నాప్రార్థనంబు నవివరింతు నికన్. 178

- నీ ప్రాణాళికంశు నాశ, ట్టియంగదం డధి, కుండుగా నా కెప్పుడగు హఠాన
నతనికి నేమియు ననుజుమూలంబున, గీడు మూడొకయందొకజూడనలయు
నినియె మనశ్చింత నను విన్నవింతు దీనినినినిచివల చాగనవనయింక
గనబడకున్న నందచనిచున్న ము రామ! కారగు నుస్వాంత న భక్తినిరంత
లే దానిమానసమన్య నత్యంతకోమలము నులల నుండి నాగెనెలలాడి
యొర్వజాలయ గాన సహజోదయంబు, ఎనిచలలంబు నున నశ్శశ్వవొనగుము
కి తనయుని నంగిదా లలచరా, బులు వేయంగల డిట్లగింగు న క్షేత్రధిని! పా
ననతావకకరసరశిబ, మున నున్న పృథంబుల్య! న భూతలలల్య! 180
వ ఇంక విశేషించి కలుకజాల నని తన్నుం జూపమిచ్చ వాని గాంచి ను
చంద్రుం డిట్లనియె 181
చ శతమఖపుత్త! నుంజయను న సుశయ మొనగు నీకు న్నెన
మృతమగు నట్లు చేయడగుమాడ్కిం బ్రయత్ని ముచేయువాడ దు
స్కృతములు నిన్ను నంట విడిక న గేవల మోపమ నీగుం గల్గునీ
సుతులను భావ్యమౌ చగలక న బొక్కి లుంకయిండల దేర్చుమా 182
మ అనుచుండక దపనాత్మజుండు కలునాథాజ్ఞా దలందాల్చి పా
ననసోదర్యపదద్వయంబు ననునద్యంబ్యంబుల మ్రొ
క్కినకైదోయిని బ్లక్తి రాతిగిని దుఃఖంబంగ నేలా యింక
మనుమీ రామునినాశ్రయించి కపులక న మన్నించి యోతిమ్ముడా! 183
ఉ అంగదు నాదరింపుము, ప్రయోగంగన దారను గావింపు, చే
యంగల కార్యసంతతి మహామత రాముండు చెప్పినట్లు చే
యంగల గడంగు, చంద్రుల మహాదరణంబున జూనుండు నీ
కుం గడంగూర్పువారలనుగూడియె మంతన మెప్పు యుమా 184
క అనునంత నంగదుండును, ననితామణి తొరయుం బ్లయంగ బలంబుల్
చుచుదేర నూటపించుచు, ననజాతుని రామచంద్ర న వడలనిధ క్షిప్ 185
క. పరికించుచు భ్రాణంబుల, శరీరముం బొలలజేసి న శాశ్వతపదముం
జొరక బోయెను, శ్రీరాముని, కమణం బడయంగరాని న కలుములుగలవే! 186

— సుగ్రీవవట్టాభిషేకము. ౪ —

- ఉ అంతట రామమూ ర్తి తగునట్టులె యెల్లర నూటడించి లో
కాంతర మొందువారికిం బ్రయం బొడంగూడెదభంగిగర్తమా
నంతకొంతలేనియటు న లక్ష్మభక్తుం డొనరింకజూచి యిం
కింతయు నాలసింపదగ న దెల్లియ రాజ్యకదంబు నొందనౌ 187
క అని కపినాథున క త్తటి, ననుజ్ఞనిడియెం గపీంద్రుననుగొనచివు లా
వనజాత్తవంశభూషణు, ననుమతి నభిషేకమునకు న యత్నము చయన్. 188

- క. తపనాత్తజుండు రాముని, కృపగని సౌమిత్రిరాగ శ నేగి పురమునన్
గపులెల్ల సమ్మతింపగఁ, గపిరాజ్య మహాభిషేకకలితుం డయ్యెన్. 189
- క శ్రీరాముడు మానద్యయ, మారమ్యమహీధ్రవరగుహావళి నుండన్
దారావతి నుగ్రీవుం, దారూఢసుఖంబు లొండ శ సస్పరియందున్ 190
- క. నివసించుచుండె; శ్రీరాఘవు కావ్యముచేయుతలఁపుఁ శ గానక కామం
బసరోధింపగ దృక్పా, టగమంతయులేక మిగులఁడక్కరి యనఁగన్. 191
- చ. అనిలతనూజుఁ డప్పుడపు శ డాలెఱుఁ గించుక చెప్పి చూచినన్
ననిశలగోష్ఠినుంట సుఖవర్ధితమై మనసుంట దానినిన్
వినఁగఁ దలంఁడయ్యె, రఘువీరునిశౌర్య మెఱింగియుండియున్
వినరుగదా హివోక్తులను శ వీఱిఁడులెల్లఁ గృతఘ్నులౌటచేన్ 192
- క అరుదెంచె శరద్ధాత్ములు, విరహాగ్నుల మండఁజేయువధిధమున నంతన్
బరికించి రాముఁ డంగఁగఁ, బరికిం జని లక్ష్మణుండు శ భూతభయదుడై. 193
- వ రాజమంకిరంబుఁ జేరి మహాగ్రహంబున. 194
- క ఎచ్చటనుండును గపివతి, సచ్చరితుం డతఁడుకాఁడె శ శతమఖతనయుం
డెచ్చటనుండఁగఁ బుచ్చెన్, యచ్చటులశరంబు రామునంతికమందున్. 195
- క. నాలుకలు గోయుచున్నది, యీలో నాఁకలినిదీర్చ శ నేదియులేదే
చాలఁగ నేచెడుశుత్తని, యీలోచింపఁడు రవంతఁయైన రవిజుడున్. 196
- క. తెలుపుడు నారాకను భా, వ్యలతోడం గూడియుండున త్తరుణము రా
దిల నింక నతని కనున, పులుకులు విని పోయి తెలుప శ భయము పొడమఁగన్. 197
- ఉ తారనుబంపి లక్ష్మణుని శ దారుణకోప మడంగఁజేసి చే
కూరినభక్తి రఘువునికూరిమితమ్మునిఁ గానఁబోయి యా
శ్రీరఘురాము కావ్యమును శ జేయఁగ నెంచియె పిల్వబంచితిన్
జేగుడు రింతలోనఁ గపశేఖరు లిచ్చట శౌర్యమేర్పడన్ 198
- ఉ వాఁలతోడ నచ్చి రఘువర్షుని యావతిఁ బంపువాడ; న
వీరులు చూడనట్టి ప స్థలరాజియె యుండ దిల్లెది
గ్వారము నండు నమ్ముఁ డిదే శ నచ్చెద నాపయి శాంతమూని యా
భూరమణుండు కాచునటు శ పోలనచింపు సుమిత్రనందనా! 199
- క. అనిపనిచి మఱుదినంబున, వనచరులంగూడి రాఘవప్రభుఁ జేరం
జని తప్పు నైఁక వేడఁగ, విని రాముడు సంతసించి శ విశ్వాసమునన్. 200
- తే కపివరా! కోపమూననిక్కమువచింతు, విషమహీరుహమైనఁ దాఁ శ బెంచి త్రుంఁడ
జనదటన్న నుడిన్ నేను శ వినినవాడ, నౌట నీకు నెఱిగింతు శ నార్యవధము.

- నెవడును వానిజొంది యింక శ నీయవి కాలును దృష్టి నొంగితిన్
జనమున వీని దాటంగను శ జాలితి నంచు వచింప లే డిలన్ 209
- చ శరణము నీనె; నిన్నె యుగళజాలను, నూఢుడ నన్ను బ్రోవుమా
పరమశివా! యటంచు బలశభంగుల నాభగవంతు నాత్మహృ
త్సరసిజపీఠ సంస్థునిగ శ జ్ఞానయతిం చలపోసి ధ్యానయో
గరతిని గొల్పుటన్న భవకంధిని దాటునుపాయమై తగున్ 210
- నీ తనకుగల్గిన ఘటతటలయం దాసక్తి, బూనకుండుటయె సోపాన మాద్య;
మనుభవించెడువేళ శ నీ మేలున కె తన, కనితలంచుట నిర్వీర్యమగుభంగి;
యారెంటి నెవ్వరె డెంతేని శ్రమంపడి, యభ్యసించునో దాట శ నని కరయ
భగవదారాధనఫలముకొకకల్లు; మూర్ఖాంతరములేదు శ మాననీయ
తే మైన దనినట్లు చక్కగ శ వాన రేంద్ర!, విషయ సుఖములు నన్నించి శ వెట్టివాని
జేసి విడనాడు నెవనినే శ గాసినొండు, నవలనాశుడు దీని నీవాత్మ నిలిపి 211
- క గూఢ సౌఖ్యములం, దే గూఢిమి నుంప కెట్టులే బొందుచు న
ప్రాకృతుడ నగుచు మెలంగుము, శ్రీలితుడ వగుదువేల శ చెప్పగ నింకన్
మ. వనితాగోష్ఠి పొసంగినకొ మనము తదవ్యాపారలీనంబుగా
క నితాంత్ర మనంబు రాశియె యనంగాఁ గ్రాలు దైవంబునం
దె నతికొ నిర్వంగజేసి ప్రాప్తమగునేజే బ్రీతిగా నెంచి నీ
ననుభూతిక లయ మొందజేయుము సుఖం శ బబ్బుక గడు దానిచేన్ 213
- తే మనము చక్కగ నిలువనేర్చిన యతుడె, కర్తవ్యధాశబద్ధుండుగోయండు
మనసు చలతగొంచనిమాడ్కి నిలవదగినదొక యోగమే యనితలంపదగును
- క. మనసునకుఁ జంచలత్వం, బనునది సాజంబ దాని శ నరికట్టుంగా
నచునైనది యోగంబే, యనవలయున్ వేటొకటియు శ నన లే దెందున్ 215
- క. గురుమూలముగా యోగము, పరిగ్రహింపంగ దగును శ బటుతరదీక్షా
నిరతిమెయి నభ్యసించగఁ, బగమఫలం బబ్బు; హృచ్చుపలత తొలంగున్. 216
- క వేదాంతవాక్యపరనము, పోద్రోలును జపలత నని శ పోరాడుదు రా
వేదాంతులె యోగంబున, నేదియె తెలియంగ లేమి శ నిటు లను తెల్లన్. 217
- చ. గురువు యథా విధానమునఁగూర్చెడుశిష్యుడటంచు యోగ మె
క్కిరణిగ నభ్యసించనగు? గానిపథంబన నెద్ది? యందు నె
వ్వరునఁ దదీయచిత్తగతీవత్వము? వీనినెఱింగి తెల్ప నా
దరమున నట్టులే గురువుదాపుననుండియె యభ్యసించనొ. 218
- నీ. గురువు తెల్పినయట్టి గుఱుతు తప్పకయుండ, సంతతాభ్యాసనిష్ఠను వహించి
శిష్యుడు విసుగునేఁచెడక యయ్యది, సిద్ధి నొందినదాక శ చెలగుశ్రద్ధ

- నభ్యసంచుచు దనకయంతఃపరణచంబు, అత స్వానుభూతి నేవిలమున దగి
యున్నదంచు నెఱింగి నమన్న నమూలంగ, నది సిద్ధి నొందు ఎప్పుడత మల్లె
యభ్యసించుచు జుచలత్యాగింపిత, ముగ మనస్సుం గునె త్తఱిదగునటుఫలి
యించె నిప్పటి కయోగ నమంచు నెంగి, భ్యాననిష్ఠ నేవింపనొ దైవము దమి
- క ఈపథముమాని వేఱొక, కాశమున వనసు నిల్పఁగల్గును మని త
ద్వ్యాపారముల నుండెను, జేకుడునే నాశులము న చింతింపు మెదన్. 220
- క. నీవును భవసాగరమున, నేవిధమున ముక్కుకుండ నెది యుత్తమమా
త్రోవయె బానిని వెహకం, గామలయును, లేనిచో సుఖం బభ్రంబౌ 221
- క దైవంబున లభియించిన, దేవిధమున సౌఖ్యమైన నది స్థిమముచు
భావింపక నిస్సృహత. నీవుంటును సత్పథంబు నీతియు నిదియే 222
- క నలినీపత్రగతంబగు, జలము లెక జీవితంబు న చాల జపలమా
దలవం దగ దేస్థిపద, మలదనొ యెయ్యదిగ నందు నాత్మ బలమునన్ 223
- క. దివనూలు రాత్రులు సూర్యులు, చనుచున్నవి వేలకొలది నమయమునకున్
జనుదెంచుచున్నయవి మఱియును జీవిత మెల్ల గడచుచున్నయదికదా!
- క మనయాయా వెంట యనుచున్, మనుజులు తలపోయిరిది శరమనుడ సహింపన్
బనిపూన, దెప్పుడో తా, జనుదెంచుం జంపు నట్టి నమయమునందున్. 225
- క చనినట్టిది తలచిన నే, పనియును, జీవితమదింతఃపరిమిత మనుదా
ని నెఱుంగఁగి ద్వంకడి యే, పని యెంచువం దగునొ ధర్మపథ మ ద్దానిన్
- ఆ అగ్ని మండలవెలల నాత్మ గణంపక, యెల్లియుందు నన్నయ్యాప్తితంబు
బాట దోలి నక్తి నభగవదారాధన, పరతః గనుట ముక్తి కరుగు తెలుపు 227
- చ. అని హితమొప్పు జెప్ప విని యర్కతనూజుడు రామచంద్ర! నే
వనచరరాజ యిత్తఱిని వచ్చినంబడం దంచునాజ్ఞచే
సిన సమయంబు నిన్నటికి నెల్లెను, సర్వదిగంతంబుల
వనచరులెల్ల జేరి, రిక నవారిని బంపెద నీవు చూడఁగన్. 228

సుగ్రీవుడు వానరుల బంపుట.

- సీ. అని నచ్చ జెప్పి మహావీరులైతగు, ప్లవగవరేణ్యుల న బలరిపుసమ
విక్రములొవారి నీ టింది శ్రీరాము, కార్యము నినిపించి కడగి మీరు
కామహంపులుగాన నత్సృష్టి యెందున్న, వెదక రండని ప్రీతివలయు దెలిపి
మరలివచ్చుట కొక్కమాసంబు గడుచని, యాజ్ఞమీఱినశిక్ష నయతికరినము
- ఆ. గాంగ దెల్పిక్రమముగామహేంద్రునిదిక్కు, మొదలుగాంగనాలుగు దెసలకును
బంపె వారిలోన న బవనాత్మజప్రభృతు లొగి దక్కినంపుద్రోవ బోవ. 229
- క. సెలవొందగ శ్రీరాముడ, నిలతనయుని జేరఁబిల్చి నెమ్మిని ముద్రాం
గుళినిచ్చి సాగ నంపగ, దలఁదాల్చి తదాజ్ఞ జనియె న దక్షిణమునకున్ 230

- తే అంగదాదులు వనచరుల లల్లె జాంబవంతుఁ డాంగగల్గిల భల్లుకములు
రాము కార్యము నెఱవేర్పరమణజనిరి, వెడకి పయ్యయితావుల వేడు కలర
- క. తక్కినదిక్కుల కిరిగిన, యక్కపు లం దెండుఁగాని యననీసుత లే
దక్కజముగ నెరికిత మని, యక్కపిరాజునకుఁ దెల్పి యం దుండంగన్. 232
- ప హనుమదాదు లద్వైతావుల వెడకి యెందునుగానక మహాద్రిగుహం బ్రవేశించి
మహాంధకారబంధురంబగు నాగుహాంతరాళింబున వెడకుచు నొకవిచిత్రవనముం
గాంచి యచ్చెరువందుచు నందొకసుందరిం గని యాతపస్వినిం బ్రార్థించి
యాగుహవార్తల నెఱింగి తమవచ్చినవార్తలం దెలుప నాస్వయంప్రభయు
వారిలదీనత్వంబు నెఱింగి వనచరవరులారా! యీగుహం బ్రవేశించినవారు
ప్రాణంబులతో మరలి పోవ శక్యంబుగాకుండను నాతఃశ్శక్తి మిమ్ము వెడ
లించెగ కిమ్ముల మూసేకొండనినట్టికి వారట్లనేయ నిజతపోమహత్త్వంబున
వారిల వెడలించి యింకఁబోయి రండని తెలిపి మరల నాత్మగుహం బ్రవేశించె
అంత వారు రాజిచ్చిన గడువు పంటుటయు నీత గానరాకుండుటయు విచార
ించి మహిషాసంగరనిమగ్నులై రంత జాంబవంతుం డిట్లనియె 234
- చ వనచరులారా! మాన మని వానరనాథుఁడు పల్కె నంతలో
జనకజఁగాంచి రావలయు శాసనమీయది దాఁటిరేని మే
దిని మనఁజాల రంపును బ్రతజ్ఞనొనర్చెను; వాలికంటె నీ
తనిమది క్రోధయుక్త మతిదామణరూపము నొంగదా యింకన్ 235
- తే. చేయలసినవనియేమి చిత్తములను
దలచినారలే! యీకొండరవిలముఁ డొచ్చి
యందుఁ దిరుగుచు గడం వెప్పుడనువిషయము
తెలియకుంటమి కృత్య మిబ్బియని యిపుడు 236
- క. తలపోయఁ జనునుగాఁదే, పలుకుఁగు మీతోఁచుదానిఁ శ బలుకకయున్నకా
గలుగునె ఫల మెద్దియు, రాజుల నెయ్యము నమ్మదగనిచొప్పునఁ దగుఁగా.
- ఆ. ఇపుడు మాటలాడె శ నెంతోహితముగాఁగ, ననుచు నమ్మరాదు శ వినుఁడు పిదప
నశని సదృశ మగుచు శ నమరు నాతనిమది, కార్యభరమె త్రిప్పరగలుగు దాని.
- చ. అనిలకుమారుసందుఁ బ్రియ శ మత్యధికంబని యెన్ని జానకం
గనుఁగొనఁ జాలమైతిమని శ క్రమఱిపోయినఁ గ్రూరదండనం
బునఁ గడతేర్చు నీమనల శ భూపతులెల్ల నిదే విధంబునకా
గనఁదగియుండు గానఁ జనఁగదని నామదిఁ దోచు నిత్తఱిన్. 238
- క. ఊరకయుండినచోఁ జేకూచునె ఫలమెద్దియన్నఁ శ గూడినవృథచే
నోరు మెదల్పక యంగడఁ, డోరిమిఁగని యుండె నల్లెయుండి రితరులున్.

- క మూరుతపుత్రుం డత్తజీ, జేయఁ దగు భల్లుకేంద్రం శ్రీ త్త మెటిగి నీ
వీరిలిం బల్కిసన్ ది, శ్కేరిక మా కెల్లనిద్ది శ హిమిని లెన్ 240
- క ఐన ముత్తోక్కరి యగుగం, గానెంచిల మిమ్ము, సంధి కారాచృతి మై
పోనేరి కశక్యంబుగఁ, గానంబుబిలమునంక శ గంటి మొకసతన్ 241
- క మునివెషముని కరుణా, ఎనిదియే యీమెయ నెఱుఁడుపునఁ దగునా
వనితొరత్నము ములన్, గొనినచ్చెం జిత్తశక్తగొబ్బున వెలికన్ 242
- నీ ఇందుఁజొచ్చిన వాం శ లెన్వలెనను బ్రాణములతోడ ములంగఁబల దనియె
నాగుహవృత్తాంత శ మామెచెప్పినయల్లె, సత్యమే యని నాదేశస్వాంతమునకుఁ
దట్టె, నందున్నట్టితరుచుంబుల సృష్టి, నెందైనఁగంటిమే శ యెన్నఁడేని
యాకలిదప్పల నయ్యుని పోకొచ్చు, జిత్తశాంతిని గల్గఁజేయఁ జాలు
ఆ. హేమభూయహమ్ము శ లిలనుంట వినచేదు, వెలయుననుచు నెపు పునలఁబలేదు
జాంబవంత! తద్విషయమున నీవేమి, ఎలుకుదువా వినంగ శ దలఁచినాడ 243
- మ అనిప్రశ్నింపఁగ జాంబవంతుడచు నార్య! దానివృత్తాంతమున్
మునువింటికొ మునులేరొ చెప్పుకొనఁగార బూర్వం బదెవ్వారొ యే
మనుజుల్ దేవత లింకఁగల్గునెన రేమాడ్కింజొరక రానిరీ
తిని నిర్మించిరి యోగశక్తిమెయి సంత్పత్తికొ వసింపకొ గిరిన్. 244
- ఉ. అందఱమందె యున్న మనయా ర్థితొలంగియెయుండు; నాతిమి
న్నం దగవేడ యోగినియు శ నై జతపోవిభవంబుచేత నీ
యిందఱనుకొ యీ శార్థముననే గొనితెచ్చి మృదూక్తు లాడి పో
యెం దనయాశ్రమంబునకు శ నెంతమహత్త్వమొ యెన్ను మారుతీ! 245
- నీ త్రజగంబులందు నేదయుఁ దపశ్శక్తికి, మించినయదియె లేదెంచిచూడఁ
జిత్తశుద్ధి జెలంగి శ చేసినచోఁ దప, మాపరాత్మరునిఁ బ్రీతాత్మ జేయు
దాన దివ్యంబయి శ మాననీయంబగు, తేజస్సు ప్రాప్తింఁచు శ దేరిచూడ
నలవిగాకుండ నయ్యది శీర్షమునుజుట్టి, పామరులకు గానఁబడనియట్లు
వెలయుచుండునుదాన నేతలఁచినట్టి, కార్యములుసాగుభగవంతుకరుణయనఁగ
నద్దియేనుమ్ము దానికి శ నుద్దియెన, దెద్దియును గానరాదని శ యెలుఁగు మీపు.
- క. అని తెలుపుచుండఁ దక్కిన, వనచరు లంగదునిగూడి శ వదలందగు నిం
దె నిలిచి ప్రాణంబుల నికఁ, జనరాదు కపీంద్రుఁ డున్నచక్కటి కనుచున్. 247
- ప్రామోషవేళ మానఁగ, నాయెడ దృఢనిశ్చయాత్మలైనం గని వే
యాయనిలాత్తజ భల్లుక, నాయకు లారితగను మనంబులతోడన్ 248

— సంపాతి వానరులకడకు వచ్చుట. —

పవ్వళించియుండఁ శ బక్షియయ్యును దగ్గ, పక్షి మాట వారిఁ శ బాటఁజూచి
మెల్ల మెల్ల నడిచి శ యల్ల వా రుండెడు, వసతి జేరనపుడు శ వచ్చుచుండి. 249

- క ఆహా! యోన్నాశ్ల కు ని, మాహారము నాకుదొరకె న నాకలిమిగులక
దేహము పీడించెడు రిపు, లాహవమునఁ జిక్కియున్న మనదం బోలెన్ 250
- ఁ అని చెంతకు వచ్చుటఁ గని, ఎచరనాథాత్మ జుండు నరుసఁ గపితతిం
గని పల్కెను గుర్తరణంబున గంచగవలయు మనము న భూరివిధిహతిన్ 251
- తే వచ్చునున్నది యీ యీ నరుస మనలఁ, దినగశ్రీరాముకార్యమితీరుఁజెడు
నమయ మొయిది యితనికసాయపడిన, యాజటాయువునలె మనకంత మిదియె
- క చేయనున్నది కాదే, దానిణపక్షిస్వరూపతన్ మనకుంకె
శ్రీరామునికై ప్రాణము, లీరితం గోపాపావనే విధిప్రాసెన్ 253
- చ అనిపలుకంగ నాపశగ న మల్లన నోగునులార! రామకా
ర్యనిరతి నాజటాయువు గతాచూపుగాఁ బలుకంగ వింటి నా
యనుజుఁ డతంబు చచ్చినది నయంతయు నాకెఱిగింపుడన్న నా
అని కేఱిగించె నవ్విధము నంతయు నంగదుఁ డోర్పుమిఱంగన్ 254
- ఞా. ఆవార్తల్ చెవిసోకిఁ బడియెగ మత్యాశ్చర్య మేపార రాఁ
గా వానింగని వాసరి త్తములు పొంగక గాంచి సంపాతి మీ
యావాక్యంబులు విన్నఁ బడయుగ మిట్టేచచ్చెగాదే మిముం
గావంబూనెడ నాజటాయువు లెగంగ రాముకార్యార్థమై 255
- చ. అని యనుజాతనర్థము నంతయు వారికఁజెప్పి తర్పణం
బొసరిచి యానాసునిరయుద్ధతిఁ జెప్పుచు నీతఁగొంచు నా
దనుజుఁడసోయె లంక కని న తత్పుర నీతయు నున్న దిప్పుడం
చు నెఱుంగఁజెప్పి మార్గమును న జూపంగ వానరు లాత్మఁ బొంగుచున్ 256
- చ ఎతగమహేంద్రునిం బొగడిన పర్వతముం దిగి పక్షాణంబురా
శితటముఁ జేరి యందఱును నీతను జూడఁగఁబోయిరాఁగ న
ద్ధిరణశక్తి ముఖ్యమగు న దీని నెఱుంగఁగఁబోలు నంచు న
మృతీ నికఁ గైకొనందగు నసమానుషకృత్య మిదొట నిత్తఱిన్. 257
- చ పదిపదులన్ని యామడలపాటి విశాలత నొప్పు సంక్రమి
యిది, భయదాకృతంబొలుచు నంబుధి; దీనిఁ దరించి యవ్వలం
బొదలు నిశాచరేంద్రపురముం గని యందు విదేహరాట్సుత
గదిసి యనామయం బడిగి న క్రమ్మటి రాదగు నిద్ది కార్యమా 258
- ఉ ఇంతటిసాహసంబునకు నెవ్వఁడు శక్తుడో వానిఁ బంప ధీ
మంతుఁడు జాంబవంతుఁడె నసమస్తవిధంబులఁ జాలువాఁ డటం
చెంతయుఁబూన్కిఁ బల్కుటయు నెల్లరవాక్యము లాలకించి మా
కింతటిశక్తి గల్గునని న యెల్లరు పల్కుఁ డటంచు నత్తఱిన్. 259

నీ జాంబవంతుడు పల్కఁ నత్యంబుకొలఁగుల, నెఱిగించి రందఁ జీరట్లేము సంద్ర
మెగురఁగాఁ జాలుఁదనఁ నున్న యామడలని, నెఱుఁగఁగా విని సన్నతని జెలంగు
భల్లుకేంద్రం డను నల్లగవల్లభులా! నేదాఁటఁ జాలుదు నీరరాశి
గ్రమ్మటి యిటగురాఁ గల్గుటనినువాఁర్త, సంశయస్పదమగు నజయదీని
తే కాంచంబని తలపోడఁగఁగఁ దగు మును, పిట్టికార్యము లెన్ని యో యేను జేసి
నాడనంగచుఁడితఁడు వాసవిభూడఁగఁ, గానఁబనుకంగ రాగునికకముచఁచింతు.

ఉ ఇంతకు మున్ను పేర్కొన నదేటికొ యాహనుమంతనంచు మీ
లెంతయు మాహనేయదురొదయే నెఱు నఁచెడఁ గార్యభారమా
వంతయు లెక్క నేయ, తనకార్యమునం బొనరించుశక్తి యే
చింతయు లేనిబుద్ధియాను నజేసడింపఁడఁ దనల్పు నీగుఁచు 261

మ హనుమంతుం దలనాయ కెవ్వరికి నేమధ్యంబునం దెంత
క్తిని నైవం బొనగూర్చెనో తెలియుకోర్కిం గాంచుట్లుండు, నీ
లనిశక్తిం గొనిరహడ నాలిం మె భూతప్రవాతముం గొంచుర
మ్మనఁ గెచ్చు బవనాత్మజం డితఁడహార్యప్రకమంబొప్పగన్ 262

మ సురలెల్లం బరమేష్ఠియుం దొలుత నీరహరాగ్రణిక్ సర్వరో
త్కరభూషాన్వితుఁడేసి; రీమహితువంశిక్ మేలుచేకూరు ని
ర్జరకార్యంబుల కంచు, నీతని నవేశస్తాస్త్రముల్ చంప నే
వరుసంజాలవు నొంకఁజాలవునుఁడీ! నర్జును నిం కేటికిన్, 263

మ తనదొశక్తిని దా నెఱుంగనటు లుద్యద్వ్యోగశక్తిన్న తిక్
మును లొక్కఱ్ఱ శపించి; రీఘనుఁడు తనమ్ముంగాంచి భీతిల్లకొ
క్కనిమేషంబు స్థిరత్వముం గనక తనత్కాంతారమందా జవం
బున సంచారముచేయుచున్ శిశుత తక్ నబూన్పంగఁ దద్యస్తువుల్. 264

ఆ కొనుచుఁబోయి సంద్రమున వైచుచుండంగ, నేమిచేయఁ జాల నీ కితనివలనఁ
గలుగనున్న యువకృతుల నెంచి తనశక్తియెఱుంగుండు నని శపించి రంత

క తనశక్తి యిట్టిదని చెప్పునయే నొక్కం దెఱుంగఁబోలు ననుచు ము
క్తిని దానికిఁ దెల్పిరి నే, వినినాడం గాన మీరు నీ వినఁగఁ బలికితిన్ 265

చ. వననిధిదాటి నీతఁగని నవచ్చుజవంబునఁ గాన వాయువు
త్తు నితని వేడుకొండ మనఁ దోరపుఁబ్రీతిని వార లెల్ల నీ
వని నొనరించి మావయినప్రాణములన్ నిలుపంగఁబూను మో
యనిలతనూజ! యన్న విని నీ యాదృతి లేచి సముద్రఁగాంచుచున్ 266

చ. అరిగెద లంక కే నిపుడె నయంబుధి గోష్పదమట్లు దాటి యా
శరవరు మస్తకంబుల నెరసంగెడుశక్తి బదంబుఁబెట్టి రా

ద్వరుసతిఁ గాంచి యేమమును న బల్కి యనామయవార్తఁ దెత్తు మీ
రురుముద మానహిల్ల నిటనుండుండు, దీరన లిండు పోయెదన్ 268

—ॐ అపర్యవసనల కంఠము మానుమందుఁ డెఱింగింతుట. ॐ—

ఉ దీవనలన్న నెట్టివనునీకు మహాత్ములు చెప్పవించి మీ
కే వివరింతుఁ జూపలము న నెంచక యిండుక యాలకింపుఁ డే
యేవిషయంబు లందయిన న నింతులు పూరుషు లన్ని గోరనౌఁ
బాసనచిత్తులన్ సుఖముపాటిల జింతలుపాయఁ గోరుచున్ 269

చ విమలమనీషులై తపము న పశ్యహితార్థ మొనర్చుచున్ మనః
కమలకదంబునం బొలయున కొంచనవల్లు నిరంజనున్ సమ
స్తము ద సహృదయై వెలయునదై నము ధ్యానవిధానపూజలన్
బ్రముగితుఁ జేయుచున్ ఫలము న రాదగునంచుఁ దలంప కించుకే 270

మ పరమేశ్వరుడు ప్రసన్నుడౌటయె తపస్సంతానలాభం బటం
చరయగ జాలిన పెద్దలగ గని మనంబొనందసాం ద్రంబుగాఁ
బరఁగు గాఢన నాద్యులార! యిపు డేభారంపుఁ గార్యంబుఁ జే
యురతిగ గాంచితి సాగు నీయ దనిమీ న రూపించినన్ బండెడున్. 271

క. అని వేడవలయు వారులు, ననియది భగవంతుకృపను న ఫలవంతంబొ
నని షల్కుదు రద్దియె దీవన యని చెప్పంగఁబడును న బ్రాజ్ఞులచేతన్ 272

క. ఇది సత్కార్యము నై నము, వదిలముగా దీనివేగ న పండఁగఁజేయం
గఁదగు నని యెంచువాఁలె, గద భ క్తులు వారెమునుటగఁదగుదురిలన్ 273

అ అట్టివారివాక్కు న లెవె ఫలించునుగాని, కపటచిత్తులగుచుఁ న గలుషరహితు
లట్లు లభినయించునాతుచ్చు రాడిన, పల్కు లెట్లు ఫలముఁ న బడయఁజాలు 274

క భవమిచ్చిన నైశ్వర్యం, బున దీర్ఘాయథాయమునను న బొలుతువు గాకం
చును దీవిం చెఱుజూల్తు న, చనములు ఫలించు పెట్టు న సన్నతులారా! 275

క ఇతరులకు మేలుగలుగఁ, బ్ర తినిమిషముఁ దలంచుచుండుభ క్తుల వగువా
క్తులై ఫలించును దక్కిన, కృతకమతుల్ షల్కునుడు లనెట్లుఫలించున్. 276

క చి త్తవిశుద్ధియె ఫలసంపత్తికి మూలంబు నదియె న పాటిలకున్నన్
రి త్తయెయగు వచనం బని, యె త్తటి నేఁ దలఁపవలయు న హితమతులారా! 277

ఉ. ఉ త్తమమానసం బనిన న నొండుతలంపులు మాని యీశ్వరా
యత్తముగా సమ స్తజగ న మంచుఁదలంచుచు యోగశాస్త్రసం
పత్తి తగంగ నొప్పునదె న పాపనచిత్తులనంగ నద్ది స్వా
యత్తముగాఁగ నుండు నరులంచుఁ దలంపుండు మీర లెప్పుడున్. 278

ఉ మీరిపుఁ డారఘూర్వహాని న మించినభ క్తిని లోఁదలంచి యీ
భారపుఁ గార్యమెల్ల మునివారసు రేశ్వరమోదదంబుగాఁ

- గోరంగ నర్మ మైతగుట శ గొప్పన నిద్విఫలించుచు గం
భీరచ రాశిమంబు విడి శ పెంపుచు గొంచంగ శేయం శేగెడన్ 279
- ఉ రామునికార్యమాట గవిరాజహితం బదియకాట దేవతా
కామము బండజేయంగ నొకం డిదె సాక్షిమకాట మీరుశ్రీ
థామునిభక్తులై సునిహితంబుగ దీవనలీయంబూనుటన్
నామది యుత్సహంబు జతంబుచు బూచక గుట్టులుండెనున్ 230
- క. సాగరమాయది యల్పము, గాంగ గణుతంది హయగతి మించంగా
నేగెడ లంకాపురిలో, నేగతిలో నీత వెడికి శ యెల్లవిషయముల్ 281
- క కనుగొని టేమంబున వత్తును మీమం బెల్పువాడె శ దొయ్యలిమశలం
బని నమ్మబలి రాముని, మనమున ధ్యానించి వంచి శ మిస్తుక మెలమిన్
- తే. రాముసాహంబుజంబులు శ మూనకి, నట్లు చింతించి వాలంబు శ నరి పెక్కు
సార్లుత్పిచ్చుచుచూగు శ్రవణయుగము, జక్కనిక్కిం చిమదియందోజచకునిలిపి
నీ. మునిచరణ్యుల మూలమున సంగ్రహించిన, యోగవిద్యాశక్తి నూని కాయ
మునగు నట్లా కాశమునకు సంబంధన, యమమున లఘుతూలముట్లుతేలి
కగనుండు తనువు సగంధజలంబుల, బాదంబుల జరింపవలనుపడుట
సాలెపురుగునేయ శ సన్నని తంతువు, లందు గూడ జరింప శ ననువుపడుట
తే రత్నిసూతానమున సంచరణమునల్పు, శక్తియలవడు గాననా శ శ్వసననుతుండు
వోష్టముమునసంచరింపంగనోపునట్లు, లగుటనా యోగమూనిదేహమును లేపి.
- క. తూలములేశమువలె డను, వాలోనం దేలికయయి శ యమరుట చేతన్
గాలికి బోయెడు రీతిగ, నాలచణాంబుధి డరించునాశయ మలరన్. 285
- క చనియెను గగనంబున నా, తనిరూపము జలములందు శ దద్దయు బొడవై
గనబడియె నడ్డముగ వే, చనుచుండుట సురలు చూచి శ సంతసపడంగన్ 286
- ఆ. చిత్రమిద్దియేమి శ గాత్రమియది తాళ, తదుప్రమితి సురపథమున వాయు
గతినిమించి యడ్డ శ మితరమేదియులేని, యట్లుపోవుచున్న శ దనుచు సురలు.
- క. పరికించుచుండగా సా, గరనూమైనాకభూధ్రకాంతు బిలిచి యో
ధరమా! నాపై జను కపి, వరునకు దోడ్పడంగ లెమ్ము శ త్వరగా ననుచున్.
- ఆ మఱియుఁబలికెనితఁడుమహితాత్ముడగురాము, కార్యమునకుబోవగడగెగాన
సుంత నిలిచిపోవ శ నంతయామాసంబు, గలుగకుండుననుచు శ దెలియఁజెప్పి.

— ౧౩ ముద్రుండు మైచాకుని హనుమంతునకు సాయపడఁబంపుట. —

- క వినుమా మైచాకా! నీ, కనుమానములేక నామహాశయమునె తా
గొని తెచ్చి వైచెగాదే, యనిలుండు మునుతత్పుతుండుహనుమ యితడగున్.
- క. ఆయువకారము మదిదల, పోయుము శ్రీరాము డనంగ శ బూర్వము సగరు
ధర్మ—36

- డీయవని ప్రోచె దత్తుతు, లేయభివృద్ధిం గనంగఁ శ నీననుజేయన్. 291
- ఆ సాగరంబనంగఁ శ బాలితి నేనది, మొదలు వారివంశమున జనించె
రాముడట్టి ఘనునిరమణిని రావణుఁ, డెత్తుకొని చనంగ శ నీఘనుండు 292
- క ఆతరుణీ వృత్తాంతము, నీతటి నెఱుంగఁగఁ బోవనెంచి జవమునన్
వాతగతి పడుగుచున్నాఁ, డేదనిం దోడుపడుట శ యొప్పదె మనకున్?
- ఆ నీకు నాకు నెంతోలోక ప్రసిద్ధి గా, సుపకృతుల నొనర్చియంటఁ బూజ్య
లికుచు రంహి నీతఁ శ డీనీకు సుపకృతి, జేసియున్న ఘనునశకే సుతుండు. 294
- క కొంచుడర్చనఁ పొమ్మా, నావిని మైనాకుఁ డడిగె శ నాకు సుపకృతిం
గావించిన మూటతునకు, నేవిధమున నితఁడు సుతుఁడొ శ యే నమ్మజుమి 295

— శ్రీ వాసుచిజ్ఞానము. ౧౩ —

- సీ వా యుచు దేవతానంద్యుండు తత్పుత్రుఁ, డనఁబడు నీతండు శ వనచరుండు
దిత్ర నూయుగి నాకుఁజెప్పు మితిని జన,నాగిం బంత మహాజవమునఁ
బోయి ననూటఁ గల్గ శ నీయెడఁ గావించి, నీకు సంతోషంబు శ నే నొనర్తు
నని ప్రశ్నమును జేయ శ సంబుధి సంతస, మావహిల్ల నచించె శ నద్రివర్య!
తే. ప్రశ్న మియగి యు త్తమకృతి దగి,యున్న దనచలయుచు గాని శ యొప్ప దిప్పు
డనఁగ రాదుచదింతునీయనఘుఁ డేల, వాయుసుతుఁడయ్యనయ్యెనో వనచరుండుగ
క ఏదోషంబున నీతని, కీదేహము గల్గ వేదశీలగులుండొ
శ్రీదయితులకుఁ భక్తుం, డై వై వారును మహాత్ములడై వినుతిఁ గనున్ 297
- ఉ. దేవత లెల్ల భూతములఁ శ దేజము సొంపున నగ్రగణ్యులై
పావనతం జెలంగి స్తుతీపాత్రులుగాఁ దనదారి, రందఁ బెం
పావహిలంగ వాయుగాఁ శ మప్రతమానబలాధికింబుగా
నేవిధి నెంచిచూచిన మహిం గివి యూజ్యముగా నెసంగెడున్ 298
- క. దానికి నధినాథుండు ఓవ,మానుండగు లోకవితతిమర్వాద తగం
గా నెల్ల దేవతలలో, య నధికుం డగుచు సుగుణతతిఁ బెంపొందున్ 299
- క బలపావముల నాతని, దలకడచు నమర్త్యుడెటు వెదకినం గనరాఁ
డలఘుమతిం దగుచు మహా,బలుఁడచుపేరం జెలంగె శ బర్వతపర్యా! 300
- ఉ ఆపవమానుఁ డర్థిఁ దనయంఘ్రులఁ గొల్పెడు వారి వాంఛ లే
యేపగిడిన్ ఫలించు నటులే కృషిమిఱుగఁ గొంచు చుండు న
ట్లాపడలెల్లఁ బోడచి శ యర్హ విశాలయశంబు నొందు న
ట్లాపరమాత్ముఁ డుండుపడ శ మందఁగఁ జేయుఁ దుదన్ గిరిశ్వరా! 301
- మ, వినుమా మేనుమహీధరం బనఁగ శురర్విన్ భ్రాతృ మించుం గదా
కనకత్ఫోధరమన్న నద్దియె యనంగా వింటివేకాదె; ధా

- నినిబోడగు హృదయం వీక్షణుని నిర్ణయం గల లేదంచు బ్రా
జ్ఞానికా పంబే నచించు మన్ననము మిగలచు బోల్చు నాయత్రియన్ 302
- ఉ. దానిగా రంత రాశములకు ధామ్యుల్ల తగ నిర్వికారత
మామల వ్యాత్సదంబున సహజమువ లేజాని బ్రహ్మమున సదా
ధ్యానము చేయనిల్చి విధిగప్పుక కొల్లెరు చాగునస్తుపం
తానవ లేకదే కలుగున చూసె నత్థల మన్న నస్తుకన్ 303
- క. అదె ననుమా నుం బన, విచిత్రంబగు విధులయందు విసులిం గన న
య్యదియె తెగియందెను, నీం, సోదవు యోగులకు చాన ననుర్విభేద్రా!
వస్తుబృందంబు సేకరింపంగల దగిన, వస్తు మించుకదే లేక నయ్యదమగు
వధుము వొంటి దాని నేగి గది నుల్లి, మిల్చుఫలదవధంబుల నాశ్రయింతు
- క. తిరుగు న బ్రహ్మంబుల నెక్కడ లేచొ శ్రమ మొంద కూర్చు కావించెనుశ్రీ
పరునాధాన మయ్యది, పరికింపగ నల్పమైననల మిడఁ జాలున్ 306
- క. మనసొక్కటి చంచలతం, గవకుండినఁ జాలు నెట్టికాలంబున నై
నను ధ్యాననిష్ఠ మండం, జను నద్దెమొ మోక్షదంబు నత్థాధిపత్యా! 307
- సీ. డంబమేలేక కడంక వస్తువులను, గూర్చున్నప్పటికి నొక్కదనర
నిష్ఠదైవము నాశ్రయించి భావనచేత, నకలవస్తువులను సమధికముగ
సేకరించినయట్లు చింతించి యవ్వని, నర్పించినట్లులే ధ్యాననిష్ఠ
భావించుచుం బ్రీతిఁ బరచుతూఁ జేసన్వహునిగా నెంచి యాపరేశ్వర
తే. గనుచ నీశ్వరమగు చిత్తమున సతంబు, గలఁచుచుండుటయే మహాఫలదమైన
పూజ యనఁబడు, దానినిబోలు పూజ, వేఱొకటి యుండఁబోలదు విశ్వమందు.
- క. యోగం బెట్టియు శ్రద్ధా, యోగమేలేకున్న ఫలము నొదవింపంగా
నేగతిఁ గనినం జాల ద, దేగద యిష్టార్థద ముపానమునుమ్మి, 309
- మ. చిర కాలంబు గుహంతరాశములలో నసిద్ధాత్తులొ మాను లీ
శ్వరుఁ దేజోనిధి నవ్యయుం దలఁచుచుకొ నబాహ్యప్రపంచం బదే
వరుసకొ సాగుచునున్నదో వఱచి యేవంఛల్ మదింగూర్చు కీ
శ్వరరక్షింపవె యంచు వేడఁ దగు శాస్త్రం బద్దియే తెల్పెడున్ 310
- ఉ. ఇట్టియుపాసకుల్ మిగుల నద్ధమనర్థగిరింద్రమందు నే
పట్టునఁజూచినకొ నయననర్థముగాఁ దనరాదుచుందు ర
టిట్టలమైనభాగ్యమున నెంతయుఁ బొల్పును స్వర్ణభూధరం
బట్టిగిరింద్రమందు నొకభాగమునకొ గవివీరుఁ డొక్కటన్, 311
- కేసరియను నామమునీ, కే సరి యకానంచు మానులెన్నఁగఁ దమిచే
వాసముచేయును దత్సతి, భాసురరూపంబు మెఱయ నభర్తృవిహితయై. 312

- ఆ. అంజనాఖ్య నలరి యాఁల ప్రత భర్తృహితచరిత్రయగుచు నెల్లయువతు
లకు నుదాహృత మగులలితశీలంబున, వినుతయగుచు నుండి వేడ్క నొకట
- చ. అనిలుని జిత్తఁకజమునం వొగి నిట్ట మహాత్మ ! నిన్నుఁ గొ
ల్వను దమిఁగాంచుదానను భరింపదగ్గర నానమునక భవాదృశం
దనయని గాంచుకోర్కి సతలంబు చెలంగెడుఁ గాన లోకము
గనుమనుస్థుఁడొప్పుని మహాబలునిం దయచేయవే సుతున్ 314
- క. పేరు మహాబలుడని యో, మాగుత! నీకోప్పియుండు మామకితనయుం
డీ రేడులోకముల ముని, వాచము దేవతలు మెచ్చు నటలన్ ఎలయున్. 315
- క. జగదృపకొరమ్మును జక్కఁగఁ జేయఁగఁ జాలువాఁడుకొవలయు నతం
డగణితబలవిక్రమమూల, బొగడొంగఁగ ఎలయు నట్టిభుత్తకు నిమ్మా 316
- చ. అని మరియొక భక్తిఁగు మహాగృతి శ్రద్ధయుఁ గల్గుట్లు లా
యనిలుని వేడుచుండె; మదిరాక్షి యుక్తియు భర్తతోడ వా
ఁగు నెలుకంగఁ గేసరియు న్సర్వనుఁ గొల్చుట చాలుమేలు దే
వనికరమందు మేటి బలవంతుఁ డతం డగు నోశలోదరి! 317
- తే. భక్తిమీఁటఁగ నామహాబలుని గొల్వ, మంచు నానతియిడి వానరాళి గొల్వ
హేమగిరినుండె నాతనిశోమలాంగి, తత్పరతఁ గొల్చె మది సదాగతిని నిలిపి
- సీ సుచరిత్ర యొక నాఁడుశుచియు బుతున్నాత, యునయి యాదేవునినొప్పుమీఁటఁ
దలఁచెఁ గేసరియు నత్తఱి రాజకార్యంబు, గలిగి యెందో చనిక్రమ్ములు నద
నదియకాట వాయు వామదిరాక్షికిం బతి, యట్ల దర్శనమిచ్చె నంతఃబతియు
నదిదెంచ నెటుఁగ దానియమ దానితత్త్వాబు, కేసరిరాఁ గాంచీయాసమయము
- తే. నందం తీణమునకున్ ముందె యరుగుదెంచి
నట్టజాడ గనంబడె నార్య! యనిన
నతఁడు మది నెంచి వాయువే యపుడు తోచి
యుండఁదగు నీకు వరమియ నువిడ! యనిన. 319
- క. తలవాంచి యూరకున్నక, జలజాయతనేత్ర చిత్తసంశయమును లోఁ
దలపోసి లజ్జ నొందకు, మెలమిం గనఁదగినసమయ మిదెగద సాధ్వీ! 320
- చ. సతిని స్మృశింపరా దనెడుశాస్త్ర మెఱింగినప్రోడగాన నీ
మతిఁ గలవాంఁఁ బాఁ నెఱిగి మామకిరూపమునం గనంబడెన్
బతివయి భక్తి నీకుఁగలవార్త నెఱుంగును గాన నద్దియే
హితమొనఁగూర్చు నన్న హృదయేష్టముఁ దెల్పె నదేల చింతిలన్. 321
- ఆ. నీదుశీలమునకు నీయతికి మెచ్చి తా, దర్శనం బొసంగె దాన నీకు
వరమొసంగె ననుచుననితామణి! తలంపుము మఱిండుచింతఁబూనకు మీఁక,

- క అనిహిత ముదదేశింక, ఎనజానన హృదయపద్మహాసుం బచనుక
పినుతించి నాయకునతో, ననురాగముమించ నుండెననంజన యంతన్ 323
- క చూలాలై ఎమయబున, వాటికచూపుల్ చెలంగవహంతరణీ
జాలము గొప్పంగాఁబుది,టాలరొక్క మరుద్యరంబున ను సులయింపన్ 324
- చ తనయునిగాంచె నంజన నిత్రంబమనోహర రూకనంబక
వనచరహజిరుల్ల, చనునారకచూడఁ దలఁకఁగా బలం
బున జవవిక్రమంబుల విభుత్వమునం దనసాటి లేఁబ మే
దిని నని యెల్ల వారు విచుతంపఁగ లక్షణరాది యొప్పఁగన్ 325
- వ శేషతియఁ బరిజనులకెల్లఁ బారితోషికంబుల నంగి విధ్య క్తక్రియఁ నివ్వర్తించి
యుండు నంత 326
- క ధరణీధర ! చూసత్సుతఁ, దరుణీరత్నంబుఁ గాంచి తత్ప్రసవతీయై
వరసలములఁ దన్వఁగఁ దా, సరిగెన్ ఎనసీమ కంత న నాకటతోఁచున్ 327
- ఆ బాలుఁ డతఁడు తుత్తున బాధింప నేడ్చుచు,చుండె దల్లి చెంతనొండకుంట
నేడువకుర వత్సన యనువారు లేకుండి, వపుడె యుదయమయ్యెన నబ్జసఖుఁడు.

— హనుమంతునికు దేవతలు నరములిచ్చుట. —

- ఆ. వయసుచిన్న దగుటనదలక యుత్తు బాధించుచుంట, యుష్ణవీధితి యపు
డంతికమున రక్త మట్టియంగముతోడఁ, గానఁబడుట యనెడునకారణముల
క ఫలమేయగు నిది యొకఁడను, తలఁపున నవ్వాయుదేవుతనయుండు వేగం
బలరార నెగిరె వ్యోమ,స్థలమునఁ జరియించు దేవతలు వెఱఁగందన్. 330
- చ. విసుంగనలేక యిప్పగిది వేలకువేలగు యోజనంబు లా
క్కసరణి బాలునాకపిని గాంచి సురప్రముఖుల్ సెబాసురా!
శ్వసనుఁడుగూడ నిప్పగిది బర్విడఁజాలఁ డటంచు మెచ్చునా
సుసమయమందు మారుతుండు సూనునివెంబడి సోయె సాయమై. 331
- శా. ఆయాసంబు తొలంగ వాయువు కుమారాంగంబుపై మెల్లఁగా
పోయిం గూర్చుగ వీవ దాన జవసత్వాదుల్ వివృద్ధంబులై
సాయం బొప్పగఁజేయ మించినటు ధాన్యాల్లాపరీతాంగుడై
పోయెక భానునిచెంతకుఁ ఫలముగా న బుద్ధిక్ దలం పుబ్బఁగాన్ 332
- ఉ. భానుండు కాలవే త్తయయి న భాసిలుటక హితకారియా మరు
త్సానునిరాకఁ గాంచి తనచోటు దహించెడునట్టిదొట లో
నూనిదహించునాఁలికి నోర్వక పండని మ్రొంగవచ్చు నా
మానసధీరుఁ గాంచి రుచిమండల మోర్వఁగవచ్చు నట్లుగన్ 333
- తే బుద్ధిబలమున నొనరించినూనికకు నె,సంగుసంతోషమును గాంచఁజాలియుండె;
నాకుమారుండు రవిచెంత న కరుగుచుండె, నుడుగ రానిజవంబున నొక్కరితి.

- క. ఆనాడు షర్వమగుటక, గా నూనిన వేడ్కమీఱి ధాత్రీ వ్యాయా
నూనాకృతి గలరాహువు, నా నెనఁగెడుభూత మొక్కఁగ డాసమయమునన్ 336
- క. సరసిజమిత్రుని గప్పం, బడుగెత్తుచునుండె వాయుపట్టణము సతనికొ
గరమున స్ఫులింఁచె బర్హిణు, తరుణంబున మూర్ధనశల శ దానికి నదియున్ 337
- క. భీమి నన్ను మ్రొంగెను, భూతంబిది క్రొత్తదనుచు బుద్ధిఁదలఁచి య
జ్ఞే తరలి యింద్రుఁడంతకు, నాతతగతిఁ బాటి తెల్పె నాత్మావస్థన్ 338
- క. పు సహూతా! నాకొసఁగిన, సరసిజబాంధవునిఁ జంద్రు శ సరగక నూత్నా
శరసకు నిపు డిచ్చితివే, సరియగు నే యిచ్చ దేహసంఘాధిపతి! 339
- క. ఆఁని బట్టంబోవఁగ, నాతఁడును బోవుచుండి శ హస్తంబున న
నే, తూటకంబు ద్రోయఁగ, భీతుడనై నచ్చినాడె శ సృత్రవిరోధీ! 340
- తే. నాకు నిచ్చియిహంశ శ మేకపణిని, బహు కడవచ్చునయ్య! యోబలనిఘాత
నా!యి నెక్కిడిన్యాయమోనాయథార్థముగ నెదానిని భావించియగహరండు.
- క. నేనెల్ల మతోకరాహువు, నేనలవున గాంచినట్టులే లేదుసుమీ
నీనుడు లచ్చురువులుగాఁ, గానంబడుచున్న విష్ణు శ కడలుము వత్తున్. 341
- చ. కనఁబలుపంగ నోవుదువె శ గాఢతరాశనిపాతనంబునకొ
గనుఁగొనరాని దుస్థితిని శ గాంచుమహిరుహమట్లు వజ్రధా
రసు దలవోవ నాతఁడు దురంబున నాత్మకబంధ మాడఁగా
గనుచు సురాలయంబునకుఁగ క్కునఁ బోవునుగాక నీ విటన్ 342
- చ. నిలువక వేగపా మ్మచుచు శ నే నిదె నచ్చెద వెంట నంచు నొ
ళ్లులుగులకంగఁ బల్కుటయుఁ శ బొంగుచు రాహువు వేగ మేగి యా
జలరుహమిత్రమండలము శ సంగతిఁ జేరఁగలంచు సంతలో
పల హనుమంతుఁ డాతఁడుఁ బట్టఁగ వచ్చెడు రాహువుం గనెన్ 343
- నీ. పరికించి యిదిమంచిఫలమంచు యోజించి, చెంతనున్నట్లు భావించి యక్కు
వదలి రాహువుబట్టఁ శ బాటినఁ దనపైకిఁ, బరువిడునాగాలిపట్టిని గనిఁ
యిఁక నిటనుండ మేలింతయుఁ గల్గదు, ప్రాణములుండ వీరపాడుభూత
మెటనుండి వచ్చెనో శ యెవడు సృజించెనో, నాకొఱకే వీఁడు శ ప్రాచులాగు
తే. నట్లుతోఁచెడుననియెంచియాత్మముఖము, త్రిప్పకొనిపాతెనంతలో శ దేవవిభుఁడు
మత్తదంతావళము నెక్కిమహిమ వెలయ, వచ్చుచుండెను భానునివంక కవుడు
- క. భీతిం బర్విడి యోవురు, హూతా! ననుఁ గావవయ్య! శ యుగ్రాకృతితో
భూతంబిదె రవిమ్రంగఁగ, నీతటిఁ బోవంగ నన్నె శ యేడ్చెఱమ్రంగన్. 345
- క. ఆరుదెంచెడు నేఁ బ్రాణోత్కరముం గరతలమునందఁ శ గనుఁగొనుచుకొ నీ
పరిసరమున కరుదెంచితిఁ, బరిరక్షింపుము మహేంద్ర! శ పరమదయాఙీ 346

- క అనుచున్ వేడంగ భయముం, గనకుము నీగివు నడంతుం గనబటపును నా
కనునంతలోన నిది సు, డని మ్రింగిన దీటు నాదునాకలి యనుచున్ 317
- క. పవనాత్మజుండు ర ఘన, రవి మాని మిహేంద్రనాస్తిరజము బట్టిం
గివురంగ నాననిం గని, రవిజాగీశుండు కోర్కె శిక్షలు ఎర్వన్ 318
- చ ఉడుగని గర్వముక్తి నిలక డొక్కినిల్కెయె చెలుకుండ బ
ర్విమ దనశక్తి మోక్షిని పేడుకై నె గలంక ఉతర జే
పుడమి వసింపనేని ముఖంకపు రెంకొ చంగనొప్ప, ని
ప్పుడ పొరిపుత్తు వీని యశమాన్ సహించిన జేటు మూడెట్లన్. 349
- క చరావతి మీయగి ను, ర్వారోద్యము మీనిగాంచి డకెడు నిక నీ
వీటని మాంకనజాలిన, భీషని నే గాంచజాల ర్విజగములందాన్ 350
- చ అని తలపోసి భూధనిహంబితకత్ గణంబు జెచ్చెం
దునుమగజాలు వజ్రమును దోడనె వైచిన దానితాకుచె
ననిలజు డల్ల సోలి గిరియందా డటాలున వ్రాలె, వాసుమా
హసువు మహీధమండు బహునప్పుడు నొచ్చెను; వాయు వత్తటిన్ 351
- ఆ బాలు డప్పుడట్లు విమహాభూతవి, హ్వలత బడినగాంచి ర్విజియిట్టి
క్రూరకార్యరతిని గూడెగాయని యాగ్రహమున దనదుశక్తి నందటకును
- క తెలుపంగ దలచి దేహంబుల నన్నింట నిండియున్న పూజ్యాత్మచ్ఛా
యల నాకర్షించుచు ని, మ్ముల భూధరబిలమునందా ర్బుత్తాన్వితుడై 353
- క నింపిందియుండె నంతట, బహుమానుడు సంచరింప భావింపక నై
లవిసరమున నుండుట భూతవితానము సంచరింప దగుశక్తి చనన్ 354
- క కదలంజాలక యూడంగ, ద్రిదశుల సంతృప్తికై విధిని జన్నములిం
పొడవగ మానవు లొనరింపక దగక యుండిరి నితాంతభాధల గనుచున్
- ఆ ఎట్టిక్రియలులేక ర్మెల్లతావులనున్న, వారలట్టెయుండి ర్చారయంగ
నిష్క్రియం బనంగ ర్నిఖిలప్రపంచంబు, దగినయట్టు లుండె వగవి సురలు
- సీ. పరమేష్ఠిచెంతకు గరువంబుమాని కష్టములకు బాలయి ర్చని జగముల
గల్గినయలజడి కడగి వచించి యా,పవనుని సంచారపరత గనంగ
జేయవే యనివేడ ర్జిత్తమ్మున్ వారి, దీనభాషణములతెఱ గదెల్ల
జింతించి యింద్రుడు చేసినయపరాధమున గల్గె నలజడి భూతవితతి
తే కనుచు దలపోసి సురలార! ర్వినుడు వజ్ర, రాహుపక్షంబునం జేరినవినిబండు
గాంగ దలపోసి తుద్యాధ కడు నలంప, వచ్చు పాపని గొట్టెను వజ్రమునను
- ఉ దాన గుమారకుం డతడు ర్తద్దయు నొచ్చి మహీధరంబువై
దా నవశుండుగా బడియె ర్దానికి వాయువు కోప మూనె; నా

- సూనుడు తద్వర్తింబున వశసుంధర కెంతయొ మేలుచేయఁగా
వానరకాంతకుం బొడమె శ వాయుసుతుం డని వాని నెన్నుఁడి 358
- చ సుతుఁడు వహ్నిధరంబునయి శ నోలి పడం గని వాయుదేవుఁ డీ
శేలమఖిపైఁ గ్రుథం గనుచు శ సర్వజగంబుల నిండియాండు స్వీ
యతనువు సుజ్జగించి బిలఁగుండు సుతాన్నితుఁడై వసించె; మీ
రతి బలనంతుల మ్యు నిపు శ డార్తిని బొందితి రేమి చెప్పుదున్. 359
- చ అనియని సుగతికొ పిడివయంతన భూతగుణమ్ము వ్యర్థమే
యనఁజరు వాయువేద య శ్రాద్ధముగాఁ గలఁపంగ ముఖ్యమై
తనరుఁ బ్రపంచరాణికి, నతం డొకయింగుక నేపు సంచరిం
పను దలపోయ కున్నెడఁ బ్రపంచము తూన్యమెయకా నిజంబుగన్. 360
- మ సురకార్యంబు ఫలింకఁజేయఁగనె యీసూనుండు జన్మించె నం
చాయం బాలక బ్రతీక్షహతి మృదవ్యంగంబు నొవ్వంగఁ దీ
ప్రపంచ జేసెను శృతసూదనుఁడు కార్యం నిట్లుసాగంగ సం
చరణం బయ్యనిండు మానె జగముల్ శ స్తంభించె నద్దాననే. 361
- మ కనుకకా వాయువు సుప్రసన్నుఁడగు నశక్కార్యంబె చేయంగ నొ
నని వారల్ తననెట రాఁగ మునినర్యప్తిమముల్ వెంబడిం
ప నితాంతాయతవేగ మొప్పు జని యిప్పద్దాసనుం డద్రినిం
గని తద్భూరిగువాంత రాళమున దుఃఖిస్తాల్తు బుత్రాన్నితున్. 362
- ఆ గంధవాహుఁ గాంచి శ ఘనపవిత్రాడన, కర్మితాంగు దనయుఁ శ గడుఁ బ్రియంబు
దవర నంకగతుని శ దాఁగని వగచుచు, నుండు తెఱఁగెఱింగి శ యూహలొప్ప.
- క కనుకానలోనంబుల, గురియించెకా వాయుదేవుఁమరునివై నే
సురుచిగద్యప్తులు కష్టోత్కరములఁ దొలగించునో నికామజహమునన్. 364
- చ సనజభవుండు దేవయుతి శ ఎచ్చుటగాంచి సమీరణుండు త
త్తినయని మూర్ఛితుకా మృతువిధంబున నుండెడువానిఁ జూచుచుకా
నటఁ గృశించుచుండియును శ వైశమ లేని తనూజయు క్తి మ్రొ
క్కెను విధి నామగోత్రములఁ శ గీర్తనచేయుచు మూఁడువారముల్. 365
- ఆ నందనమ్ముచేసి శ భక్తిని వేదవాక్యముల సన్నుతించి శ యంతికమున
నిలువఁబడఁగఁ బ్రహ్లాదనెమ్మిమిఱఁగఁగర, ద్వయముఁజూపి నిమిరెబాలుమెను
- క భాత్యకరస్ఫర్మమునకా, జేతస్సమ్మోదమునను శ జిత్రంబుగ నా
వాతాత్మజుని శరీరం, బాతతశర్మంబు గాంచె శ నందలు చూడన్. 367
- క. జీవితుఁడైన సుతుంగని, యావాయువు సంతసించి శ యాత్మనిరోధం
భేదిధమున మానునొ యటు, లావిధిచూడంగఁ జేసె శ సంత జగమ్ముల్. 368

క. ఉక్కిరిబిక్కిరిగాఁ దగు, నక్కటికివగల్ తొలంగ న హాయిం గనియెన్
నిక్కము పల్కుదు విచుమో, చక్క నిభూర్థంబ! యిచటి న సారం బెల్లన్.

— భావనాశ్రీ —

చ. అనిశము యోగనిష్కలయట్టి మహాత్ములు చేసదేవు న
జ్జవహృదయాబ్జవాసుని, విశాలమనోహరనిన్వితేజమే
తనువుగ నొప్పువాని శ్రుతీధర్మము లేందుఁ జెలంగు నందుఁ బ్రీ
తిని గనువానిఁ జూతు రతితృప్తిగ జ్ఞానమయైకదృష్టిచేన్ 370

సమదర్శను లన వారే, ఓమాధరా! యాలకింపు న శ్రద్ధాయుతి సా
గము దీని, మేలు దీననె, యమఁబంజుమ్మా! యరత్పరకాంగ మైదియా 371

అనువిషయముఁ దర్కింతురు, మునిసరులుఁగూడఁ దేజమునె తత్తమనం
చని రుత్తమయోగులు, దానినివాసము శీర్ష మనుచు న నీవు తలఁపుమా.

దివ్యతేజం బని న భగ్యప్రమోదదం. బయియుండు శీర్షము న నాశ్రయించి
చలయాకృతిం గాంచు న గలుషకర్తృంబులఁ, గావించువారిని న గడుజవమున
వదలి యల్పంబుగ న వ్యాపించు నచోచ్చట, సాధుకర్తృముల న శ్రద్ధనూని
జరపుచు దత్ఫలసంతతిఁ గోరని, వారియం దభివృద్ధి న సారెసారె

ఆ కగుచునుండు సుమతులగువారు పరికింతు, రెండువృద్ధి నొందు న నెట నశించు
ననుచు; మదిని గల్గునాశయభేదంబె, కారణమగు దీనిసారమునకు. 373

ఆరుచిరంపుఁదేజ మెపు న డట్టిమహాత్ములు కర్తృసంగతికా
జేరినకష్టముకా గనఁగఁ న జేడ్చుఁగాదె; శరీర మ త్తటికా
సారము గల్గఁజేయఁగ నెసం జొరఁబాటుచు శీర్షమందుఁద
ద్వారుణకష్టముకా గడచి న దాననె గాంతురు వారు శర్మమున్. 374

క. ఈతేజమే బ్రహ్మంబనియే తెలియంజెప్పు శ్రుతు; లవెల్లప్పుడు త
త్పూతాశయంబు తెలియక, బ్రాతిగఁ గైకొనరుసుమ్ము న పామరు లెపుడున్
పుణ్యపురుషులు తేజస్సుగబొదలఁజేయు, సాధుకర్తృంబు లొనరించినచక్కదానిఁ
గాంచుచుకామోదమందంగఁగలరథీరు, లద్దియెఱుఁగకయజ్ఞ తనడఁగుదు రిల.

చ శతధృతి వాయుపుత్రకుని న శర్మయుతుం బొనరింపఁ బూని యు
న్నతనిజతేజమందును మనంబును నిల్పి తదీయపూత సం
గతిమెయిఁ బొల్చుదృష్టులను న గాంచెను; దాననె వానితేజ ము
న్నతిఁ గనఁజాలె; దాననె గనందగి యొప్పెను జీవితం బొగిన్. 377

క పరమేష్ఠితేజ మత్తటి, మరుదాత్మజుమ స్తకమున న మ్రాన్పడుతేజం
బురుతరముగఁ జేయఁగ న, త్తరుణంబున లేవఁజాలె న ధైర్యస్ఫూర్తిన్. 378

- క. కొండలు మూర్ఖిల్లిన వెనుకం దగుయత్నంబులేక శ కాంతురు మృతిఁ గ
ర్చందులు లోనగువారలు, పొందుగఁ జూడంగ లేచి శ పొదలుదు రపుడే.
- క తనయంతన స్మృతి రాఁగా, గనుదురు సౌఖ్యంబు కొంతకాలమునకుఁ ద
త్తనుగత తేజము లోఁ జూచును మెల్లఁగ నుంతయగుట శ ఊణీధ్రపతి!
- తే తేజ మయ్యది యధికమై శ యీజగమున, గల్గు నాపదలం జెండి శ కాచుచుండు
దానిఁ జక్కనుపాసింపమాననీయుఁ, డగును దానిని వఱచిననగుఁ గుజనుఁడు.
- నీ మైనాకభూధు! శ మాననీయుండగు, నాశతానందుఁ డశయ్యదనునందు
హనుమంతుపై దయశయిగఁడఁగా దృష్టి, వ్యాపింఁజేయుచు శ నందుఁగల్గు
తేజము వృద్ధియాశీరు గావింపుట, భవ్యతేజ స్పది శ పవనతనయు
ను త్తమాంగిమొచ్చుటనుండి వృద్ధిఁగాంచి, లోనఁ బ్రవేశించె; శ దాన నడఁగి
తే యుండు ప్రాణాళి తద్యుతిఁనొక్కమాటు, శ క్తిగనియెను గాన నాశ్వననజుండు
మేలుకనినట్లు లేచె; నాలోన వాయు, వాత్సంతోష ముప్పొంగనలరఁజాలె
- క విను భావనాబలం ఒని, ఘనులందురు దీని; మంత్రకాండఱును దీ
నినె యాశ్రయించియుండును, మనమున నూహింపు మిద్ది శ మహితం బనుచున్.
- చ సరసిజసంభవుండు కృపసంధిలఁ జేసెడుదృష్టిఁ బుత్తుపైఁ
బరఁగఁగఁజేయ నత్తఱినె శ బాలుఁడు లేచి చెలంగుచుంట న
మృదుదధినాయకుండు గని శ మానసమందుఁ బ్రహర్ష మొప్ప సం
చరణముచేయ లోకములశస్త్రంభన మప్పుడె వాయఁగా సురల్ 384
- ఆ. సంతసించి రపుడు శ శతధృతి వారలఁ, గాంచిపలికె భావికాలమందు
నీకుమారకుండు శ మీకు మేలొనరింపఁగలఁడు శ క్తియు క్తిరగ్రాలు నితఁడు
- చ అమరులకార్యసంతతు లవన్నియు నీలనివంక నే ఫలం
చు మోగియు చేపదేవునకు శ శూరశిఖామణి కీకుమారుడే
యమచును శ్రాణతుల్యుఁడుగ శ నట్లగుటకా ధర నిస్సమానుడై
యమలయశంబు గాంచునటు శ లాదృతిఁ జేయఁగ యుక్త మిత్తఱిన్ 386
- మ వరదానంబున నీతనిం దనువఁగా శ వాంఛింతు; మీరొక్కరొ
క్కరుగా నీపంమానసూనునకు నెక్కాలంబునం దృష్టి నీఁ
దరమై యుండువరంబు లిం; డవియె మోదం వియ్యఁగాఁజాలు నీ
మరుదధ్యతున కంచుఁ బల్కఁ దలలకా శ మన్నించి యావాక్కులన్. 387
- తే వరము లీయంగఁ దలఁచి రాసురలు తొలుత
శతమఖుం డిట్లువల్కె నీసుతుఁడు నాదు
వజ్రహతిచేత నొకచెంప శ వక్రతఁ గన
నలరుటకా హనుమంతుడకా శ పిలుపుఁగాంచు

క నాపజ్రము నేడదాదిగ, నీవాఁడునుమాఁడు జంప శ నేవిధమున నే
జేస గలవిగాఁడు చెప్పి, నీవరమెచ్చిత ననంగ శ నినుఁ డిటు బలికెన్ 389

చ తమము నడఁచు క్షయమునాయము నేగలవాఁడ; నాప్రకా
శమున శతాంశ మీతని కొనింగెడ, నాకిడ విద్య నేర్చు నా
సమయమునందు దోషుడభజాలుడు, నివృత్త నెల్ల నేర్పుదుకా
విమల వదన్ముద్ర తడఁగి శ బృథ్వి గాంతునుగాక దాననే 390

చ జలముల నాఁచినాళ మలఁ జూపఁగూడఁ బంజొంగుదుకా
గలాపహరుండునొ నీతడెఁ శ కాంఁద జరాగ్రాప్తయందు బాశి తా
బలికె; యమండు గడవాతఁ శ బ్రాణిండు క్షుద్రుగాక! యామయా
వలెని లొంగును నున్న శ నివృత్తియొందు విమల మెత్తటిన్ 391

చ ధనవతి ముద్దబాఁడుధము శ దా నని జంపకయిండుఁగా! యీ
లని ననుచు నరం బొంగె, శ దిప్పకహర్తయు మూముకాస్త్రరా
జిని మృతఁ గాంచఁడతఁ డని శ చెప్పఁగ నేరీక? నాదురంకఁ జా
వనునదిలేక యుండు నని శ హర్షమునకా వరమిచ్చె; నవ్వలన్ 392

ఉ. పంకజసంభవుం డనియొ శ బావని నాదగు బ్రహ్మాదండమె
ట్లంకమునందు నొచ్చునటు శ లంగముచేసినఁ జాపు లేకయే
తాంకునిరీతి వృద్ధిగను శ నాయువు దీర్ఘముగాఁ జెలంగ నే
సంకటముల్ తనుం గదియభజాలనిరీతిగ నావరంబునన్ 393

సీ అనిలక్మఁగా విని శ యాదట విశ్వోర్ధ్వయుఁ బల్కె; నాచేయఁమహితచిత్ర
శస్త్రంబు లేయవి శ చంపఁజాలకయిండుఁ, గాక! యీధీరునిగొలిపట్టి;
జరకాలజీపియై శ స్థిరధర్మమార్గాన, లంబియై యుండఁగలం డటంచు
బలికె; నాదట బ్రహ్మవాయువుగని నీదు, తనయుఁ డింక నమిత్రతతుల కాత్రి
అ గలుగఁజేసి మిత్రకాంక్షలఁ దీర్చుచు, మిగులఖ్యాతిఁగాంచి శ మించుచుండు
నని నజేయుఁ డగుచు శ నాత్మ కాంక్షానురూపతను ధారియగుచు, బరఁగుఁజొమ్ము.

క రావణు నని బొలియింప న, దేవారికిఁగాని పులకశలెగయం జేయకా
దేవత లభివర్ణింపకా, వేవిధులకా మెచ్చు దగుచు శ వెలసెడుపనులన్ 395

క. బనరించు నీదుకొమరుం, డనిపల్కె నురాళిఁగూడి శ యరిగె గమలజం,
డనుమోదంబున నింటికి, దనయుని దోడ్కొనుచుబోయి శ తరుణిమణికిన్.

చ కొమరుని విక్రమంబునకు శ గొంకి సురేశుండు వజ్ర మెత్తివై
చి మరల సద్వరంబొసఁగె శ జెప్పెడి దేమిఁక దేవతాధిపుల్
సుమనసు లీశ్వరుండు పరిశుద్ధవరంబుల నిచ్చి రంచుఁ దె
ల్పి మనసు మెచ్చఁజేసి సుతు శ వెంపుఁ దలంచుచు బోయె బొంగుచున్. 397

- క మరుదధిపుం డీగతిఁ దన, వరసుతువృత్తాంతమెల్ల శ వదలక చెప్పుకొ
దరుణీమణి యంజన య, స్వరములఁ దలపోయఁ జొచ్చె శ బహుభంగులుగన్
- క మారుతీ కపితకుఁ దోగుగ, సారసభవుఁ డాదియైనశక్తియుతలు దు
ర్వారబలం బొనఁగూడెడు, తీరున వరముల నొసంగ శ దృపుం డగుచున్ 399
- క మౌనుల యుటజములకుఁ జని, పూనిక నజినాదినస్తురపూగములను వా
రేనెలపున వైదినచోఁ, గానంగాలేరొ యట్టికడలక వైఎన్ 400
- ఆ తండ్రి కేసరియును శ దగడిట్లు పయంగ, ననుచు మందలింప శ నాజ్ఞమీఱి
యిచ్చకొలఁది మెలఁగ శ నెంచుచుమునులకు, బాధగూర్పుఁ గోపపరితఁ గాంచి
- చ మృత్యునలేని యీకది సరమీరకుమారుఁడుగాన శాఁదూ
షిలనిజశక్తిమంతునిగఁ శ జేయుట న్యాయ్యమటం చు నెంచి యీ
యతులితశక్తిశాలి మతి శ యంతయు మే మిగు శాపవాక్యసం
గతి నిజశక్తి యిట్టిదని శ కన్యోపలేకయె యుండుఁ గావ్రతన్ 402
- క. చిర కాలమునకు వేటొక్కరు భావంబలర వినుతిఁ శ గావించిన న
త్తరుణమునుండియె వృద్ధిని, వరుసం గాంచెడు మటంచుఁ శ బలుకహనుమయున్.
- చ తనగురుశక్తి బ్రహ్మమునితల్లజశాపవశంబునం గ్రమం
బునఁ బరిహీనతం గనుట శ బుద్ధివారిం చెడుగర్వమెల్లఁ బో
న నయముమీఱి సన్తునుల శ భక్తిని గొల్పుచునుండె; నిట్లు లీ
హనుమ చెలంగ వాలియనునాతఁడు వానరరాజ్యనాథుడై 404
- క పరిపాలింపఁగ నతని కి, వరజాఁడు సుగ్రీవుఁ డనెడువనచరుఁ డారా
జ్యరమకొ యువరాజుగ నొం, దె రహిక్ గపిరాజ్యమద్ది శ త్రివిషముభంగిన్
- క అలరారుచుండె; హనుమయు, బలశౌర్యములందఁ బరువడసియు నెట్లొ
జలజాప్తతనయుఁ జేరం, గలిగెకొ గారణము విధియె గాఁడగుఁగాడే. 406
- చ. ఇరువుర కెంతొమైత్రి విధియె గలిగించెను; బర్వతేంద్ర! యీ
నిరుపమశౌర్యశాలి గని శ నీరజమిత్రకులాంబురాశిశీ
తరుదియు హర్ష మొందె; గుణభాముని రాముని గొల్పు కోర్కె నీ
మరుదధిపాత్తజుండు గని శ మానసిపూనికఁ గొల్వ రాముఁడున్. 407
- చ జనకకుమారికకొ వెదుకఁజాలిన వీరుల సూర్యసూనుఁ డం
పునపుడు రామచంద్రుఁ డరిపూగము నొంచగట్టివానిఁగా
హనుమఁ దలంచి యాశిషము శ లాదృతిమీఱి నొసంగి పంపె నీ
వననిధిదాటఁ జాలు కపివర్ణులశక్తినిగాంచు వేడుకన్ 408
- తే జాంబవంతుఁడు ప్రశ్నింప శ సత్త్వ మింత, మాకుఁగలదని చెప్పిరిమ్రాఁకులందు
విరుగుమ్మగములు పావని శ ధీరుడయ్యుఁ, బలుకకుండెనుశాపంబుబలిమి శిఖరి.

- నీ శాపమోక్షము ప్రసాదించి ర మ్మాను, లావాక్యమెట్టులో యల్లె సాగు
గావున భల్లుకకాంతుడౌ జాంబవంతుడను లేచి కపతతతోడఁ బెల్చె
నితనిశక్తిని శాపమేగెఁ, గావున నబ్బి, దాట లంకికుఁ బోయిభరితనయి
గనుఁగొని వత్తును శ్రీ శీతమాత్రమున నని, పంలంబుపూని యాశపగిని బోపు
తే, చున్న వాఁడిట్టిమహితాత్మమన్న నదగఁ, గొలుచుచు భాగ్యమనఁగఁదగుంగదామ
హీధరాయంచుబోధించియెలమిమఱియుఁ, బల్కెసాగరుఁ డత్తలీలబర్వతమును,
- క పరమోపకారులనుగ స, గరపుత్తుల నెన్నఁదగునుగదా నామ
మరుదధిపుఁ డట్లె నీకున్, బరమాత్మం డగును మిగులఁ శ్రీ బల్కఁగ నేలా? 411
- క సగరాన్వవాంసజనితుం, డగురాముఁడు వాయుపుత్తుఁడగు హనుమయు నీ
జగమున కుపకౌటము చేయఁగఁ బుట్టిన వారలందు శ్రీ నరయం దగదే 412
- క. అల రామునిపని యీతని, తలపై నున్న యది వాయుతనయుం డితఁడౌ
నలయక ననుదాటంగఁ, గలఁ డీతం డట్టులైనఁగాని మన మిటన్ 413
- క చేయందగు నాశిష్యం, బేయెడలన్ భర్తతతి నశదేయు త్తమమా
న్యాయజ్ఞులందు రిట్లే, నాయాశయ మిచ్చివర్చు! యగుఁజేకొనఁగన్ 414
- చ. అనుటయు సంతసంబు పొలకయన్ మరుదాత్మజు సత్కరింపఁగాఁ
జనునను శ్రద్ధతోడ రఘునాథుఁడతముకార్యము తీర్చుపొంబెఁ బో
పునతనికన్న నుత్తముఁ డశ్రుంగద యీలఁ డటంచుఁ జెప్ప నొ
ప్పనతఁడు భూమి నుండఁ గనఁబోలునె యంచు దలంపు గల్గుటన్ 415
- చ. జలములనుండి లేచి తనశ్చైలశిరీరము భూతరాజి కీ
ములఁ బులకాంకురావళిని శ్రీ బుట్టఁగఁజేయ లతాగృహవిభుల్
ఫలతరుసంతతుల్ వెలయ శ్రీ భక్తిభరంబునఁ బోయి నిల్చెఁ జా
క్కలుదగుమార్గమందును బ్రకంపనసూనున కిడ్డమౌనటుల్ 416
- చ. దనుజులు మాయికుల్ సకలభర్త విభూతుకు లంచుఁ జక్కఁగా
వినిన ప్రభంజనాత్మజుడౌ శ్రీ వింతగ నయ్యది యడ్డమౌట కా
త్తును దలపోసి యిద్దియొకమామగదా యని నిశ్చయించి రా
ముని మది సంస్థరించి తనభూరిపరాక్రమ ముల్లు చూపఁగన్. 417
- క. తలపోసి యాలసింపక, బలమొప్పఁగ వక్షముననె శ్రీ పర్వతమును ని
స్తులభైరవసార మొప్పఁగ, బలసూదనముఖ్యదేవతలు లరుదండన్ 418
- పొడిచెన్ దాననె భూధర, మడలుచు ముమ్మాలు తిరిగె శ్రీ నంబరమున న
ప్పుడుపల్కె దీననిస్వన, ముడుగక వీనులఁజొరంగ శ్రీ నోహనుమంతా! 419
- మారుతవిభునకు మిత్రుడఁ, గోరిక సాగరముపంపఁ శ్రీ గుతుకంబున నా
శ్రీరాముకార్యమునకున్, పారిధిపైఁ బోపు నీకుబల ముఱకుండన్. 420

- క. వచ్చితి నాతథ్యము నీ, కీచుత్తలంఘాని యార్య! శ యీనాపయి నీ
విచ్చమెయి విశ్రమింపుమ, యిచ్చటిఫలమూలముల యశభేష్టముగాగన్ 421
- తే. అనుభవింపుము బడలికఁగఁడగ నంత, లంకకుం బొమ్ము కార్యఫలంబుఁ గాంచి
వేగరమ్మని ప్రియమారవిమలభణితఁ, బలుక నాలించి విశ్వాసమలర హనుమ
చ. ఇలకె మహాత్త! భూమిధరి శ భవ్యభవద్భదయం బెఱుంగ కీ
జలనిధిమధ్యభాగమున శ శాత్రువు లెన్నియు మాయలూని నా
కలఁడిఁ గూర్చునెంతఁ రనునాశయమూనుట నిన్ను మార్కొనం
దలఁచితే దప్పనైపు మితిశధన్యునిగాఁ దలపోయుదున్ ననున్ 423
- ఉ. నీగునాతథేయము కనీతుఁడనై గ్రహించినట్లై యి
స్తాద్యతమై దలంపు మినుఁ శ డస్తమయాగ్నిని జేరకుండ నేఁ
హొదగు నబ్ధిదాఁటి రఘుశృంగపు కాంక్షము సిద్ధిన్ బంజఁగా
నీదగునాశెఱుంబె గిరినిర్జరనాయక! తృప్తి నిచ్చెడున్ 424
- తే. ఆతిథేయంబు గ్రహించినట్లై తలఁపు, మింతమాత్రమున కె శ్రమమేల కల్లు
రాముకరుణయు మీనంకితీమహితుల, యాశిషంబులు నాకున్ననం తె చాలు
- క. అనిపల్కి ప్రేమమొప్పుగఁ, దనకరతల మామహీధ్రతల్లజుశిఖరం
బుననుంచి ప్రీతిమీఱంగను బల్కెం దృష్టి యయ్యెఁగదె మహాత్మా! 426
- సీ. ఆతిథేయంబన శ నర్హ్యంబు పాద్యంబు, మొదలగునస్తుసమూహమునను
జేయుపూజయె కాదుఁచిత్తంబు హర్షాబ్ధి, మునుగంగ వాక్కులు శ ఘనకృపార్ద్ర
ములుగాఁగఁ జక్కనితలఁపులు వెలయంగఁ, జేయనాశీస్సులే శ సిద్ధిదమగు
నాతిథేయంబని శ యాద్యులందురుసుమ్ము; పరవ్రతనాయకా! పరమకరుణఁ
- తే. దెలుపువాక్కుల నత్యంతతృప్తిదమగు, కార్యమున నివౌనర్చితఁగాదె పూజ
యిద్ది చాలదె యింకనెలవిమ్ము మరిలి, వచ్చుతఱి గోర్కిదీఱ నిల్వఁ గలనిందు
- చ. అనికొనియాడి యాగిరియు శ నాత్మచరిత్రము సంగ్రహించి చె
ప్పిన విని సంతసించి మఱి శ ప్రీతియెసంగఁగఁ గేలఁదాకి చ
య్యనఁ బవమానవేగమున శ నశ్రవణంబునఁ బోవుచుండఁగాఁ
గని సురలెల్ల మేలని పొగడ్తల నించిరి తన్ననం బొగిన్. 428
- చ. సురలపొగడ్తలక విసుచు శ శోభనవృద్ధికి మూలమౌ నిజే
పరమజయంబుఁ గాంతు ననుభావముతోఁపగ నింగి బాటె; నా
తరుణమునందుఁ దత్తను పురదన్వదనూనజలంబులం దొగిం
బరుగిడునట్లు దేవసమవాయము లెల్లఁ దలంప బోయెఁ దాన్. 429
- చ. నిలుకడలేనిచిత్తమున శ నీరధితుంగతరంగమాలికా
వళిగురుడోలికాప్రతతిఁ శ బర్విడుచుక దరణిక్రియక జలం

బులపయి హొచ్చుతగ్గులుగఁ శ బోయెడుచందముతోఁపఁ జేయుచున్
బలుగతులన్ వడింబఱచె శ వాయువధంబున స్వేచ్ఛమీఱఁగన్ 430

— సురస హనుమంతుని బరిసీరిండుట —

ఉ అంతట దేవసంతతు లభయాచె! యితం డిటుపోయి లంక మ
ర్వాంతకరాజగేహమున శ నారయఁజాలున్ చాలఁడో పథి
శ్రాంతిపహించునో యనుచు శ స్వాంతమునం దలపోసి యంత నొ
క్కింతపరీక్ష చేయ గ నిశదే సమయంబని నిశ్చయించుచున్ 431

మ సురసానామమునం జెలంగుసుదతిన్ శ శంభున్త హామోఘశాం
బరియందుం గడుదక్షతన్ మెఱయు నశ్వామూక్షి రావింపి యీ
మరుదోఁమేశ్వరు నాత్మజుం డిప్పుడు రామస్వామికార్యంబు ని
ర్జర కాంతోఽఫలదంబుఁ దీర్పుఁ జనెనున్ శ సత్వంబు పొంగన్ దివిన్ 432

చ. దనుజపురంబుఁజేరి ఖలదానవకోటి కగమ్యుఁడై జగం
బున రఘురాముపత్నిఁ గనుకపూన్నికి నర్హమనంగఁజాలు శ
క్తినిదగువాఁడొ కాదో పరీక్షింపుము నీ వనింప నామెయుం
బనివడి భీక రాకృతిని శ బర్హుచు నిట్లు వచించె వానరా! 433

మ. పరమేశుం డిటు లిన్ని నాళ్లకు యు ధాబాధాపనోద్ధాన్తమై
కరుణించెన్ నిను నాకు భక్త్యముగ నింకన్ జక్కభక్షించి భీ
కరమా నాఁకలిఁ బాపుకొందు; నిలు వేగంబూని పోఁజాల వె
క్కరణిన్ వానర నన్నుమించి యని పల్కన్ వాయుపుత్రుం దెదన్ 434

తే సుంతతలపోసివిఘ్న మీఠొచ్చున నను, బాధలంగుండఁ జేయఁగఁబాటిలెఁగద
యైనసామోక్తులంబల్కియరుగువాఁడ, విననిచోఁజూతునవ్వలివిధముఁగడఁక.

చ. అనితలపోసి యిట్లనియె శ నమ్మరొ! నీదగుతుత్తుఁ దీచ్చుటా
ప్పును మరియాద యద్ది యనిబుద్ధి నెఱుంగుదు నైన నొక్కప
ల్కును వినిపింతు నీకది యగున్ విహితంబు; సమస్తలోకనా
థుని రఘునంశభూషణుని శ ధూర్తజనాంతకు రామచంద్రునిన్. 435

క వినియుందు వనుచు నమ్మెద, వనితా! దుష్టాసురాళిభయమును బాపం
గనుదలఁచి రాముఁ డిప్పుడు, ననుఁబంక లంక కేఁ జరసం దగు జిమ్మా! 436

తే కార్యమీయది లోకరక్షకునిదౌట, నీకు భాగంబు గలదిందు శ నాకు నల్ల
గాన మనపని యిది యాటఁగడఁగిచేయ, వలయుఁగా దేజవంబునఁబరుగిడియట

చ. అసురపురంబునన్ వెదకి శ యారఘురామునిపత్నిఁ గాంచి యా
బిసదుహపత్ర నేత్ర దగువంతచరిత్రము రామమూర్తికిన్
వెస నెఱిగించి వచ్చి సురపీరులయూర్తులు పోయె నన్నసం
తసమును గాంచి నీయుదరతాపముఁ దీర్చెద నమ్ము మీనుడిన్ 437

- చ. అతిని పరోపకారమె వసహార్హము కృత్యములందునెల్ల నం
చతిశయబుద్ధిమంతులన శ నాత్త నెఱుంగుదు నీవుగూడ నీ
వితముఁ దలంపఁగాఁదగును శ వేయినుడులో పలుకంగ నేల శ్రీ
పరిదగుకృత్య మన్న మనఃపాలి యదృష్టమెగాదె కావునన్. 440
- క నీవును నేనును జేయం, గావలయునుగాదె శ్రీఘ్రగతిఁ బొమ్మనుచున్
నీవేలుకం దగుఁగా, నాపుడు నాసురస పెద్దనన్ని వచించెన్ 441
- ఉ జాలిని వానరుండవు ప్రళయస్తవచిహ్నులబట్టి దేవతా
వ్రాతము మించువాఁడ వసనచ్చునటంచును దోచె నాకు; నీ
చేతిము నేనెఱింగితిని శ జిత్రగతిన్ నను దాటిపోవఁగా
నీతఱి నెంచి ధర్మమన శ నెట్టిదియో వలియించి తివ్విధిన్ 442
- ఘ. కపిమూత్రుండవు కావు నేప్పటివి నీకంఠన్ ననున్ హీనఁగాఁ
గపటంబుఁ దలంచి పల్కితివి నీక్కం బొత్త యోజింపఁగా
నుపకారంబు మహోత్తమంబె యగు నంబోప్పందగుం గాని యా
త్తక్షదంబున్ మును గాచుకొంట తగు నా శ మానోన్యక్తి నాలింపవో 443
- సీ రహి“స్వయంతిర్లః పరరాన్ తారయంతి”యనం జను నిర్మలస్వాయ మొందు
ప్రథితమా జగమునఁ శ బొటంపవలదె యద్దానిని వానరా! శ కానఁ దొలుత
నాత్తోదరముఁ దృప్తి నలరించి యవ్వల, రాముకార్యముఁజూడఁగా మనంబు
దలఁచుచున్నది యింకఁ శ దగ వేల మాటల, రమ్మ నాకుఁజీఁ జొరంగఁదలఁపు
తే మన్యగతిలేదు నీకు నంబాస్య గహ్వా, రమ్మ యోజనమాత్రదూరమ్ము నావ
లంకఁ జూపిన హనుమయుఁ బెంపజాలె, సంతమాత్రముస్వీయదేహమ్ము నపుడు.
- చ కనియది యోజనద్వయముగఁ దనవక్త్రమునుండఁజేసెఁ బా
వని యెనరించె నల్లె యిటువారనిపూనిక లూని వారలున్
దచువులఁ బెంచుచుండి రటదర్పముపొంగఁగఁ దొంబదామడన్
దనఁదనఁబు విస్తృతి నీతాంతము గానఁగఁజేసె నింతయున్. 445
- చ. మరుదధిపాత్తజుం డపుడు శ మాననిపంతముమీఱి మోముఁబెం
చు రమణియాశయం బెఱిగి శ చోద్యముగాఁ దనదేహ మల్పమై
పరఁగనొనర్చి కుఁజీఁ జొరఁబాటి వడిం బయి కేగుదెంచి యో
తరుణి! త్వదీయకుఁగితఁతాపముతీతైనె పోయివచ్చెదన్. 446
- చ. అనుటయు మాయవాసి తనయాకృతిఁ దాలించి మారుతాత్తజా!
చను మిఁక రాముకార్యమును శ జక్కనొనర్చుము నీదు శౌర్యముం
గనుఁగొన నిర్జరుల్ పనుపఁగాఁ జనునెంచితిఁ దృప్తి నొందితిన్
నను సురసాఖ్యచే నెసఁగునాగులతల్లిగ నెన్నుమా మదిన్. 447

పరికించితి నీశౌర్యము, పరిపంధిదురాసదముగ శ భావించితి నీ
వరుగుము మేలయ్యెను శ్రీ, వరుకార్యముఁ దీర్చి ఖ్యాతిఁబడయుము జగతిన్.

ఎంతటిపాండితిం గనిన శ నించుకయే సమయోచితజ్ఞతన్
జెంతను జేరియుండునటు శ చేసికొనం దగుశక్తిలేక యా
క్రాంతదిశాసమూహ మగు శ ఖ్యాతిని మాత్రము గోరువాఁడు తా
సంతతభేదముం గనుట శ సత్యమె యందును నీతికోవిదుల్ 449

ఉ నీయెడ నట్టిపాండితి యశనింద్యముగాఁ దగియుండఁ గాంచితిన్
న్యాయవిదుత్తముండవు సనాతనధర్మము నూని వర్తిలన్
గాయజుబారికిం దగులఁగాఁ దలపోయక సంచరింపఁగా
నేయెడలం దలంచుసుగుఁజేభుఁడ నంచు మదిం దలంచెదన్ 450

ఉ. శ్రోవశుభంబు లీగలుగుఁ శ దోయధి నీచులీలదాఁటి యా
రావణపాలితబయి దురరాపముగాఁ దగులంకఁ జేరి నీ
తావరత్నముం గని ప్రతాపముఁ గాంచి నురారులెల్ల నెం
తే నడఁకంగ వత్తువు మహిమనుని చెంతను సంతసంబునన్ 451

ఉ పొమ్మని సాగనంపఁ బ్రియశముం గని మారుతసూనుఁ డాత్మలో
నిమ్మెయి దేవతల్ తలఁతురే; నను నిందుఁ బరీక్షిసేయఁగా
నిమ్ము; రఘూద్వహాంప్రియగగనీరజముల్ భజియించునాకుఁ గా
ర్యమ్ము ఫలింపకుండునొకొ శ యంచుఁ దలంచుచుఁ బోయె రివ్వనన్. 452

హనుమ సింహికం జంపుట.

చ కడచె సముద్రమందున సగంబగు భాగము మింటఁ బోవఁగాఁ
బొడవుగ నాకపిప్రవరశూతతనుద్యుతి ఛాయపోల్కి నొ
క్కెడఁ గరినంపురక్కసి యశదెట్టిమహత్తరజంతువైన నే
ర్పడ నిలుపంగఁజాలు గురుశపౌరుష మూనియె ఛాయ నంటుచున్. 453

చ. తనకనుదోయికిం దగులఁ శ దాఁతును జేతనె దానిఛాయ నం
తనె పయిఁబాటు భూతమది శ తత్తరమందుచు నిల్చియుండు; శ
క్తినిగొని పోవఁజాలదు సుశీర్షిని గాంచెను దాన నామె; కం
ధిని వనియించియుండు నది శ దేవవిరోధులజాతియై తగున్. 454

తే వేరు సింహికయనఁబడు శ భూరిశక్తి, కలిగి జలములఁ దేలుచు శ నాత్మ నెప్పు
డాఁకలియటంచుఁ దోచునోయప్పు వెదకు, జంతువెద్దానినేబట్టసత్త్వ ర.

సీ. ఆనాఁడు వాయుపురసూనుండు వడిఁబోవ, నాతనిదౌ ఛాయ శ యంబుధి సలి
లములపైఁ బర్వంగఁ శ గ్రమమునఁ బోవంగ, నిదిమహాభూతవనానీడుధణిది
భర్త 38

తగినయాహారమా శ దైవవశంబున, దొరకె నంచుఁ దలంచి శ గురుతరమనఁ
దగుశక్తి బట్టె నదాని; నంతనె జవ, మప్పు నశించిన శ హనుమ యిద్ది
తే యేమి సాగదు పయనమంతచెంచి క్రిందఁ, గాంచెఁ దననీడఁ బట్టినచంచలాక్షి
భయదదానవి కన్నట్టె శ బలముదీని, కింతయుండునె యని యెంచునంతలోన.

ఉ. దానవి పల్కె నోరి యింక శ దర్పము నీయదిసాగ దాకటన్
మేఱు గృశించుచున్నయని శ మ్రుంగుదు నిన్ను షణ్ణంబులోన నె
ద్దాని స్పృశింతు ఛాయ నది శ దర్పముబ్రుంగఁగ నిల్చియుండు; నిం
తైనఁ జనంగఁజాల దది శ యావిధి యిచ్చిన సద్వరంబున్ 457

మ. అని భాషించుచు వక్త్రగహ్వరము నత్యంతార్థదం బొనటుల్
హనుమంతున్ గ్రసియింప విప్పినఁ దదీయాహంకృతిం గాంచి చ
య్యన నత్యల్పశరీరుడై వదనగేహం బప్పుడే చొచ్చి రా
మునిఁ జింతించుచుఁ బెంచె మేఱును మహాభూమిధరంబో యనన్ 458

తే తనదుదేహంబు దానికిఁదగినయట్లు, పెంచఁ దలపోయునంతలోఁ శ జేత్రలెల్లఁ
దెగఁగఁదను వెల్లఁజీలంగఁదెగియెదనుజ,వనితకర్తంబునదిగాఁగఁబాటుచుండ

క సురలెల్ల సచ్చు తించిరి, పరమాద్భుతకార్య మిద్ది శ పావని దని; భీ
కరదానవి మరణించుట, పరికించి ప్రమోదమంది శ పఱచె జవమునన్ 460

చ అనిలకుమారఁ డిట్లు జవమారఁగ నంబరవీధిఁ బోవఁగాఁ
గని సురలెల్ల నింక రఘుశాంతుని కార్యముఁ దీర్చి వచ్చునీ
హనుమ యటంచు సాధువచనావళిఁ దన్నిరి; దాని వించు వి
ఘ్ననికర మింక నుండదనునమ్మికఁ బోయెను లంకఁ జూడఁగన్. 461

క పవమానుఁడు సూనునకున్, జవమింకను వృద్ధిగాఁగ శ స్వాంతంబున నెం
చివినరె నీవిధి ననుగతి,ని వీచె వెన్నొనుచు విబుధనిచయము పొగడన్. 462

క ఇనుండస్త్రశిఖరి చెంతకుఁ, జన నెంచుచుచుండ హనుమ శ సాగరమును దాఁ
టెచు గోష్ఠదంబుకరణిన్, దనమదిఁ గలరామభక్తి శ దైవారంగన్. 463

క. శ్రుత్యంతప్రతిపాదిత, నిత్యశ్రీభాసురా! విశీలశరీరా!
సత్యనిశాంతనివాసా!, కృత్యవిరహితా! విశాలకీర్తికలాపా!
464

చ వివిధవిధాప్రకల్పిత సువిస్తృత దైవవరాభివృజిత
ప్రవిమలవాంఛితార్థద! విభాసుర పాదసరోరుహద్వయా!
కవివరగీయమాన! గురుకల్పషభూరిమహీధరోల్లస
త్పవనమనామధేయ!, గుణవారవిభూషిత లోకసంచయా!,
465

మణిగణానికరము.

మనుకులజలధిహిమరుచిసదృశ! స

జననుతసుచరిత! శ సరసవిహితవా

కియనిచయపరిహృతశఃలషజనతతీ!

మనుచరజగత శ మతిఘనఫలదా!

466

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకమణావాక్త గీర్వాణాంధ్రవిత్తాప్రభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచినంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్యమనీషి
పుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, శేషాద్రినామధేయవినిర్మితంబైన శ్రీభర్త
సారరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ గిష్కింథాకాండము
సంపూర్ణము.

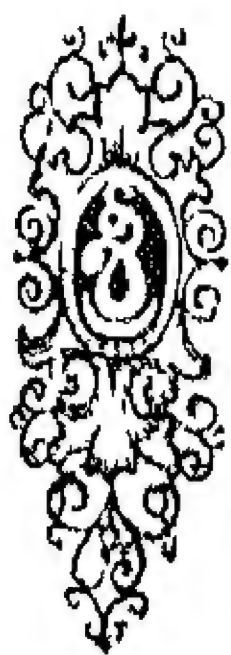
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

శ్రీధర్మసారరామాయణము

సుందర కాండము.

రామా ! దుష్టాసుర
వారమహాభీమ! సాధుసంహిత కామా!
భూరివహీధ్రస్థేమా!
సారసభవ ముఖ్యదివిజయస్నుత మహిమా!

1

వ. మహాప్రభూ ! తరువాతివృత్తాంతం బవధరింపుము.

2

—|| హనుమంతుడు లంకను జంపుట. ||—

చ జలనిధి చాటి యవ్వలివిశాలతటస్థసువేలనామ కా
చలమున వ్రాలి లంకఁగని శ స్వాంతమునం దిసుమంత యెంచి యీ
స్థలమున దాఁగియుండి ఖలదానవసంతతి గానకుండ ని
శ్చలమతినుందుఁ బశ్చిమపురసంద్రమునకొ రవిక్రంకి నంతటన్

3

మ పురముంజొచ్చి మహీసుతకొ వెదుక్కఁగాఁ శ బూనందగుకొ, నాకు భా
స్కరుఁ డిచ్చో నొకకొంత సాయపడనొ శ సర్వేశుకార్యార్థమై
త్వరగా వస్తరింద్రశృంగముచు బొందం బూనినం జాలు నే
నరయం బొచ్చెద లంక; నిద్రియె సహాయం బంచు యోజించుచున్.

4

ఉ. నాలుగుప్రక్కలం గనుచు శ నాకపురంబును గూడ దీనికిం
జాలదు సాటినేయ; దనుజవ్రజనాయకుఁ డిందు నుండుటకొ
మేలని సన్న తింపఁ గడుమించును బాపము లంకలోన దే
వాళియె యున్న నిట్టిదనియాఫణిరాట్టు వచింపఁ జాలునే!

5

మ. కమలాకాంతయుఁ బక్షపాతమున నే శ గ్రాలుంగదా యంచు నీ
సమయంబందుఁ దలంపనొగద మనుష్యవ్రాతముకొ మ్రింగునీ
యమరారుల్ వసియించుచోటఁ గడు నెయ్యం బొప్పఁ దానుండుటల్
క్రమమే! దుర్జనసంగతిం గనుటయే శ కాదొక్కొ వోషం బిలన్!

6

- క ఖలులకుఁ దోడ్పడ నేలొకొ, జలజాతునిరాణి పుణ్యశచరితులపొంతకా
నిలువకయుండుట యేలొకొ, తెలియంబడ దించుకే నిగి యిటౌ ననుచున్ 7
- క కర్త గతి గహనమంచుకా, నిర్మలమానసులు పల్క శ నేవింటి నదే
శర్తద మగుసిద్ధాంతము, కర్తమే చైవంబటంచు శ గడు సమ్మదిగున్ 8
- క పరిమేశుడు ఫలదుండనఁ, దరమెట్లొక గవ్వతతులు శ తార్కినువేశకా
బరికించి కర్త మిట్టి, తరుణంబున ఫలమొసంగె శ దారుణరీతిన్ 9
- క అనియేకద నిందింతురు, జనులెల్లం గాన ఫల మొసంగెడుచది యో
జననేయఁ గర్తమేయని, మనమునకుం దోచుచుండు శ మానక యెపుడే 10
- క ఎది సత్యమగునొ యాపద, లొడవిన నాకస్తికముగ శ సయ్యదె తోచుకా
గద; యిద్ది మానిసమ్మత, మిదియే సిద్ధాంతమనక శ యెటు పోవచ్చున్. 11
- సందియములు డెందమునం, గ్రందుగఁ దోపంగ సుజనకాండము చిత్తం
బందు జనించుప్రవృత్తులనుం దగిన ప్రమాణముగఁ గనంగొనుఁ గాదే 12
- క. దనుజులు పాపాత్ములు నాఁ, జనువారలుకారె యిందు శ సందియమున్నే
ధనసుఖ జయమదములు వా,రిని పొందుట చిత్రకర్తరీతియె యననౌ. 13
- చ. పరజనసత్కళ త్రముల శ బల్లిని దెచ్చినఘోరపాపక
ర్తరతుడు దీనిపాలకుడు శ మానవులం దినుదుష్టుఁ; డిట్టియా
శరపతి రావణుం డసదృశశిర్భిర్భము లందుచుండ నీ
శ్వరు నిక నేమనందగు; నవవార్యము కర్త మటంచు నెంచనౌ 14
- చ. మునుల వధించి సత్కృతుసహమాహము సాగకయుండఁజేసి తోఁ
చినగతి సంచరించి సరశీరుహనేత్రల బల్కి బట్టి త
ప్పని తలపోయ కిష్టముల శ బల్విడి నొందుచు నుండుఘోరపా
పిని సిరి పొందె నేమనుదుఁ శ బెంపువహించిన దైవముం గటా! 15
- తే. ధరణి “సుకృతీ గతాయు”వకా శ దారుణోక్తి
పుడమి “బాపీ చిరాయు”వకా శ బెడఁగునుడుగు
వింటి మున్నిటఁ జక్కఁగాఁ శ గంటి నకట!
దైవముతలం పదెట్టిదో తలఁపఁజాల. 16
- ఉ. బుగరుమేడ లెల్లెడల శ బాటులుతీటి చెలంగుచుండ దు
ష్టాంగన లిందు నందుఁ బ్రమదాంబుధి ముగ్ధుచు సంచరింపఁ దా
మంగళ దేవతామణి సమస్తవిదు త్తమురాలెయయ్య దు
స్సంగతి గోరియుండునన శ సత్యమె యంచుఁ దలంప నొక గదా! 17
- ఉ. కొందఱు దైవమే బలము శ కూడదు దాని నెఱుంగఁ గోరఁగా
నందురు; పౌరుషంబె యఖిలార్థద మందురు కొంద; ఊందు నా

- మందమనీష కెద్ది యనుసమానములేని వినిశ్చయంబుతోఁ
పం దడవొచునున్నయ దశపారముగాదె విధీష్ట మెప్పుడున్ 18
- చ. అని తలపోయుచున్ సరసిజాప్తునిసత్కృప నందఁగోలుచున్
మనమున జానకిన్ వెదకుమార్గము నెన్ను చునుండునంత శి
ష్యునిదగు కోర్కి తా నెఱిగి శ సూర్యుఁడు పశ్చిమశైలమందు ము
న్గినఁ గని మోదమంది తమకీర్తిని వెల్లడి చేయఁ జీకటుల్ 19
- తే గుహలు లోనగుతావులఁ గూర్చియుండి, శత్రుగుభానుఁ డస్తాద్రి సానుభాగ
మున నడంగినవార్తలు శ వినఁబడంగ, వెడలె నత్తటి నెల్లెడ శ విస్తరిల్ల. 20
- మ హారి యస్తాద్రిని జేరఁ జీకటు లహార్యస్థానశౌర్యంబునన్
బరితస్సంచరణాభిలాషములఁ బరర్థం గాంచి యుమ్మారులే
శ్వరసూనుండు స్వగాత్ర మల్పితరమాభంగిన్ మహాశక్తిఁ గా
ర్యరతింజేసి పురంబుఁజేరఁ జనియెన్ శ రామాంఘ్రులం గొల్పుచున్ 21
- తే. ఉత్తరద్వారసీమఁ గాపున్నఁదనుజ, కాంత యొక్కర్తు సునిశితశిఖర్ద మొప్పు
హస్తమున భీకరంబుగ శ నగపడునది, కానఁబడ నంజనాత్మజుఁ శ దానిశాటి
- క పరికించి దానిదొ భీకరరూపము దుస్సహముగఁ శ గనఁబడకున్నే
యరివీరుల కని తలఁచుచు, వరణము దాటంగ నెంచె శ వడిలంకఁ జొరన్ 22
- క. కనుఁగవ నిప్పులురాలఁగ, హనుమంతునిఁ దానెఱింగి యదలించుచు ని
ట్లనియెన్ రూపాంతరమున, జన నెంచెద వెవ్వఁడవు నిశాటపురి యిదొ. 24
- తే ఆదితేయులకే నగమృతము సుమ్ము, నాదునానతి గొనక చనంగ వెఱుతు
రిబ్బసుతముఘ్నలైన నీవనఁగ నన్ను, లెక్కనేయకపోనెంచె శ దుక్కుమిగిలి 25
- క. ఏకార్యమునకుఁ బోయెద, నీకథ యెఱిగింపు సత్యనిర్మలముగ న
ట్లకాకయున్నఁ జొచ్చెద, వీకరతలతాడనమున శ నిపుడె యమపురిన్ 26
- క నేనీలంకానగరం, బూనిన శక్తిన్ నిరంతరోత్సవములఁ బెం
పూనినదానిన్ గాచెద, దానవపతియాజ్ఞ మాళిఁదాల్చి సతంబున్ 27
- క. నాకెఱుఁగ రాకయుండఁగ, నీకుం జొర శక్యమగునె శ నిర్జరవరులే
వీకఁ జొరఁజాల రనఁగా, నీకథ యింకేల పల్కు శ నిజమని యడుగన్. 28
- ఉ. కేసరిపుత్రుఁడిట్లనియె శ గీశకులంబునఁ బుట్టినాఁడ; లం
కాసదనంబులం గనఁగఁ శ గౌతుక మొప్పుఁగ వచ్చినాఁడ; నా
కోసుదతీమణి! తెలియ శ దుజ్జ్వలతావకశాసనంబులే
కేసరణిన్ జొరం దగనీయీనియమంబు; నిజంబుఁ జెప్పితిన్. 29
- క. నేననఁగ వనౌకసుండను, గానం జొరవచ్చు నెల్లకడల ననియె నా
లో నెంచువాఁడ నగరము, గానం దగదే మనంబు శ కౌతుకమందన్. 30

క సుగలకు దానపులకు నె, త్తరుణంబునఁగాని మాన్వరదగనిపగ తగున్
శరణంబడవిగఁ దగు వా, నరులకుఁ జొరరానిపట్లనంగలవొక్కో! 31

క పగ మాజాతికి మీకుం, దగియున్న విధంబు ముచు వినంబడియెనె యో
వగలాడి! లంక నేఁ గాం,చఁగఁగోరుట న్యాయమెకిద శత్రుల లేమిన్ 32

ఆ. అరుచు హాస మాన్వరమందు నటంపఁగాఁ, బలుకు హాసుమఁ గాంచుభయదగంష్ట
లఁదగు నోరు దెఱచిరక్షించి యాతనిఁ, బలికె లంక యపుడు శ పౌరుషమున

శా ఓరీవానర! నీచ బుద్ధిగొని లంకతోద్యానముం జొచ్చి దే
వారి వ్రాతవిభూషణంబగుచు భారగ్యస్ఫూర్తిఁ జెన్నొంది దు
ర్వారప్రాభవ మొప్పునీనగరమున్ శించించి నన్నుం జొంక
గోరంజాలితి, పం తెకొక నుడులంకూడన్ ననున్ మింగఁగన్ 34

క తలపోసితి విఠఁ జాలును, బలుకుల వే తొలఁగి పొమ్ము శ పంచంపంఁగాఁ
దలఁచి మఱుమాట పల్కినఁ, బొలియింతున్ నిన్ను నొక్కపోటునఁ గోఁతీ!

మ వితిజాధీశ్వరునాజ్ఞ లేక చొరఁగా శ దేవాళికేఁ గాచనన్
మతిసంపత్తియె లేనివానరులదౌ శ మాటన్ దలంపంగ నే
ల తొరన్ బొమ్మన నాంజనేయుడను నేలూ యింతకారిన్యమో
యతివా! పత్తనసంపదం గనఁగ నేనాసించితిన్ నమ్ముమా 36

తే వేటుకోరిక లేదు గంభీరవార్ధి, దాఁటి శ్రమముల కోర్చి పత్తనము దీనిఁ
గనఁగ వచ్చితి విశ్వాస శ మునిచి నాదు, వాంఛ తీర్పుము సెలవిమ్ము శ పత్తు వేగ

చ. అని వినయంబు గన్పడఁగ శ నాడిన వానరవర్యవాక్కులన్
విని పయి కుబ్బుకోపమున శ భీమముఖం బమరంగ వానరా!
ననుఁ బరిహాసవాక్కులను శ న్యాయము తెల్పినయట్లలంచెదే
కనుమిక నాదువిక్రమము శ గ్రన్నననం చొగి రక్షనేత్రయై. 33

మహాస్థగర —

పురముం జూడంగ వాంఛల్ శ పొడమెనె మదిలోఁ శ బోయి వేగంబ రాఁగన్
మరియాదన్ బల్కుదే యీశమహిఁగలసిరులన్ శ మానకీక్షించి యోరీ!
పరువెత్తం జూచితే నాశపలుకులఁ గొన కిప్పటినేర్పానితే వా
నర! యిట్టే పోయిరమ్మి శ నగరముఁగని యానంద ముప్పొంగనంచున్. 39

చ. పలుకుచు ముష్టిఘాతమునఁ బావనివక్షము నొంచినన్ మదిం
గలఁగుచు నోసిదుష్టమతి! శ కాలముఁ దీతెనె నీకు నంచు దృ
ష్టుల భయదాగ్ను లప్పుడె కళదుం గురియంగ నితంబినీమతిన్
విలయము నొందఁగాఁ బొడిచె శ విక్రమమొప్పుగ గాఢముష్టిచేన్ 40

చ విడికిటిపోటు నడుమును శ బెంపఱఁజేయఁగ సొమ్మసిల్లి య
 ప్పడె స్త్రుతిరాఁగ నంజలిని శ బూని మహాత్మక ! నన్నుఁ గావుమీ
 పడఁతి యటన్న హేతువును శ బట్టియె; నాదగుశాపము క్తి నీ
 విడికిటిపోటునం గలిగెఁ శ బ్రీతి నదించెద భావికార్యమున్ 41

సీ. ఎపుడు వానరుచేత శ నపరిమితవృధ, కలుగునీ కదె శాపకాలము క్తి
 యని బ్రహ్మపలికె; నోరనచర! నాకెంతో, యుపకారివగు నీకు శ నుపకృతిఁ దగు
 నట్టులొనర్పనొ; శ గుట్టు తేల్పెదనింక, లంక కదృష్టకాలంబు తీఱె;
 నేన సువ్నిలంకఁ శ గాన నామృత్యువు, నలన నీపురధూతి శ విలయ మొందె;
 తే. నిష్ఠమగునట్టు లీపురమెల్ల వెదకు, నిష్ఠసిద్ధిని బడయు; మహీనశౌర్య!
 రాముదూతవు హనుమనా శ నామ మొప్పు, వాడ వీవెక దాయనిరవేడుకలర 42

క పావనిఁ గని పలుకుచునే, యాచనిత యసువ్రజంబు శ న త్తఱిఁబాసెన్
 దేవనితంబినిన్లు దివి, జావళి గొల్వంగ నప్పు శ డరిగెన్ దివికిన్ 43

తరళము -

అనిలసూనుఁడు భూరివిక్రముఁ శ డావిధంబున కెంతయున్
 మనము చిత్రసముద్రవీచుల శ మగ్నమై పాలుపొందఁగా
 దనుజవైరిపురంబుఁ జూడఁగఁ శ దా మనంబునఁ దొందఱం
 గనుచు నాతిసుడులో తలంచుచుఁ శ గ్రక్కునం జనె నవ్వలన్. 44

మ. ఒకచోనిల్చి రఘూత్తమాంఘ్రిల వ. హోద్యోగంబునన్ భక్తితో
 నకలంకాత్మపదంబునన్ నిలిపి న్యాయ్యంబొప్ప ధ్యానించి భీ
 తికరప్రాభవమొప్పు రక్కసులభీతిం బాసి ప్రాకారపం
 క్తికిడున్ స్వల్పముగాఁగఁ దోఁప వడి లంఘించెన్ సురల్ మేలనన్ 45

చ ఐరణగణంబు దాఁటి భటవారము హెచ్చరికన్ సతంబుగా
 వరిపుభయంకరంబగుచు శ వర్ణమునై తగు లంకఁ గాంచి భూ
 వగుసతి యెందునుండఁదగు శ వైరులకుం గనరాకయుండ నే
 నరుగుట యెట్లు లంఘుఁ దనయాత్మఁ దలంచుచు బోయె లోనికిన్. 46

— యోగమహత్త్వము. —

సీ. ఒక్కహర్ష్యంబెక్కి శ యుత్తమయోగనిష్ఠను రాముఁజింతించిస్వాంతమంతఁ
 బావనతమమయి శ భాసిల్లఁ దలపోసె, బరమేశ్వరకటాక్షపాత్రుడ నగు
 నాకు లభింపని శ దేశోర్మియుండును, వాంఛనాఁ జనునది శ వరమనీషి
 మానసవిహితమై శ మహితమై యుండనొ, నందుడు పెద్ద లయ్యవియు యోగ
 తే నిరతిఁబరవక్ష్వమానసధరణిఁబొలయ, ఫలమునొందును; లేకున్న శవిలయ మొందు
 నాదువాంఛయునాజగన్నాథుసేవ, యాటఁ దప్పక ఫలియించుననుటయద్భుత.

చ గురుతరయోగసంవృతిని శ గుప్తశరీరుడనై గృహవళిం
దిరుగుచునున్న నన్నుఁ గనబడెనతలేని సురాచలేని గొ
వ్వరున సమర్థుడౌదు; రిదిభద్రదయోగఫలంబు నాడగూఁ,
బురుఁగులు యోగమున్ సతతమున్ నియమంబున నభ్యసింపనౌ 48

ఉ గారడివిద్యగా దని నికామవినుద్ధమనంబు గల్గఁగూ
గోరియె యభ్యసింప నగుఁ శ గొండలు లోకుల మోసపుచ్చ గం
భీరుమనోవిలాసమున శ వేడుకలూరిగఁ గూచుచుండు, రా
తీరు నెలుంగఁజాలక యశీగులు కొల్తురు వారి భక్తితోన్ 49

ఉ వారలు లోకవంచకులు శ వాంఛలు పండవు వారి కేవియున్
ధీరులు యోగమును టవిరేటపడం దగకుండఁ గందరా
గారములందొ యెవ్వరును గానఁగ రాని స్థలంబులందొ ని
ష్కారణనిష్ఠఁ బూని కలకాలము చుచుండు లేదితోరకే 50

చ. కనుక నె వారియోగము జగద్ధితమైతగు, వంచకాళికిన్
ధనము లభించుఁగాని యది శ దగ్ధముచేయును దన్తనంబు; నా
మనము పరాత్పరాంస్రియుగమండితమై తలఁపన్ నిరీహమై
తనగుట నీజగద్ధితముఁ శ దా నొడఁగూర్చక యూరకుండునే 51

తే అనుచుఁదలపోసి శ్రీరామునాత్మ నిలిపి, యోగసంవృతిఁ గనబడకుండఁదనువు
వెలయ లంకాపురంబునఁగలయఁ దిరిగె, జానకిం గాంచు నూహలునంచరింప.

ఆ తిరిగితిరిగి యొకటశివ్యపౌధముఁ గాంచి, యందుజొచ్చి యట మహానసమునఁ
గాంచె వివిధజంతుగణ మాంసముల నప, క్వములఁ బక్వములనుబవనసూతి.

సీ కొన్ని జంతువులను శ గోసియుఁ గొన్నింటిఁ, గొంతభాగమునుగోసి వఱియుఁ
గొన్నింటిఁగాల్ల నుగదియఁగట్టియుఁ గోయ, నిశితఖడ్గముచెంత నిలిపియు నతి
భయదమాగతి నుండెనంటయి ల్లది యప్పు, డపవిత్రమై హేయమనఁగ నొప్పి
యద్దానిగాంచినయంతనపావని, దుఃఖాబ్ధిభంగాళిదోఁగి దిక్కు

ఆ. దెలియకుండనుండి శ తెల్వి యంతట రాఁగఁ, గనులు విప్పిచూచి శ కళవళించి
తలఁచె నివ్వభమున శ దారుణ మి౦కృత్య, మాత్మఁ దలఁప నిట్టిరయఘమె లేదు.

— అహింసాతత్త్వము. —

ఉ. జంతువులందు మానవులు శ స్త్రవ్యులు జ్ఞానము గల్గియుంట యా
వంతయుఁ బుణ్యపాపగతు శ లారయఁజాలనిమర్త్య లెంచఁగా
విత మృగంబులే యనఁగ శ వీలగు నంగవిభేద మొక్కకా
సింతయెకాని జ్ఞానమున శ నిర్గురు తుల్యులే నిశ్చయంబుగన్. 55

ఉ. మానవజాతికంటెను సమ స్తవిధంబుల నాదితేయులే
గానముచేయ నర్హులుగఁ శ గానగనౌదురు; వారియందు వి

జ్ఞానము మించియుండు మహిమ త్వము లేజము హెచ్చియుండడుం
గాన నమర్తులకా మనుజుకాండము గొల్పుచునుండు భక్తితోన్.

56

ఉ. భేదము జ్ఞానమందె కద ర విగ్రహనిర్మితమందు సుంతయే
గాదనవచ్చు; సుండినను ర గల్గదు దానబ్రయోజనంబు, నే
త్రాదూలయందె యద్ది గన ర నొనని చెప్పుడు రాశ్యు; లద్దియక
సూచి నొనంబయకా ననుచు ర బొప్పడు జెప్పగ నెంతచూచినన్.

57

చ. సురలకు రాక్షసావలికి ర జూచిన జాతినీభేద మింతయుం
బరగదు; నృత్తిబట్టి యదిగనచ్చినదే యనవచ్చు; నాశరల్
విరహితసాధుచృత్తులయి ర పీఠిడైరై రనవచ్చు నక్కటా!
తరమె విరించికైన ఖలగొనవవృత్తి నెటుంగ నెట్టులే.

చ. కనబడు వేదరాసుల నఖండవిచారము శాస్త్రసంతతికా
మనమున నెన్న శక్య మణుమాత్రముకాని యభిజ్ఞతాగుణం
బచుపమసద్గుణంబు లీవి ర యన్నియు భూతదయావిహీనతకా
జనియెను నిష్ఫలంబులయి ర సాధునినిందకు దావలంబులై.

59

మ. అనుకంపాగుణసంపదం బొదలునే ర నత్యంతపాత్రంబులై
తనరుం దక్కినసద్గుణావళులు; నీధాంతం బిదే; మానిరా
డ్వినుతం బాకృప యొక్కడే కలుగదే ర వేవేలుగానున్న వం
చను నాసద్గుణములో శవోపమకు నత్యంతార్హముల్ చూచినన్.

60

చ. అతివల కుండుభూషణములందు బ్రధానమె యాద్యభూషణం
బితరము లెన్నియుండి యదియే కనరానియెడకా వికాతకా
సతతముగాంచు నన్నియె పోసంగక మంగళసూత్ర మొక్కడే
చ్యుతిగనకుండగ గన్పడిన ర శోభిలు నాయమ ప్రోతపాత్రమై.

61

క. ఆరీతిసద్గుణంబుల, కారయఁగా భూతదయ మహిమహిమముఁ జే
కూరుచు నది లేకున్నకా, గారవమును గాంచజాలకయె నశించుచున్.

ఉ. తావియె లేనిపుష్పము నీతంబినిలేనిగృహోత్తమంబు స
ద్భావములేనివల్కు ఫలభారవినమ్రముగాని భూరుహం
బేవిధి కందనట్టిబహుశేష్టదకర్తము నాఁగ సర్వభూ
తావితథానుకంపఁ గననట్టిగుణావళి నిష్ఫలంబెయకా.

63

మ. కరిపాదంబున జంతుజాలచరణౌఘం బించుకే మించ కం
తరమందే సరిపోవుచందమునఁ బుణ్యవ్రాతముం గూర్చున
వ్వరకర్తంబు లహింసయం దిమిడిపోవం జాలు; నట్లొట ను
ర్వర భర్తంబులయం దహింసయె మహాగ్ధం బంచు నెన్నందగున్.

64

- అ భూతదయను మించుకపుణ్యము గల్గునే, దానిమూని చేయుధర్మము లవి
భస్మహోవి యున కుకమ చెయిదిగు నంచు, యునులు వలుకుచుండ్రవినినవాడ
- చ సులలను మించజాలుదులు శ కౌత నీదనుజుల్ దయాగుణం
బుహితమాట వీర లిటు శ భూతభయంబుల్లేరిగాడె, వీ
రరయగ ధర్మనిర్భ జెలవారియు హింసకు జంకకుంట భీ
కరులయి సాధుదూష్యులయి శ కాంక్షివికీచులునౌట యేకైన్ 66
- ఉ పాండితి యెంతగల్గినను శ బౌరుష మెంత చెలంగుచుండిన
భండనభీము లన్ననుడి శ కర్థిలగాఁ దగు శక్తియున్న ను
ద్దండమదంబు గల్గుటనుదాక్షిణ్యము లాచరింపిటన్
జండమనస్కులన్న యున శంబును గాంచిరి వీర లక్కటా! 67
- ఉ. వీరల కెప్పు హింసయె యభిప్రయకర్త మటంచు దోచెడున్
వారక దీనిఁబూని స్మృతవర్జితకర్తము లెల్లమాని దు
ర్వారపరాక్రమంబున భరరాస్థలఁ గ్రుచ్చరి సాధుబాధలం
గోరి యొనర్చుచున్ యశమునగోల్పడి రేమనవచ్చు వీరలన్
- ఉ ఒక్కయహింసనే నియతనూని స్వకర్తము లాచరింపఁ బెం
వెక్కఁగ మూడులోకముల శ నేఁగఁజాలుదు రంచు నెంతు; నే
నిక్కడఁజూచినంత మృగహింసయె కన్పడెగాన శీఘ్రమే
యుక్కుచెడంగ మ్రండఁగల శ రుగ్రరణంబున నంచు దోచెడున్. 69
- ఉ. దేవతలక భజింపనని శ లేటగఁబల్కుచు జంతుహింసలం
గావలె నంచుజేయు ఖరకర్తుల దేవతలే యధింతు, భూ
తావళి దన్నుఁగాఁ దలచి శ యాదృతిమీఱ నభీష్టదేవతా
సేవయొనర్చినక ఫలముచేకులు; నిద్దియె శాస్త్రరీతియా 70
- చ అవయవరాజియొక్కటి మహాపదపాలయియుండఁ దక్కిన
య్యవి ముదమందునంచు మదినారయు మోఱకురీతి భూతరా
జివధముచే నభీష్టఫలసిద్ధినిగూర్చెడు నిష్టదైవ మం
చెవఁడు తలంచు నాతనినె శ హింసకు బాల్పడఁజేయు దైవమే 71
- చ అమరులఁ దృప్తిచేయుట నశస్త్వవిధంబునఁ బూజచేయుటే
కమలజావాక్కులందుఁ గలకమత్రార్థము దానినే మహా
గమములు నిర్వచించు; స్మృతికాండము లెల్లను దెల్పుదానినే
క్రమమని మౌనివద్యులు శిరంబులఁ దాల్చి భజింతు దైవమున్. 72
- చ. దనుజులు వీరు మత్తులయి శ తత్క్రమ మించుకరైన నాదృతిం
గనకయె కుక్షిపోషణము శ కార్యమటంచుఁ దలంచి జంతురా

- జని వధియించి తృప్తిగ భుజింతురు దీనిని మించుపాతకం
బనంగలదే ప్రపంచమున శ నారసిచూచిన నక్కటక్కటా! 73
- ఆ. పాపసంచయమునఁ శ బ్రథమగణ్యమి హింస,దానిమాన మిగులధర్మకార్య
ముల నొనర్చినట్లేవెలయుదు రందఱుఁజి త్తశుద్ధి హింసఁచెఱచు నిజము. 74
- చ దితిజులు భూరకార్యవితరతిం దగునంచు నొనర్చువార లం
చతిశయమత్తతం బొదల శ నాదృతిగాంచెడువార లంచు దు
ర్మతి దగువారలంచు నిట శ మాంసపురాసులె తెల్పఁజొచ్చె, నీ
వితముననుండు వీరు రఘువీరునిసాధ్వినీ నేమి చేసిరో! 75
- తే. అనివిచారించి యందందు శ నరసి,యరసి సీతగానక యెంతయుఁ శ జింతపూని
రావణుని సౌధమును జేరిరమ్యతల్ప,మందు శయనించియున్నట్టిసుందరిగని
క వనచరనై జమ్మన సీతనుగా భావించి సమృదము పైకొనఁగా
ఘనవాలముఁ ద్రిష్పచు దా,నిని ముద్దిడుకొనుచు సుంతఁనిల్చుచు మరలన్. 77
- క ఎగురుచు దుముకుచు జానకి,బొగడుచుఁ బాడుచును గాలమును సుంత క్రమం
బుగఁబుచ్చి మరలఁ దనమది,దగునే యిట్లనుచు నెంచితాఁ జింతించెన్ 78
- క. పరమపతిత్రత జానకి,పరపురుషుని చెంతనిట్లు శ పవళించునె? యె
క్కరణిఁ దలంచితి? నీసుం,దరి రావణభార్య యనఁగఁ శ దగు సత్యముగన్ 79
- చ పతిహితచర్యయే సతీకి శ బాత్రత నియ్యఁగఁజాలు, నద్దియే
యతివతొలంగి యిష్టగతి శ నన్యునిగూడి చరించుసజ్జనా
దృతి కతిదూరమై కులటసయ్యాపె యటంచు హసింప దుగళసం
తతిఁ గనుఁగాని శర్మమును శ దా నెపుడేఁ గనఁజాల దిమ్మహేన్. 80
- అని తలపోయుచు నటంగల,వనితల వీక్షించుచుకా విశ్వస్త్రులుగా నుం
టనుజూచి యేవగించుచు,మనమున శ్రీరామచంద్రు శ స్మరియించి తగన్ 81
1. అంత యోజించె నాకిపుడఘముగలనొ,యద్దిలేదొ యెటుంగ శాస్త్రాళిగనిన
పెద్దలందఱునిటుచూడఁదద్దయునఘ,మంటునందురున్యాయ్య మేయదనితోఁచె.

— అకార్యములు. —

- సీ తనభార్యతో భుజింపనురాదు సతిభుజి,యింపఁ జూడఁగ రా దరదెట్టులైన
నాపులిం చెడుతటి శ నల్లె తుమ్మెడునప్పు, డింతిఁ జూడఁగ నాయురవే చలించు
దినమొలతో సుఖమెనఁగఁ గూర్చుండిన, నంగనఁ గనఁ బాపమబ్బు నంద్రు
కనులను గాటుకఁగై నేయుతటిఁ దైల,చర్చ నున్న పృథుఁ స్తనముఖముల
వస్త్రమునఁగప్పకుండినఁబ్రమదమఱియు, బ్రసవముననున్న తటిఁజూడఁబలములేజ
మంత మొందునుగామా ర్తయగుతరుణిని, గనిననాయువుక్షిణించుననుదురుగద!

- క తనసతి యే బరసతియే,దనయంత విలాసయుక్తి శ దా నుండినఁ జూ
డను రాదని యాయువు దా,ననె తగ్గుటండు మానినాయకు లెల్లన్ 84
- తే.మఱియునాత్రేయి ప్రియముననెఱిగనంగ,నామెగవయంగననురాగమతశయిల్ల
బలుకసాగంగఁ దేజముబలముఁ గుందు,నందు రాద్యులు పూర్వశాస్త్రాభి నరసి.
- క వనిత నిదురించుచుండినఁ,గన దోషం బబ్బునంచు శ గామాతురతం
గొని మరులు గొలుపుమాటలు,వినిపించిన నాయువెల్లవిలయమునొందున్ 86
- క పరమామోదంబునఁ బర,తరుణులతో మాటలాడుతనసతితో నె
వ్వరుసం బలుకఁగ రాదని, రురుమతు లద్దాన దోష శ ముండుఁజెఱిగియే 87
- చ. పుగుళ్ళుండు కాంతలం దమియుఁ శ బొంగఁగఁగూడి విలాసయుక్తిమై
స్తరశరవారమెంతయుఁ బ్రమాదణకిర్తిము నాచరించునా
దరణము పూనఁగాఁ గుసుమతల్పమునన్ శ శయనింపఁ బ్రీతి నే
నరుండు గనంగఁ బాల్పండు వినాశము నొందు నతండు వేగమే 88
- క సతితోఁ బ్రియ ముప్పొంగఁగ బతి సంభాషింప దానిపద్ధతి వినఁగా
మఱిఁ దలఁచి మటుగునను బొం,ది తగ్గ వినునతండు వేగఁచెడునంద్రు మునుల్.
- చ. వనితలు క్రూరవాక్యములుపల్కిన భర్తలతోడ వాని నె
ల్లను వదలంగఁబూనక విలాసమునన్ వచియించి సూన్యతం
బును బలుకంగఁ బుణ్యమగుఁబో యని యెంచు నతండు పాపపం
కనిబిడ కూపమందుఁ గలకాలము కాపురముండు నంద్రుగా! 90
- క. పరిహాసోక్తులనే నె,ప్పురుషుండు పరకాంతఁ గాంచి శ పోలు నటంచున్
గరువమునఁ బల్క నాతండు, నిరయంబున నుండునంద్రునియతస్వాంతుల్ 91
- క. తనసతితోనైనను వినఁ, ననర్హములుగాఁ బొసంగునావాక్కులఁ బ
ల్కిన నవ్వి యాయువడఁచున్, జన దటు పల్కంగ నంద్రు శ సాధుమనీషుల్.
- క. ఈనీతుల నేనెఱిగియు, నీనెలఁతలఁ జూచినాడ శ నిందు మహాఘం
బీనాకుఁ గల్గకుండునె, మానస మీపాపభీతిమగ్నం బయ్యెన్ 93
- ఆ. ఏమి చేయువాడ శ నింకనీపాపంబు, తొలఁగునెట్లు లనుచుఁ శ గలఁగి హనుమ
యెంచియెంచి మరల శ నిట్లని తలపోసె, బుద్ధివైభవంబు శ పొదలుచుండ. 94
- క. నామనసు సత్యమార్గము, నేమటక యెటుంగఁజాల శ కిట్టివిచార
స్లోమమునకు గుఱియయ్యెన్, గామినులం గాంచఁదగినకాంక్ష గలుగమిన్. 95
- క. పరమేశ్వరకార్యమునన్, నిరతిం దగునట్టి నాకు శ నెలఁతల వీరిన్
బరికింపఁ బాప మేలగు, నరయక యీభీతినొంద శ నర్హుడనైతిన్.
- సీ. కావలెనని చేయుకార్యమునకె ఘల, మబ్బునం చుందు రాశయాద్యులట్లు
గాక కార్యాంతరకలితచిత్తంబునఁ, జరియించునాకు నీతరుణు లిట్లు

కనఁబడి రంతియేకాని చూడందగు, నన్న వాంఛను జూడ; నట్టులొట
నఘ మంట గీనఱ్ఱు నరసిన శాస్త్రాళి, హృదయమిట్లేయని నెల్లమునులు
ఆ పలుకుచుండ వింటిఁ నబలుపోకులఁదలంచి, వంతఁగుంది చేయఁపలసినపని
మానినాఁడ; నిద్రి నమర్యాగయే నాకు, నెట్టులగును దూత నీ కిద్ది హితమె? 97

ఉ శ్రీరఘురాముపాదములఁ న జెందిననామది దుష్టకార్యముం
గోరియొనర్చు నెట్టు! లఘుకూటము తత్తన్మతి నాశ మొందుఁగా
దే రయమొప్పు సుదియము న లేటికి నాకిక? నీతఁ జూడఁగా
నీరమణీయపత్తనము న నెల్లెడలకా వెదుకం దొడంగెదన్ 98

క అనితలఁచి శ్రీరఘూత్తము, మనమున థ్యానించి సుంతఁబ్రాప్తడి నట్లుం
డి నియతి వెదకుచు నందే, కనుఁగొనియొక రావణుకా నీకామబలాధ్యున్ 99

క వదనబిలంబులనుండియె, సదాగతుల్ వెడల వానిసంసర్గమునకా
జదిసి వెతఁబాటు సత్త్వస,ముదయము లింకేల యన్యముల లెక్కింపన్. 100

క ఇరువదిచేతులు పృథువిష,ధరములపోలికను భీతిదంబులె యగుచుకా
బరజనవిధ్వంసనకా,ర్యరతిం బొలుపారునటు విరాజిల్లెఁ గడున్. 101

తే పార్శ్వములయందు దేవతాభామిను లొగి,బవ్వలించియొడుండంగవనక లేణు
నికరముల యంతరంబున నెగడుమత్త, దంతిపోలిక నత్తటిఁ నావెలింగె 102

ఉ. అతనిఁగాంచి రావణుడె న యశా నితఁ డంచు నెఱింగి తత్తనూ
ద్యోతము చిత్రమైయలర నొక్కట నచ్చెరువందుచుం గటా!
యీతనుకాంత దేవతలనెల్లను మించివెలుంగు; వీనిదు
ర్వీతి యొకందె దూష్యమని న నిందకుఁ బాత్ర మటంచుఁ జెప్పనొ 103

ఉ. ఈతనుకాంతి దేవవతికే గలదంచు వచింపఁజాల; వి
భ్యాతశరీరకాంతి నుగుణాళికి హేతువటంచు సజ్జన
ప్రాతము పల్కు వింటి; నిట న వారలపల్కులు వ్యర్థమయ్యె నం
చీతటి నెంచనయ్యె; నిపు న దేమనువాడ విధాత నక్కటా! 104

చ. అవినయమొక్కడే యితనియందుఁ గనంబడకుండు నేని లో
కవితతి నేలఁజాలు ననఁగాఁ దగియుండెడు నొక్కదుర్గుణం
బు విమలసద్గుణప్రతతిఁ న బోల నశింపగఁజేసె; నక్కటా!
భువిఁగలదే మఱొండొ రిపుఁభూతము దుర్గుణ మొండు దక్కఁగన్. 105

— వివరము —

చ వివరము యీదశాస్యనకు న వృత్తిని సుంతయునైనఁ గల్లు నే
దనుజులఁగాదు దేవసముదాయముఁగూడను బాలనక్రియం

దనియంగఁ జేయఁజాలు నిదితథ్యము తద్గుణ మొక్కఁ గుండమి
వినుతికి మాంబుగా జగతి యేయివిధంబుల దూఱు గాంచెడున్. 106

చ. పురుషులకెల్ల రత్న మయిభూషణరాజి మహాత్మమంబుగా
బరఁగునుజు; మృడంకుయె యే పద్ధతి; దాని నెఱుంగఁజాలు
కృపఁగుడు లోకజాలములఁ బూజ్యుడెయ్యకా; నొకసంశయంబులే
దరయంగ దానికూన నిసుమంతయు లేకు ప్రయోజనంబొగిన్ 107

చ. అడఁకుచ నా సమస్తసుగుణాభిఫలం బని యాచ్యులందు, లే
యొడికము లేకయున్న వినియోత్తమభూషణభూషితుండయే
బుడమి సమస్తకార్యములఁ బొందఁ ఫలంబును, వేయునేల యె
క్కుడువినయంబు గల్గనటు యోరికయిందుట మేలు చూడంగన్

క. సకలతపస్సాంబయి, వికలతయేలేకఁకుండ యెలయించుచు నె
ల్లకడల గారిన మిచ్చుచు, సుకలెంపగున్ వినయమనెడుశుభగుణ మొకఁడే

చ. వినయము గాంచి చేతలు యేగ వరంబులొసంగుచుండు; స
న్తునులు మహాశిష్యప్రకరమున్ గురియించుచునుండు; మర్త్యుల
భునగుణ మెన్ని గౌరవముగల్గఁగఁ జూతురు; వేయునేల యా
వినయముఁ బోలుసద్గుణము యెక్కమునం గనరాదు చూచినన్. 11

ఆ. చంపఁడలఁచి వచ్చుశత్రువు నైనను, వినయ మట్టెయడఁచి యేగ మరలి
పోవఁజేయు; నదియోపాసాధుతేజ మనంగ; దానిఁ గాంచినన్ భయంబెకలుగు

ఉ. చిత్తము శాంతమైనయెడఁ యే జేకులు నవ్వినయంబు నెప్పుడు
న్నతతఁగాంచుఁ జిత్త మణుకమాత్రము నిల్వక యాగుణంబు పో
నుత్తలపాటునొందు, మఱియొక్కయుదాహరణం బింకేల స
ర్వోత్తమ మంచు జెప్పుటయె యొప్పుగదా వినయంబు గట్టిగన్. 112

చ. దితిజగజేంద్రుఁ డీతఁ డతిధీకుడు బాహుబలైకనిర్జితా
యతబలసాంద్రవైరిగణుఁ యే డన్నప్రసిద్ధిని గాంచి శంకరున్
శతదశసంభవాద్యమరసత్తములన్ దనియింపఁజేసి సం
స్తుతవరజాలముం బడసి యోరపుశక్తి నెసంగుచుండియున్ 113

తే. ఒక్కవినయంబుఁ బడయమినిక్క మెల్ల, సాధుదూషణములనొందఁజాలెఁగాదె
తపమువరములుశౌర్యముతలఁపనిష్ఠ, లములెవినయంబులేమినఁచుమదిదోచు,

క. ధనమన వినయంబగు; దానినిమించిన ధనమనంగ యెఱి పెదకిన లే
దనవచ్చు; నాధనంబుచు, గనఁజాలఁడయేని నిస్వరకల్పుఁ డతఁడే 115

సీ. ఆజానుబాహువు యెలతిపీఠరాంసమ్ము, లతిదీర్ఘ నేత్రంబు యెలతివిశాల
వక్షస్సు భయదమో యెక్కునమూహము, పృథులజంఘలు శ్రుతిపేయములగు

పీరిచరిత్రముల్ శ నెలయనొప్పారెయు, నవినయగుణమున శ నవని నితఁడు
 దుష్టుఁ డనంబడి శ దుర్జననుతుఁడయి, కుండనున్నాఁ; డిఁకేమందు నితని
 తే నిట్టివానిని బడిఁగొట్టిసట్టిదొక్క,యవినయమెగాదె; వరము లత్యంతనియతిఁ
 జేసినతపస్సు నేమయ్యెఁ శ జెప్ప నేల,వినయమే భూషణంబగుననుచు సురల
 క అనితలపోయుచుఁ గేసరి,తనయుం డా సౌభమందు శ ధాత్రీపుత్రిం
 గనఁజాలక వినుఁగక వే,చనియెన్ వేటొందుచోట్లఁ శ జక్కన్ వెదుకన్ 117

హనుమ జేవతల వేడుట.

క. తిరుగుచు నొకచోటను బ్ర,స్తరమట్టులు నిల్చి సీతజాడ తెలియునా
 వెర వ్రూహించుఁగ దేవో,త్కరమును స్తరియించి యిట్లుతలఁచెన్ మదిలోన్.
 క కనినాఁడ నెల్లతావుల, జనకజ గనరాదు మున్ను శ సంపాతి వచిం
 చెను లంకయందు జానకి, కనఁబడుచున్నదని దానిఁ శ గాదన నెట్లా? 119
 ఆ మానవులకు నాశ శ మన్నించునలవాటు,గలదు; పక్షివంశములకు లేదు;
 పక్షినాథుఁ డెట్లుపలుకు నబద్ధంబు, దాని నమ్మకుంట శ తగు నదెట్లు? 120
 చ పితగవిభుండు చెప్పినటు శ భామిని గానఁగరాదు నాకు; నే
 వితమునఁ గాంచ దీని కొకకవితయనంగదగు హేతువుండు నే
 నతిశయశక్తిఁ బూని పురఃమందు ధరాసుతఁ జూడఁ బూనున
 ట్టితరుణమందు నాదగుకడిందిమగంటిమి నాశ్రయించితిన్ 121
 డి అంతియగాని నాదుమరియూదకుఁ బాత్రులుగాఁ జెలంగియ
 త్యంతమహత్త్వయోగమున శ నందఱకున్ భజియింప నర్హులై
 దాంతులునైన దేవతల శ ధ్యానముచేయఁ దలంపనైతి నా
 చింతయె వ్రూననైతి నెటుసిద్ధి తగున్ బనియందు నా కిటన్ 122
 డి. దేవతలం దలంప గురుతేజము దానుగఁ బొందు భక్తునిన్
 జేవచెలంగుఁ జిత్తమునఁ శ జేకులు దాననె క్రొత్తశక్తి పెం
 పావహిలంగఁ జేయు నది శ యట్లగుటన్ సకలార్థసాధనం
 జేవిధిఁ గాంచినన్ సురల శ నెంతయు భక్తి భజించుటే యగున్. 123
 డి చిత్తసమాధి గల్గుతఱిఁ శ జెందినవేడుక నిష్టదైవ మ
 త్యుత్తమతేజ మొప్పుఁ దగుననుచుపరాత్పరుగాఁ దలంచి యే
 యుత్తలపాటులేక స్థిరయోగమునన్ మదిఁ గాంచుచుండ నా
 యుత్తమతేజ మొక్క మొగి శ నొందును భక్తుని నిర్మలాత్మనిన్. 124
 తే దానిసంసర్గముననె యోతండు మిగుల, వెలుఁగు; నాతనిగాంచినభీతి యొడవు
 నల్పమతులకుఁ; బగవానినైననదియె,వశతఁగాంచఁగఁజేయు సర్వహితమగుట.

సీ దేవతాతేజ మాధివ్యాధులం బాపి, యూరోగ్యభౌగ్యంబు నందఁజేయు
నిర్మలచిత్తంబు నెరింగి ; సత్కర్మ, సాగిత సత్సంగం నాగఁజేయు
గుప్తవాంఛలనెల్ల నదొంగిరించి, భగవదా, రాధనమన ననురక్తఁ గొలుపు
నరుచి వాంఛలనెల్ల నదలించి నిష్కామ, యోగనియగఁగనొనరుచుమఱి
నర్కసంకటంబునెను నచడ మల, పంజర గాల్చు దేవతానెని మిదిని
పిదప గాల్చునునరఁ బూనఁబ్రయముగల్గు, గాఁచునడిచి ఫలసేవగల్గునెట్లు?
మనకు నభీష్టమైన యుగముత్రము నచొరంగినీక కా
నును, భయ మేలఁగఁ ననునొక్కపుడై వ్రేలు గల్గునెట్లు గా
వున భద్రయింపఁగాలకు నుబుద్ధుని దైవము నిష్టహావలన్
దనయ పహాత్తు నన్నిగలు నభివృద్ధి నందఁచి నన్వితమునన్

127

భగవంతు డే కార్యభంగులఁ బరకంచి, యొక్కొక్కదైవముజక్కనిల్పి
యంకార్యుల నస్థిరపందఁ గోరిక వాని, లక్ష్యతను గొల్వఁదగును, దాన
నాకార్యస్థియకా నని దానిదోహ, న్య మనంగనెద్దియకా ననఁగ నట్లు
భద్రయించు నుండి మరభగవంతుఁడీహాన, మున నుండి జనులకు నభూరికార్య
స్థితి చేతుఁజేయు; నాస్థి స్థియ, కర్మమున కనుకూలమై కలుగుచుండు
నని యెఱుంగుటయేగద నయని వచించి, రార్యజనులెల్లఁడత్త్వంబునరనియరసి.
క కనుక భక్తుఁడు దైవంబును దేవినకాని కొల్వఁ బూనునపుడె యీ
తనునానుచిహ్నముల నొప్పిన బ్రహ్మముఁ గొల్తు ననుచుఁబ్రియ ముప్పొంగన్
క తలఁచుంజను న్దానన్, గలుగును విజ్ఞాన మనియొకడ భేదంబున్
గలుగంగనీక సమతను, నెయంగఁజేయు ననుచు నవినుతింతు బుధుల్
ఆయుపాసనయేకడ నయాగమాలి, సమృతంబగు, నద్దాని నజాఱవిడిచి
భేదమాగ్గంబు నూనుచు నాదితేయు, నొక్కనింగొల్వఁ గోరిక నలొప్పునెట్లు?
క భేదజ్ఞానము వదలిన, నే దైవము ప్రీతిఁగాంచు ననిది లేకున్నన్
గాదేదియుఁ గార్యము గుఱు, మోదం బొక్కప్పుడేని నపొదలదు మదిలోన్
క కానన్ దేవత రేణుల, ధ్యానించెద నిశ్చలమగు నంతఃకరణం
బూని యని పరవతనయుఁడు, తా నెలమిం దలఁచె శివుని నభాతను హరినిన్
సీ దిక్పాలకుల మఱి నదేవత రేణులఁ, బరమభక్తుల మునిప్రవరుల నతి
భక్తితో ధ్యానించి నరమేశ్వరునికార్య, మిది సిద్ధియగునట్లు నలెంచవలయు
నదే నాకు మిక్కిలియాశిషం బగునంచు, బ్రార్థించి రఘుపతి నర్థివేడి
వవనుని మదినిల్పి నభావికార్యమునెంచి, యవలీల నొక్కహార్యవర మెక్కి
నలుదెసలుగాంచికొంత చెంతనునితాంత, భూరుహాక్రాంతమగునొకసారవనము
గోచరంబౌట నటఁ జూచుకోర్కె యలర, వాలముంకించి యెగిరె ననవార్యగతిని.

చ వనమగి యుభ్రచుంబితరువారము సత్ఫలభారవమ్రపా
వనవిటపవ్రజంబు హితవాక్తరిమంజులపత్ని రాజరా
జనిదిడనీడసంతలవిజృంభితచారుణహోలసంబు దై
త్యనికరసాధుపాలితము శ నై తగుఁ జూడ విచిత్రరీతిగన్

135

వ. మఱియు నన్వనంబు బహుశ ఖాసమాయుక్తశాఖాసకరంబగుట సామవేదంబు
చావృనను, బ్రహ్మసంగసం గ్రామికి నాదప్రధానంబగుట యబు ర్వేదంబుకర
ణిని, వైరిమూలణచణ భయంకర శబ్దప్రయోగబహుశస్వజవాక్పరిచయంబగుట
ఋగ్వేదంబు హాసిన, భాసిల్లుచు దినరాత్రి చరసంతతసంచరన్విజ రాజసమాక్రాంత
శాఖాశాఖాప్రశాఖంబై సాధ్వసాచహవాజ్ఞీ నాదప్రధావితమృగకడంబదివా
భీతప్రముఖక్రాంతిడోద్భవ నగులంబై, సర్వకాలప్రభుల్లభుష్ట సంగ్రాసం
భృతప్రశాంతినితానంబై గీర్ణశాఖామంది ధూంజిష్టానుకారివిషధరపటల
పంపూర్ణ భూచహంతంబై భూచహల శావీరీనశాఖామృగసంచయంబై, వైరి
మూలకాక్యవృటచ సకూకులగిల్లిపగషవాక్పరిత్ర సత్తసంచలన జాతవాత
ప్రధూత ధూళిధూసరింకుసునువిసగంబై, ప్రకంపచప్రచాలనప్రచలిత మహా
శాఖాసమూయోగసంజాతభూరినినాదబహుళంబై, యుత్తుంగతరంగమాలికా
ప్రచలనస్థలాంతరప్రాప్తనిద్రాముద్రాపగమసమూకుల కారండవప్రముఖజల
పత్తరథపటల సంచలనశబ్దితసరోవరనికరంబై, భూమిరుహ లతాగ్రపరిచుంబితి
నక్షత్రమండలంబై, దానవవీరపరిరక్షితంబై, భీతికృద్ధితిజాంగనాసన్ని ధానవిష
మంబై, విషానలజ్వాలాభీలభూరివ్యాళజాలసంచారదగ్ధతృణధూమసాంద్రంబై
దర్శనీయంబై, సశోకవనితాలయంబయ్యు సశోకవనితాలయంబై, దురారాధ్యం
బయ్యు సదారాధ్యంబై, దుర్జేయస్థానంబయ్యు సర్జేయస్థానంబై, యపుణ్యజన
నివాసంబయ్యుఁ బుణ్యజననివాసంబై, యప్రమదాననఖ్యాతంబయ్యుఁ బ్రమదా
వనఖ్యాతంబై, యసుహృత్ప్రీణినిలయంబయ్యు సుహృత్ప్రీణినిలయంబై,
యసంపుల్లకమలాకరంబయ్యు సంపుల్లకమలాకరంబై, యసంగతహంసంబయ్యు
సంగతహంసంబై, యసాన్నిధ్యచక్రంబయ్యు సాన్నిధ్యచక్రంబై యప్రతి
మాస్పదంబయ్యుఁ బ్రతిమాస్పదంబై, యవిగణనీయసాలంబయ్యు గణనీయ
సాలంబై, యప్రకృతియుక్తంబయ్యుఁ బ్రకృతియుక్తంబై, యమానంబయ్యు
సమానంబై, యమానవతీబహుళంబయ్యు మానవతీబహుళంబై, నేత్రపర్వంబై
యుండు

136

చ హనుమయు నన్వనంబుఁ జొర శ నాత్మఁ దలుపఁగ గంధవాహుఁ డొ
య్యన సుఖశీతలంబయినయాత్మను సోకఁగఁజేసి కార్యసి
ద్ధిని మదికెక్కఁజేసె; నిటు శ నివ్యసమీరకిశోరసంగతిం
గని మదిసంతసం బొలయఁగగా ఫలమబ్బు నటన్న నమికన్.

137

చ వికులనాథిని ముంపురవాముం దలంబుల చేరి దానిదొ
వివిధమనోజ్యసేధులను శ్రీ గురునాథుండు ముంపురవాముం
బ్రవిమః పుష్పభూషణుల వానిని గాన సాచరిం ముచున్
సవిధములంబు గాంచె వివిధజాలంభూగణనాంబు భాగమున్ 138

అంత నామున భావనం గాంచెను అంత

చ కనియింట దానవాంగలనల శ్రీ గానగీతనృప మోక్షుచున్న, దీ
సనితలయంతలంబున నె శ్రీ భామిని నాజనియిత్త యుండనో
పును, జని కూలువాడ, నని శ్రీ గురు డలంబుల పతి భాగ మొ
క్కినియితల జక్కగా వనిన గా మన నంబుల ముద్రామండలన్ 139

తే ఎద్దియో మేలుగల్గు నంతవిధముల, చెలపు న్నువి శకునముల్ శకుకులేల
దేన కాంక్షముఫలయంత శ్రీ విధముల, చెలపు మాస్వామిస్యనాకుసన్నిధిడదె?

క అనితలని నృతి మండంబుల దాని విశాలాది దుష్టముల బొంకంబై
కనబడు నశోక భూం హము నెక్క యున్నోక్కచో నిశముడంతను మోపున్.

ఆ అడగియుండె గ్రంథ శ్రీ నాదానవాంగన, లాత్తి గూర్పుపలుకులలాడ వినగ
నేనగింపుచున్ విహీనంబుకయయి, కుందుచుండు సీత శ్రీ శోణిమీద. 142

ఆ. కూరుచుండియుండె శ్రీ మారుతాత్తజుడై, క్రిందగూరుచున్న శ్రీ యిందువక్త
నతిక్రమించి జూచి శ్రీ మూర్తచాదము నుంత, వినబడంగ సీత శ్రీ యని తలంచె.

క అంతటి వి. బడె ది యఖిన్యాతల గురిల దీనానునెదురభావనాంబుల
బంతము బై యుంటున, నెలంబుల గాన మడుల నెన్నో విధములన్ 141

చ పతివిరహంబు దుర్భ ము శ్రీ పాపనాశిత్తముగల్గు మానిని
వితతిక నంచు దెల్పునుడి శ్రీ వేషులు వక్త్రమునుండి వెల్వడన్
సతి గురి కష్టసంతతుల శ్రీ జాల శ్రీ మంకడియున్నదంచు ధీ
రతతికి దోచుజేయునని శ్రీ రామునిదూత తలంచి యాత్మలోన్. 146

ఉ. ఇందలు సంతసంపడంగ శ్రీ నీవనితామణి రామరామ! యం
చుం దగుదిక్కులే రనుచు శ్రీ జొక్కుచు నేడ్చుచు బాష్పధారలా
పుం దనమోము వంచి క్షీతీభాగము వార్ద్ర మొనర్చుచున్ దనున్
నిందలపాలనానికొన శ్రీ నిత్యమ నెంచుగణిన్ క విచుచున్. 146

చ. దరియనలేని యంబుధిభిదంబున సోంపది గుండె గఖసా
గరమున మున్దుచున్ గడుంబగాంగలనన్న తలంపు గల్గుచొ
పురసినలేక యుండుసభ శ్రీ మంతయు దెల్పుచునుండు నేడ్పుతో
బరుషమహీస్థలంబు స్థిరవాసముగాంగ మదిం దలంచుచున్. 147

- మ తనకున్ దైనిము తోడనీడయు నగున్ భాత్రీశ్వరేశ్వరండు భ
ర్తనిబిడ్డఁడని రామచంద్రుఁ డనుచున్ మన్నించి తత్పాదనం
బన మీ కిక్కని యెంచుచున్ మఱొకచింతం బూనకే రహండున్
అని రాఁ గొంచి మఱిత్తుతుండు యీతిపుత్రుఁగఁ దలంచెన్దదిన్ 148
- ఆ ఆమెయందు పువిధము నంతయుఁ దలపోసి, కర్త గతి యనంగ న గహనమెయగు
ననును నిశ్చయించి నయన్వయనై జమా, చకలతిను గ్రహించి నయపుడు తలఁచె.
- ఉ ఆపదలంగ భర్తమనునట్టిది దోడ్పడు నందు రాద్యుచీ
కోనయందు నయ్యదియుఁ గురితమయ్య నటంచు జెప్పఁగా
నోపుచుగాదె యీతికి నొప్పునె యీదురవస్థ యిపు రాఁ
బొపులకే నహంమగు బల్వికి భర్త మఱుచు నెంచెదన్ 150
- చ తనదగు సుప్రతంబు ననితాతతి కెల్లను లక్ష్యభూతిమై
తనరంగ భర్తయై నతముఁ దా నతతం బెద నిర్పి కొల్పుచున్
మునిజన మద్దిరే! యనంగఁ బొల్పు మహిమత కీటియాపదల్
కనుఁగొని దుర్బలంబులయి కాఁతయఁ బెట్టెడు నేమి చెప్పెదన్ 151
- చ కరుణ యనంగ నేజగతిఁ గన్పడునో యని యెంచి ప్రాంక
ర్తరతిని మించి దానపు లమామషభోగము లొందుచుండ నీ
ధరణిమూరి యిప్పగిదిఁ దల్లడమందెడు గీని జూడ ను
ర్వర నిడి భర్తమే నిలుచుభాగము లుండవటంచు దోచెడుచే. 152
- తే పరమపాపాత్ము లెప్పుడు నయపమాన, సుఖము లందచునుండ భర్తఖని నాశ్ర
యించి యంపపుణ్యాత్మకులెల్ల గుగిఖ, భాగులగుచుండగనుచుఁ డవలసెనకట!
- క. ఏ నేపాప మొనర్పను, గానం గష్టాళి నన్నుఁ గాఁతం దటం
చెనరుడు కల్కఁబాలఁడు, కానిమి దనపూర్వజన్మకర్త గణంబున్. 154
- తే. అనుచు యోజించి కర్త సిద్ధాంతతత్త్వముదని గ్రహింపఁగాదంచు నెంచియుచటి
వార్తలను జక్కఁ బరికింపవచ్చులల, వేదియుండె శాఖాంతురవిషయవసతి.
- ఉ. జానకిశోక మింక దనుజప్రభు వీతఁడు వాఁడబూనియే
యా నెలతం గనంజనెడిం నాశయ మానెను; గర్తసంగతిన్
గానఁప, స్వడియంబును నికామముదంబును బూనియందుకం
చూనిశ్రద్ధఁ దెల్పునటు నలొప్పె మహాధ్వని యొక్కఁ డత్తఱిన్ 156
- క. హలహలశబ్దము నాల్గుదె, పలందా వ్యాపింప విటసముదయమందున్
గలవిలపాటొందుచు జూ, గులఁ బర్వం జేయుచుండెఁ గొంగనిమదితోన్.
- క తను వత్సల్పముగాఁ దగ, హనుమంతుం డుండె నితరు నలరయఁదగని మా
డ్కిని; రావణుండు పశ్చిమ, మనఁబడెడు త్రియామయండు నసాధూకన్యన్.

క కనుగొన నదెకాలబని, మనమున ధ్యానించి చారకండల మెల్లం
దనవెంటరాగై దరలేసు, మనమా మంబొపదాబ్బమగ్నం బగుటచే 159

అథ ధ్యానకాలము. ౧౬౦

చ తనమన మెప్పు సంస్కరినిర దాంక్రనబూనకియందు నచ్చుడె
కను గొన న్నిలంబగుఁడై గ్రాలుచుండు సదే శలంప ధ్యా
ననియతఁ బూన నుత్తమ మనంజను సంస్కరినాగి యంతం
బునఁబడి పొర్లుచుండ నెటుబుద్ధి పిసిచ్చుటై చలంగెడున్ 160

ఎప్పుడునిర్తలమైని త్తమెవఁగుచుండు, ధ్యానయోగంబుఁబూనఁ గాఠఁగునపుడని
యాద్యలందుటన్యాయ మేయఁ బలుఁడెంద, రాల్చ ధ్యానంబు పూన నెట్లుదిఫలిం

ధ్యానమె యోగఫలంబని, మానులు చియుంట్లు దాసిగముత్రం బదియే [మ]
యకా ననచచ్చు విచంచల, చూసనమే ధ్యానమునకు శమహితంబగుటన్ 162

నీ నిశ్చలచిత్త మేనముచంబునంబిక్కు, నపుడె ధ్యానముచేయనగు నటండ్రు
బ్రాహ్మమునూర్త నుగప్పగిది నాలోచిం, నుత్తమమేయన శనొప్పియుండు
నట్టికాలంబున శనాచరించినసాధు, కిర్తము సత్ఫలం శబర్తిలినిడఁ
దగియుండు; మఱి చైవరతంబు నుపాసించ, ద్రోవలు నాల్గనిరపాననాత్ము
లాజ్ఞ చేసిరి; భక్తున శకండు న్ద్రు, కిర్తనశమున నిష్ఠమై శకడుసుఫలద
మగునటంచునుదోఁచునయ్యగియెఘాన్కి, నాచరింపఁగనర్హ మైయమరియుండు

౪ జపహోమన్యాసపూజాఖండంబులని వానినామంబులు ఇవియన్నియు నొక్కొక్క
క్కటియు సమానఫలదంబులైయుండు ఇంద్రెవ్విరి కెద్దిహితంబగు వాఁడు
దాని ననుష్ఠింపవచ్చు రీతిభేదంబెకాని ఫలభేదం బింతయుఁ గానరాదు. కాన
సమాహితమనస్కుండై భక్తుం డిష్టదేవతోపాసన చేయవలయు హోమాది
ఖండత్రయంబునం దెయ్యది యనుష్ఠింపఁబూనినచు మంత్రజపంబు వదలరాదు.
అయ్యది సంఖ్యానియమవిరహితంబుగ యథోచితంబుగ నుండు జపప్రధానుఁ
డగునుపాసకునకు న్యాసపూజాఖండప్రతిపాదితనియమంబులు యథోచితంబు
లుగనుండు హోమము సంఖ్యాబద్ధంబైయుండు ఈయుపాసనాఫలము ధ్యా
నంబె యని యెన్నఁదగియుండు ధ్యానమే యోగైకఫలంబని స్మృతులు
ఘోషించు బాహ్యపూజానిరీతికంటె మూససికపూజానిరీతి యత్యుత్తమంబని
శాస్త్రహృదయంబు అట్లులగుట రావణుఁ గుచితకాలమునందు మేల్కొంచి
సీతాంబాసందర్శనముచేసి పదప నిత్యకర్తానుష్ఠానముచెయువాడై కరదీపికా
సహస్రంబులు గొని దేవకాంతలు వెంటరా నుగంధవస్తువారంబులఁ దాల్చి
ప్రమదామణు లిరుప్రక్కలం గొలువ నశోకననంబున కరుగుదెంచె నప్పుడు.

- ఉ సీతయు రావణాసురునిచిత్త మెటుంగునుగాన నుంతయే
జేతము చూచువారిలకుఁ శ బ్రహ్మదలంపఁగ నైనఁ దోషనీ
కాతతభీతి నొందినటు శ లారయనై తనభక్తురాక నే
యాతటిఁ గోరుచుండెఁ బరనాత్మజుచి త్తముఁ దా నెఱింగియే 165
- ఉ దానవి కాంత లావిభుఁడు శ త మ్మడుగఁ బదు లేమియ్యాయఁగా
నొనొ, యటంచు భీతఁగొని శ య త్తఱినుండిరి, రావణుండు చిం
తానిలయంబుగాఁ దగునితంబిని శ్రీపరదేవిఁ జూడఁగాఁ
దా నెద నెంచి వచ్చినవిధింబును దోషఁగఁ జేయఁబూనుచున్ 166
- క పదములు తడఁబడ నడుచుచు, మది జానకియందె యెంతోమగ్నముగాఁగఁ
మదనోన్మాదము పైకొన, మదవతులెల్లరును రా సమంచితగతతోన్ 167
- ఆ అపగుడెంచె నంత శ నాతనిరాకను, గని భయంబుమిగులఁ శ గాంచినట్లు
జనకతనయ దేహమును జక్కఁగనఁబడ,కుండ నొదిగి కూరుచుండియుండె

— శీతారావణసంభాషణము. —

- క చనుదెంచి రావణుండా, జనకసుతం గాంచి యిట్టిచందము గనఁగాఁ
బనియేమి నీడుచి త్తం,బునఁగలవాంఛలను దీర్పఁబూనిన నన్నున్. 169
- చ పరమకృపం గనంగఁ దలఁపం బనిపూన వదేమి జానకి!
సురతరుణీకదంబములు శ చూడఁగ నేవలొనర్తు నీకు; నీ
తరుణులు దాసికల్ గనుము శ తామరసాయతనేత్రయుగ్మ మా
దరమున విప్పి నాదయినతత్త్వము నీవె తలంపుమా మహిన్ 170
- ఉ నామనమెట్టిదో యరసినం దెలియందగు నీకు దేవి! నీ
కోమలపాదపద్మములకుం బ్రణమిల్లుదుఁ బెక్కుసారు లా
రామునిరాక నెన్నుచును శ రావణుసంతసమందఁజేయ కా
రామమునందు నుండఁగ సురవ్రజమైనను మెచ్చఁ జాలునే. 171
- మ. ధనరాసుల్ మణివారమింకను సమస్తంబున్ భవత్సన్నిధిన్
జనులెల్లం గన నుంచువాడ నను రక్షాకార్యయోగ్యాత్మగా
మనమందుం దలపోయుమంతట మహామాన్యుండ నే యైతి నం
చు నితాంతంబుఁ దలంచువాడఁ గొనుమా శ శుభ్రాంగి! నామ్రొక్కులన్. 172
- ఉ నాపతి చెంతలేడు వసంబులు రత్నవిభూషణంబులే
లా పరమంబులయ్యు నవి శ యన్నియు వ్యర్థములే యగంగదా
యూషలుకుల్ మఱేల యని శ యెంతవొకో యసురక్షఁ గొల్వఁగా
నోపిన నన్నుఁబో విడుచు శ టొప్పునె నీవె తలంపు మాత్మలొన్. 173
- చ అనిశము దైత్యరాజ్యమున శ కంతకు నేలిక పీవయాచు నీ
మనసున కెక్కవర్తిలెడమాన్యుని నేవకుగా గ్రహించి పెం

- పును గనఁజేయునమ్మ ననుభవోల్లభ క్తుని నీసడింకఁగాఁ
జనునె త్వరంప్రసేయింతు న్చాలింపఁడు పియ్య నొందఁగన్ 174
- అ బుండాతలపు రాని న్దయామిత్ర! నన్ను, శాపసేవకునిగ నీగుడు కుఁ
శాత్రునిగ గ్రహించి న్దగవంధురైతిని, నుండును వ్యవస్థయింపెన్ని,
ను చిరకాలంబుగ నీమహాభూతగుణులకు న్దీక్ష జంబున నుపా
దరఁబుప్పక న్దరియించి యెవ్వఁగొల్పఁజాలి, జానన
కరుణం బొందఁగొనెదొడ గనినూ, కాలమునందు ధీ
కరరీతిం గను ట్టు న్దయామిత్ర! కావహ మ్మగదింపుమా 175
- ఆ. వర మనుగ్రహంపు న్ద సజ్జాతీ! నీకు, సేవకై న్దాగ్రతీర్థ నాకు
గలుగునట్లు న్దానగలుగఁపల్ నాంబుగ, న్దస్య డామ న్దభవంబు గుడ,
క అనుటయు జానకీ పానీ, మననూ పి స్వాశయంబు న్ద మాటు, అని య
ట్లనియెద దృశకల్పనిగా, నినుఁ దలఁచుకొ న్దావ మూర్తినిం గన నెండున్
క ఎవయే ధనములొత్తును, నువామ సం జూడనైన న్ద మావ చిత్తం
బవధానము గలదగునే, శత్రుల్యము లన్ని నాకు న్ద జాలుం బొమ్మా 179
- క శ్రీరాముఁడు నా చెంతం, జేరవ నీభవసుఖంబు న్ద తీసింతునుజు
మ్మారక పలుకకు నాకడ, నోరావణ! నీగుహంభ న్ద లొగి నశియించున్ 180
- చ త్వరపడనేల యింక రఘువంశమహాదధిశీతంశ్చి ధీ
కరతరవిక్రముండు వరకాండలయాంతకుడౌను రాఘవుం
దురుతరతచ్ఛరాభిహతి న్ద నొక్కతొంబున స్వశూన్యతం
బొరయఁగలాపు మాటలికక న్ద బోలునె తోచినయట్లు లాడఁగన్ 181
- ఆ మరలిపొమ్ము దారవండులమును గాంచి, కాంక్షదీప్త రత్నకాండముగని
యాశలన్ని యడఁగనరయుచుడుము రాము, దర్శనంబు చెయ్యదగు నెపుడని
క భవబాధలు తొలఁగింకఁగ, శివమును జేకూర్పు రాము, శ్రీపదయుగళం
బె వసుధ దక్షింబన నీ, వవధానముమీఁక గలఁపురమా దితిజేంద్రా! 183
- చ. శరణమువేడు మింక నృపవంద్రుని శ్రీరఘురాము నెవ్వరే
వరుస హితంబువల్కినను న్ద వానినిసుంతయు నాలకింప కీ
శ్వరు ననిశంబుఁగొల్వ మెద న్ద సందియమందకు మేలుగోరి ని
క్కరణి వచించుదాన రఘుకాంతునిఁగూర్పుము నన్ను నిత్తఱిన్ 184
- . పౌరుషమాని మర్త్యునిగ న్ద భావమునం దలపోసి మార్కొనం
గోరుదువేని శీర్షములఁ న్ద గూల్చి కరంబుల యాపుమాపి నీ
సారమడంచి కూల్చు నిను న్ద శాతశరంబులు రామముక్తముల్
సారససంభ వాదిసురసత్తములే నినుఁ గావలేరనిన్, 185

చ పరికిత నీమిశ్రేణిమును శ బల్లలుగోరుచు రావణా! వినం
 కలఁచివేసి శేలూదభు శ దానిఁ సందియమింతలేదు ప్రా
 స్థాయికముని నివ్వనందలవఁగ నొడఁగూర్పదయేని మృత్యువే
 కలుగు నిజాబు సంగముఖంబున శ్రీరఘురామువంక నే. 186

మ. పాపము గొనివచ్చు హొక్కరియె పాపశ్రేణి సుతకృష్టమా
 సుతనేలం దగునన్యై క్షేమము సచేదందంబునం గాంచినక
 ధంబుకా దానికే లే దొకంబు ముఖ్యముం శ దత్కార్యసంసిద్ధికై
 గల సుబూని యొనర్చుచున్న మని యోక్కలంబునక బంచునే. 187

సీ కలవు పాపము లనేకిములు; వాని, బరదారపరిగ్రహ శ మారయంగ
 నునుతంబని చెప్పుకొప్పును శాస్త్రముల్, కారణం బేమనఁగా వచింతుఁ
 గులధర్మగణము మిగిలినధర్మంబులు, స్త్రీమూలమున నృధిఁ శ జెందుచుండు
 నృధిలు తగుకొంత శ యాత్మగలంచిన. ధర్మంబు నశియింపఁబడు నటన్న
 తలఁపుగలిగి నల్ల శ దానహానియె కాని, సుఖముగలుగునట్టికొప్పు లేదు
 ధర్మహానిగోరఁ శ దగుపాపమునకంకె, నధికపాప ముండఁదనుట నిజము

ఉ కావున నన్యపత్నిఁ దనకాంతిగఁ గావలెనంచు గోరఁగా
 నావహిలుకొ మహాఘ; మది శ యార్త్తిని గూర్పక పోవ దంతటక
 బోవక వంశనాశనము శ భూరితరాపయశంబుఁ గూర్పు నో
 రావణ! యీవిధం బెఱిగి శ రామునకుక ననుఁ గూర్పు మేర్పడన్ 189

క. మనుజుండు ప్రమాదంబున, నొనరించిన పాతకమున శ కుండును స్తృతు లె
 ల్లసుజూడఁ బొచితం బెందునులే దని బుద్ధి నెఱిగి శ దోషముచేయన్ 190

చ శ్రుతులఁ బరించి శాస్త్రములకొప్పు నెఱింగి తనంబునల్పి యా
 శితధర్మ మెప్పుగాంచి గురుశౌర్యమునకొద్ది జగంబులందు వి
 స్తృతయశముకొ గణించి దితిజేంద్రుడవై తగునీకు న్యాయమే
 సతఁ బరీక్షిం గోరు ఓని శ స్వాంతమునం దలపోయు మొక్కటన్. 191

తే ఎంతచెప్పుగ నేలని శ యెంతువేమొ, నీదుభాగ్యంబుఁబొండితినింగనంగ
 జాలిగల్గుట హేతునౌ శ బాలిశత్వ, మింకనైనను మాని సుఖేచ్ఛగనుము
 క కానిపథంబునఁ బోయినఁ, గానంబడు నయ్య! దితిజగణనాయక! యే
 మేని సుఖ మెప్పుడైనను, మానసశాంతియును జనులమన్న నయైనన్. 193

ఆ ఇంకనైనఁ బాపకృత్యము నేయక, పరమరామపాదసంకజములఁ
 గొలుపు వుద్ధినికుఁ శ గోర్కు లొసంగునీ, జనినిబట్టి యింత శ యనఁగవలసె 194

క ఇంకఁబొమ్ము జాలు; నీనుడు,లకు నుత్తరమిచ్చితిని గలంగక శాంతిం
 బ్రకటింపఁ దలఁపు మింతట, సుకమబ్బుఁ గ్రమంబునక విశోకత పొలయన్.

- క అనిపలికి తృప్తావతముగ, జను విగ్రహి నందు లోనశాంతముఁ గోపం
బును బైకిఁ గావరా బల్కిన నావాక్కులనుగల్గు శ కి తెఱిఁగి త్వరన్ 196
- ఉ చిత్తమునందు పుల్లన శరీరహలోచనమందఁ గల్గున
త్యుత్తమభక్తి కానబడకుండఁగ వాని భయంకిరాకృతిన్
చిత్తములెల్ల నే నెరుగఁ శ శీరిని బాఱఁగఁ బుట్టిగిలుచున్
గృహింపఁ గలంబుచుఁ శ గెకలపేనుచు నుత్పిరిస్వయన్ 197
- ఉ జానకపల్కులం గఁగఁపారము లోన పలంపి యిట్లుచున్
వానరకాండ! యఁగఁ శ బారుట లక్ష్మినిఁజేఁ గావనం
జాన యటంచు నోర్పుఁగనభజాలనుజాలను; మానయుగ్మమున్
నే నరకాళ మిచ్చెడన్ శ నీరజలోచన యీయె యంతలోన్ 198
- తే నాకు లోబడుటల్లు ద శత్తి మునుసల్పుఁడల్ల సాధ్యమెకాకున్న శనపుడె నినుఁడు
సంతసముమీఱఁగా నినె శ శానవంబు, తగుగ నేరు నామాట శ తెల్లని 199
- తే అనుచునింటకఁబోయె నిర్వృంబులైన, కృత్యమాల కద్దియడ ననియెఱిఁగి యిట్లు
దానవాధీశుఁ గరుగంగఁ శ జానకీసును, నానిభావం బెఱుంగుచుఁగాన నపుడు
- క మనమునఁ దలంచె రానగు, ననిలాత్తజుఁ డింక ననుచు శ నంతట వృక్షం
బుననుండి హనుమ యూహిం, చెను నాయాగమన మెఱుంగఁజేయుటతగుఁగా.
- క పరికించితి రావణువా, క్షరణిన్ భూపుత్రి నుడులశచండము, నింకం
ద్వరకడఁదగు భూనానుక, నరుకుశలం బెఱుకకఱుప శ వలయుం గాదే 202
- అ అనుచు నాత్మచలచు శ న త్తటి సీతయు, శోక ముప్పలిట్లుచొప్పు నొరుల
కెఱుకపఱుపఁగలచి శ యెడ్పుచు లేచి యా, విటపివిటపమునకు శ విదులవేణి.
- అ చుట్టి చావఁబూనునట్టి విధంబట్టె, కానబడఁగఁజేసె శ నానెలంత
లందు నున్న త్రిజట శ యతివేగమున లేచి, దనుజకాంతలార! శ వినుఁడు మీరు.

—ॐ త్రిజట స్వప్నముం చెల్పుట. ॐ—

- సీ కలఁగంటి నదిభయంకిరము రాక్షసులకు, జానకి కానందరజనకము నగు
రావణేశ్వరుఁడు భరంబెక్కిలైలంబు, నందు దేహముమున్ద్రయమునిదిక్కు
నకు నల్లచీరఁ గనందగునొకయోష, యీడ్వఁగా నవశుఁడైయేగినట్లు
కుంభకర్ణాదులు శ కోరికలూరంగ, నవ్వుచు నెగురుచు శ నాతియొకతె
- అ జుట్టుపట్టి యీడ్వ శ నెట్టవ శమనుని, దెసకుఁ జనిరి; దానవసమితి కెదో
కిడుమూడ నున్నజాడ కన్నడు విభీ,షణుఁడు మాత్ర మెలమి శ సంఘటిల్ల
- చ నితకరినెక్కి శీర్షమున శ శ్వేతమహాతపవారణంబు నొ
క్కతరుణి పట్టఁ జామరయుగం బిరువంకలఁ గామిసీమణుల్
హితపవనంబు గల్గునటు శ లెంతయుఁ బూనిక వీచుచుండఁగన్
స్థితముఖంకజాతము ప్రసన్నమరీచుల నీనఁ గన్నడెన్. 206

- చ సురరిపుకాంతలారా! కనఁ శ బోధ్యము స్వప్నము చక్క నెన్ననా
శరులకు నాశనం బొదవురజాడను నెల్పెడు రామచంద్రుఁ డీ
తరుణినిగూడి పుష్పకము శ తద్దయఁ దన్ను భజింప నెక్కి సుం
దరముఖలీలఁ గన్పడఁగఁ శ దాఁజనఁ జూచితి ను త్తరంబుగన్. 207
- క దానవగణభీకర మీ, జానకికా రాగువునకు శ శ్వశ్రేయస సం
తాన ప్రదముచు నగుకల, నేనిప్పుడె గంటి; భీతినిం గంటి నెదన్. 208
- ఉ మీరును జానకిం గొలిచి శ మేలంగనుం; డిఁక నీమె వేగమే
భారణిరాజ్ఞి కాఁగలదా శ దానవజాతికిఁ గీడుఁగల్గు నే
దారిని గాంచినన్ శుభమురతప్పుదు నీతకు వేఱు నేల యీ
సారసనేత్రఁ గొల్పుటయె శ సన్నతనూర్ణము మీర లెంచుడి 209
- చ అనుటయు భీతినొంది దనురజాంగనలెల్ల ఎడంకుచుకా మహా
జననిరొ! మమ్ముఁ గావఁదగు శ సాధ్వసమేమియుఁ గల్గఁగండ మే
మొనరిచినట్టితప్పుల మహా త్తమురాలవుగాన పైఁచి నీ
తనయిలఁబోలె నెంచి సతతంబును గావుము మ్రొక్కు లివ్వియే 210
- క. దాసరితప్పులు దండము, తోసరి నాఁగింపదంతి శ తోయజవదనా
నీసన్నిధిఁ జెప్పఁగ నే,లా సల్పెద మిదిగొ నేవ శ లాదృతిఁగొనుమా 211
- క అని ప్రార్థింపఁగ జానకి, విసి యంతఃకరణమందు శ వెలయుకరుణ పైఁ
గనఁబడనీయక యిట్లును, దనుజుల నమ్మంగఁజాలఁ దథ్య మిది యగున్. 212
- అ పాముకాళ్ల నెఱుఁగఁ శ బాములే చాలుచు, గాని యెరు లెవరునుగారు శ క్తు
లంత మొందసున్న యట్టి వారిని వేఱు,కొనుట నవ్వలాట శ కనుట వినరె 213
- క. అనిపల్కి రామనామం,బును జక్కంబొడుచుం బ్రభూతా ర్థిని బ్రుం
గిసయట్లు తలఁచు బోలిన, యసువునఁ దానుండె నిల్చి యామ్రాకుకడన్ 214

— ౨౦౯ సి లా మ హా త్వ ము.

- చ జనకకుమారిహృద్వికచసారసమంజుపదంబునుండి చ
క్కనిగతిఁ దంతువొందు చని శ త్కారుహపత్త విలీనుడైన పా
వనిహృదయంబుఁజేరె నదె శ స్వాంతమునం దలఁపుల్ ఘటింపఁ జే
యు నభినవంబుగాఁగ నదియొప్పును బేరను ప్రేమతంతునాన్ 215
- సీ మధ్యలోకంబునమానవుం డేదైన,మును గూర్చి భ్యానము శ ననుదినంబు
చేయు నాతనిదగుచి త్తపద్మమునుండి, తలఁపునాఁ బడునట్టి శ తంతువట్టె
సాగి యాదైవము శ స్వాంతమునొందుచు, దాన నెఱుంగు నాతనితపంబు
నాతంతు పరిదృఢమానంత నాదైవ, మద్దానిసోకున శ నతనికడకుఁ

జనఁ దలంచు నాకన్వితములు ప్రయోగ, ముఁ దొయందు రాగమవేత్తలైన పెద్ద
లదియె నునిలొప్పతంతువొ శనండు యోగ, కాన్వితములు భేద మోసంగ దిందు

క ప్రతికాన్వయమున నీయది, యిత రేతర గాఢముల నోహినబలమునం
దతివేగమ తెల్పుచు దీనితల్ప మూలతనిని మునస్రజ మెఱుంగున్ 217

చ ఒకఁ డొకచోటనుండి తననమ్మువాచు దూరమునందునుండు మి
త్రుకడకుఁ బంపజాలు, మఱి దొడ్డుబునికఁ గార్యమిట్టిగం
చకలుషవాంఛ మైఁ దలఁచి యాంతనిఁ జక్కఁదలంచినంత నీ
ప్రకటతమాత్ర శక్తి యొందుట్టున వానిమొనంబు నప్పడే 218

ఆ చొచ్చి నూన్పుగలుగఁగనుముఖతఁ గనఁ; రుఁజాలియుండు నెనసీస్వాంతముస్థిర
లను జెలంగు నదియె శతగును జేయఁగనట్లు, చంచలతను గాంచఁజాల దట్లు

సీ ఇదె దృఢంకల్పశ్రమియై దారుణహాస, మిదె ప్రయోగమునాఁగ శనిట్టిపేరు
లందియందును జను శలాచరించెనుకర్తి, ములు దేవతల కెక్కడగల వనుటకు
గారణంబిదియె సంకల్పశక్తి యిటంచు, దీనినే విసులింతు శమాననీయు
లట్లు గావున గీనిదగురహస్యం బిది, యనియెఱింగినజనుఁ డనుదినంబు
సాధుసంకల్పములఁ జేయఁజాలియుండు, నజ్ఞఁడాత్మ నుగలయూహలరయఁజాల
రితరు లెవ్వరు నని తనయిచ్చకొలఁదఁ, దలఁచుచుండును జెడిపోవుదాన నతఁడు.

క అలఁపెట్టిదైన దానిం, దెలిసికొనంజాలునట్టి దేవత యుండం
గలఁడంచు నెఱుంగండగు, గలదుగదా సాక్షు లాత్మఁ గనుఁగొను వారల్.
చెడుతంపైన నయ్యదిఁ చేడగిన, యచట చేడఁ దద్దెనమేయతనికొడగు
శిక్ష చేయును సూర్యంపు శీతకము, ఖులగు దేవతలెల్ల సాక్షులన వినరె

చ. తనమడిగల్గు నూహలను శ దైవముగూడ నెఱుంగఁడంచు దు
ర్జనుఁడు తలంచు నాత్మగతు శివర్వజగత్పతి నీశ్వరుఁ మహా
త్ముని దలపోయఁజాలఁ డతిమూర్ఖత సాధుతతింగలంచు నా
తనిగతి నారకంబునకెత త్రభవుల్ తగు సాక్షు లచ్చటన్. 223

ఈవిషయమెల్ల నెఱిగిన, పావనసుచరిత్రనీతర భావించె మడి
బావని తత్ప్రేరణమున, శ్రీవిభు కుశిలంబుఁ దెలుఁగఁ జింతించె ద్వరన్ 224

క. తీతితనయాప్రేరణమున, దితిజాంగన లెల్ల నిద్ర శతీప్రముగాశీ
ర్వతతిపయిన్ నటియింపఁగ, భృతపోవఁగఁ దూలి పడిరి శస్థిరపై నంతన్ 225

పావని యిట్టియే యదను శ పార్థివచంద్రునితేమవార్త లె
ట్లో వినిపించి యీమెదగునదుద్యమమున్ మరలింతు నించుకే
భావని యాలసింప వెతఁబర్వఁగఁ జచ్చునటంచుఁ దోచు ని
ట్టే విధి మాటలాడుచు నడదెట్లు తలంచునొ నన్ను నక్కటా! 226

క. ఏభాష మాటలాడుదు, నీభాషుని నమ్మ నన్నదెట్లు? జగత్తొ
నాభాష వేటుగద సాధ్వీభావము మాటునొక్కో వింతగు బల్కన్ 227

క. ననచగులకు సంస్కృతమం, ఓనూనపాండిత్య మెట్టులలవడం, నిదియకా
దనుజులమూయియె యని నన్నచుమానించునొ కొ యెద్ది యర్హ మొ నాకున్

చ. పురుషసమూహమెల్ల నొకరపోలిక నాశయమెల్లఁ జక్కఁగా
నొరులకుఁ దెల్పబాష యొకఁడండఁగ నిర్మితఁ జేసియుంచె; న
క్కరణి ఏ వింతకుఁ దొల్ల యుంకొంతుని చిత్రచరిత్ర మెల్ల నే
నరసివరితఁ బల్కెద నరహా! యని యాయము సంరసింపఁగన్. 229

చ. పతికుశలంబు శ్రోత్రయుగపర్వ మొనర్పఁగ నన్నుఁగాంచు నే
నతిశయభక్తి సన్నిధి మహాత్మునియాశయమెల్లఁ దెల్ప న
ప్రతిమక్యపాతిరేకిమున న రామునివార్తలఁ జెప్పుమంచు న
న్నతయె ప్రశ్నచేయు నగున త్తటి నాదగు రాక మెచ్చఁగన్. 230

చ. త్వరపడకుండ నిందె పలుభంగులఁ గార్యముచేయురీతి యె
క్కరణి నటంచు సూహలను న గాలముపుచ్చుచునుండ దానవే
శ్వరుని కరోరణానము న వైశమ సార్థక మెట్టురొనొ యి
త్తురుణులు చెయుఁబూనుదురు న తాళఁగరామి మహిజ కుందుచున్ 231

క. మృతినొందుఁ దప్పదని నా, మతికిం దోఁ చెడు నృపాలమండనునాజ్ఞం
జ్యోతి గాంచఁ జేసినట్లగు, హితదూతయెగాఁడు కునుతియే యంద్రు ననున్.

ఉ. ఇట్టి యనేక హేతువుల న నియ్యెడ జాలముచేయ కింక నే
బట్టుదలన్ మహితనయఁ న భవ్యరఘూత్తమనామసన్నతం
బుట్టినమోదసారమున న మున్దఁగఁజేసెద నిద్దియొక్కడే
యిట్టితఱిం బొనర్పఁదగి న యెంతయు మే లొనఁగూర్చినయ్యెడున్. 233

ఉ. మానుషభాషఁ బల్క ననుమానము నొందునటంచు జంకఁగా
నొనే సురేంద్ర కార్య మిదరయాట ఫలింపక పోదు రాఘవున్
మానసమందు నిల్పుకొని న మంజులతచ్చరితంబుఁ బాడెదన్
జానకి నన్నుఁబొడఁ గడుసంతసమందఁ సోప దయ్యెడన్ 234

చ. అనితలపోసి దేవతల న నారఘురాముని జిత్తిపంకజం
బుచనిడి భవ్యనాదమునఁ న బొంగుచు నివ్వధిఁబాడె; భూమిపై
వినుతికిఁబాత్తుఁడై విజితవీరుఁడు పంక్తిరథుండునాఁగ న
జనులకు గమ్యుఁడై పొదలు న త్తకులాభరణంబు వింతగన్ 235

సి. అతనిశంశముచ శ్రీహరి నాల్గుభాగము, లగఁ బుట్టె ననసుతులు చిరకాల
మునకు జనించిరి; న తనయవద్యుఁడు రాముఁ, డతనిభ్రాతలు భరతాఖ్య లత్తు

- కాభిభాన్యున శ నల్లెల త్రున్నా ఖ్య, గాంనిరి కాప.లక్ష్మణుల సకల
శత్రున్ను లెంబంలు శ బతగా బలంబుల, బంబులను భూపరద్యులతుల
మౌనిజన్ము గాంగ శ మ్రుండ జేసి, శశకాజ్ఞను బాలించు కాంక్ష మీఱ
లక్ష్మణునిగూడఁ బాముడొ శ లతేతగతని, శవుని చాముద్రుంచియసీతబడసి
- క. తనదగు నయోధ్య జేరెను, జనకుడు యుగాజు జేయ శ నచుట్టగ దా
నినిమాన్పి తైకి ఎనముల, కనిపెగ రాక్షసుని ఎంబులను పేర గ్రుధన్ 237
- ఉ తమ్ముడు భార్య పెండ్లిని శ దా లడన్నినురాంగ సజ్జచా
పమ్మును దాల్చి ప్రారమయి శ పాపచరిత్రమునైన నైత్యవా
రమ్మును ద్రుండుచుకొ నుజురరాజిని ప్రాప్తుని రామసూర్తి పం
తమ్మున దండ కాటవిని శ ధైర్యముమీఱ వసించియున్నెడన్ 238
- ఉ దానవియోర్తు కామముల శ దన్నొగి గోపంగ నాసికాశ్రుతుల్
మంబుగఁగోయ నా మెకయి శ హారక్కినులుం బదునాల్గవేలదు
ద్దానపు లంతమొంది; లలదానవి లంకకుఁబోయి యన్నతో
దా నొగి చెల్పు రావణుడు శ దాంబుకర్తుడు గాన మాయచెన్ 239
- ఆ రామలక్ష్మణుల నరణ్యమునకుఁ బోవ, జేసి యొంటినున్న శ సీత బలిమిఁ
దెచ్చుచుండఁగాంచి శ ధీరుడైనజటాయు, వతని నిల్వరించి శ యంతమొండ
- చ అసురవరుండు రామునతేనార్తను దెచ్చి పురంబునందు నుం
చె; సరగ రామలక్ష్మణులు శ చేరి గుటీరము శూన్యమాట దుః
ఖసరిదధీశునందుఁ ఎడి శ కానలనెల్ల బరాకులేకయే
విసుగునులేక చూచుచు రవిప్రియసూనుని వానరేంద్రునిన్ 241
- కానవచ్చి సుగ్రీవునితో నితాంత, సఖ్యమొనరించి యాతనిశత్రువైన
పాలి వధియించి రవిసుతువానరేశ్వరునిగ నభిషేక మొనరించెజననుతుండు.
- మ కృతకృత్యుండయి సూర్యపుత్రుడు జగత్కీర్తి గనంబొల్చి క
శతటికా జానకిజాడలం దెలియునాసం బంపె నల్లిక్కులన్
వితతాటోపమునం గపీశ్వరులు శ వేవే సీతఁ గానంగఁ బో
వుతటికా మేమును దక్షిణాశ నెదుకంబూనంగ వింధ్యాద్రిలోన్ 243
- చ కనఁబడియెన్ బింబొకడు శ గాఢతమోనిబిడంబు దాని శ
క్తిని వినకుంటఁ బొచ్చితమి శ తీతెను మాగడు వంతలోఁ గప
స్విని మముఁగాంచి వెల్వడఁగఁ జేసెను స్వీయతపోవిభూతి నం
త నొకతత్త్రి మమ్ముఁ దినఁ శ దానయినచ్చెను భాగ్యయుక్తిచేన్. 244
- ప్రామోషవెశమునిన, మాయందఱఁ దినఁగవచ్చుమాడ్కిం గని చిం
తాయాసంబుల రామున, కై యెవ్వరు మడిసిరొ యదీకపులు వచింపన్. 245

- తే అందువినఁబడు పక్షి రా శ జనుజుఁడౌట, మమ్ముఁ జంపకశ్రీ రాముఁమహితచరిత
మెల మామూలమునవిని శ యల్ల నఁదన, పక్షములు రాఁగ మోదంబుకట్టరామి
- క వినిపించె నూకు రాముని, వనితామణియుండు తావు శ వారికమే మ
భినిదాఁటఁ గోరితిమి నేఁ, జనుదెంచితి నబ్ధి దాటఁజాలినకలనన్ 247
- చ పురముననిందు నెల్లెడలఁ శ బూనికమై వెడకంగ నివ్వనాం
తరమున నిచ్చగింపడియెఁ శ దామరసాయతనేత్ర సీత; రా
డ్వరుఁడు నహోదరుం గలిసి శ వైరినిజంపఁగ ఋశ్యమూకసుం
దరతరసానుదేశముల శ నాదగురాకను గోరుచుం గడున్ 248
- క. నివసించియున్న వాఁ డని, పవనాత్మజుఁ డింతదనుకఁ శ బలికి మరల నే
మివనింపకయూండెను; రాఘవుఁడేమము శ్రుతులఁ జొరఁగిత్తుఁడుతె యంతన్
- క తలయెత్తిచూచి వానర, కులజుం డీతండు కనులకుం బ్రీతినిగూ
ర్చు లలితశరీరుడై కొమ్మలసందునఁ గానఁబడియె శ మ్రుందెడు నన్నున్ 250
- క కరుణాసింధువు మృత్యువు, ధరణి న్నిల్వంగఁజేయఁ శ దలఁచెనొ యేమో
విరహాగ్నిబుగ్గు నాకి, త్తరుణంబున వానరంబు శ దర్శన మొసఁగెన్ 251
- క. ఏకీడు గల్గనున్నదొ, నాకిక దుస్స్వప్నమనివినంబడె మున్నే
యీకాల మెంతదుష్టమొ, కాకున్నె యభాగ్యవతికి శ గాల మసదుగన్? 252
- క. రామునకుఁ సౌమిత్రికి, డేమంటే కలుగుఁగాక! శ కీశుని గనియున్
నామది యేలాకొ దుఃఖం, బాముకొనం బగులకున్న శ దతిచిత్రముగన్. 253
- క. పలుభంగుల నీగతి నీ, యిలాత్తి భవ యెంచుచుండ శ వృక్షముదిగి యా
స్థలమున నిలువఁగ నాతని, కలహా పెఱిగియును మాట శ కలఁతపడంగన్
- చ మనము వితాకుచెందినటు శ మాటలు తోఁపఁగఁజేయ వానరా!
దనుజుఁడవీవు; నూయగొని శ తత్పరతం బతి నెన్నుచున్న నన్
మునుపటు మోసపుచ్చు దలఁపోసితి; వియ్యది మేలుగాదు ను
వ్వునిమొన రామసాయకము శ లంతము నొందఁగఁజేయు దుర్జతిన్. 255
- ఆ ఇంకనైనఁ దెల్వి శ యించుకేనియుగల్గి, బ్రదుకఁ దలఁతువేని శ పార్థివేంద్రు
శరణుచొరుము సర్వశరణదఁ డాతండు, నిన్నుఁ గాచఁజిమ్ము శ నిర్మలకృప
- క అనియేమొ పల్కుఁజూచెడు, వనజాయతనేత్రఁ గాంచి శ వందన మిడి చెం
తనుజేరఁబోవ భయమం, దినగతిఁ గంపంబు నొంది శ దీనతదోషన్ 257
- చ కలఁతను బల్కుబూను రఘుశాంతునికత్తిని గాంచి మ్రొక్కుచుం
బలికెను దల్లిరో! దనుజుపర్యుడ నేనని సందియంబునన్
గలఁగకు మింక నంజన యశనంజను వానర శాంతకుఁ మహా
బలునివరంబునన్ గలిగి శ వాయుసుతుండను పేరుఁగాంచితిన్. 258

- క హనుమంతుడంచు నన్నున్, మునులెల్లం బిచ్చవాను శ పూర్వకథయుఁ గ
ల్గును దీనికి నగియేనికి, నీ శ్రీరాఘవునిదూత శ నమ్ముము తల్లీ! 259
- క కవివరులతోట్లు కొల్వఁగఁ, దపనాన్వయవార్ధిశీతభాముఁడు రాముం
డిపుడే వచ్చెడు; నేజని, రిపునాశకుఁ డోడితెచ్చురీతిం గనుమా 260
- క దనుజుని బొందనసుతలు, శ్రీనికటసుక్తునిగ యుద్ధఙ్గంబున జం
పును నిన్నుఁదోసికొనిపె, చను రాముఁ డెచోక్క క్కడ శ సత్యము జననీ! 261
- క దానవనాథుఁడె యిట్లీ, వానఁగూకంబు నొంగి శ చెప్పె ననుచు నీ
మానసమునఁ బలపోయెను, మో! నారీమణి! ఘోరావ్వహానిదూతనుగా 262
- క తలపోయెనమ్మ! నానా, క్కులు సత్యము లను పు నెచ్చగూడును; నారీ
తిలకమ! త్రిశుద్ధిగా నీ, ఘోరమరణము దాపునందె శ కల దోతల్లీ! 263
- చ ధరిణిధరోత్తమంబుల కరదంబము ప్రయ్యలుచెయఁజాలు భూ
వరు నిశితాంబకంబులు సుకన్య విభూషితపుంభముల్ సురే
శ్వరరిపుకంఠలుంతన మోసం గెడు వేడ్క నొనర్చునున్న వో
ధరిణితనూజ! నమ్ము మది శ తథ్య మటంచుఁ ద్రిశుద్ధిగా మదిన్ 264
- చ. అనుటయు నీత యాహనుమదాశయి మెల్ల నెఱుంగుఁగాన నా
తనిమది సంశయించి మఱి శ తద్వచనంబులధోరణిన్ తొలం
గినయనుమాన మత్తఱిని శ గీశగణాగ్ర్యునిగా నెఱుంగఁజే
సినగతి కన్పడంగ సరసీరుహలోచన! మందవాక్కులన్ 265
- చ. ఊతితలముం గనుంగొనుచుఁ శ జింత తొలంగని యట్లు పల్కె స
న్నతివని తోఁచుఁజేసెడిని శ మాటలు నీయవి; కానిసంశయి
ప్రతితొలంగకున్నయది శ పావని! మీకును రామమూర్తి కె
వ్వితమున సఖ్యమయ్యె రఘువీరుగుణంబులు దేహచిహ్నముల్ 266
- చ తెలిసియెయుండు నీకనుచుఁదెల్లము చేసెను నీదుమాటలే
పలుకుము లక్ష్మణాంగమునఁబర్వినగుర్తులు; వానిఁబట్టి నే
దెలిసికొనంగఁజాలుదును శ దేటఁగ రామునిదూత వంచు నా
కలరెడుఁ బ్రీతి వాని వినశ నార్య! వచింపు మటంచుఁ బల్కినన్ 267

— హనుమంతుడు శ్రీరాముని గుణములఁ దెల్పుట. —

- చ. పవనజుఁ డానుడుల్ శ్రవణాపర్వముచేయఁగ నాలకించి భూ
ధవునకు దూతయే నితఁడు శ తద్గుణపుంజము దేహచిహ్నముల్
వివిధములై నయాహలను శ వేషులు చూచుట నాలకించుటన్
బ్రవిమలరీతిఁ దేటపడి శ పల్కఁగ నొప్పియెయుండు నంచెదన్. 268

తే తలచి కాబోలునన్ను నిశ్చలునది గెను, జక్కవచియించియాసాధ్యసందీయముల
డిండునడ జేయువాడ నీవుం డలమగు, నాన; నద్దియె నాభాగ్యమా నిజముగ.

చ. జననమనంగ సజ్జనులు స స్వాంతమునం దలపోయజాలు చ
క్కినిసుక్ష్మతలు పెనెనదె స కాని, గురాత్తలు సంస్థరింప మె
న్పురము పాపుంజములసల్పిన వారికి గాదు నీవతి
ప్రే ఎనా విశ్వసించుటగు స ని గర్హము దాని మీన్నయన్నదే 270

క. ఆనీతలచి ర మును ఎంగనమాత్మ నొకర్చి భూమితనచుం గని యి
ట్లనియెం చల్ల! విసుమా, జనమతుడగు రామచంద్రచరితం చెల్లన్. 271

క ఆతనికిసాటి యులదే, యెతద్విశ్వంబునందు స నెందే లేదం
చేతికి జెప్పంగగు వి, బ్వాతలూ నట్టియె భూతగణవిహిత మెయా. 272

సీ. నకలంబు కానుగా సంతతంబుం దలంచి, యానందమునఁ దేలియాడుచుండు
దనలందె నకలంబుగనుచుస్వమునందు, దనయున్ని నెంచుచుగ ననియుచుండు
నంపగున్నతి దనసాటి లేగని మిట్టి, పడువారిగని దుఃఖపడుచునుండు
సితలకస్తము స లెల్లగీర్వయములని, తలచువారిం గనియలరుచుండు
తే పక్షపాతింబునం దీర్పుబలుకు దుష్ట, మతులఁ దలపోసి యెంతయువెతలగనుచు
వారికర్థ మెయనితగరబలుకుచుండు, ననృతమునుమాపుమాపంగనరయుచుండు.

చ తనదుమతంబె శ్రేష్ఠమని స తక్కినవారిమతంబు లన్నియు
ఘనతను గాంచజాలక జగ్గునయములేయగు నంచు బల్కునా
మచుజాల సంస్థరించి యభిమానము మాసినగాని ధన్యమా
జని గలవారుగా బలుకఁజాల రటంచు వచించు చుండెనున్ 274

ఆ బాహ్యశుద్ధికంటె స బలమ మంతశుద్ధి, యగుట నద్దిగల్గునట్టివారె
యాయ్ లనఁగఁబడుదురది లేనిబాహ్యశు, ధియెజగున్యమంచు దెలుపుచుండు

క. అంతశుద్ధియె గలదని, చింతింపఁగ నెట్టులన్న స శీలమె దాని
బంతమ్మనఁ దెల్పును; గో, రంతయు శంకింపకు డని స యాడుచునుండున్ 276
భగవదారాధనము చేయుపద్ధతియిదె, దీని మానినదయఁజూరమానునతఁడు
నన్ను సేవింపుడని ధనాశిన్ని తాంఁ, మఱిచువారిని దలచితానార్తుడగును

సీ హరిదాసులముమేము స హాటకదానార్థ్య, లము మమ్ము సంతృప్తులనుగఁజేయు
వారిల శ్రీహరి స గారవంబునఁ గాంచి, రక్షింపఁబూను నశ్టాక్షరంబు
మంత్ర రాజంబగు స మామూలమున దాని, నుపదేశవిధిఁగొనియద్యమమున
జపియింప హరి యస్తోదకఘనముం దాల్చి, ప్రత్యక్షమయి వారిబాధ లుడిపి

ఆ నుములొసఁగి కాచు స భక్తు డీతండని, మేము తలదవలయుమిమ్ముదొలుతఁ
గాన మమ్ము దృష్టిఁగాంచంగఁజేయుడి, యనెడు ఖలుల నెన్నియటమటించు

- క. తనగొప్పడము సతతంబుచు బెల్లుకొనంగ మార్గముల నెల్లపుడున్
మనమున గడించు గీచుని, గనబాల నటంచు దేటగా వచ్చియుంచున్ 279
- క. దీనులజూచిన నడచున్, మానముచనైన ఎజ్జమండలి గూడం
గా నెన్నెడి సజ్జన, తెనమ్మ దలంచుచుండఁదను మిగులంగన్ 280
- క. అన్యత మగు ముత్తము శ్రద్ధ, బునఁ గ్రాలెను నాని మాటబాసంగ భూజా
నినికరము భూచదగు నం, చురుగము ఎరింగుచుండు నందలు వినగన్
- సీ. పరపాలంగూడఁ న బరికించువారిల, నంత లానొంటింప నరలముచుండు
పంచులను కుష్టపాంఛాతీదూష్యుల, గనబా మని గట్టిగ ననుచుండు
దాటపచ్చులు లనుమాట నాలంపి, గనులెట్ట జేయఁగోగడఁగాచుండు
హరిహరులకు గలకంతరంబను జాల్పు, లను దూఱుచుండు దా ననువింబు
నతుల దూపించువారిల నంగటగొనఁ, దలఁబూనక యుండు సత్యమునరక్షి
గలుగువాఁ నెప్పుడు నదలఁచుండు, వారె బంధుప్ర లుచుండువారిజాతీ
- క. కృతమెన్నుచు కర్తిచెడు, మతిమంతుల సంతతంబు నమన్నింపఁదగున్
గృతము దలంపని దుష్టన, తతఁ ద్రుంపఁగ లయు ననుచు నదగ వచ్చియుంచున్
- క. పరులకు దేహం బుపకృతి, నుసి యొనర్పింగఁ బ్రీతిసర్పించెడు స
త్పురుషుల దలంచుచుండును, భగణిక సద్భాషలనఁగఁ నదగుదు రటంచున్
- చ. అన్యతముపల్కు నింతవఱ న కాడఁదలంప నికక మనంబునం
దనుచు బాకులే కడుఁ హర్ష మునకొ వచ్చింపఁజాలు న
జ్జనునకు వంగనం బెపుడుసల్పును; నాతఁడె పుణ్యమూర్తి నాఁ
దనదు జనుండనంగ నని న తద్దంఁకు బల్కుచునుండు దల్లిరో! 285
- క. ఆపదగల్గె ననుకం, పాపరసశుండగుచు దోడఁపడు నెవ్వండా
దీపితసంతతి బ్రోచుకొ, శ్రీతియని ప్రీతి వెలయు న జెప్పచునుండున్. 286
- క. కులధర్తంబుల వదలుచు, ఖలకథతులను సమస్తకార్యములందుకొ
జెలఁగి గ్రహించు దురాత్ములు, విలయమ్మును గాంచి రనఁగ న విన నుంకించున్.
- ఉ. సంగరరంగనుందు శరజాలము తూఱఁగ మేనువ్రయ్య నా
లింగితభూతలుండయి విశ్రీనకరాక్రముడై తనంత లే
నంగనుజాలపన్న భటవద్యుని జేరఁగఁబోయి తోడ్పడం
గం గడుఁబూను సజ్జనశిఖామణి గానఁగఁ బూనియుండెడున్. 288
- ఉ. అడినమాటతప్పని మహాత్ముడె పూజ్యుడనంగనొప్పు నే
నాడును ధాత్రిపై నపఖనంబును దాల్చి తదీయసద్యశం
బాదుచునుండు గల్గ దీనుమంతయు లోపము దానికంచు దాఁ
గూడఁ జరింతు నల్లెయని న కోరిక లూరఁగఁ బల్కుచుండెడున్. 289

- చ బిరునిధనంబుఁ గైకొనఁగ న సుదృఢమెంటయుఁ బూని దానికై
నిరతిశయైకధర్మమున న నిష్ఠగిలట్లు నటించి యద్దిరా
గరునముఁబూని బంధులకుఁగ నీసుమంత వ్యయించి సంతసం
బరుడుగఁ గాంచు ప్రూరఁ గనఁజేసఁ జలంబుకి యుండు నంచనున్ 290
౪. కాకులము జంపి గ్రద్దల, యహఁ లేఁ దీర్చుచుఁగోరి నటలు బుత్కీచం
పేఁగొని నానందింపఁ బు, గలఁగఁ జగఁగాడ నెంచఁ న మలభ శాక్షీ! 291
౫. తః సునఁ బరకాంతను మా, గలఁగఁ గాంచుటయె కంసి న తడి పట్టఁచ దా
ల్పి కమగుఁ గాటుట గాదని, పనాన్వయ వాగ్ధి శీఘ్ర ముఁడు కలుకున్
- చ. తనకి కిన్య కొర్యసముదాయము హాని గనంగఁ జేయుచుకొ
నుచుతఁ గహించుకార్యమగిరఁగఁ జలపోయిచు బుద్ధి క గమం
గనుఁగొన నీనడించునొరుఁ న గాంచి హాసిగుచుచుండు ప్రాచీ
త్తుని దలపోయ రాదనుగుం న దోచెను నంగు వచించు నిచ్చలున్
- ఉ. కారణమేమి లేకయె పగంగొనినజునునీనడించుచుకొ
నేరములెన్నో పన్నుచును న నింద్యచరిత్రుఁడటంచుఁ బెల్పుచుం
గోరికలెల్ల పండినటుఁగొంకక యాత్మఁదలంచుచుకొ మహా
సారునిగాఁ దనుం బలుకుకొందునిఁ జూడఁగ నోడుచుం డెడున్. 294
- చ బరులకు ధర్మమార్గముల న నొక్కివిధంబునఁ బెల్పి వానియూ
చరణమునందు దాను నొకరచందమునం జనుదుష్టచిత్తునిం
బరులకు హానికల్గునటుఁభావమునం దలపోయిపాపి నె
త్తమణమునందు నేగన నె న దం దలపోయ నటంచుఁ బల్కెడున్. 295
- ఉ విత్తసమార్జనంబున సురవిస్తృతమై తగు శ్రద్ధనూని యే
యుత్తమునైన దూలుచు మహాహీన్న తపాపము లెన్ని చేసినం
జిత్తమునం దిలంపక స్వశిస్థియె చాలునటంచుఁ బాచితం
బెత్తటినైన జేయఁ ఖలునొందుక యే స్థరియింప నంచనున్. 296
- క ధర్మవ్యాజంబుననే, భర్తము గడియించి కూర్చి న బంధువులకుఁ దా
బేర్తి నొసంగెడు దుష్టుని, కర్తమునకుఁ జాల వగపుఁగొంచుచు నుండున్ 297
- తే. ఆత్మభూషణ మెత్తటి న నన్యదూష
ణము మహాకార్యములుగ సుత్రమఫలప్ర
దములుగా నెంచి చేయు సభములవేరు
వినినఁ దలనొప్పిగా నుండుననుచు నుండు 298
- క పెద్దల శాస్త్రాచార, మైద్దియు యుక్తంబుగాకదయే యుండునటం
చద్ది హితంబని తలఁచని, మొద్దులఁ గన నంచుఁ బలుకుఁబూర్ణేందుముఖ! 299

- క. శరణు పగవాడకుచొచ్చిన, ములయూరిం గొంది వానిశమాటలు విని సో
దడుని. లేనెంచినదిగో, ఎలాచిని దంకివ ననుచు శ భావించు నతీ! 300
- క. శరణాగతఃపాలన, మర ఎంగ నాజన్మమును శ సగుభూషణ మే
క్కురణిం దున దొంగులు, ఎరంగి నహయి తు ననుచు శ బలుకున్ జేవీ! 301
- క. అస్మతము క్కుగియిండుట, మునముచు గోచినవిధింబు శ మాటలమూలం
బుచు తెల్పున నాత్రములు, చుచీనిలొంగుని యంచు శ జక్కుంబల్కన్ 302
- క. నను నాశ్రయించుపాటల, గనుచుండు నహగలులనుగా వారలు కో
రిన రాజ్యవిత్తు వెండు, ముచ పాటలనొకట శ్రాణశమల నిత్తు ననున్ 303
- క. శ్రుతుల గుర్తము బెల్లెడు, స్మృతుల మరాణముల నమ్మినేవిగదెడు వా
రతయపుణ్యలు పాటలు, హేతులచిగా వాగె యంచు శ నెలమి వచించున్.
- క. తను గా ధ్యానించు నెప్పనిదైనం దనకొంచు శ భావించు స
జ్జనహితమని తలచు గ దానిని జేయున్ విధిహితముగ శ నీజనేత్రా! 305
- క. లోకహితం బెద్దానం, శేవారుం గావ్య మటయె శ చేయం దగు నే
యేకార్యము తనకొక్కని, కో కార్యము కా గదంచు శ నొగి భాషించున్ 306
- చ. కలుముల గాంచి దుర్భుతని శ గాదన కెంతయు గారవించు నీ
చులు తమకార్యసిద్ధికియి శ చూ వెడుభక్తి మజాత్త కింతయే
గలుగంగనీగు ప్రీతి. గృహకల్పగ నిష్కృతైకభక్తియే
యిలం దగియందు నంచు బృథివీ శుడు పల్కు సరోజలోచనా! 307
- ఆ. నేల విడిచి నా మ శ్రీనివాస శ్రీనివాస, నలుల నట్లు శ స్మృతుల చలీ
తోచినట్లు తెలుగ శ మార్తుల ప్రాజలు, నిష్ఫలంబులనుచు శ నజీ పచించు
- చ. తనకులధర్మమున్ విడిచి శ తక్కినజాతినొప్పు ధర్మమున్
బనివడి యాశ్రయించి కడు శ బట్టుదలంగొని యాచరించినన్
వినుతఫలంబు గల్గదని శ వేయివిధంబుల బెల్పు పెద్దలం
గనుగొనఁ జాల నట్టితృణకల్పుల నాకడఁ జేర్చ నంచనున్ 309
- క. కరుణాహీనులు భూసుర, వరులైనన్ గారవింపవలయు నటంచుం
బరికింపదు నాయంతి, కరిణంబని యెల్లరవినఁగా గణించున్. 310
- క. సవదంభంబున మృగభూ, తపిసరముం నంపుచుండు శ ధాత్రీసురగం
గపులను భక్తుల గాఁ దల, సవచ్చునే యంచు నొక్కపల్కున్ సాధ్వీ! 311
- క. పంచమహాయజ్ఞముల, నంచక విడనాడి విత్తమే కూర్పంగాఁ
జింతించి యజ్ఞముల గా, వించిన ఫలమబ్బ దనుచు శ వేమఱు బలుకున్.
- సీ. సంధ్యనుపాసించి శ సవిధిగాఁ బంచమ, హాయజ్ఞముల జక్కు శ నాచరించి
స్తార్థాగ్నిసిద్ధికై శ శాస్త్ర మేకర్తము, నాచరింపఁగ విధిననువదించె

- నర్మి స్కూర్తాళే శ నవధానమునఁ జేసి, యంతట జనయజ్ఞ శః సాచరించు
చును దాని ఫలములఁ శ గనఁగోరకే భగ, సంతను కర్పించి శ యంత రాత్త
- తే నిర్మలంబుగ నుండంగ శ నియతి మాన, కీర్వర ధ్యాన మొనరిగప శ నిచ్చగించు
మాననీయులునా వాయగగా నితాంత, మెంతు ననిఁ ల్కు రానుభూతకాంతుఁడంబ!
- క భ్రమంధ్యల జపియింపక, పవ మేశ్వరి సవిధిగా నుపాసించక యె
వ్వరు కామ్యకర్తముల నిర్జరులను నేమింతు ర్త్వజనులఁ గన ననున్. 314
- ఆ నిత్యకర్తములను శ నిరతి నుపాసించి, యవలఁ గార్యకర్తనినహనిరతి
గన్న ఫలముగల్గుఁగాని లేకున్న దుష్ఫలమె కల్గునచుదఁ శ బలుకుచుండు.
- చ సురలను మంత్రమూలమునఁ శ జూఁక్కులనుండఱ నిల్చునట్లు లే
క్కిరణి నొనర్చనొ నటులు శ గట్టిప్రయత్నముఁజేసి కొల్చి సుం
దరులను లోఁబడంగనె యొనర్పఁగఁ బూ నెడు నాదసుపాసకొ
త్కరము ఏడంప నెంతునని శ లె వచియించు రఘూత్తిముండొగిన్ 316
- చ జపమొనరించుచందమునఁ శ జక్కఁగఁ గన్నులు సుంతమూసి యె
గవరతఁ గాంచిపట్లు పొసఁగఁ దగుదృష్టిని నాసికాగ్రమం
దువరతచంచలత్వముగ శ నుండెడునట్లు నటించుచున్ హిర
ణ్యవరతచే బకన్రతులునాఁ దగు దుష్టుల నెంచ నంచనున్ 317
- ఆ అతిథిపూజనూని శ యాకట నకనక, పడుచు నతిథిపోరఁ శ బ్రమద మొంది
కుక్షిపోషణమునకుం దృష్టినొందెడు, కుజనుఁ జూడనై నఁగోర ననును. 318
- చ ధరిణితమాజ! రాఘవ్రుఁడు శ తన్నె డఁబాయనితమ్ముఁగూడి యు
ర్వరఁగలదుష్టమానవులవారక లెక్కిడు నష్ట సత్యవా
జ్ఞీరతి గలట్టివానినిగణించును దొల్లఁ బరాంగనానిరం
తరరతు నన్వలన్ వినుము శ తామరసాయతనేత్ర! యీనుడిన్. 319
- ఉ. పెద్దలఁబోలి వాక్కులను శ బెంపునహింసఁగఁ బల్కుచున్ మదిన్
సుద్దియనంగ లేక వరసగుండుకులం దలపోయుచున్ హితం
బెద్దియటంచు నైన తీణమొంచక యాసవ మానుకాంక్షచే
సుద్దియచేయు దుర్జతుల శ నోడుదు చూడ నటంచుఁ బల్కెడున్. 320
- ఉ ఆసపమిద్దికాదు మనశమందఁ బొసంగుజడత్వమేగఁగఁ
జేసెడు నొషధంబనుచుఁ శ జెప్పుచు రాత్రులయందు మాత్రఁజే
రాస చలంగ నెట్టిహితులైనఁ గనుంగొనఁజాలకుండ ద్రా
క్షోసప మాను వంచకుల శ నాత్మనొకప్పు దలంప నంచనున్. 321
- క. సురఁగ్రోలుట పలలాశన, మరయఁగఁ బొసంబులందు శ నాద్యము లనుచుం
బరిగణితములయ్యెను వా, నిరతిం గలవారిఁ జూడననే నని నుడువున్. 322

- దేవతలకుఁ బ్రీతియగుం, గావున ముంసంబు ముగ్ధునితముగ విధిన్
నై వేద్య మొనఁదగు నను, దేవానాం ప్రగంభనామిదిం పలుకననున్ 323
- క. ఎది జాత్యువికాహారం, బలయే ఆదేవతలకుఁ నర్పింపఁ గల పృ
ష్ఠిదంబుగు నని విధి తెల్పెడు, గిది వానిన్ మానువారిఁ గన జాల ననున్
గృహిణి ప్రాచీనః పృథగ్రహణతచ్చ, పశ్యమున నుండ మాన్విగిచి గ్రహిణి కాని
వలన సత్ఫలమం దొగిఁబలుకు ప్రార, మిలసి గి న్నై త్తచూడ నేవ డ్విగనను.
- సీ ప్రాతయాచారముల్ గనఁజూత గాని, గ్రోత్తికంబుల మార్పిఁ గూడననుచు
ఫలములబృహ వానివలనఁ దప్ప దటంచు, మార్పిఁ దలంబు బ్రహ్మ మనుచు
బ్రాచీనశాస్త్రముల్ గనఁజూ విభిన్నంబు, సృష్టియే మార్పును గ్రహిణి ననుచు
శాస్త్రముల్ గ్రహిణి పరిపూర్ణంబునఁ దగుచు, తేనిచో మేలెయకా మాన ననుచు
దోచినట్లులు పలుకుఁదూర్తజనులఁ గూర్చుకొని వామదులకును గూడద నెడు
భావముద ముంక జేయుచుఁ బండితులటు, పలుకుశుంభలస్త రియింపఁ బాపమును
- క. ఆచారము మంచిదియని, తోచును హృదియందునందె గ్రహిణి శ్రద్ధా,
సాచివ్యముగాంచిన శాస్త్రాచారంబేల యను దురంతలు నెడలోన్. 327
- క. తలఁపంగఁజాల ననుచుం, బలుకు భూపుత్ర! సుగుణవారమునందున్
దొలివందనమున కర్హము, పలుకులచూర్ధవ మె యంచుం భాషించు సతీ! 328
- క. మానసమృదుతయె గుణసం, తానంబున శ్రేష్ఠమనుచుం గలఁపనివారిన్
మానవు లనఁ దనుచున్, జానకి! నచియించు రామచంద్రుఁడగుపూన్కిన్. 329
వేదాంతోపన్యాసము, లుండి వచింపంగ నేర్చి గ్రహిణి కట్టయే నం
దేదియె సమాచరింపని, యాదస్యనిపేరు పల్కునని భాషించున్. 330
- ఆ. భూతరాజి గృహను గ్రహిణి బూతుటకంటెను, వేఱ పూర్వ మేది విశ్వమందు
గలదె చూపువారుగల రే యటంచని, పరుషభాషణముల గ్రహిణి కట్ట! 331
- క. మతమునుపేరున దుర్బల, యుతమై పెద్దలను దూఱుచుండెడు దుష్ట
ప్రతతిగని భాషణంబుల, మతిఁ దెలుపంజాల ననుచు గానిని! తలఁచున్.
- చ. తనవచియించుధర్మములఁ గల దలపోయక భిన్నమార్గ మూ
నినడుచు నాప్రవర్తకుని గ్రహిణి కట్టరతున్ దురాత్మ దు
ర్జననుతనర్థమం గనిన గ్రహిణి నముచేసి పవిత్రవస్తురా
జిని గన దేవునిం దలఁచు జెల్లు నటంచు నచింపు నెంతయున్. 333
- ఆ. కుటిలవర్తనమునఁ గూర్పు విత్తము గోరి, యివె నిమిత్తములని గ్రహిణి కట్ట
వచ్చు దుష్ఫలములనిచ్చు నిత్యింకను, ననివచించునీచుఁగనుఁగొననను 334
- సీ కరపాదతలములఁ గల్గురేఖలనెంచి, కలుగునీఫలము లభింపఁదీతి
ననిపండితునిబోలి గ్రహిణి కట్ట, ననభిజ్ఞు గృత్రిము గ్రహిణి కట్ట

గనఁగ దోషం బబ్బుఁగఁగాంచనమును జేయు, నాసక్తి రసవాటమాశ్రయించు
నతిలబ్ధు గ్రహగతు శ లుసి యాయాఘోషములు గల్గుఁడప్ప దీపలుకటంచు
తే సనువనించెడు నవలవాదినీ ధరిత్రి, నిట్టియుల్పాశములుగల్గు శ నెఱిగినాఁడ
జ్ఞానదృష్టి నటంచుఁ బెంపూసీపలుకు, నఘవాయాత్తునిస్తరియింపననుచుఁబలుకు

ఉ. గానములన్ గ్రహింప మవిధవార్కొను నాశయె ప్రోత్సహింప వి
క్షానము పెంపుగల్గు మునీచంగమునన్ దనునమ్ము గేస్తుగన్
మానసశుద్ధి గల్గుగుణశవండితుఁ బెట వృథాప్రయాసముం
గావఁగ జేసి వి త్తమును శ గైకొను దుష్టునిఁజూడ నంచనున్. 336

మ. పితృకార్యంబుల కిట్లుఁజొ ద్విజూడు ప్రాప్తింపంగఁ బోదోలి దు
ర్లత నింకొక్కని బంధునిఁగని బలిచి భర్తప్రాప్తి ల్లింపఁగా
నతనిం బెక్కువిధంబులం బొగడి కార్యంబున్ది సాగించి దు
ష్కృత మార్జించు విజౌభమున్ మనమునం శ గీలంపఁ బాపంబనున్. 337

ఉ. మందికులంబు విత్తమును శ మానితశీలముఁగల్గు కన్యని
ప్రించిన నేమియిచ్చెదవం శ పెండిలికిన్ మునుపే యటం చొగిన్
వంచకుడై యనర్హుఁడగువనికీ గన్యకఁగూర్చి విత్తమా
ర్జించు నికృష్టు దగ్గరనుశేరఁగ రాదనిపల్కు దల్లిరో!

క. పతి మృతిచెందినవెనుక విహితమార్గము వీడి గన్భ శ మెట్లొ వదల నిం
దితయన కర్థముగోని పాచిత మెద్దియొ చేయుదుష్టు శ జింతింప ననున్ 339

క. ఒకచో నిమం త్రితుండయి, సకలక్రయ లొప్పునట్లు శ జరిపి సమతివే
తొకచో నిమం త్రితుండయి, సుకర్తముం బాడుచేయుశుంతఁ గన ననున్.

క. ప్రతిదిన మొక్కొకచోటం, బిత్తకార్యనిమం త్రితుండయి శ పెక్కుగు నవ్వన్
మతి లజ్జింపక తగుకు,త్సితుమాటఁ దలంప నంచుఁ శ దెగి వచియించున్. 341

తే. పర్యములయందు నొరులఁ దర్పణముచేయ
వలయునని ప్రోత్సహించి ద్రవ్యమ్ము గొనుచుఁ
దాను జేయక భుజియించు శ ధర్మదూరు
పంక్తి భుజియింప నఘమని శ పలుకుచుండు 342

తే. దురులయాశగకుబ్బుచువరుసభీతి, బెంచుచున్ విత్తమార్జింప నెంచుచుండు
దురితకర్తుని మోమునఁదొలఁగకుండు, నఘములాతనిఁజూడ రాదనుచుఁబలుకు.

క. తనకష్టములకుఁ దోడ్పడు, జనులకుఁ గష్టంబులెన్నొ శ సమకఱఁ దోడ్పా
టునుజూపక తొలఁగెడు దుష్టు నాతనిజేరనీయ శ రాదని చెప్పున్. 344

ఆ. కూటసాక్ష్యమిచ్చు శ కూశనభోజ్యభో, క్తను నృశంసు మఱికృతఘ్నఁగూడ
దుష్టశీల మెంతొ శ తొందరఁ జేకులు, నంచునొక్క చెప్పు శ నవనితనయ! 345

చ తనభుజియింపుచు స్తుతల శ బాస్తున నే భుజియింపువానికిన్
మనమలరంగఁ జెట్టునని శ మానఁగఁ జేసి యభేష్టులైఁగు
క్షీని దనుపంగఁగోలు ఖలుఁ శ గృహ్నింపఁజేసి నిటా శేర్కరా
దని పలుమాటలు శల్కు ననఁజూయలవత్త సమానలోచనా! 316

క బతులకు కిని రంగఁ గాగూనిహస్యం బిట్టలంబు శ శోభనాత్మకం
గలయంగ నా చెందఁబడి, బులు శ శోభనాత్మకం గూడు 317

తే విశ్వసించిన యనిని శ నడవట్టి, మోపు క్షేపింపఁచి శ్రు శ నేన వీరి
జూడ దోషముగల్గుల వలె రావలెనని, దుశ్చరింప ! స్వశాఖాము డెల్లదె 318

క స్త్రీవిత్తము బల్కింగొని, తాలసినయట్లు న్యాయము శ లనఁబుతన నా
తానమున శే మునదని, నేనెవ మునుచ న్దురిం శ నే నితెల్లవ 319

చ సతి సనురూపఁ బెంసి యొక శచాననుసరించి మహాసుఖంబు నం
తతమును గాంచుచు బామరకర్తము సుగతి తలంతుండిప ను
ర్హతి కిలఁ బాచితంబు కనఁరా దని యేస్త్రుతీయందొనైన ద
త్తస్థలియు ననర్హమందుఁ దరశేతణ! యముడు నొక్కపల్కెడున్ 320

క పలుగాకుల మాటలువిని, తులువలకొఱ కార్యజనుల శ దూషించుచు వా
రలకున్ హనియొనర్చెడు, ఖలు మోముం జూడనంచుత్తాపలి నుడువున్ 321

క అపవిత్రాన్నముఁ దినదో, పపటల మంటెడు నటన్న శ శాస్త్రము సుంతే
నెపుడైనఁ దలంపని దుష్టపురుషుఁ గనరా దటంచు శ జ్జుఁగ నుడువున్

క ఇది శ్రీరామునియాశయ, మిదియె సుశీలైకఫల మహీనగుణగణా
స్పద మిదియె పురంద్రీ!యె, న్నఁ దగినవిషయంబిదే యనందగుఁగాదే! 322

చ వినుమిఁకఁ బొరుషాదికము విస్తృతిగాకయె సారభూతమే
యనఁదగినట్లు తెల్పెద, నహార్యపరాక్రమశాలి రాముఁడే
ధనువును గైకొనందలఁప శ దత్తఱమందును శ త్రురాజి; కై
కొని తుదముట్టఁగాంచిననె శ కోగును బద్ధ్యయ మూశ్రయింపగన్ 323

చ. శరమరివోయ నాధనువు శ సజ్యముచేసినయంత మేరుభూ
ధరముఖముల్ వడంకు; నహితప్రకరంబులఁ జెప్పనేల? రా
డ్వరుడగు రామమూర్తి శరసర్యము నారినిగూర్చి దవ్వునక
బరఁగినదానిఁ గూల్పఁదగుపాటి మనఃపటిమం జెలంగెడున్ 324

ఉ. చంపఁగ నర్హుఁడౌప్రబలశత్రువు సంగరరంగమందు ని
ర్జింపఁగఁ దన్నుఁబూని యెదిగించి శరంబులనొంచి మించి బా
ధింపఁ దలంచి దైవగతి శ దీనతనొంది శరణ్య! రాఘవా
చంపక కాపుమాయనిన శ సంతసమంది భయంబు లే దనున్, 325

- ఉ అంతియకొక లూతనిమిహాభనరాశి సమాక్రమింప నొ
క్కింత యుగ గోర కాదలణమెంతయు జూపి నయంబు నేర్చి నీ
వొత్తు నిర్భయగడచియి యిశ్వరునిన్ భజియించుచున్ మహిన్
సంతస మున్ బ్రేలునుని ర చయ్యన నాతని సాగనంబెడున్ 357
- చ కిమకలహించునేని యగి కేవలభక్తివిశాశసార్థ మే
కనియె జగంబునందు నొకభాగమనందున సాగియుండు నం
చనియెఱుగఁగటగున్, జననమత్తుట భర్తము గాచుపొంతు నం
గనయము బల్కుచుండు నటులొత్తఁ దలంచును సత్యరక్షణున్ 358
- మ తులసి! సుక్రత మంతమొందునటు యత్నం బొదృతం జేయున
వృక్షమం దెంతటిబంధువైన నిదం బోరపొమ్మంచు బోదోలు; నీ
భర నవ్వానిని మించఁజాలు నఘయం కృష్ణాంతుఁడేయుండఁ డ
క్కిరణిం గొంచిన నంచు బల్కు జనకశ్చోపాలచంద్రాత్మజా! 359
- చ హితమంగఁ బల్కు సుస్థిత ముదెప్పుడు నాట్యముచేయువక్త్రమం
దతిశయమొద మూర్ఘుకులొగ్గఁజె కారయ భర్తమందు సూ
నృతమున, దీనరక్షణమదెయ్యెడలం దగుకృత్యమంచు నా
దృతి మచియించు గృత్యతతిసెంచఁ గదానిని మించ లేదనున్ 360
- క తనసుక్రతములఁ గావఁగ, వనితాహణిసోదరులను ర వదలుదు, నాకుం
దనివినొసంగెను నవ్వియె, యని పల్కున్ రామచంద్రుఁ ర డవనీతనయా! 361
- మ కిరుణానీరధి సత్యభర్తయుగముం ర గాచంగ సద్బంధువొ
దరుణీరత్నమ! మేరుధీరుఁడు సముద్రఖ్యాతగంభీరుఁ డా
శరకాబాంతకుఁ డాగ్రరక్షణ మజస్రంబొత్తకృత్యంబె యం
చురుబుద్ధిం దలపోయు మాన్యుఁడు మహా యోధాగ్రగణ్యుం డగున్. 362
- ఆ గర్వ మెన్న లేని ర ఘనసంపదాన్నతుం, డాడితప్పనట్టి ర యనఘమూర్తి
రామచంద్రుఁ డనఁగ ర రామాశిరోవణి! విసుతి నేయఁజాలదునె తలంప
- క. పరమేశ్వరుఁడే రామఁడు, ధరణిన్ సత్యంబుఁగావ ర భర్తముఁ బ్రోవన్
నరరూపముఁ దాల్చెనటం, చరయం జనుమానివసులక్తై నన్ సాధ్య! 364
- క వనమునఁ గబంధముఖులహం, దనదర్శనముననె సత్సదముఁ బ్రావింపం
గను జెసి జైలమూర్ధగ, బున నారాకికును గీశభూపతితోడన్. 365
- ఆ వేచియుండు నంబ! ర విను మింక వేగమ, వస్తుఖమునఁ గుశలమండితమగు
నీదువార్త విని మహాకోదధిఁ దరియించి, మించువేడ్క నేగుఁడెంచు నిటకు 366
- క దనుజుల కిందఱి కింకను, మనఁజాలెడు నాశతీతె ర మహివై నని నీ
మనమున నమ్ముము, సత్యం, బని దీనిన్ నమ్మవచ్చు ర యవనీతనయా! 367

చ తనమరణంబె గోరియె ముదంబున నిగొనినచ్చె రానణుం
డనుజయుతంబుగా సమరమందు నమర్చుల చూచి సంతసం
బునఁ బొదలంగఁ జచ్చు నివిభూతపితంబగుహార్త; చక్కఁగా
విహదగు దీని, వంతలను శ పేగ యడల నటంచు నమ్ముమా 368

చ త్రిదశులు శత్రువుల్ శతభ్రష్టప్రచుఖప్రద శేంద్రరక్షకుల్
మహామన విజృంభణ సహమ స్థనిశాచర య్య లంకనుం
బొదలెడు పేయోచులసమాహము నెంర ప్రయత్న మూనినఁ
సుడతిరో! గావణాసురుఁడు శ చూటఁగొనున్ సుపదంబు రాముచేన్ 369

మ నిను దోషంబులపాలు చేసినపదాశనీచాత్తుఁ డిరానణుం
డనయభ్యాతుఁడు గుప్తదాహకులంబై యొప్పుగాత్రంబు చ
య్యనఁ బొదలంగ మహావిద్యశకుఁ బోలె రాక్షసస్త్రీలు భి
త్తునికొనుంబునుగూడి విచ్చ విడుదలంబున్ బోవు వారెల్లెడన్ 370

క చింతింపకుకూ యింకను, స్వాంతంబున సంతసంబు శ సంధిల్లఁగ భూ
కాంతునిరాకను గోరుచు, బంతము నెఱవేఱఁగోరు శ పగ్గతిఁ గొనుమా 371

క అనిల్కిన విని యంతట, జనకాత్మజ విశ్వసింతుచంద మెఱుంగఁజే
సెను మోమునెత్తి కరుణా, నననిధిగా నతనిఁడలఁచి శ భాషించె నిటుల్. 372

—॥ సీల హనుమంతునితో సంభాషించుట. ॥—

మ హనుమంతా! మలిమద్దణాగ్ర్యుడవు నీత్యానంద మింపొంద రా
మునిపాదాబ్జము లాశ్రయించితివి; నాశపుణ్యము పండె, మహా
త్తుని సేమంబులు నాకుఁ దెల్పి బ్రదుకంబోలుంగదా యింక నా
భుని దర్శింపఁగ నంచు నాదు మదికిం శ దోషంగ నీ వివ్విధిన్. 373

తే చేసినాడవు గావున శ సిద్ధతపము, బలిమి దీవించుదాన ని శ న్నెలమిమీఱ
సూర్యచంద్రులు నిల్తురీక్షోణివెలయఁ, జేయ నెందాఁక నందాఁకశక్తినిమనుము.

మ. నిను దర్శించిన నీదునామమును సశస్నేహంబునన్ సన్నుతిం
చినఁ బాపంబులు పోవ శర్మములు సంసిద్ధంబులై చేర మే
దీని విఖ్యాతివహించి రామునికృపాభిక్త మున్గుచున్ బొల్తు రో
హనుమంతా! వరమిద్ది నీకొసఁగితిన్ శ హర్షంబు నేఁగాంచుటన్ 374

ఆ. అనఁగ నాలకించి శ యల్లనఁ బ్రణమిల్లితల్లి! నీదుకరుణ శ యుల్లసిల్లె
నదియచాలు నాకు శ నాత్మకు నంగుళీ,యకము దీనిఁజూడ శ వమ్మ యనుచు

క. కటివస్త్రంబునఁ గలము, ద్దుటుంగరము ప్రీతిసొసఁగఁ శ దోయజముఖయుం
బటుకున నక్కున నిడుకొని, డటుతరహర్షంబుమీఱఁ శ బలికె నతనితోన్.

చ అనిలకుమార! నాకు నిపు శ డబ్బినహర్షము పెండ్లివేళఁ గ
ల్గినయటు దోచు; నిత్తఱిని శ గేవలదుఃఖసముద్రమగ్న నౌ

- నను నిది యుద్ధరించుటను శ నాథుని జూచినయట్లు లయ్యె నే
మని నిను సన్నుతింతు సుగుణాకం! భ్యాతిఁ జెలంగుమా యిఁకన్. 378
- క. దీనిచరితంబుఁజెప్పెద, మానాయన పెండ్లివేళ శ మన్నాథుని పే
రీనెలపున జిత్రించెను, మానితమణిశకలయోగముండితమునుగన్ 379
- క. ఐదులకగిమృముగా నక్షరదుఃఖతఁ బొల్చి మణిశకలముల పేలయం
గరకౌల మేర్పడఁగ, య్యరకారు బ చేసె నిది లోకముల్యమునుష్ఠి 380
- క. కన్నియదానం బిడుతటి, సన్నుతిసాత్రంబుగా; నెసంగెఁగ బాచూ
త న్నెఱిఁబూజించుచు వి, ద్వాన్ముత! నీయుంగరము ముదంబున నిచ్చెన్. 381
- క. అల్లునకు నంగుళీయక, మిల్లాలుగ నాత్మజాత శ నిచ్చెడుతఱి సం
భుల్లహృదబ్బుండై భూ,వల్లభుఁ డియంగఁ దగును శ బావని! వింటే 382
- క. పూర్వుల యాచారంబులు, సర్వశుభాకరము లంగు శ స్వాంతమ్ములయం
దుర్విశులు నమ్ముదు రవి, కర్వచిహ్నదులరీతిఁ శ బ్రమదదము లగున్
- క. ఆయాచారంబును మా, నాయన పాఠించి రామునకు నన్నిడుచుకొ
న్యాయంబని యాయుంగర, మోమునిలకుమార! యిచ్చె నొప్పు దలిర్పన్. 383
- చ. పది నెలలయ్యె దీనిఁ గనుభాగ్యములేక భవత్సహాయసం
పదఁగని నేడు రామజనపాలుఁడు పంపెను దీనిగాంచితిన్
ముదముచు గంటి రావణునిమూర్ధము లింక ధరిత్రిఁ బండు నం
చెదకును వోఁచె నింతటికి శ నీవెకదా తగుకారణం బనన్ 385
- తే "చిరతరాముష్యభాగ్య సంస్థి ర్భస్తు, రామజనపాలపాదసరసిజయుగళ
సంతతధ్యానయోగనితాంతస్థి, రస్తు తే" యని దీవించి శ యవనితనయ 386
- క. పావనిగని యిట్లనియెన్, నీవలె గార్యంబుఁ దీర్పునేర్పటి జగమం
దేవాఁడు లేడటంచున్, భావించెద, నింక మఱిదోషల్కులఁ జెపుమా. 387
- చ. గోనములరాశి శీలమునకున్ జననాలయ మాసుమిత్రపు
త్రుని దలపోయఁగా నొడలు శ తోవకయుండును బుణ్యాపాగరం
బనఁదగుఁగాదె యాతని గుణాళిఁ దలంచిన నట్టివాని నా
ర్తిని గనఁజేసితిన్ దురితతీత్రఫలంబును గంటి నివ్విధిన్.
- ఉ. నీత వచించుచుండ నిటు శ చేష్టలుదక్కినయట్టి లక్షణ
వ్రాతము కన్నడెన్ లలితర న్నమునం దపుడే తనంతనా
వాతతనూజుఁ డట్టితటి శ వారిజలోచన యార్తి బాపఁగాఁ
జేతమునం దలంచి వడిఁ శ జేతులు మోడ్చి వచించె నిట్లుగన్ 389
- ఉ. అన్న సమీపభాగమునయందె వసించుచు నూఱడిల్లఁగా
నెన్నియొ నీతులం బలికి శ యిప్పునిఁ జేసినవానిఁ జంపఁగా

- సెన్నుట పాటిగాని ధృతి శ నీయేశఁ బాసి విచారివారిం
శి న్నెఱిముక్కుటర్ అగునె శ్రీగఁ సూనాయకి! యిందు బల్కుచున్. 390
- తే. చెంతఁబోయి నిలుచుండి శ చిత్తముక్కు, యింతయూఱుట చెందనత్యంతనియతిఁ
జేయుచుండును గాని యశదేయేశలను, విడిచియుండఁడు జానక వేయు నేల?
- తే అట్టసౌమి శ్రీ నీ నేమి కమచుగఁబె బ, ఎందఁజుల నివెడింపవలయు ననుచు
నన్ను సర్థిం చె నేయిండు శ నన్నుతొంగి, నీలొంగలకు గుఱిం మననిల్య మతఁడు.
- చ తలఁచినయప్పుడెల్ల గుణభాముఁడు లక్ష్మీసుం డోపత్రిప్రతా
తిలకమ! యిట్ట పాట్లొదన శ దేవుఁడొన ర్చెనె సిద్ధు మండుగాఁ
దలఁపఁగ నొరుగాదె సంతం బతనిన్ నింజువోయి సాధువు
త్తలకు డురంతకష్టని మరదాయము కల్గ నొనర్చినందునన్ 393
- చ అని విలపించుదమ్మని మరహోర్తినిగాంచి యూర్జిహుండు తా
ననునయమందఁ జేయఁ దగునట్టనుచుల్ పలుంగ లేక మే
దినిబడి తమ్ముడే తనమౌచిం గలతాపమువాయఁ బల్కునే
మనక యె శొంగిలిం మఱొను శ నమ్మరొ! యిర్వురప ర్తనం బిదే 394
- చ సుపతి నిన్ను బాసినదినంబుననుండియె నేటిదాఁక నే
సురను గొనండు మాంసమును శ జూడఁడు వేడుకఁజైన జానకీ!
సురుచిరకందమూలములు శ సుంపరికిం బ్రమదంబు నిచ్చుటన్
గురులందుఃఖ హేతువు లగుం గనుకన్ గొన నంచుఁ బల్కెడున్. 395
- చ. అనువుల నిల్పుకొంట పితృమకా సను శాస్త్రము నమ్మి యెద్దియో
యసమముమందు సుంత దిను శ నంతియకాసి సరాకుమాని కీ
శసమితి నాయకుండు సహజన్ముఁడు వెడిననైన మంజుకం
దసహజపక్వ సత్ఫల వితానమునం దొకఁడే గొనం డెటుల్. 396
- ఉ. ధాత్రికుమారి! నాపలుకు శ తప్పదు రాముఁడు వానరేంద్రుఁడున్
జైత్రమనం బ్రసిద్ధమయి శ ద్వాపతిజాతికి నెంతో యర్హమా
యాత్రకు వే ప్రయాణమయి శ యంబుధిదాటి సమస్తవానరుల్
గోత్రము లాయుధంబులుగఁ శ గోరిక వెంబడిరాఁగ నిష్కరిన్. 397
- క. నాలుగుదెసలం బయ్యచు, జ్వాలావళి గ్రక్కుతీవ్రశరవహ్నులచేఁ
గాలుతురు నీన చూతువు, జ్వాలామాతనిగ నుండు శ స్థానీయింబున్. 398
- క. ఈరితిఁబల్కు పవనకు, మారున్ వీక్షించుచుం బ్రమద ముప్పొంగన్
వారిజలోచన యిట్లుచు, గోరిక నీకున్నయల్లె శ కొనసాగుఁగదా. 399
- క. విమలమనస్కుల తలఁపులు, తమ సత్ఫలమిచ్చుఁగాని శ సమసి చనవు నీ
చమతులయూహలవలె నే, సమయమునందె న ననుచు శ సంభావింతున్. 400

- క. బిశరుపానయనుఁడు రాముం, డసదృశదోర్బలము మెఱయ శ సుజునితోఁ గీ
శసముదయాధీశునితో, వెస వచ్చుంగాక! దనుజుపీరులఁ జంపన్ 401
- క. ఇందుంగల దనుజాంగన, లండలు ననుఁ జంప మాసి శ యాత్తనినాదం
బెందును వ్యాపింకఁగఁ బో, పం గమి నేఁ గాంతుఁగాక శ వాఁగయకుమారా!,
- సీ. రెండుమాసములె నేనుండఁగ శాసించె, దనుజనాథుఁడు నీవు శ వినియెయుందు
ఎవ్వల వీరు సశన్నంతము నొందించి, భక్షింతురనియును శ బల్కెనతఁడు
ననుఁగాంచి యట్టులే శ యగుఁ గాన రాముండు, వచ్చి వీరలనెల్ల శ వరుసఁజంపి
పంక్తికంధరుని నేఁబదిపయిఁ దొమ్మిద, న దినంబునం జంప శ వలసియుండుఁ
- ఆ. గాన నీవుపోయి శ కాంచిన దానిని, విన్నదాని నెల్ల శ విన్నవించి
నాయవస్థఁ దెల్పి శ నాథుని దోడ్తెమ్ము, చెప్పవలెనె నీ కురచితవిదునకు 403
- క. నను సనపాయనిగా నె, మృతమున నూహించి రమ్మ శ మాననాథా!
యని నేఁదెల్పినయటులే, వినయంబునఁ బల్కవయ్య శ విశ్వేశ్వరితోన్ 404
- తే. నీదుహృదయమునందుండు నేనటంచు, దలఁచుదానకుగాని యాతరుణమందు
బాహ్యదృష్టివిలోకింపవలయు ననుచు, గోరుదానను జెల్లింపు శ కోర్కీదీని.
- క. జగమున సీతారాములకుఁ గల్గె నెడఁబాటటంచు శ గొంకు గనకయే
వగఁబల్కుదు రానుడి వింతగఁ దోపంజేయ రమ్మ శ త్వరఁగొని నాథా!. 406
- క. అని నే మనవియొనర్చితి, నని విన్నప మీవు చేసి శ యందఱతో న
బ్ధినిదాఁటి వచ్చి యావా, ర్తను నాకుం దెల్పవయ్య శ రాఘవభక్తా! 407
- ప. ఇవ్విధంబున సాభిప్రాయంబుగా జనకతనయ పల్కిననాలకించి యంజలిభాలం
బునఁగీలించి యిట్లనియె 408
- ఉ. రామన్మపాలుఁజేరి నిను శ రావణుఁ డాడినమాటలెల్ల నే
నేమియు మానకే తెలుప శ నెంతయువేగమ యుద్ధయాత్రకై
స్థేమముగల్గు భల్లకపిఁదీరులఁగూడి ప్రయత్న మూను నీ
కోమలహృత్సరోరుహము శ గొల్బునఁ జక్క వెలుంగునట్లుగన్. 409
- క. ఏణాక్ష! నీహృదీశుఁడు, కోణపులం జంప సురలశకుం దమిఁగూర్చు
వాణిశముఖులు పొగడఁగఁ, బాణిం గోదండమూని శ వచ్చుంజుమ్మి. 410
- ఆ. భూమి యూనివటు కశపుల్ వెల్లివిరిసెనో, సాగరంబు లనఁగ శ శైలభూరు
హాదిసాధనముల శ నలరుచు వచ్చి యీ, లంకఁజొచ్చువారు శ శంకలేక. 411
- మ. దివిషద్బృందము వ్యోమయానములవై శ దీపించుచుకొ రామదై
త్యవరాభీలగణంబు గాంచి బెగడొందకొ రామబాణంబు లెం
తో వడిం బర్వచు రూపుమాప దితిజహ్నుహంబు భస్మాకృతికొ
భువిఁ గప్పట్టఁగ నీవ చూచెదవు పో శ భూపుత్రి యావేడుకన్. 412

- అ అనుచుఁ బెలియఁబలికె యాదేవీగనిశయంక, నరుగలయు నస్త్రదాగమనము
 కొఱకు వేచియుండు శ్రీ కోతు లన్వలదరి, గాన్కయెగియేరిగంగ నిమ్మ
 క దానిం గని శ్రీరాముడను, జాన! నిక గాంచినలై శ సంతోషమ్ముం
 బూను నను నమ్ము చక్కం, గానం గానుక యెద్దిగని యెనుగమా 414
 క మర దాత్తజుండు కోరిన, గంయంగా న్యాయ్యమైనదగు ననుట మరొ
 హరభాషణముల నిట్లును, గరుణాంభో రాశి వీవు శ గనుక వచింతున్. 415
 వ సమాహితాంతఃకరణుండవై యాలకంపుము. 416

అథ సీత హనుమంతునకు బోలెన్ మిచ్చుట

- చ పవనకుమార! పుత్రునిగ శ భావనచేసితిఁగాన సీకడన్
 దవిలి వదింప రాని యది శ నాఁ దగు వార్తయె లేదు గాన నీ
 వవహితచిత్తతన్ వినఁగ శ నర్హుడవంచు వచింతు నేను రా
 ఘపుడను బర్వతాగ్రమున శ వాయువు చల్లఁగ వీచుచుండుటన్ 417
 తే. దాని నేవింపఁగోరియొకానొకదిన, మందు నెక్కితి మాకొండ శ నంధునుండ
 శిలలఁ గన్పడు నాథాతుశ్రులను దీసి,తెలక మిడి యెను నాకుఁ శ్రీశ్రీనివిభుండు
 ఈవార్త నెఱింగింపుము, పావని! నాథుండు నమ్ము శ పరమ ప్రమదం
 బావహీల నంచు వేటొక, తోవార్తను జెప్పఁబూని శ యనియెన్ మరలన్ 418
 నీ. చిత్ర కూటాద్రికిఁ శ జేరువ గానుండు, పర్వతంబున నుమాశపతిదిశఁదగు
 భాగంబునకొ సురశవాహినికిం జెంత, నొక్కస్థలంబున్నదొప్పుగులుకు
 చును దానియందుఁ గుశసుమఫలాదికములు, దొరకు నవ్వారగా శ నిరుపమాన
 సుఖధామముగ నుండుశచోటది యనఁదగు, నందుఁ గూర్చుండ నిద్రాంబనమ్ను
 నాశ్రయించిననాథుని శ యంకిసీమఁ, బవ్వలించితి నిద్దుర శ బరువుదీఱ [నను.
 లేచి కూర్చుండ ననుఁగాంచి శ యాచతురుడు, నడి గెశయనింపనిత్తు వెఱొడవయి
 ఆపలుకులు నాచెవులకు, వే పరమామోదదములు శ విమలామృతధా
 రాపాతనన్ని భమ్ములు, నై పర్వతఁ బ్రాణనాథ! శ యశ్లే యంటిన్. 421
 మోముననుండి యానుడులు శ బోలిన వెల్గుడునంతలోన నా
 స్వామి మదంక భాగమునఁ శ జక్కఁగ వ్రాలి సుఖాబ్ధిపీచికా
 స్తోమమునందుఁ బోలెఁ దమిఁ శ బొక్కి జనంబున నిద్రవోయినకొ
 గోమలవాతపోతములగుడ సుఖం బొడఁగూర్చె భర్తకున్. 422
 అంతట నొంటిదాన నని శ యచ్చట మాంసముగోరియండి దు
 ర్దాంతమదంబునం బొదలి శ తా నొరులం గనలేని కాక మ
 త్యంతజవంబునం గదిసి శ తప్పనియెన్నక నాయురోజమం
 దెంతయుఁ గోమలంబగుచు శ నిద్రమునౌ పలలంబుఁ గై కొనన్. 423

- ఆ అరుగువెంచి నాసికాగ్రమునం బొడుచంగ నార్చినొందీయుం గడంగి
నిడుచుబోవు నాథునిన్ లేపఁ జాలక, కదలకుండి కోలఁగా నదియును 424
- క అటుపోయి మలలచ్చుచు, నిటుపోవుచు మలలి వేగఁ రేఁ తెంచు చొగిన్
బటుతీవ్రతుండమున నొక్కటఁ జీరుచు రక్తమయమగ్గఁ బేసె గడున్
- తే అరుగుచెంచుట ఏనుటఁ యపుడపు డట, జుగుచుండుట నాయురోజమ్మునుండి
థారలుగఁ బాతెసాంద్రుల క్తంబు దానఁ, దడిసిశ్రీరాముఁడానిద్రతన్ను వదల
- ఆ కూలచుండి యేలకువలయు యీ! యురో, జమ్మునుండి నల్లఁ శిచ్చినట్లు
పెడలించుచులేలఁ శివినరింపుమూ సీకు, నవకృతిం బొనర్చె శతఁ డెవఁడొకొ
- క పినిపింపు వేగ యాతనిఁ, బనిపెడ జమునింటి కతిథిరద్యునిగా నం
చని ప్రశ్నించుచు నుండఁగఁ, జనుచెంచెన్ మరల నతఁడు శి క్రసుతుండౌ.
- చ పతగకు ద్రుఁడై యతఁడు శివర్విడుచుండును థాత్రియందు ను
ద్ధతుఁడయి; రామచంద్రుని ప్రతాపము నుంత యెటుంగకుంటఁ దా
నతశయశక్తిమంతుఁ డనునాశయమూనుటవచ్చె నన్ను నం
చితగతీమీఱఁగాఁ బొడువ శ్రీరఘునాథుఁడు చూచి కాకమున్ 429
- తే రక్తిసిక్తాగ్రమైన యశరాతిత్రోటి, గానఁబడినంత నే పట్టరాని కోప
మంకురించుటఁ దామ్రనయనము లొప్ప, నొకయిష్కంబుఁగైకొనిహంకరించి.
- క. వడలెన్ దానిం జంపఁగ, మది నెంచి యిషీకమది కశమలజన్మాస్త్రం
బిదెయని తోఁపం జేయుచుఁ, దుడముట్టింపం దలంచి శి తోడ నెకవిసెన్. 431
- క. కని దాని నతఁడు భీతిం, జని దేవేశ్వరులనెల్ల శిరణమనుచుఁ బ్రా
ర్థనచేసియు ఫలమేమియుఁ, గనరామిన్ మరలి వచ్చి శత్రుపతిఁ గనియెన్. 432
- చ చరణములందు వ్రాలి మతిఁచాలక చేసినతప్పు నైపుమా
శరణమువేడినాడ ననిసాధ్వసకంపితదేహ మొప్పు బ
త్సరసిజయుగ్తమున్ విడువఁజాలని దీనుని గాంచి రామభూ
వరుఁడు కృపాతరంగయుతభావనుఁడౌట భయంబు వాపుచున్. 433
- సీ. పక్షివర్యా! మదంబకము వ్యర్థముగాఁగ, మరలదు నీదువర్షమున నొక్క
యవయవంబును దానికాహారముగ నిచ్చి, నిర్భయంబుగఁ బొమ్మ నెలపుచేర
ననవిని కాక టూతాక్షిని దానిక, నాహుతగాఁ జేసి శియరిగె నిచ్చ
బ్రహ్మాస్త్ర మయ్యది శివైరిగర్వమువాపి, శాంతిం చె నీరహస్య విషయంబు
తే. రామమూర్తికి నెఱిగింపు శిమోమరుత్సు
తా! యటంచు వచింప నాహనుమభక్తి
బ్రణతియొనరించి యిమ్మాడ్కిఁ శిబల్కెఁ దల్లి
ప్రశ్న మొక్కఁడు కలదు సర్వజ్ఞవౌట. 434

ఉ దానికి సుత్తపంచిడుము శ దానుగు దానఁ గృపాచు బౌననఁ
జానకి యిట్లుటల్కెఁ గృపసంధిల నోహసుపంపు! సంశయం
జేన యెటుంగుఁగదా వివేగ శ నీవును బాత్తుండవేదిచ మనం
బొనె సమాహితంబు వినుశస్త్ర త యుగై ముం చెఱుంగుచూ 435

శ్రీమద్భక్తిరహస్యము

సీ హనుమ! ఎత్తుగర్వగోపానపేదలు బుర్రు, పేచై గుఱెంత్ర పాపహమునగు
నట్టి మనః ప్రచారహాబె నుపాసన, ను నెఱుగు, ముం త్రోహితాత్మ ముట్టి
కిరణి భావింఁగఁగలుపంబు లడఁగు వారి, యె యెవని తేల్చఁజాలునది, యు
పాసనాకాండవఁగ బరఁగఁ గడ్డితె న, భీష్ట చేతత యె శ నెన్ని నిస్సీ
ఆ గురుముఖమునఁ గొనిన శ వరము త్రమును విధి, ననుసరించి భ క్తయలరజగమం
నేయలయుఁ గాని శ చిత్త మాదేవతా, పదముగంబు మంత్ర వదలరాదు 436

చ మనుజుసంఖ్యయందు ఎలమంత్ర నిభుండగు వైచమందు నొ
క్కనియతి బుద్ధినిల్పఁడగుఁ శ గాని ఫలంబును దొండఁగోరునా
శను విడనాడఁగా నలయు శ సంధిలదే నది సత్ఫలంబుఁ దా
గనఁగ ననన్తుఁడే యగుఁడగంగ నుపాసనయన్న నిద్దియే 437

ఉ. భానువర ప్రసాదగతపాననమంత్ర గణా! మరుత్పుత్రా
మానస మెట్లహంకృతి విమర్దనలక్ష్యముగాక యుండునో
ధ్యానమునేయ నన్దై సమయంబని నమ్ముము వేఱుకాలమే
దానికి నర్హమై తగదు శ దాన ఫలంబొడఁగూడ కుండమిన్. 438

క అట్లు లుపాసించినచో, బుట్టును సత్ఫలము మంత్రమును మాత్రము తా
నెట్టొ జపించిన మానస, మిట్టట్లు చలింప సిద్ధియెటులగు హుమూ! 439

చ మనుజుసిద్ధి నాడనరు శ మంత్ర విభుప్రియదర్శనంబె సం
ఖ్య నదియుఁ గాదు మంత్ర జపకాలము సిద్ధుల నీయఁజాల దిం
క నియతిఁ జి త్తముండిననె శ గాని య దొప్పుదు మంత్ర రాజద
ర్శన మయినంత కోరుదురు శ త్కృపతు లు త్తమశాస్త్రపద్ధతిన్ 440

చ సమయమురాఁగ భ క్తిమెయి శ సంస్కరియింతును నిన్ను నోప్రభూ!
యమలినదర్శనం బొసఁగు శ మత్తటి వేడఁగ నల్లెయంచు దై
వము చను; నప్పుడే తపముఁ శ బండినదానిగ నెంచవచ్చు నా
క్రమమున నేయుపాసకుఁడు శ కాంక్ష ఫలింఁగ మంత్రసంఘమున్. 441

క. వరుసనుపాసించుచు నిర్జరులను మంత్రాధిదైవసత్తములను గొ
ల్పురతిం గాంచుచు శ క్త్యను, సరణముగా సిద్ధి నొందఁ శ జాటుంజుమ్మి 442

మ. ఇదియేమార్గము దేవతోత్తములఁ దా నేవేళఁ బ్రార్థించు నా
యదనుం ద్రోయక దర్శనంబు గన నిష్టార్థంబులం గాంచ నా

- పదలంకిక్క.క సౌఖ్యముంగనఁగ; నాపదబ్బంధపుల్ గారొకో
త్రిదశుల్, భక్తుఁడు కోర దర్శనము సంప్రీతిం గటాక్షింతుసూ 443
- ఉ ఎప్పుడు పాసకుండు తన శక్తిహితంబయియుండు దానికై
విప్పగుభక్తి చేతను శ వేగమ రమ్మని సంస్మరించి తా
నప్పుటి శక్తిచెంతదగు శ నయ్యది కైకొని మంత్ర మెన్ని నా
యిఁప్పనిఁ దీర్చుమా యనుచు శ నెంతయు వేడుచు మంత్రసంగుతిన్ 444
- క కలిగించినంత నయ్యది, వెలుగుచుఁ జని యస్త్రమంత్రవిగ్రహమున వై
రాలజంపు నస్త్రవిద్యకుఁ, గల లక్షణ మిదియై యిందుఁగల సారమిదే 445
- ఉ భక్తునికార్యముల్ సుఫలఫలంతములై తగునట్లు చేయఁగా
శక్తి మొసంగకుంట నవి శ చయ్యనఁబాటును గాదె యందఁవో
యుక్తినిరుద్ధ మయ్యదియు శ నొక్కపుడైనను గాదు గాని యా
సక్తిని నాలకింపుము ప్రసన్నమతికా మరుదాత్మసంభవా! 446
- సీ ఒక్కదేవతనె శాస్త్రోక్తనూర్ణంబున, నిర్దుగుపాసింతు శ రేకరీతి
నందు నిర్మలభక్తియల్లె ప్రాకృత్యము, నెవరియంతను జూడఁపొచ్చుగాఁగ
నుండునో యతనికి శ నొప్పుఁ దత్సిద్ధియు, నొక్కయస్త్రమునె మహోగ్రభంగి
నమరునాత్మలుగల శ యట్టిరువురువైవ, నొకఁడు నిష్ఫలమగు శ నొకఁడు గెలుచు
తే. దానికిం గలకారణమాను బూర్వ, పుణ్యకర్త మె యద్దానఁ శ బుట్టుఫలము
వీనిరెండింటికిం గలభేద మిదియ, యని తలంపఁగ సందియ శ మంతమొందు
- చ. ఇనువురయందు శ్రద్ధసమమే యగునే నవిశాంత మొందు నె
వ్వరిఁ జెనకంగ మాని చను శ వాయుకుమార! మఱొందు వార్త నీ
వరయఁగ నర్హమా; మనువులం దధమోత్తమభేదముండు దా
ని గపి నెఱుంగనొగద; యశనింగల మర్తము దానఁ దెల్లమా 448
- మ పరమేశుం డొనరించు సర్వమున నెఱ్ఱాటక నశింపంగ నె
క్కరణికా శక్యముగాని దెయ్యదియు నెక్కాలంబునం దుండ;దె
వ్వరిమూలంబున నెద్ది ద్రుంగఁదగు నీభృంగికా దదర్శంబుగాఁ
బరఁగుం గాల మిదంచు బ్రహ్మయై తలంపఁ జాలు నాత్మం గడున్. 449
- తే అద్ది వేలుగ మాఱనిదగుట నొక్క, యస్త్ర మద్దాని కంతకశమైనయట్టి
యస్త్రమునఁద్రుంగునా గ్నేయశమభినాథు,నస్త్రమునఁజెడునిట్టు లేయన్నియునగు.
- క ఏయస్త్రంబునఁ ద్రుంగక, యేయెడలకా దీప్తిమిఱునెసఁగునదియు ది
వ్యాయుధములలోఁగల దా, న్యాయం బెటులంచు నడుఁగఁనాత్మఁ దలతువో.
- ఉ ఎవ్వనిబుద్ధియందుఁ బరమేశ్వరుఁడే జగదోఘమందుఁ దా
నివ్వటిలుకా విచిత్రము గణింపఁగ రాకయై యప్రతర్క్యమై

యివ్విధమంచు జెప్పె గరమెవ్విధిగాక ఎం సకరూపత
దీవ్యైవభంబునన్ వెలయు శరణిగొనెగూర్చెదనన్న పావముల్. 452

చ నెలకొనియుండునో యతని శనిర్జలవిత్తుని నా భిముంకగా
దలచు యెల్ల చున్నవలె శతామెలు డంగు; నాశగు వైసగా
దలచెడు నస్తమల్యుని నిశాంతము భాసిలుచున్ మహాస్త్రపం
క్తుల వడచంగఁజాలు నను శరీరహృదయై వెలుగున్ జగంబునన్. 453

ఆ సకలదేవతలను శనిర్జ్వలనంశంబు, లగుట వారివైకల్యస్తనతులు
దాని నేమిచేయఁగలూ నైనను లేక, యూరిగూడు నచుచు శనిగి దలపుము.

శ దానికిఁగూడ మేమన, మానసమున గల్గునాసమత్వమై యని యో
ధీనిలయు! తలఁపయ్యా! దేవం జెడనట్టి దదియే శనియ్యం బదియే 454

క శ్రీరాముని బ్రహ్మాస్త్రము, సారతవంజౌడు దానిసత్త్వ మచూహ్యం
బారయ ననన్యభేద్యం, బై యహం జెల్వొందుచుండు శనివృశ మగుచున్ 455

చ. అని హనుమంతనకు నస్త్రవిద్యామహత్త్వంబు దేటుపఱచి కాకాసురవృత్తాంత
రహస్యంబుఁజెలుపం దలచి యిట్లనియె 456

చ శతమఖసూనుడౌ నతఁడు శచాదుపత్రియుఁగాక వాయసా
కృతిఁ దిగుగంగనేల? యమరేంద్రుని కెన్నజయంతనాముడౌ
సుతుఁ డలరారు నంచు వినుచున్ బహురీతుల నొప్పు నప్పురా
ణతతిఁ బరించుచుండుదు విసం గనరా దిది యంచు బల్కెదో. 458

తే దేవయోనులలోఁ బత్రత్రితతి యొండు, గలదు శతమఖునింగని శ కామవృత్తిఁ
బక్షి యాతనిగ నె నంచు శ బసనతనయ! తలఁపవయ్య మనంబున శ దొలఁగుశంక.

సీ ఇంద్రసూనుడ నని శయంతౌ గర్వంబున, మదురోజగతమంజూమాంసముఁదిన
నెంచి యాతండు బాధించె నద్దానికి, దగినఫలంబును శ దానె గుడిచె
గర్భమన్నది మిన్నఁగా శ గడింపంగనౌ, దానిగతుల్ సాధుమహానులకును
దెలియరాక యెసంగు శ బలుకులు వేయెల, యేవేళ కేఫల శ మెట్టులీయఁ

తే. దగునొ యారీతి నొసఁగుచు శదానినితరు, లెటుఁగకుండంగఁజేయుచునీశ్వరాకృ
తిని జెలంగు ద్రిమూర్తులననంగదాని, త్రిప్పులకులోను గాఁగవర్తించుదుగద.

చ అనివచ్చియించి మస్తకమునందు నితాంతముగు ఘ్నమై మనం
బున కతిహర్షముం గలుగుపొలిక నున్నతశక్తిగల్గి కాం
తినిచయవేటికాకృతిని శ దేజరిలం దగియుండు సన్మణి
గొని పవమానచూనునకు శ గొం కొక యంతయు లేనిప్రీతితోన్. 461

ఆ. ఓసఁగి యిట్టులయె శ నోపావనీ! శిరో,మణిని దీనిఁ దాల్చి శ గణనకెక్క
రానికష్టములకు నే నోడ్చుకొని యున్న, దానరాఘవునకు శ దీని నిమ్ము 462

- క ఇదిలేకయున్న నేనింకదయాకూన్యతనుమించు ॥ క్రన్యాదులలో
బ్రదుకంజాలను రామున, కిదియున్ విన్న పము చేయుకమి చక్కంగన్ 463
- చ. జలనిధిసంభవం బిది విశాలమరీచులమించుచుండు దు
ష్టులు పొనరించుబాధలు కడకుంగడు నొంపకయుండ నాత్మ శ
క్తుల వెలయించి శాస మఱిసేపుత్తు నడంచును దృష్ట బౌపు నీ
యిలగల రత్న జాలముల కెల్లను మేలి యనంగ నొప్పెడున్. 464
- చ శిరమున దీనిదాల్చి రఘు శేఖరు పాదసరోజయుగ్మమున్
స్థిరముగఁ జిత్తసద్దమునఁ ॥ జేరిచి ప్రాణము నిల్ప జాలితెన్
మరుదధినాథపుత్ర! యింక ॥ సూపయగంబె యిలన్ నసింప నా
శరవరనాజ్ఞ గాడె వివరజాలిల వీపును దాని నంతయున్ 465
- చ. జరగినదెల్ల రాఘవునిసన్నిధి విన్నప మీపు చేసి యీ
సుగరిపుని వధింపఁ గడుశూరుల వానర యోధులన్ మహా
త్తరబలసంయుతున్ రిపువిదాఁ జడఱుని సూర్యపుత్ర భూ
వరులను రామలక్ష్మణుల ॥ వైశమ తోడ్కొనిరమ్మ లంకకున్ 466
- క. పనిసాధింపం బూనిన, ననిలాత్తజ సాగకుండు ॥ నదియుంగలదే
మునిజనకరుణాపాత్రుడ, వనఘా! నీకడ్డ మెద్దియైనఁ గలుగు నే 467
- ఆ. ఇంకఁజొమ్ము నగరి ॥ కింకులాభరణుల, రామలక్ష్మణుల నరాతిభయద
విక్రమాధ్యులను సరవక్రజనంబునఁ, దోడితెమ్ము నన్నుఁజూడ రమ్ము 468
- చ. నినుఁగొని చూడ వాక్కు లరసనిం గలవే నవనాత్మ జా!హితుం
డన సచివ్రండనంగ సుసహాయుడనంగ మహార్తబాంధవుం
డనఁ బ్రియమైనదూతయన ॥ నన్నియు నీయెడఁ జెల్లుఁ జొమ్ము రా
మునికరుణైకపాత్రుడవు ॥ పొమ్ము శుభంబగు నీకు నెత్తెనీన్ 469
- క భూతనయ యిట్టులాశీః, పాతంబునఁ దన్ను హర్ష సురవశుఁ జేయన్
వాతసుతుం డతిభక్తిని, సీతాంబకు దోసిల్పొగ్గి ॥ చెందినవేడ్కన్. 470
- చ నతు లొనరించి రామజననాథుని లక్ష్మణుతోడ వానర
ప్రతతులుగొల్వ సూర్యసుత ॥ భల్లుకనాయక వాలిపుత్రుసం
యుతముగఁ దోడితెత్తును; రిపూత్కరముం బొరిపుత్తు; నీదుక
ష్టతతుల దానవేశు ప్రియజాయల పాలొనరింతుఁ జూడుమా. 471
- క నెలవిమ్ము పోయివచ్చెదఁ, గలుగవు నీకింకమీఁదఁ ॥ గప్టంబులు కోఁ
తులరాక వేచియుండుము, జలజాయతనేత్ర! సంతసమునఁ బనుపుమా 472
- ఉ అంగదముఖ్యకీశ నివహాధిపు లెప్పుడు టేమవార్త లిం
పుం గలిగింపఁ దెచ్చునొకొ ॥ భూధవభక్తుడు వాయుపుత్రుడం

చుం గనిపెట్టెనుండొ టుం నొక్కపుభక్తీని నామమూర్తికై
యంగదం జిక్కించును సుగంధాభంగలం గనంబు టొప్పుగా 473

ఉ నీకుశలంబు నీకు నీకు నొక్కపుభక్తీని నామమూర్తికై
యంగదం జిక్కించును సుగంధాభంగలం గనంబు టొప్పుగా 474

క. తెలవాలుజాము గావున, జలగ యీ! రాతి సప్తజంబు తిరుగళి
య్యలనుండి లేమనిష్పాంబులు నిన్వసములను గర్భములం జూరనియ్యెన్
మ అంబిం వాంబులతో నా! భవదయోభయశీన్సుల గాంచి ని
ర్భా మోంబుల గోష్ఠదంబులయ్యు శ్రీరామాంబులంబులన
దరమెంతో పురికింబు సంద్రమును సేదాటంగ నేర్చుకొ గపీ
శ్వరులకొ రంజిలంజేయజాలుదును బోయి నన్ను దీవంపుమా 476

చ అని హనుమంతుం డెంతయును శ హస్తిముపొంగంగ మాటలాడగా
విని జన కొత్త జాత కడుపిస్తయమందుచు నిట్లుపల్కి నో
యనిలకుమార! శర్త ములనందుచు బోయి జనంబుమీలరి
మని తగునాశిషంబులిడి శ యల్ల న మో మనంబు జెంతచేన్. 477

ఆ ఆవిధంబుగని మహాత్ముడుగావున, డల్లినిగవుమాని శ యుల్లమలర
నుండవచ్చు! రాక్షసత్కరముం జెండ, పచ్చునారు కపులు శ వార్ధిదాటి. 478

చ కలకలశబ్ద మెప్పు విసంగగనగునో యని పెచియుండు మ
వ్వలం గననొను సూర్యసుతు శ బాహుపరాక్రమ మోసతీమణి!
విలయము రాక్షసావళికిరపెగమ కల్లునటంచు నాత్తలో
దలపుము సత్యమిద్ది గుణభాముని రాముని గానం బోయెడన్. 479

సీ. అనిపల్కి నెలవంది శ యాయంబకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా శ జేసి ప్రణతి
మరలి చూచుచు బోయె; శ త్కృష్ణయంతట, నాత్తం జింతిం చెనీయనిలతనయు
వంకం జావందగువారు కొందలుగల, రప్పని దీర్పక శ యరుగువాడ
ననిపల్కిగాదె యీతని కింత గర్వంబు, గలిగింతు నయ్యదె శ కార్యమెల్లం

ఆ. జక్కంబెట్టు ననుచు శ సాధ్వీ తలంచిన, యంతలో సమీదనాత్త జొండు
వనధిదాటు త్వరను శ వదిలి యివ్విధి నెంచె, నీతిగంటి దనుజునేతం గంటి.

చ. అరుగదలంచి తల్లిదగునానతి గొంటిని గాని రావణా
సురునకు నాదురాకియును శ శూరతయుం గనం జేసిపోవు టి
త్తురుణమునం దొనర్పదగు శ దానినొనర్పక పోవుటన్నం గా
పురుషుల లక్షణంబె గద శ పోలునె యూరక నేనుబోవంగన్. 481

చ మనమున నిట్లులెంచి బహుశూనము బానబొసంగు నన్నయూ
హను మని జేర్చి యావనమునం దొకచోట వసించి యెంచి యూ
దనుజునిజూచి రాఘవునిదర్పమునెల్ల వదించి మించుశ
క్తిని గనజేసి పోవుటయె శ క్తి కరంబని నిశ్చయించున్ 482

తే మూడుసారులు కార్యంబులబోలు జేయ, ననుచు నెంచుచు నేకార్యమైనదీర్ఘ
కాల మాలోచనలతోడఁ గడపరామి, పెద్దలన్నదియేకదా శతద్ద దలంచి 483

తే. ఇట్లుపాయంబు సూహింప శ సీయపాయ
యెదవు సీయపాయమునకుఁ శ గుడుయనీయు
పాయ మనియిట్లు లూహాలు శ పన్నుచుండ
నెక్కడికీ మందల? యటంచు శ నెంచి యతఁడు 484

మ వసభంగం బొనరింపఁ బొలకులు దశకార్వరప్రతాపంబుఁ జూ
పను బూసంగలవాడు వారి లనిలోఁ శ బాటంగ దైత్యోత్తముల్
చనుదెంతు ర్దద! యిట్లు సంగరమునన్ శ జంపంగ వై త్యావళి
గనవచ్చుం దుది రావణాసురుని రక్షఃపాలకుఁ దుష్టునిన్. 485

తే అతనిభాగ్యముగని నీతు శ లాదరమునఁ, దెల్పి నాపారుషముఁ జూపిధీరుడతఁ
డనుచుఁ దెలియంగఁ జేసి నీరనిధిదాఁటి, యరుగువాడను; నిర్జరులార యనఁగ.
క. మానసమున నిల్లెంచుచు, దానవులకు నెల్ల స్వీయదర్పముఁ జూపం
గానెంచి పెంచి దేహము, దానవరాజ్యేందిరావదం బగువనమున్ 487

— హనుమ వసభంగము చేయుట. —

సీ భూరుహంబులఁగొన్నిరమాలముట్టుగలాగి, దక్కువృక్షములపై శ దగులవైచి
పెనుఁగొమ్మలఁగొని శ వెళి వెళినాదంబు, గలుగంగఁ జిన్నివృక్షములఁ గొట్టి
తాళప్రముఖములొత్తువులఁ బెకలించి, వీరుదాలయముల శ సార మడఁచి
యులపసంతతుల మహోద్ధతిఁబోఁగొట్టి, సలిలాశియంబులు శ గలఁగవైచి
తే ఖాండవోద్యానమునుమించఁగఁగల్గి, యాపితీం ద్రునియుపవనశమందముచెడి
తాటుమాటుగఁ గన్నడ శ దాని గాంచి, దనుజులెల్ల వగంజెందఁగ నె యొనరెన్.

చ ఒరసికొనంగ నొండొకటి శనుక్కటఁ బుట్టిన నిస్వనంబు భూ
మిరుహసమూహముల్ విఱిగిర మేదినిపైఁ బడఁ బుట్టురావముల్
పరుషతరోరుసంగతిని శ బల్విడి శాఖలు వ్రాలు చప్పుడుల్
కరము భయం బొసంగుటకుఁ శ గాఁ బనిపూసె లయంబు చాడ్చునన్. 489

చ. కొలఁకుల వ్రాలు వృక్షములశకుం బెగడొందుచుఁ గూయుచుండు ప
తులవగు నార్తనాదములు శ కూళలకై నఁ గృపారసం బెదం
గలుగఁగఁజేయునన్న నికర గ్రమ్మఁ జెప్పఁగ నేల యచ్చటం
గల దనుజాళికిఁ గరుణ శ గల్గఁగఁజేసె నటన్న వింతయే. 490

- చ. తయవులు సారసారివితానములం బగువేళ నీలచే
బరుగిడు కక్షీనాగుములు శ సాదాగి దాననలజ్యలత్న యీ
పురమును వీడి యంచు గడువబూనికి చెల్వెనెచ్చి భావమే
పరగనొనర్చె నెవలలు శ పొనని మెచ్చును జూలచుండెగన్ 491
- క ఎక్కడి కేగెగలఁబానో, పక్కే తెలియగ రాని దిటపు నడచితి
ర్యక్తులు తోచినగత నల్, దిక్కు లగుం బాతె బ్రదుకులేవు తెలియమిన్
- చ. స్వనమది కర్ణరంధ్రముల శ బర్వననుంతం దదియ పాలకుల్
దనుజులు దిక్కుదోయిమి వితాపన నూరినిల్చి యంతలో
పనమునం బక్కం బెంప బహుభవ్యరనూరుచివెల్లు నేము
ఖ్యానిఖిలసాధుజంతువులు శ గౌరయంబునం బాట జూచుచున్. 493
- క ఇదియేమి ప్రళయమో కన్నదియే లేదెంతదాక శ నమంచరులు గీ
నిదెసం జూడం జాలరు, గద యేమి కాలమహావశగాక యటంచున్ 494
- చ కలవరపోవుచున్ నినుమరకాలము చూచుచు నుండ నంతలో
“విలయమిదే నురాటలకు శ వీరవరుండగు రాముదూత ని
స్తులబల మొప్పువాడ రణశూరుండ లంకంగలంచి నీత కం
జలి ఘటించి పోయెదను శ సంద్రము దాటి మహాసురుల్ గనన్ ” 495
- సీ. అనుపల్కు లొక్కట శ వినబడె గ్రుద్ధులై, పరశుపట్టసభల్ల బాణముఖము
లగు సాధనంబుల శ నార్పుచు హనుమంతుడ, దాకి రాతండు నోదనుజులార!
హనుమంతుడనువాడ శ నల్ల సుగ్రీవుని, బంటును మిముం జంపువాడ, మీరు
తోలంగిపోయిన జావుకలుగద లేకున్న, నద్ది తప్ప దటంచు శ నడరి పలికి
తే వారలాయుధముల గ్రుమ్మఘోరభంగి, నార్చి వాలమునం జుట్టియవనిజావ
గొట్టి యమునిగృహంబునకుం బనుపగ, హతులుగానట్టి కొందఁబట్టరిగి వడిగ.
- క. నిదురించియుండు రావణు, డడరిపడె లేపి మనమహారామము చే
టొడవగ నిర్హులము భీతిదవానర మొకడం చేయఁ దెగి మార్కొనగన్.
- క. ఆరామపాలకుల ఘో, రా రావముమీఱం జంపె శ నది మర్కటమం
చూరక నడలంగూడదు, శ్రీరామునిదూత ననుచు శ జెప్పుం గానన్. 498
- శా. ఆమాటల్ చెవులంబడంగ లయకాలాదిత్యబింబంబు నా
మోముల్ రక్తిమగాంచ నేత్రనిఘంబుల్ వహ్ని గోళంబులే
యీమాడ్కిం గనుపట్టు నంచు గనువారెల్లం దలంపంగ ను
త్రామాదుల్ కలంగంగ లేచి కపిమాత్రం బిట్లుగాఁ జేయునే. 499
- ఉ. ఊరకయుండ రాదు సుర శ లుద్ధతులై దనుజాళి నేఁచగా
గోరుచునుండు వార లిటుకోరిని బంపిర యంచుదోచు దు

స్వాభుజాబలంబున నరరాతులఁ జెందుచుమాపతుల్ జవం

శ్రీరాగఁ బోయి కుంభుటము శ నంతము నొందఁగ జేసి రాదగున్ 500

ఆ అనుచు నాజలము శ నట్లులే కనివార, లంతమొంది; రంత శ నార్తనాద

యిప్పుచ్చు కోంట శ అప్పుని నెఱిగించి, రాశ రాధిపతిక శ నంత నతఁడు 501

అబ్రహ్మగణి పడుపటఁబు ధ్మగీటుచు లయికొలంగుకుం బోల దుర్నిరీక్ష్యుండై
ప్రళయకొలార్కబింబంబు చాచ్చున భయంకరుండై నర్వల కనాశసప్రసక్త
యద్రూపంబువడన్పునఁ బ్రాణోపద్రవకరుండై గుటుసిటుచూచుచు వానర
ఘనాత్మండు సేనాపతులం జువ నేయసి తెంపునం బలుకుచు మహాబలులగు
రాక్షసవీరసప్తకంబుం బనిచి యీణమాత్రంబునఁ బన్నరణవార్త రా నదరిపడి
పదిపు లడరుచుండ భండనంబులఁ జండపరాక్రమంబున నాఖండలాదుల
బెండువడం జేయు దండిమగిని నక్షికుమారుం బనిచి యతని మృతి యతి
పెగంబ యాతుభానులమూలంబున నాలకంచి యించుక యోజించి యామర్క
టుపరాక్రమం బెంచి సాహసించి నేనలంబంపుట పాడగాదని తలంచి సమంచిత
శౌర్యంబున రణమర్తంబుల నెఱింగిన వీరవరేణ్యు మందోదరీప్రియనందను
బృందార కాధీశపరాభవకారణు వైరిమారణు రావణి రావించి యిట్లనియె. 502

— ఇంద్రజిత్తు హనుమ బంధించి తెచ్చుట. —

ఉ వింటివె యోకుమార! రణవీర! పరాజితశూరవార! ముక్

గంటివె యిట్టి చిత్ర మొకశకాలమునన్ సురవర్మలైనఁ గ్రీ

గంటను జూడనోడుదురుగదె మహాశరులుండు లంక నీ

కింటక లేశ మొండు సురకాంతుని పంపున నెట్లొ యిత్తితన్

503

చ మనపురిఁ జేరి దివ్యతరుమండితమా వనరాజ మింతయే

గనుఁగొన రాసిచందమునఁ గాటియ పెట్టి తిదీయపాలకుల్

చని యదలింప వారలను శ జంపె మహాసురయోధసంతతిం

బనుపఁగ రూపుమాపె; సురపాలకభీతిదు నత్తుఁ జంపెఁ దాన్

504

చ. తరుచరమాత్రుడంచు నెడఁ శ దట్టదు నాకిపు డోకుమార! యా

శరుల వధింప జేవత లేశసంగుపరాక్రమమొప్పువాని భీ

కరుఁ గపిరూపధారి నిటు శ గాటియ పెట్టఁగఁ బంపిరంచు నే

నరసెద నింకనున్ విడువ శ నాశరులన్ వధియించు నాతఁడున్.

505

చ. దనుజుల వెంపు నాఁగఁ గడుదాదాళఁగ లేని సురేంద్రకార్యమే

యని తలపోయఁగాఁదగు; మహాభుజ! నీవన దేవనాథున్

ర్చిన బలశాలి పౌట నిక, శ జెప్పఁగ నేటికి విక్రమంబుఁ జూ

పను సమయం బిదేగద యశగురసంగరవిక్రమక్రమా!

506

- క నాకంట మించువాడవు, నాకేతునిబట్టితెచ్చి నాకిచ్చిన నీ
కీకరణి వనియెనట్టుమ, యాకవినిబింపును యని న యన నేల యింకన్ 507
- తే లస్త్రశస్త్రములంగు నేర్పించునున్న, నీకు యుగంబు సాగింపు న మీకరణిగ
సనుచుఁ బెలువంగ నేల? కయస్సుకొంత, చెల్లినందున నే నీకుఁక జెప్పవాడ
- క ఆతఁడు సామూహ్యుండని, చెతఁటున గలఁది చెంతఁకేరకు వస్త్ర
ప్రాతమును నిద్రింపఁడను, వై తేయులు సామూహ్యుఁడ న దలకకు పుత్రా! 509
- మ కపిమాత్రుండని చెప్పఁబోయి క్రుభఁడ న గీలించి వ్రేళ్లక బరం
లప! నీవానిని నొంక బూనకుము వారతంబు న న్న మించు కీ
శపతిక బట్టుకొనంగఁ బొలుకుము సుకన్యాంకుండనై యెట్టులో
యుపమాశక్తిని జూపి పట్టుకొనుమా న గౌరవావశాత్ తోడ్పడన్ 510
- చ అని మొన నొక్క వో మని నీకిందపు మంత్రము లట్టులొట శ
స్త్రనికరసంప్రయోగమున న శాస్త్రపునిక గెలుచంగనొ నటం
చనుమతి నిచ్చుచుండురు మహామతు; లాపథమూని వానరుం
గనుఁగొని తద్దలం బుసి న కారము పండఁగఁజేసి రాడగున్ 511
- చ అమరులపంపునక మనల న నందఱ గెల్వఁగ వచ్చినట్టి చం
దము గననయ్యెడుక గనుకఁ న దత్కృతకర్తము నీవెఱింగి శ
త్రుమరణసాధనంబు మదిఁగదోచునొ యప్పటికేది యర్హమం
చమరెడదాన వైరివిజయంబును గైకొనుమా కుచూర కా! 512
- ఉ. రావణుఁ డిట్లువానరు సుకన్తజముల్ పురికొల్ప వచ్చిన
ట్లవిధమంతయుం దెలిసినట్లుగఁ బల్కుచుఁ బ్రోత్సహింపఁగా
రావణి తండ్రి కూటట యశరాతిజయంబునఁ గల్గునంగుఁ డ
దాభిచ మదే యటంచు బహుభంగుల నెంచి వచించె నివ్విధిన్. 513
- ఉ వానరుఁ బట్టితెచ్చెద ప్రభాఁయుతశస్త్రనిబద్ధుడై మొగక
దా నొదుగంగఁజేసి యదితప్పిన సస్త్రములక నధించెదక
గాని కృతార్థతం గనక న క్రమ్మరి రావని యెంచియుండు మో
దానవనాథ! వానరుని న దర్పమునెంచి కలంగు పేటికొ. 514
- నీ సురలు తారేరణశూరులుగాకుంట, మున్నె యేర్పడియె నట్లున్న వారు
పంపిన యతఁడు దుర్భరవిక్రమాధ్యుడై, యతిశయిల్లుట చూడన చెచ్చరువుగఁ
దోపకమాన, దాదూర్తుఁ డెవ్వఁడైన, మాయాబలంబున న ప్రాన్వడంగ
నొనరించి కట్టి తేనోపుదు సంశయ, మించుకంతయుమాని న యీకుమారుఁ
తే బనుపు మనినఁ జింత న పాయంగఁ గొంగిట, జేర్చి యాశిషముల నీడ్గి గాంచి
రమ్మటంచు నొసంగ న రావణి జయమిచ్చు, నరద మెక్కి వెడలె నని యొనరుప,

శా ఆ రామగబున కేగి పాడువడి నట్లందందుఁ జూపట్టు వి
స్తా జ్యోవృత్తిసంప్రదృశ్య విటపసాహరావనీరు ట్టతుల్
ధీశ్వరుల దొలంగఁ జేయ నకిటా! శ తీతెంగదా నేటికి
యా రామ స్థిరసంపదల్ గనెడు భాగ్యం బాశర శ్రేణికిన్ 516

క అసుచుం దలంచుచు జచ్చిన, దనుజేంద్రు శేబరములఁ దాఁ గని దుఃఖం
బురమున్గి యకాడుగఱచుచు, మనమున నుప్పొంగువ్యధను శ మాన్యగరామిన్.

క. అరిమూలకర్షం బిటా, దరమా నాకంచు సుంతదలఁచి మహాస్త్రో
త్కరమౌ ప్తరించి ధైర్య, స్ఫురణంబున స్వండనంబు శ బోంబంచెన్. 518

చ అసురక శేబరంబుల మహాసిముఖాఖిలసాధనంబులన్
దుసికిలిపోవ నెవ్వరుసఁ దోచుమి జచ్చిన సత్త్వసంతతిన్
వెనవెనఁ బాటి పైబడిననృషి ములం గడుఁబాదజానుహ
స్తమితి ప్రయ్యలౌటఁ జనఁజాలనిజంతుతతిం గనుంగొనెన్ 519

సీ కనియట్టిభూరిమా శకార్యంబు నిర్భీతి, నొనరించువాఁ డెవ్వఁడొక్కొ కీశ ద్విరిగి
మాత్రుండు కాడని శ మదికి దోచెడు నొక్కఁ, డను దెంచి యీలంకరయందుఁ
వనభంగ మొనరించి శ దనుజులఁ బెక్కండ్ర, నక్షుమారుని శ నని వధించె
ననుట యొక్కటిచాలు శ ఘనపరాక్రమశాలి, యనుదాని కింక సాక్ష్యంబు వలదు
తే తండ్రిచెప్పిన భంగిని శ చప్పకుండ, హెచ్చరికమీఱఁ బోరాడ శ నిచ్చగింతు
ననుచుఁ బోవంగఁ బావనియునుబరిఘము, హస్తమునఁగ్రాల రావణీకగపడుటయు.

ఉ. ఆకపిరూపముం గనినయంతనె రావణి శ్రోధమూర్ఛితుం
డై కను లగ్ని గోళములఁ నూకృత మించఁగ హలంకరించి మున్
పాకవిరోధి నొంచినయశభంగుర కార్తుక మెత్తి నారి బల్
పోకల దీటుచున్ శరసరమూహమునన్ వడి నొంచె బావనిన్ 521

ఉ శరములు మేనసోకుటయు శ శత్రుపరాక్రమ మింతమాత్ర మం
చునీ ప్రమాదమే గనిన శ సంతముగల్గును నీనివంక వీఁ
డురుతఁ శౌర్యశాలి యను శ టుగ శరంబులె తెల్పుచున్న వా
శరవరు డీతఁడౌ ననుచు శ స్వాంతము తెల్పెడు నాకు నిత్తఱిన్. 522

చ. అని తలపోసి తండ్రిఁ గొనినయాడి తదాయతసాయకాంతరం
బునఁ దిరుగంగ సాగెఁ గడుఁబూనిక నాతెఱఁ గెల్లఁగాంచి యీ
తనిజవ మృతకృముగఁ శ దద్దయుఁదోచెడు నస్త్రసంపదం
గనఁబడఁజేసి చూచెద నిరకన్ దుర మెట్టులు సాగునో కదా! 523

క రావణసూనుఁడు తనమది, బావని నిట్లెంచి శ్రోధపరవశుఁడగుచున్
దేవతలనైన నొంచుప్ర, భావముగల యస్త్రముల నశభంగముల నొగిన్, 524

- మంత్ర సహితములుగ న మానససంస్కృతి, గలిగి నై న శ ఫలము నుంత
యైన గలుగకుండె న వ్యాని హనుమంతుఁడ డలతినన్వమిఁజూడదొలంగద్రోచె
- స దివ్యాస్త్రబాల మీశిరున చ్చుభ్రమైచ, నాశ్చర్యతోకమ్మ న లంతరంగ
మందుఁ బెనంగొన నాయుండ్ర జి త్తపు, డిం నూరకుండిన నీతఁడు నన్నుఁ
జంక మానఁ గనఁ గుమూలకడ కేసుఁ, బోలెం కరియెఁగుంచుం న గావున నెది
యెట్టులుండిన గాని నీయిచ్చ పు బ్రహ్మ స్త్రంబుఁ, ద్బాఁ దక్కునయి స్త్రతతులు వీని
దేహసంస్కర్శమునఁ బూరితస్థిఁబడియెను, దాననాంబుడువీఁడుసారతయునుగాన
బ్రహ్మ కరుణఁ గి యిచ్చిన నై రిహగణ, వత్తంబగు నస్త్రంబు నతగును వైన
ఆయస్త్రము చ్చుభ్రయగు నే, నీయసురుల కంల విప్పుడే యగు నంబు
బొయనిపూన్నిఁ దలంబు, వ్యాయంబగు జూతు నల నని యెట్లానో 527
- ద అని తలపోసి బ్యాలతీక నయ్యజనస్త్రముగూర్చి పేర్చి వై
న ననియఁ బోయి యుప్పువనుబాలకు నంగము శక్తిహీనం
గనునటు యెసఁ బొవనియుం న గ్రన్నన భూమినివ్రాలె జేస్తలె
ల్లను దమంగుత దామయి కరంగి యెటో చనినట్లు ల త్తతీన్. 528
- ఉ మారుతియంత నాత్మ బహుమానముమిఁజూగ నప్పితామహున్
జేరిచి నీవరంబుఁ గృతచేయుము బద్ధుడనైతి; నీదుప
త్సారసముల్ తలంఁకు, నను న దాసునిగాఁగ ననుగ్రహింపుమా
యాచఁఁగుము కార్య మిది న వ్యర్థముగాక ఫలింపఁ జేయుమా 529
- తే అనుచు వేడిన యంత నాయస్త్ర బంధము లొగి వీడిన నెఱిగి యూజలజసూరి
నాత్మఁ గొనియాడి నందనమాచరించి, మఱియుం దలపోసె నిట్లనిమానసమున
చిక్కినయల్లెఁగుండి నృపశేఖరు కార్యము పండఁజేయఁగా
నెక్కుడుసంతసంబు మది న నిప్పుడుక ల్గెడు బంధరక్షులే
దిక్కునకో చనెంగద! విధిప్రియ కార్య మిదొటఁ గర్త మె
ట్లుక్కఱఁజేయునన్ను మహిమోజ్వలు రాముని నాశ్రయించుటన్ 531
- ఉ వీనికి బ్రహ్మదేవుఁ డలవృత్త హరున్ విడిపింపగోరియే
తాను స్వకీయమై పరఁగి న తద్దయుఁబొల్పెడు నస్త్రమిచ్చె, న
ద్దానినఁ జంపఁజూచెను బితామహభక్తుడ నంచెఱుంగఁ డీ
దానవవీరుఁ డయ్యది వితాకుగనన్ వడిఁ జేసె న న్నిటన్. 532
- స్తరియించినమాత్రంబునఁ, బరమేష్ఠి యనుగ్రహించె న బంధము వెడలన్
బరికింపఁ జాలఁ డీయది, దురితాత్మకుఁడొటఁ జింతతో నుందు నికన్ 533
- క. నను నేమిచేయఁ బూనునొ, గనుఁగొనియెద మించువేడ్కఁ న గాఢింపం బూ
నినచోఁ బొగ రడగించెద, ఘనతరముష్టిప్రహరకాండమువలనన్ 534

శాంతిప్రయోగమును నది, దాతుడుకాకుంట దెలియదగడనియును బా
నింతకు మును వెలుగండని, స్వాంతము తెల్పెడిని వీర డశశాంతుండగుటన్

మ. ననుదండింబగఁ బూను నెట్లయిన నీనాకాగ్య మా రావణుం
గనుటే యిప్పటిదౌట నోర్చుకొని యాకృత్యాదసంఘాధిపుం
గని భాషించి వినీతులందెలిపి నోర్వగల్గుంబూసించి రా
మునిసామర్థ్యముఁ దెల్పి నాదగుబలంబుం జూపి పోవంగున్ 536

మ. ఇపుడే సాగరముం దరింప జతసంభేద జేసినన్ సాగు నీ
రిపు వేమాత్రము నన్ను మార్కొనమి నిర్భీతి క్రియాపాపము
ద్విపరాక్రాంతయె తెల్పుచున్నది; మదాంధభూతులన్ నైత్యులన్
గృహలేనస్థిమృగంబులం గలఁచియే యేబోవుటే న్యాయమా 537

ఉ. ఘాతుకులైన యాదనుజశకాంతుల కాంత పరాక్రమంబు భూ
జాతకుఁ గల్గుశీలము ప్రశస్తకపీశ్వరపాదపంబు వి
ఖ్యాతరఘూత్తమప్రకటశకార్యపరత్వమహాత్వములే ధరి
త్రీతలమందుఁ దెల్లమగుతీరునఁ జేయుట న్యాయ్యమిత్తటిన్ 538

ఉ. మారణతంత్ర మిద్ది రఘుమండనవివ్యవదాబ్జభక్తి చే
కూరుట స్తంభనక్రియనుగూడ నొనర్పగఁజాలదయ్యె; న
బ్జాతభవున్ స్థరించితిని యైగ్వర మిట్టులుగాదె; దీనని
ర్భీతిఁజెలంగునన్నుఁ గని యీ డొనరించు నదేమొ చూచెదన్ 539

ఆ. మారణప్రయోగ యీరీతి వ్యర్థమై, చనుట యేలయను విశచారమూని
శత్రువున్న యట్టికాడ నాకుందోచు, చున్న దిపుడు చూచుచుండు నింక

చ. అనిపచమానసూనుఁడు నిజాత్మ దలంచుచు నుండునంత నా
దనుజపతిప్రియాత్మజుఁడు యే తా వెతఁగుంచుచు నక్కటా! కపిం
బనుచు యమాలయంబునకు యెల్వడి నంచుఁ దలంచి వైన నీ
వనజజనస్త్ర మూరకయె యెద్దునిజేసె నిదేమి మాయయో? 541

చ. ప్రతిహత మింతలేనిదగు యైహ్యమటంచుఁ గలంచుముంటి నా
మతిఁగల నమ్మకంబిది సమస్తవిధంబులభగ్నమయ్యెఁ గీ
శతనువుఁ దాల్చి యున్న సురసత్తముఁ డీతఁ డటంచుఁ దోచెడున్
హితమగు కార్య మేదియని యెంచినఁ దోచకయున్న దక్కటా! 542

తే. షట్ప్రయోగంబులందునస్త్రములకొక్క, మారణమెవర్యమైతగుమూనులందు
రిట్లు బ్రహ్మస్త్రమే మృత్యువుపుడు గూర్చు, జాలదనఁగ నస్త్రాంతరమేల వైవ?

క. కాలము పరాజ్ఞులందై, చాలఁగ దుష్టులము లిచ్చు సమ్యగ్దృష్టిం
గ్రాలిన సత్ఫలము లిడం, జాలును దద్దతుల నెటుఁగఁజాల ర దెవరున్, 544

మ. వినవే మున్ను భుజాంతరంబున నినుకా శ్రవేలాడఁగాఁజేసి పా
వనసింధూదకపూఁపండు విధిమంతంబైన స్నానంబు చే

- సి నిజస్థానముఁ జేరి మ్రందఁబడవెనచెం గాదె ని న్నట్టి
శనికాయాధిపుడైనవాలి యె భవతాస్త్వంతంబునం దెప్పుకన్ 552
- మ స్తరియింకఁబడిచుండు నంచుఁ దలఁతున్ శత్రుమండలంబంద, నె
వ్వగునన్ వాలికి నీడుగాఁదగిన యశ్వాత్మాక్షుడే లేడు సీ
సరియం గాఁ దగువాడ, వీవిషయమం దావాలికిం దిమ్ముడే
హరిదశ్వప్రియపుత్రుఁ డంచుఁ దలపోయంగఁదగున్ నీమదిన్ 553
- ఉ ఆతనిసన్ని ధానమునయందు వసించుచు మంత్రియన్నవి
భ్యాతని గాంచినాడ, నృపకాంతుఁడు రాఘవుఁ డెగుదెంచి ని
న్నాతఁడే నాల్గుసంద్రములయం దొగి ముంచినశౌర్యశాలిఁ బ్ర
భ్యాతశ ఏపది త్తకనకాంచితమాలి స్వధర్మరక్షకై 554
- ఉ భానుసుతార్తిరబాస నొకకబాణమునన్ వధియించి పోరుప
శ్రీ నెలకొల్పి మిత్రసుతుఁ ఁ శీఘ్రమ వానరరాజుచేసి వే
జానకిజాడలం దెలియఁజాలిన శూరకపింద్రులన్ గిరుల్
కావలు నింకనుంగలుగుఁడుఁడెల్లఁబలులన్ వెదకంగఁ బంపినన్. 555
- ఉ వారలలో నను త్తముఁడ శ వానరనాథునియొజ్జఁ బూని యా
శ్రీరఘునాథుడూత నయి శ సింధువుదాఁకి పురంబుఁజేరి యా
ధారణి కన్నకూతుఁ గనిదర్పముచూపి నినుంగనంగ వాం
ఛారతియొప్పుటన్ వనము శ సర్వము నాశ మొనర్చితింజుమీ, 556
- చ ననుఁ దలవడ్డదానవుల శ నాశ మొనర్చితి నీకుమారుఁ డా
వనదుహసూతియస్త్రమును శ వైవఁగఁ జిక్కిరి గాని దానిబా
ధను గనువాడఁగా నయినదానికి లోఁబడి నిన్నుఁజూడ నీ
దనుజులుగట్ట నోర్చితిని శ దానవనాయక! నమ్ము మీనుడుల్ 557
- క ఏయస్త్రంబులు నాదొ, కాయము బాధింపలేవు శ కాని యజునిదొ
నాయస్త్ర మొకఁడు ఊణమే, కాయము బంధింపఁగల్గుఁ శ క్రవ్యాదేశా!
చ వరములు గల్గునాకు విధిభాణముగూడ శరీరభాగమే
వరుసను నొంపఁజాల దదిభక్తి స్తరించినయంత నంచు నే
నరసియు నిన్నుఁ జూచుటకు శ నర్కతనూజునియాశయంబు రా
డ్వరునియభీష్టముం దెలుపఁపచ్చితి నంచు నెఱుంగు మోప్రభూ! 559
- క. నీసేనలు తదధీశులు, నీసుతుఁ డింకేల కొఱఁత శ నీవుంగూడన్
నాసరణిఁ బట్టఁజాలరు, గాసిల్లంగూడఁ జేయఁగ నశక్తు లెటుల్. 560
- క. దినను నీవిభవంబును, గానందగునంచు నెంచి శ క్రవ్యాదులకున్
లోనైతిఁ గానిలేదే, నీనిర్జరరిపులఁ జంపియే యుందుఁగదా! 561

- క. ఆవిషయ విస్ఫురణం, శ్రీవిభూ దా రామచంద్రుల శేరి రవిసుతుం
దేవిధమున విఖ్యాతని, భూపిసులం గాంచెనో విభూ! యింకెయి మెదన్ 562
- సీ నామూటలోకకొన్ని స్యాంబులనియెంచి, యాలకపుముదానం గుముదంబు
ప్రజలురంజిలునట్లు స పాలించుటం జేసి, రా జనుపేల సాక్షియనుష్టు
వెదకాస్త్రపు రాణవివ్వద్యుడవు పరా, క్రమశాలి నీవు నిర్జ్వలభయగుండ
విట్టి నీవే పాపమే యొనరించి, నెల్లరు చానినే యెల్లడల
తే ననుసరింతురు; శింకటనాశ్రయించి, బ్రహ్మసేవించి నరముల స బడయగల్గి
తివికదా! యెట్టి నీవే రాశిపునిసాధ్వీ, దెచ్చు టనునది యిచ్చెరపిచ్చునదియె
- ఉ. దానననాథ! రాముండనం దామర సాక్షుడప ధర్మరక్షి కై
పూనె మనుష్యరూపమును స భూతిశరణ్యుని చేసచేపునిం
గా నెఱవఱుటొప్పు నదిగదని మానసమాత్ర గాంగ నీ
మానసమందు నెంచి యనసమానముగల్గ నొనర్ప బాడియే 564
- ఉ. రావణ! రాముపత్నియనం బ్రకృతనారిగ నెన్నఁ జెల్లునే
వేవిధులం దలంచినను స విశ్వములన్ సృజయింకఁ బెంపదు
రాభవముగల్గువార లభివర్ధనముం గననెంచి ద్రుంహగా
దాపలమకా మహాప్రకృతి స తా నగు నంచు దలంపు మాత్మలోన్ 565
- ఉ. రాముండనంగ నాప్రకృతిసక్షకుడై తగు బ్రహ్మమంచు నే
మేమితలంచునో ప్రకృతి స యెట్లు లొనర్పంగ నజ్ఞచేయఁగా
దా మహి బుట్టె నంచు బరతత్త్వము దానగుటం దలంచినం
గామములెల్ల బండునటుగా నొనరింప సమర్థు డౌజుమీ! 566
- ఉ. ఐన నిరంజనుండగుట స నాత్మదలంపులె లేక సాక్షిగా
దాను జెలంగుచుం బ్రకృతి స తన్నెటు త్రిప్పిన నజ్ఞయుండఁగా
బూనుచు నిర్వికారుడయి స పొల్చుచు నుండును; నీ వనంగ దు
ర్దానివిగానఁ దత్త్వ మణుమాత్ర మెఱుంగవునుష్టు రావణా! 567
- చ. జనకజం దెచ్చుటన్న గురుసత్త్వండు వీడని ఖ్యాతిగల్గునం
చనుదిన మెంతువేమొ విను స మయ్యది యజ్ఞతయే యటంచు లో
కనిచయమందుఁ దేటపడుటగా యనినమ్ముము; వేదరాసులే
గనుఁగొనఁజాల వాప్రకృతికార్యము లన్న నిఁకేల నీవనన్? 568
- క. మదికిం దెలియఁగనీయక, యెదియేజేయంగఁబూను స బుట్టిదొ యత్తు
గద ప్రకృతి కెఱుంగరానివిధిఁ దగ్గ వర్తించుట యన స దృఢదనుజపా!.
- చ. మనసు హరింప శక్య మణుమాత్ర మదెవ్విధిగాదొ యట్లులే
జనకభవన్ హరింపఁగను స జాలవు తత్పదపద్మభక్తులై

శ్రీభక్తసారరామాయణము

- చనజభవాచ్యుతేశ్వరులు శ వాసవముఖ్యులు లోకపాలురై
రసవినివోక్కో? నీవు పరమాణు వే యనవచ్చు గానవా! 570
- శా నీతారాములపాదపద్మములనే శ నేవించి యజ్ఞాన మ్మ
వాతే వ్రాతగతం జరింప మిలోశవాంఛింప కింకైన నీ
చేలస్సున్ బిగబట్టి తచ్చరణరాశీనంబులన్ భ్యాసవి
భ్యాతస్థితభంబున గొలుపెగా శ యత్నింపు మేలొందెడున్ 571
- శా నీవేమాత్రియు పూన్కి మానకి మదాంధీభూతచిత్తుండవై
రావే నాహితమున్ గ్రహింపంగ నృపేంద్రస్ఫారకోదండనా
గావిరూఢతనీశాలసాయకచలరద్ధాలాహలజ్వాలమా
లావిధ్దాంగుండవై నశించెదవు క్రవ్యాదాధిమా! రావణా! 572
- ఉ శ్రీరఘురాముండెల్ల కపిశేఖరు లాదృతి నాలకింప గం
భీరతరోత్తులన్ దనుజపీఠుని నే నని జంపువాడ వా
డో రఘురామ! కాపు మనశకుండిన నంచు బ్రతిజ్ఞ చేసె నా
సారవచస్సులన్ వినుట శ జంపదలంపను నిన్ను దానవా! 573
- చ సతులను మేలుబంతియన శ జాలినసీత దృణాలయంబునం
దతిశయకీలముల్ వెలయునగ్నిని జొన్పినయ క్లేలుంగ కు
ద్ధతిమెయి బట్టియున్న వనీతాతతి నొక్కతెగాఁ దలంచి దు
ష్కృత మటుసంగ్రహించితివి శ చెప్పెడి దేమిది నీదుదుర్గతిన్. 574
- చ పరవనితాపహార మతిపాపము దానినిమించజాలు న
ద్ధరయంగ గానరాదు దురితాత్మక! నిన్లన దోష మబ్బు నీ
దురితములెల్ల బాపుకొన శ దోయజమిత్రకులాభిచంద్ర భూ
వరసురరాజుజేరి గురుభక్తి భజింపుము మేలుగల్గెడున్ 575
- క. నీమేలుగోరి చెప్పిన, నామాటల నాలకించి శ న్యాయపథమునన్
నీమది వర్తిలజేయుము, భూమిన్ బ్రదుకంగ వచ్చునబో దితిజేంద్రా! 576
- క. వలయునని యెల్ల వారికి, విలయము చేకుఱంగ బట్టు శ వీడకయుండం
దలపకుము నాదుహితమున్, దొలుతన్ గ్రహింపుమవలదోచుశుభంబుల్.
- చ. కొలదిదినంబులందె వగళకూరంగ వానరసేన లెల్లెడం
దలపడ వీరదానవవీరేశము లార్తినిగూలుచుండ నీ
తలలు హరింప రాఘవనిదామణబాణము లేగుదెంచు నా
పలుకుల నాలకించి సుతరబంధుజనాదుల గోలుపోకుమీ 578
- చ. మరణము దాపరింప హితముండల మెంతయు న్యాయయుక్తి నా
దరమునఁ జెప్పినన్ శ్రుతులదాపును జేరంగనీయకుండు తె

స్వరికి స్వభావమే యయినకఁ బల్కితి సత్పథ మిద్దియంచు నా
శరవర! యింక నెవ్వధిని సావ్యాలుమునం దలపోయిఁ జూతువో 579

చ కవియొకఁ డేగుడెంచ నొడవొందునఁ జంపఁగనచ్చు నంచు న
ప్రసవర! యెంచుబోలె ను శర డ బలంబులతోడ నీకు సా
యచడిఁగ వచ్చిన్ వెలగి సయాహులెరిగి యుచన్ నధిగతు లు
ప్రసటల మెద్దియో జెనఁజూడదు : నన్న నరాచి సెంపుచున్ 580

తే చెప్పెదగినన్ని చూటలు స చెప్పిరాడఁ, జేవాగుగు కార్మములనెల్లఁ జేసినాడ
నీబలంబుల నధిపులనే బంతుము, నందుఁ గాంచితి భయమింతఁజ్ఞాన లేదు 581

చ విను మొకమాటఁ బెప్పెదను సవీరునిగా నిను నెంచుకొంచు దు
ర్జనమున మేలుగాన కణుకమాత్రము పెద్దలఁ గొల్వనట్టి యో
దనుజవిభూ! యశార్థమున స దాననసంఘము దోకఁజుట్టి యీ
వననిధి బొటవైవఁ గలఁహాడను, నాకు భయం బిఁకేకిన్ 582

క అంతఃకరణమునఁగల యుపలంబెల్లఁ వచింకఁ సగునని న్యాయా
క్రాంతమనస్కులు చక్క న,చింతరు తత్పద్ధతిఁగొని స చెప్పితి నీకున్ 583

క కామెల యను రోగము కినుఁ, బ్రామిన నొకరీతి నుండునస్తువు భిన్నం
బొమాడ్కిఁ గాంచునటు నా, పొమాటలు నీకు వెగటులై తోచినచోన్

చ దెసలను మండఁజేయుచు ఊరతిక వడఁకించుచు నాకసంబు సా
ధ్వసమున బ్రద్దలై చెడువిధం బొనరించుచు రామమూర్తి తీ
వ్రసకలమార్గణాస్త్రము లరరాతిశిరింబు లనంగ నేడ యం
చు సమరభూమినిక వేదకఁజూచెదు నీవె విశాకునం గటా! 585

ఉ నీతనయుం డితం డెఱుఁగు స నిర్భరమామకపౌరుషంబు నీ
చేతమె హెచ్చరించు నిదె స నీత భవన్త్యతిహేతు పంచు నా
చేత వధింపఁగాఁబడిననేన లుదాహరణంబు; నాదాదో
స్థితభుజాబలంబునకుఁ జెప్పఁగ నేటికి నింక వేలుగన్. 586

మ ఇది యాత్మస్తుతిగాఁ దలంపకుము దేవేంద్రాదులేసాతు; లి
య్యదియిట్లే యనితేల్పు నీకు నరదుండా బ్రహ్మ బ్రశ్నించినక
దుదిదాకక వచ్చియును నింకనయినక స దోషాచరేంద్ర! వినం
గఁదగుక నానుడి యవ్వలం దలఁచినం గాఁబోదు మే లెద్దియున్. 587

చ అని మరియూద యించుకయు స నాత్మఁదలంపక శ్రీరఘూత్తమున్
జనకజనుం దలంచి నిజసత్త్వమునంగల నమ్మకింబునక
దనుజులకూట మిద్దియని స తాఁ దలపోయక మెలుగోరి చె
ప్పిన హనుమంతు వాక్కులను స విను రుదుగ్రదవానలాకృతిన్. 588

మహాప్రగర

కనులెల్లం శేన్రుతీంబం శ గ్రకచదశనసంఘాత నిష్పేషణోద్య
క్షనరావం బభ్రనాదశక్రమమున నెడలంగ శ్రుతుల్ నిక్కుజూపణ
గనదుద్యద్భీ బాహూర్విరము ధనువులం శ కైకొనగ బూన్కిం బూనన్
హనుమన్త్రిజాలం శ బ్రశయముగఁ గోపాగ్ని మండంగఁ జేయన్ 589

తే పెరపు లదరంగఁ గొలువెల్ల శ మదిలఁగొనఁగఁ
బ్రశయతపనాల్ బడెడు వీడె శ ఎచ్చె నిచటి
శేమికారణముననొ యంఁచెల్ల దనుజు
లక్ష్మె వడఁకంగ రావణుఁ శ దనియె నిట్లు 590

చ ఎనచరమాస్రందంచు గురుబాహుబలంబును జూపరా దటం
చు నడుగు మీతఁ డిచ్చరిని శ జూచ్చుటయేలని యాజ్ఞచేయ మం
త్రినికరనాయకుం డడుగఁ శ కెంపున నేమియె కూనె వీడె నిం
క నితనిఁ జంపఁగా నలయుఁగాని కృష్ణ వదలంగరా దిలన్. 591

క అనిహంకరింగిమంత్రిని, గని వీనింజంపఁ బంపఁగాఁడగు భటులన్
దనుజుల దూషించెడు వీనిని భూమిని సంచరింప శ నిలువ నఘంబౌ 592

చ త్వరగ వధింపుడీ యని నితాంతము గ్రోధవిఘ్నూర్ణచిత్తుడై
హరిగతి హంకరించు దనుజాధిపతిం గని శాంతరూపతం
బరఁగు విభీషణుం డపుడు శ పావనివాజ్ఞి దయంబు వీనులం
జూరబడ సంతసించి వినుచున్ గడు మెచ్చుచు నుంట న త్తటిన్

— విభీషణుడు రావణునకు నీతిఁజెల్పుట —

ఉ దూతను జంపుమన్న నుడి శ తోడనె చింతనెసంగఁ జేయఁగా
నాతటి లేచి న్యాయపథ శ మన్నకుఁదెల్పఁ దలంచి భక్తిచే
జేతులుమోడ్చి యిట్లనియె, శ శ్రీయుత! కీర్తిధురంధరా! సుర
వ్రాతశిరోధృతార్చితవిభాసురపాదసరోరుహద్వయా! 594

ఉ ఏలినవారిపాదముల శ నెల్లపు డేను వసించుచుండుటం
జాల నయాగమంబున విశ్చారము చేయుతలంపు గల్గుటం
గ్రోలిత న్యాయరూపసుధఁ శ గొందలు జ్ఞానులు తెల్ప వాని నీ
యోగమందఁ దెల్పఁదగునాహ జనించెను విన్నవిం చెదన్. 595

క పానరుఁ డీతఁడు దూతగ, దానవనాథా! తలంపఁ దగియుండుఁగదా
తానుగఁ జెప్పన దొక్కటియే నుండదుగాదె కాన శ నితఁ డెట్టితటిన్. 596

సీ అపరాధ మొనరించినట్లు లూపింపఁగఁ, దగదని పెక్కుశాస్త్రములు తెల్పు
దూత లపధ్య లందరు స్యాయవేత్తలు, నరపతులెల్ల రాన్యాయము గొని

వర్తించుచుండు రాశరదన యనాగియకా, నట్టానిఁ గొటింఁచు శటన్వ మనుచుఁ
శెప్పఁగానేల మీరొప్పుయే నర్తించి,తిరి గాదె యిందాఁగి శీదీని వఱచి

దూతను వధింపుమని ప్రహస్తవకు నజ్ఞ
యిడిల; రిలఁది యెక్కిని శయేనుసంశ

యించుచునెడ, హర్షస్థ సుచయములు
కూర్పు రాకుండు నములు భీష్మవిగు లెడను

597

చ నరపతి భర్త యార్జును నశనాతమున్ భగవత్ప్రయోగపతన్
బరమముదంబునన్ మది నశనంగుభక్తి భజంబ నొంగరా

సురతిపునాథ! నీదయినచొప్పు ప్రమాణముగా గ్రహించి యు
త్పదఁ దగునామకుల్ సతము శవర్తిలఁగాఁ దగిలుండఁగాఁ దగున్

598

ఆ అట్టివీనె యిప్పు శడాభర్తమార్గంబు, ఎదలి యిచ్చకొలది శవర్తనంబు
జగప భర్తవాని శభవతి నొంగద; దాని, మఱిని దలఁపు మింత శసూత్రమేని

క. త్పతివతులు చెప్పుమూ యని, జతనముమీఱంగఁ బంప శజనుదురు దూతల్
మతివిభవము వారిక లే, దితరోక్తుల నల్ల తెల్పురే విధియగుటన్

600

క దూతయెడ దోష ముండిన, భూతలవతిమీఁదఁ జూపఁబోలుఁ గ్రుధను వి
ఖ్యాతపరాక్రమమును ద, శ్రీతిగ నూహింప నితఁ దరిప్రహితుండౌ

601

ఆ కాన వైరియందు శగాన్పింపఁజేయఁగా,నచ్చు శక్తి నెల్ల శనిచ్చకొలది
దూతయైన యట్టిరయితనిపై దాని, జూపఁ బూనరా దశసురశరణ్య

602

ఉ వీరుడ వీవు నిర్జరులభీతులఁ జేసినసాహసుండ వీ
శ్రీరఘరాముదూతఁ గపిశేఖరుఁ జంప ననుజ్ఞ సేయఁగా
నారయ న్యాయదృష్టి యిసుకమంతయు లేదనిలోఁపనచ్చు థా
త్రరమణాళిక మరల శదీనిని జిత్తమునం దలంపనౌ.

603

చ. అనివినయంబు భక్తియును శన్యాయసహార్జనదృష్టియున్ గడుం
గనఁబడ జేయఁ బల్కుగుణగణ్య విభీషణుఁ గాంచి రావణుం
డనియె; సహోదరా! సుజయదై తగుదూత వధింపగా దటం
చును వినినాడ; శాస్త్రములచొప్పుదియే యని విశ్వసించెదన్

604

ఉ. కాని యితడు నన్ను దృఢాకల్పునిగాఁ గొనిపల్కె నట్టియీ
వానదుపల్కులన్ వినఁగవచ్చునె దూతయె యంచు నమ్మఁగా
రాని దురుక్తులన్ వినియు శరామునిదూత యటంచు సూరికే
మానముదూలఁ జొప్పుకుట శమంచిదియే మది సుత యెన్నుమా

605

దూతయైయైన నివ్విధిని శదోచనరీతి వచించునే నిజ

ఖ్యాతి బయల్పడంగఁ దమకంబున "నిన్ను వధింపఁ జాలుదున్

భర్త. 46

స్థితభుజాబలంబునఁ బ్రసిద్ధుఁ ఘోతమశాసనంబునఁ
భీతుఁడనై ఓమించితని శ నెఁఁ అఁజేయక” యంచుఁ బల్కు నే 606

ఉ కాపున దూతగాఁ డితఁ డశఖంశభుజాబలగర్వమొప్ప న
నే విధివైన దూటుట కె శ యీపురిఁ జేరె నటంచు నెన్ని రే
యీవధరూపదండనమె శ యి తిరిగి దిగు పాచితంబుగా
నే విధిమీఁఁ జేసితి నసీనివ తీ! తలపోంచు మొతదనున్ 607

చ. అని యిసుమంల శాంతము నశ రుంబుచు గన్పడఁబల్కు రావణుం
గనుఁగొని యున్వీధీపణుఁడు శ కార్యము శేయానిధంబు న్యాయదృ
ష్టిని గని యిట్లుపల్కె సురసేనితపఃదసగోజపీఠ! మా
తను విధియింపరా దనెడుశధర్మ మను త్తమ మెల్ల భంగులన్

ఉ ఈపియందొ దోషమొకశయించుక నిష్ఠురవాక్యరూపతఁ
వాకొన నొ నదొక్కటియె శ చచ్చినదూతకు శిక్షచేయఁగా
నూతొను ధర్మశాస్త్ర మననొప్పును దానవనాథ! దానిచే
గాక మతోక్కమార్గమునఁ శ గానఁగరాదు విధింప శివయున్. 609

సీ దూతకుఁ జేయుశిక్షాతతు లెన్నియో, గలవందు నంగ; వైశకల్య మొకఁడు
తాడనరూపమా శ దండన మొక్కఁడు, మఱియును గల విట్టిరమార్గములను
గాని వధించుట శ గానరా దెందును, ధర్మస్వరూపతఁ శ దనదు మీరె
తగినశిక్ష యొనర్పరదగు నని ప్రార్థింతు, దాన ధర్మము గావరబూను నట్లె

ఆ. యగు నటంచుఁ దెలుప శ ననుజునిమాటల, కలుక తొలఁగ వానరులకు వాల
మందుఁ బ్రీతిమెండు శ హర్షద మదియెగా, కాన దాని నిష్ఠ శ కల్పఁ దగును

క. అని యాజ్ఞాపించిన నా, దనుజులు సచివాజ్ఞయుఁ గొని శ తత్కృపి బలిమిం
గొనిచని వాలమునకుఁ దోచి, చినరీతిని వస్త్రములచు శ జెందినకినుకన్. 611

తే గట్టిగాఁ జుట్టి తైలసంశలితముగ నొనర్చి ముట్టించ దహనుఁడు శ నైజశక్తి
జూప నెంచెడువాఁడౌటఁజూడలులకు, నదృశం బావపిల్లఁ జేయంగఁదలఁచి.

క కడునడి మండుచుఁ బ్రక్కల, నడచుచు జ్వాలావళుల మహత్తరభీతి
గడలుకొనం జేయుచు నల్లడలఁ వ్యాపించె జూడఁగాఁ దగనట్టుల్ 613

ఉ. ఆపురిఁ గల్గుదానపులయారె వనంబును బాడొనర్చె నీ
పాపపుఁగోలి యర్హమగు శ పాచితముం గనుచున్న వాఁ డిదే
దీపితకీలముల్ వెలయఁ శ దృష్టిగ హవ్యవహుండు తాండవం
బోపికఁ జేయువాఁ డిదిగొ శ యొయ్యనఁ జూడుఁ డటంచుఁ బల్కుచున్. 614

తే. ఒకరికొక్కరు చూపుచు శ హుతవహుండు
మండుచుండంగఁ గాంచి ప్రమదముఁ గనుచు

బాహువుల నప్పులంబులు పాప రేంద్ర!

తగినతా నీ యిదేగద పాగ రడంగెనె

615

వ అని మలయు ననేక ప్రకారముల నుపాలంభించుచుండ నాహుత్యవాహనుం
డపారమోదంబు గనంబున శేరులంబులను నలుదెసలకు సంగికి నెగఁబ్రాకుచు,
భావిభోజనంత్రు నెఱంగించుచుంట్టిన హేతిజహ్వాలఁ జూపుచు, గృహ
కబళంబులఁ మ్రొందుచుండును ద్విగ్రాన్ధ్యర్థిప్రసారంబు గనఁబడుచు,
దాననిప్రాసాదహస్తానాఁ గృపారంబు భస్మంబుచేయునూహలం బెలుపుకరణి
మిఁదఁగులుల రాల్చుచు శ్రీబాల ప్రధంబుగా నిప్పుర నిట్లు హాహాకారంబు
లెసంగఁగలవని యెఱంగించుటెఱుగెను మహాభయంకరశబ్దం బుద్భవిల్లఁ
జేయుమఁ గవాటద్వారగోపుర స్తూభాదికలంబు లీరితం బ్రజ్వలిల్లునని తేటపడం
జేయు లీరునఁ బటపటాఁధ్వనుల నుద్భవిల్లఁజేయుచు లేచుచు వ్రాలుచు
బలుదెసలకు నిగుడించు స్రుళ్ళచు ననేకమార్గంబులఁ దనయుల్లాసంబు నెల్లర
యుల్లంబులకుఁ దెల్లంబు చేయుచుండు నంత

616

చ దనుజనితంబినుల్ చని మూడం బిసుమంత మనంబునందుఁ దోడి
చిచయటు గూరుచున్న స్మశశేఖరపత్ని నీ సీతఁగాంచి నిక
గనుఁగొని మూటలండ్లి చని ప గర్వమునకా వనరాజభంగముం
బొనరిచినట్టి వానరుని ప పాం గడగించిరి సుము దానపుల్

617

ఉ తోడిను నస్త్రబద్ధముగఁ ప దోరఘటానికఁ జేసి యగ్నినిం
ప్రాకఁగఁజేసి రెవఁడెఱుఁగెనచ్చు, నీకికా బుర మెల్లఁ ద్రిప్పఁగా
నీడఁ జేర్చి నెంచి యిదే ప నిర్భరతార్యరంబు లెల్లెడకా
వీక నెసంగఁజేయుచును ప వీధులఁ గ్రుమ్మఁ జూచువా రహా!

618

తే ద్రుష్టులగు వారలకు నెప్పుతోచుచుండుఁ, గానిచేతలు; సీత! యాశకపి యెవండ్
వచ్చినందుల కేకతమిచ్చుదనర, వనముఁగూల్చుట యేలొకోవరునఁ జెపుమ.

— హనుమఁ సీత యగ్ని బాధకలుగకుండఁజేయుట. —

చ. అనవిని సీత యిట్లనియె ప నమ్మక చెల్ల! 'భుజంగపాదముల్
గనుఁగొనఁ బాములే తగును ప గాని మఱొక్కరి కద్దిశక్యమే'
వనచరుఁ డెవ్వఁడో వనముభంగమునొంద నొనర్చు పేటికో
గన వివఁ జాల నేను; 'ఎగఁగఁగాంచిననాతికి నూహ లుండునే'.

620

శా. మీరే చేయును జెప్పఁ జూప న నీర్తింపంగ వేఱొందుగాఁ
గారే శక్తిగలట్టివారు పగలం ప గాలంబుపుచ్చంగ నే
యిరీతికా లిఖియించె భాలమున నెంతే బద్ధజం డక్కటా!
చేరకా వచ్చెడువార లున్న నిటు లీచింతాగ్ని నకా గాల్చునే.

621

చ తొలగుఁడు చాలునింక నిటువతోచినమాటలు పల్కుకుండ మీ
 ఎలుకులభావ మే దెలియునాటిమహామతి గల్గుదాన నే
 ఖలమతు లెట్టిచేతలకుఁగాని భయంపడకుండఁ బల్కుఁగాఁ
 గలరని వారిఁ బంపి మగిఁ శ గాంచి తదీయవిశేష్టితంబులన్ 622

మ కరికెపంగఁ దలంచితే దహన! వాసంతంబు నశ్చైవ నీ
 గరువంబెల్ల నడింతు నొక్కత్రుటిలోఁ శ గానిమ్ము కానిమ్ము వా
 నరవద్యుఁ దహియింఁజాలుదువె పంపంబిల్లె సాగింపు నీ
 యునుశక్తిం గనుదాన నంచు మదిలో శ సూహించి మోదంబునన్ 623

చ అనలునిదాహశక్తి యదురగంటునుగాక త్తణంబులోనఁ బా
 వనీక సుశీతలుండఁగుఁ శ పారక నేవలొనర్చుఁగాక యం
 చనునయమొప్పు లోఁదలఁచు శ నంతటిలో దహనుండు తల్లియూ
 హాసు దలపోసి భీతిలుచు శ నయ్యె సుశీతలుఁ దద్భుతంబుగన్ 624

క మూలశ్రక్వతి తలంచిన, నే లోకిములెల్ల గల్లు శ వృద్ధింగను న
 క్లే లయమొందు ననంగా, జ్వాలముల దహించుశక్తి శ సమయుట యరుదే

శాంతి ప్రయోగతత్త్వము. ౧౭

మ వినుఁడి యిందలితత్త్వ మెవ్వడయినన్ శ విశ్వంబు డేమంబు నె
 మ్మనమందుం దలపోసి భక్తియుతి సుష్మానార్హ సర్వేశ్వరుఁ
 దనరూపంబె సమస్తమైతనర నుద్రామాత్మ తేజంబునన్
 గనుపట్టం దగువాని నిల్పి యిది యాకార్యంబు విశ్వేశ్వరా! 626

చ పరహితమిద్ది చేయఁదగునాటి దలంపుము ధర్మమంచు నీ
 పరమతిఁ దోచునే ననుచుఁ శ బ్రార్థనముం గడుఁజేయ నద్దియే
 పరఁగును శాంతి నాఁబడుచు శ భావుకదంబగు సుప్రయోగ మీ
 శ్వరహిత ముద్దియే యనుచు శ శాస్త్రములెల్ల నెఱుంగఁ జెప్పెడున్ 627

చ. పరమపవిత్ర భావనయై శ భావుక మియ్యగఁ జాలు నద్ది యీ
 శ్వరకరుణా లభించు ననవచ్చు నతండును సాధుకర్మసం
 పరణనిమగ్న చిత్తులకు శ బంధువుఁగాఁ దగియుండు సాధుక
 ర్మరతియుఁ బూర్వపుణ్యమున శ మైకొనుఁ గల్గఁగ నిశ్చయంబుగన్. 628

ఉ. భావన మంచిదేయయిన శ భావుక దానరతుండు ప్రీతుడౌ
 భావన కృత్రిమంబయినఁ శ బాపఫలం బొనఁగూడుఁ గాన నా
 దైవము సమ్మతిం గనక శ దాని నడంగఁగఁ జేయుచుండు స
 ద్భావముగల్గువారలె లోకశక్తియ కర్ములు సూన్యతం బిదౌ. 629

సీ. మంచియుపాసకుం శ దంచితవిధిఁ గూరు,చుండి సుశాంతచిత్తుండు నగుచు
 నిష్టదైవము నకలేష్టద మననమ్మి, హిమకరశిలవలె శ నెనఁగుమూర్తిఁ

- గలవానిగా మనోహరమలంబునకొకక్క, భావించి నిత్య యశస్వరమదేహ
కాంతిపుంజం; బెల్లకడల వ్యాసంగం గాఢ, పరమృతమంగ సంకలనం దడిసిన
యట్లుగా నాత్మలగువారి నతీప్యహమగు, శ్రద్ధ భావంపలయన నాశశక్తివలన
వారితాపము లెల్లను నీ పదప్రసాద, నిగ్రహ శాంతిప్రయోగ మహిమ మిలను
- క. వసనిగోరిన నిశ్లే, తాపను బెల్లరుం బలంతు నీ దాన ఫలంబులే
చేపడు దుర్బాసనయే, నాన్ని పహంబె యగునందయ సుజనల్ 631
- క. శాంతిప్రయోగ మిది యి, స్వంతంబును గోర దొక్కయమలీనవాంఛ
సంతతము గోరు దానిక, నింతయు సరిపోలదగిచడెది లేదుధున్ 632
- సీ. మంత్ర దీక్షాక్షరముండలముం జెర్చి, జూహోమముల విధి నంఖ్య యమరు
నట్లు లొనర్చి దశశాంతిర్పూమాన్జనముల బ్రాహ్మణభోజనమును దీర్చి
చేయందగుం గామ్యసిద్ధికిరప్రయోగము ననుశాస్త్రము నీ గల దదియును
బామయలకు పృథుభక్తి గట్టంబంగ, విధియింపబడియె, నావిధి లాభి
- ఆ. సంధిరహితకర్తృసమితి గావించంగ, శ్రద్ధగల్గు నట్టిసాధుమతుల
విషయమునను గాదువేయెల భావనా,బలమే బల మటంచుడదెలియవలయు
- క. అరి నాకు నితఁడు వీనిం,బొరిపుచ్చు మటంచు దైతమును వేడి జపం
బురుభక్తి జేసి హోమాం,తరమునఁ దత్ఫలముగల్గఁ నీ దగు ననునూహన్.
- క. తనయిష్టదేవతను గొల్పునతఁడు పూర్ణాహుతి యనునచుకొ వర్జితమై
తనరారు కాన్క నొసఁగును,దనవైరిం జంపు నన్నతాత్పర్యమునన్ 635
- ఉ. కొందఱ నట్లుచేయ నొకకొంకునులేక నధించు దైవ, మీ
చందము శాస్త్రసిద్ధ మని నీ జాల్లులు పల్కుదు; రద్ది శాస్త్రని
ష్యందరసంబుగాదు విమలతాత్మల నట్టిప్రయోగపద్ధతుల్
చెందవు; స్వీయహాని నవిచేయ సమర్థములై చెలంగెడున్. 636
- ఉ. ఎల్లెడలకొ స్వతేజమే యశహీనగతికొ వెలుగొందుచుండఁగా
నెల్లర యుల్లముల్ తనకు నీ నింపగువాసపదంబు లొచు రిం
జిల్లఁగ నొప్పునీశ్వరుడె నీ నేవ్యుడభీష్టదదైన మాతఁడే
యెల్ల శరీరముల్ తనవియే యయియుండఁగ నెల్లకాలమున్. 637
- ఆ. ఒక్కరీతినుండు నీ నొక్కమాన్యును లేక,య నెడుబుద్ధి యెవరి నీ కలరు వారి
నేప్రయోగములు సదెవ్విధిఁ జెనక లే,ననుట నిశ్చయ మనునాగమములు.
- క. సమదృష్టి యీవిధంబున, సమయ దెవ్వారి కట్టియాయులను బ్రయో
గము లెవ్వి చెనకఁ జాలవు, సమతం దగియుండుఁగాదె నీ సర్వేశ్వరుడన్.
- చ. కనుకఁ బ్రయోగభేదములు నీ కామ్యము లల్పఫలప్రదంబులొ
వినకయె యిట్టిసత్పథము నీ విశ్వమునంగల దంచు దుర్భతుల్

- దనదువిరోధఁ జంపఁదగు శ బారుణకర్తము లాచరింతు గ
ల్లునె ఘలమంతయేని నగఁగూరుటతప్ప మఱొండ దెద్దియున్ 640
- ఉ జ్ఞానధనాస్యులఁ వివిధశాస్త్రరహస్య విశేషవేగులఁ
ధ్యానరత్నాత్ములఁ సుజనతల్లజులఁ బోలెయింపఁ గృత్రిమం
బూని ప్రయోగ పేసి కడుఁబూనికఁ జేసిన వాఁలఁ జంపఁగాఁ
బూనఁ జేసినట్టిఖలబుద్ధి వధించును దైన మద్దిరే! 641
- ఆ పామరులకుఁ దెల్పుకదత్తుల్ జ్ఞానుల,కించుకంతయైన శ నేప్రయోజ
నమును గల్గఁజేయి శ నమలాత్ముఁ టయే, కారణంబు వేటుగలదె యొకఁడు
- ఉ నిరలమానసుల్ సతము శ నిశ్చలభక్తుఁ దలంచుటే జగ
చ్ఛర్మదమైఁ పూజఁబగు శ శాస్త్రరహస్య మనంగ నిద్దియే
సర్వముగాఁగ దుర్విషయివంఁచి చెలంగిన నాపరేశు స
త్కర్తృరతుం దలంచుటకుఁ శ గారుసమర్థులు పామరుల్ భరన్ 642
- తే స్వీయమనుమాటమానిదూర్విషయరతిని, దూరముగఁదోలి లోకోపకారనిరతిఁ
బొందుకొల్పిన సంకల్పఫలము గలుగు, వేటుమార్గము తోఁప దేవిధిని గనిన.
- చ. కనుక నె రామపత్ని యనుకంప చెలంగఁగ నహ్ని బాధయే
హనుమకుఁ గల్గకుండు నని శ యాత్మఁదలంచెను సర్వరూపముల్
తనవియె గాన నహ్ని దగుదాహిక నాదగుశక్తి లం
బనఁదగు వేటుభావము తనంతన పొందెను; దాన నయ్యెడన్ 643
- ఉ వాలమునందు హన్యవహూఃఖ్యలము లట్టె చెలంగుచుండినకొ
గాలినయట్లుగాని యిఁకఁగాలుఁ గదాయనుభీతియే నదే
మూలను గానరామిఁ గపిముఖ్యుఁడు సుస్థిత మాన్యపద్మమం
దోలి నటింప నుండె మని శ నొప్పెడు రాఘవభక్తి పూర్ణతన్. 644
- చ మనమున నిట్టులెంచె హనుమంతుఁ డయారె! యిదేటి చిత్రమో
కనుఁగొన నగ్ని యిప్పు హిమకీల్పుఁడుగాఁ దగియున్నవాఁడు హే
తినీకర మట్టెమందెడు మోదిం గనుపట్టదు బాధయున్నయ
ట్లనుపమజానకీకృపయే శ యకాఁ దగుకారణ మంచుఁ దోచెడున్. 645
- క. ఎదిచేయుటకైనను మా, ర్పదవింతుటకైన నున్నదొన్నటు లునుపకొ
గుదిగొన విరుద్ధధర్మంబొదవఁగఁ జేయంగఁ బ్రకృతి శ యొక్కతయొకదా. 646
- చ. తొలుతను గాల్పజూచి కడుఁబూర్వులు నవ్వఁగఁ బ్రజ్వలించి యి
ట్టలముగ మీఁదఁ బ్రాకుచుఁ గడంగి తుణుకున బూదిచేయఁగాఁ
దలఁచినయట్లు రేగి తనధర్మము శూన్యతనొంద నిప్పు డా
ర్దులఁ గలిగింప కీసరణి శ దోచుట తత్కృపచేతనే యగున్. 647

సాధుసంకల్ప మఖిలాంశసాధనంబు, గాఢ చరియింతు పెద్దలు శ గాదనంగ
నేరీకేని గుంబగున నే యిదెల్ల, నచటవంబున నే నెల్ల శ నన్వారణ గద 650

అథ లంకా వివరము.

చ అనుచు నెడండలంక జనకొత్త జయూహా వింకబురూర్పుగ
హనుమి తలంచె నిర్విధి నడవించె కుంభగిరి ని కాహుర్ని
గోసకొని యుండుచుండు భూహా నందరి గా యిల్లంబు శి
ని నొసగుహా డం బ్రచ్చ గని శ నింగని గా కెదిల పొ నగ్గి నెల్ల 651

చ పురవమిద్ది భక్తగృహముల్ దగ రల్లకొండెయొ పార్శ్వముల్
వరుస గనంబులగ నవి గానుకపోయి లొప్పువీరిని
రనులకునైన జిత్రముగ శ స్వాంతము లొప్పంగ శేరియిన్న
శ్రుణుమునందె రూపలంక శ దగ్ధము చేయుట యుక్తమకాదె 652

ఉ దాన బ్రహ్మోదవండు నృపతల్లణదాం యదేకం భుభం
దొనది; దీన రామప్రదం శ హృము నొలదగలా గు, నిష్ఠులౌ
దానపు లింక జేయు నది శ ధర్మముగా ను నశింతుగుండు
ర్థానముదూల జేడ్చుచు శ మానుట రాసతి బాధచేయగన్. 653

ఉ ఇన్నిప్రయోజనంబులకు శ నిష్ఠురదాహమే మూలమౌట సం
పన్నగృహాలి వాలమునభాసిలు నగ్నిని వొల్ల గాల్చెదం
గ్రన్నన వార్ధిదాటి రఘుకాంతున కియ్యది విన్నవించినక
నన్ను బహుకరించు గరుణా రిపుగర్వము తూలముచ్చుటన్ 654

సీ గృహములఁగాల్పుట శ యెంతోదోషంబగు, దాన నందలి ప్రాణితతులు చచ్చు
నది పాపఫలదంబె శ యగు నన్నసందియ, మిందుఁబొందంగ రా శ దెట్టులన్న
బాపకార్యము చేయ శ బహుపుణ్యములుగల్గు, నట్లుతోచిన జేయనొను దాని
బుణ్య కార్యంబులఁబూనిచేయగఁ బాప, ములుగల్గు ననితోడబుద్ధిమంతు
లదై విడనాడవలయుఁ గార్యముల వాని, ధర్మసూక్ష్మంబు లన నిట్టిదారినుండు
వీని నెఱుంగక చేయంగఁబూనమేలు, గనఁగ వలనుపడదని సుజను లనుదురు

క మరుదాత్మసంభవుం డిక్కచఱిం దలపోసి పెక్కుగతులక దనుజో
త్కరము తను జుట్టుకొని భీకరరవముల దిగ్వితానకముఁ బగులింపన్. 655

క. కనుగొనలం జూచుచు దన, తనువును సూక్ష్మముగఁ జేయఁదలంచి మహామో
గనిరతిఁ బ్రాణంబున నొయ్యన బిగియంబట్టి శక్తి శ యలవడుచుండన్ 656
తగినసంయమ మొనరించితత్ఫలముగ, దేహమణుమా త్ర మైయుండఁగదివిరి చేయ
రశ్మిసంతతి బంధింపరాని యల్పుతనువు సిద్ధించె దాన నాతండు వేగ 657

చ. అపగతబంధరశ్మియయి శ యంతటఁ బ్రాక్తనదేహ మొప్పఁగా
వ్యవగతభేదంజై యెగసి శ హర్షముపై దగవ్రాలి గట్టిగా

- గపివరమంత్రి రామజనకాంతుని దూతను వాయుపుత్రుడఁ
విపులతప్రశంసాఁడను నీవీటిని దీనిని గొల్చి వైచెడన్ 659
- ఆ. అడ్డపడినవారి నంతకుచెంతకుఁ, బనిచి రాఘవేశ్వరత్ని కెరఁగి
ధన్యుడనయి రామదన్యునమున కేగు, వాడ ననుచుఁ బలికి నబరచనమున 660
- సీ వాలాగ్రభీలదబ్యాలాలి స్సార, దహనుని గేహసంతతులఁ జొనిపి
మంటలు సోఁననమాత్రముననె మహా, శబ్దము లొప్పఁగ నన్వర్ణముఖ్య
అహంబుల్ గరఁగి పెల్లున మండఁజొచ్చిన, సందలివారు హోహారవమ్ము
లొనరించుచుం బోన నుంకించువారును, మంటలలోఁబడినమందువారు
- ఆ పుగువాలువారు న పరుగెత్తఁజాలక, కాలి హూలఁబడి విగతశరీరు
లైనవారు మఱియు నగువారు కాఁగల, వారుగాఁగ దనుజవార మపుడు
- చ. ఎవరికివారె దిక్కనఁగ నెల్లెడఁ బాటుచుఁ దమ్ముఁ బిల్చు దా
నవులకు నుత్తరంబిడక నారులఁ బిల్లల నైనఁజూడ కొ
క్కనడిని బాఱి రంతరఘుకాంతునిదూతయు హర్ష్యరాజ్యపై
వివిధగతుల్ చెలంగఁ గడునవేడుక మై విహరించె నెంతయున్ 662
- సీ హర్ష్యాంతరాళంబులందుఁ బరుండియు, గాలక బ్రదుకంగఁగజాలువారు
వీధులవెంబడి న వెసవెసఁ బాటుచు, మంటలు సోఁకుటమందువారు
ప్రమదలఁ గాపాడఁగ బరువెత్తి నడుమనె, యగ్ని వైఁబడ మృతి నందువారు
ధనధాన్యములఁకయి న దగిలినయాశల, లోనఁబోవఁగ భీతి న బూనువార
- ఆ తిన్నినస్తువు లిపు న డివ్విధి భస్మమై, పోయె ననుచు వగలఁగ బొగులువారు
కపి యిదేల వచ్చెఁగ గ్రవ్యాదు లిద్దాని, తోఁకఁ గాల్పనేల? న తిందఱపడి
- చ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బలుకుచు, జ్వాలల కులుకుచు, దిక్కులకుం బఱచుచు
హరుమత్ప్రతిజ్ఞకు వెఱచుచు, దానవేంద్రుల దూపించుచు, దనుజులకిదె
ప్రళయమని భాషించుచు, జానకిం బ్రస్తుతించుచు, రావణవత్సుల నిందించుచు,
రామునిం బొగడుచు, రావణుం దెగడుచు, దెసలకు నరుగుచు, హోహాకారంబులు
చేయుచుండ నాలంకారగరంబెల్ల హోహాశబ్దమయం బయ్యె సంత 664
- ఆ. మేలిగృహము లెల్ల న బ్యాలాలి కాహాగ, మయ్యె రాజగృహములఁజ్ఞెయయ్యె
సాధుమతియెగాన న సౌధ మొక్కఁడు విభీషణుని దఱ్ఱెయుండెఁగజారుతఁగని

అలంకారనిర్మాణప్రశంస

- సీ వాస్తుశస్త్రమున నేనరుసఁజెప్పఁబడె, నద్దాని మించనియట్లు పూన్కి
మందిరవిద్యనిర్మాణంబుఁ జేసిరి, పురముల నిర్మింపఁబూను నప్పు
డా రావణులములయంతరంబున హర్ష్యములు చెన్నుమీఱంగ నమరఁగట్లు
టర్జుమాటను; వాల న మండలియగ్ని యే, హర్ష్యమునంబడు నదియె కాలు

- ఆ నంతికంబునంగు శ నమరుగృహంబును, జట్టి తోటంచుండు శ నెట్టులైన
వానిఁగాల్పు నెట్టిభంగి శిశ్యముగాక, యుండు గాని నాగృహాత్తమంబు
- క అనులున కాపలఁగిగాకయె, తనరాగంబుచుండె గల్గితత్త్వం బిదియే
యని తెలియఁబడియెను, యునీతిధుం పంతుగడ అలపోయన్ 667
- క కాబున దాని విలదగు, బావియు లోకముండె శ నెట్టి నెండే
నేవి నశించెనలయనొ, పోయినవియె, చ్చినవి విభూతిదర్శన్ 668
- ఆ పుండ్లమున్నులై శ పొదలుచుకుండును, చెమినవానిఁగాంచి శ పుడమిజనులు
పల్కుచుండె, క్తుభగములు తెలియని, వారలచుచు గలవలయువారి
- ఉ మూతులుగత నెల్లెల శ మాటిముంటకె గాని భీరి జే
కూరగఁజేయు నాశిఖిశిఖిల్ నియగింల మంచరించియా
దారని గాల్పుచున్నయె శ తప్పకరోయగఁజేయుచుంట లా
నాని దివిఖ ముప్పటిల శ నలట జానకి సంస్తరించుచున్. 670
- ఉ. వానరబుద్ధి కానఁబడునగృతి గార్యము నిర్వహించితి
జానకి యేమియయ్యెనొకొ శ నింద్రహుతాశనకీలజాల మా
కాననంర్య పేచ పెతఁగాంచెనొ? ముందెనొ? యే నెలుంగ ని
నేనెటు రామునిం గనఁగనేగుదు నేమని చెప్పఁ జాలుదున్ 671
- క. అని యాకాలము నెమ్మన,మున నార్తిబొంది జ్ఞానమునఁ దోచినయూ
హను గొని తలుచె నిట్లని, జనకజకృప నన్నఁగాల్పఁజాలక శుచియే 672
- క శీతలతం గనఁజేయుచు, నాతఁ నన్నాదరించె శ నట్టిమహాసా
ధీతిలకము బాధించునె, యేతాదృశశక్తి వహి శ కెవ్విధిఁగలుగున్. 673
- నీ అగ్నియం దుండెడునట్టిదాహికియను, శక్తి తానేయయి శ సకలలోక
నిర్మాణపోషణనిధి నంబులక జేయు, సర్వేశ్వరికి జగజ్జనని కిట్టి
దహనబాధావనోదనకార్య మేపాటి, తెలివిచాలమి నిట్లు శ కలఁగినాడ
నింతకుమించెను శ నేయవరాధంబు, గలదు పాచితమిట్టి శ కార్యమందుఁ
తే బరమశక్తిని బరమేశి శ భక్తకలష, సంహరణకార్యతత్పర శ స్వాంతమందుఁ
దలఁచి మొక్కుటయే పాచితం బనంగ, ననుచుఁదలపోసి సీతాంబనాత్మనిలిపి
- శా. తల్లీ! నీదగుశక్తి నన్నక కపిత్యంబే గనంజేసి భీ
తిల్లం జాలితి నింతకంటె గలదే శ ధీమాంద్య మీతప్పిదం
బెల్లక నైచి త్వదంప్రసేవకుని దోనిష్టంబు పండంగ నీ
యుల్లంబందుఁ దలంపుమా కరుణ నాశొప్పక మహాశ్రేయముల్. 675
- చ అనితలపోయూచుండుతఱి శ నభ్రమునుండి మరుత్తనూజుఁడీ
దనుజులపత్తనంబు గురుదర్పముపొంగఁగఁ గాల్చె గాని యా

- జనకజ డేమయుక్తయయి శ సంతసమందెడు నన్నశబ్ద మొ
య్యన శ్రుతిసంధముల్ మిగుల శ హర్షమునొంద విసంబడెం గడున్ 676
- ఉ అనుడిని లాలకంచి గురుహర్షమునొంది మహాబ్ధి దాటఁగా
మానసమెంతయుం గడఁగుమాడ్కి గనంబడ భూరినాదముల్
దాననభీదంబులయి శ తత్పురి నంతయు నావరింప శ్రీ
జానిఁ దలంచుచున్ జనకజానిగయుగ్మము జేరి మ్రొక్కినన్ 677
- క చరణములకు మ్రొక్కినయా, విరుత్సృతుఁ గాంచి బహుమానంబుగ ని
క్కరణింబల్కె మహాల్తఁ! ను వైరిమదంబు నెల్ల శ స్రుక్కించితివే 678
- క. ఎనభంగ మైనరించితి, దనుజులు మార్కొనఁగ వారిదర్ప ముడిపి యా
దనుజేంద్రునగున్ సాధ్వన,మును గల్గంజేసి శౌర్యముం జూపిగా 679
- చ. అని బహుమానయోగమున శ నాజనకాత్మజ పల్క నాలకిం
చి నీలిచి భాలభాగమునఁ శ జేతులు చేర్చి సురారిపుత్రుడ
య్యనిమొనఁ జూపినట్టి వివిధాస్త్రమహాత్త్వము నిన్న వించి యా
తనికిని జిక్కి రావణునిదాపున కేగిన వార్తఁ దెల్పుచున్ 680
- తే సభను దాఁజేసినట్టి ప్రసంగములను, విడువకుండంగఁ దెలిపి విభీషణాఖ్య
నీతిమార్గంబుఁ జెప్పి యగ్నినిడఁ దాను, జేసినట్టి విధానంబుఁజెప్పి మఱియు
- చ కరుణ మనంబునందుఁ జెలఁగఁ నను బాధలపాలుచేయ నె
వ్వరుసను జాలకుండగను శ వహ్ని నొనర్చితి వీవె; తల్లి! నీ
చరణసరోజభ క్తునకు శ సంధిలునే యశుభంబు లెందునే
నరిగెద రామచంద్రుకడ శ కర్తిలి డేమము తెల్ప వేగమే 682
- చ శ్వసనతనూజుఁ డెత్తెనిని శ జానకిడేమము తెల్పునో యటం
చెనఁగెడునాతురంబున మహిమతి వానర రాజుఁ గూడి చెం
త సహజుఁ డుండఁగా నయినశామరసంబుల విప్పి చక్కనీ
దెనఁ గనుచుండు; నారఘువతం గన వేగమ పోవు తొప్పుగా 683
- చ అరుగుదు గోష్పదీకృతమహాంబుధి నై పరతీరమందు నా
తురపడుచుండు మిత్రులకుఁ శ దోరపుసంతన మబ్బుజేయుచున్
హరిపతు లుల్లసిల్లుచు చిగంతరసంవృతసింహనాద మొ
ప్పు రమణరాఁగఁ బోయి నరరపాలకుఁ గాంచి వచింతు డేమమున్ 684
- ఆ. పూసగుచ్చినట్లు శ భూపుత్రి! నీవార్తఁ, దెలుపువాడఁ; గీశబలము గొలువ
రాముఁ దోడితెత్తు; శ రావణుఁ బరిమార్పు, కార్యమందు శ్రద్ధగలిగియుండు.
- క. కొలఁదిదినంబులలో దైత్యులనిలయముఁ జొచ్చువార శ లొగిఁ గోతు లటం
చెలమిం గన దానింగన, నిలాసుతా! కోరుచుండు శ మిఁక నెలవిమ్మా. 686

చ అనిలతనూజుఁ డిప్పిగిది శ హర్షముపొంగఁగఁ బల్కు ధారణీ
అనయ ముని శ్రు వింట కరికె న్నములకృతగండ గొగసుం
దర ముఖుఁడై నై స్థితియు శ త నయ న్నముల బోయి యెఱు, సు
స్థితినుఖ ముప్పిఁజే నయి ప్రసన్నగుణాంబు! నీరసాగఁ! 637

మ ట్టిలిపై నెల్లెడ నీనాట ర్థియ శియిల్ క ర్థియ ముంబ ర్థియల్
శతశ్రావణతృప్తియ గొనునొక్క ర్థి గంబాలు యో
గ్యత నీకొప్పు, ఫలించు నంభయ, శత్రుంబిట్టి, నావార్కు భూ
హుజౌ వార్కు ఫలంబుండున బగలెప్పిఁజాల జ! యెత్తితిన్ 638

తే అచుచు దీవింపి నంబ నానయంబ నేనయ, శంబపాదారవింబగర్వయంబు గొలిచి
మూఁడెచుఁటను కరిగి నేరబోయి, త్త, గంబలంబులతోడ భూత కంతుఁడెత్తు.
అనిపలికి నెలపుగైకొని, ఎననిది గోప్పదముగాఁగ శ భావించుచు నె
క్కిను ప్రీతి కామచంద్రుని, గను పేడక నుడడింపఁగా నియతుండై 639

మ కచుడయ్యుల్ ముకుళించి మానసమునక శ శ్చైకాంతునిన్ నిల్పి నీ
యనుకంపాతీశియంబునక ములి రోశనైయున్న వాడక విభూ!
చనరాశిం దరియించి వానయుతిన్ శ భద్రప్రదున్ నిన్ను గొ
ల్ప నిరాతంకముగాఁగ వచ్చునటు నక శ భావింపుమా నెమ్మదిన్. 640

సీ. అనివేడి వవమాను శ నర్థి సరస్థాంధి, దేవతావరులకు శ దివిరి మ్రొక్కి
సాగరునర్థించి శ చయ్యన మోమును, నిక్కించి యాకాశ శ మొక్కిరీతిఁ
గబళింపఁబూను నక్కిఱుల్లిపొయెడు, గతిమనోవేగంబు గానఁబడఁగఁ
జని యంతరమ్మున శ శై లేంద్రుకోరిక, నెఱవేర్చియతఁడు సుగన్ధిగ్ధరీతిఁ
బూజ నలుపంగ గ్రహియించివోయి యపలి, తటముఁజేరియటంగలతనసఖులను
బంధువులఁ బెద్దలంగని శ వారి కెల్ల, సీతకుశలంబుఁ డెల్పి సంతప్రీతి గొల్పి 641

—॥ వానరులు మధువనము గొల్లగొట్టుట. ॥—

ఉ. వారలఁగూడి లంకఁగలవార్తలఁ డెల్పుచుఁ బోయిపోయి బృం
దారకరాజమోదదము శ నందన మకావనరాజ మట్టులొ
ప్పారుచుఁ బూవుతేనియలవాహినులం జెలువారుచుకొ మనో
హారి లతాళిమించి యలరాకు కపీంద్రువనోత్తమం బటన్ 642

చ కనఁబడ నంగదానుమతిఁ శ గైకొని తేనియలానుపూనికల్
మనముల నుల్లసిల్లరఘునందనుఁ బాడుచుఁ జొచ్చి వృక్షరా
జిని దమినెక్కి తేనియలఁ శ జిత్తమువచ్చినయట్లు త్రాగుచుకొ
వనపరిపాలకుల్ వలదనంగ మహోద్ధతి వారిఁ దోలుచున్. 643

తే మధువనంబను దానినామము యథార్థముగ నొనర్పఁగఁ బూనినట్లుగఁ దనర్చు
తేనెపట్టులఁ బిండుచుఁ శ దృష్టిదీపి, ద్రాగుచుండఁ దదీశుండు శ దర్పమాని.

- చ. నలకని నొక్కొక్క కపిసమ్యనియూనతి నెంత తెల్పినా
బలుకక త్రాగుచుండ నొకపల్కుగ్రహింపకయుంటఁ గాంచి వె
యిలుకనహంచి పోయి తన నాత్మజ సంస్కృతవ్రాలి యంగఁడా
దుల జతనంబుఁ దెల్పి సగతొ నిలుచుండఁగ సుంత యెంచుచున్ 696
- ఉ. భూపతి పర్యుఁ గాంచి ముదగముం గనఁజేయువచ స్తుతం బ్రభూ!
యూపవనాల్ల జాదులు శ్రుతాస్థులుగాఁదగి ఎచ్చినార లం
చీనియే వచించెడి, నిత కేమియు సందియి మిందు నాయెదం
దోషదు వారి నిచ్చటికిఁ శ దోడ్కొనిరమ్మని పంపుదుకా ఎడిన్ 697
- చ. అనవిని రఁనుచుండ్రుడను శ నయ్యనిలాత్త జుఁ దోడితేర నీ
పసచరనాథుఁ బంపు మన శ భాస్కరసూనుఁడు కీశవర్య! యే
మనుకొనరాదు నీదుమది శ నందఱుదోడ్కొనిరమ్మ పొమ్ము రా
మునిఘన కార్య మిద్ది ఫలముంగను లే మనవాంఛయాఁగదా 698
- ఉ. వారలపల్కులెల్ల విసుకవాంఛను గాంచెను రామభద్రుఁ డ
వ్యాంస వేగ తోడుకొనినచుట్ట మేలు మనంబు సంతసం
బొరఁగఁ బొమ్మనంగఁ జని శ యూయినసూనుని యాజ్ఞఁదెల్ప న
మ్మారుతపుత్రముఖ్య లొకకమాటయుఁ బల్కక వే ప్రయాణమై. 699
- ఉ. ఆకసమెల్ల బ్రద్దలగునట్లుగ నార్పుచు భ్రాంతమయ్యె నా
కొకసు లేగుమార్గమునఁగాఁ దగునట్లుగ నొక్కమాటుగా
వీడఁ చెలంగఁ బోయి రఘువీరుని ముందఱవ్రాలి రంత న
స్తోతరవంబునం బవనసూనుఁడు 'క్షేమము నీతి కిచ్చటన్'. 700
- ఆ. అచుచుఁ దెలిపెనంత శ నందలివార్తల, వదలకుండ శ్రీతిపాదలుచుండఁ
దెలిపి నీతదైనలలితచూడామణి, నొసఁగె రాముఁ డంత శ సుద్యమమున. 701
- క. దానిగ్రహించి యదియో, జానకి యని యెంచి బాష్పసందోహ మొగిం
దానయి ప్రవహింపఁగఁ జింతా నీరధి మున్నె లోకధర్మముఁ దెలుపన్ 702
- తే. ట్టడించెను లక్ష్మణుం శ డొక్కరితిఁ, గర్త సిద్ధాంతముందెల్పి శ కిపివిభుండు
తెలుపరఘురాముఁడనికీదోర్బలముమెఱయ, వెడలనుంకిం చెదుష్టులుగవిహ్వలంప.
- నీ. కపిరాజు నానతిఁ శ గడఁగివానరులు గో,లాంగూలములునుభోగములు లోను
గాఁగల జాతులఁ శ గల్గినసురవీరు, లాదానవులఁ జంపునాతురమున
భూమి యీనినరీతిఁ శ బోయిరి సుగ్రామ, కొతుకంబున దానిఁగొంచి నిర్జ
రాధిపుం డెంతయు శ హర్షించె నీక వైరి, నశియించు ననియెడునమ్మకమున
ఆ నట్టులరిగి యరిగి శ యంబునిధిం జేరి, దాని దాటుపథము శ మానసములఁ
దలఁచుచుండి; రంతధరణీశ్వరుఁడు రాముఁడభిమూర్తిగఁ దగునాత్మమూర్తి.

అథ రావణ సాగరం ప్రార్థించన్ ॥

- చ మది నిలువంగఁ జేసి జనమండల మెల్లను దిన్నుఁ గాంచి యి
య్యది యొనరింపఁగాఁ దగినదౌ ఫలమున్నది దిన సంఘ స
మదమున నట్లుచేయఁ దగుమాడ్కిఁ బ్రయత్నము చేయువాఁ లం
చుఁ దలచి మౌనమూని పరశుబ్ధమహిష్ణులఁ దర్శించె దాన్ 705
- ఉ మౌనము పూనుటన్న నకిరమాడ్కి మనం బరిఁట్టఁబూనుట
యౌనని పద్దలందు రదిరమాదృతపాత్రము గాఁ యుండు నే
మానసశుద్ధి గల్గుటకు శ మౌనమే మూలమటం ద్రు యోగిని
జ్ఞానముగల్గు మాన్యు, లదిరసాధుహితంబగు భావమేయగున్ 706
- సీ మాటలాడుటఁ దనమానసస్థిరతను, గోలుపొల్లటనుని శోవిదో త్త
ములుపల్కుదురు, దానఁగలయథ మేమని, ప్రశ్నించుకొనుటాశ్చర్యబలుకుచుండ
మానస మెన్ని యోమాన్దంబులం బోవుఁ, బూర్వోత్తరాశ్చర్యభూతవిహిత
విషయసద్ధాంత మివిధిఁ జేయఁదగునను, నూహలు పొలయుచునుండుఁగాదె
తే దానమగిల స్థిరత యంతయు నడంగి, విషయపరిశోధనంబున శ విహితము
గనుచుఁ దిమికిపడుచుండుఁగానఁజంచ, లత్వము నెయిభ్యసించినట్లయగుఁ గాదె.
- చ మునిపతు లీవిధం బెఱిగిర మూఁతతం బుగుడించుచుండు; రొ
క్కనియత మాటలాడుటయుఁ శ గాదు విరోధము మానవృత్తి కం
చనుదురు కొండ, అద్దియు యథార్థమే యాననవచ్చు లోకచ
ర్యను వదలంగ రాదుగద! శ యయ్యది సాస్యము గాఁయుండెడున్ 708
- తే ముఖముగలదని నూట్లాడఁ శ బూనరాదు, దేని కెంత యనశ్యమోదానికంత
భాషణము చేయఁగాఁదగువాణ్ని యతిని, సత్యముంగొంతఁగాపాడఁజనునుగాదె.
- చ. కనుక నె మౌనమూని చిరకాలము దైవముఁ గొల్పుచుండు యో
గినికరమం చెఱుంగనగుఁ శ గేనలమౌనమే సత్తపంబుగాఁ
జనునని కొంగ అందు, రదిరశాస్త్రహితంబగు నంచుఁ జెప్పరా
దనిరి పురాణవేత్తలగునాచ్యులు స్వానుభవంబునంగడున్. 710
- సీ. మౌనంబుపూని యమానుషతేజుని, భగవంతు నవ్యయుఁ శ బరమపురుషు
నాత్మ ధ్యానించుచు శ నఖిలకర్తంబు లా,తనికి నర్పించుచుఁ శ దనవశమున
మనసు వర్తిలఁజేయుఁ ఘనునకు సర్వేష్ట, సిద్ధియా ననుటె ప్రసిద్ధశాస్త్ర
విహితసిద్ధాంత మివిధియు లోకులకుఁ దా, నెఱిగింపఁదలచి ధాత్రీశమాళి
దర్శలను నైకతంబుమీఁద నునిచి యటఁ, బవ్వలించి మహాత్మ కా! బలములెల్ల
నవలి తీరంబునకుఁ బోవునట్టి తెరువు, దెలుపుమాయంచునట్టి ప్రార్థించుచుండె,
ధరణిపయిన్ శయనించుట, కర ముగ్రంబైన వ్రతముగ నెన్నఁదగున్
బరమాత్మయయ్య రాముండు, నరులకు నద్దానిఁ దెలుప శ న్యాయ్యంబనుచున్.

- ఉ. చిత్తమునం దలంచి ఘనసింధువుఁ గొల్పెడునట్లు స్వీయమా
నుత్తమరూపమున్ దలఁచుచుండె, దినంబులు రాత్రులట్లె యే
యుత్తమభామం గలుగునూహలుగల్గఁగనీక దాఁచు; రా
జోత్తముఁ డంత సాగరమునదధతి మాఁపఁగ నెంచి యాత్మలోన్ 713
- ఆ. మంచికాగ్యమునకుఁమానకతోడ౯పడు, టుత్తములకుఁగర్భి మెత్తఱినటు
చేయకుంట పాపచిత్తులదొప్పిత్తి, యనెడుపూర్వవాక్యకృత్యంధరించి. 714
- చ. నియమముమాసి లేచి గురుశసీధిఁగాంచుచు నెంతవెడినన్
స్థయ మిసుమంతయే నదలఁజాలక నన్నుఁ బరాభవింపఁ బూ
ని యకట! మూటలాడుపిదినం గొన కివ్వధి విష్టువీఁగి నా
నియమమునైన జూడ విటు శ నీరనిధీ! నిను నింక నేమనన్. 715
- చ. అనితెగనాడి సోదరుమహామతిఁ గాంచి ప్రియానుజా! తనం
తన యుఁకొంబుధిఁ గొన శ ధర్మము; చెప్పిన యప్పుడైన దా
నిని స్మరియింప మధ్యమము శ నీరధి యీతఁడు భక్తి వేడినన్
నను నిసుమంతయేఁ గొనక శ న్యాయము నెంచక విష్టువీఁగెడున్ 716
- ఉ. రామునిశక్తి లెక్కిడ కరరాత్రులపక్షము నూని వేడుటే
తా మదినెంచ కొక్కగతి శ ధైర్యము తెల్పుచునున్నవాఁడు; నా
యీమహిత వ్రతంబు ఫలియింపఁగఁ జేయఁదలంపఁ డక్కటా!
యీమదశాలిఁ గొల్వదగు శ నెట్టులొ సుంతయుఁ దోఁచు దాత్తకున్. 717
- ఉ. నీవును జూచినావుగద శ నీరధిగర్వము హెచ్చుచుంట; యిం
కేవిధిఁ గార్యసాధనము శ లేవియు నున్నటుదోపలేదు; నే
నీవిషయంబునన్ శమ ముదించుక యే బనినేయదంచు నీ
నేవ నెఱింగినాఁడ, నిక శ సింధువు రూపఱిజేయు టొప్పుఁగా. 718
- ఉ. ఇంకొకమార్గ మున్నయటు శ లేవిధిఁగాంచినఁ గానరామి నే
శంకలులేక తీవ్రశరజాలములన్ బరఁగించి సాగరం
బింక నొసల్పెదన్, హరివిధిశముఖుల్ చనుదెంచి కావఁగా
బింకము పూనినన్ జలధిపీఠ మడంచెదఁ జూడుఁ డందఱున్ 719
- క. తనుదాటఁ జాలుశక్తిం, గణఁజాలనివానిగా నికామము నన్నెం
చెను గాన వీనిఁ ద్రుంచెద, ననుజా! కోదండ మంబకావళి నిష్ఠా. 720
- క. శరములరుచి యించుకఁగా, బరకించుంఁగాక జలధివల్లభుఁ డెంతో
గరువమునఁ ద్రుల్లిపడియొడు, నరయఁడు నాశక్తి యించుకైన నిలండున్. 721
- చ. కనుదురుగాక నాదువిశిఖంబులసత్త్వ మిడిట్టిదంచుఁ గీ
శనిచయనాయకుల్ సురలు శ సాధ్యులు దైత్యులు నింకఁగల్గు య

క్షునికర మింక నోర్పుగనఁగాఁ దగ దోనహజన్త! కాత్తుకం
బనువమభర్త పుంభునిశితాత్తవితానముఁ నెల్లు నాపుడున్ 722

నీ సౌమి త్రి కోదండశరము లంగీయగ, గుగ్గో?ములనుండి దీప్తవహ్ని
కణములు రాలంగ న నామూత్రమైనను, జలయంగున్న యాశలధిగాంచి
బ్రదుకుదుఁగాని య-శగౌణఘాలంబున, గన్నునాన్న నెఱుంగకున్న నిన్ను
నుండ నిచ్చుట కాత్తయొప్పున్న యని, పలుకుచు శ్రీ మహాబాణ మొండు
తే. నారినంధించి బ్రహ్మమంత్రి ము బాని
యందుఁ బూరించి తచ్చక్త న న్దివిగుల
వెలుగఁ గాంచి ప్రయోగింఁగ న దలచి
తటిని ఘూర్ణిల్లె నేమింకరములు గిలులు 723

క. ఎన్నియొ యుత్పాతంబులు, నిన్ను నఁ గన్పడయె నల్లెనమేదినిపై రా
నున్నది ప్రళయంబను వా, న్నెఱి నెఱిగించునిహ్నతతులుం దోఁచెన్
ఉ అంతట సాగరుండు ప్రళయం బిడినా కసి నిర్ణయించుకొం
చెంతయు సార్తిముద్గి తనదేవు నశించుచుఁబులొ ననక
చింతయెసంగ గర్వమును న జెచ్చెఁబాసి జలార్ధమందు బల్
వితనుగొల్పు రూపమున న వీరశిఖామణి రాము వేడఁగాన్ 725

చ కనఁబడి రామచంద్ర! ననుఁగొవుము కావుము భీతరక్షణం
బనునది నీప్రతిజ్ఞయొకదా! శరణాగతు నన్ను సత్కృపం
గనుఁగొనుటొప్పు దీప్తతరకాండము వే యుపసంహరింపు నా
మనవి గ్రహింపుమా మచుజహమాత్మఁడ వంచుడలంచి యుండితిన్ 726

ఉ దారియొసంగువాడ ననుఁదాటగ రాదనుబ్రహ్మశాసనం
బారయ నీకుఁగాదు; పరమాత్మపు నీవెకదా! మనుష్యసం
చారము నాపఁబూను విధిశాసనమంచు దలంచుటొప్పు నో
శ్రీరఘువర్య! మార్గమును న జెప్పెడఁ జక్కఁగ నాలకింపుమా. 727

తే. వానరులయందు నశుండనువాఁడు కిలఁడు, విశ్వకర్మవరంబున న వెలయునతఁడు
తాకివైచిన పాపాణతరుముఖములు, పైనఁ దేలుచు మున్దకి న గానఁబడును

ఉ నేతువు వానిమూలమునఁ న జిత్రముగా రచియింపవచ్చు మీ
రాతతనేనతోడ దితిజాకరమై తగులంక కేగి దు
ర్జాతులఁ జంపి నీతఁగొని న చయ్యన నీనగంబుఁ జేరి సం
ప్రీతి వసింపవచ్చు గతభీతునిగా నొనరింపు న న్నిటన్ 729

క. అనివేడిన నారాముం, డనియొక సాగర! మదీయమగు నస్త్రము దీ
నిని వడలువాడ నెచ్చట, వినిపింపుము రిత్తవనదు న వేడుకకై నన్ 730

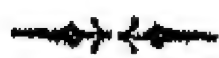
- ఆ రాముబాణ మిది యరరాతులఁజంపక, మరల దనెనుమాట శ మఱున రాదు
తేలుపు మన్నభ క్తిఁబలి కె సాగర మిట్లు, లుత్తరమున భాగరమొప్పు నొకఁడు.
- సీ ద్రునుచుబృహదెను పేరుననొప్పు నయ్యగి, విఖ్యాతమే సర్వవిశ్వములను
గాని యందుచుసించు శ మానవుల దానవ,సములు చోరులుభూరిసత్తులుగ
కర్తృరకుల గానఁ శ గడఁగి వారింజంపఁ, బంపు మీయస్త్రంబు శ బార్థివేంద్ర!
యవ్వొచ్చుతీయన శ నఖిలలోక మ్మ,కంఠుని ప్రార్థింపఁగా యఘూత్త
తే ముండు న్యంతంబునం దెంచి దండగిండ్ర, జంపుతే యుత్తమంబనిసరగ దాని
వైచే నవ్వారిఁ బొలియించి శ వచ్చి చేరె, రాముసన్నిధి నాయుస్త్రరాజమంత
క వారిబలము ప్రీతినిందెను, హరివర్యుఁడు తృప్తినిందె శ సర్కుకులుఁడు దు
ష్కుర కాశ్యము సులభంబుగఁ,బరమఫలంబిచ్చె ననుచుఁ బ్రవ దముఁ గాంచెన్
క శరణాగతరక్షణతత్పర! దుష్టనదవన!, మానిరపాలక!, క్రతుభు
గ్వరకార్యనిర్వహణద,త! రమాధీశ్వర! స్వభ క్తగణకల్పతరూ!.
- చ ప్రకృతిరరాత్త కార్య!, పరిపాలితసాధ్వభిలాషధుర్య!, శా
స్త్రకలితమార్గతత్పరకృతస్వపదాంబుజసేవనాదరా!
యకలుషన్మత్తి సంశ్రయమహాత్తరకీర్తియశోధురంధరా!
సకలవిషత్తమోత్తమ!, ప్రశస్తగుణాంబుధిపూర్ణచంద్రమా!.

విచిత్రపదవృత్తము:—

భానుసమానసుతేజా!, మానసశంకరపూజా!
మానిమనోభృతపాదా!, గానకళాత్తవినోదా!

గద్య. ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రభవ కాశ్య
పాన్వయప్రభవ, శ్రీజనమంచివంశాంబురాశి కుముదినీమిత్ర, సుబ్రహ్మణ్య
మనీషిపుత్ర, తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ, కేషాద్రినామధేయవినిర్జితంబైన
శ్రీధర్మసారరామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ సుందరకాండము
సంపూర్ణము

ॐ ॐ ॐ

శ్రీ ౨ స్తు

శ్రీధర్మసారరామాయణము

సూర్యకాండ

మద్ధునిగణాంప

న్నా! నూనిధ్యానఫలదగ్రామ మనోజ్ఞా!

భూమానందవిహారా!

కామకజనదూర ! మోక్షకాంతాధార !

— శ్రీ ఆ భ య ప్ర హా స ము. ౨ —

- వ మహాప్రభూ! అనంతకథ ననధిరింపుము 2
- ఉ చారులంక రాఘవుడు శ సైన్యసమేతముగా సముద్రముం
జేరి వసించె నంచు విని శ జిష్ణువిరోధి దళాననుండు దు
ర్వాగభుజాబలుండు తనవారల నెల్లర రాగఁబంచి య
వ్వారి ప్రయత్న మంతయు నశభంగముగా నెఱిగించి యిట్లనున్ 3
- ఉ వింటిరిగాదె రామకృథివీపతి రాకయు వానరేంద్రుడు
జంటగనుండి భూరికపిసైన్యముతో నని నేయువేడ్కమై
నుంటయు గూఢచారులు మహోద్యమమూని వచింప నింక మీ
వంటిభ టేంద్రవాక్యములె శ వాగక కైకొన నర్హముల్ గదా 4
- చ అరిబల మేగుదెంచి దనుజాలయమున్ విదళింపనుండ ని
ర్భరతరపౌరుషం బుడిగి శ వారలనే శరణంబు వేడుటో
సురవరులన్ జయించి రణశకూరులు దానవులన్న ఖ్యాతిచే
బరఁగినవారమౌటఁ దెగువన్ జని మార్కొనుటో యొకం డిటన్ 5
- ఆ నిర్ణయింపవలయు శ నిర్జదులకు నోడి, పరుగువారినను నెవంబులేదు
కవులకోడిరన్నఁ శ గడునీచముగనుండ, యుక్తమెదియె దాని శ నొప్పుజెప్పుడు,
- చ. అనివివరించి ప్రశ్న మతఁడత్తఱి జేయఁగ నాలకించి యా
దనుజవతంసులెల్ల మది శ ధర్మమటం చెది దోచునో యటే

- వినయముమీఱఁ దెల్పి రదివిక్రమసంపదఁ జూపుచొప్పునే
గనఁబడఁజేసెఁగాని రముఁకాంతుని స్నేహముగోరఁ దించుకే
- చ బలవిభులెల్ల రామజననల్లభుఁ దూలఁగఁజేయు టబ్రమే
కలనున సంఘఁబల్కి రిటుకాలము చెల్లుటఁబల్కి రంత న
ప్పులుకుల నాలకించి ప్రియభాషణుడైన విభీషణుండు చే
తులు ముకుళించి యుట్లనియె ధూర్తులమాటలఁ ద్రోసిపుచ్చుమా
- ఉ. వానరమాత్రుఁ డొక్కఁడలభానుకుమారుని మంత్రి గామభూ
జానికిదూత నంచు మనఃసద్భము లన్నియుఁజూచి సాధ్వినీ
జానకిఁగాంచి రమ్యము విశాలము నౌమననిష్కుటం బొగిం
బూనికఁ బాడుచేసి భటభుంగపులక వధియించి యత్తునిన్
- చ సవరమునక వధించి సురసత్తము గెల్చిన మేఘనాదున
స్త్రమునకు బద్ధుఁడైనయటు ధౌ నటియించి నినుం గలంచి న్యా
యమును నవించి లంకఁగలఘర్త్యములక దహియించి పోయె; నా
సమయము నిన్న మొన్న యనఁజాలుఁగదా పలుమాట లేటికిన్. 10
- క ఒకవానరమే యివ్విధి, సకలసురాసుల్ గనంగ ధౌ శౌర్యమహిమముం
బ్రకటించి లంకఁ గాలిచె, నిక నేమగు నట్టి వార ధౌ లెండఱొ రాఁగన్ 11
- క. ఈసూరతఁ గనఁబఱచెడు, నాశరవరు లెల్ల నప్పు ధౌ డాకపి నొకనిక
చే శస్త్రపాతనిహతుం, గా శమచునిపురికిఁ బంపఁగఁ బూసరుగా. 12
- క. కారణమిందుల కేమని, యారయఁబనిలేదు శక్తి ధౌ యల్పమగుటయే
యశా రావణ! యివ్వారల, సూరత నే నమ్మియుంట ధౌ చోద్యము కాదే 13
- సీ. ఆకపి కంతసాహసవిక్రమంబులు, గలుగఁగారణమేమిరతలఁపు మీచె
నామదికిం దోచునన్యాయమువచియింతుఁ, బాపకార్యముఁజేయఁ ధౌ బాలుపడితి
నం దన్యదా రాకఁహరణదూషాఘము, సాటిలేనిది పాపశైలమందు
నని తలంపుము దానసాయురై శ్వర్యముల్, యశముకీర్తియుఁజెడునందులకును
తే సందియం బింతయేలేదు ధౌ సత్త్వహీనతను సురాసుల కొసఁగి యావన పరునకు
నిందఱుకుఁగల సత్త్వంబు ధౌ నిచ్చెఁజుమ్ము, పాప మ్మియె యనితలఁపంగఁ దగును
- ఉ దేనికిఁగాని కర్తమే విధిప్రహితంబగుహేతు వంచునో
దానవనాథ నమ్ముము శతకృతు నొంచినవిక్రమం బదే
వానరునందు నిష్ఫలతఁ ధౌ బర్వగఁజేయుటెగాక యోటమిం
గానఁగఁజేసె; లంక నిటుగొల్చుట యోటమిఁ గూర్చుటేకదా? 15
- ఉ ఇంకొకకారణంబు వచియింపఁగ నేటికి? నీదుమ్రాల నీ
కంకమునక జయమ్మగుట ధౌ యభ్రమే నాకిటు తోచుచున్న దే

- కాంకివిభూషణుండునైన నబ్జజ్వలన శుభ్రంబులయిగా
జుగుడు దీప్తికాన్యము లోనంగడిపెడకుడ జయదం గటా! 16
- ఉ సాగినకాంబముంగులతి ది న చాలఁ బసింబుని నిష్ఫలంబు బొ
గోగులు స్వీకరింపరాతి న నొప్పుచునుండు గాన నీం నే
బొగుగ నెంచి న్యాయమగునొప్పులఁ ద్రొక్కుటమే న రామునిన్
వేగమ కల్యణేగఁబగు న వికృతులఁ గాంబు దాననే 17
- చ సరవతిపాదయుగ్మభజనం చొనిరింపఁగ నన్నఁ బూన్పెదే
సురవరజేత నంచు నొకరొప్పున నెంతవొదేమొ రానరా!
సరసిజనాభుఁ డబ్జజ్వలన శుభ్రంబు దంపురామయాపతన్
ధర నవతాపముగిరిని న చత్వరతం దలపోయుమా మదిన్ 18
- శా నిన్నున్ మించఁగఁజాలునొరవరులన్ నమెలుగాఁతించువా
రెన్నఁ మేమి యటంచు బల్కఁడు నెయ్యం బొప్పు దైతేయులన్
విన్నున్ నమ్మఁగవచ్చునే యెప్పుడు నీనృత్తాంత మం చాత్మలో
సున్నట్లే తగువారలన్ భుముఖోగ్రోత్సాహులన్ రానరా! 19
- ఉ ఒక్కఁడె రాఘవృండు సమరొత్సవరంగమునన్ ముహూర్త మం
దొక్కఁడు దక్కకుండ విపులోరుభజబల ముల్లసిల్లఁగాఁ
దక్కిన మేలుదేవతను న దర్శన మొప్పఁగఁ జేసి రాఁగఁ బె
న్దక్కువఁ బంపె దానినొకమాటు తలంపుము జ్ఞాన మొప్పెదన్. 20
- ఉ రాముండనఁగ నెఱ్ఱెడని న రావణ! నీకనుమానమున్న ను
ద్దామబలంబునన్ నిను నితాంతబలుం దనచంకనొక్కి సు
త్రామముఖామరులొ కని ముదంబునుగాంచఁగ సాగరావళిన్
వేమటు ముంచినట్టి ఘనవీరుని వాలిని ద్రుంచె నాకథన్ 21
- క తలఁచుకొను మొక్కమాటుఁగఁ, గలిగినసందియములెల్ల నగడువడిఁ దొలఁగం
గలవట్టి లోకనాథుని, జలజాతుని శరణుచొరఁగ న సంశయమేలా? 22
- మ. కుమతీ! రాముండు సర్వకారణుండు దిక్కుల్ వ్యోమమున్ భూమి నీ
రము వాయ్యున్నులు సూర్యచంద్రములు తారాసంఘమింకన్ బదా
ర్థము లేవెవియొ యన్నియుం దనశరీరంబై చలంగన్ మహా
త్తముడై యొప్పు పరాత్పరుం డనుచుఁ జిత్తంబందు నూహింపుమా. 23
- ఆ. సాటివానికడకు న జని శరణని వేడఁ, బాడిగా దటంచు న బలుకుటొప్పుఁ
గాని పరమపురుషుఁ న గనఁబోవు టర్హిమే, కాదె సంశయంబు న గలదెయిందు. 24
- క ఆతఁడె లోకశరణ్యం, దైతగు బ్రహ్మదు లతనియంఘ్రికమలముల్
ప్రీతి నుపాసెంతురుగద, దైతేయేశా! చనంగఁ న దగదె యిపుడె 25

- చ ధరణికుమారి భిక్షిమేయిఁ శబల్లినిగాఁగఁ దలంచి తోడుకొం
చరిగి మహాపరాధ శరణాగతుడ౯ ననుఁ బ్రీవవయ్య! శ్రీ
నర! ప్రియ! యంచు భయభక్తులతోడ శిరోవ్రజంబు త
చ్చరణగరోరుహగ్వయమునన్నిధి నుంచినఁ గాచు నాతఁడున్. 26
- క పరిపంథి యీతఁడని యె, త్తరుణంబునఁ బల్కఁ డతఁడు శత్రుజ్ఞుడై
నిరుపమకృపాబ్ధి యగుట౯, ద్వంద్వమూ యింకనైన ఓ దానవనాథా! 27
- చ మనమున లజ్జబూనకుము శ మాధవుఁ డాతఁడుగాని భూమిభృ
త్తని యిసుమంతయో దలఁప శ నర్హుడ౯ కాఁడుసుమీ మదియపా
క్కును విని నిన్ను మ మ్మసురకూటము బాగుపడంగఁ జేయు నా
ననరుహపత్రలోచను సభంగురయత్నుని వేడఁ బొమ్మికన్ 28
- క. నీమానస పదమందు౯, భూమానందుండు సర్వభూతావాసుం
డేమాడ్కిఁ గనఁగఁరఁయె, స్వామి యనందగి వసించు శ సతత మసమతన్ 29
- క. ఆపదమపురుషుఁ గనఁగా, నోపుదు వే యతఁడెసుము శ హతవహురీతి౯
రూపము తేజస్సంవృతిఁ, జూపట్టఁగ నవతరించె శ షోణి మనుజుతన్ 30
- ఆ. అట్టిరాముకడకు శ నరుగుట లజ్జయే, తపముబలిమి కలిమిఁ శ దగినమునులె
దర్శనంబు గోరిభన్యులుగాఁడగ, నెంచుచుండు రనఁగ శ నెంత మనము. 31
- క. మూలప్రకృతియే జానకి, శ్రీలలన యనంగ ధర్మసిద్ధిగలుగు న
ట్లొలి దురాత్ములఁజంపఁగఁ, జాలిన రూపమునఁ బుట్టెత్తోపు త్రియనన్. 32
- సీ ఈరహస్యం బింతయే యే నెఱింగితిఁ, నామాటలాలించి శ న్యాయ్య మెంచి
సీతామహాదేవి శ యీతఁటిఁ గొనిచని, రామున కర్పించి శ యామహాత్ము
పాదముల్ నీశిరఃపటలమునంజేర్చి, శరణాగతుండ నీచమతి నన్నుఁ
గాపాడుమాయని శ కడుభక్తివినయముల్, గ్రాలఁబ్రార్థింపుమా శ కాంతుడతఁడు
తే. నిన్నుఁ గాపాడు దాన మేమున్నయల్లె, యగును దైత్యకులంబిలయందునుండఁ
జాలునొకఁగొంత కాలమోశౌర్యధుర్య, పౌరుషముమానవయ్యనాపలుకువినుము.
- చ. అని బహురీతులం దెలుపునాక్యు విభీషణు నీతిపారగుం
గనుఁగొని నేత్రగోళములు శ గాఢహుతాశనకీలజాలముల్
కనఁబడఁజేయ రావణుడు శ కాలవిదు త్తముడయ్యుఁ గర్త మే
తనునొగి ప్రోత్సహింపఁ గడుదారుణమూర్తిగఁ జూడ నొప్పుచున్. 34
- చ. పలికెద వేలయిట్లు కులపాంసన! నీకడ నేర్చుకొందు నీ
తుల నిఁకమీఁద బాలిశత శ ధూర్తత నీయెడఁ గాననయ్యె నీ
చులఁ గనఁజొమ్ము నీవనుచుఁ శ జిల్కన నేసితి నన్ను నింక నీ
తులువతనంబు మాపఁడగుదోషము లబ్బును దాని మానినన్. 35

చ పరునిపదంబులందుఁ బడి శ్రీ ప్రార్థన చేయుము నీ పటంచు నీ
దరుడవుగానిఁ బల్కితివి శ్రీ దాననిసంఘము గావఁబుని యీ
శ్వరుడిల రాముడయ్యెనని శ్రీ చాల మూలం బొనఁగొడింపల్కులా
దరమునఁ దెల్పితివు నిను శ్రీ దైవతమట్లు తలఁపఁగాఁ దగున్ 36

ఉ మానులుగుండ నీకడకు శ్రీ మానకచచ్చి గురూపదేశివి
జ్ఞానము నొంది పోవఁదగు శ్రీ నన్ను తోలఁడనన్న నీవె నే
నీనుడు లింతదాకఁ గొనఁ నేరియుండులె పెద్దతప్పుగా
మానస మిప్పు తెల్పెడు సమస్తవిదుత్తమ! నోడిరో త్తమా! 37

ఉ చాలును నీగువాక్కులిక శ్రీ సంతసమబ్బెచు నాదుసన్నిధి
గ్రాలు దురాత్మలందు ఊహకాలము నిల్వఁగ రాదు నిచ్చు నుం
బోలు మహాత్ములందు నొకపోలికఁ బల్కి దురాత్మ! భూతవై
మేలునుగోచరందమున శ్రీ మిక్కిల నీతులఁదెల్పి తవ్విధిన్

చ తొలఁగుము చాసముక్షమునఁ శ్రీ దోచుట కట్టుడెవెట్లుగావు నీ
వలన నురారినంశి మిలవర్థిలఁజాలక యంత మొందఁగాఁ
గలదని తోచెడం గులము శ్రీ గొల్పజనించినవాడ వీవు; నీ
తులువతనంబుఁ జూపితివి శ్రీ దుష్టనిశాచర! యోవిభీషణా! 39

క. చాలునికక నీవలక, మేలేచేకూరు దానిమించిన వేడ్కక
బాలింపఁ బూనువాడను, బాలకుఁ డారఁగుప్రండె శ్రీ పరశివుఁ డతఁడే 40

ఉ మ్రొక్కెద రాఘవాంఘ్రులకు శ్రీ మోములువంచి నయంబుమీఱఁగా
దిక్కికి నీవె నాకనుచు శ్రీ దీనతతోడఁగ వెడఁగుందు, నీ
తక్కిను దోడుకొంచుఁజని శ్రీ యాతని కప్పనచేయువాడ నీ
వొక్కడవే హితుండవన శ్రీ నుర్వినిఁ కెవ్వఁడు లేడు తమ్ముడా! 41

చ అని పరిహాస ముట్టిపడునట్లుగఁ బల్కుచు వంశదూషకా!
చనుమిక నాదుసన్నిధి పోసంగదు నీకువసింపఁ జోటుగా
దనుజకులంబుఁ గావ గురుదర్శుని రాముని నాశ్రయింపు నీ
వినుతికీ బాత్తుఁడతఁడె నవీత్రియనంజను నీతెయుంగదా. 42

క. అని చలుకుచుఁ జీచీయిక, జనుమని మోములను గ్రోధిసాంధ్రంబులుగాఁ
గనఁబఱచుచుఁ బల్కిన నా, తనిజూచుచు లేచి ఘనగదాహస్తంజై. 43

ఆ. అంబరమున కెగసి శ్రీ యన్నపు నీవని, నీతిఁ దెలిపినాడ శ్రీ ఖ్యాతిగల్గు
దాన ననుచు నీవుదర్పంబునకా దాని, వినవు మేలుసుంత శ్రీ గనవు నిజము. 44

ఉ నిన్నిట నాశ్రయించి యవిశీతిపథంబును నీవుద్రొక్కఁగా
మన్నన చేయుచుకా సభల శ్రీ మంచి దిదంచు వచించుచుకా సునం

శ్రీధర్మసారరామాయణము

- ఎన్నఁగఁగించి నట్లు బహుశభౌక్రముల్ లభియించినట్లుగా
నెన్నఁగు నుంటకింటె జగదీశునిగొల్చి తరించు టొన్నగా 45
- బ్రదేహియెడ సర్వేశ్వరు, సదమలపాదాచివింద! శ జలజయుగము స
వృషమునఁ గొల్చెద స్త్రీశర్మద; దముం గనఁగఁగోరి శ మన్తంత్రులతోన్ 46
- చ. గనుజసరేణ్య! నీసుఖము శ తప్పకఁగోరి చచించినాఁడ దా
నిని గొనఁజేతి వింక నలసీరజనేత్రునివంక లంక నీ
దనుజులపొందిమానును; నిదానము దానికి నీవె; యింక నేఁ
జనియెద శర్మముం గనుచుఁ శ జాలయశస్సును బ్రోగుచేయుమా 47
- వ. అనిపలుకుచు ననలశరభసంపాల్చిప్రభును లనునల్వరు మంత్రులుకూడ రాఁగదల
దివ్యాంబరభూషణభూషితాంగుడై చనిచని సముద్రంబు దాటి యవ్వల
తీరంబుఁ జేరఁబోవ నాతనిరఁగఁగఁగించి కపిలల్లజు లుల్లంబులఁ బరిపరివిధంబుల
నాటోచించి, రంత వాగలకల్లోలంబు వినియు నార్తత్రాణపరాయణుండు
రాముండని తలంచి యివ్వభీషణుండు తదాశ్రయంబుఁగోరి యభ్రముననుండి
యందలువిన ని టనియె 48
- చ. వనచరులార! రావణునివర్తన మెల్ల సధర్మ మౌట వా
నిని విడనాడి సత్కృపకునీరధియంచు ననాథరక్షకుం
డనుచు జగత్ప్రసిద్ధిగను శ నారఘురాముని రక్షణంబు గో
రను జనుదెంచినాఁడను బరప్రహితుండని యెన్నఁబోకుండ 49
- క. శరణాగతుండని దై త్యేశ్వరునకు ననుజన్తుండనని శ వానివదలి మీ
పరిసరముఁ జేరితి ననియు, సరగున రామునకుఁ దెల్పుఁజను నీక మీరల్. 50
- క. ఆమాటలు చెవిసోకిన, ధీమంతులు నయ్యుఁగవులు శ దీనివిధం బా
రామున కెఱిగింత మతం. దేమనునో యట్లచేయ శ నెన్ను దమవలన్ 51
- తే. అనుచుఁ దలపోసి శ్రీరామునంతికమున, కరిగి చేతులుబోడించి శ యతనిపలుకు
లున్నువున్నట్లు వినిపించి శ రన్న రాధి, నాథుఁ డాలించి వారినందఱును గఁచి.
- నీ. మీకెట్లుతోచునో శ నాకెఱిగింపుండీ, యనిన సుగ్రీవాదు శ లరులు మోస
మాని యివ్వధిఁజేరి శ యొక్కెడ నంతర, మెఱిగి హింసించు; రీతఱి నితండు
శత్రుపక్షమువాఁడు శ శరణుసొచ్చిననైన, నదలకి చంపఁగోవలయునిదియె
మామతంబని; కపిత్థాపతి మొదలగు, వా రొక్కరీతిని శ బలుక హనుమ
తే యతని నీలివిశేషంబులూసభఁ దనుఁ, గూర్చి చెప్పినవిధమెల్ల శ గొంక కెఱుంగఁ
బలికె నంతట శ్రీరామభద్రుఁ డెల్ల, వాడు వినఁ జెప్పి నిట్లాత్తభావ మెల్ల.
- చ. కలవు స్మృతివ్రజంబున నీకామము మోదము నిచ్చుధర్మముల్
పలువురు వానిఁగొల్చి యధుఃపంకముఁ జక్కఁగ బాసి పుణ్యావా

గను ధ కాంక్షము

- రులను మునింగిలేలచు విధూతమనోభులై క్రమింబునన్
లలితపదంబునొంటిగఁ జెలంగును నిప్పుడు మన్న వాఁటన్ 54
- ల హనియుం దెక్కుండనబడు శ వాస రేంద్రుల! శి శాగత శ్రాణమాయంగ
ను త్తమో త్తమఫలదప్తు శ యొప్పుచుండు, రాజధర్మంబులం దాశప్రబలమతము
చి అరియలునన్ సమిడింబు శ సంజలైబట్టి దొంగుగొప్పు నీ
శంకము వేడినాడ నమనోహరచ స్థిత బల్కు సేసి నీ
దయనిగ నెంచి కానగ ముదంబుచుగాంచితి; నాప్రశ్న యి
క్కుంటెయి; దీన రాజ్యము సుఖంబులు పోయిన మాన నెత్తజిన్ 55
- క దానిని మించిన దేనియు, మానసమున కంపుకూర్పుమాడ్కిఁ గనబడం
గానైవది లేగనిదే, రానిచ్చయ మిద్దియే గ్రహంబునకైనన్ 56
- క ఇగిమూర్ఖునొండఁ జాలదు, సదయాత్ములు మీఁతొటఁ శ జక్కునిధర్మం
వినియే యని నొనఱుముడు, ముదమునఁ దోడ్కొందు దైత్యముఘ్నని నలనిన్.
- క. ఈతనువున నేదేరుగఁ, బ్రీతింగను కార్యమిదియె శ వేటొక్కఁడు నా
చేతస్సనకుం దోఁపదు, దైతేయుం దోడితెండు శ దైవము తోడౌ 59
- ధర్మమార్గమున వర్తనముఁ బూనుటమేలు, గలదందు వర్తింపఁగా శుభంబు
లొదవు నాకనియెంచి శ నడమలరీతిచే, వర్తింపఁగాఁగల్గుబాధ లెల్లఁ
బరమేశ్వరానుకంపావిశేషమునఁ, దమయంత తొలఁగు నంతట సమస్త
శుభములు పొడచూపు శ సుజనులు మెత్తు రా,యమలాత్మననిపెద్దలనుట వినరె
ధర్మమును నమ్మువారికి శ ధర్మరూపుఁడైన పరమేశ్వరుండు తోడై సమస్త
కష్టరాసులఁ దొలఁగించి శ కాచు వారి, కక్షయపదంబు చేకురునట్లుచేయు 60
- క తనువిది యస్థిరమని మీ, మనముల నమ్ముదురుగాదె శ క్తౌసలి ధర్మం
బునునమ్మి కష్టసంతతి, గనువారలెగీర్తిరూపకాయము వెలయన్ 61
- ఉ ఇప్పటికున్న వార లింక నెప్పటికిన్ నశియింపకుండు రా
చొప్పున మీరు నర్తిలఁగఁ శ జూడఁడు; తుచ్చశరీర మిద్ది యా
నెప్పుడు పోవునో తెలియ శ దింతకు మించుయశశ్శరీరమే
యెప్పటికుండఁ జాలును గరపీశ్వరులార! యెఱుంగుఁ డీవిధిన్ 62
- చ వదలుదు సోదరాళిఁ బ్రియబంధుజనంబును మిత్రులన్ సతిన్
వదలుదు నీప్రతీజ్ఞ నెటువంటివిపత్తులయందుఁగాని నే
వదల నటంచు నమ్మఁదగు శ వైశమ యాదిత్యుఁడొడితెం
డిదె యద నంచు నమ్మఁదగు శ నర్హ విధిం బొనరింప నాకిటన్
- అని పలుక నెల్ల వానరు, లనూనమోదంబునొందోయప్పుడె చని యా
దను జేంద్రుని సోదరునిన్, వినయగుణాభరణునిన్ విభీషణుఁ గడఁకన్ 64

క శ్రీరామునాజ్ఞఁ నెల్పుచు, జేరంగఁ దెచ్చి రంత శస్త్రములు గరుణ
నీరధి దాశరథిం గని, ఖోరికమీఱంగ మ్రొక్కి శోరెం గావన్ 65

మ పరమేశా! నిను దిక్కు గాఁగ మదిలో శభావించి నీపాదపం
కదువాంబుల్ శరణంబు నాకనుచు నిక్కంబెన్ని నే నచ్చితిన్
శరణార్థి న్నను బొద నేచకునిగా శమ్యక్స్యం గాంచు దు
స్సంసారమహాభినుండి తరియింక జేయవే యి త్తతీన్ 66

ఉ రావణుఁ డాడినట్టి వినరానివచఃపులం గలంగి న
న్నేవిధిఁ గాగువా రనని శ నెందును లేరని యార్తరక్షకుం
డౌ వసుధాధిపుండు కరుణాంబుధి శ్రీరఘురాముఁ డంచు నే
భావనచేసి నిచ్చుఁ గననచ్చితి నన్ననుకంపఁ బ్రపుమా 67

క నేనేదిక్కుగ నెవరే, మానసముల నమ్మి కొల్చునమహితాత్ములకున్
నేనే యొగఁజేమము, లూనిన శ్రద్ధక జెలంగ శనోగి జేకుర్తున్

క అనివదియించితి వీవే, వనజాతా! భక్తరహ! శవరమునిపయా!
ననుఁగానుట నీపనియే, యని సంప్రార్థింతు ననుచు శనంజలిఁగూర్చున్. 69

చ. అసురకులై కభూషణు మహాఘవిశోషణు నవ్విభీషణుం
వెనఁ డనుఁ జేరఁగాఁ దిగిచి శ విశ్రుతకీర్తివిగమ్ము వత్స! న్యా
యసమధికాంతరంగమున శ నన్వహమున్ దిరుగంగ నేర్చునీ
కసురత నామమాత్ర మగురగాని సురత్వమె నీకుఁ జెల్లుగా 70

క. రాణు దుర్భాషణముల, భావము దురపిల్ల నిటకునవచ్చితి విఁక నీ
కేవిధముగ బాధలు లే, కీవిశ్వమతిం గనంగనే తగుదువుగా 71

క నాకనుజులు నల్వరు గల, రికడ నీవాక్కడవుగ శ నెన్నఁబడితి వా
శ్రీకరవృత్త! విభీషణ! నీకిక భయమేమి కల్గ శ దేవిషయమునన్ 72

సీ అని రాఘవుఁడు పల్కి శ యంత లక్షణుగాంచి, సహజ! తెప్పింపుమాసాగరోద
కముల లంకా రాజ్యకమల నొందెడునట్టు, లభిమేక మొనరింతుననఁగ నాతఁ
డల్లె చేయంగ మహాసురరాజ్యము, నకు రాజుగా జేసె శ సకలకపుల
మ్రాల నంతటఁ గపింద్రుఁడు చెంత కరిగి శ్రీ,రాఘవా! యిట్టులేరావణుండు

ఆ నరుగుదెంచి శరణమని వేడ నేమందు, రనిన నతనిభావమరసి స్త్రీతము
వెలయ నార్య! యతఁడు శ వేడునే గోసల, జనపదంబు నిత్తు శ సంతసమున 73

చ భరతుఁడు నాదుమాటలకుఁ శ బల్కుఁడు వేటుగ ను త్తరంబు సో
దరు లిటు బుద్ధిమంతులయి శ ధాత్రి విశాలయశంబు గాంచుటే
పరమశుభంబు నాకనుచుఁ శ బల్కిన మాటల నాలకించి య
చ్చెరువు గనెం గపీశ్వరునిసేనలు రామునిబుద్ధి నెన్నుచున్. 74

- మ కలదే యిట్టివిచిత్రముల్ జగతి నెక్కొలంబునం దున్నయు
ట్టులు గా వింటిమె యెన్నఁడే ననుచుఁ జట్టున్ మూఁగి కొండాడి ॥
పులరాశాగ్ర్యుఁడు మంత్రియుక్తుఁడగుచుఁ బావించె శ్రీరాముఁడే
కలిగెన్ పోట పతకుండుగ జగత్కళ్యాణముం గూర్పుగన్ 75
- క అనితలఁచె నంత సాగరు, ననుమతరీలిగఁ గపింద్రులభల్లుకముల్
చని గండశిలలు కొండలు, కొనితెచ్చిరి సుద్రవంతుఁ యోరికవైటన్ 76
- చ నలుఁడను వానరుండు జతనంబున వాని స్పృశించుచున్ జలం
బులఁ బడవైచు నయ్యవియుం యభూమిపయిం బడవైచు నుండురీ
తులఁదగి యుండె, వచ్చెరువుతోడఁగఁ జేయుమహాద్యమంబునన్
జలధిని గట్టి చెల్లనిదశ ప్రసవల్ గని మేలుమే లనన్. 77
- ఆ. బ్రహ్మసృష్టిజాతీ ॥ యనచరి సృష్టి యయ్యది విచిత్రరీతి ॥ నమరియుండె
నేను విట్లుకట్ట ॥ శ్రీరామలక్ష్మణు, లావిభీషణాదు ॥ లరిగి దాని. 78
- క పరికించి మహాదృష్టతనుగఁ, బరగెడునద్దానిమీఁద ॥ బహుమోహమునన్
దరుచరవరాలం దోడ్కొని, యరిగిరి దేవతలు చూచి ॥ యచ్చెరువందన్ 79
- చ కపిబల మింతమాత్రమని ॥ కన్తోనశక్యము గాకయుండె, దా
నిపరిమితిన్ గణించగను ॥ నిశ్చయ మింతయెయంచుఁ జెప్పనా
గపతికి బ్రహ్మదేవునకుఁ ॥ గాదనశక్యము, దక్కువారిఁ జె
ప్పుని యదేల? ధాత్రి కనఁబోలును వీరల నంచుఁ జెప్పనొ. 80
- ఉ నేతువుమీఁదఁ బోవుతఱి ॥ జెప్పగ సాధ్యముగాదు వానర
ప్రాతము చేయుచేష్ట లిటువంటివటంచు నదేరికైన ని
ట్లాతఁడ శక్తిమీఁదఁ జని ॥ యంబుధిదక్షిణాసీమఁజేరి భూ
జాతను గాంతు మెప్పు డనుసంతస మొప్పుగ నుండి రంతటన్. 81
- క శ్రీరాముఁడు సౌమిత్రియు, సామీరియు లోనుగాఁగనకలకపీంధ్రుల్
శ్రీమహిత నివాసంబై, భూమికి శృంగారమగుచుఁ బొలిచెడు లంకన్ 82
- క కనుఁగొన నువ్విట్లుదుచు, దనుజుల మార్కొనఁగ న్వియదర్పముఁ జూపం
గను సమయ మెప్పు డనుచింతనుగూడి వసించిరంత ॥ దనుజపురమునన్. 83
- సీ. రావణుఁ డత్తఱి ॥ రామునిరాకను, విని కపినేనలఁగనెడు కోర్కిఁ
బ్రాసాదమెక్కి సారణుఁడు శుకుండును, చారులు చెప్పంగఁ ॥ జక్కఁగాంచి
యచ్చెరువడియె సంఖ్యకుమించి యయ్యది, కనఁబడుటను, నైన్యమునకు నెవరు
నాయకులో వార ॥ లేయెడ నుండురో, యట్టివా రెండఱో ॥ హరివరుబల
తే సంఖ్యయెంతయుఁ దెల్పెనుసారణుండు, దానిగాంచియు నిస్పృహతను బొరయక
మంతనముచేయ నేగె సామంతదైత్య, పతులుగొల్వంగ జయకాంక్షపరిధవిల్ల

- క. ఆడట రాముడు సుగ్రీవాదులుతోనడువ లంకాయంతికమున నె
త్తొదినమును దాడంగ స, మ్మోదంబునఁ గెరిగినట్లు శ పాలుచు నగంబున్ 85
- చ. జలధి తుంగబాహువుల శ సంతతమున్ దను సంస్పృశింపఁ గాఁ
జెలఁగుచుఁ దారి కాగణముఁ శ శేరఁగఁబోనఁగ పాగియున్న కొ
మ్మల కనురూపమూలముల శ మండితమైతగు వృక్షరాజి యి
మ్ములఁ గనుకట్ట నొప్పు గురుభూధగమున్ దమి నెక్కఁబోయెఁ దాన్. 86
- చ. ధరమది యున్నతం బగుచుఁ శ దివులతానలమైన వట్టులన్
బరిసుతమాచు నిట్టిగిరిశరవ్యము చూడఁము ముందు సెన్నఁడే
సరియన దీనికిం గలదె శ ధౌధర మీయిల నంచుఁజెప్పుగాఁ
దరమయియుండ నెక్కెఁ గపితల్లజు లెక్కిరి మోద ముబ్బఁగన్ 87
- క. ఆలంకౌపురవరము మహాలంకృతిఁ జూడఁ దగినయల్లుండె మహీ
పాలుఁడు రాముఁడు దానిని, జాలక వీక్షించి సంతసంబునఁ బొడలెన్. 88
- ఆ. ఒకనికారణమున శ నొప్పులకుగ్పయా, పురవరం బిదియును శ బొలుపుదక్కి
చెడఁగ నున్న దకట శ సిద్ధించునేయెందు, ఖలులమైత్రీచలనఁ శ గలుములెపుడు
- క. దీనికిఁ జెడుకాల మ్మీ, దానవవిభద్రుష్టకర్తతతిఁ శ్రాపించెం
గాని నుతంపందగి మ, న్నానససంతృప్తి గూర్చె శ మాట లిఁకేలా? 90
- క. అనితలపోయుచు నందే, యనుజాదులుగొల్వ నుండె శ నంత నచట దు
ష్టనికరపరివేష్టితుండై, వనచరపతిగూడి భూపవర్యుఁడు రాఁగన్ 91
- తే. ఏమిఁచేసిన వీరెల్ల శ నిందె చుట్తు
రనుచు రావణుఁ డెంతయు శ చాత్త నెంచి
శాంబరిని జూపఁదగుశనట్టి సమయ మిదియె
యగును వేటొక్కపనిచేతఁ శ బగ యుడుగదు
- చ. అని తలపోసి మాయయనుశనట్టి మహాద్భుతవిద్యయందు నే
ర్పును గనువాఁడుగాన మదిశబ్దబుట్టినయాతలపుకొ ఫలింపఁ జే
యను దగువాఁడు భూరిబలుడై పురిలోపల భ్యాతిఁగాంచి మ
న్నన గనువాఁడు నొదితిజననాథుని నొక్కని బిల్వం బంచినన్ 93
- క. ఆవిద్యుజ్జిహ్వఁడు ప్రియ, మానహిలం జేయరాఁగ శ నసురవరేణ్యా!
భూవిభుపత్నిని సీతను, గావితము మోసపోవఁగా నిచ్చొటన్. 94
- సీ. దాన నాకార్యము శ మానుగఫలియించు, మాయచే శ్రీరామశమస్తకంబు
సశరసాయకమును శ జక్కఁగనొనరించి, తెన్ను వాకడకు శ వేగమ్మున నని
పనిచి తానాయుపవనసమీపంబున, నుండ నాతండల్లె శ యొనరిచి వెనఁ
దెచ్చిన వానికి శ దివ్యభూషణమొందు, పారితోషికమిచ్చి శ పంపివైచి

- ఆ. యువసంబుల నొప్పున తన నపుడొకటి, నీ వినుగ నెనగి నొక మింత
విడిచి నుండి సేత నొకటి నొకటి, గురు నొకటి నొకటి నెలమిగనక 95

చ మనమున నెవ్వని నీవు నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
జనజ! యుద్ధనకుగఁదా నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
యచుబనితోడె పోయి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
నినుబడి గంభీర వానినొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి 96

చ పరిబల మెల్లచు పరిగెనొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
త్తిమణిమునందె నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
పరు తలఁ దెచ్చి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
గరిమునఁజేసి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి 97

ఆ తోడునొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
నగునొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి
నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి 98

క పౌలస్త్యుఁ డెట్లుఁ బోయె, బ్రాహ్మణి నీత నొకటి నొకటి
పాలుని శిరముం జూపుము, వాల్మీకితూపు గలయెట్లు నొకటి నొకటి 99

క నీతకుఁ గనఁబడుపుము నా, నాతం డెవ్వనివై చె నొకటి నొకటి
జేతము శోకంబుధిలో, నాతని మునుగంగ, నేడ్చె నొకటి నొకటి 100

క మనమున సర్వమెఱింగిన, వనజానన మామయనంగ నొకటి నొకటి
దనుజుని భావంబెఱుంగుట, ననితల కానినొకటి నొకటి నొకటి నొకటి 101

క పలుభంగుల విలపించెన్, పలాశనస్వామి యంత నొకటి నొకటి
హల నెఱుంగువాడు కావున, నిలువక పురికేగె నొకటి నొకటి 102

ఉ దానవుఁడెగినంత వనితామణి గాంచి విభీషణాఖ్యుఁ డా
మానిని చెంతనుండి యనుమానములకొ ననియింకఁజేయుచుకొ
మానసవృత్తిరీతి బహుమానముగాఁ జరియింపనుంచె బెం
పూనినపుత్రికకొ సరమ నొకటి నొకటి నొకటి నొకటి 103

తే. న్యాయముగ సంపరించుజనంబులకును, మృగములుంబతులుంగూడఁ మేలుచేయఁ
దోడుపడు నన్నసూక్తికే నొకటి నొకటి, తగినదృష్టాంతమనిచూపఁదగునుగాదె.

క. ఆసరమయు నీతంగని, మోసంబిది కృత్రిమంపురముఖ మిదె కనుమా
యీసరణి గాంచుచుండిన, నీసాయక చాపశిరము నొకటి నొకటి 105

క. నామాటలనెఱుఁగు నపుడోమానిని! రాక్షసేంద్రునూహల నెల్లకొ
వేమాటు లెఱిగియుండుట, నీమాటలు పల్కు వెరవునొకటి గంటి సతీ! 106

క. అనితెలుపుచుండ నయ్యవి, చనియె నదృశ్యంబులగుచు నొకటి నొకటి
బున సంతసంబు గదురంగ, వనమున నటచుండె; రాఘవప్రియకాంక్షన్. 107

అథ యక్షిణీసేతా ప్రభావము. ౧౭

ఉ. రామునిశీర్ష మెట్టు లనరానియటుల్ కనుగొన్నవార లా
రామునిమస్తకంబె యిది శ స్రాణముపోయిన నిప్పుడే యగుం
గోమలతం దొలంగమి యగుంగద దాననె యంచుఁ జెప్పఁగా
సీమపి నొప్పుచందమున శ నెయ్యది చెసె నెటుంగనొంగదా! 108

ఉ. దీనికె మూయయన్న ప్రథ శ తెల్లముగాఁ ధరఁ బర్వియుండు కా
దేనిది దేన నయ్యెనని శ యెన్నఁగనొంగద మంత్రసిద్ధియే
దీనికి మూలమౌ ననుచు శ ధీమహితుల్ వచియింతు రెట్టిచం
దాన ననంగశాస్త్రమే నిదానము దీనికి నుత్తరం బిడన్ 109

సీ. పామరజనులకు శ భక్తిని గల్గింప, శంకరుఁడే మంత్రసమితిఁ దెల్పె
శాబరములు నాఁగఁజను నెట్టిమంత్రముల్, శబర వేషంబున శ శంకరుండు
నరునకు పరమీయ శ నరిగినప్పుడు హైమ, నతియుఁ దత్పత్ని యైపతివెనుక నె
యరిగె నప్పనిలీఱ శ నగజాత శంకరా!, వేదాధికారంబు శ విధిగ లేని

తే. జాతులకు నీదుదర్శన శ మే తెఱఁగునఁ
గలుగువారికి నినుఁగొల్వఁగదగునటు
మంత్రముల నిర్వచింపుమా శ తంత్రములను
యంత్రములఁ దెల్పుమా వానికనుచు వేడ. 110

మ. కరుణాసీరిధి శంకరుండు హిమనాత్మన్యమణిప్రశ్నముకొ
ధరణిం బొల్పెడుపామరావళికి సంతానదుమంబట్లు దు
స్తరసంసారమహాపయోనిలయముకొ శ దాఁటింపఁగాఁ జాలు నో
ధరణిధేంద్రకుమారికా! వినుము మంత్రశ్రేణులం దెల్పెదన్ 111

క. అవి శాబరము లనంగా, నవనిం బ్రభ్యాతిఁగాంచనొ శబరుఁడ నై
వివరింతుఁ గాన నాహ్వాయ, మవితథముగ నల్లెచెల్లు శ నమనుతతికిన్ 112

చ. కలుగును దంత్రయోగములు శ కాంతరొ వానికి నంచు శంభుఁడే
తెలిపెను; యక్షిణీగణము శ తీవరమే ఫలమిచ్చు యంత్రతం
త్రలలితపూజ లందు బహుళధావినుతంబులు తత్ప్రకాశముల్
సులభము లందుఁ జిత్తపరిశోధన మొక్కటియే ప్రధానమౌ 113

సీ. వానింజఘించిననొ నిష్టసిద్ధియం, చొకరీతిఁగనఁబడుచుండు నందుఁ
గొలఁదిదినంబు లిమ్ముల నద్దిసాగిన, దేవత కనఁబడి శ యేవరంబు
కోరుదువో తెల్పు శ మారసి యనిపల్కు, నేమికోరిన నది శ యిచ్చి చనును

గాని తద్దర్శనకాలంబునం జిత్త మత్యంతభక్తిచే నమరియుండ

తే. వలయు నం దింతలోపంబు శ కలుగునేని, ప్రాణహానియె తజ్జపఁఫల మగునని
నియమ మొప్పెడుజపమల్లె నెగడనేని, కామ్యఫలములుకొఱఁత లేకయె చెల్లంగు.

- క ఎందున్నవారి వార్త ని, నందగియేయున్న మంత్రనాయకి నడుగన్
బొందుగఁ జెప్ప నుపశ్రుతి, గం దానిం బిల్వచలము శ్రీ త్తణసిద్ధి యదే 115
- చ తినువెది కూడనె నను ముదం బెడఁగల్గిన యక్షణి విధిం
చినయటు పూజలం దనిపె శ్రీ చిత్తమునం దిగికోర్కి నాకు సి
ద్ధినిగనఁజేయ మా యసుచు శ్రీ ధీవిభవంబలరార వేడ దా
సిని గనఁజేయు యక్షణియె శ్రీ నేర్పుతగంగ సదా నదే యసన్ 116
- క ఈసిద్ధి త్తణికనామః, మేనుఁటిం గనిన ననుచు నెన్నందగు ని
ట్లే నకిలసిద్ధులం గనఁ, గా నమయమురెల్లఁ జెప్పఁగఁబడె నందున్ 117
- అ వానిఁబలఁచి విధుల శ్రవణం భక్తమై, యక్షణులను గొలువ శ్రీ నభిమతియులు
సిద్ధి నొందుచుండుఁ శ్రీ జిత్రములుగ నవి, కానఁబడుచుచుండుఁ శ్రీ గనుల కవ్వి
- చ మతివిభవంబువేర్చి గనుమాన్యులు స్వల్పఫలం బొసంగి దు
ర్గతికిని మూలమై తగి నర వ్రజహాని నొనర్పఁజేయ స
మృతి గొలుపంగ నర్హ మగుమంత్ర గణంబును దాని మాని స
ద్గత గనఁజేయుమంత్రములఁ శ్రీ గైకొని భక్తి జపింతు రెత్తఱిన్ 119
- సీ. కాబరమంత్రముల్ శ్రీ శంకరుడే తెల్పె, హానిగూర్చెడునట్టివాని నేల
యని సందియంబొంద శ్రీ ననువుగాకయెయొండు, నుత్తమఫలములిట్లొప్పుకుండు
నచిరకాలమున నట్లొట నెవ్వరువానిఁ, గోరక శీఘ్రంబె శ్రీ కోరినట్టి
వాంఛలఁదీర్చు నవ్వని గ్రహింతురు, దాన నాస్తికతయె శ్రీ యూనకుండు
తే మది ననుచునెంచి భక్తియకామార్గమందు
మనసు నడుచంగఁజేయ నీమంత్రములను
దెలిపెఁ గామ్యంబులం గోరి శ్రీ తివిరి వాని
నాశ్రయింతురు పామరు శ్రీ లైనవారు. 120
- చ. ఫలములనొందుపొంటె గురుభక్తిని దేవత నాశ్రయించుటల్
కలుగును; దాన భక్తియు నికామము వృద్ధినిగాంచు; దానికే
విలయమునొందు దుర్విషయవృత్తులు దాననె నిర్మమత్వ మ
ట్లవడుఁ గోరఁగాఁదగిన శ్రీ దద్దియెకాదె తలంచిచూచినన్. 121
- క. ఇన్నింటికిఁ గారణమే, మన్నన్ గామ్యంబెకాదె శ్రీ యద్దానికి ని
ట్టిన్ని తెఱంగులమంత్రము, లెన్నిమ హేశ్వరుఁడు తెల్పె శ్రీ నిదె హేతువుగాన్.
- చ. కనుక నుపాసకుండు చిరకాలము కామ్యఫలాళిఁ గోరియె
నను మది దేవతం గొలిచినం దదుపాసనచేతఁ గామ్యమే
లను నొకయూహ కల్గఁజను శ్రీ నయ్యదియే ఫలమెల్ల దేవతాం
ఘ్రినభినయుగ్మమందు నురరీకృతభక్తి నిడంగఁ జేసెడున్. 123

- ఆ షట్పదిగొఱకే యీశు డు శాబరీ, మంత్రములను నిలుచుకొని యిచ్చె
వానినే సతంగులకలక నేవించి, వారె యల్పమతులు యాచరించె 124
- చ. దనుజవిభుండు రావణుడు యత్నిచివోల్తములందు గొండ్ల
మనుగణసిద్ధి నొంది రది మానవైష్ణవము నిచ్చుచుండు నీ
తను చగపాలుచేయ సతీధర్మమువీడు నటన్ననమ్మికిం
గని జతంగువుని గుఱుకొంతుశిరంబును జొప్ప రక్షణిన్ 125
- క. అదిదేవతాప్రసాదత, నుదయించిన దగుట జూడనొప్పు నిజముగా
నిదిరాముని అలయే యని, మది దోషంజేయుచుకొనమస్తవిధములన్ 126
- తే. షట్పదాసపుంగులము యెల్లనామ, హస్తకృతికిడ ఫలమియనర్హములగు
తెల్లు? స్వజ్ఞగాదె యిహీనశక్తి, నెఱుంగఁజాలదె నిది తగు నెట్లులనుచు
- వ. అంత రావణుండు మంత్రులతో యోజించి పురంతిణముచేయ నియోగించె.
శ్రీరాముడు నట బ్రక్రతునిచందంబున నేనారక్షణంబు గావింప నియమించె
మాల్యవదాదిరాక్షసులు సీతాదేవి రామునకొసంగ రావణునకు హితముదెల్పి
రాతం డవ్వని జేకొనండయ్యె నత్తురుణంబున 128

— సుగ్రీవరావణల యుద్ధము. —

- సీ. లలితరీతిని సువేలధరణీధర మది, కనఁబడ శ్రీరఘుకాంతుఁ డది
శృంగముపై నిల్చి పొంగుకాంతకొలంక, గనుచుండ గోపురాగ్రముననిల్చి
మంత్రులతోఁ గవిమండలముం గాంచు, రావణునిం గని రవిసుతుండు
పట్టరానట్టికోపమున రామునియాజ్ఞ, గొనకలంఘించి యాతని సమీప
- ఆ. మందు నిల్చి నీతికనుకూలముగఁ గటు, వాక్కులాడి మకుటవరము లిలను
బడఁగఁ దన్ని శక్తిదృందృయధుంబున, నతనినొంచి చేరెనద్రవరము 129
- క. ఆతనికృత్యమునకు మది, భూతలపతి ప్రీతినొంది యపోవడగునె యి
ట్టితటి నొక్కడవే యల, దైతేయునిమీఁది కనినఁ యదపనాత్తజుడన్. 130
- ఉ. తావకపాదపద్మములు యదాపుననుండఁ గొంతయేమి యీ
రావణుడేల యంతకు బ్రరాక్రమనంతులు పెక్కురై న నే
భూవర! గెల్వనోపుదును యబంధనాత్తవిభూతి నీకు గ
ర్వావిలమానసుండగుచు యనాతఁడు తెల్వఁగఁ బూనె గాననే. 131
- క. తొలిశకునంబుగ మకుటంబులు ధరపై బడఁగఁదన్నభోలు నటంచుకొ
దెలిసికొని యట్లుచేసితి, బల మెఱుంగఁబోరినాడఁ బ్రభువర! నేనున్ 132
- చ. మకుటగణప్రపాతనమె యమానక నీకశుభంబుగల్గు నీ
దుకతమునకొ బురంబిదియుఁ యదోడ నె సంపదలెల్లఁ బోవఁగా
నిక నడఁగుకొ భ్రువంబునుచు యేర్పడఁదెల్పెడు నిద్ది యెల్లఁ దా
వకకృపఁగాదె నేననఁగఁ యబాదగోరుహనేవకుండఁ గా 133

చ. అనవిని రామమూర్తి హృదయమంబున నెంతయు మోదమంది చ
క్కనిపని చేసినాడని కి కిగిటు జేర్చునెడ నిలొంత మం
తనతడను సంగమంబునకు శ్రీ గాఢున నీతి చే గగువాత్త నం
దిన తరువాత యుద్ధమున శ్రీ గురుబాబుగ నొగిదా రుచున్

134

చ. పవిత్రులవాఁడైతరుని శ్రీ రామగారి మోక్ష సాధననిది గు
డ్డెనిని బం నొ మలత నిహుమంబుని బంబ కొన్న గం
నచిత్రవాక్కులం బలవంతమనుచుండ్రునితో గంగిండ్రి డి
ట్లునలెచే వాఁడుత్తుడు గగన బలశాసనంబు వత్త గాఢునన్

135

చ. తెలుపగలంబు శంభువాఁడు శ్రీ దేవసూరిగ రాగలంబు దో
ర్బలమున మార్గొనంగె డిశబౌటొకయింతయులేక గెల్చిరా
గలడని నొక్కచెప్పె దిగుణగా యిటునేలు గ నంచు సంగదం
బిలిని వనిండుగా గగినశ్రీత్తము దెల్పి బహుశాకించుచున్

136

చ. త్వరపడి పల్కకుండ సవతం గనిపల్క గ మందలించి పం
ప పహితసాధ్యుండయి ప్రభంజనసూనుని మించు వేగముకొ
గురుబలముకొ సహాయములగుం గద నా కిటు సంచునెంచుచుం
బగుగిడె సంగదండు రఘునాథునిమాటలఁ గెల్పువ్రానికన్.

137

చ. అరిగి మహేంద్ర పౌత్రుడు మహాదనుజుల్ కొలువంగ వాసరి
త్కరమును గెల్పుపద్ధతులు శ్రీ గాఢుషం గొని యూహచేయు నా
శరపతిగాంచి రామచంద్రుని త్తము పల్కులఁ దెల్పి యింకనుకొ
దంమగునే జయంప బరత త్త్వము రాముని నీగు రావణా!

138

తే. అన్యరమణీహరణదోష శ్రీ మద్దియొకడె, చాలు నిన్ను వధింప నింకేలయాశ
లీమముం గెల్వదరమగునెట్లు వ్రాస,దానవా! యంచు నీతులెన్నేని తెలిపి.

ఉ. వారలవాశనంబు రఘునాథునిరా క్రమమెల్లఁ జక్కఁగా
సారవచస్తతిం దెలిపి శ్రీ చయ్యనఁ దన్నును బట్టఁబూన దు
ర్వారజంబునం ద్రిదశశరల్లభుపౌత్రుడు వారిదాటి వే
సారక కొల్వకూటమును శ్రీ సత్త్వమునం బడదన్ని యంతటన్.

140

ఉ. పట్టుడు కట్టుడంచు దనుఁబల్కుచు రాక్షసులెల్లఁ బూన్కిమై
నిట్టటు సంచరింప భయమేది జనంబున మింటికిగి యా
కట్టడిరక్కసుల్ కనగగగాలియవోలె సురలోసుతింప నా
దిట్టడు రాఘవాదులు సుతంపగ వ్రాలి వచించె సంతయున్.

141

ఉ. అంతట రామచంద్రుడు లయాంతకునాకృతిఁదాల్చి లక్ష్మణుం
డెంత వసించుసూర్యసుతు శ్రీ సేనల లగ్గులుపట్ట సంపు

చింతలుమాని యంగు జయసిద్ధిని దెల్పుముహూర్తమంచు మీ
రింతకు యుద్ధరంగమున శ కేగింగ లెండని యాజ్ఞ చేసినన్ 142

—అతి యుద్ధ రంగము. —

ఉ భానుకులై కభూషణుఁడు శ పంతమునం బలుకంగ నిట్లు లా
భానుసుతుండు సై న్యపతిపంక్తిని భీరి మహీశునాజ్ఞ చే
వానరసేన లింక గరుశంబునఁ దేలునిశాటపత్తనం
బూనినవేడ్కఁ బట్టఁదగు శ నొక్కక్షణంబున నంచుఁ దెల్పినన్ 143

క. ఆయోధనచిహ్నంబుల, నాయానతిఁ దేలుప బలములన్నియుఁ దమిమై
నాయసురవర్షస్ఫురముం, బాయనిసూన్నిం గలంపఁ బరుగిడె నంతన్ 144

సీ ద్వారముల్ భేదింప శ వీరులవధియింపఁ, బరుగై త్తివచ్చి వానరులవీఁక
మార్కొని దానవుల్ శ మార్దణంబులఁ బ్రాస, కుంతతో మరములఁ గోతులగుమిఁ
జంపఁగా వృక్ష పాశాణశైలంబుల, దనుజుల వధియించి శ దర్పమెల్లఁ
గనఁబడఁగాఁ జేయ శ దనుజవీరులు మాన, కతిపౌరుషంబునఁ బితృతశస్త్ర

తే శక్తి కనఁబడ వానరసమితిఁ జంపి, రిట్లు సురలకుఁ గూడ రోమాంచ మొదవఁ
జేయుద్వంద్వాహవముకొంతఁ చెల్లెనమసి, రిరు దెగలవీరులొకకొందఁ జేపుదలుగ.

క అని కొంతసేపు సాగఁగ, దనుజులు చని రాహవమున శ దర్పము లుడుగన్
దినమది గడువఁగ రాతిరి, చను దెంచెన్ భీమకార్యశసంతతి జరపన్. 146

—రాత్రి యుద్ధము. —

క ఆరేయి సంగరమున, శూరతఁ గనఁబటువఁ దగినవొప్పు మనములం
దారసి రావణుసేనల, వీరాగ్రణు లొక్కకొంత శ వేడుకఁజూపన్ 147

ఉ. వానరవీరులందఱును శ వజ్రసమాయతముష్టిఘాతసం
తానములన్ శిలాతరువిఁ తానములన్ మఱికొండలన్ మహా
దానవవీరులం గదిసి శ దర్పముచూపి వధించుకొర్కులం
బూని చరించి రెప్పు డగుఁ శ బోరని యెంచుచు రాముఁ గొంచుచున్ 148

ఉ రాతిరియందు రాక్షసు లశరాశివధంబున దోర్బలంబు హె
చ్చె తగ విక్రమింతురనునాఖ్య ప్రసిద్ధమై కాన నిశ్చల
ప్రీతి భుజాబలంబు కడుఁ బెంపువహింపఁగఁ బోరఁబూని రా
నీతలంపు వెట్టులను శ జేయగ రోషము వృద్ధి నొందఁగన్. 149

ఆ అంధకార మంత శ నావరింపఁగ మాన, కరులఁ జంపునూహలతిశయింపఁ
బోరి రాకరినొకరు శ పూని వధించుచు, సురలకే భయంబుసొరిది గలుగ. 150

క దితిజులు కొందఱు మడిసిరి, క్షీతిఁ బాసిరి కొందఱు అనిని శ గీశవరులు నం
జాతమహాగ్రహమున నా, దైతేయాధీశు లంతఁ దలపడి రాకటన్. 151

క. ఆశపవీరలు చూర్మిన్, గిశిగదుల్ నారి నెల్లయగిడ్పటచెడు నా
యాశలఁ గాల్చిని రంతట, వాశఁ ధులు గుచ్చచాఁగిధులై పూన్కిన్ 152

—శ్రీ భక్తివల్లభ రఘుపాదైకాంశులఁ గాఁగి యాశలఁ బ్రేలుట. —

ఉ. అంగదఁ డి యాహూర్మినియె న్ నయ్యుమిం దిశనూరి త నణిన్
యగరకౌతుండు ముగియఁగిలుచుండఁగఁ గర్మహీను లా
యంగదారీణ శత్రువుల న్ నట్టులెఱుఁగొని పోయిచ్చి య
త్సంగమునందె యావిజయగఁడ యెన్నులుటయల్ లెలంచుగన్. 153

చ. దిశజగత్తజుండు నాశత్రువుల పుత్రులసూజపుత్రులు
ద్వతుడని యెంచి న్నాతపగ న్ నెఱుఁగియొప్పుగ న్ నయిరించి తీ
స్యత్రువుల న్ నొందఁ గినుకం గని యొక్కటనాఁచి సాధిన్
వితతజనంబుల బొగలునీతిచయంబు పథంబు ప్రసరిన్ 154

మ. విరఘంజై యుగాల దండధులఁ ధీరీగంఁగుగాఁ బుట్టి సం
గరముగ జేసెను పంచు జూఁబులు తత్కాలంబునందెన్నఁగాఁ
గర ముప్పొంగు కుభా రథాఁకముఁ ప్రయగంజేసె వీడంచు యు
ద్ధరతిన్ మాయను న్నెఱొనందగును మ్రందంజేయఁగా నీరిపున్ 155

చ. అని తలపోసిమాయ గొనిర యంబరమందు వసించె నింద్రపౌ
త్రునికగు విక్రమక్రమము న్ నోషముగల్గఁగఁ జేయనోర! యి
ట్లొనరున నేర్చె నీతడని న్ నొక్క మొగిం గొనియాడి రంత నా
జనకసుతాభ్రండు సురసత్తముపౌత్రుని శక్తి మెచ్చెదాన్ 156

మ. అవమానంబు భరింపరామి ద్విదశేంద్రారాతిపుత్రుండు మం
త్రవిభుత్వంబుఁ గనంగజేసి రిపుదోర్ధ్వరంబు మాయుంతు నం
చనథానంబు నహించి యెవ్వరి కదృశ్యంబైన యాపంబుతో
వివిధాస్త్రంబుల వైవఁబూనె నవియున్ న వేధించె గామాదులన్ 157

చ. అరి యెటనుండు సంచెఱుగ న్ నత్తటి శక్యముగామి రాఘవుల్
శరవరపం క్తవై చుటకు న్ నశక్యముగామి దదీయమార్గతో
త్కర మెటనుండిఁచ్చునో నీకామగుణధ్వని యెందుఁగల్గునో
యరదముపోవు చప్పుడది న్ నయంబరమం దెట నుప్పతిల్లునో. 158

చ. తెలియఁగఁ జాలకుండి రొకతీరున నంతట రానణాత్మజం
డలుకనహించి మంత్రయుతి న్ నంబకముల్ పరఁగించి వానరా
వళులను రామలక్ష్మణుల న్ న్రాలఁగఁజేసెను భూమిపైన థా
రలుగ నన్మక్కణంబులు పరంపరగాఁ బ్రవహించె నత్తటిన్. 159

క. కూలఁబడి చెల్లవానరు, లోలిం బీనుఁగులపిండు న్ నుర్విబడఁగ నా
భర్త .50

- భీలంబై కనబడున, ట్లాలము గన్పడియె నిట్టు శలనరానిగతిన్ 160
- చ. తనువులనుండి రక్తమొగిరథారలుగాఁ బ్రసహింప రాముఁడా
తనియనుజుండు భూమిఁబడి శతద్దయుఁ గుండుచునుండ నాగపా
శనికరయుక్తిచేఁ గడలఁజాలనియ ట్లొనరించె నింద్రజి
త్తునిఖలవానరేశ్వరులఁ శదోడనె చేసెఁ దదస్త్రబద్ధులన్ 161
- ఆ కడలమెడలలేక శకపులార్తి నొండఁగఁ, రామలక్ష్మణులు నరరాతిపాశ
బద్ధులై పడంగ శబర మయ్యుది సుగ్రతానకర మనంగఁ శదగియె యుండె 162
- సీ. నాగపాశము లిలానాథునిఁ దమ్ముని, గట్టిగా బంధించె శగాధశరము
లందర నొప్పించె శనట్టిటుకదలఁ, పడియున్న యుత్తమాశపతులఁగాంచి
సుగ్రీవముఖులెల్ల శశోకించి రావిభీషణుఁడు తద్దశకు విస్తయమునొంది
మాయాబలంబున శనీయెడ నింద్రుని, యురీతి బంధించె శవీరి ననుచు
- తే. మాయ నెఱుఁగుటనంబరమధ్యమమున, దసుజవర్షులుగొల్వంగఁ శదనరువాని
నింద్రజిత్తును గనుఁగొని శయినతనూజుఁ, జేరఁగాఁ బిల్చి యిట్లు వశించెనపుడు.
- క. వగవకు మోకపిరాజా!, తగునిది మాయాబలంబు శదారుణరూపం
బగు నాగపాశబంధన,ముగఁ దోచెడుఁ బ్రాణహానిఁ శబొందదు దీనన్. 164
- ఉ. వీరలపాటు గాంచి కపివీరులు పాఱఁదలంచుచున్న వా
రోరిమిమిఱ వారిఁ గడుశనూఱడిలంగ నొనర్పుమిపు గం
భీరత నుండఁగాఁదగినవీరుడవయ్యును భీతినొందనొ
నే రయమార నల్లడలఁకేగి బలంబులఁ బ్రోత్సహింపుమా 165
- ఉ. నేనును గొండఱ్ఱ బిలిచి శనిగిని జూపెడుశక్తి మాయదే
యకానని హెచ్చరించి భయశమంతయుఁ బాయఁగఁజేయువాఁడ నో
వానరనాథ! సీవిపుడు శవందురఁగా ఫలమేమి ధైర్యముం
బూనుము కార్యనిర్వహణముం బొనరింపుము లెమ్ము నాపుడున్ 166
- చ. హరిపతి యావిభీషణ మశహామతిఁ గాంచి భవస్తుభోక్తి ని
బ్బరమును గాంచినాఁడ గురుశబాహుబలుల్ ధర్మనై బడంగ సం
గరమిది ధర్మపక్షమును శగాల్పఁగఁబూనె నటంచు నెంచితిన్
బరుగిడువాఁడ నింక భయశవాణకార్యము నిర్వహింపఁగన్ 167
- క. ఆనిపలికి తానునై న్యంబునుగాంచి భయంబుపాయుశపోలికఁ బల్కం
గనుబూనె విభీషణుఁడును, చని మాయ యిదంచుఁ జంపఁజాల దటంచున్. 168
- క. పలుకుచు వారలభయముం, దొలఁగించుచు రణముచేయు శదోర్బలమెల్లం
గలిగించుచుండె నంతట, విలసిల్లెడు తార్క్ష్యమూర్తి శవేగమ వచ్చెన్. 169

—పాదములు—

- సీ పతులచాలనసభ ॥ వానినొకటి, గూర్చి, వానినొకటి భూరిశక్తి
వై నీతేముడిమి మునుపే గానగిచ్చె, వానినొకటి శ్రీనివాసాన్ని
సంతోషముచే పోషించును నుగ్గిగా, లగునదెంచిరి రామునందరికీముని
కొలుపుచును ॥ శ్రీనివాసానిని, నాగపాశములు విర్రవీరులమూని
తే సమితి పడిబాటే లేని, వానినొకటి, నానినొకటి వై నీతేముడిమి
మునిముల ముగ్ధములగునది వై నీతేముడి, నానినొకటి రంత భగవాదానిని.
- క పరికించి రామునందరినీ, బామునందరినీ! నీయే పాశులమైయి
క్కిరియి బ్రహ్మమునా, నీయేమునిగిచ్చె, నీయేముని పొగడ' 171
- క కలిగెను నీవినిములు నీయేముని, నీయేముని నీయేముని
కలిగెను బామునందరినీ, నీయేముని, నీయేముని, నీయేముని
కలిగెను బామునందరినీ, నీయేముని, నీయేముని, నీయేముని 172
- చ అనుటయు వై నీతేముడి మునిములమున నీయేముని
చ అనుటయు వై నీతేముడి మునిములమున నీయేముని
చ అనుటయు వై నీతేముడి మునిములమున నీయేముని
చ అనుటయు వై నీతేముడి మునిములమున నీయేముని 173
- చ దితిజవరత్తసంభవించునది దృష్టాదు మాయను బన్ని మిమ్ము నొం
చ దితిజవరత్తసంభవించునది దృష్టాదు మాయను బన్ని మిమ్ము నొం
చ దితిజవరత్తసంభవించునది దృష్టాదు మాయను బన్ని మిమ్ము నొం
చ దితిజవరత్తసంభవించునది దృష్టాదు మాయను బన్ని మిమ్ము నొం 174
- చ మరల మిమ్ము గలంప నలుగనూత్తము చాలవలెంచు నమ్ము మో
చ మరల మిమ్ము గలంప నలుగనూత్తము చాలవలెంచు నమ్ము మో
చ మరల మిమ్ము గలంప నలుగనూత్తము చాలవలెంచు నమ్ము మో
చ మరల మిమ్ము గలంప నలుగనూత్తము చాలవలెంచు నమ్ము మో 175
- చ. చనియెద నంచు మొక్కుచు విశాలలనచ్చదహతు యుగ్మ మొ
చ. చనియెద నంచు మొక్కుచు విశాలలనచ్చదహతు యుగ్మ మొ
చ. చనియెద నంచు మొక్కుచు విశాలలనచ్చదహతు యుగ్మ మొ
చ. చనియెద నంచు మొక్కుచు విశాలలనచ్చదహతు యుగ్మ మొ 176
- ఉ. వ్యాళమయోరుపాశతీత పద్మలువాటిగ రామలక్ష్మణుల్
ఉ. వ్యాళమయోరుపాశతీత పద్మలువాటిగ రామలక్ష్మణుల్
ఉ. వ్యాళమయోరుపాశతీత పద్మలువాటిగ రామలక్ష్మణుల్
ఉ. వ్యాళమయోరుపాశతీత పద్మలువాటిగ రామలక్ష్మణుల్ 177
- ఉ. కీశవరేణ్యు లస్త్రగణకీలితగాత్రము లపు సూర్యసం
ఉ. కీశవరేణ్యు లస్త్రగణకీలితగాత్రము లపు సూర్యసం
ఉ. కీశవరేణ్యు లస్త్రగణకీలితగాత్రము లపు సూర్యసం
ఉ. కీశవరేణ్యు లస్త్రగణకీలితగాత్రము లపు సూర్యసం

యాశరులార! రంఘ సమరరాంగణ మందొక యాటయాడ మా
యాశయమల చెలంగు మరీయాడయె మీరటు లూంకుండంగన్. 178

చ అని పెలుచా విరోధులగునాశరవీరులఁ బిల్చుచు మాహా
ధ్వనులను నిగ్వినిక్కుల సభంబును బ్రద్దలుగాఁగఁ జేంపచుకొ
దనుజుల సంగరంబునను శ దార్కొన రిప్పుని హెచ్చరించుచుకొ
మనుజుపతి ప్రియాత్మజుల శ మాటికిమాటికి గాంచి మ్రొక్కుచున్ 179
తే. యుద్ధమున కాయితంబుగ శ నుండి రంత, నావిధంబును శుక సారణాదిగూఢ
చారు లొగిఁ దెల్పిని మదిసాధ్వసంబు, గాంచె రావణిరిపుశ శ్తనెంచియపుడు

— నాగపాపప్రయోగవిధి —

సీ మంత్రగణంబున శ మహితశ క్తిం గ్రాలు, ప్రారమంత్రములు దూర్వారములుగ
సమరియుండును; వాని శ కార్తిగూర్చెనున త్త్వ, మొక్క టియేగాని శ తక్కినట్టి
శక్తు లేవ్వియులేవు శ సాధకుం డవ్వని, యంతిష్ఠమైన దేవయ్యయొ డాని
జపియించి తగ నభిచార హోమము శ్రద్ధ, నొనరించి స్థియై శయ్యె ననుచు
తే ననుదినము దానిఁగొల్పుచున స్త్రయాశ, ముగనుబూజించుచు దానిఁదగినసమయ
మందునమ్మాడ్కి హోమంబు శ నాచరించి, యస్త్రయాశంబునం బొల్పునట్టిదాని.

క. అరిభాధార్థముఁ బంపం, దరుణంబిది నాదుకోర్కి శ తగఫలియింపకొ
బరమాదృతి నొందును యని, శరమును బ్రార్థించి మంత్రశక్తి కలుగఁగన్.

క. ఒనరించి ప్రయోగింపం, జను నయ్యది స్వీయరూపశాలియగుచు వై
రిని శక్తికొలది బాధించు నశక్తుండైన వైరిఁ జూర్ణముచేయున్ 183

క. అసురతనూజుండు ఫణిమను, విసరంబున నొక్కదాని శ వితతజపమునకొ
స్వసమీపమున నుండఁగ, స్వసదృశఫలమీయఁ గొల్పి శ వరముంబడసెన్ 184

క. వానిఁ బ్రయోగించి మహీ, జానికుమారులను గూల్చుసమకట్టెను; న
జ్ఞానకివల్లభుఁ డాత్మను, ధ్యానించెకొ గారుడము నితాంతసమాధిన్. 185

గాధినందనుండు శ కాలత్రయజ్ఞుడై, పాలుచుచుంట మంత్రపూగ మెల్ల
రామునకును దెల్పె శ రాముండు సోదరు, నకును దెల్పె దార్శ్వీనామకంబు
వ్యాళమంత్రంబులకు నల్లవైరి గాన, నింద్రజిత్ప్రహితాహిపాశేషుచయము
గరుడసన్నిధి నించుకొగాని ఫలము, గలుగఁ జేయంగఁజాలకవిలయ మొందె.

అస్త్రంబులెల్ల నీయనువునఁ బ్రత్యస్త్రములచేత విలయంబుగలుగఁజేడును
గావున నాగపాశావళి గరుడసం, దర్శనంబున శక్తితలుగ విడిచె
నిదె విధానమృత్ర శ మెదియైన మరలిపోఁ, జేయఁగా నని చిత్తసీమనిల్ప
వలయు నింకొకరీతి శ గలదు మంత్రంబెడి, యిరువురచేత నభీష్టసిద్ధిఁ
తే బడయుకోరిక జపియింపఁబడున యేని, హార లిర్దురు వైరులై బవరమందు
దానినే వైక నదియేరి శ నేనిబాధ, చేయకయె శాంతి నొందును శ సిద్ధమిద్ది 188

చ ఇరువురు భక్తులౌట నది శయ్యనినైనను బాధ చేయకే
మరలును చానివైచుగిది శమానక రెండ శవాదుల రెండు శం
బరమునఁ దాకి శౌంతపడెఁ శ బతియుగంబును చానినొక్కడృ
ష్టిరమణఁ గాంచుఁ గాన సమసేద్యనిగల్గ నొనర్చువారిన్ 189

వ అందుఁగొన్నింపస్త్రంబులు పు క్తిప్రయోగంబున కర్పంబులఁగొనియుండు అట్ల
గుటకుం గాఢంబు గురువార్యంబ అస్త్రపిద్యోపదేశ కాలంబున నిది ప్రాణ
విపత్తు పొసఁగినతఱి బ్రయోగింపఁగలననిఁ నట్లుగావునఁ బునఃప్రయోగ
యోగ్యంబుగఁదనియు నాదేశించు అంపస్త్రంబులు లోకావళి నగ్ధంబుచేయఁ
జాలియుండు నానిం గొనసమర్థుండనితోచిన నీనియమంబొనర్చి గురు పుష్య
శించు గుర్వాణ్ణాతిక్రమణంబు మంత్రంబుఫలింపఁదనియెఱుంగవలయు 190

క గురుభక్తిలేని వారల, కుంతలమంత్రంబులైన శ నొక్కఫలం నె
న్వరునక లభింప జేయఁ, కర మశుభఫలంబు గూర్పఁగడఁగునుగాదే 191

క కనుకన్ సద్గురుభక్తిన్, గని దానిన్ ఎదల కెల్లఁకాలము మంత్రం
బును జపియింపఁగ సిద్ధిం, గను సాధకుఁ డొందురతి శ కల్పపుఫలముల్ 192

ఉ. ఈసరణిన్ బృథాకుమను శ పొంతయుఁ దోడ్పడునంచు నెంచియే
వాసపునిన్ జయించి పటపాహుబలంబున పట్టవీధి మా
యాసమశక్తి నొప్పుదనుఁజాధిపపుత్తుఁడు నాగపాశముల్
గాసిలఁజేసి చంపు రఘుకాంతుని నం చెద నమ్మి వైచెఁగా 193

ఉ గారుడమంత్ర మాత్ర రఘుకాంతుఁడు సంస్కరియింపఁ బూర్వమే
కోరినయట్లు ఎత్తుననికోరిక దీర్ప చరంబులిచ్చి యా
శ్రీరఘురాము నాజ్ఞఁగొని శ చేరెను స్వస్థల మట్టులౌట నా
గారి రఘూత్తముం గనఁగనప్పడె వచ్చెను విచ్చె బంధముల్. 194

మ పరమేశుండయియున్ మఱొక్కరిని సంప్రార్థింప నేలా యటం
చుదుసందేహము నొందరాదు; జను లాత్మోద్యోగముం గాంచి య
క్కణిణ్ నర్తిల నొనటంచుఁ దెలుపంగఁ గోరియే రాముఁ డె
న్వరిఁ గొల్వంగ బహుకరింప మదిలో శ వాంఛించె నం చెన్ననో. 195

చ జనకకుమారియున్ సృష్టిసత్తము లిర్వురు నాగపాశబం
ధనమునఁ జిక్కి రంపు విని శ దానవకాంతలు తోడుకొంచుఁ బో
వను వగఁగుండె సర్వమును శ భావనచేసెడునాదిశక్తియై
తనరియు మానవాకృతినిదాల్చుట శీలముఁ దెల్పఁబూనుటన్. 196

ఉ వారలచిత్తవృత్తు లిటువంటివిగా వగునం చెఱుంగ నె
వ్వారికి శక్యమా హరియుఁ శ బంకజసూతియు శంకరుండు వృ

శ్రాంతియు లోనుగాగల మహాత్ములె ప్రియేడు లింగునాగ ని
కేను సమ్మిలెను రిదె యెన్నిగ నొవిషయం బదె వ్విడున్ 197

ఉ రుణి నాగపానికరంబు ఫలంబిడజాల కెట్టులో
పోనగల గుండు, చుంచె, సీతెబి విధియే బలవంత మంటకున్
దాంబమైన గొక్కినియూ దాహాణంబగు జొరుపంబునా
దైన మె మించు దానింగుల ట్టులు గన్నడ దేరికేనిమున్ 198

శ్రీధర్మ సారము మృతినొందుట

సీ అంత నారావణుల డాగ్రహంబునబంప, ధూమ్రాక్షుడనిసేయడోపహానుమ
యాతని బలయిం చె నట్టులే నజ్రదం, ప్పుని నంగదొండు నరహంపు జేసెమున
వాసుమంతుతోడ నాహంబము చేయు నంప, నుడు సుయమని జేరెగడుముడ
నాతని వెన్నె బ్రహ్మస్తుండు నీలుతో, బోరాడి వింటికిరబోయె వేడ్క

ఆ వారిపోకి గాంచి నారావణుడు తానె, యరుగు దెంచె బోయనాశ యమున
నతని వెంట వచ్చిరనిమంచి రెంతతో, భటులు పూర్వకర్త ఫలముల గన 199

చ వనచర సేనగుల్పుచు నరవార్యభుజాబల మొప్పుచుండ నా
దనుజవిభుండు తీవ్రరణభా త్రిపయిన్ విహరింప నింద్రపు
త్రుని యనుజుండు ఆ కి తనదోర్వభవంబునుజూపె నాతడ
తనిపయిగల్గు కోపమున న దారుణబాణము లేసె నేర్పునన్ 200

ఉ మిత్రి సుతుండు యుద్ధమున నమిం చెను రావణునంచు జెప్పగా
బాత్తుడుగా జెలంగె నదివైరికి మిక్కిలి దుస్సహంబుగా
నై త్రిపగల్గ జేసె నమరారివిభుండును దోర్బలంబునన్
స్త్రాతము గన్న వాడగుటచో దోరపుశక్తి గనంగ జేయుచున్. 201

చ తసువిదియన్న సంస్కృతిని న దాగనకుండ నొసర్చె దక్కున
వ్వనచరపీరు లాతని నరవార్యపరాక్రము దాకి నిల్వకే
చని రఘునాథుపార్శ్వమున నాధ్వసముం దొలగించి కావుమా
యని శరణంబు వేడి రటనాతనితమ్ముడు లక్ష్మణుం డెదన్. 202

క. అనిసేయునుత్సవము పొంగ నరేంద్రుంగాంచి మ్రొక్కి క్రవ్యాదేంద్రున్
గనదురుబాణంబున నే, నని జంపెద నీయకొనుమర యనిపెడంగన్. 203

క నెమ్మది దలంచి రాముం, డమ్మాడ్కింబోవ నొప్పియతనికి రణధ
ర్మములు తెల్పుచు దద్బల, మిమ్ముల గనిపెట్టి పోరుతే తగ వనుచున్. 204

ఆ నచ్చజెప్పింపె నుచ్చకోడండము, దాల్చి పోరబోవుతటి సమీర
తనయు డడ్డఁడుచు నదను జేంద్రమూర్కొని, నేనె పోరువాడ నీవువలదు.

- క అని వాని మూర్ఖునింగా, సునిశితబాణాళి నొంచె సురవైరియు నా
తని నొంచె హనుమదున్ ముష్టిని శైలమహాసహములన్ శేడ్వడ జేసెన్.
- సీ మఱియు నీర్వంబుననుటల రావణు, విడికటిపాటున భీమనినద
మొప్పు నొప్పింపంగ సురుతామున సంచలించె దానిని విచారించి రెల్ల
వానదల్; రావణున్ దానినదింబున, గుటికి యోవాసుమంత! సగురుబలడవె
యని మెచ్చుకొంటా దానంగ సుండియాన్ నేని, నన ముదాత్త బండకిట! దాని
ఆ వినుతీచేయ నేల విగతజీవుండవు, గాఢ బ్రతికెనున్న శౌణమున
నద్ది యడగంగొక సయని మఱియను బక్కె, నిన్నుముష్టిబాడి ప్రవచ్చు నీవు.
క ములంబొడిచేని నిన్నున్, బరుషబగుముష్టి దానంబువుగు నిను ని
త్తరుణమున నె యము డుం గెడు, పుంమునన రావణుండునబొం గెడున్మద్రు చేన్
- చ తనకుడిచేతిముష్టిని నిలొంటము పాననిల్పొన్ను నొంకగా
ననిలుసుతుండు మూర్ఖుగ నె సంతట నీలుండు తాడ రావణున్
ఘన శిలలన్ మహిజముల సత్తాధరశృంగములం గలంచి త
త్సునిశితబాణబాలముల సేలె ధుంబుడె; నంత దుర్మగున్ 209
- క. సౌమిత్రి మూర్ఖునెకాని, గ్రామంబది యద్భుతముగన్ గ్రాలెకా ద్రిదశ
గ్రామణులు మెచ్చుచుండిరి, భీమాంబకములను వై వివీర్యముపొంగన్. 210
- క. రావణు వెఱగొండంగా, భూవిభుననుజుండు చేసి స భూతభయంబే
యావహిలంగా జేసెడు, రావణుశక్తిం బడెకా ధరకా మూర్ఖుతుండై 211
- క. భీతిల్లిదాన గీశ, వ్రాతంబులు రాము కడకున్ స బరుగిడి తెలుపం
జేతమునన్ గ్రోధ మత్తటి, నాతతముగన్ బ్రజ్వలల్ల స ని మూర్ఖునంగన్
- చ. సుగునలేచి చావమును స సజ్యముగా నొనరించి ప్రజ్వల
చ్చరమునుగూర్చి మారుతియె స స్పందనమై తగ నెక్కిపోయి యా
శరవదుమూర్ఖునెకా దనుజశక్రవిభుడుచు సాయకాళి నం
బుమును గప్పుచున్ రణము స పౌరుష మొప్పుగన్ జేసె నత్తటిన్. 213
- చ ఊతిపకుమారుడంత సతిశీఘ్రముగా బరువెత్తు నంబక
ప్రతనివైచి రథ్యరథశపాలకులం బడలంగజేసి య
ప్రతిహతబాణపంక్తి మఱిభాసురదివ్యకిరీట రాజియుం
జ్యోతిగని భూమిపైబడంగ స నొక్కక్షణంబున జేయ నార్తుడై 214
- యాతు థానేశ్వగుండునాభీతుడగుచు, నూరకుండంగ రాము డొరొరినిన్ను
నలసినాడ వటంచు పడలినవాడ, నింటి కేగుము నావిని స యెద రఘుపతి
పలుమాటులు పొగడుచు ని, స్తులశక్తికి నబ్బురంబుతోపంగ జనియెన్
గలవిలపాటొందుచు ధన, విలయము దృఢపఱచుకొనుచు స వెస లంకంగనన్,

అ అరిగి కుంభకర్ణు శ నాత్మఁ దలంచుచు, మేలుకొలుపఁ బనిపె శ మించుభీతి
నసమయమున లేపుటతనికిఁ బ్రళయమే, యనుచు నెఱిగియును మరహాసురుండు

—॥ కుంభకర్ణుని మేలుకొలుపుట. ॥—

క నెలలాటు నిద్రయతనికిఁ, గలుగక వరమిచ్చె బ్రహ్మశక్త్యానుగతిక
బలచంతము దైవమ్మును, పలుకు యథాగ్రంబు సేయ శ భావించినటుల్ 218

చ తపమొనరించు కాలమున శ ధాత వరంబొసంగంగ రాగ దే
వకుటలి బ్రహ్మవెన్నఁ జనె శ వారలె తక బురికొల్పుట విరి
చి పుమమోదమంది వడియజేరి దశాననుకోర్కి దీర్చి య
శ్చ పరమభక్తిఁ దన్ను హృదయేష్టదుగాఁ దలపోయు నాశరున్. 219

సీ కుంభకర్ణుని గనఁబోవునప్పుడు మహేం, ద్రాదులిట్లని కోరి శ రావిరించి
నీతఁడు బలనంతయడెల్లర నొకసారి, మ్రొంగఁ జాలినయట్టి శ మేటివక్త్ర
బిలము గలట్టివాడలఘువరాక్రముఁ, డెల్లలోకంబుల శ నేఁచఁజాలు
మూర్ఖుఁడు కావున శ భూతాశీకుశలంబుఁ, గోరెడునూ రిట్లుకోరిన వర
తే. ములనొసంగిన మమ్మెల్ల శ విలయమందఁ, జేసినట్లగు యోజింపు శ చిత్తమందు
ననుచుఁ బ్రార్థింప బ్రహ్మయూమనమునందు, నతనికర్త ముగతి నెంచియమగులఁగని

చ వినుఁడు సుపర్వలార! బలువేడుకఁ గన్నడుఁ జూచుచుండుఁ డా
దనుజుఁడు కోరినట్టిచరదానముచేయక తప్ప డెట్టులె
నరు మటుమాటలాడక మనంబుల దిట్టతనంబుఁబూని నా
వెనుక నె రండు వానిదగువృత్త మడెట్టిదో యుచునెంచుచున్. 221

చ అలరఁగఁజేసి బ్రహ్మవిబుధావళి నాత్మసతీమణిక గరం
బుల నభయాంకము ద్రయును శ బుస్తకముక గనుపట్టుచుండ వా
క్కులఁగలిగించు దేవి యనఁ శ గోరినకోర్కులదీర్చుతల్లి నా
లలితయశంబు గాంచిన విలాసవతిక బరదేవి భారతిన్. 222

చ. తలఁచె మనంబునక సుగుణదామవిభూషితయైనవాణి యా
జలరుహసూతిముందు సురజాలముచూడఁగఁ దోచె బ్రహ్మయుక
బలికెచు దేవి! యీఖలునివాక్కుల నిల్చి తదీయకర్త మే
ఫలముల నీయఁగోరునొ నెఱపం బదిగా ననుఁ గోరఁ జేయుమా. 223

చ సరసిజసూతి యిట్లుసురసన్నిధిఁ బల్కిననాలకించి వా
క్తరుణియు నట్లకాక యని శ తద్వదనంబున నిల్చి కర్త మే
వరుసఫలంబు లీయఁదగుభంగిఁ దలంచునొయల్లె ధాతనుక
వరములవేడఁ జేయ మదివహంఛఁ గొనెక బరమేష్ఠియం జనెన్ 224

చ చని యల దైత్యనాయకునిసన్నిధి నిల్చి భవత్తపంబు నా
మనమును సంతసంబుగనుమాడ్కి నొనర్చె పరంబు గోరుమా

- యనుటయు లేచి నిర్భయతనహస్తములఁ మునులించి దేవ! నీ
పనుపునఁ గోలుపాడ ననుభవించునిగాఁ గొని దాని నీయవే 225
- చ జననము గాంచినగులకు శక్తియు గాంచుటయే ఫలంబు కా
వున సుఖనిద్రనిష్ఠు, అనుభూత బలముల గలగుట్టదానిగా
నొనరువు; దుద్బయే ముఖ నొప్పించుట్ట పంపు నాఁగ నా
చనఁపహసూతి యల్లెయగు శభద్రము లంహము వాస నర్చకా! 226
- నీ ఒకమాట విని య్యోగ యోగుంభవర్ణ! నీ, వాఱుమాసములు సుఖభాగ్ని ముస్తా
జేయు నిద్రంగాంచి యాయాసమేలేక, మేల్కొంచి గూఱుక శమోలి నాఱు
మాసంబులకు దగుమాత్ర భుజించి నా, దుష్పరకూలం బంగి శయనరిపైకి
ననిచేయఁ బోదునో శయాహారం బయ్యది, విజయంబొసంగు నేరీగుండైన 227
- ఆ నిన్ను నొంపజాలదడచ్చి యీనమును, గోలకున్న నీయఁ శూర్చిగంటి
గొఱుననిద్ర మేలుకొలుపంగఁ బడుదేని, యంత మపుడె కలుగునంచుఁజనియె 228
- క తనుదాటి బ్రహ్మ యువ్వలఁ జనఁగా వాద్యేనతయునునన్నిధి బాయం
దనయవివేకపు వాంఛను, మనమునఁ దలపోసి దుఃఖమగ్నం డయ్యెన్ 229
- నీ బంధుప్రలంబుల బ్రహ్మయిచ్చినచర, మదియచాలును గృహ శక్తియెసాక్షి
యని యూటడింది రోదనుజవరేణ్యుండు, సమరంబునకు ముందెశర్త థామ
మనఁబడు నిద్రాగృహంబున శయనించె, నాఱుమాసములకు నవలిదినము
నందు మేల్కొలుపనొన ననునియమంబు నా, రావణుం డెఱుఁగు నిద్రకురవంత 230
- తే భంగమే కల్గఁ జచ్చునంచుం గనుంగొనంగలండుయ్యు దుష్కర్త సంగతి నది
మిడికిఁ దోచుమి నిద్ర లేపఁదగఁ బనిచె, నతనిమృత్యువు పురికొల్ప నరయ లేమి 231
- చ జనులకు వెన్న మృత్యువు పోసంగ వసించియె యుండు దానినిం
గనుఁగొనఁజాల రెవ్వ రదికాలమురాఁ దనమూర్తిజూప వ
చ్చును; ఊణమైన నిల్పఁదగుచొప్పును గాంచదా కర్త సంగతిం
గొనిచను వానికొ ఫలముఁగూర్చు స్వతంత్రతలేదు దానికన్ 232
- మ మృతికాలంబున నాపరాత్పరుని నెంతేభక్తి థ్యానింప దు
ష్కృతముల్ పాయుచు ముక్తియబ్బునని సంతోర్తింతు ధీరుల్; పురా
కృతకర్తంబది యట్టిబుద్ధి నిడిసం గీర్తించు లేదేని త
త్త్వతి యెట్లబ్బు స్వతంత్రతం దగినయ శ్చేదంచు నెన్నందగున్. 233
- ఉ అన్నియుఁ గర్తమూలములేయా; నదిగానిదిలేద దేదియున్
గొన్నిట నస్వతంత్రతయు శగొన్నిట నయ్యదికల్గియుంట యె
న్నెన్నివిధంబులం గనిన నెన్ని నన్యాయహితంబటంచుఁ దోఁ
చ న్నెఱి హేతువుండునొకొ ప్రాజ్ఞు మెత్తుకొకొ యదెప్పుడే. 234

- ఉ. ఒక్కొక్కవేళ మేలగు నదహాహకుఁ గిడుగఁదోచుచుండు వే
 తొక్కతటికొ మహర్షికిర సముత్తమలాభముగాఁగఁ దోచు నిం
 కొక్కపు డెన్ని యోగతుల ససూహలు వెల్వడుచుండు నక్కటా!
 యక్కటికిఁము కర్తమున సకాత్తను గల్గదయే నొకించుకేన్. 233
- క. వేదాంతవాక్యములచే, నేదియు లేదచుచుఁ జెప్పఁనెంచినఁ గర్తం
 జే దిక్కుదోచుకుండఁగఁ, బోదట్టుకొ గార్యరూపమున నవ్వారిన్. 234
- మ. స్మరియింపందగు నిద్దియిట్టితటికొ గర్తంబెమి చేయంగనొ
 బరతత్త్వంబుఁ దలంప నయ్యగియగుకొ సభస్థం బటంచుకొ వచిం
 తుగు; వేదాంతులమంచుఁ జెప్పకొనుధూర్బుల్ కొందఱాకర్తమా
 పరతత్త్వంబుఁ దలంప నిచ్చినఁగదా సవల్పట లేలా యింకన్ 235
- మ. కృతకర్తంబు శుభ ప్రదంబగునయే సీశుకొ స్మరింపంగ బు
 ద్ధితగుకొ లేనియెడం దదిచ్చయెటు వీరెంచుకొ మనోపీ నీ
 వితముకొ సుంత తలంపరాదె యొకచో సవేదాంతులెల్లం గృతా
 ర్థత యెద్దాననొ తోచుగా మదులఁ గర్తంబెట్లు దురభ్యయో 236
- సీ. కర్తముఁ దరియింపఁగాఁ దగుపద్ధతి, యెట్టిదెయుండు నంజెన్నఁ దగుచు
 సత్కర్తముల శాస్త్రసరిణిఁగఁ జేయుచు, దత్ఫలంబులఁ బరతత్త్వపాద
 పద్ధార్పణముచేసి స“పాపిమా”మ్మనుచు నే,కాంతలఁ జిత్తంబుఁగాసి నొంద
 కుండఁ జేయుచు నిట్టులందుఁగఁ దత్కర్త,ఫలములే జ్ఞానసంకలితుఁజేయు
- తే. నట్టివిజ్ఞానఫలముగ సమచుసాంద్ర,మైన వైరాగ్య మదియె యజ్ఞానలేశ
 విరహితంబుగ నొనరించీవిమలబుద్ధి, కలుగఁజేయును ముక్తిని సవెలయఁగూర్చు
- క. క్రమమగుమార్గం బిది య, క్రమమార్గము లెన్నొయున్న సకరణిగఁ దోచుకొ
 సమగతి నవికల్పింపవు, విమలజ్ఞానం బదెట్లు సవెలయం జేయున్. 238
- చ. తెలియఁగ నర్హ మివిధము సతేటపడుం జిరకాలచింత న
 వ్యలిదగు సాధుకూర్గ మెది సభద్రము దేనఁబొసంగు నంచు; ని
 మ్ములఁ దలపోయు తొక్కటియెఱమూలము దానికి దానిమాన నే
 ఫలములుగల్గకుండు నొకసభంగిగ భుక్తిలభించు మాటలన్ 239
- చ. స్మరణపథంబునకొ దనుజసత్తముతమ్మునిఁ గుంభకర్ణునికొ
 సరిగ నుదాహరింపఁ దగుసత్తప మెట్లొ యొనర్చి యెన్ని యో
 వరములఁ గోరఁగాఁదలఁచి సవారనినిద్రను గోరఁగాదె యె
 వ్వరికి స్వతంత్రతకొ దిరుగవచ్చునొ యియ్యదె తెల్పుఁ దేటఁగన్ 240
- చ. తపమది పాంశులకొ ఫలయుతంబులుగా నొనరింప కేరికే
 ని పనికిరానిమార్గమున సనిల్వఁగఁజేసెను గుంభకర్ణు నే

మిమలకుచున్న నింక గనుకను జూచిత గానరాగి మం
చివర మిదోను గుంపున పో! మన యొకడు నట్ల యేరివేసె 241

ఉ. కావున గుంపుకొన్నప్పుడు ముందు ప్రార్థనగా
నీవిధ మునవలెనని చర్య మొనరింప గొప్పజాలు నం
చావలచిల్లడెంట దనుకొనితే కెంతగజాలడయ్యె నా
రావణునాభ్యుదయమున గాత్రము లానె మేలునొల్పెనె 242

అది సుభక్తులకు రావణుని మోక్షమునకు

ఆ నిదుర పండిలేచి నీటిగి గాలుగి, నెలలు కలయిజూచి నీతిజనద్య
నేనకులనుగాంచి చెప్పితి బాంతున్న మన నీ యటన్న నీగొంకమాని
చ. తెలిపిరి వారలట్లులని నీ ధీమతే! ముఖమున బొగిం
గలుగగజేయు సంగమున కెట్లను గోతులమునకొడ దై
త్యులకు బ్రధానమై యీతముం గలదైత్యులయ్యె లెందఱో
కలనున జచ్చి రాక్షసులొక గాలము నేమనచ్చు నక్కటా! 244

సీ నాగపాశముల నింద్రజి రామలక్ష్మణులను జక్కిబంధించె నీ గనినకపులు
పరుగెత్తిరెల్ల నికృతలకులడగిరి, కాని వానికావారు నీ కాంచరైరి
మరణ మంతయ కాక నీ మ్రాన్పడరైరి సుమంతకాకాదులై నీ యార్భటింప
సాగిరి వానరసత్తముల చెలరేగి, బద్ధానికోర్వక నీ యగ్రజండు
ఆ సంగరమున కేగె నీ సమయంపవారల, నేమిచెప్ప నింక నీ నకులుండు
రావణునివధింప నీ రణమున కేలేంచి, విరథుడై నీ తటిమే నీ వేయునేల. 245

చ మనమును జిన్నపుగ్గుకొని నీ మువిభుడెల్లును జేరి నిన్ను దో
డ్కొనిచనుదేర నాజ్ఞయిడె నీ గూర్తి సహోదరుడంచు; నిత్తటిం
జనదు సుఖార్థనిద్రగను నీ శౌర్యసమగ్రుని మేలుకొల్ప నం
చును దలపోయడయ్యె గడుగజోద్యము కాలమటంచు నెన్న నో. 246

చ పలుకులువేయునేల కడుగజారుషమూని చెలంగువారు దో
ర్బలమున విట్టివీగుచు నీరాతులద్రుంప గడంగువారు కో
తులనిన సిగ్గుగా మదికిదోచుదె యెవ్వనికైన నింక ని
స్తులయశ మొప్పు దైత్యకులకూరుల మాట వచింపనేటికిన్. 247

చ అని లేలుపంగ సుంతమది నారసి యారసి చప్పరించి యెం
చినగతియయ్యె నేమనిన నీ జేకులు సత్ఫలమింక నంచు లే
చి నిలిచి శంకపోవిడిచి చెచ్చె మేదిని చంచలింప న
చ్చెను దనయన్నజూచుటకు నీ జెందిననిస్పృహ దెల్పుపూనికొన్. 248

ఉ. వచ్చినకుంభకర్ణు గని నీ వ్రాలినప్రీతిని గొగిలించి యో
సచ్చరితా! మనం బెరియుచున్న సాగెడుసంగరంబు ము

న్నెచ్చటఁజూడ నట్టిదియె శ యియ్యదియంచు నెఱుంగు మీవును
బొచ్చెములేక తెల్పెదను శ బొంగెడు వీరులు ద్రుంగి రేమనన్. 249

క. కాలము విపరీతంబై, చాలకొ దుష్ఫలముఁ గూర్చసమకట్టెను నీ
యాలమునఁ గోతులే లయ, కాలాంతకురీతిఁ జూడఁగాఁబడు ననుజా! 250

క పొలిసిరి ధూమ్రాక్షుడులు, తలఁపదగనంత శౌర్యధనులు మహేంద్రా
దులకు నజేయులు నయ్యును, దలమగునే యింకఁ గాలతత్త్వ మెఱుంగన్ 251

ఉ. నేనును సంగరంబున నశనేకభటా గ్రణులొప్పుఁ బోరితిం
గాని జయంబుగల్గునటు శ కానఁగనె తి రవంతయెనఁ బెం
పూనినమత్కిరీటములు శ భూమిఁబడెన్ రఘురామబాణసం
తానజనంబునకొ సహజ! శ దాహణ మిద్ది తలంచిచూచినన్ 252

ఉ ఒక్కయెడం బరాక్రమ మధూరకసత్ఫల మిచ్చుచుండు వే
టొక్కతటికొ ఫలింపకయ శ యొప్పఱఁ జేయును దీనికారణం
బొక్క స్వకీయకర్తమను శ తొప్పును గానిమత్తెద్దియైన నే
దిక్కునఁజూచినం గనఁగ శ దేవునకైన నశక్యమేయగున్. 253

చ అని వదనంబువంచి యిసుమంతయుఁ బల్కకయుండు రావణుం
గనుఁగొని కుంభకర్ణుఁ డనఁఘా! తగునే మిముఁబోలువార లి
ట్లనిమొన నోడినందులకు శ నార్తి మునుంగఁగఁ గాలమొక్కరీ
తిని జరపంగ నేరికిని శ దెప్పరమేయగు వేయునేటికిన్. 254

ఉ జానకిఁ దెచ్చినాడ వదిసాధుహితంబగు కార్యమెట్టులొ
దానవనాథ! పాపముల శ దాహణమకాఁగద యద్ది యింక నే
మానిని గొంచుఁబోయి నృపమండనుఁ జేరిచి వేడుకొంటయే
కాని మఱొండుకార్య మెటుగాదు హితంబని నమ్ము మి త్తటిన్ 255

ఉ చెల్లెను గొంతకాల మని శ సిద్ధినొసంగుచుఁ జేరు మ్రోయఁగా
నెల్లెడఁ జూచినకొ దనుజులే విజయంబొగిఁ గొంచుచుండఁగా
మల్లెను గాల మయ్యది సమస్తవిధంబుల నాపదంబుధిం
ద్రెళ్లఁగఁ జేయఁ బూనెను విధికొ ములింపఁగ శక్యమే విభూ! 256

ఉ. కాలముదాట నెవ్వరికిఁగాదు తరం బెటులెంచిచూచినకొ
జాలము దానిమూర్ఖనెటు శ సాహస మూనినఁగాని రావణా!
యాలయమెల్ల నీకతమ శ యేర్పడియొకొ దనుజాళికిం గటా!
యాలలనకొ గుఱించికద శ యంతయు రాక్షసరాజి కిత్తటిన్. 257

తే. కీడుగల్గించు వస్తువు శ చూడఁగా న,మూల్యమైనను వదలంగఁబోలునంద్రు
నీతమూలంబునం గల్గె శ జేటు మనకు, నామె నదలంగఁదగుఁగా దెస్సాయరీతి,

మ వినినాడెన్ మును దేనిచేప్రేడు మహావిష్ణుస్వరూపుండు ధ
ర్మనిబద్ధాత్ముడు మానవాకృతి సదేమ ప్రవర్తించెన్ బుట్టు దు
రనినిర్మూలనకార్యదీక్ష గొని సుత్రామాంబులన్ భీతివా
సి నెటిన్ వర్ధలజేయ నంచు మునులే శ చెప్పగ పండితభూ
259

మ సురలం దోలగనాడు స్వప్నపుంమున్ శ జట్టంగ నింద్రుండు శ్రీ
హరిఁగానం జని తోడుసూపు మల దైత్యస్వామి నాపత్తనం
బురునేనాయుతి ముట్టడించె నన నోహా! యిచ్చు దేదోమసూ
పురతిం బూనను భావికాలముననే శ యోకాత్తు మర్యాదలన్
260

మ. అని వాగ్దానముచేసెనంచు మును వేసనాలించితెన్ రాముడై
వనజాక్షుండు జనించినాడనుచు నేభావించెదన్ గోతు లా
తనిచెంతిన్ వసియించి దుగ్ధముల దైత్యశ్రేష్ఠులం జంపుట
గన దృష్టాంతము వేలుగాఁ దలప నింకిన్ పిన్న దే సత్యమా
261

చ. మములఁ గోరుకాలమున శ వానరులన్ నరులం దలంప నీ
వయఁగ భావికర్తృమ మహాత్మశక్తిని దోషనీయమిన్
సురరిపునాయకా! యిడిను శ శూచితఁ జూపఁగఁ బూన క్షల్మరున్
శిరణము వేడఁగాఁ దగును శ శత్రువుగాఁ డతఁ డెన్న మిత్రుడే
262

మ రమణిన్ దొంగిలికొంచుఁ బోయెనని యాశరాముండు భావింప కా
ప్రమదారత్నముఁ గైకొనున్ నిను దయంబాలించు నామాట నీ
దుమదిన్ నిల్పుము శిష్టదానపులు సీదోషంబునం జావ కి
తీమ భార్యాసుతయుక్తఁ జాల సుఖముల్ శ గాంతుర్ని నున్ గొల్పుచున్ 263

నీ నాగపాశములు సురతయు వారిబాధింపఁ, జాలకుండుటయది శ చాలదొక్క
రాముఁ డాభగవంతుఁడామహావిష్ణువం, చనువదింపఁగ నట్టులొట విక్ర
మముఁజూపఁగాఁదగుసమయమియదికాదు, బర మేశ్వరునితోడఁ శ బంతమూని
గెలువఁగాఁ దరమానె శ పలుకులు వేయెల, సత్వరమే పోయి శ జనకతనయ
తే నర్థిఁ బ్రార్థించి నాచేసినట్టి దుష్ట, కార్యమింతయుఁ దలఁపక శ కరుణఁబూని
రిచ్చి శ్రీరాము కిడకని శ సమతింపఁ, జేసి దోడ్కొని పోవయ్య శ శ్రీవతిఁ గన.

క. కులమును రక్షింపుము దుర్బలులన్ బలియాయఁబోకు శ బవరంబున నీ
యిలకున్ నామాటల వినఁ, దలఁపుము చా లింక మనకుఁ శ దప్పదు పోరన్

చ. అరిబల మేగుదెంచి పురఃమంతయుఁ బాదోనరించుచుండ ని
బ్బరమునఁ బోరఁబూనక యశభవ్యమనందగు సాధ్వసంబుఁ గాఁ
తురె నరపాలు రెందయినదర్శతి యియది యెట్లుగల్గె సో
దర! యనియందువేమొ యదిధర్మము కాదని యెన్నిపల్కితిన్.
266

- తే ఎదిరి తనయంత వాడైన న నెదియకొనంగ, శక్యమగుగాని దై వ మేనమర నొనరు
పంగజను దేరశక్యమోబ్బంగియగునొ, యతని వేడుటయవనూననమనగడగునె
తే తోలుబొమ్మలరితిని న దోచునట్లు, లెల్లవారల నాడించు న నీశ్వరుండె
మనకు నెదిటను దోచు బ్రథనమ దెల్లు, చేయదరమానొతోడెదురచి త్తమునకు
చ కడపటిమాటఁ జెప్పెద నిరకం బరమేశ్వరుతోడ వైర మీ
వడుపునఁ గాంచి రక్కసులఁ న బొరుషమూని మహారణంబునన్
బడ నొనరింపఁబూనకుము న భద్రము నీకగు రామునంఘ్రులం
బడి శరణంబు వేడుము కృపామతియకాటను గాచు నిన్నునున్. 269
- క నినుఁ గాచుకొనుటయే మ, మ్మునుగాచుట యగును గానఁ న బొమ్మిపుడె నీ
తనుదోడ్కొని రామునికడ, కనవుడుఁ గ్రోధాగ్నికణము న లక్షులచెడలన్
చ పటపట పండ్లుగీటుచు నృపాలకు నన్ శరణంబు వేడు మ
క్కటికమునూని కాచునని న కాలులుపల్కితి వింతదాఁక నీ
పటుతరవిక్రమంబె గొని న పంక్తిగళుం డిలఁబ్రాణయు నుం
డుట కనునయ్యె నింకిను గగ్గడంగడు దుర్దశ నొందకుండునే 271
- క. చననయ్య! నిద్రఁగనఁగ శ,యనగృహమున కేనుబోయి న యారఘువీరుం
గని మ్రొక్కి నీదువాక్కుల, వినిపించెదఁ గాచునతఁడువడువకనన్నున్. 272
- చ తెలిసికొనంగఁ గల్గితి సురధీవర! నీదగునీతివాక్యముల్
తోలఁగెను సంశయంబు లిరకధూతకళంకుడనైతి దైత్యవీ
రులు నినుఁగూడి శర్మ మనుసరూపముగాఁ గనుచుండుగాక! నేఁ
దెలియనివాడ మూర్ఖుడను న దేట పడెంగద నాదురంతముల్? 273
- చ. పదపద శయ్యపై కిఁ గడురబాలిశుడం గనుకన్ సుఖంబుగా
నిదురనుగాంచు నిన్ను నపనందలపాలోనరింప లేవఁగా
నదయతఁ బంపినాడ సుభటాళిని దానికి నైచి నన్ను నీ
మదిని మఱొండుగాఁగ ననుసమానమునొందక పొమ్ము ప్రాజ్ఞుడా! 274
- చ. అని మదినున్నయాగ్రహము న సంతయు నీవిధి గర్భితంబుగాఁ
దనహృదయంబు దెల్పుటయు న దానవనాథుల నింకమృత్యువే
కనుఁగొన వేచియున్నదని న క్రమ్మట నెమ్మది నిశ్చయించి యి
ట్లనియె భయంబునొంది దనుజాధిప! యాగతఁ బల్కు నెంతునే. 275
- చ. అరిగెద యుద్ధభూమికిఁ జయంబొడఁగూర్పంగఁ బోరువాడ నే
మరలి భవత్పదాబ్జముల న మస్తకమానఁగఁజేసి మ్రొక్కి ఘోరసం
గరమును జెప్పఁ గల్గుదునొ న కాలభటుల్ పిలువంగ పారితో
నరుగుదునో యెటుంగ మనసమారఁగ మ్రొక్కెదఁ గొంగిలింపుమా. 276

మ. చిరకాలంబుగ నన్నుఁ పెంచితివి, లక్ష్మీసత్కృతంగల్ల న
ట్లుగనుం జాలితి, వింతదాకఁ ని స నేపథ్యంప నెవ్వని నే
దటణం బిద్ది దొరింటిమేలేగుట నన్తంబేయే గోరగా
బురికొల్పెన్ మన కిదితంపు మనయే న పూర్ణార్థ మంచెన్నెదన్. 277

క ఎడఁ గనఁబ గుంభకట్టం, పెరిరిభయం వింతదాకఁ న నిష్పాపఁ గనఁడం
చిదె పయనమునఁ జెల్పెన్, ని నన్త యుండు పుటంబు నమఁజెనున్ వేడున్.

చ అనిమొనఁ జచ్చినన్ సుకపురంగణమా దఖిలార్థస్థితే
మనము ప్రకృతదాహనిధిమగ్నముగాఁగ సుఖం గచ్చు, న
త్రునిచయి హిర్విచన్ జయమంతో ముదిమొంది చు నుండవచ్చు; రెం
టను సుఖమే కనంబడఁ గరణం గెగఁ బోయి కిరాక్రమింఁగన్ 279

శా అన్నా! నానుడు లాలకీంపక మహానానీయత్తులం బల్కి నీ
వెన్నండేనియఁ గాంచన్బ్రుధ నిశ్చేకాంచి తేమంగు నం
పన్నత్వం నియమిగాఁ దలఁచియో న పల్కించె నీకోటఁ గా
కున్నం బల్కుదె కుంభకట్ట నిటులే న యోజింపుమా యింక నేన్ 280

మ అనిపాదంబులపైన వ్రాలిన పులస్త్యబ్రహ్మచంశాబ్ధిచం
ద్రాని సోదన్యుని భూరిబాహుబలనిర్ధూతారివీరాళిమా
న్యునిఁ గుంభశ్రవు లేననెత్తి మనమంగున్ వేటుగా నన్ను భా
వనచేయం జనదిద్ది కాలకృతమావాపాచి మంచెచ్చుమా 281

మ పలుకులే పెక్కులికేల రాముని జయింపంబొప్పు నామాటలం
దొలుతం గల్గినయాశయంబు మనమంగున్ నిల్వ లేకెట్టులో
తలఁగం జేయు మభీష్టసిద్ధియగు నీధర్మంబె నిన్దాచు నం
చలుకన్ మాని వచింప సోదరునిదొర నాజ్ఞం దలం దాల్చుచున్

మ పదసంఘట్టన భూమియెల్ల వడఁకన్ న బాధోధు లుప్పొంగ దు
ర్మదమాటంగ ననంతఁడేమగునొ యీశత్త్వామండలం బంచుఁ గుం
దొదలన్ శీర్షములట్టె నంకు బ్రమదంబూడంగ శైలంబు లా
ర్థి దగంబొండఁగఁ గుంతకర్ణుడు మహానీధీకుండు యుద్ధార్థియై

చ. చరణరజంబునన్ జలధిసత్త్వక మెంతయుఁ బంకిలంబుగాఁ
గ రయమునం బొసంగుపెనుఁగాలిని భూచూహవారమంతయున్
ధరణిబడంగ సానముదాయము జంఘలఁజక్క వానరో
త్కరములు గాంచజేయఁగ వికారమహాకృతి గల్గ నంతటన్ 284

క తనకనిమొన మృత్యువు కల్గును దప్పదటంచు నెంచికోరిక రాముం
గనవచ్చు నతనిచే జచ్చినముక్తియై వచ్చునన్నచింతయై కలుగన్.

- క పరుగిడె నాతని యాకృతి, కరమాశ్చర్యంబు భీతిగలుగం జేయన్
హరిపీరు లాగులతఁ గాంచిరి భల్లూకములు బెదయఁచెందినమదులన్ 286
- ఆ పాదములకు బుద్ధిపాటవం బెఱిగించె, నావిధంబు గాంచిరి యసురవర్షుఁ
బిలిచి రామమూర్తి న వింతయే మిదితోఁచె, నీరికెల్లఁ బటచువార లిపుడు 287
- చ అనవిని యవ్వభీషణుఁ డరహింపరాక్రము రాముఁ గాంచి యి
ట్లనియెను గుంభకర్ణుఁడు మహాబలుఁ డింద్రుఁడులోనుగాఁగఁ గ
ల్గినసురనాథులన్ గరమునెల్చెను సంగరరంగమందు నీ
తనిచరితం బిదౌననుచుఁ దా సకలంబును జెప్పె య త్తఱిన్ 288
- ఆ భూరియంత్ర మిద్ది న పురమున నెత్తిరి, భయపడంగ నేల న వనచరేంద్రు
లార! యంచు నెల్లనవారలకుం డెల్పఁ, బంపుఁ డిపుడె యన నృపాలవరుఁడు
నీ హనుమదాదులఁ బిల్చి న యావార్త నెఱిగింపఁ, బంచినవారు సాటిించి రల్లె
శరభాంగదగవాక్షసామిరి ముఖకపి, నాయకుల్ వెలుచన న నగరివాఁకి
టను నిల్చియుండిమాఁగొనుకొతుకంబుల, నరయుచుండిరివానిసయాగమనముఁ
బటువాద్యనాదముల్ న పరఁగఁబురంబును, వెలువడి బలములు న వేనవేలు
ఆ కొలువ వచ్చె నపుడు న గుంభకర్ణుఁడు రణాం, గణముచేరఁ గపులు న కలతనొంది
యును సమీరపుత్త్రుఁడును శరభాదులు, ముందు నిలిచిపోరఁ న బూనియుంట.
- చ. పరుగులువాట కొక్కవిధిఁ బ్రాణగణం బటచేత నుంచుకొం
చురుతరవిక్రమాధ్యు పురుహూతసుతాత్తజుఁ డాదియైనయా
హరివరు లెల్ల ముందు దనుకాగ్రణి మార్కొన నూర్కొనంగ నం
తరముల నిల్చియుండి రొకనాఁడును మార్కొన నెంచ కాత్తులై. 291

—ॐ కుంభకర్ణసియుద్ధము. ॐ—

- చ. నగరమునుండి వెల్వడి ఘనధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగా
నొగి నొనరించుచున్ గపుల నొక్కటఁగాంచి స్థితం బదెంతయున్
వెగటుగఁ గన్నడంగఁ బవిత్రవేపురఁబట్టి విశాలవక్త్రమం
దగణితశక్తి వైవడగునంచుఁ దలంచుచు నుండున త్తఱిన్ 292
- చ హరిహయపౌత్రుఁ డాదియగునట్టిపహాకపు లార్భటించి భూ
ధరములవైవ నించుకయుఁ న దాను జలింపక నిల్చియుండె; న
త్తరుచరు లంత మార్కొనిరి న దారుణసంగర మయ్యె నంత వాఁ
డురుబలమెల్ల గూల్చుచు మహాగ్రరసంబును బర్వజేయుచున్
- చ తనుఁ గనినంతనే భయము న తమ్యైగిఁ గప్పఁగఁ బాటఁజూచు న
వృనచరులం గనుంగొనుచు న బాహువు లల్లనఁ జూచి పట్టుచున్

- వననిధివైచును కలిసి నందఁ టఁ జేయుచు విక్రమించె నా
తని దగుసాహసంబు గనితాఁడును మూనిరి విక్రమింఁగన్ 294
- మ. హనుమంతుం డొకఁడొండ వైన ఎదిదేహస్వప్నమూత్రంబునన్
గనువారు తెఱఁగఁబడి జూన్మమయి భూగర్భంబునన్ తాలెద
క్కినకొఁతున్ కడవైచుగండశెలలే నెంచి త్తనూబొధయే
నొనరింపఁ దగఁగంకె, దేవరు లొకఁడొండ ముంపు విష్ణూర్వంగన్ 295
- క. ఆతని నొంపదగు విధ, మిఁతీరున పుంపించుచు నెఱుంగక కపుల
త్యాగినిశ్చలంబును, భూతలవతనేనఁ జను తబూనిరి మదిలన్ 296
- క. నాంబు బలపొరుషముల, నాంబులున్నుం డొక్కయ్యబుహూత్రంబే
సాంబు కంఠట బలమున, వారిం దొలంగ సొకఁడొండ బటువేగమునన్ 297
- చ. తలఁచునాంబెల్ల దనకర్పమున బొలవొన నెవ్వరే
దలఁచునాంబెమికి నితాంతము కోకిలు ప్రజ్వరిల్లఁగో
తులఁ గని పండు పండు త్వరతో జనమన్పుయ ముంగనంగ నం
చలకు ను నాప్పునాచుజూర నక్కకుమూరుండు మూర్ఖునెన్ వెసన్
- సీ శైలముల్వైచి యేతఁగఁ జాలకే గండ, శిలలఁ దరు ప్రాతఃములను వైచి
యింగుకయే జంచలించున ట్లొనరింపఁగనులేక యెట్టులో నయని నొనర్చు
సుగ్రీవునిబట్టి నశూంత్వ మేర్పడ, బాహ్వాంతరమున నశబ్ద! యనంగ
నొక్కిన నవిధియజిక్కి ప్రతిక్రియ, తోడమి సుగ్రీవుఁడేపుమీఱు
తే నతనినాసిక కర్ణము నలపును కొటికె, దానఁగోపంచి బల్విడి నధాత్రివైచె
నంత నొప్పంది రెండఁతోయఁతు ధాను, లక్ష్మజుడొక్క క్రియలరింగనవలదాటి
- చ. కడువడిబోయి రామనృపకాంతుని జేరెను వానిరాకకున్
బొడమినమోదబొప్పుములు నభూతలముం దడుపంగ నాయనా!
యిడుమలఁజిక్కినచ్చితివె నయెట్టులొ దైవగతిక దురాత్తుచే
బడలితిపయ్య చూచు మిఁకనవానిగతిక గనుదోయి విందుగన్ 300
- ఉ. రామునియుద్ధకౌశల మరరాతిభయంకరమై చెలంగు నం
చోమహితత్త! యిట్లెఱుంగు నమర్వి జరింపఁగ లేడు వీడు సు
త్రాముని గెల్చిచాడ ననిరాముని నట్లె జయింపవచ్చు నం
గ్రామమునందు నంచు గడుగర్వమునం జనుదెంచె నన్నకై 301
- ఉ. ఆయువు తీతె వీనికి మహాహవ మిత్తటి సాగనున్న; దీ
వీయెడనిల్చి చూడు మదె నయెట్లెఱు జూపఁగ వచ్చుదున్న వాఁ
డీయవనిం బడంగఁ గపురెల్లరు చూతురుగాక! నాధను
స్సాయకశక్తివేగముల నస శ్రమముల్ తొలంగఁగన్ 302

— రాముడు కుంభకర్ణుం బంపుట. —

- చ. అని తనపొరుషోక్తులకు శ నర్కజుఁ డెంతయు సంతసించుఁగా
కని తలపోయుచుం బలుకునారమురాముని మార్కొనంగఁ జ
య్యనఁ జనుడెంచె వేడుకఁ దనసంతస పొంగఁగఁ గాల మెంతయుం
దనుఁబురికొల్పి తోడుకొని శ తద్ధృఢిం గదియింపఁ జేయఁగన్ 303
- ఉ. కాలుఁ డదృశ్యపాశములఁ శ గంఠముఁ జక్కిబిగించి లాఁగఁగాఁ
జాలఁ డెవండు వానిదగుశక్తి ముల్కుగ నంతేకాక తా
నేలొకొ పోవువాడ ననియేఁ దలపోయక గొఱ్ఱెవోలె బ్రా
ణాధి దొలంగుచోటికి మనహృద్యతిఁ బోవు నెటుంగఁ డెంతయున్ 304
- తే. ఇట్టివాడయ్యుఁ దనశక్తి శ యెంతో యనుచుఁ
దాస్వతంత్రుడ ననుచు నెత్తటిని దనకుఁ
దెలియనిదె లేదటంచును శ బలుకుచుండు
నింతకంటెచు వెట్టివాఁ శ డెవండు కలఁడు? 305
- చ. చదివినవారికంటెఁ గనఁజాకలి మేలనుపల్కు నిక్కమే
చదివినవారలే పలుకఁజాలెడువాచ స్వతంత్రశక్తిచే
బొదలితి మంచు మూఢులనఁబోలినవారలు వారె యిండుకే
జదువనివారె కర్తమది శ చాలును స్వమొనర్పనంద్రుగా 306
- ఉ. జ్ఞానులమంచుఁ గర్తమదిఁచాలు స్వతంత్రత మించ వేఱెదే
గాని కనంగరాదనరు శ కావున వారలె యజ్ఞులౌదు రెం
దేని స్వతంత్రుడన్న నుడి శ యెవ్వనియందును జెల్లునే పరా
ధీనులె యెల్ల రొక్కఁడనదేవతయే యగు నట్లు చెప్పఁగన్ 307
- క. పరదేవతయ యనంగఁ, బరతత్త్వం బనఁగ నొకఁడె శ భావింపంగ
నిరువురు వేఱనువారలు, కర మజ్ఞులు వారితోడఁ శ గలహ మఫలమకా 308
- తే. కుంభకర్ణుని నదిగొ వెన్కొనుచు మ్మ
వేగుడెంచుచునున్నది శ పీతమె యనుచు
వచ్చుచున్నాఁడు న్నాపైకి శ బలముచూపి
గెలుతు ననునాశితో వేడఁ శ తులుచయగుట 309
- క. ఈసాయంకాలమునకె, యాసంయమనీపురంబు శ సంతకమున నొ
ప్పొసరణిఁ బోవు స్వర్ణమహాసౌఖ్యము లనుభవింప శ సర్కకుమారా! 310
- క. నీవిప్పుడు నాచెంతనె, భావించుచు దీని న్యాయపద్ధతి యిదెయం
చావిధము సాగు నెట్లని, ప్రావీణ్యముమీఱఁ జూడఁబట్టువదలకే 311
- చ. కనుఁగొనుచుండు మంచు రఘుశకాంతుఁడు పల్కుచునుండు సంతలో
ఘనరస మంబరంబు శతఁఖండములై పగులంగఁ జేయ నా

- దనుజులను జనులను గురువైద్యముమీఁదఁగఁ రాకుండుట మా
కొనుట జనుదెంచుటయు గనుక కోరికలు ఫలించి నాటివీరంగన్. 311
- ఉ. వచ్చెను సుభక్తుఁ గనక పాపవృత్తముఁ బ్రమాథప్రల్
ముచ్చటదీటు నున్న జనులను బలము గల శత్రునింక మే
మిచ్చటనుండి కూచెడు చుడెదామిటలో ననుచుండ వంచు లో
కొచ్చెనుకన్కు నుండఁగ న్నివేలెద్రుగ న నల్ల పీల్చి యిట్లునున్ 313
- ధా. రమ్మా! దానవవర్య! ముద్రోయితి నె నా గ్రామముల గల్పింప ని
దమై నున్న నై న, ముద్రొకదా శత్రువులమా గాదు నీ
కష్ట లొందఁగఁజేసి నందులను నశింపింపి భద్రులంగ నై
పమ్మె ముఖ్యము నీను బాహుబలము శత్రువు లాదిత్యులున్ 314
- ఉ. వింటిని మున్నె నీకుండునా న్యము పాగునలెల్లఁ జెప్పఁగా
గంటిని చిచ్చు నిచ్చె బహుళకౌముచుండిచుండ గోరుచున్న నీ
బంటులనంబు చూడనిదె శత్రువులదృష్టము చెంతకంక వా
ల్లంతులు దేవలోకమునఁ శ గాంతుగుగా నీనుకొ ముదంబునన్. 315
- క. కనిపెట్టియున్న వాడనా, జనుదెంతువా రెండ్పడనుచు శ జాప మిది ని
న్దనగోరుచున్న దెంతయు, దనుజురా! యుద్ధభీతి శ దృశ్యక యిమ్మా. 316
- చ. సునిశితబాణజాలములు శ పోక భవత్తమరి క్తపూరముల్
తనినిసనంగఁ ద్రాపు ప్రమదంబును గాంచుచు దూణవక్త్ర మొ
య్యన విడదీసికొంచు విశయంబును వీడితి బానిసైపుమా
యని నను వేడుచున్న వివె శ యల్లన నీ ప్రమరీచిజవ్వాలన్. 317
- చ. నరపతి యిట్లువల్కుఁగ మనంబున సాహసమట్టె నిల్వ క
బ్బురముగ నుబ్బ నిట్లనియె శ భూతభయంకరనాడ మొప్ప ని
న్నరయుచు వచ్చినాడ సమరాంగణమం దెచటం గనంగనా
బరుడగు రామునంచు నిదె శ వచ్చితిఁ జూచితి నిన్ను నిచ్చటన్. 318
- ఉ. కన్నులపండువయ్యె నృపకాంత! రఘూత్తమ! రామచంద్ర! నీ
పన్నిట నేర్పుకాడ వనియందలు చెప్పఁగ నెన్నిసారులో
విన్నను దృష్టి నాయమిని శ వేగమ నచ్చితి నిన్నుఁగాంచి సం
పన్నుడనైతి నాదయిచభాగ్యము పండెను ధన్యుడన్ భరన్. 319
- చ. నిలువుము పక్కఁగా నెదుట శ నిన్ను గనుంగొనఁ గోరినాడ గో
ర్కులు ఫలియింపజేయు మిదె శ కోరితులమూఁకలు సంగరంబునన్
నిలుచునె నాదు మ్రోల నతిసీచులతో సమరంబు చేయఁగా
గలుగునె చిత్త మెత్తఁజేసి శ గావున నీకడ కిప్పు వచ్చితిన్. 320

- క. నినుగంటికి గోల్కొడిటంగ, ననినేయుద మింకి ననుచు నతిభయదరవం
బుచు బ్రాజేయ రాముడు, సునిశితబాణంబు లేసె నశూరత మెఱయన్ 321
- క. అనిమేనునకి పరమాణువులవలెం ద్రుల్లిపడిన నూత్నోత్సాహం
బువఱల రాముడు దనుజేశ్వరపుపు భేదించుటకు నిశ్చలవల్ వైచెన్ 322
- సీ కుంభకర్ణం డంతః నగోపహుతాశిన, జ్వాల సమావృతస్వాంతలం డగుచు
గరతలగతతీక్ష్ణ నఖడ్గంబువైచిన, నడుమనె త్రుంచె భూనాయకుండు
గద భిండివాలము నగడంగివైవంగ వాని, ఖండించె రాముఁ డఖండశక్తి
మఱియునుగల్గుతోమరముఖంబులఁ గొట్టినవితాళకుండ ప్రయ్యలయి పడంగ
ఆ సాయకంబు లేసె నక్షౌపతి యంతట, సకలసాధనములు నమసిపోన
శైలఖండ మెత్తి నరగునవైవంగ, వజ్రసాయకిమును నవైచి యడచె 323
- వ. ఇట్లు ఘోరంబుగా యుద్ధంబు సాగుచుండ రామభద్రుండు రౌద్రకారుండై
రౌద్రబాణంబులం బ్రయోగించి యవయవముల ఖండించి తుదకు శిరస్సు
భేదించుగా హాహాకారపూర్వకంబుగా నది యవనిం బడియె అంత వానరు
తెల్లరు మహానిందంబునం బొడలిరి. దేవతలు రామునిపయిం బూలవాన గురి
యించి రప్పడు 324
- చ. వనచరు లందఱుం గనంగ నవానిశరీరమునుండి లేచె న
త్యనుపమ తేజ మొక్కండది నవ్యోమపథంబున సూర్యమండలం
బును జౌరబాటి యెచ్చటికి నపోయె గనంబడదయ్యె; నంత నా
జనపతిచెంత కేగి తమసందియమున్ దెలుపంగ రాముడున్ 325
- చ. కలకలనవ్వి క్రూరుడని నకాంచగరా దితనిన్ స్వదుష్కృతం
బులకు ఫలంబుగా వికృతభూరిశరీరము గాంచె; లోన ని
ర్మలమగు తేజమున్నయది నరాచణతమ్ముడు భూమిపై బడన్
దొలఁగెను మేనచుండి యదె నతోచెను మీకు విచిత్రరీతిగన్. 326
- క. ప్రవిదారణమునఁ జచ్చిన, బ్రవిమలయోగంపుశక్తి బ్రహ్మవినరమున్
నవిధిగ భేదించిన వా, రవితథఫలదానదత్తి నమగుసత్పదమున్ 327
- క. కనబోదురు; రవిమండలమును జౌరబడి మధ్యభాగమును భేదింపం
గనుశక్తిగల్గి యాత్మోనను బోదురు సత్పదమున నవాసముచెయన్. 328
- చ. దనుజుఁ డటంచుఁ గ్రూరుడని నదారుణరూపుఁ డటంచు నెంచరా
దని తెలియంగఁ జేయునిదె నయారయుండి కపులార! పుణ్యమూ
ర్తిని ధరియించె దుష్టులమునతీతిన వెన్న నటంచు నమ్మగాఁ
జనుగద; యెవ్వఁడేని క్షీతిఁ నజాలభయంకరకర్త సంగతిన్. 329
- ఆ. ఏవగింపుగల్గు నావపువుం దాల్చు, దత్ఫలంబుతీఱఁ నదారుణాంగ
మద్ది వదలుఁ గాన నాతని నిందింఁ, దగదు పిదపఁబుణ్యతను వలరుట. 330

క. మరణాంశములై వైరియు, లరియంగా ననుటకదియె శ యగుఁ గారణ మో
హరించులాకా! ద్వేషము, పుంగుం పసుపుంబు కాకఁ శ బయి సరి తొలఁగున్

చ. అరి యని దూఱరా చతఁ డొకకన్నును చేసినగువక్రతంబె భీ
కరఫల మిచ్చె నయ్యునుము శ కాలమున నశియింపు నజ్ఞున్
త్కరమునఁ జేఁగఁదగు మగదె యతఁ డరియన్న భం నా
తరుణమునందు నుండుకొన శ భర్త మె దూష్యముగానె యద్దెమున్

ఉ. ఇత్తటిఁ గుంభకర్ణుఁడు మహానుభావుఁడనునొందె సంగరం
బుత్తము లోకవాసుల శ కూలగనుంగులు పీరి రాజిన్
సత్తము లై నభూచులు శ చత్తురు సంగరభూమిపై న
త్యుత్తములొక నానఁసునె శ యొప్పుగఁగోరుచు బోరుషంబునన్ 333

చ. అని రఘునాయకుండు తనివహించగ నాతనిస్వర్గకారణం
బును దెలియంగఁజెప్పె అనుశ్రున్ విడనాడెనుంభకర్ణుడై
గినుకవహింప రాదనుచు శ గీర్తిశరీరునిదూఱరా చటం
చచునయ మొప్పు జెప్పె రణమందు శ్రమంపడువారిఁ దేచ్చుచున్ 334

క. తానుండె నంతలో లం, కానగరమునందుఁ గుంభకర్ణునిమృతి యా
గానవనాథుని శ్రుతులన్, దానుఁగఁ జేరంగ నతఁడు శ ధైర్యము దూలన్.

సీ. కొలుపుకూటంబునఁ శ గూర్చుండి విలపించె, దద్గుణంబులు శక్తిధైర్యములను
బలుమూలు దలంచుచుఁ బోరుషంబిది వ్యర్థ, మేయగు దైచంబెయొన్న బ్రబల
మనుదానిఁడలపోయుశచునుమీఁదఁ జెయంగ, దగినట్టి కార్య మెయ్యదియటంచు
సచివులతో నెంచి శ శత్రువులను బురి, జొరనిక నిల్పెడుశూరవరుల

తే. దానవుల ద్వాంముల గాఁగదగు నటంచు, నిలిపియంతమహాపాత్యునిర్జరాంత
కాదులంబిల్చి మీశక్తి శ యనిని జూపి, శత్రువులఁజంపిరాఁదగుచుగున నన.

ఉ. వారలుపోయి విక్రమ మరవార్యముగాఁ గనుపట్టుచుండఁగాఁ
బోరిరి వానరోత్తములు శ పూనికమీఱ నెదిర్చి సంగరం
బారయ ఘోరరూపమున శ నయ్యమరాళికఁగూడఁ దోచు న
ట్లాఁమునాథుఁ డాత్మ ముదగమం దెడునట్లుగఁ జేసి రత్తతిన్. 337

క. ఒకఁడొకఁడే హనుమన్తు, ఖ్యకపీశులచేతఁ బడిరి శ కడు ఘోరముగా
సకలనిశాచు లవిధి, బ్రకటించిరి దేవలోకవాసగమనమున్ 338

— అతికాయఁడు మృతినొందుట. —

చ. దిలిసుతవీరు లప్పగిది శ దృష్టనాటులచేతఁ జానఁగా
నలిశయదుఃఖ మొంది దనుజాధిపపుత్రుఁడు సేనతోడ దో
ర్వితతబలంబుచూప హరివీరులఁ జంపఁగఁ బూని సంగర
కపుడేగుదెంచె సురశక్తి ర్విక్రముఁ డౌట నత్తతిన్. 339

- మ అతికాయము డిటు చాపమూని రణకాంతయై త్తచి త్తనిబునన్
ప్రతిలేనట్టిధనుర్విలాసమునఁ జేరక రాగ భల్లూకనం
తల శాఖామృగవీరసంచయము నత్యంతంబు భీతిల్లి నూ
నృతవాగ్భూషణు రాముఁడేరి త్రిదశారం జూపి దైన్యంబునన్ 340
- చ శరణుచొరంగ వచ్చితిమి శ శ త్రువునిం బొరిపుచ్చుమా విభూ!
కరము భయంకిరుం డితిఁడెసగా గనువట్టెడు నన్న రాముఁడా
హరితతిభీతి వాఁచువచనాళిని బల్కుచుఁ జాపమూని భీ
కరగతివచ్చు వానిఁగనిర కాదుకమున్ ధరియించి వీరుఁడై 341
- తే సుగుణభూషణుఁడయి రణశూరుఁడు నగు, నవ్విభీషణుఁ గలుఁగొనియడిగెనిట్లు
లెన్వఁ డీతఁడు స్యందనమెక్కి యద్భుతాత్మం బూనిన చెప్పునద్యుతముగ
- సీ. అరదమ్ము భస్మయశరద పట్టొప్పెడు, చాపమాఖండలుశచాప మట్లు
పొలిచెడు తూణముల్ శ విలసిల్లుచున్నవి, బాణపూర్ణములయి శ ప్రకటకాంతి
ఖడ్గయుగ్మము సూర్యకాంతుల నెగఁజిమ్ము, కిరణి నున్నది వీనియరుదెసలను
తక్కినయాముధోత్కృత ముల్లసిల్లెడు, శత్రురాజకి సాధ్యసంబు నిడుచు
- ఆ జెప్పవయ్య! యితఁడు శ నేనలతో నచ్చె, గపబలంబు లెల్ల శ కడలఁ బఱచె
నేను మార్కొనంగఁ బూనియున్నాఁడ నా, నసురవర్యుఁడెట్లు శ లనియెఁబఱికి.
- క అతికాయుఁ డితిఁడు రామా! దితిజేంద్రుని సుతుఁడు తీక్ష్ణదీధితివలె న
ప్రతిహతిలేజుఁ డుదారుఁడు, శతమఖుని బరాభవింపఁజాలు బలమునన్ 344
- చ. మునుపు సురేంద్రు దేవబలముల్ గొలువంగ రణంబుచేయ వ
చ్చినయతనిన్ జయించె రణసీమను వీనిజయింపరా దటం
చు నుతినిగాంచె నీయసురశూరుఁడు బ్రహ్మను సత్తపంబుపెం
పున గరఁగించి వంచివరముల్ గ్రహియించెను రామభూమిపా! 345
- క. నిను మార్కొను వేడ్కను వచ్చెను రామా! వీనితోడఁ జేయందగుఁజు
మ్మని సంతసంబు గల్గించును సంగర మద్ది శాస్త్రశోభితమగుటన్. 346
- ఆ. వెక్కుశరము లెఱుఁగుఁ జెంపునుగాంచిన, వాఁడు నీతిశాస్త్రవార మెఱుఁగు
భక్తిఁ గొల్చినాఁడు శ పరమేష్ఠి విజ్ఞాన, ధనుఁడు సుమ్ము రామ! రదస్యభీమ! 347
- చ. అని లెలుపంగ రాముఁ డపురడాతనితో బవరంబుచేయ నూ
ల్కొనె; నతికాయుఁ డంతఁ గపకూటము పాఱఁగఁజూచి నవ్వుచున్
జనపతియుండు చక్కటికి స్యందనమున్ వడిఁ దోలఁబంచి చెం
తనుడగు చాపధారి రణధర్మవిదు త్తము రాముఁ గాంచుచున్. 348
- చ. పలికె ఘనస్వరంబు తగఁ శ బాతెడునీచులతోడఁ బోర నే
నిలిచి పరాక్రమంబు రణసీతిని దప్పక చూపువారితోఁ

గలహమోచత్తు నిం దెడలఁగొని ననుం గృహింపుట్యు జేయఁగాఁ
గలుగునయేని మార్కొచునుగొక! రణోత్సవ ముల్లసిల్లఁగన్ 349

చ అని గరువంబుచుం బలుకునాశను మార్కొనంగఁగి లక్ష్మణుం
డనియె, వికఠ్ఠనంబుల మహావీర్యు లుల్కగు, మూటలేల న
న్ననిమొల సెల్వరింపు, వసుధాధిపుమొల నిస్సలంబుగా
నొనరుతు నంచుఁ దాఁకెను, పశురాత్మయఁ దాత్తి నెఱుఁగుఁ గావ్రచన్ 350

ఉ డ్రాక చూచుచుం కె, దనుజునోత్తముఁ దాఁకఁగ 'మార్కొనంగ నీ
భారణినాథనంగలఁడు యుద్ధముబొలఁడు యుద్ధకౌశలం
బొలయ నేఁడ డట్లగుట యంతః జూచినయట్లు నన్ను దు
ర్వారపరాక్రమిం గలుగుఁ యెవఁమూని గొప్పగొనెం గటా! 351

క వియ్యము మఱి నెయ్యంబటు, కియ్యము ననునిచ్చి మూఁపఁకెలిగిన సముతో
నెయ్యడ నిరపద్రుముగ, నొయ్యచసాగు నిదియే, యొక్కపు సరిగన్ 352

చ అని తలపోచుచుం బలికె నయ్య! కడుంగడఁ బిచ్చ వాడ నీ
దనుజునిశ్చయ్యె యెట్టిదని యావక నిత్య మెఱుంగఁజాల, ద
ట్లని నను మార్కొనంగడఁగు యయ్యచియే తెలియంగఁజేసెనుక
గనుకఁ దొలంగు మచ్చలికి యెవ్వఁముగ్రుడె నన్ను మార్కొనున్ 353

తే. యుద్ధమర్తంబు లెన్ని యోయుండు వానిఁ, జక్కఁ దెలిసిం వానితో నుక్కుమిగిలి
మారుకొనఁచుచునయ్య, యమాటవినుము, తొలఁగుమవ్వల బాలతగలిగియుంట.

సీ. సకలాస్త్రశస్త్రనిష్ఠాతుని బహువిధ, యాధమర్తజ్ఞుని యనుబలాధ్య
బొలుండు మార్కొనఁగోట నే యిదియే, సంగరం బద్ధాన యజయముగల్గి
నను సన్నతంపఁగా యనునగునే సమ, త్వముగల్గ నద్దియే యధర్మహితము
గాఁడగు సామాన్యుఁగాఁ దలపోసి యి, క్కార్యంబునకుఁ బూనఁగల్గితీపు

ఆ విలదు వలదా నన్నుఁగలచున మార్కొని, దలఁగు దలఁగు మేటికలుగు లింకఁ
బిన్న వానితోడ యెన్నక సమంబు, చెసె నన్ను దూఱు యెందు నన్ను 354

చ అరిజన కంఠఁ డంచు వివరయాదికసద్గుణవార్ధియంచు భీ
కరబలవిక్రమాధ్యుడని యకారణజన్మ డటంచు సత్యవా
జ్ఞీరతుఁ డటంచు మానివరనిశ్చలచిత్తసరోజపాసుఁ డం
చురుయశ మెల్లదిక్కులకు యయ్యనఁ బర్వంగఁజేయు వీరుడే. 355

ఉ నన్నని మార్కొనంగలఁడు యాథునిఁగాఁ దనునెల్ల దేవతల్
మన్ననమీఱ నెన్నఁగ నమానుష తేజము దిగ్విదిక్కులం
దున్న తిమింఁచ బర్వ మహిమోజ్జ్వలుండై తగుధీరవర్మఁడే;
యన్నరొ! చిన్న వాడవుగదా రణమేటికిఁ బొమ్ము వేగమే. 356

ఉ. వేదములుం దదంతములు శ వేదహితార్థముఁ దెల్పుచున్ మహా
మోదముగూర్చు సచ్చరితముం గలిగించుచు మించునాస్త్రతుల్
వేదగణాశయంబును వివేకులు మెచ్చుఁ గథాచ్ఛలంబునన్
బ్రోదిగఁ దెల్పుచున్ విహితబుద్ధిని దెల్పుపురాణరాజముల్ 358

ఉ. ఖంకను గల్లుగ్రంథము లశవేదముఁ దెల్పుఁగఁజాలనట్టి శ
క్త్యంకుడు వంశహామముల శ కాఖ్యకుఁ జిక్కకయుండఁ జాలియే
యంకములేని వాడనుచు శ చార్యులు చెప్పఁగ నొప్పియుండు మ
ర్యాంకుడు నన్ను మార్కొనఁగ శ నర్హుఁడు; నీవు తొలంగు బాలకా. 359

చ. సమరమునందు నిల్చి గురుసత్త్వముఁ జూపఁగ నెంతశక్తియే
సమరియ 1 వానినలె శ నందఱకుం గననొచు నెవ్వరె
ట్టిమహిమముం గనంబడఁ గడింపి ప్రయత్నముమీఱఁ జేయ దా
ని మఱచునట్లు చేయఁగలనేర్పటి యెవ్వఁడో వాఁడె మార్కొనున్ 360

ఉ. ఎద్దియుఁ జేయఁజాలకయె శ యెల్లఘనుల్ జరపంగఁజాలి న
ట్లొద్దికమీఱఁ జెప్పకొనునదుద్యమ మెల్లరు పూనఁజేయుచున్
బుద్ధికిఁ దోఁపకుండ నొకపొలికనుండఁగ నేర్చి సర్వసం
పద్యుతుండుఁగాఁ దగినభద్రుఁ డీననుఁ దాఁకుఁ గావుతన్. 361

ఉ. అందఱకుం టె దా నధికుఁడై మఱియందఱు తానెయయ్యుఁదా
నందఱియందునుండి యెవ్వరై నను దన్నె టుఁగంగరాని దా
చందమున నైలంగుచు నశసంగతరూపుఁడు తానెయకాచు నొ
ప్పుం దగియుండువాఁడు ననుఁ శ బొరుష మొప్పుఁగఁ దాఁకుఁ గావుతన్

సీ అస్త్రశస్త్రంబులయందుఁ దా నే శ ి గలుగంగఁజేయుచుఁ శ గ్రమ్మఱింపఁ
దగుశక్తి వానియందఁ గలుగఁజేయుచుఁ, గ్రమ్మఱింపఁగఁ జాలకయె తనర్పు
శక్తియు వానికిఁ శ జాలునట్లుగఁ దా నె, కల్పించి సుతయుఁ శ గడలకుండఁ
బ్రకృతియే సర్వకార్యము లొనరించెడు, ననితేటఁడఁ జేయునచును నసంగుఁ

తే. డనియు నద్వంద్వఁడనియు నశహార్యశక్తి
మంతుఁ డగుననియును బల్కురెంతో వేడ్కఁ
జెప్పకొనఁ జాలియుండఁగఁ శ జిత్రవర్త
నమునఁ దగువాఁడు నన్ మార్కొనంగఁ గలఁడు 362

చ. మునిజనులెల్లఁ దన్ను నొకసమూర్తియు నాదుము భూరిచిహ్నముల్
తనరెడువానిఁగాఁ దలఁచి శ తన్ను భజింపఁగ పారివారికీ
మనముల నట్లై తోఁచి బహుసమానముమీఱఁ దరింపఁజేయ నే
ర్చిన బహుకార్య దత్తుఁడు ప్రసిద్ధుఁడు నన్ననిఁ దాఁకుఁగావుతన్! 363

- క సుకృతాత్మలకుఁ ముఖిం, మృతనిష్ఠలకుఁ సహస్థసిద్ధులుగలుగఁ
జననమువేటుగా నున్న ఏమిటిం జేయఁగల్గునాథుడన నాశోన్ 365
- క సంగఁ మొనఁగెను తొలి, తొంగి కనంగునుగాక శ ముందట; ముఖి యే
యంగగయంగుం దలఁపంగిం గల్గెనప్రతిఁ జాచుటగా కని వన్నున్ 366
- క అపజయమును విజయము నొక్కటగిరి దలపోయెవారికిడ నెల్లపుడు
గృహమింట నిల్చునాథూ, మకతెనె యెరిగిరిగలగాక శ మంచి నను ననిన్ 367
- చ కనబడుచుండె నెల్లడలఁ శ గాని కనబడఁ జెందునంగు నిం
దు నిలుచుఁ శ్రీతీమై నిచటఁ శ దోషఁ డదెప్పుడునంగు జెప్పఁగా
ననుభవించుంగదా యుచు శ నవ్వచులై నచియింఁ నొప్పుని
హనుజనరాకృతిం బొలుచునూహతి తొక్కొ నుఁగాక నన్నున్ 368
- చ. జలముల బాఁగిఁచుందుటకుఁబాలుచు సంబ్రులందు మేదిని
నిలుచుగత క్తిగాంచుచు ననంద్యపరాక్రమమే ప్రధానమై
యలఁపజంతురూపమున శ నందటకుం గననొచు నంతటఁ
మెలఁగుచు మర్త్యశౌచమున శ మించెడు మార్గతనొంది నేర్పుచున్. 369
- చ ఒరులకుఁజూడ నూత్నముగ శ నొప్పెగిరి వామనరూపముకొ మహా
త్తరమహిమంబుఁ గల్గునది శ దాల్చు బ్రయంబునుగాంచి భీతికృ
త్పరశువుఁబూని భూమిధవ శ పాలకులై తగువారిఁజంపు నా
దరమునుగాంచి మించురణదర్పిసమగ్రుఁడు నన్ను మార్కొనున్. 370
- చ మునులకు మేలుకేయుపనిఁ శ బూని విధిం దలపోయఁబూన కం
గనకు మహోర్తిగూర్పదమిఁగాంచుచు శాంబరిచేతఁ బ్రస్తరం
బును వధువై చెలంగునటు శ పూనికఁజేసి నితాంతభక్తిఁ బూ
జన మొనరించుసాధనముఁ శ జయ్యన రెండుగఁద్రుంచి నవ్వుచున్ 371
- ఉ తన్నుజనుల్ మహాపురుషతల్లజుగాఁ గొనియాడ నేది యో
గన్న కుమారి భార్యయనఁగ గ్రహియింకఁగ సమ్మతించి రా
నున్న మహావిభూతి నొకఁయొప్పుని యంగనమాటమీఁద న
భ్యున్న తిమాయఁ బోవిడిచి శ యుగ్రవనంబుల సంచరించుచున్ 372
- చ కనబడునిండ్లఁ దూలుచు నికామము బిచ్చముఁగొంచు నాకులం
దినుచును దిక్కులేక యొకఁతెన్ను ననుండియు సిగ్గులేనియం
గనను బరాభవించి యివీ కార్యమే చేసితివేల యి ట్లటం
చు నడుగవచ్చు వారలను శ తోణిబడక వధియించి యొక్క టన్. 373
- చ. హరిణముఁజంపఁజాలకమహాటవికజ్జ తనేగితముఁడుకొ
బరువడిరాఁగ దానప్రఁడుభార్యనుగై కొనిపోవ నేడ్చుచుకొ
భర్త 38

- బరుగిడియెందుఁగానకయోభార్య మతోక్కఁడు సంగ్రహింప ని
 బృగమునుమాని కుంది విటపస్థితిమించుమృగంబుఁగొల్పుచున్ 374
- తే. చంపరానట్టిమృగపుని శ జంపివైచి, యపయశంబును గాంచియునలరుచుండఁ
 జాలి తనవిక్రమంబుననకలదనుజ, పతులఁ జంపఁదలంచు భూపతియె యిపుడు
- క ననుఁ బూనిక మాఁగొనుఁగా, కని యుల్లాసంబుమీఱి శ నాత్మకు నెది తోఁ
 చినదో యట్టులె పల్కెడు, దనుజ గ్రామణిని గాంచి శ దర్పముపొంగన్. 376
- ఆ పొగడుకొనఁగ నేల శ బుద్ధిలేనట్టి య,వ్వారె యాల్చ నుతికిఁ శ బాత్రులమని
 తలఁచుచుండు నేను దర్పంబుఁ జూపంగ, నచ్చినాడ నన్ను శవైరిఁ గనుము
- చ దనుజుని హెచ్చరించి యిటు శ దారుణచాపము బాణసంయుతిం
 గనఁబడ నారిలాగుటయుఁ శ గన్నులనిప్పలరాలఁ జూచి దై
 త్యనిచయనాయకాత్మ భవుఁడౌ నతికాయుఁడు సారెసారెకున్
 గనుచు సుమిత్రనందనుని శ గాఢగమారప మొప్పుచుండఁగన్. 378
- మ పవిసంఘప్రతిమానసాయకములం శ బల్తాఱునొప్పింప రా
 ఘృతమ్ముండును దీప్త మార్గణములన్ శ గాయంబుభేదించె దా
 న విరోధిప్రబలప్రతాపమును మానన్పం జాలఁగట్టంచె యం
 చవధానంబున నెఱుదిం దెలిసి దిశవ్యావృత్తంబులం గైకొనన్ 379
- ఉ. వానిని మాన్పునస్త్రముల శ వైచుచు సుంతయుఁ దగ్గిపోనిచం
 దాన రణంబుచేసె; నిటు శ దానపు లక్ష్మణుఁడున్ సుమిత్రసం
 తానము దైత్యుఁడున్ గెలువఁ శ దా చెటుచాలక తుల్యబాణసం
 ధానపరాయణత్వమునఁ శ దద్దయుఁబ్రొద్దు రణంబుసేయఁగన్ 380
- చ. వరబలగర్వయోగమున శ వానిని లక్ష్మణుఁ డట్టిఘోరసం
 గరమునఁ జంపఁజాలఁడని శ కాలవశంబును గాంచునున్న వా
 డరయఁగ దైత్యుఁడంచు మది శ నప్పు డెఱింగి మహాబలుండు భా
 స్కరకులవార్ధిచంద్రునకుఁ శ గన్పడి యిట్లని తెల్పె లక్ష్మణా! 381
- సీ ఆయోధనంబిట్లె శ యమరుచుండెన బహువర్షముల్ గడచును శ వైరిఁజంప
 శక్యంబుగాకుండు శ సకలాస్త్రసంవేది, బ్రహ్మాంబులఁ శ బడయుట నితఁ
 డెవ్వారికిం జంప శ నెవ్విధిఁ దరముగా,కుండును గాన నీవుద్యమమున
 బ్రహ్మాస్త్రమున వీనిఁబడఁగఁ జేయుము రణ,మూర్ధంబునమతోండుఁమాడ్కివీనిఁ
- ఆ. జంపఁ దరముగాదుసత్య మీవాక్యంబు, త్వరగ వైపు మనఁగఁవాయుసూక్తి
 దైవవాక్మె యనుచుఁ శ దానమ్మి మదిఁగల్గు, భక్తి బ్రహ్మదేవు శ పాదములకు.
- ఉ. వందనముల్ పొనర్చి యరివారవిమర్దనదక్షమైన శ
 క్తిందగి నిత్యపూజల నశ్రయముం గనియుండు నస్త్రమున్

ఓండమునందు గొల్పుచు గడచి వెలుగుల నాదిగొల్పుచే
నం దలపోసి నంటటనె శ వాల్మీకి యొక్క భీతి పంపుననీ 383

ఉ. చాళవిషుక్తిగాంచి కడుభజ్యులములన్ దేలించుచున్ జాం
బాబగరానిచందమున నె చతుర ననుచున్నట్లై మేం
రో పనిపూని రాచు గని క ముట్టలకుంబుణరావలె ని యా
రోపము నిల్వరించి కడుభూపతిఁజేచు గల జాల పగ్గులై 384

చ తనకడఁ గల్గెయందువినినభిప్రథనామలసాధనంబులన్
గొనకొని వైది వైది తుదకుం బుచ్చు సక్రమము మే
దినిబడి వోయ్యమయాచుచు శ దేవనివాసము జేరబోయె, నా
తనిమ్మతఁ గాంచి రాక్షసులు శ అట్లడిమందుచు నెగి రుట్టులై 385

అంతః పాదముల నంటి పై పుగ్గలము లుత్తమ

మ చిర కాలంబు తలంబుచేసి పుమేష్ఠిం జాల మెప్పించి న
ద్యుముల్ గాంచుటాకాకి పెద్దలకునేరల నేయిగానేర్చి సం
గరముల్ పెక్కులొనర్చి యుద్ధముఖులన్ గొలిపించి పోదోలి యీ
శ్వరులే జానగఁగోరి యల్పమగుచోశ శ్రేణి వీక్షింపజే 386

చ తన కని శాశ్వతంబయినభామముని య్వి పఘూత్తముం డటం
చును మదిగోరుచున్ బహుసూనుముఖుల కిశివీరులన్
గనుగొన కొక్కవేగమునన్ గన్గొనవచ్చెను రామచంద్రు నా
తని కని మృత్యువై నిలిచె శ దానికునాథునితమ్ముఁ డద్దిరే 387

చ పిలువఁగలేదు రమ్మచుచు శ భీతుడఁ గావుము నన్నటంచు నే
పలుకు వినంగరాదు సరసాలశిఖామణి రాముడైన నీ
కలహము నీవొనర్చుచునిగొని రిపున్ ఎడిఁజంపుమంచు గా
ని లలి వచింపలేదు పరునిం దునుమంజను మన్న దెవ్వరో! 388

ఉ చనుమని ప్రోత్సహించినది శ శాత్రువుకర్తమె మృత్యురూపమై
దనుజుని జూచి నంతటనె శ దా నొగి మార్కొన నిచ్చగింపఁ జే
సినయదియుం వితామహానిశచే వరమొందెను గానబ్రాహ్మమై
తనరెడునస్త్రమున్ వయివ శ దానవుఁ డీతఁడు చచ్చునిస్పడె. 389

క అనిపవమానునిరూపంబునఁ బ్రోత్సహంబుఁగల్గి శ భూతభయదమా
వనజభవాస్త్రమువై వం, గను జేసిన దెన్న నతని శ కర్తమెకాదే 390

ఆ. బ్రాహ్మమైనయస్త్రచరము ప్రయోగింపఁ, జత్తుననియతండు శ స్వాంతమందు
నెఱిఁగియుండియును మహాహేళువులన్ వైచి, మరలుపంగ నెంచె శ సరయమిగడ,
నీ అట్లు యత్నింపఁజేయంగఁ బూనినయది, కర్తమేయని యెటుంగవలయు మది
బ్రాణిజాలంబెల్లఁ బ్రాణంబు రక్షింపఁ, గోరుచుండు నటంచు శ గోరకున్న 391

సృష్టి యంతయును నశించు గావున నట్లు, చేయంగ గర్త మేచి త్తమందు
వెలయుంచు నూహలగలిగినయయ్యవి, ఫలియింపకుండ దుష్ఫలముల నిడు
తే నట్లునానరించు గుణపార శ మరసి నేర్పడె వ మెక్కుడుగా మదిదలఁపవలయుఁ
బులుష కాముకిం తెనంశచరయుడనుచుఁ జక్కనమ్ముడుమీరనియొక్క మొగిని

కి తెలుపంగఁ దలచి యీవరు, సలఁ బ్రోత్సహంబు చేయసమకట్టును ని
స్టులశి క్తి బొల్పుకర్త మె, బలవంతము నాఁగ నదియె శ పరికింపంగన్ 393

ఉ. దానినిమించునట్టిది శ్రుతంబును దృష్టమునైన లే, ద దె
వ్వానిని గష్టశర్తముల వారక నొంచును దేల్పుఁ; గర్త మే
మేని యొనర్పఁజాలదని శ యేర్పడఁ బల్కఁగఁ జాలువార ల
జ్ఞానులె యంచుఁ జెప్పఁదగు శ సంశయ మింతయులేదు దీనికిన్. 394

చ. హరిహరభాత్యముఖ్యదివిజాధిపు లెల్లరు కర్త బద్ధులే
యరసినఁ గష్టసౌఖ్యములనంది తపించి హసించి కర్త మే
యురుతరశ క్తిమంత మనియొప్పినవారలె యాపరాంబయుం
బరమశివుండుఁ గర్తమునఁ బొల్కొనకుండు రటంచుఁ జెప్పనొ 395

ఉ. పౌరుషమింతయైనఁ దలఁపంగను దైవము మించలే దటం
చారయఁ దోచుఁ బం క్తిగభునాత్మజుఁ డెమనియొగ చెఁ గార్యమే
తీరునసాగె దీనిఁగని శ ధీరులుపల్కినమాట నమ్మినా
పౌరుషమెన్న గొప్పదనుపల్కుట మానఁగ నొప్పియుండెడున్. 396

— ౧౦౮౮ జేతు బ్రహ్మస్త్రమున రామాదులమూర్ఖిల్లఁజేయుట. —

చ. దనుజవిభుండు రావణుండు శ తత్సతుఁ డీల్గుట నాలకించి లం
కిను బదిలంబుగా నరయఁగఁ దగువారల హెచ్చరించి యా
త్రిని దిగులొంది యంతిపురి శ దీనతఁజేసిఁగ నింద్రజిత్తు పే
చని తనపౌరుషంబుననె శ శాత్రు లోడుదురంచుఁ దెల్పుచున్ 397

ఉ. రావణునాజ్ఞఁ గైకొని యశరాతిబలంబులఁ గూల్పనెంచి మా
యావిభవంబునం బని య శ దౌ ఫలవంత మటంచునమ్మి దు
ర్భాషము గల్గువాడగుట శ వహ్ని ముఖంబునఁ బద్మజన్మఁడే
దేవతగాఁ జేరి రిపుధీరుల నొంచఁగఁజాలు నస్త్రమున్. 398

ఉ. స్వందనవర్యమున్ మిగులసత్త్వముగల్గినఘోటకాళి ద్వి
ద్యుందమునేచు చాపమును శ భీషణబాణముఖాయుధంబులన్
బొందఁగఁగోరి నేనలను శ భూతము లెవ్వియు విఘ్నమింత చే
యం దగనట్లునిల్చి విధినాదృతి నారసి భ క్తియుక్తుడై. 399

సీ అభిచార మనుహోమమందు నెవ్విధిఁ గర్త, మునుజేయఁదగునట్లేదనుజవదాడు
వస్తువులంగూర్చి శ వహ్నిని బ్రణయించి, హోమంబు చేయంగ శ హుతవహుండు

నవ్యగతులమీఁదఁ గఁ బాల్వలము లొప్పారఁ, బ్రత్యక్షమయ్యెఁ గావలసినట్టి
 షరికరములఁ గోరిభావించి యవ్వని, హోమము చేసె నట్లొప్పియ్యది
 తే యంత యయవిహీనమై యపుడం సాగ, నగ్ని యంతటి హోమకుండాంతరమ్ము
 నుండి బ్రహ్మస్త్ర మట్టు లభ్యుగ్రచాక, బాణముల సృందసంబు వెల్వడియెనొకట
 క మనుహోమసిద్ధి యున్విధి, మున సాగిన సంతసించి య భూతములెల్లం
 దనుజుఁజూచి వడఁకఁ గాన్పం, నస మెక్కెను విజయకాంక్ష య తను బురిశొలువన్.

చ అసురులఁగాంచి పల్కె నిఁక య నంబర భాగమునందునుండి శి
 త్రు సమితిఁ జెందువాడ నిచే య తోరపు వేసుక గుండడింప మీ
 లనదృశదోర్బలంబు దగునట్టులుగొ మెఱయించి వానరా
 లి సమయఁజేయుఁ డ నృపకులనులఁ జెందుదు నేను భుంకిన్ 402

చ అని తగఁబెచ్చరించి తనయాక్రించి యేరికనే నదృశ్యమై
 పని కురవైనంబు ట్లమర య హింసమాగతచాప మాని బా
 ణనికరసంయుత్థ బటునినాదముగల్గ నొనర్చి నిత్యమీ
 సునను మలీననంబగుచు య సూన్యతిమార్గవిహారమై తగన్ 403

క శంఖంక్ష నృప్తికిరణిం, గురియించెన్ నేనపై నశకుంతితగతి న
 చెప్పువంది యెల్ల వారలు, పరికింఁ గరామభీతి య బర్విడుచుడన్ 404

— అభిచారహోమరహస్యము. —

సీ కామ్యుక్తిర్థ ప్రయోగములందు నభిచార, హోమ మొక్కండుగనొప్పియుండు
 నాగమంబులె దీనిననుచదించెను జక్క, సాధకుండు గురూక్షరసరణి మంత్ర
 జఃహోమముఖ్యపంఠకిమున సంసిద్ధి, బడసి యా దేవతపరిమళరుణఁ
 దనుజుఁడఁగా ననంతరము కామ్యుప్రయోగముల నొనర్పంగఁగడఁగునతఁడు
 తే, కార్య మెట్టిదియో ముందుఁగాఁ దలంచు
 గానదానికి ననుకూలమైనరీతి
 వస్తువులఁ గూర్చి నియతిమై య వహ్నియందు
 హోమమును జేయుఁ గామ్యమోయొప్పు నదియె. 405

చ పరులకు హింసఁగూర్పఁగలభావము పూనియొనర్చు హోమమే
 ధర సభిచారకర్తమని య తాఁ బిలువంబడుఁ గూరకర్తమై
 పరఁగుటఁ బాపహేతువగు య బాలిశులే యొనరింతు దానిఁ ద
 త్వరమరహస్యముం దెలియుఁపాటివివేకములేమి నక్కటా! 406

తే ఆగమంబులు కూరకర్తాలి నేల, తెలుపఁగావలెనంచు నగ్ధీరులండు
 దాని తత్త్వంబు నెఱుఁగమిఁబూనియడుగు, వార లంచుఁడలంపనొగ్ధీరు లెపుడు
 క. తనశక్తిని బరికించిన, మనమెప్పుడు వశముగాదో య మంత్రబలమ్ముం
 గొని దాని నిగ్రహింపం, జను నయ్యదె దానిఫలము య చక్కఁడలంపన్. 408

సీ కామముఁ గ్రోధంబు శ గడునశింపంజేయ, మారణహోమకశ్రమ్ము తగును
దానిఁగోరియె చేయుతపము త్తవంబగు, నభిచారహోమాఖ్య శ నదె వెలయును
సల్లె లోకిముసకు శ నార్తిగల్గించెడు, పాపాత్మునిఁ బొలియింపంగఁ గోరి
యది లోకివిహితమా శ నంచెటింగి మహిళుఁ, డాకర్తమును జేయనర్హమంద్రు
తే గాని యగ్నియామధ్యవంబొనుగాని, యుత్తమముగామ నాఁగసరోత్తములగు
జనులుభావించురింక నాసరణిఁ దెలియ, నలసియుండునుడ త్వంబుఁ దెలుపుగాన.

మ పని క్రూరంబగు నేని వస్తువులు నశింపటంబవర్తిల్లుఁ గా
న నితాంతక్రుధఁ గల్గఁజేయునవిగా శ నానావిధప్రోక్తన
స్తునికాయంబునుగూర్చి హోమమును నిర్భూతారివీరంబుగా
నొనరింపందగు నంతరాయము లవే శ మోహరరా దప్పనిన్ 410

క. ప్రత్యూహంబులు కల్గిన, నిత్యాశ్రితుఁ జంపు నగియె శ నిముసములోనఁ-
బ్రత్యయ మెడలక చేసినఁ, దృక్త ప్రత్యూహమైన శ నది ఫలింపించున్ 411

ఉ. హోమము పూర్ణమైన దివిజ్ఞోత్తముఁ డామనుసంప్రహృష్టుఁ డెం
తో మరియాదఁ దోచుచుఁ దగదుద్యమమెల్ల ఫలింపఁజేయుఁగా
నేమముఁబూను శత్రువుల శ నీతోనరించును గొన్నితావులం
గామము పండకుండు నొకకారణమున్నది దాని కుద్దియె. 412

ఉ. ఘోరహతాశనోత్థమె యగుకొ సమరోచిత సాయకాదు లా
వైరియు మృత్యువక్త్రమునఁ శ బండఁగఁ జాలినకర్త సంగతిం
జేరకయుండు నప్పు డదిసిద్ధి నొసంగ దుపాసకాంతకం
బై రహిమించుఁ గావుననె శ యయ్యది కూడ దటంద్రు కోవిదుల్. 413

క. వైరికిఁ గాలము మిక్కిలి, చేరువకుకొ రాఁగహోమసిద్ధిం జెడు న
ట్లారయఁ గర్తముచేసిన, చో రయమునఁ బండు నద్ది శ చోద్యముగాఁగన్ 414

చ ఇరువురు మంత్రసిద్ధిగనియే యొనరించెడు దుష్ప్రయోగముల్
త్వరగ నశించు నిర్వురకు శ వానిఫలంబులఁ గల్గనీయ నం
చరసిన పెద్దలే యనుదు; శ రయ్యదియుం దగుభావనాఖ్యశ
క్తి రహి చెలంగ నయ్యది విధిప్రహితం బెటుగానిచోఁ జెడున్ 415

ఉ. మానసనందు సాధకుఁడు శ మంత్రసురేశ్వరునిం దలంచి నీ
యానతికై హతాశనునియందు భవత్ప్రియవస్తురాజి ని
ట్లూనినభక్తి శాస్త్రవిధి శ నొక్కట కుంతకొఱంతలేనిచం
దాన యజించువాడ మదుదంతము నెల్లఁ దలంచి యాత్మలోన్. 416

ఉ. నే నెదికోరినాడనొ యనిందితరూఁ! యదేవిధంబుగా
గానఁబడంగ నూల్కొనుము శ కామ్యము నాది ఫలింపఁజేయుమా

- నానిఖిలాన్తస్థిల్లు కేనందగింతుండను నీరువంక నిం
తైన హాతాశనాంలము నందల గనంబడు మూర్తివాయుగన్. 417
- మ యవిగో! నీకు కుదానహంబులయి యెంతో శాస్త్రసౌప్యంగఁ దృ
ష్టిగఁబుల్ గాఁ దగు ముల్లం గోచు, సమర్థింతున్ గృహం బాల్పు, నా
కెదియిష్టంబు తదాక్రమం ద్వంగ నం న చెంగోసమాధిస్థితి
దోదలం గాంచినచిత్త మొప్పు నకుగంప లుగ్ గతాహృత్ గుక్ 418
- ఆ తోచునట్లే లుగ్నినో సరిపోలెన, ఆనుప్రవేలయ నిష్కనై ఎతంబె
కోరినట్టి చస్తుకూటం దొసంగును, దానివిజయస్థితి తప్ప దెపుడన 419
- సీ విజయంబు సిద్ధించునెరప్ర లేమండిన, నాహోమకార్యంబె నయంతరాయ
మున దూఁతంబగు నమునుకొని చక్కఁగా, నెఱవేలునే నది న నిశ్చయముగఁ
గార్వంబు ఫలియించున గాఁదానింగ్రిప్ప, నెర్పరికే నంచు నెఱుంగవలయు
నిది క్రమంబై యుండు నెందునే నభిచార, హోమంబునకు; మతీరయనువిధేద
తే ములు కింబడు నేనతాశూర్తి బట్టి, కార్యమునుబట్టి శాస్త్రసంగణము బట్టి
బలివిధానంబునందు నిష్ఠులఁ గనంగఁ, దక్కువిషయంబులందు భేదంబు లేదు.
- ఉ భూతబలిప్రదానముగఁ బొల్పెడుహోమము లొక్కకొన్ని వి
ఖ్యాతమహాగమంబులను న గప్పడుచుండు; మహాసనాబలం
బే తగ ముఖ్యమైనయది న యెల్లవిధంబుల నొక్కరీతిఁగా
నాతలసుప్రయోగముల నయ్యవి తుల్యములై చెలంగెడున్. 421
- ఆ భూతబలియే ముఖ్యముగనొప్పు హోమముల్, హానిసాయుతములెయనఁగవచ్చు
రామణాత్మభవుఁడు న బ్రహ్మస్త్రలబ్ధికై, చేసినది తపోవిశేషయ్యుక్తి. 422
- క బలిముఖ్యముగాకియె తగు, బలియే ముఖ్యంబుగాఁగఁబరఁగెడునది శ
క్తులు దేవతలై యుండఁగ, వెలయును సాబాధమగుచుఁ వేయు న నిఁ కేలా?
- మ పరమాత్ముఁ భజించువారలకు నీభంగిం బురశ్చర్యచే
యురతుల్ గల్గవు, సర్వభూతసములై న యుంగుర్లదా వార లీ
శ్వరు కారుణ్యమె గోరువార లగుటకొరదందం బిదెబ్బంగి నా
దరపాత్రంబగుఁ దుచ్చమాఫలమె యిద్దానం బొసంగు దుదిన్ 424
- ఉ. రాపణియిట్లు బాణము లరరాతుల మూర్ఛమునుంగఁజేయఁగా
వావిరిగాంచుచుకొ నకలవానరవీరులు రక్తసిక్తదే
హావళు లొప్పు గుట్టలుగ న నాహవరంగమునంబడంగ దు
ర్భావుఁడుగాన సంతసముఁపర్వఁగ నార్చుచునుండె నింగిపై 425
- ఉ భూపవతంసుఁ డ త్తటి విభుత్వముమీఱఁగ సంచరించుచుం
దేవకుఁ దేవకుఁ వివిధతీవ్రశరంబుల వైచుచుకొ మహా

- ద్వీపితశక్తిసంయుతిని శ దేజరిలందగు నస్త్రసంఘమున్
గోపతిముఖ్యులెల్లఁ గలగొందుపడన్ వడి నేపుచూపుచున్ 426
- చ మనమున నెంచి లక్షణ! యశమానుష తేజముగల్గి బ్రహ్మయి
చ్చిన మహితాస్త్రమూని కపిశేఖరులం బడగొట్టుచున్నవాఁ
డనిమొనఁ గానరామిఁ గపురలాతురులై యెదిచేయ నేర కా
ర్తినిగని భూమిపైఁబడిరి శ తీవ్రశరంబులు మేను లేఁఁగాన్. 427
- మ. పరికింపంగ జగత్త్రయంబున మహాబ్రహ్మస్త్ర మత్యుత్తమం
బరిదోస్సారవిభంజకంబునగుచున్ శ హర్షిందు; నీయస్త్రమున్
బరమేష్ఠిన్ ముదమందఁజేసి కనియెన్ శ బాపాత్ముఁ డీరక్క సుం
డురుహింసారతుఁడౌట నిప్పనిశి దానూహించు ధన్వాత్తుగన్.
- చ. వనజభవోక్తియొట్టితటిఁ శ బావనమై సకలోత్తమగాంగఁ
క్తిని నిలుపంగ నర్హమయి శ కేవలపూజకుఁ బాత్రమై తగుం
గనుకఁ దనీయబాణములు శ కాటేయ పెట్టుచునుండ నోర్చి చెం
త నె వసియింపు మేనును నీతాంతశరవృథ నొందువాడనే 429
- క మనమేమిచేయఁ బూనక, యనిమొనఁ బడియుండఁ జూచిహర్షంబునఁ బో
వును వీఁడు లంకకున్ మఱి, కనఁజాలుడ మట్టితటిని శ గార్వముఁ దీర్చన్ 430
- ఆ. బ్రహ్మాయందుఁ గల్గుబహుమానబుద్ధిని, బాధనొందుచుండ శ వలయుఁగాదె
యనుచుఁ బలుక నాతఁడప్పుడు చేయంగఁ, దగిన దెద్దిలేమి శ వగచుచుండె. 431
- చ. సమరమునందు రావణి నీశాతశరావళి తమ్మునేఁచనం
గములు దురంతతాపమునఁ శ గందుచు రక్తమయంబుఁగొచు యు
గ్ధమున కనర్హతం గనఁగఁ శ దాశఁగఁజాలక మూర్ఛమున్గి సం
యమనిని జేరఁబోయి రభిరయాతిజనంబులు నవ్వుచుం గనన్ 432
- క రాముఁడును లక్ష్మణుండును, భీమబ్రహ్మస్త్ర బాధఁ శ బెంపుదటిగి య
క్లే మూర్ఛమున్గి యుండిరి, డేమము గనఁజాలుశక్తి శ చేకుటేయు ననిన్. 433
- చ అసురవరాత్తజుండు సమరరాంగణమం దొక్కఁడైన నిల్చి పెం
పుసడలనీయ కాహవముఁ శ బూనియొనర్చెడువాఁడు కానరా
మి సకలసేనలం గలిసిమించినవేడుక లంకకేగె; ద్వి
ద్విసరము చచ్చె నం చెఱిఁగి శ వీఱిడియాటను విట్టివీఁగుచున్. 434
- చ దనుజవరేణ్య నస్త్రమున శ దాశరథుల్ స్పృతిదప్పి మేదినిన్
దనువులవైచి యుండఁగఁ గతంబెది యంచును శక్తిగల్గినన్;
వనజబావస్త్రమున్ మఱియుఁసంగ సమర్థులుగా రటంచు శం
కను గనరాదు పార లొగి శ గర్తగతుల్ కనువార లౌటచేన్. 435

- సీ హామస్తభావ మత్యుచ్చయగ బసకృశ, సుప్రతిహామనౌ ॥ చని చలించు
నాగమశాస్త్రపాశ్యముల ప్రమాణంబు, లని లోకులకు దోహదవల్లుచేయ
నతనిచే జావంగ ॥ నన్ను లోపానికి, నంతంబుగల్గించినో " ఎటంచు,
విధియానతి బరాభరణమండంగం బాని, శస్త్రబౌద్ధులగుండు ॥ కలజసులు
తే. కర్తమతిబలవంత మెక్కడజేనైన, ననుచు చెలియంగడగు ననునాశియంబు
గల్గించుండుట నద్యస్తగ్రాహబాధ, లచుభవించిరి వారుశిక్త్యధికులయ్యు
క. ఇది యిట్టులంపు నొడిగిన, నదమలకన్మృత్యు యోగనకణి చెలియంగా
గురుకు జ్ఞానము గేదే, నొకొకరు నజ్జల తలకెక్కు ॥ లగులన్ 437
- ఉ అంబు నన్నియెందు ॥ సాహనుమంతుడను గుడి చచ్చిన
ల్లెలయు భీలగొల్పగలి ॥ నెంచంగగనిన, బయల గడు
వంశలగూర్చుకట్లు కనకచ్చుగ ॥ పగులట్లు లన్న యా
ధ్వంతవిరోధిపుష్పమునందు ముం జక్కంగం గాంచి నింతచేన్ 438
- తే తెలివిలేకుండి యెట్టుల ॥ తెలివిరాగ, జాంబుంతునివెడకుంగ ॥ ఒనిచని యె
చక్క బాహ్యులొంగుడై ॥ విక్కియున్న, భల్లకేంద్రుని గనిరి నాప్రాణు నెలమి
చ విలలగ శవ్వనందున విభీషణు డాతనినిల్చి ప్రాణసం
గతి దగువాడ వే యనిన ॥ గంరంపంబునుబట్టి నిన్ను నా
దితసుతదర్శుగా చెలికరెన్ మతిమంతుడను వాఁగునందనుం
డలిశయపుష్పమూర్తి యిపు ॥ డామయహేనత గాంచియగుండునే 440
- చ తెలుపుము నా విభీషణుడు ॥ తీక్షణమరీచికుమారు సంగదుక
గలవక రామలక్ష్మణుల ॥ దర్పసమగ్రుల నెన్నఁబూన కో
సులలితచిత్త! వాయుసుతునొప్పు నెటుంగడలంచి తేలొకో
తెలువగలావె నే చెలియఁదెల్లముగా నన నాతఁ డిట్లనున్ 441
- ఉ ఎందలువానరేంద్రు లని ॥ నీల్గిన వాయుసుతుండు ప్రాణయు
క్తిం దగునేని యెల్లదను ॥ తేమముగా దగువార లేసుమీ!
యందలునుండి యాహనుమ ॥ యంతమునొందిన జచ్చినట్లులే
యందఱు నెన్నఁగా దగుమహాత్త! విభీషణ! నీ వెటుంగవే 442
- క. ఉన్నాఁడా గేమంబుగ, నన్నా! హనుమంతు డొక్కఁడల్లన జెపుమా
యన్నిపనుల్ సమకూరు వి,పన్నులు సంపన్నులెయని ॥ భావింప జనున్ 443
- మ వినుమా యింక విభీషణా! జగతి నేవీరుండు జీవింపగా
జనులెల్లక సుఖయించువారొ యతఁడే ॥ త్సౌభాగమం దెన్నఁగా
జను జీవించినవాడటంచు నొరులక ॥ జావంగ లేదంచు జె
ప్ప ననర్హుని నిశ్చయింపు మదిలో ॥ భవ్యాత్మ డాతంఁడెనూ. 444

- ఉ భల్లుకనాయకుం డిటులు శ పల్కంగఁ బావని పెరి మొక్కి నే
నల్లసమిరనందనుడఁ శ నస్త్రభయంబును వీడియుంచు; నీ
యుల్లమునందుఁ జొప్పడిన శ యనాహలఁ బెల్పుము చేయువాడ, నీ
వెల్లవిధంబులకొ దగు నశీషావగుణాఘ్యుడ వోమహత్త కా! 445
- క. అన జాంబవంతుఁడిట్లును, వినయూయ! యిప్పు సంజర వేళగఁ దోచు
ననచరులు పంచమాంశము, చనినియే వింటి నేను శ సంయమని కనన్ 446
- ఆ ఇంకజాగుచేయ శ కీవు హిమూద్రికి, నరిగి యచట నున్నతాచలంబు
ఋషభనామకము గిరిప్రధానముఁ గన, కిమయ మైనదాని శ గడచి పోవ 447
- సీ కైలాసమును గాంచఁగలవు వానికినంత, రమున నోషధపర్యవ్రతము చెలంగు
గాన దానింజూచు శ కలచందు సకలౌషధులు శక్తిసంయుక్తములుగ నొప్పు
నాకొండశిఖరంబునందు జనిగాంచి, కాంతులచే గిశోరగణము వెలుంగఁ
జేయుచు భక్తులసిద్ధిఁ గాంచఁగఁజేసి, వెలయు నాజ్యోతిర్లతలసమిలిని
తే బేరుఁగాంచెను నాలుగుఁ శ బృథ్వి జచ్చి, నట్టివారిని బ్రదికింప శ న్నమ్మైన
శక్తిగలిగినయది గాన శ సాధునినుండి, గనియెను మృతసంజీవనీయనఁగ నొకఁడు
- వ. శల్యములందీసి చక్కఁగిడుగంగూర్చుటం జేసి విశల్యకరణి యనిపేరంది
యొక్కటిచెలంగు ఖండితచర్మభాగముల యథాపూర్వకముగఁ గూర్చుటచేత
సంధానకరణి యన నొక్కండు వెలయు బాణావ్రణజనితదేహవైవర్ణ్యమును
దొలంగించి పూర్వనర్ణముం బొందించుకతన సౌందర్యకరణియన నొక్కటి
వరఁగు నానిం దేవలయు కపింద్రులంబులకుఁ బ్రాణదాసంబాచేయవలయు
ననుటయు 449
- చ అనిలకుమారుఁ డప్పలుకు శ లాదృతిమీఱిగ నాలకించి చ
య్యనఁ బరువెత్తె నభ్రమమున శ నాహిమరద్ధిరి నిర్గమించి చెం
తనుదగు నోషధాద్రిని నితాంతముదంబునఁ జూచి వానినిం
గన వెదకె గిరింద్రమునఁగల్గె స్థలంబులనెల్ల నొక్కటన్ 450
- క పరికింపఁజాలవయ్యెను, వరలత లవి యెంతసేపువాయుసుతుం డ
గ్గిరిఁ దిరిగిన నంతట గ్రోధుతిం బలికె మహీధ్రతల్లజ! వినుమా 451
- చ. జనకకుమారికాధవుని శ సాధుమునీంద్రనమస్కృతాంఘ్రిపా
వనవనజాతయుగ్తుని నవవారితసత్త్వుని నాలకింపవో
వినుము తదీయకార్యమిది శ విశ్వహితంబగు దీనఁ గాననా
తనిపయిఁ బ్రీతిగల్గదొకొ శ దర్పముచూపకుమింక నైననున్ 452
- ఉ. ఇప్పటిరీతినుండఁదగు శ నేమియొనర్చునొ చూతమంచు నీ
వొప్పుట నెంతువేని విను శ ముగ్రకరంబుల శక్తిఁజూపి నే

రొప్పెంగ నిన్నులొగి ధరనొక్క బలంబున బల్లెబ్బ
 దప్పి చూతుంగా మన శ్రీ లభించుబలము నానాదున
 మాతలనూనుడ తండ్రి బలమూనునాధున పేరొడింబు నా
 శ్రీమంతులమహాదేవులగనెరుకుడించు ననుండులంగి
 సామెలుంగగొట్టి యెరుంగెదొచ్చునీ హాని జూడంగా
 గోరుము లేకదాన్ని నిశ్చల నుండు నామెల్ల నిప్పుడే

453

454

చ అనిల గూలులు బలకరయ్యును నానాదునండు శక్తిచే
 తనె కడించుచు దనుంగి బలకరయ్యును లోకంబు గన్పడంగ నీ
 ద్వియ గిరి న్నిష్ఠా న్నవలంకరి పోరగెలు గంగున బలం
 గి నతలొం బని గొంతు నడిగె జూరెదొని నానాద్రుహితుచున్
 హాన బలంబునడించు బలకరయ్యును లోకంబు గన్పడంగ నీ
 హానలొ పోరగెలు గంగున బలం గి నతలొం బని గొంతు నడిగె జూరెదొని నానాద్రుహితుచున్

455

ఉ ముందుగరిత ప్రియమగు వయోగం పునశ్చిత్తులంబు ని
 ట్లంబు మోసగించి పోలంబుకండ్ల గలంబుచేసి
 కిం దుమానె ముండ్లనంగం గ్రచ్చు ముమ్ముదెంచియంచు నా
 నందమునొండు కలుగుచు రేణువు నెల్లెడలం జరించుచున్
 ములక రచ్చం దనుజా! బలపుత్తుము ముందునీల్చి పోరుము మాతోడ
 బురుషుడవైన నంబుడ బురుషోత్తులు కలుగుండ శ్రీ భల్లుక గణముల్

457

458

ఉ నాలుగుదక్కులం గనుచు న్నామగణంబును జేయమాని మా
 యాలనమానశ్చేత రుహవిశిఖంబుల మమ్మునొంచె జం
 డాలండు పీఠం కంబుబిశవక సఖిదంబుల జరాజపం
 డీలుతు మాతనిక జమునిక జేరంగ బావుడు పుంచు నార్వంగన్

459

సీ ఓషధుల్ తనుసోక శ్రీ నొయ్యన ముంబుతు, డగుదెంచి భగవంతులైన రామ
 సోమిత్తులం దాకర శ్రీ శాగతుండ నక, బాలింపుడి యనిపరమభక్తి
 నర్థించె నంతట నామాతస్పర్శమున నస్త్ర శాసముల్ శ్రీ చనంగ హాయి
 చెంది యంతట నెవేదిరి, వారి గన్గొని, ననచరుల్ సంతోష వార్ధిమునిగి
 రపుడెగొనిపోయియాకోండనచటనునిచె, బచనంబునడాయనిబడినదనుజ
 బలము నారావణుండు వైశంగం బనిచి, యుండ జెధిని గాన నొక్కండెయైన.

క లతల ప్రభావంబున నా, మృతినుండి నజీవుడగుటయే లేకుండ
 మృతులైన హరిబలంబులు, చుట్టియేలేనట్లు లక్ష్మీ దొప్పిరి చూడన్

461

— పీఠామలమహర్షియు. —

ఉ. చచ్చినవార లండలును శ్రీ సయమనీపురినుండి వేగమే
 వచ్చి రనంగ జిత్రి మనోహరగదా యనుసందియంబు హా

- క్రుచ్చెడు వారలుందు రదికూడనిప ల్కనవచ్చు, వానిదౌ
నుచ్చతర ప్రభావ మది శ యొప్పు న మేయముగాఁ దలంచినన్ 462
- బోత్యోర్ల తలన నయ్యవి, భ్యాతిం జెలువారుచుండుఁ గనుగొన నల్లే
రాతరి నుంచును బగ లవి, యీతీరున నుండుననుచు శ నెటుపల్కనగున్. 463
- నీ పగలవి యెరికేఁ శ బరికింపరాకుండు, తపలయం దవి మండుకరణి నుండుఁ
జెంతకుంబోయిన శ నంతకు దూరము, గాఁ గనంబడుచుండుఁ శ గైకొనంగఁ
దరముగా దేరికి శ మసదాత్తజం దది, యెఱిగి యాభాగంబు శ నెల్లఁదెచ్చెఁ
దద్యాయుసంయోగతకృత్యుబాధయే, తొలఁగునుబ్రాణములోతూటుమరల
తే నంగమందును వానిమహాత్త్వ మిద్ది; సృష్టివైచిత్ర్య మిదియని శ చెప్పవచ్చుఁ
నోషధులకిట్టిమహిమ మెట్లొప్పెననుట, యజ్ఞతయెయంచుఁజెప్పశాస్త్రాభిలెపుడు.
- చ గంధమునకొ మృతింగనినఁ శ గ్రమ్మఁ బ్రాణములం గనంగ ను
ర్వరఁ దిరుగంగఁ జేయు నొకభవ్యమహాషధి ర క్తిపూరముల్
దొంగుచునుండ నొక్కలత శ తోడనె నిల్పును వాని; కృత్రిమం
బురుభయదంబునౌ విషము శ నొగిరమం దిడ మందువానినిన్. 465
- క ఒకలత బ్రదికించును; వేఱొకలత మూర్ఖిల్లఁజేయు శ నొగి మూర్ఖిన్ గా
నొకవీరుత్తు తటాలునఁ, చికమకినొందంగఁ జేయుఁ శ దెలియక తాఁకిన్ 466
- ఉ వాసనచూచినంత నొకసల్లరి కుక్షిగతాన్న మెల్ల నా
యాసములేకి వెల్వడెడునట్టు లొనర్చు; మఱొక్కతీగయున్
నాసికయందుఁ జేర్చుజతనంబును బూనఁగ వెట్టివానిగా
నాసమయంబునం దె తనదౌపటుశక్తి నొనర్పఁ జాలెడున్. 467
- తే ఈక్షణంబుల కొక్కింతయే లతాంత, మంజనంబుగ నమరింప నపు డదృశ్య
నస్తువులఁగాంచఁజేయునవార్యశక్తి, దామ్రమునుభస్మముగఁ జేయఁదగునొకలత
- చ. కనకముగాఁగఁ దామ్రము నీకామమహాత్త్వముమీఱఁగా నొన
ర్చును లతయెండు; సాదముల శ సోకఁగఁజేసినయంతనే ప్రతా
నని యొకఁ డద్భుతంబుగ మనంబు తదీయవశంగతంబుగా
నొనగుచు నొక్కతీన తనురయుక్తిని స్తుభిషుఁజేయు నాతనిన్. 469
- చ లతయొకఁ డొక్కలేమఁ దగులంగ నొనర్చిన వానివెంట నే
మి తెలివిలేక పోవునటుమించుమహాత్త్వమునం బొనర్చు ని
ట్లతిశయశక్తిమీటునటు శ లచ్చెరువుం గలుగంగఁజేయుచుకొ
క్షితి మహనీయమైతగినకీర్తిని గన్నలతావితానమున్. 470
- క. కొనియాడందగుఁ దద్గత, ఘనశక్తి నెఱుంగఁజాలకయే కొందఱు దు
ష్టు లొగి మఱుచునుండుచు, మునిజుల వ్యానిమహిమముం గనుచుంటన్.

- ఉ వానిని యుక్తకాలమున భక్తిభరంబునఁ బూజిచేసి స
మ్మానముమీఁదఁ దెత్తు, రభిరమానముగల్గిన నారి కవి ను
లైన ఫలంబునీయకయె యంత నడంగును గొప్పనక మహా
మకాసులు నిర్జనాటవ్రల యైతులం దనియింతు రెంతఁగున్ 472
- సీ ఆకిలిదప్పలఁ బోకొల్పునొకలత, యచ నశైధిల్య భమపుడె మాన్చి
యంగ బైకల్యమే యగఁగడకండయి, భావూర్వముగనుండఁ దను మోచుచు
నొక యోవధీత్మ మిడ నిట్టివెన్నియో, చిత్రగుణంబులఁ జెలఁగు, లతలు
ప్రతిపర్వతంబున భాసిల్లు నన నింక, నోపధులకు నెల్లఁగునికి కట్టు
- ఆ. గాఁ జెలంగునై లకాంతునియందుండు, నానిశ్చయెట్లు భవలుదుండు
ననుచుఁ జెప్ప నేలఁగియునుపమానం బని, రంబ్రత్యమునయి యులరుచుండు
- చ కనుక నె బుద్ధిమంతులు ప్రకామలతామహిమంబు స్వానుభూ
తని గుఱుతొచి మెచ్చుచు సతిస్థిరభక్తిని పానిగొల్పి త
జ్జనితఫలం బమూనుపము భాగ్యతి మూయునొ నటంచు నె
మ్మనముల నమ్మిలోకమున భూస్యులుగాఁ జెలువారుచుం ద్రోగిన్ 474
- చ తరువులకు లతావళికి దైతముల్ గలరట్టి వారల్
నిరలిశయైకభక్తి విధినిం బరికించి యడించుచున్ మనో
హరితరువీరుదోషము తగదాకృతయే యని నమ్మి కొల్వఁ ద
త్కరుణకు బ్రాతులొదు రనికానకయున్న ఫలంబ దెట్టులా 475
- క. సుగనరులు మంత్రములచే, దరువులు నోషధులు మంత్రతంత్రంబులచే
బరితుష్టి నొందిభక్తుల, కురుఫలముల నిచ్చుచుండు భరొగి గర్భగతిన్. 476
- మ పరిశీలించకయే ననస్పతులు తీవల్ దేవతాహవతం
ధరణింబొల్పుచు నప్రత్యక్షఫలసంతానంబు గల్పించు ని
ర్భగశక్తిం దగియుండు నన్న పలుకుల్ పాటింప కవ్యానిపైఁ
బయిపోక్తుల్ పచరించుమాధులకు విశ్వాసంబ దెట్లబ్బెడున్ 477
- మ కనులారం బరికించుచుండియును దశక్కర్యంబు హేత్వంతరం
బున సాగెంగద యంచు స్వాశయములం భూన్కిన్ నిరూపింప నెం
చినమూఢాగ్రణులం గలంచినమహాచింతల్ పొసంగున్ మదిం
గనుకన్ వారల నమ్మజేయఁ దలఁపఁగారాదు విద్యదర్శుల్ 478
- సీ తరువు లోషధులు రత్నంబులు మహనీయ, ఫలదంబులై యుండు భక్తివానిఁ
గొల్చిన వారల భోక్తులుఫలియించు, నమ్మనివారల భవమ్మ జేయఁ
బూన వయ్యవి సురభూగంబు నట్టులే, కదభక్తియుక్తులై ముదమునఁ దగు
వరములఁ దీగల భనిరుపమమణులను, దేవతామూర్తులుగా వచించు

తే నాగమంబులఁ బరియించి శ యందుఁగల్గు, పద్ధతులనాశ్రయించినఁ శ బరమతత్కృ
పావిశేషముగనుటకుఁ బాత్రులగుదు, రదియొందిదలిత త్వమంఁ చెఱుఁగనగును

—ॐ వానరులు ౧౦వం గాల్పుట. ॐ—

ఉ వానరు లాలతానుగతవాయుసమావృతి నష్టశిష్టులై
వానవులకొ వధింపఁ బటుదర్పముఘనఁగ రామలక్ష్మణుల్
మేనులు పూర్వరీతి రుచిమించఁగ నొప్పిరి బ్రహ్మదైనవా
ద్దానము నాదరించితిమిఁగా యనుసరిత మట్టై యుబ్బఁగన్ 480

చ. ౬వి తనయుండు వాయునుతు శ రాక్షససద్యుని జాంబవంతుని
బ్రవిమలయుద్ధశాస్త్రమునఁ శ బండితులై తగువానరేంద్రులకొ
దివిరి వదిచె నిట్లు రణశధీగులు సోదరమఖ్యులెల్లఁగ
నివరమునకొ మృతింగినుట శ వాసవవైరి తలంచి దీనతన్. 481

చ పురివెడలంగ నిచ్చఁగొనఁబూనఁడు కాపున ద్వారరక్షణ
దరముననుండు సట్లగుటఁ శ దత్పురిఁగాల్పఁగ నర్హ మియ్యెడకొ
ద్వారగని సాలలంఘనముఁ శ దత్పురతం బొనరించి యిమహా
పురమును గాల్పఁగాఁ దగునుఁబో ప్రతిసేయుట ధర్మ మేయగున్ 482

చ అని పలుకంగ నందఱు మహామతు లట్టులై చేయనొ నటం
చనుమతి నొంది వేగమున శ నప్పురిసాలము నెక్కి పత్తనం
బును బరికించి చొచ్చి కడుఁబూనిక నుల్కల దానిఁ గూల్చిరా
దనుజులు మార్కొనంగ వడి శ ధర్మనిజేరఁగఁ బంపి రేపునన్. 483

సీ లంకాపురంబది శ లలితహర్ష్యంబులఁ, బ్రాసాదముల సౌధరాజములను
వర్ణింపఁగాఁదగి శ వఱునయ్యదియపు, పనచరవీరులు శ వహ్నిఁ బొనువఁ
గాలఁగాఁ బొచ్చె నొక్కడికేని పోవంగఁ, నరముగాకుండుట శ దనుజు లెల్ల
నుక్కిరిబిక్కిరై శ యొదుగఁజేసెడు నగ్ని, కలములం బడికొలుపోలి

తే కరిగి రంతట నికుంభాదు శ లాగ్రహించి, మాటుకొనిపోర వానరుల్ మహితశక్తి
ముష్టిజాను ప్రహారముల్ శ మొదలగురణ, సాధనంబుల వారలఁజంపి రలుక.

క. తునులంబుగ నత్తటి బవరము సాగెం జూచుభేచరప్రముఖులు ది
త్రమిదే యని మెచ్చగ భీ,మముగా నొకకొంతసేపుఁ మ్రందఁగ దైత్యుల్ 484

క. జరగెను దుములాహవమున, సువైరులలోన మిగులశూరులనంగా
బరినుతిఁ గాంచిన వారలై, యరిగిరి స్వర్గంబునందు శ హాయి గనంగన్.

౪. మకరాక్షాదులు ధీరులు, ప్రకటాహవవిజయభాగ్యరాజితు లయులకొ
సుకరముగ నాకలొకము,నకుఁ బోవఁగఁజాలి రవ్వనచరనిహతులై 487

న ఆమహారణంబు భీషణంబుగా సాగుచుండుటయు నందను మహావీరులగు దానవు
లుక్కడంగుటయుఁ గవులు పైకొని వధించుటయుం జూడ గెండ్లమునిగి
గుండ్లు తేలవటయ్యె నంత 488

అది ఇంద్రజిత్తు హోమముచేసి విచ్చి రాసుల నొగ్గించుట.

ఆ యాతుభానవద్యుఁ డలని జంపఁబడుటయు, జూలఁ గోనమంది యీ కూళరాన
జాసుచుండు కొడుకుహరివాఁడుని జయించి, నట్టిస్తోడఁ బనిచె నంత నతఁడు
ఉ హోమము చేయఁబూని మహామోక్షజ్వలంఁదై తగువన్నిచుండి యాం
రామునిలక్షణుఁ వనచర ప్రభుముఖ్యులఁ జంపఁజాలి సు
గ్రామజయానహంబు నగుకాటకమున శరణం క్రియఁ మహా
భీమధంబుఁ బొందుతమి నేగమ నూసలికేగి యంతటన్. 490

చ అరుణములైన వస్త్రముల నంగన లీయఁగఁ గట్టి తోమగో
త్కరమును బాణజాలములు నదర్శలుగాఁ దలపోసి వేదిపైఁ
బరమవిధిప్రకారమునఁ బర్యవఁ జేయుచు హోమకార్యమున
జరిపి ధనంజయం దొసఁగునందనముఖ్యములకొ గ్రహించుచున్ 491

ఉ వోమమునందు నెవ్వరికనున్న విధంబును గానరానియ
ట్లొమెడు స్వందనంబునయి నుండియె బాణగణంబు వైచుచున్
ధీమహితాగ్రగణ్యులయి నధీలుగాఁదగు భూకపుత్రులకొ
రాము సుమిత్రపుత్రుల గవీరరాజును వాఁయుతనూజు నొంచుచున్ 492

ఉ ఒక్కొక్కచోటునుండి వివిధోగ్రశరంబుల వారిఁగూర్చి పే
రుక్కున విట్టవీఁగు కపురొక్కటఁ జావఁగ వైచుచున్ రథం
బొక్కదెసం గనంబడి ముహూర్తమునందె మిఠొక్కదిక్కునకొ
జక్కఁగఁజూడఁగాఁ బడఁగఁబనయము చేసె ననంతశక్తిచేన్ 493

చ ఒకతఁడొ గాననొచు మఱియొక్కతఁడొ గనరాకయుండి యిం
కొకమఱి వేటుదిక్కున నీదో యిట నున్నటు దోచునంచుఁ బె
ప్పకొనఁగఁ జాలి వానరచరమూతతి భూమిఁబడంగఁ గొట్టె న
ట్టి కపటసంగరంబునఁ గడంపివిరోధి గనంగరామికిన్ 494
మనమునఁ గుందుచు రాముం, డను లక్షణ ! చూచితే మహామాయుఁడు తా
గనఁబడక దాఁగియుండియు, మనలకొ గొట్టెడు నిశాత్రమార్గములచేన్ 495

క. హరివరులు దిక్కుదోచమి, శరబాధిత దేహులగుచుఁ న జచ్చిపడిన య
క్కరణం గనఁబడుచున్నా, రరిమర్దన ! కానఁబడిన నతనివధింతున్ 496

ఆ. ఒక్కచోటునుండి న యుద్ధముసేయునే, నతనిబాణపాత న మరసిదాని
గుఱుతుపట్టి కొట్టఁగూడును నియమంబు, మాని తిరుగువీడు న మనల నొంప.

- చ అనియతమార్గగామియుయి శ యస్త్రబలంబునఁగాక శాంబరిం
గొని మనసేనలఁ బ్రదుకఁగూడనియట్లు గలంచుచున్న వాఁ
డనిఁ గనరాకయున్న నిశితాంబకముల్ చనుదెంచుమార్గముం
గనఁబడు నేని తీవ్రతఁగకాండమునం బడవైచి యుందుఁగా, 498
- క ఏమియుఁ జేయఁజాలక, యీమెయినున్నాఁడ వానశరేంద్రులు పీర్వం
జేమాడ్కిఁజూపఁ జాలక, యే మిన్నుం జూచి శరము శ లేచఁగ నదిగో. 499
- క. పుడమిం బడుచున్నా రిపు, దుడుగగ యాతండు శరము శ లొప్పఱవైవం
గడుఁబూని తిరుగుచున్నాఁ, డెడ కన్పడకున్నదిందు శ నే మొనరువనొ, 500
- చ తెలియఁగ రామి నూరకయై శ తీవ్రశరావళి గోర్చి యుండఁగా
వలనెను లక్ష్మణా! యనినఁ శ బట్టఁగరాని షహాగ్రహంబునఁ
బలికె విరించనాస్త్రమున శ వైరివధించెడ నింకఁ దాళినఁ
విలయముఁగూర్పు నేనలకు శ వీడు నయంబునఁ బోరఁ డెప్పుడున్ 501
- మ చిరకాలంబు సహించియుండితిమి గానీంజెందు టేగాని దు
ర్భరదోస్సారముఁ జూపుమార్గముఁ గనఁరాకున్న దెట్లైన నా
శరం డీతండు దురాత్మకుండగుట నశస్త్రంబుల్ వడికొనైచియం
బరమం దుండి వధించువాఁడు కపులన్ శ భవ్యాత్తులన్ రాఘవా! 502
- చ. కనుక విరించనాస్త్రమునఁ శ గాలునివీరికిఁ బుచ్చువాడ నీ
గనుజు దురాత్ము నంచుఁ దనధర్మము నెక్కి డుపూన్కిఁగాంచి యి
ట్లనియెను లక్ష్మణా! తగునె శ యబ్జభవాస్త్రమువైవ నిప్పు డొ
క్కనికయి వల్పురన్ మృతులఁగనొనరించుట యెట్లు పాడియా 503
- చ పలువురఁగావఁ బూని యొకశబాలిశుఁ జంపఁగవచ్చుఁగాని య
ప్పలుగురఁ జంప నొక్కగుని శ బాగొనరింపఁగ న్యాయ మకానొకో
తెలియుదువీవె ధర్మములశతీ రిదియంచు వచింపనేల నీ
యలుకకు వేళగా దిది యశహంకృతిదూరులకే కదా వగల్ 504
- తే. అనుకూలఁ జంప న్యాయంబుకాదు, మఱియు మనవైరి యంబగశమార్గమందు
దాఁగియుండుట సంగరధర్మమునకు, ననువుగాకుండుఁగద వైరి శ నట్టివాని 505
- తే ఓడిపోయినవానిగా శ నూహచేయఁ, దగును; బాతెడువానిని శ దాఁగినట్టి
వానిఁ గొట్టంగ రాదనిమాననీయ,చరితు లందురు కైకొనఁ శ జనదె దాని?
- చ మతివిభవంబుగల్గి గుణమాన్యుడవై తగునీవె యిట్లు ల
ప్రతిహతపద్మజాస్త్రము నశరాతివధంబునకై ప్రయోగప
థతిమెయి వైవ నద్ది యొకదస్యునిమాత్రమే కాక యందఱన్
జతనముమీఱఁ జంపు రఘుసత్తమవంశవిరుద్ధ మద్దియా, 507

క భీతుని బరాజ్ఞుఖున్ మన,జాతిన్ జన్మించియున్న సున్నతు లెవరే
నేతటిఁ జంపఁగ లే దిపు, డా లేఱఁగఁ బూన నేల? యనుజా! చెపుమా 508

ఉ. ఆపడలందె ధర్మమునఁ కా ర్తిలవంబును గల్గినక యే
భూపతికాచు నాతనికెఁ పోలును భూపతిశబ్దమంచు జ్ఞా
నాపగలందు ముగ్ధున మహాత్ములు పల్కుచు రట్టులొట నీ
వోపకమీఱు నుండఁముహూహోగ్ర శరంబులఁ జంప నెంచెదన్ 509

క వీనింజంపుట యెట్లని, యే నెంచుచున్న వాఁడఁ నెడ నిచ్చుడు నీ
పూనికమానుము మాడుము, దానవుఁ బొరిపుచ్చునిధిముఁ లగువటు లెంటున్

క. సౌమిత్రి కీవిధంబున, సామోక్తులు చెప్పి యతనిస్వాంతస్థమహా
గ్రామర్ష ముడిపి తనమది, రాముడౌ తలపోసె నయ్యరాలి మృతిగతిన్ 511

ఆ. అంబరముననుండిఁ యాకపిసేనల, ప్రండఁజేసి దనుజరాజసుతుఁడౌ
రామలక్ష్మణాద్యరఘుల నందఱు, మిగలకుండఁ జంపఁదగు నటంచు 512

చ. మఱిదలపోసి దానికగుఁమంత్రము నెంతయు నేర్పమీఱఁ బ
ద్ధతి యిది యంచునెంచి పురతల్ల జ మల్లనఁ బొచ్చి దానవ
ప్రతతులచాపు చిత్తమునుఁ బ్రద్దలుచేయఁగఁ గోపమంతలో
హుతవహుమాడ్కిఁ గొల్పుతమి నొక్క లేఱఁగునఁ బూన నుగ్రుండై 513

చ కనులరుణంబులై వెలయఁగ రణభూమిని గానవచ్చి సై
న్యనికరయుక్తిఁ బశ్చిమమునం దగుద్వారముదాటి రాఘవుల్
వనచగవీరులున్ రణమహార్యపరాక్రమ మూనిచేయఁ బూ
నినతెఱఁ గెల్ల నారసి యశనిం బొనరించెడు వేడ్క మాన్పఁగన్ 514

చ ఉపమఁడలంచి యిది యిపుఁ డొప్పును జేయఁగ దీనదూఃఖముం
ది పరవిదారణాత్మమతఁ దీనతఁ గుందుచు రామలక్ష్మణుల్
శపనతనూజముఖ్యులు గతప్రవిదానదీక్షులొడు ర
ట్టిపనికి సాధనం బిదె కడఁదిమగంటిమి నిర్వహింపఁగన్. 515

తే. ఇట్లు లిప్పనిజేయంగఁ నెల్ల కార్యములు ఫలించును గావునఁ నుందు దీని
నాచరించెద ననిపూన్కి నవధరించి, మాయనిర్మించె జనకకుమారి నపుడె 516

చ. కనుఁగొను వార లీమె జనకప్రభుకన్యయై సందియంబు లే
దనియె తలంతు రట్టిదగునదృతశక్తి నొనర్చి దాని న్యం
దనమున నుండజేసి తనదాపున సేనలు నిల్పియుండఁజం
పను దలపోసినట్లు తనపంతము దానఫలించునట్లు నె
మ్మనము నటించఁజేయుటయె నమంచిదటన్న వినిశ్చయంబునన్. 517

ఇంద్రజిత్తు మాయాసీతసు జంపుట.

ఉ ఎందుఁ గపింద్రునేన లని శ యెప్పుడుకల్గునో యంచునున్నవో
యందె రథంబునిల్పఁ దగునంచు వచించి శ లాంగ మట్టులా
పం దనచుట్టురాత్తులు శ పంతముపూనినయట్లు నిల్వ నొ
ప్పెం దమి హెచ్చు; నంతరిపురభీకరుఁ డాదనుజేంద్రుఁ డచ్చటన్. 518

చ కనఁబడినంతనే కపినికాయము కోధరసంబుపొంగ మా
ర్కొనఁ దమకించె హస్తములఁ శ గొండలు భూగుహముల్ తగంగ నా
హనుమయు భూరిశైలశిఖరగ్రము హస్తమునన్ ధరించి య
వ్వనచర సేనమీఱి నిలనెంబడియెం గడు విక్రమింపగన్ 519

చ శతమఖజిద్భ్రధంబుననె శ జానకి యుండఁగఁ గాంచి సంశయ
ప్రతతి యడంగు నట్లు బహుభంగులుగాఁ బరికించి మున్ను తా
నతివను జూచెఁగాన నటు శ లారయఁగాఁ దగియున్న కాశ్యపీ
సుతగని యామెయే యగును శ శోకహరిస్తుతగాత్ర మద్దియే. 520

ఉ సందియమిందు లేదు దనుజప్రభుపుత్రుఁడు యుద్ధభూమి కా
యిందునిభాస్యఁ నోడుకొని శ యేటికివచ్చెనొ తోప జాత్త కి
సందియమేల పూన ననిఁ శ జంపెద వీనినటంచు హనరా
ళిం దనవెంటరాఁ బనిచి శ లీలఁ జనెం గడు విక్రమింపగన్. 521

ఉ. సీతయు నింద్రజిద్రథముఁజేరి వెతంగనుచున్నరీతి గా
నాతఁడీ దోచె నట్లగుట శ కార్తి మఱింత తనుంగలంప నా
వాతతనూభవుండు గరువంబడఁగన్ బవరంబొనర్చి దు
ష్టాతుని వీనిఁ జంపెదను శ సాధ్విగం దొలఁగంగఁ జేసెదన్. 522

చ. సమరము చేయ రండనుచు శ శౌర్యమునం దగువీర రాజి వి
క్రమమునఁ బోర నూల్కొలిపి శ రావణిఁ జంకఁ దలంచి చెంతకున్
సమదమృగేంద్రనాదమునఁ శ జయ్యునఁ బోయెను గొండకొమ్ము హ
స్తమునఁ గనంబడంగ; నటు శ దానవవీరుఁడు కోధపూర్ణుడై 523

చ హనుమ కనంగ భూమితనయాశిర మొయ్యనఁబట్టెఁ జేతఁ గో
శనిహితఖడ్గ మొక్కగతిఁజయ్యనలాగి వధింపఁబూనె; నం
త నియతిమీఱదీనజనతాపనదీక్ష! రమూత్తమా! జవం
బున ననుఁ గావుమా యనుచు శ బోధననేడు మహీసుతం గ్రుధన్. 524

మ. కరవాలంబునఁ జెండనూల్కొనియె నక్కార్యంబు వీక్షించి య
మ్మదదీశాత్తజుఁ డోరిపాపమతి! రామయ్యైతింద్రప్రియా
శిరముం బట్టితివే కరంబున ని,నీ! శ నీ! ఘోర పాపం బిదే
కరుణాహీనుని నిన్నుఁ ద్రుంపఁగల దిక్కార్యం బిటన్ మానవేన్. 525

చ కులమును రూపుమాపు గుణగూటమునెల్ల నడంచు నాయువుకొ
దలఁగఁగ జేయ నట్టిదగుఁడు రుణపాపము దుర్తిదాంధ! యీ
జలయహనేత్ర వే విడువు శ చుంఁగఁ బూనెదవె నినుకొ జనం
బలర నధిపతు నిప్పు డనుననుత నె వాఁడు నధిప చె వ్రేల్చిడిన్ 526

చ తలదెగి భూమిపైఁబడినఁ శ దత్తనున్గితోక్తిఘోరముల్
పలలభుగీశ నందనునిశ. జ్వల వ్రవాహముగితిఁ బొత్తె, న
వ్వల జనకాత్మ జాతదశశ వాయుకుపూరుఁడు గాంచి శోకవా
ర్థుల మునిఁగెన్ గపీంద్ర బలతోయధి యింకినయల్లె కన్పడెన్ 527

ఉ. ఆవిధమెల్లఁ గాంచిననుశహబలనందనుఁ డుగ్రుండై రిపుం
జేవచెలంగ మూర్ఖునఁగ శ జిత్తము తక్ బురికొల్ప రామునిన్
భానమునందు నిల్పి వెతఁబొత్తెను కోతుల నిల్వరించి దు
ర్భావముగల్గు నింద్రరిపు శ రావణి మూర్ఖునిపోరె నెంతయున్. 528

క. గిరులం బాహుణంబులఁ, దరుషముల వైచి వానిదర్పము చెడఁగా
బరువె త్లిఁ జేయఁబూనెను, సురవై రివరాత్మజుండు శ శూరతవెలయన్ 529

సీ దివ్యాస్త్రములవైచి శ దివికేగఁ గొందఱఁ, గవులనొనర్చి వేర్వలుగువారి
దీనులఁగాఁ జెసి శ తివిరి మూర్ఖునువారి, నంతకుచెంతకు శ ననిపి యనిపి
సంగరమొనరించె శ జానకీమృతిగన్న, హనుమకు నుత్సాహ శ మంతకంత
కొకరీతి సడలంగ శ యుద్ధకార్యముమాని, కవులార! మనచేయు శ కార్యమిద్ది
ఆ వ్యర్థమగును సీతవార్త రామున కిట్టె, తెలుపవలయుఁగాదె శ పలుకులేల
యీమెకొఱకుగాదె శ యింతయుద్ధము సాగె, నామె చచ్చె నింకనేమిగలదు.

చ చని యలరామలక్ష్మణులసంగతీనుండము, సీతవార్తఁ జె
ప్పనుదగుఁగాదె యిప్పు, మనఃపంతము లంతమునొందె దైవమే
మనకు విరుద్ధరీతిగను శ మూర్తునకుం గడుమేలుగా ఫలం
బును గలిగెంచె నేమనినఁ శ బుట్టదు లాభము సుంతయేనియున్ 531

క. పరుగిడి రాముని చెంతకుఁ, దరుణీమృతివార్తఁ దెల్పి శ ధర్మవిడునితో
జరపుదము కాల మనవిని, హరివీరులు దీనపదనులై శోకమునన్ 532

చ. చలనము నోర్వసట్టిపదసంగతి రామునిఁ జూడలేక యే
పలుకులు పల్కులే రణపౌరుష మింతయుఁ జూపలేక యా
త్మలు వగఁగుండఁ బోయి; రభిమానము లన్నియు సంతమొంద న
బ్బలములపోకఁ గాంచి సురవై రికుమారుఁడు కార్యసిద్ధికై. 533

క. చనియెం జైత్రునికుంభిలకును హోమం బందుఁజేయుకొర్కి వెలయఁ జ
య్యన నాహోమము సిద్ధిం, చినచో విజయంబు దాన శ సిద్ధించినదే. 534

శ్రీధర్మసారరామాయణము

❀ మాయాసీతాధరహస్యము. ❀

- క. ఈయువమ యింద్రజిత్తువు, డేయర్థముఁగోరిపన్నె శ నిండుక తెలియన్
మాయాప్రభావ మెట్టిదో, యేయెడ సరియున్ ఫలంబు శ నిచ్చున్ తెలియున్.
- చ. జనక కుమారి యావనవిశాలమహీరుహమూలమందుఁ దన్
దనుజనరాంగనల్ గొలువ శ దాక్షణ్యంగరకేళిఁ గాంచునె
మనమున నెంచె వానసులు శ మానుతపుత్రుఁడు శోకసాగరం
బున ముచుఁగంగ నొననుచు శ భూపకుమారులు దుఃఖ మేఁచుగన్ 536
- క. పలవింపపలయు నంచుం, దలఁచెం దత్తణమ తోఁచె శ దానవపతిపు
త్రులతోన మేటియై దోర్బలమున విలసిల్లునింద్ర వైరికి మదిలోన్. 537
- చ. అనిమొన మాయపన్ని జనకాత్మభవన్ సృజించి కోతు లా
హనుమయుఁ గాంచఁ జెందెద భయంకరఖడ్గము కేలఁదాల్చి యం
తన కపులెల్ల రేడ్చుచు వినాశము నొందెనుగాదె సీత యీ
యని యింక నేల యంచుఁ జని శ యారఘవీరుని జేరి యాద్దులై. 538
- విన్నప మొప్పు జేయుదురు శ వీరినుడుల్ విని రాఘవుండు సం
పన్నుఁడునయ్య మూర్ఖుగని శ పౌరుషమేటి కిఁ కంచుఁ జిత్తమం
దెన్నుచు నుండుఁ గాని మఱియే ద్దైఃజూపఁగ మాను నింతలో
నన్నియుఁ దీర్చి సద్వరము శ లంది యెసంగెడువెడ్డు వచ్చెదన్. 539
- చ. అని తలపోసె, నవ్విధిగ శ నామెతనూవిభవంబు గల్గగా
నొనరిచి చంపె, దానఁ గపులొక్కటఁ గుందిరి, రామలక్ష్మణుల్
మనముల నేడ్చి, రింత యనుమానమునొంద రదెవ్వరే, జగ
జ్జననితలంపులం దెలియశక్యమె యేరికినే నదెట్లులేన్ 540
- చ. శతమృజిత్తు హోమమునఁ శ జంపఁగ నర్హములై న ప్రాణిసం
తతి తఱివేనియున్నయది శ దానికిఁ గారణభూతుఁ డాతఁడే
యతఁ డలహోమ కార్యమున శ కాదృతిపూనఁగఁ గారణంబు కీ
శతతియు రాఘవుల్ వెతలఁజాలఁ దపింపఁగ నిర్భయంబుగన్. 541
- చ. అరిబల మంత రాయముల శ నందఁగఁజేయఁగఁ బూనరంచు నా
ధరణికిఁ బోయి క్రూరమగుదైవముఁగూరిచి చేయుహోమ మా
దరమున నందుఁ జంపు వివిధంబులుగాఁదగు జింతురాజ నం
తరమున విఘ్న మేర్పడినఁ శ దానుమృతింగను నట్టులొటకున్ 542
- క. భగవతితలంపు చొప్పునఁ, దగురీతిని హోమకార్యతత్పరమతియై
వగలొందఁ జేసె హరల, నగణ్యమాయాబలమున శ నారావణియున్. 543
- ఆ. ఇన్ని పనులు సాగనెంచె నాజనయిత్రి, యంతలోనె యల్లై శ హనుమదాదు
లద్దిమాయ యనుచు శ నాత్మఁ దలంపక, వగలఁబొగిలి రజ్జులగతి నకట! 544

- చ అతనిరథంబుమీఁద నొకనవ్యక్తియు లే దితరుల్ కనంగ భూ
సుత యటనుండునట్లు తగుఁగజూడ్కికీ నట్టు లొనఁగ్గు నిష్టదే
వతయని నమ్మఁగావలయు శ వస్తువు లేనియెడం జెలంగున
ట్లతిశయశక్తి జేయు; నదియట్లులే కన్పడు మాయ నా నదే 545
- ఉ జానకశీల మెట్టిదని శ శపమొసంగెఁపశక్తి యొప్పుగా
మానినియందు నంచు ఒకమాచసుతుం డెఱుంగంగనోపు; వై
శ్వానరుఁ డామెయాజ్ఞఁ గడుఁజల్లఁదనంబు విహించి వాలమున్
మానెను గాల్పకుండ నని శ మానసమం డెఱుంగండె యత్తఱిన్ 546
- చ కనియు నెఱింగియున్ నిజముగనా కెఱుంగక పోవునట్లు లా
జనని యొనర్చు; నామెదగుఁగ శక్తి నెఱుంగుట కల్ల యంజనా
తనయుఁ డనంగ నెంత హరిఁధాతృమహేశు లశక్తులన్న నీ
వనచరుమాట యేటికట శ వాకొన నూకొన నదృఢలంబుగన్ 547
- చ ఎదియెటు సాగఁగాఁదగునొ శ యొప్పుడు తప్పక యెట్లెసాగుఁ, ద
ప్పదు రవిశీతరశ్మిలు నభంబునఁ బోవుట తప్పనట్లులే
యదియొక వేళఁ దప్పిన మహాప్రకృతిస్థిరవాంఛ తప్ప, దె
య్యది యెటులున్న నంచు మదియందుఁ దలంపఁగనొ బుధాళికిన్ 548

❧ చైత్రనికుంభిలాప్తాంతము. ❧

- సీ. చైత్రనికుంభిలాస్థలమది యొక దేవ,తానామధేయంబుఁ శ బూని తెలుపు
నందు నికుంభిలాహ్వయ దేవతామూర్తి, యర్చింపఁబడుచుండొననుదినంబు
వలసినతఱిఁ బోయిభక్తుండు తద్విధి, ననుసరించుచు హుతాశ నముఖమున
వేల్వఁగాఁ దగునందుశవివిధజంతువులను, వధియించి తదవియోగములయందుఁ
తే. గొన్ని టంగలమాంసంబుఁగొనితదీయ,మంత్రము నెయుచ్చరించుచుశమదివిచంచ
లముగనుండఁగ నగ్ని కీలముల వైవఁదగును దద్విధిహోమంబు శ తగువిధమున.
- క. హోమంబది విఘ్నంబున, నేమాత్రము కొఱతగాంచునే మృతిగల్గున్
గామములుపండుఁ జక్కని,దౌ మార్గమునన్ ముగింప శ నని తెల్పువిధుల్ 549
- సీ యుద్ధదేవతయొ నికుంభిలయగు నల్ప,కామంబు లొసఁగంగఁ శ గల్గునేని
దానినే ముక్తినిగనంగ నేవింపఁ, దద్దేవతామూర్తితన్ బరాత్ప
రుఁడు తోచి దానిఁదదానమున నొసఁగును, సర్వరూపములఁ దానంతతంబు
వెలయుచుండుటఁ గర్తవ్యములఁబట్టి కల్గెడు, వాంఛలఁ దీర్ప దేవతల నెల్లఁ
తే. దనదునంశములన్ నిల్పెదానితత్త్వ,మరయఁగాఁ దగుయుద్ధదేవాలివెలయు
ననుట దానినుపాసింప శ నాత్మగోరు, టనఁగఁ గర్తవ్యంబునుగనుటకె యగు.
- చ మనమున నెట్టివాంఛఁగొని శ మంత్రము భక్తిజపింప దానికే
యొనయగు రూపముఁగొని మహేశ్వరి దైవి వరంబొసంగు; నీ

తనువొక్కడే యటన్నయగి శ తప్పక యజ్ఞతయే మఱొక్కడే
గనుగొనలేదు తత్త్విమిది శ గాదన బ్రహ్మకునే నశక్తివశా 552

—॥ దేవరావర్ణఫలములు. ॥—

చ హృదయమునం దుపాసకుఁ డశభీష్టఫలంబులఁ గోరువేళన
మృతమున నిష్టదేవతను శ నూనసదృశమునందు నిల్పి యి
ష్టమండపు; గాదువాంఛయిది శ చక్కఫలంపఁగఁ జేయ నిన్నుఁ గొ
ల్పెద నని నెఁడుచుక జపముచేయుఁ దగుంగద కామ్యసిద్ధికై 553

సీ ముక్తినిగోరుచో శ ముగ్ధశశిజ్యోత్స్న, వలె దనువొప్పదైశముఁ దలంపఁ
దగు; శశీరణవిద్యను గొల్చుచో దైన, తమునుసంధ్యారశ్మలనుపు దాల్చి
నల్లుపాసింపనొ; శ నమలకవిత్వము, సిద్ధింపఁగోరుచో శ శుద్ధమైన
స్ఫటికవర్ణాంగము శ భాసిల్లునట్లుగా, ధ్యానింపఁ దగియుండు; శ భవముగోరి
తే. స్వగవర్ణంబుగా నెంచి శ జపముచేయు, వలయు; సకలసంపత్తుల శ వలచిచేయు
జపమునం దిష్టదైవంబు శ శ్వామలాంగ, మలరు నట్లుతలంపనొ శ ననిరి మునులు.

క. నీలశరీరము దగఁగఁ, గ్రాలెడుగతి నెంచి శ త్రుగణమును బలుకం
జాలనియటుచేయు మటం, చోలి జపింపంగదగు మనూత్తమ మెలమిన్ 554
క అరితతనంస్తంభింపఁగఁ, గర మిష్టంబైన దేవకాయమ్మును బీ
తరుచి గల్గినదానిగ, బరికించి జపింపవలయుఁ శ బద్ధతి యిదియే 555

సీ పరమమాణిక్యదీపమువలె దేవత, తగునట్టిరీతి నాధారచక్ర
మాదిగా బ్రహ్మరంత్రాంతము వ్యాపించి, నల్లు తలంచుచు శ ధ్యానయోగ
నిరతి నుపాసింప శ నిఖిలసిద్ధులు గల్గు, నపుడు తేజఃపుంజమా నభీష్ట
దేవతయని మదిఁదెలియంగ నగుఁగాదె, యిట్టిభేదంబులనెల్ల గోర్కు
తే లమరుచుండు నుపాసకుఁ శ డవిధంబు, నెఱింగి నేవింపఁదగియుండు శ నిష్టదైవ
తమును శాస్త్రోక్తమార్గంబులదా నెఱింగి, దాన సిద్ధించునుఫలసంపాదియటంచు.
క. చనవలయు శాస్త్రమార్గంబునుబట్టియే వేటుమార్గమునఁ బోయినఁ జే
కొనరాదు సత్ఫలంబుల, నని తెలియందగు నుపాసకావళి కెల్లన్. 556

ఆ రావణాత్మజుం డశరాతనధంబును, గోరి విఘ్నము లేవి శ కూడకుండ
జేయుతలపు నూని శ సీతాకృతిని మాయ, జక్కజేసి దానిఁజంపి యపుడు
వ. పైత్యనికుంభిలకుంబోయి వివిధజంతువులం జంపి వాని క్తమాంసంబుల
హోమంబుచేయుచుండె; దానియందు లోపంబులు రాకయుండఁ దద్విధుల
నెఱింగిన రాక్షసులు చూచుచుండి రంత. 557

—॥ విభీషణుఁడు లక్ష్మణునిఁ బంప రాముని వేడుట. ॥—

చ జనకకుమారి రావణియుఁ శ జంపఁగఁ గాంచినవానరుల్ జవం
టునఁ జని తెల్ప రాఘవుఁడు శ భూమిపయింబడి యంగలార్చుచుకా

- దనగలి యింక నేమియని తత్తటసాటును బొందుచుండె; నా
తనియనుజుండు లక్ష్మణుండు తా నటులే పడియుండె, నంతటన్. 561
- చ హరివరు లార్తిగుండి రటులహనుమంతుండు జాంబవంతుండున్
హరిహయపౌత్రుఁ డాదియగునాకపివీరులు మూర్ఛనాన్తిర
త్తరుణమునన్ విభీషణుండు తద్విధిమంతయు లోన నెంచి సం
గరమున గెల్పునొందుటకుఁగా దితజాగ్రణి చేయుమాయగన్ 562
- మ మదిలోఁ జక్కఁగ నిశ్చయించి రఘురామా! యిట్లు దుఃఖింప నీ
యదనుం బాడుగఁజేసినట్లెనుగు; లెగ్గూ! యింక నీచింత లె
ల్లఁ దొలంగున్; దనుజేంద్రవందనుండు రాళలచ్చిం దమింబొందు నా
శ దనుం బెల్లుగఁ బ్రోత్సహింప నుదతిం త జంపెన్ మహాకోధియై 563
- మ. ఇదియెల్లం బరికింప మోసనగుఁగా త యిచ్చెన్దియున్ సత్యమా
నదియే లేదని నమ్ముమీ మనల నిట్లా ర్తిం గనింజేసి దు
ర్మదఁడౌనాతఁడు హోమకార్యమును శాస్త్రప్రక్రమంబొప్పు జే
యఁ దమింబూని వనెన్ యథార్థ మిదియౌ త నంచాత్త భావింపుమా 564
- క నేనెఱుంగుదు హోమంబది, పూనిక నిర్విఘ్నమగుచుఁ త బూర్ణంబగుచో
దానపు నాతని బ్రహ్మయు, దానవవై రియును మన్తశ్రద్ధవిఘ్నములున్ 565
- చ అనిమొనఁ జంఁజాలరిని త యాత్త నెఱుంగుము; నీతగాదు మా
యను మననేత్రసూర్ధమున త నాజనకాత్మజగాఁ గనంబడం
గను దగునట్లొనరెప్ప; నిటఁ త గాంతను గూరిచి చింతచేయుచున్
దనను స్మరింపకుండు; రట త దానవసంతతి మేలుగోరుచున్ 566
- క హోమము సాగింపఁగ దగుఁ, చామానసవాంఛ లొక్కనాఁడె ఫలింపున్
రామాదులఁ జెండెద నని, యేమో తలపోసి పోయె త నిపుడు రఘుపతి! 567
- తే అది నికుంభిలయందుఁ జేయంగఁబడును, యజ్ఞభూమియెయగునద్దీయందుఁగలదు
దేవతాలయ మొక్కండవత్త్రహోమ, మద్ది హింసాలయంబగుననగఁదగును
- సీ బహువిధజంతువులొ త వధియింబపడు వాని, ర క్తమాంసములేద్రవ్యములగు
హోమంబునేకు విఘ్నమొప్పుక సాగునే, నది యగ్ని కుండంబునందునుండి
వెలువడుసాధనంబులు యుద్ధమునకని, వానిసాయమునొందిబనరమునకు
వచ్చినవాని బ్రహ్మదులే గెల్వఁగ, జాల రియ్యది సత్యసమ్మతంబు
- తే విఘ్న మొక్కింత పొడసూప త విలయమతని, కిద్ది తప్పదు తద్విధియిట్టిదనుచు
నేనెఱుంగుదు సాగునదాని కిప్పు, డంతరాయమ్ము గల్పించు త టర్హమగును.
- చ. దనుజు లనేకసంఖ్యదగిదానిన గాచుచునుండు; రించుకై
నను గొఱతంగనంగ జతనంబునఁ జేయఁగఁజచ్చు నాతఁ; డా

- దివముననే యటంచును మరదిం గదియించి మదీయవాక్యమున్
బనుపుము లక్ష్యణం గపులబౌహుబలాధ్యులఁ బెక్కురం ద్వరన్ 570
- చ. సమరముసాగు నందఁ దమనత్త్వముఁ జూపుదు రద్దురాత్మసై
న్యమునఁ గలట్టివీరులు మహాత్మా! రఘూద్వహా! సీతఁగూర్చి దుః
ఖము నిపుడొంద నేల జనకప్రియపుత్రిని జంపుమాట స
త్యమనుచు నమ్మబోకు మనిదబ్బుట నానుడు లాలకంపుమా 571
- చ. టీతిపయి మిత్రవాక్యములై శ్రీ మముఁగూర్చు నటంచుఁబల్కు శా
స్త్రతతుల విశ్వసించి యింకశబలము చేయక లక్ష్యణం బలో
ద్ధతులగు కీశవీరులను శ్రీ దశమ్యథయాగ్రము పంపనయ్య! యా
టీతి నిపు డగ్ని కార్య మదిరచెల్లుచునుండు యథావిధిం దగన్ 572
- సీ అసురవడల్ పూన్నిసందుండి యేవిఘ్న, మావహిల్లకయుండ శ్రీ నరయుచుండు
గావున లోనికిఁ శ్రీ బోవంగ రాకుండు, బౌరుషమూని యశస్సుని నొనర్ప
వలసియుండుం గానబలవంతులగు కపుల్, సౌమిత్రిఁగూడి రాక్షసు జవమునఁ
దోడుగానేన యుండును విఘ్న మొనరించు, కార్యము సాగింపఁగాఁ గడంగు
ఆ. వాడ నింకఁ బెక్కులలాడంగఁ జాలను, జాలమునకు నిద్రి శ్రీ కాల మగునె
యనుచు నొక్కి చెప్పనాలించి శ్రీరాముఁ, డలమియున్న మాగ్ధ్యమవలఁ దోలి.
- ఉ. తమ్మునిడీరి యీసహజధర్మనిమాటలు వింటివేకదా
యిమ్మహి నిట్టివారుగలరే యని తోచెడుఁ జాపమూని బౌ
ణమ్ముల నస్త్రవర్యముల శ్రీ నాదగుదీపనలన్ గ్రహించి సై
న్యములఁగూడి పొమ్ము జతనంబది యీతనివంక ధన్యమా 574
- మ మనకున్ మిత్రుఁడు బాంధవుండు నన నిష్ఠాన్యుండె సోదర్యుండే
యననొఁగాదె యితండు చెప్పినటు కార్యంబెల్ల సాగించి దు
ర్జనకున్ నీచు దురంతపాపరతు సంత్రామంబునగ గూల్చిన
ననరమ్మా ప్రియసోదరా! యనుచుఁ జక్కం గొంగిటం జేర్చుచున్ 575
- క శిశుమున్ మూర్ఖుని యింకం, ద్వరపడుమా యన్న రామునవాక్యంబుల ని
గ్భరపొరుపంబు పొదలన్, హరివీరులఁ బ్రోత్సహించి శ్రీ హనుమంతునితోన్
- ఉ వింటివిగాదె యిప్పుటి విభీషణువాక్కుల; రామచంద్రుడా
తుంటరి చేయు హోమమును శ్రీ ధూర్జమహాసురరక్షితంబు నా
వింటి బలంబునం జదిపివీరుడ నేననిపిట్టవీఁగివా
ల్గంటి వధించువ్యాజమునఁ శ్రీ గార్యముపూనిన దుర్మదన్ రిపున్. 577
- ఉ. నీమముపాడు చేయుచు నశనిన్ వధియించి మడగ్రజన్మునిన్
క్షేమముమీఱ వచ్చితిమి శ్రీ చెండితి మాజి విరోధినంచు నం

- గ్రామజయోర్తులం బలుకఁగవలయున్ బయనంబు చేయుమా
భీమబలాధ్య! యన్న రఘువీరుని జేరి నమస్కరించుచున్ 578
- ఉ. చేతులుమోడ్చి రహజ్జడయఁ చేయుము శ్రీరఘురామ! యంచు సం
ప్రీతిమెయిం బదాజ్ఞముల నీ వీతకళంకతఁ గూర్చువానినిం
జేతముపొంగఁ దాఁకి విధిఁ నీ జేసి నమస్కృతు లాజ్ఞనొంది సం
జాతమహాగ్రహంబున ననంఖ్యలు వానసు లేగుదేగఁగన్ 579
- క. సౌమిత్రివిభీషణు లుద్ధామప్రక్రమముమీఱఁ నీ దరలఁ గపీంద్ర
హ్రిమము వెంబడిరాఁగా, నామూరుల నడిచె దాననవాళి వధింపన్ 580
- చ. చనిచని యావిభీషణుఁడ నీ చక్కనిమార్గముఁ జూపఁబోయి నా
దనుజులు తన్ని కుంభిలకు నీ దాపున సాయుధపాణులొచ్చుఁ బే
ర్చినగురువిక్రమంబునను నీ జేరి యరాతుల దూపుమాఁగఁగాఁ
జనునని కోరుచున్న గతి నీ సాంద్రముగా నలుదిక్కులం దొగిన్ 581
- తే. క్రమ్ముకొనియుండి రవ్వారిఁ గాంచి పలికె
నవ్విభీషణుఁ డీదాననవాళి నొక్క
కబళముగ మ్రొంగఁదగియుండుఁ నీ గాన మిగులఁ
బొరుషంబున మార్కొననవలయుఁజొండి! 582
- ఉ. పీఠలఁ బిల్కుమార్పకయె నీ వృత్తహారారి గనంగరాద దె
వ్వారికిఁగాని మీర లింకఁ బొరుష మొప్పుగ నొక్కసారి యీ
ధీరుల మార్కొనుం డనుచుఁ నీ దెంపు వహింపఁగఁ బల్కు నప్పుడే
దారుణభంగిఁ బైఁబడిరి నీ దానపు లెంతయుఁ గిన్నఁజూడఁగన్. 583
- క. పెరుసంకులనచుం బది, వనచరులకు దైత్యరాజభటులకు సాగెన్
దనుజబలంబుల మ్రందం, గనుసాగె గపీంద్రులట్టె నీ కాటియ పెట్టన్ 584
- క. ఒక్కముహూర్తంబున నే, యుక్కడఁగించిరి కపీంద్రు నీ లోహా! యని నల
దిక్కులనుండి రవంబులు, పిక్కటిలెన్ సన్నగిల్లె నీ బీరము లెల్లన్. 585
- చ. హరివరు లేగుదెంచి సమరరాంగణమందుఁ స్వనై న్యమున్ వధిం
చిరి గరువంబుమీఱ నిటఁజేరఁ దలంచుచు నున్నవారు భా
స్కరసుతునేన లన్న నుడి నీ కర్ణములం జొర హోమకార్యమున్
జరపుటమాని భీమగతిఁ నీ జండశ రాసనమూని యుద్ధతిన్. 586
- ఉ. అంతకుముందె సిద్ధమయ్యచున్న నున్న రథంబునెక్కి యా
వంతయు శంక లేక యదియంతరమందె చెడెంగదా? ఫలం
బెంతయుదారుణంబగుచు నీ పప్పుడె తోచు నటంచునెంచ క
త్యంతపరాక్రమంబున జయంబును గాంచెడు శాతుకంబునన్. 587

- క. జ్యోవల్లికాస్వనం బది, యావాసవముఖులకే భరయం బొదవింపం
గా వచ్చె యుద్ధభూమికి, రావణి హతశేషమైనరాణువ గొల్వన్. 588
- చ అని నొసరింప వచ్చె దనుజాధిపునిదరుఁ డావిభీషణుం
డనువుఁడంగ లక్ష్మణునకాతనిఁ జంపువిధంబుఁ జెల్పి మా
ర్కొనఁ బురికొల్పె, నింతకును శ గూఢ విరోధిపితృప్ర్యుడేకగా!
యని తలపోసి రావణి కులలాంతక నీవనఁ బిన్న తండ్రివై. 589
- చ అరులకు గుట్టులెల్ల ముదఁగూరఁగఁ జెల్పుట న్యాయ్య మయ్య! సో
దరునకు హానిచేయుట నితాంత మఘంబని పెద్దలండు; పా
పరతుండ వీవు; యుద్ధమునఁ శ బాల్గొనియున్న నెఱుంగవచ్చు; నా
గురుతరవిక్రమం బిపుడు శ కూశ్వగానఁ దొలంగి తేమనన్ 590
- చ అని బహుభంగులక బదసునాశతమన్యు విరోధి గాంచి ధ
ర్మనియతి వీడ కెట్లు నయఃపూర్ణముఁ జూపునో యట్లు లుత్తరం
బు నిడి విభీషణుండు రఘుభూపకులాభరణంబుఁ బ్రోత్సహిం
చెను శతమన్యుజి న్నృపతిశేఖరసిదరు లొక్కరీతిగన్ 591
- చ. కలహమొనర్ప సాగి, రది శ కాంచెడువేడ్క విమానరాజిపైఁ
నిలిచి యమర్త్యులెల్లఁ గని శ నిర్భరమోగమునొందు నట్టులా
కలహముసాగె లక్ష్మణుండు శ గాఢపరాక్రమ ముల్లసిల్ల న
మ్ముల జడివాన ముంచె సతిఃపూర్ణుని రావణు నగ్రపుత్తునిన్ 592
- మ. గురునారాచపరంపరానిహతమై శ కూలంగ సైన్యంబు కుం
జరవాజివ్రజ మంతముం గనఁగ రోషస్ఫారయుక్తాత్ముడై
కర మాత్రింగని యుక్త ధనుర్బలమునక శ గ్రవ్యాదరాట్పుష్పండు
బరమందుండు సురల్ సెబాసనఁగ దుర్వారోద్యమం బొప్పుగన్. 593
- మ అనిసేయంగని యవ్వీభీషణుండు మాాయావీర్యసంపన్ను నీ
తని వే చంపుచుటంచు నూర్కొలుప దూర్ధాంతప్రతాపం బొగిం
గనఁ జేయంగను బూని లక్ష్మణుండు భక్తవ్రాతమం దాద్యుడే
యనుఖ్యాతిం గనువాఁడు గావున మహేంద్రాస్త్రంబు సుధింఁగన్ 594
- మ తలపోసెన్ మగి; నస్త్రసర్యమది నిత్యం బర్చితంబొచు శ
త్రులయం బొక్కటఁ జేయు తెప్పుడనుచుక శ రోషచ్ఛహంబుగాఁ
దుల లేకుండఁ జెలంగుచుండు నదియే శ ధూర్తారివీరాగ్రణి
బొలియింపందగు నంచు నెంచి జతనంబుం బూని వే కైకొనెన్. 595
- చ శరమది నారిఁగూర్పఁగ విశాలమరీచులు ప్రజ్వరిల్ల నా
శరవరమస్తకగ్రహణసాంధ్రముదంబును గాంచినట్లు ల

- త్తరుణమునందఁ జూడఁబడెన దానిని నారిని కూర్చి రాముప
త్సరసిజముల్ స్థరించి సురసత్తమము త్రయుతంబుగాఁ దగన్ 596
- క బరిచి యంశరవరమ,ద్దనదీక్షుచ్చంబుగా నెదం బర్వంగా
ధనువుం జూచుచు నిస్విభమున శవభంబుని పల్కె న భూపతనయుడున్. 597
- తే దాశరథి రాముఁడెప్పుడుభర్త వి తియూ, సత్యసంధుఁడుమఱి పౌరుషమునఁ దనకు
నెదిరిలేకుంట నిశ్చయమేని యూహ, గము వధించుచుగాక! యూహనణి ననీ.
- చ అనితలపోసి వైన నది న యగ్ని కణంబుల నెల్లఁగ్రక్కుచుం
జని దితిజాధిపాత్తజుని న శక్రజీమండని వేరుఁగాంచి యొ
ప్పిన గురువిక్రమం గెసి న పెంకలు వానిశిరంబు దేహముం
దు నిలువనీకఁ గ్రింగఁబడఁ న ద్రోసిచు దేవత లెల్లసిల్లఁగన్. 599
- సీ ఇంద్రుని యుద్ధమందెన్ని పాపలొ జయిం, వినమేటి దాననె న యింద్ర జిత్తు
నాఁబడునని పద్మనందనుఁడే పల్కె, నట్టికూహగ్రణి నని మొన నపు
డింద్రమంత్రంబున న నెసఁగునత్తంబది, పొలియించె నేమని న కలుకవచ్చు
నింద్రమంత్రంబున న యంతశక్తిందగి, యుండునే నింద్రుఁడెట్లొడిపోయె
తే ననుచు సంశయమందుదా న రనఁగవచ్చుఁ, గాదె యేమంత్రమైన నీ కామశక్తి
గను నుపాసకుచి త్తశక్తి నని నమ్మ, చలయు న త్తటి లక్ష్మణుఁడనుకు లెల్ల. 600
- మ తలపోయందగియుండు రాఘవుని పాదంబుల్ మదిన్ నిల్పి ని
ర్మలరామప్రియధర్మసత్యములు దర్శంబున్ ప్రమాణంబులై
యలరంగల్గుట నిశ్చయంబయిన నీయస్తత్ప్రియుక్తాస్త్ర మి
మ్ముల వైరిం దెగటాప్పుఁగాక! యనుచుం న బూన్కిం బ్రయోగించుటన్ 601
- క చని యతనిమనోబలమునఁ, గని యెంతయుశక్తి నసురకాంతునిఁ ద్రుంచెన్
గనుక నుపాసకుచి త్తం, బుచు బట్టియె మంత్రశక్తి న పొలుచుచునుండున్. 602
- ఆ ఎట్టిమంత్రమైన న గట్టిభక్తి గల, మనుజునంక శక్తిమంత మగును
నీచునంక నదియె న నిర్గతశక్తియై, యల్పశక్తిగలిగి న యట్టె యడఁగు. 603
- ఉ. మంత్రములెంత గొప్పనయి న మాననిశక్తిఁ జెలంగుచుండినం
దంత్రములెల్ల మంత్రసముదాయమహత్త్వముఁ బెంపఁజాలినన్
యంత్రము లర్చనాదికము న లందుట మంత్రముశక్తిగల్గి యా
మంత్రణమాత్ర సత్ఫలము న మానక యీయఁగఁజేయఁ జాలినన్. 604
- సీ. దానినుపాసించుమానవుం డత్యంత, నియతి మంతుఁడు గాక న నిచ్చులు తన
యిచ్చచొప్పునఁ జరియించు వాఁడైనచో, నిష్ఫలంబేయయి న నెగడకుండు
భక్తియుక్తుండయి న పరమేశుగానమ్మి, నిర్జితేంద్రియుడయి న నిర్తముడయి
చక్క నుపాసింప న సర్వశక్తులుగల్గి, ఫలములనిచ్చును న భవ్యకరుణఁ

తే గాన మంత్రంబులకు శక్తిగలుగఁజేయు,వా డుపాసకుఁడేయినిస్వాంతచుండు
విశ్వసింపంగఁ దగియుండునవేయు నేల,భక్తియే మూల, మనలేమిసఫల మలరదు.

క మంచిదె లోహంబైనం,జంచలమతి త్వష్టయైన శ శస్త్రంబును గా
విం చెడుతఱిఁ జెఱచు మఱి య,చంచలమతియైన దానిఁ శ జక్కఁగఁ దీర్చున్.

క. ఆవిధమున సాధకుఁడుకొ,బావనమతియైన వీర్యశతము మంత్రం
బొ; వాఁడు దుష్టశీలుం,డే వడి నశియించు నట్టిదే యగు నటయున్ 607

ఉ భావనయే ప్రధానమని శ పల్కుడు రామ్యలు సత్యమే యగుం
గా విషయాభిలాషములఁ శ గాలముపుచ్చునతండు మంత్రవి
ద్యావిధి నేర్చినకా ఫల మదారయఁ గన్పడకుండు మంత్ర మె
ట్లావిధ మొప్పునుండనగు శ నాతనిభావనయే ప్రధానమా 608

చ శతమఖుఁ డోడిపోవుటకు శ స్వాంతము చంచలవృత్తినుంటయే
హితమగు కారణంబెయగు శ నెంతయు భక్తి నిరీహతల్ తనుక
జతనముమీఱఁగొల్వఁ దగుఁతొపతిపుత్తుఁడు లక్షణుండు సం
తతనియతుండె యకాట న దురదారమహత్త్వము గాంచఁజాలెగా 609

ఆ. గొప్పమంత్రమనుచుఁ శ గోరి కైకొని విధి,దాని జపముచేయఁబూసకున్న
నల్పమంత్ర మెయగునది ఫలంబును బట్టి,గొప్ప కొలఁది యనఁగఁగూడుఁగాచె.

క సురసుందరియే క్లిబున,కరయ ఫలంబందఁజేయ శ నర్హము గాన
ట్లురుమంత్రమే నభక్తున,కరితంగను నిష్ఫలంబెయది వాని కగున్ 611

క కనుకకా మహేంద్రునస్త్రం, బనుపమశక్తిం జెలంగి శ యరి మ్రందించెకా
వినుతమతిస్థిరతం గను,మనుజేంద్ర కుమారువంక శ మహితం బయ్యెన్ 612

చ సుతు నని లక్షణుండు కడఁగూరతఁ జంపుట నాలకించి వి
స్తృతమగు దుగ్ధివార్ధిబడి శ చిత్తమ దుక్కిరిబిక్కిరై చెడకా
గతమగుకార్యముం దలఁపఁగాఁ దగదంచుఁ దలంచి వే యమా
త్యతతిని రాఁగఁబంచి దనుఁజాధిపుఁ డిట్లనుఁ బొరుషంబునన్. 613

—ॐ మూలబలంబుల రామమూర్తి దునుమాడుట. ॐ—

ఉ. నేనల నెల్లఁగూడి కపిశేఖరు నేనలఁ జుట్టుముట్టి రా
ట్నూనుల కించుకేఁ దెఱపిఁచూపఁగరానియటుల్ దురంబు మీ
రూనినపొరుషంబున మహాద్యమ మొప్పు నొనర్చి యిత్తఱికా
దానవవంశ గౌరవము శ ధాత్రిని నిల్పుఁ డటన్న వా రొగిన్. 614

ఉ. రావణుశాసనంబును శిరంబులఁ దాల్చి సమస్తసైన్యముల్
దేవతలే భయంపడెడుఁతీరున నుండఁగఁ బోయి రేవునకా

- భూవరుఁ డున్నచక్కటికి శ భూమివడంకఁగఁ గీశనాయకుల్
చేవచెడంగఁ బర్విడఁగ శ భీమగతుల్ మెఱుమంగ నంతటన్ 615
- ఉ. చెంతవసించువానరులు శ చేలుల వృక్షము లద్రిశృంగముల్
వింతగఁ బూని మార్కొనిరి శ వేపురఁ జంపిరి చచ్చి రెండటో
ధ్వాంతము పర్వవచ్చు రణవర్షుల వాంలఁగాంచి రామభూ
కాంతుఁడు మార్కొనం గడఁగి శ కార్చుకశిబ్దము పర్వఁ జేయుచున్ 616
- మ. ఇదియకా మూలబలంబు సాగరము నా శ నిట్లాప్పి యేతెంచె దు
ర్లదు లిందుం గలయోధవీరులు మహాశమ త్తద్విపేంద్రంబులం
బొదువం బట్టుకొనంగఁ జాలుదురు; తెంపుంబూని యూసేనలం
బ్రదరంబుల్ పఱఁగించి త్రుంచెద నిదే శ బాహుబలం బేృడన్ 617
- ఆ. ఇంద్రజిత్తుతోడ శ నీసేనలెల్లను, బెల్లుపోరి యలసి శ యుల్లముల వి
కాసమింతలేక శ యూసేనలం గాంచి, భయముచెందినట్లు శ పటుత లేక 618
- ఉ. ఎట్టులొ పోర నూల్కొనిన శ యే దైత్యగల్గినయట్టులున్న వా
రిట్టియెడం బరాక్రమ ముదీరిపుసేనలనైనఁ జూపకే
చట్టువలెం గనంబడుచు శ సైన్యములం బురికొల్పఁ బాడియా
నెట్టు? లరాతిసైన్యముల శ నిత్తటి మార్కొని రూపుమాపెదన్ 619
- మ. అని యూహించి ధనుర్ని నాదమది క్రాంతాశాంతమై యొప్పు బా
ణనికాయం బెపుడైన నిండఁదగుతూణదవ్వండ్వ మంసవ్వయం
బునఁ గానంబడ మూలసైన్యమని వెంపుం గాంచు నద్దాని మా
ర్కొనియెం దా నొకరుండె మూర్ఘముపయిం శ గుప్పించు వ్యాఘ్రంబునాన్ 620
- శా. పారావారమువోలు సైన్యమది ద్రుంపంగా మరల్పంగ నె
వ్వారేఁ బూననియట్టు లొప్పుటను గరవ్వం బెన్నరానట్లు దు
ర్వారంబై బహుశాంధకారమును బరవ్వం జేయుదానిన్ మహా
వీరుం డారఘనాయకుండు క్రుధచే శ వీక్షించి తా మార్కొనెన్. 621
- ఆ. పంక్తికంధరుండు శ పంపఁ దదాజ్ఞను, రాముఁ జుట్టుకొనియె శ భీమగతుల
నెసఁగుమూలబల ముదెంతొ జయేచ్చచే, రాజమాత్రుఁ డితఁ డరాలి యనుచు,
చ. సరభటవార మిట్లు నలుప్రక్కలఁ దన్నపు డావరింప భూ
వరుఁ డెదనెంచి నన్నొకనివచ్చినవానిగ నెన్ని క్రమై నా
శరబలమిద్దియంచుఁ దనస్వాంతమునం దలపోసి మార్గణో
త్కరములఁ బర్వఁజేసెఁ దనుఁగఁగాంచి యమర్త్యులు పొంగి యార్వఁగన్ 623
- ఉ. అత్తటి రామమూర్తి దనుఁజాధిపవీరభటాళికెల్ల రా
జోత్తము లెందఱో కవిసి శ రొక్కమొగిన్ శరపంక్తివైచి మ

వసు త్తల పెట్టు వార లనిరయూహలు గల్గెనునట్లు లందఱు
దత్తమండజేయుచు నితాంతపరాక్రమమూర్తి నాఁ దగెన్. 624

మ ఇదే రాముం డిటచున్న వాఁడు; నను నెంతే నొంచె, దీప్రంబులౌ
ప్రదరంబుల్ పరగించి పట్టుకొనఁగా శరం డొక్కడే గొవునకొ
ద్రిదశుల్ పాఱుగఁ బట్టుకొంచు దితిజశ్రేష్ఠుండు మెచ్చంగ స
మృత మొందం జెఱసాల నుంతమని యుమ్మాడ్కికొ రుషం బల్కుచున్. 625

చ తనుఁగని యెల్లరాక్షసులు శ దస్యు వొకిండగు నన్నె మార్కొనెం
వెనుకొను నైన్యమెల్ల నొకవీయని బట్టుట యేమిలెక్క యం
చును దలపోయ నెల్లరకుఁ శ జూడఁగ ముందఱ నున్న యట్లై తోఁ
చెచు భటులెల్ల రిప్పగిదిఁ శ జిత్తములం శ దలపోసి రెంతయున్. 626

ఉ లందఱకన్ని రూపులయి శ యారఘువీరుఁడు మార్గణంబులం
జిందఱనందఱొచుఁ బ్రతిశనెయఁగఁ దోఁపకయుండఁ జేయుచుకొ
షందమనీషుడై తనసుమార్కొనఁ దానె ప్రయత్న మొందఁ జే
యందగునట్లొనర్చెఁ దనశబ్ద ఘనశక్తి చెలంగుచుండఁగన్. 627

చ ప్రతివీరుండును రాముఁ డీతఁ డిచటకొ శ బాణావళికొ వైచె; ను
ద్ధతు నీవైరిని జంపఁగాఁగగు; నిదే శ దర్పంబుఁజూపంగ రం;
డితనికొ మార్కొనువాఁడ నంచు మది యం దెంచంగఁ గన్పట్టె; జీ
వతతికొ నిండినయాత్మ శక్తిని బయల్పఁవాఱంగఁ దాఁ సె నాన్.

తే సాంద్ర మగు సంధ కారంబు శ సమయ బాణ, వహ్ని దీప్తులు పరఁగంగరవారలందు
నొకని కొక్కఁడుగాఁ దోఁచె శ సకలవీరు, లట్లైతలచి పెనంగి రశ్యవసరమున

చ. శిరములు భూమిపైఁబడఁగ శ సింధురముల్ తురగంబు లెల్ల భూ
ధరములమాడ్కి నిల్చి రణధర్మ మిదంచు నెఱుంగఁ జూపి స
త్వరగతి నూర్ధ్వలోకముల శ వాసముచేయఁగఁ బోవుచుండు న
క్కరణి శరీర శేషములఁ శ గ్రమ్మఱ వైచె బలీయనకొ సురల్. 628

తే. భేదరులు చూచి యిదియేమి శ క్రిందఁబడుచు
రామునిం బట్టుకొను డంచు శ రాక్షసు లొగిఁ
బల్కుచుం బోవువా రూర్ధ్వభాగములకు
గణనసేయఁగరాని యక్కరణి ననుచు. 629

తే. ఒకరికొక్కరు చెప్పుచునుండునంత, నింతయని లెక్కపెట్టి నశనంతునకును
శక్యమేకాని యామూలశనైన్యమెల్ల, నిరవశేషంబుగా ధరణి శయనించె 630

ఉ. ఒక్కడెయయ్య రాముఁడు మహాద్యమమొప్పుఁగ రాము రెండఱో
నొక్కనినైన జీవయుతినుండఁగ నీయక చంపి రంచు నే

- యిక్కనుజూచినన్ బలుకుటే విననయ్యెను; భూతరాజు కే
దిక్కుననైన నై నది బీన్లు లవి శ తెట్టెలుగట్టె ఖగాళి యుబ్బుగన్ 633
- మారిమసంగినట్లు యీణమాత్రమునన్ గనుజేంద్రుఁ డంపఁగాఁ
బోరికి సుచ్చి మూలబలముల్ తుగముట్టనశించె నొక్కఁడే
వీరుఁడుగా వృత్తింగనకి శ వీతభయండుఁ యి నిల్చియున్న య
ట్లేనుజూడఁ బాలరయి శ రేసివిచిత్రపుఁగర్త తంత్ర మో? 634
- ఊరకయున్నఁ జంపుటకు శ నొక్కనికెన్నో శతాబ్దాలెను దూ
ణీరములూని బాణముల శ నిబ్బర మొప్పుగ వైచునింకఱన్
గోరి గణింపనిండు అనికూడ వదింపఁగ శక్యమెట్లు; లే
వారికిఁగాని మూలబలము నొక్కఁడే చంపు టెట్లులో 635
- వారలకర్త జాలమె యభంగురమృత్యువు గాఁగఁ దోచి యీ
శ్రీరఘుర ముఁడే సురురసీని పధించెను బూని యింకఱన్
వీరుఁ డనంగ నీతఁ డనువిస్తృతకీర్తి జెలంగఁజేసె నం
చారయఁ దేలునట్టివిషయం; చిదె సమృత మూర్వకోటికిన్ 636
- చ. ఎవనికినైన మ్రొలనొకఁడే రఘుగాముఁడు తోచి సంగరం
బవితథరీతిఁ జేయునటు శ లారయ నయ్యెడుఁ గానఁ గర్తమే
దివిజవిరోధి నేనలకుఁ శ దీప్తరణంబున నొక్కసారి మృ
త్యువు కలిగింపఁబూనె ననితోచెడు వేటొకఁ డొప్పు డియ్యెడన్ 637
- సీ. ఈవార్తలంకలో శ నెల్లతావుల నిడు, దానవాంగన లెల్లదడమతమపటు
లను దలంచుచును రోదనముచేయఁగసాగి, రటవీర భటువార శ మంత మొంద
నిట విభర్తృకలయింతులందఱు నేడ్వఁగాఁ జేసినది వారికర్త; మనక
వేటుకారణమును శ విచరింప శక్యమే, బ్రహ్మాదులకునైన శ బ్రకృతిచర్య
తే లిట్లువిలసిల్లు; గర్తము శ నేము వదలి, నార; మయ్యది బాధింప శ నేరదింక
మమ్ము; ననియెడువారు కుశమతులెయనఁగ, సుదియంబుండ రాదునజ్జచులకెపుడు
- క. ఇదెసంఘమరణ మనఁగా, విదితంబె యగుం బురాణవితతిని గన స
మృదమూరఁ జేనువారెం, దొడపున్ మృతి నచటికెల్ల శ రొక్కతలఁపునన్ 638
- చ. మృతిగనువారలం దొకట శ నెద్దియొ కార్యముగల్గియున్న ప
ద్ధతిఁ దెలియంగఁజేయుచు నితాంతముదంబునఁ దేలుచుందు రా
వితముననుండు వారలకు శ వేడుక నేదియొకార్యమూనఁ జే
సితగిన పాచితంబుగను శ జేకుఱఁజేయును గర్తమే మృతన్. 640
- తే. ఒక్కక్షణమునఁ జావంగ శ నొప్పుకర్త, మొంద తొనరిచిరో వారలందుఁ జేరు
దురు; మఱొక్కరు వారిని శ బురికొలుపదు, కర్తమేకారణం బిట్టికార్యములకు.

క ఇది యొక్కయుదాహరణం, బిదిచాలదె కర్తగతుల నెఱిగింపగ నే
నిదిచేయ ననుట కెవఁడై, నందగునె లోక ప్రజంబునం బట్టుదలన్. 642

ఉ. ఆరయఁ గర్త తత్త్వమును నట్టిదెయకా గహనంబు; చెప్పగా
నేరెటు మిట్టి దంచనుట నంద్యము; గర్వము తోడునీడఁగాఁ
జేరుటఁజేసి పల్కుదురు; నచిత్తములం దెటుతోచు నట్టులే
దారియనంగఁ దోషమియె న దానికి గారణమంచు నెన్న నౌ 643

గర్వమూనుచు నిద్దియేకర్త తత్త్వ మని వచింపక సర్వేశుడగును గర్త
దూపుడని నమ్మి తత్సేవనోపికఁ గొని, చేయఁజూపట్టు విజ్ఞానచిత్తపథము.

క బానిని బగమార్గముగా, మానసమున నమ్మఁ జిత్తమద మడఁగెడు; న
ద్దానం గర్త ఫలంబుల, గానందగునూహ తొలఁగఁగల దగ్ధానన్ 645

చ కనబడు రాజమార్గమది నకర్త ఫలంబుల నొందనీక ము
క్తిని గనఁబోవు త్రోవయిది నదీనినిజక్కఁగ నాశ్రయింపుఁడీ
యని తెలుపంగఁజాలు; నదియారయ జ్ఞానపథంబునాఁగ నె
మ్మనము విరాగితం బొదలుమాడ్కిని జేయ సమర్థమైతగున్. 646

— రావణుని రెండవయుద్ధము; లక్ష్మణమూర్ఖు. —

ఉ. రాక్షససాధుఁ డప్పుడవిరామముగా శ్రుతులందుఁ జొచ్చు ధూ
మాక్షముఖాంగనామణులఁ నదైనవిలాపరవంబు దుర్నిరీ
త్యోతునిగా నొనర్పఁగ నహంకృతిమానియు నున్నయట్టు లా
త్యుతుఁడు తా లయంబున నహీనదుపం జెలఁరేగుచాడునన్ 647

వ యుద్ధంబుచేయ నన్నద్ధుండై మంత్రులరావించి ప్రయాణంబున కాజ్ఞాపించి
యంత 648

నీ ప్రళయకాలార్కవింబప్రకృమంబున, భయదాకృతి వక్త్రుటలు మొక్క
జగదోషుడహనకాంతౌసమాదృతి మించ, నగ్ని చాడువున దృష్టులమరియుండ
కోపసంతుభ్రాక్షిగోళయుగళ దుర్నిరీత్యోర్కజుఁడు నాశరీరము తగ
నసమయాక్రంత వేలాంబురాశిస్ఫూర్తి, భయదాట్టహాసంబు నెరఁగు గుండ
తే. నశ్వతరములఁ బూన్చిన నయరద మెక్కి, మంత్రినద్యులు గొలువంగమాననీయ
చాపములుహస్తములయందుసందడింప, వెడలె రావణుడనిసేయనవేడ్కమీఱు.

వ ఇట్లువెడలి వానరానీకంబుంగాంచి వారిమూర్ఖున నేనల కాజ్ఞాపింప వారే
చివరినుక నావనచరవీరుల మూర్ఖుని ఘోరయుద్ధంబుచేయ సుగ్రీవాదులు చెల
రేఁగి మంత్రినద్యులఁ బొలియించి రంత రావణుండు రాము మూర్ఖునియె
నంత,

క. పౌలస్త్యుడు చాపంబులఁ, నోలీని లాగంగ నప్పుడొప్పన నిసదం
బాలించి భల్లవనచర, జాలము మూర్ఖిలై గొంతఁచచ్చెన్ భీతిన్ 651

ఉ. రామునిముందు నిల్చి యసురవ్రజనాథుడు రావణుండు సం
గ్రామముచేయఁబూను నెడ య రామునితమ్ముడు లక్ష్మణుండు సు
స్థేషమునం జెలంగి స్వనశీకృతతీవ్రతరాస్త్రుడొట నా
భీమసలాశ నేర్చు గని య పీతభయుండగుచు జిగిషువై 652

చ. తలపడె; సంతలోన ధనదప్రియసోదరుడొడఁగఁగన్
ములజడివాన ముంచె రఘుభూపకులార్థం నాసజన్మ; ని
స్థులశరపంక్తి నొంచె దనుజుఁ గడురోషముమీఱి లక్ష్మణుం;
డలయకపోరి రిద్దఱును రాచభీ మెచ్చగఁ బెంపు హెచ్చగన్. 653

చ. ఇరువురు నొక్కరితీ శరవృష్టి వడిన్ గురిపించుచున్ బర
స్పరజయకాంక్ష లొక్కమొగి య బర్వగ నస్త్రములంది వీనిచే
దురమున నీవిరోధియఁ య ద్రుంపఁగవచ్చు నటంచు నెన్నుచున్
గరువముమీఁది బోరి రలక కాలయమాక్ష్మణు లొప్పునట్లుగన్ 654

చ. అరి జతఁ గూర్చునస్త్రము లహార్యనినాదముమీఱి బోయి వే
మర లేడునస్త్రముల్ మఱియు య మానక వింటిని గూర్చునస్త్రముల్
సురపథమెల్లఁ దీక్షుచువి య శోభిలఁ జేయుచు రాగ వానికా
వరమడఁగించు నస్త్రములు య వారక లెక్కిడరాక గుండఁగన్ 655

మ. తనదివ్యాస్త్రము వ్యర్థమొడఁగ దుర్దాంతాత్మతఁ రేగి చ
య్యన వేటొక్కమహాస్త్రముం గొని ధనుర్ద్యౌవల్లికం గూర్చి చ
చ్చినవాడే యరి యింక నొ ననుచు సక్షీణప్రతాపంబునకా
మనుయోగంబుతగంగవై న నదియున్ య మధ్యప్రదేశంబునన్ 656

మ. పరిపంథిప్రహితాస్త్రదర్శనమునకా య బ్రధ్వంసితంబొట వే
సు కద్దానిని మించునస్త్రమును వేసంధించి యిద్దాననే
మరణంబంచు వచించి వైన నదియున్ మధ్యాంబరంబందె దు
ర్మరణంబందినఁ జూచి భేద మణుమాత్రంజేసి లేకుండఁగన్. 657

సీ. పునరస్త్రసంధానసహృదితత్వమై, మఱియును దివ్యాస్త్రమండలంబు
వైవంగఁ బూనుచు య వారిర్వు రొప్పంగఁ, గనుఁగొను భేదరగణము వింత
పడి చూచుచున్ వారిపౌరుష మిట్టులొ, ప్పనె యంచు మఱిమఱిపొగడి రంత
రామానుజుం జంప య రావణుం డాతనిఁ, బొలియింప లక్ష్మణుం య డలక పెల్లి
విరియఁ బెనుపూన్కినుండి రాతరుణమందు, నుభయ నేనలుపోరంగనూలుకొనక
చూచుచుండెను బనమానససూనుఁడాది, మొనవీరా గ్రణులున ఖైయమరియుండ.

- వ. శ్రీరాముండు తమ్మునకుందోడై యుద్ధంబుచేసె విభీషణుండు రామాస్త్రంబుల
ధనుస్సారకులు పొలిసిన నాగ్రహించు రావణుని రథ్యంబుల గదచేగూల్చె
లక్షణుం డనేకాస్త్రంబులంబరగించునుండె నంత. 659
- మ. దనుజేంద్రుండు నిజాస్త్రసంతతులు వ్యవర్థంబైన గోపించి యా
తని నింక బ్రదుకంగ నిచ్చిన దురంతంబైన తాపంబు గ
ల్లునటంచుం దలపోసి పూర్వ మరులయగుల్పా మయుం డీయ న
ర్చనలం గాంచుచు బంపు టెప్పుడని కాంక్షల్ మిఱు జెల్వారుచున్. 660
- ఉ. వైరినిజూపు మిప్పుడె యశవార్యబలంబునఁ ద్రుంచివై చెడక
గోరిక యిద్దియే యనుచుఁ గోరెడు శక్తి గ్రహించి లక్షణా!
ధారణినుండు వింక రణదర్పముఁజూపుదుగాని యంచుగం
భీరవంబునం బలికి శ విక్రమమేర్పడ వీచివై చినన్ 661
- చ అదియును వీతిహోత్తుని మహాస్తరకీలములే యటంచునెం
చడగిన గోచులకా దెసలఁజల్లుచు సుగ్రతరాకృతిక వెసం
గదియుగ రాగఁ దమ్మునకుఁ గల్గిత భద్రములంచు రాఘవుం
డెడఁ దలఁపక విభీషణుఁ డహీనభయంబున వెచ్చనూర్చుచున్
- మ. కనుచుండకా సుగలంబరంబున నికంఁగాలంబుదీతెకా సుమి
త్రను సంతోషము నందఁ జేయుటకు నీతండింకఁ జాలం డటం
చు నితాంతార్తిని గుండ శక్తియది యాక్షోణీంద్రపుత్రానుజ
న్తు నురంబట్టె పగిల్చి కొంచు బవమానుకా మించువేగంబునన్. 663
- మ ధరణిందూతెఁ దదీయశక్తి యురముకాదాఁకంగ నంగమ్ము లా
తురతంఁగాంచగ మోముకాంతి యపుడే శ దూరంబుగాఁ బోవ వా
నరులెల్లం గని యక్కటా! యనుచు సంతాపంబునకా మున్ల భూ
వరుడుకా విస్తృతిగాంచ లక్షణుండు మ్రోవై చెకా ధరకా బండఁగన్. 664
- మ అనుజుం డివ్విధి మూర్ఖమున్లి శవమేయం చెన్న నౌ పద్ధతిం
గని భూమింబడియుండ రాఘవుండు దుశఖం బాపఁగారామిం గ్రిం
చునిచందంబున నేడ్చె; వాయుసుతుడుకా శ సూర్యాత్మజుం డింక గ
ల్లినకీశేంద్ర చమూపతుల్ వగది రీశలైకా లక్షణుండం చొగిన్ 665
- క. తమ్మునిజూచుచు రాముం,డిప్పుహి నిట్టింద్రుగలరె శ యెందైనను; ద్ర
వ్యమ్మును భార్యను బంధుగ,ణమ్ముం బడయంగఁదగు నశనకా సహజంబే 666
- క. సోదరుల నెవ్విధి నదే,మేదినిఁ గనవచ్చునెట్లు శ మేటిగుణాధ్యుకా
నాదగుమేలున కెంతయు,మోదముగను తమ్ము నెట్లుపొడఁగనువాడన్. 667
- క. అనిపల్కి యేడ్చుచుకా జెం,తనునిల్చు సుమేణునిగని శ తమ్ముండుపోయెకా
గనఁబడుచున్నాఁ డరివరుఁడనఘా! యీవై రిఁ జంపియరుదెంతుఁజుమీ,

ఆ అంతదాక వీని ననుజను ననుజోలె, గాచుచుండు డనుచుఁగార్తుకంబుఁ
దాల్చి పరుగువాటి నదానవేండ్లునిదాకి, నిల్వ మింక నెదుటనిర్జరారి! 669

చ యమపురి గాంచనేగుగతి నందటుచూడఁగఁ జేయువాడ నీ
సమరమునందు రాఘవునిశక్తి సురల్ గనుచుండుగాకి! యం
చమరవిరోధిదుర్గుణము నన్నియు దేటపడంగఁ జెప్పిగ
ర్వము నశియింఁజేసెదను నబాణముఖంబున నిష్టు దానవా! 670

క అనిపలుకుచు దీవ్రాంబకమున వానియురంబు జిల్చి మూర్ఖా! నిలుమిం
కను రాముశక్తి గాంతువు, దనుజులు పొగడంగ నొప్పుదర్పముపేర్చిన్

మ పరభార్యాహరణంబు పాపమనియే నభావింపకే చేసిని
ర్భరమోదంబున విట్టినీగు నిను మోదబాణాగ్నిలో వేల్చెదన్
సురవర్యుల్ గని సంప్రమోద మొలయఁజూడంగ నీశీర్షముల్
ధరణి దొర్లఁగఁ జేసెదన్ నిమిషమాత్రంజే నని నిల్చినన్ 672

మ అనుచు బాణము లెక్కునెట్టి శ్రుతిపర్యంతంబు జ్ఞానల్లి రాఁ
గనులెంతే నరుణంబులై కింబడంగ వైన రక్షోవిభుం
డనుమానించుచు భూరిచాపముల సజ్యంబుల్ శరాపూర్ణముల్
గను వేవే యొనరించుచు రఘుపతిం గాతంపఁ గుప్పించినన్ 673

చ ప్రతినిమిషంబునకా దనుజసేనలకుఁ జంపగఁ బ్రోత్సహించుభూ
సుతదగు వార్త నెమ్మదిని నొక్కఁగఁజేయఁగ నాగ్రహంబు సం
తత మెదఁ దొందఁజేప నిశితప్రతిపక్షవిదారణక్షమా
ప్రతిహత శస్త్రజాలములఁ బరర్పఁగఁజేయుచు నొంచె నాతనిన్. 674

ఉ. ఒక్కముహూర్తకాల మిటు నొక్కరికొక్కరు తీసిపోవకే
యొక్కవతక్కువల్ తెలియ నెవ్వరికేని తరంబుగానియ
ట్లొక్కతెఱంగునకా జరగె నయుద్ధము; రాఘవుఁ డంతఁ గ్రోధమీ
యిక్కడ రామమూర్తి ధరియించె ననం గర ముగ్రుండై రిపున్ 675

చ. అనియొనఁ జంపనెంచి నిశితాశుగముల్ పరఁగించి వేగ స్యం
దనమును సారథి హరుల నదారుణరీతిఁ జెలంగునాధ్వజం
బును శకలంబులై ధరణీబ్రుంగఁగఁజేసి శరీరమంతయుం
గనుఁగొనఁ జాలనీవిధముగాఁ దగియుండ నొనర్చి యంతటన్. 676

చ శర మరివోసి రావణునిసంయమనిం గనఁబంప నెంచునా
దరమునుబూను నంత నికఁడ దక్కవు ప్రాణములన్నయూహ లే
పొరయఁగఁ బాతె రావణుడు నభూరిబలుండయియున్ రఘూత్తముం
డరిజనకాలుఁ డొ ననుచు నాత్మకుఁ దోచినకారణంబునన్. 677

- క. దితిజేంద్రుఁ డిట్లు పాటఁగ, ఊతిపలి సూనుండు దివ్యశితబాణము డిం
చి తరల లక్ష్మణుఁ జూడఁగ, నతిజవమునఁ బోయె దుఃఖితాత్ముం డగుచున్ 678
- చ. చని యటఁ జచ్చినట్లు గనఁజాలిన లక్ష్మణు నార్తిపైకొనం
గనుఁగొని మూర్ఛమున్ది కపికాంతులు చేయుమహోపచారముల్
తను నొగి మేలుకొల్పు నెదఁగ దాగుణతాపము ముంప వారితో
ననియె నిఁకేటిరాముఁడు తనంతనచచ్చు నికామవేదనన్ 679
- చ. అడవుల కేనురాఁగ ననుఁగ నాదృతిఁగొల్పుచు నేగుదెంచె నె
య్యెడలను గాని యేమిటకఁగ యెల్లవిభంబుల నాగునేచుమే
ర్పడఁ దననేమిషట్లు తగుఁపద్ధతి నెంచి మహోపచారముల్
విడువక చేయువాఁడు రణపీఠుఁడు నన్నిట డించి పోయెఁగా 680
- చ. ఎలుకఁగ నేమియున్నయగిఁగ పల్వరు నాకొఱ కెన్నియాపదల్
గలిగిన నైచి యుద్ధవనఁగాఁ దమవెండ్లిగఁజూచి నాకుగాఁ
గలనునఁ బ్రాణముల్ ఎదలఁగాఁ దమకించెడువారు వారిచ
ర్యల జపమొప్పు జేయఁదగుఁగ నట్టిమహాత్ముల వీడిపోయెదన్ 681
- చ. అనుజనితోడఁ బోవ కిలయిందు మనం దలఁపండు రాఘవుం
డని నెఱనమ్మి పోవఁదగునార్యశిఖామణులార! యింక సన్
గని మసలంగరాదు రఘుకాంతుఁడు లక్ష్మణు వెంటఁబోయినాఁ
డని లేలుపుండు సోదరునఁగ కాతఁడు కుదకముండఁ జేయుడి 682
- చ. అరుగుఁడు మీపురంబులకుఁగ న్యాయము వృద్ధినిగాంచ దింక నె
త్తరుణమునంగునే ననుచుఁగ భర్తమునే నెఱనమ్మి యిట్లు లా
తురులమె యైతి మంచు ననుదూఱుచు నిచ్చటనుండ నాశిరో
త్కంఠములు చంపఁ జూచుననిఁగ కంఠినిదాఁటి జవంబుమీఁఁగన్ 683
- క. స్మరియింపుఁడు రాఘవుఁ డి,క్కరణిక్ మముగఁప్తపెట్టిఁగ కాలునిపురికిం
బరుగిడె ననుజనితో నని, తరుణంబున నందునందుఁగ దస్మనటంచున్. 684
- చ. దనుజవరా! విభీషణ! నికాంతము న నైద నమ్మి యగ్రజ
న్తుని విడనాడియుండితిపిఁగ మోసముచేసితి, నిన్ను నై న నా
యనుజునిఁ గానఁబోయి యిటుఁగ లగ్ని నొసంగెను నాకు రాజ్య మో
యనఘ! యింపంగెడే యనినఁగ నాతఁ డొసంగు వత్సండు పల్కకే 685
- క, అరుగుము వేగమ యని యి,క్కరణిక్ వెతఁగుంది పల్కఁగా రఘునాథుం
బరికించి యాసుషేణుఁడు, పరితాపం బింక నేలఁగ సార్థివవర్యా! 686
- ఉ. మోమునఁగల్గు లక్షణసూహము లన్నియు జీవ మున్నయ
ట్లే మనకెల్లఁ దెల్పెడి నిదేస్తృతిదప్పినజాడ తోచెడున్

- రామ! మఱొందుగాఁ దలచురాదు నిజం బిది ధైర్యమూనుమా
యీమరుదాత్తజం దరిగి శ యిప్పుడె తేదగు నోషధుల్ తిగన్ 687
- ఉ ఆతఁడుతప్ప వేఱొకిని శ కయ్యది సాధ్యముగా దటంచు నా
చేతము తెల్పుచున్నయది శ శీఘ్రమే పోదగు గాత్రిదాటఁగా
నేతెఱఁగైననుక ఫలము శ నీయదు, పంపుము జాంబవంతుఁడె
ఝాతఁటిమార్గముం దెలుపునొకిను గాలముపుచ్చరా దనన్ 688
- చ అనుజుఁడు చావలే ది నెడునానుడి యిప్పు సుధారసంబునాఁ
జని శ్రుతియుగ్మముం బొంగఁగఁ జయ్యిన లేచి సమీరినందనున్
గని బిగిఁగొఁగిలించుకొని శ కావుము న న్నిపుడా ర్చిరత్తుకుం
డను బియదంబు చేకొనుమ శ యంజనముద్దుకుమా! న న్నిటన్ 689
- ఉ సోదరుప్రాణదానమున శ నుర్విపయిం దిరుగంగఁజేయుమా
సోదరునించుపాఁడిపు ముహూర్తమచిత్తుఁడ వాంజనేయ! పెం
వేది మృతిం గనందలఁచునీననుఁ గావుము లక్ష్మణుండు నా
నాదగుప్రాణమేయని మననంబున సీవు నెఱుంగుదే కదా! 690
- సీ మున్ను దెచ్చినరీతి శ సన్నతిపాత్ర మా, జ్యోతిర్ల తావళి శ నొకముహూర్త
మాత్రఁ గైకొనినచ్చి శ క్త్యామండలంబున, భూరిరజంబున శ బ్రుంగియున్న
నాచిన్నితమ్ముని శ ననుఁ గొఁగిలింపఁగఁ, జేయుమా యనుచును శ జేతు లొగ్గి
ప్రార్థించు శ్రీరామునంఘ్రలకున్ మ్రొక్కి, జాంబవంతుఁడు చెప్పుచందమునను
తే బవనవేగంబునం బోయి శ పర్వతమును, గాంచి ప్రార్థించి యాలతాశకాండ మరసి
వానిఁ గానక శిఖర మహావ్యానిఁ దాల్చు,నిదియె యని దానిఁ బెకలిం చెన నేపుమీఱు
క కరతలమున శృంగముఁ దా,ధరియించి మహాజవమున శ దాశరథి యదే
ధరెనుండు నందు డించెచు,మరుదాత్తజాఁ డంత వింత శ మదిఁ బూని త్వరన్ 692
- ఆ ఓసుషేణ! వేగ శ యుర్విధరము నెక్కి, లతలఁగాంచి తెచ్చి శ లక్ష్మణునిఁ స
జీవుఁ జేసి నన్ను శ జీవింపఁ జేయుమా,యనిన శిఖర మెక్కి శ యాతఁ డందు, 693
- క పరికించి గుఱుతుమీఱఁగఁ, బరమాషధులను గ్రహించి శ పద్ధతిమీఱన్
గర మర్పించి పరిగ్రహ,పరితక్ బ్రాపించి భ క్తిపరవశుఁ డగుచున్ 694
- వ సుమిత్రానందనుం దాఁకించి పాసనచూప నాయోషధులమహాత్త్వంబున నెప్పటి
యట్ల నీరుజొండై లక్ష్మణుండులేచి రఘువునకు మ్రొక్కిన నానంద బౌష్ప ధారల
నాతనిందడిపి రాముఁ డానందసాంద్రమానసుం డయ్యె నంత 695

—॥ రామరావణలమహాసంగ్రామము. ॥—

- చ వనచరు లార్పుచుండ శ్రుతివర్తమునం జొర రావణుండు శ
క్తిని హతుఁడైనలక్ష్మణుండు శ తేప్పిటిలంగను జాలె నేమొ యా

- నినదము లట్టులే తెలుపు శ నీరజగర్భనియాశయం బదే
మని గణుతించువాడ మృతుడయ్యును లేచుట చోద్యమాంగదా 696
- ఉ ఇంక మనంగజాల ననియే మదిదోచెడుఁ గుంభకర్ణుడే
కాంకునిఁ జెండువాఁ డనఁగనర్హుఁడు వాఁ డని నీలై; రాముచే
నింక మహేంద్రునిఁ గెలిచి శ యెన్నియొ మాయల నేర్చిలోకమం
దంకమునందు గెల్పుఁగొనునట్టి కుమారుఁడు చచ్చె నేమనన్
- చ. నలువకునైన లెక్కిడ మనంబుననేఁ దలఁపంగ రానియ
బ్బలములు మూలనామమున శ భాసీలునట్టివి రామమూర్తిచే
గలనునఁ జంపఁగాఁబడియెఁ శ గ్రమ్మటి రాఁ దొకఁడైన సంగర
స్థలముననుండి యేమనఁగఁజాలుదు నాదగుకర్తముం గటా! 698
- చ. దురమునఁ జచ్చి రిందఱనితోఁపదు లెక్కిడ నాకె; లంకయం
దరసిన నొక్కమానిసియు శ నైనఁ గనంబడఁ; డెట్టులెక్కిడం?
గరము తలంచినం బ్రదుకుకాలము తీతె నటంచుఁ దోచె, ని
ప్పురముననుండు భాగ్యమది శ పోయి విభీషణునొందె నేమొకో? 699
- ఉ. చచ్చినవానయల్ మరల శ శౌర్యముచూపఁగ వచ్చుటెట్లొ? నే
నిచ్చుఁ దలంపఁదోచ దొకయింతయు దేవునిమాయయేమొ నే
నిచ్చటనుండ రా దనుచు శ నెంచెనొ దైవ; విఁకేమి చేయఁగా
వచ్చును; సంగరంబునను శ వైరి వధింపఁగఁ జచ్చుటే కదా! 700
- చ బ్రదికియుఁ జచ్చినట్లుగనె శ భావనచేయఁగవచ్చు నన్ను; నే
నదయతఁ బంప పోదరుఁడు శ నాత్తజవద్యులు చచ్చి రెండతో
మదిఁ గలతాపమాట గురుమాఝణముల్ పరఁగించి శత్రువుం
జదువుటయో యనింబడుటో శ సర్వవిధంబుల నొప్పుకార్యముల్. 701
- చ తొలుతటి కార్యమే యిచటఁ శ దోచెడు సాగునటంచు నిప్పుడే
నలుకవహింప నేమిథల శ మందఁగనొ వరదాన మప్పుడా
జలరుహసూతి నే నడుగఁజాలక పోయితి; మర్త్యవాన రా
వళి మృతిఁ గాంచకుండ దయనర్థిల నిమ్ము వరంబటంచు నేన 702
- క. అడుగక కపిమానవులకొనిడిచితి లెక్కింపకుండ శ విలయం బిది యి
ప్పుడు సాగె వారివంకనె,తడఁబడఁ జేయంగఁదరమె శ దైవ మెవరికేన్. 703
- చ కలుగదుమృత్యు వింక ననఁగాఁ దర మెవ్వరికైనఁ గాదు; ని
స్తులమహిమంబునం బొలుచుఁజొమ్ము విధాతయనంగ; నాతఁడే
యలిగిన నూత్నసృష్టి తగునంచు నొనర్చును; గానదైవమే
బలమని చెప్పవచ్చుఁ బలుభంగులుగాఁ దలపోసిచూచినన్. 704

- చ వరములఁగాంచితిం దపమునబల్లి; సురేశ్వరుఁ డక్కుదిగ్విభూ
త్కరమును బెక్కుసారులు నితాంతపరాక్రమ ముల్లసిల్ల సం
గరముల నోడఁగొట్టితినిగాని నరుల్ కపిభల్లుకంబు లి
త్తరుణమునందుఁ జంపి; రికిఁ శ దారుతలంచీరి నన్నుఁ జంపగన్ 705
- చ కలహము సేయుఁగోరికలు శ గ్రాలఁగఁ బోయితి రెండుసారు, లా
బలుమగఁ డేచె నన్నుఁ బటుబాణపరంపరలన్ నిగుడ్చి; దో
ర్బల మడుగంటె నిత్తేని శ గ్రమ్మఁబోయెదఁగాని ప్రాణముల్
నిలువఁగరాను లంకఁ గన శ నేటికిఁ దీతె ఋణంబు దీనితోన్. 706
- చ మును పె సనత్కుమారుఁ డిటు శ మోటకుతీగున నిట్టికార్యముల్
పొనరుపఁ బుట్టు నీశ్వరుఁడు శ భూమిపయిన్ నినుఁజంప నంచుఁ జె
ప్పెనుగద! తత్ప్రకారమునఁ శ బ్రీతిగఁ జేసితిఁ బాపకార్యముల్,
పెనువెతఁగల్గఁ జేసితిని శ బృథ్వీజనించిన రామమూర్తికిన్ 707
- చ వడలుడు నెన్నఁ డీతచువు శ భారముగా నిటుతోఁచుదాని నం
చెడఁ దలపోసి యావిభునియింటిని దెచ్చితి, మాతృభావనన్
మది నెఱుఁగంగఁ జాలెడుననమానుషశక్తి గలట్టిరాముఁ డీ
యది నను నుద్ధరించుటకె శ యేర్పడియున్నది దైవ మెంచుటన్ 708
- చ తనువిది వాయ దుఃఖసమున వాయము మాయ నితాంతశర్మముం
గనఁదగుచోటి కేగెదను శ గాని మదర్థము పోరిచావఁగా
జని గనియున్న దైత్యులనుఁజంపఁగఁ జేసి యనంతరంబె నే
నని యొనరింతు రామభువనాధిపు మార్కొని చావనెంచియే 709
- చ పరిపరి యిట్టులెంచి తనపార్శ్వమాలందగు వీరరాక్షసో
త్కరమును గాంచి యీదిన ముఖండపరాక్రమ మేనుఁజూపు నా
దరమును గాంచినాడ రణతత్త్వ మెఱింగినమీర లెల్లరున్
శరముల వైరినాశనము శ సల్పఁగఁ బూనిక రండు పొం డనన్. 710
- ఉ. వారలు సజ్యకార్తుకులు శ బాణకృపాణముఖాయుధోత్కర
స్ఫారభుజుల్ పరాక్రమవిపాటితవైరులునాఁగ మున్నువి
స్తారయశంబు గన్నదితి శ జాతపరేణ్యులు నౌట వచ్చి; రా
వైరుల రూపుమాపెద మనవార్యబలంబున నంచుఁ బల్కుచున్. 711
- క. అరిగిరి లంకాపుర మా,తరుణంబున వారివైనతనువులఁ దానే
ధరియించి పోయినట్లుగ, నరుదుగఁ గన్నడియె శూరుఁడనలేమి నటన్ 712
- మ. చతురంగంబులుగాఁ జెలంగువృతనాసంఘంబు సంద్రంబు నా
నితరాభేద్యముగాఁ గనంబడుచు రా శ నిద్ధాని నోర్వంగఁ గి

- శతతుల్ భల్లుకరాజి యర్హ మగునే శ జన్యం బిదెబ్బంగి నీ
క్షీతిపశ్రేష్ఠజయావహంబగునో వీక్షింపందగుం జక్కంగన్ 713
- చ అని పురికొల్పుకొంచు సమరరావళి నింగి వసించి చూడఁగా
వనచరవీరు లందఱును శ వాయుతనూజపురస్సరంబుగా
దనుజవహాధినిక నిలిపి శ దారుణసంగర మొప్పుజేసి, రా
యని భయదంబుగాఁ దగియె శ సంతకుఁబూర్వము చూడకుండుటన్. 714
- చ జలధులు మారుకొన్నయటు శ శైలవరంబులు దాఁకునట్లు దో
ర్బలముల నుల్లసిల్లుకపివర్యులు రాక్షసు లొక్క రొక్కరుం
దలపడిపోరి, రందఁ గపితల్లజు లేచి సురారివీరనే
నల నలయించి నిర్జరగణంబులు మెచ్చఁగఁ జంపి రేఁఁజెఱన్ 715
- మ పరుగుల్ వాతెడు నాత్త సైన్యమ ల నొంగఁక వెంబడిం బోవు వా
నరులం గాంచిన బెండ్లుమున్నినటు గుండ్లం దేలియుండం గనం
బరమామోదము గాంచినట్లు తగియె శ బాహుబలం బొప్ప సం
గరమబ్బంగి నొనర్ప భేదరులు తత్క్రవ్యాదులం గాంచుచున్ 716
- ఉ కొండలపిండునా నెగడుర్రూరసురాగులఁ గోఁతిమూఁ లు
ద్దండపరాక్రమంబు తగ శ దండధనుం గనఁబంపు టారయక
జండపరాక్రమం బది యశసారమెయకా సమయంబు వేలుగా
నుండఁగ నంచుదోఁచెడు మహాత్తమశక్తి గల్గి కాలమే. 717
- సీ. అనుచుఁ దలంచి రథయ్యమరు లంతట సుంత, శేషంబుగాఁ దనసేన మడియఁ
గనఁగొని రావణుం దనుమాన మంతఃకరణమున నిలువంగరానియట్లు
తొలఁగించుచుం దనదోర్బలముం జూపఁ, గుతుక మింపొంద నాశోఁతులఁ గని
చాపముల్ వది దోర్దశకమునఁ గన్పట్టి, భూతాళిభయద్మై శ పొల్చియుండ
ఆ జ్యోరవంబు లట్టై శ యాశావకాశంబుఁ, బగులఁ జేయ నిశితబాణములను
బరఁగఁజేసి వానిఁ శ బాఱఁదోలుచు రాము, సంతకమును జేరె శ సంతమొంద.
- చ. అరదమునందుఁ బంక్తిగళుఁ శ డట్టై చెలంగుచునుంట రాముఁ డా
ధరణిని నిల్చి యుంట నదిదారుణసంగరరంగమాట లో
నరసి రథోత్తమంబుఁ ద్రిదశాధిపుడంపెను నిర్భయంబునక
సురరిపునాథుఁ డింకఁ దనుఁ శ జూడఁగఁ జాలఁడటన్న యూహచేన్ 719
- ఉ మాతలి స్యందనోత్తమము శ త్కౌస్తలి జేరఁగఁదెచ్చి రాఘవా!
యీతటిఁ గ్రింద నిల్వఁబడి శ యీదశకంతునితోడఁ బోరుటల్
చేతమునందుఁ దృప్తిగనఁజేయమి నింద్రుఁడు యంపె నీరథం
బేతటినే జయంబొసఁగ శ నెంతయుఁ జాలినదన్న నమ్మికన్. 720

మ అనుగం జేతులుకొని విన్నవము సేయన్ బ్రీతినాలించి నె
మ్మన ముత్సాహముఁగొప్ప నెక్కె రథ మిహ్మాఁక్కిన్ స్వోయోద్యమం
బున తెంతో సహకారిగాఁగ రమురూముం, డయ్యగస్తుం డొసం
గిన చాకంబుధరించి జ్యాలతిక నెక్కించెన్ సురల్ మెచ్చగన్ 721

చ. దనుజవరుండు రాఘవ్రుడు య దొక్కొని పోరఁగి బూన భేదరుల్
మునివరులున్ జయం బొలయుఁ య బో రఘునీరున కింగుఁగోఁగా
సునిశితబాణజాలముల య పొప్పునుతింపఁగ నొత్తెఱంగునన్
గనఁబడఁజోరి రిద్దఱును య గాంక్షలు బొంగ భయంకరంబుగన్ 722

చ. ఇరువుర బాణముల్ నడుమ య నెంతయు ఘోరముగాఁగఁదాకి స
త్వరముగఁ జూర్చు హాసమున య థాత్రివయిం బడుచుండెన్ నొల్తనే
మరుగిడుబాణ మవ్వలనుబంపిన బాణము నొక్క సారి నా
యిరువురఁ దాగుచుండె జన య మెన్నఁగ రానివిభంబుగా ననిన్ 723

ఉ కాండములిట్లు నింగి దమకాంతులు నిండఁగఁ బాటి వైరిపా
కాండములల్లె వచ్చి తముఁగఱియ వెట్టఁగఁ బోరిపోరి భూ
మండలమందు ధూళియయి య మాటికిమాటికి రాలుచుండ రా
ముం డసు రేశ్వరుండు జయముం గలిగించెడు నస్త్రజాలమున్ 724

సీ పరఁగింప సాగి రప్పగిది వైచుచు నవి, తమకువైరులుగాఁగఁ య దగినయస్త్ర
ముల నడంగఁగఁ జిత్తముల విస్తయంబందు, చుండి రత్తటి రఘుమండనుండు
దశకంఠరుండు మును య తనబాణములకోడి, పరుగెత్తె నవిధిఁ య బాటిపోవ
కుండఁజేయందగు య నూహలుకల్గుటఁ, జెంతకుఁబోయి నీరపింతపనులు

తే సాగవిఁక నిల్వమామని య చక్కఁబలికి, బాణమొక్కఁడు సంధించివై రియురము
బ్రద్దలుగఁ జేయ పోలినపగిది నాతఁ,డుండ సారథి రథము వేఱొందుకడకు

క తోలిన నంతట స్త్రుతిరాఁజాలఁగ దూషించి యతనిసృందన మిట్లే
తోలుకొనిరాఁగఁ దగు నే,యాంబును విడిచి నవ్వరయ్యా! వైరుల్ 726

చ. అనితను హెచ్చరింప దనుజాధిపతిం గని మంచిమాటలం
దనదగుధర్మముం దెలిపి య తానటులెచ్చిన దింతయేని స
జ్జనతతిదూషణార్హ మనఁజాలనిదే యని విన్నవింప నా
తనిహిత మెంతయున్ మది ముదంబొనఁగూర్చుగ మెచ్చి సారథిన్ 727

మ. చననిమ్మా రథ మెందు దాశరథి నాశచాయంగనంగోరు మే
దిని కన్నన్ రయమొప్పఁ దోలె రథమూరిత్యాభ; మారాముఁడి
దనుజం జంపుట యెట్టులో యనుచు స్వాంతంబందు నూహింప దా
ని నెఱింగెన్ మది నాయగ స్తుండను మానిశ్రేష్ఠుఁ డప్పట్టునన్ 728

చ సమరముఁ జూచువేడుక యోసంగఁగ వచ్చినవాఁడుకాక కా
ర్యముమీదిఁ దోచవచ్చిన మహాముని గావున రాముచిత్తప
ద్ధమునన యంకురించిన విభ్రంబది లోకహితంబటంచు సూ
క్ష్మమునను మోక్షమన్న యటు ॥ మంచయుపాయము చెప్పకోరికన్ 729

అగస్త్యముని యాదిత్యహృదయమును రామున కుపదేశించుట. ౭౩౦

ఉ. రావణుఁ డేగుదెంచి సమరంబున కాయితమై భయంకరా
స్త్రావళి నైవఁ బూనుసమయంబున కించుకముందె రామునికొ
భావన చేయు మిట్టులని ॥ పద్ధతిదానిని జెప్పఁ జెంతకుం
బోవఁగ మ్రొక్కి రాముఁడును ॥ బూజ్యమతీ! యిటురాక యేటికో 730

చ. అనుటయు నమ్మనీంద్రుఁడను ॥ నాశరచర్యునిఁ జంపఁజాలు న
వ్వనరుహమిత్రుడై వతము ॥ వర్ణ్యమునౌ హృదయంబుఁ దెల్పెనక
విను మది శత్రునాశనము ॥ వేగమ చేయసమర్థమై తగు
మనమున సంస్కరింపుము సకమస్తశుభంబులుగూడు దానిచేన్ 731

క ఆదిత్యహృదయ మనఁగా, నాదిత్యస్తోత్ర మలరు ॥ నద్దాని జనుం
డౌడలఁ దాలిచి సూర్యుని, నాదిత్యు భజించి భక్తి ॥ యలరుచునుండన్, 732

చ. మనమున సూర్యమండలముమధ్యమభాగమునందు వెల్లెనా
యనుపమమూర్తి నమృతు నశాండవిభుం బరమేశ్వరుం గృపా
వననిధి భ్యాసయోగమున ॥ భావమునం బొడసూపఁజేసి చ
క్కనివిధిఁ గొల్వఁగావలయుఁ ॥ గామములెల్ల ఫలింపఁ గోరుచున్ 733

క. అని యాదిత్యహృదయమును, గొనియాడుచుఁ దెల్పె దానిఁ ॥ గొడువఁ గననిరీ
తిని నుపదేశించె మహా, దనుజేంద్రుని జంపఁగోరి ॥ తగుశక్తి గనన్ 734

క ఆరాముఁడు తద్ధృదయము, సౌరము నాలించి మౌనిసత్తముఁ డెలమిం
జేరి యుపదేశ మీయగ, వారిచి శుచియై జపించె ॥ భక్తిభరమునన్ 735

ఉ దాసనె దివ్యతేజము నీతాంతబలంబును రాగ దుర్బలు
శ్రీ నెలకొన్నరీతి రఘుశేఖరుఁ డెంతయు వెల్లి రావణుం
గానఁగఁగోరుచుండె మునీకార్యముతీఱఁగఁ బోయె నాశ్రమ
స్థానముఁ జేరి కృత్యములఁ ॥ జక్కఁగఁదీర్చె జగద్ధితార్థమై. 736

అతి హా ము. ౭౩౭

మ. పరమేశుండగు రామచంద్రున కొగి ॥ బాహుబలంబుకొ బహి
త్కరనాశక్షమశౌర్యముకొ వెలయఁగా ॥ దా నిచ్చె; నమ్మానిభా
స్కరుఁగొల్వకొ హృదయంబుఁ దన్న హిమచే ॥ గల్గెకొ బలస్థైర్యముల్
పరునిం జెండుపరాక్రమంబు ననఁగా ॥ బల్లవోద్యమే యాఁ గదా, 737

ఉ. దైవమే రామరూపమునఁ భాత్రనిబుట్ట ననంగ నట్టివాఁ
దావిధి భీతుఁడయ్యె ననుటంగియొ జిత్రమెగాదె యుండు బ్ర
హ్మవిళి నింపు కోవిదులఁయాశయమున్ ములంకఁ గోరియే
యావరవశాని యచ్చటికిఁ నాతతే వచ్చి వచించె దానినిన్ 738

సీ. ఆచారమని పెద్దలఁచరింతురొ దేని, నాచరింతురు; పిన్నులదియె మంచి
యాచారమని యిట్లుఁ జనువదించెను వాసు, దేవుఁడే కావునఁ దీవ్రకష్ట
జాలముల్ తనుఁ గ్రమ్మఁ సాధుశరణుఁడౌ, భగవంతు నాశ్రయింపంగ నవ్వి
తోలఁగు నన్ భావంబుగలుగంగఁజేయంగ, మంత్రతంత్రంబులయంత్రములను
తే. సర్వజనులకు యేమంబుసతముగోరు, పూజ్యులరు దెంచి యుపమ చెప్పదురిదిట్లు
లనుచుఁ దత్కర్తవశముననమలచి త్త, మున నుపాసింప సత్సలములు గలుగును.

చ. మునిపతియౌ నగస్త్యుఁ డనిఁ భు పున్ వధియించు లెట్టులో
యని మది నెంచురాఘవునఁ కిత్తఁజేదోచి విపన్ని వారణం
బున కనుకూలమై నిశవిభుం గరించుమహాస్తుతిం దనుం
గని యుపదేశ మిచ్చును నుత్తాపతి గోరకయున్నఁ దానుగన్ 740

క. అరిగి యుపదేశ మిచ్చెను, సునీటహామిత్రుఁ గూర్పఁజలినహృదయం
బరిజనసంహరణక్షమ, మురుకిష్టనివాంకితును ననుహ చలంగన్ 741

ఉ. దానిని సుస్తరించె నృపతల్లజుఁ డాహృదయంబు దాని నే
మానవుఁడైన భక్తిరసమండితమానస మొప్పు భాస్కరున్
జ్ఞాననిధిన్ ద్రయ్యామయునిఁ శాశ్వతతేజుని గొల్చినన్ గనం
గా నగు నిష్టసిద్ధి గురుకష్టములెల్లఁ దొలంగ నప్పుడే 742

క. భానుని గొల్చినకతమున, గానందగుఁ దేజ మదియగదే రూపం
బౌ నిఖిలాంతర్యామికి, జ్ఞానదునకు సర్వలోకశరణదన తొగిన్ 743

ఆగురు తేజం బొదవిన, చోఁ గూల్పందగును మిగులఁకూరుని వైరిన్
బోఁగొట్టవచ్చు నఘముల, భోగంబుల నొంద వచ్చుఁబో సతతంబున్. 744

క. పామరులకు సూర్యునిమది, వేమాలు స్తరింప సిద్ధివెలయు నటంచున్
రాముని యాచరణమె యీ, భూమిం దగునంచు మౌనిఁపోలఁ దలఁచియే. 745

ఆ. తెలిపె నంచు నెలుఁగవలయును రామున, కన్యదేవతార్చనాదికమ్ము
లేల? యతఁడెకాఁడె నెల్లలోకములకుఁ, గారణం బతనికిఁ గారణమెది? 746

చ. తనకెపు డార్తిగల్గునటు నతప్పకతోచునొ యప్పు సూర్యునిన్
వనరుహబాంధవున్ మదిని నభక్తిని నిల్పి తదాకృతిం గనుం
గొనుచును భ్యానయోగమునఁ గొల్చిన నాతనిదివ్యతేజ మా
తనువున నొప్పుజేయు రవి నధైర్యము దాననె కల్గఁజాలెడున్. 747

క తనకెల్లదిశల రక్షకు, డనఁగా సూర్యుండె యనుచు నన్వహము ముడల
బున భావింపందగు నని, మునియే యాదిత్యహృదయమున నెఱిగించెన్. 748

క. అపద్బాంధవుఁ డనఁగాఁ, జూపట్టును సూర్యరూపశోభితుఁడగు నా
శ్రీవతియే తద్భావన,యే పరమఫలప్రదం బదే పూజ్యంబౌ 749

చ. మనమెపు డెంతో స్వచ్ఛమయి నమానముఁబాసి నయోత్తరంబుగాఁ
గనఁబడు నప్పుడే తగినకాల మిదొనని యాచమించి యా
త్మను భగవంతునిల్పి సతతంబగుభక్తిని జూడఁగాఁ దగున్
మననము చేయుచున్ మహితమంత్రము సద్గురులబ్ధ మాదృతిన్ 750

ఉ. స్నానముచేయఁగాఁదగుమనంబపుడే పరిశుద్ధమానటం
చూనిన శ్రద్ధనెన్నుచు మహాత్మమ కాలముఁ బుచ్చరాదుగా;
మానసశుద్ధియుక్కటియొకమంత్ర జపంబున కర్హ, మిద్దిలే
దేని మహాభిఁగ్రుంకిన నదేమియుసత్ఫల మీయ దెప్పుదున్ 751

క. ఎదికొలం బుత్తమ మెయ్యది యుత్తమజప మటన్న నెక్కొలమునన్
మది నిర్తలముగఁదగు నా,యదె కొలము ధ్యానమే వరమగు జపమునకున్

క. మనసునకు వెలుపలం దగు,నని చేయుసదాచరణము నలనునవి శాస్త్రం
బునఁ జెప్పఁబడినవే య,య్యును ముఖ్యము లనఁగఁజెల్లునొకొ యెప్పగిదిన్

చ. అవయవరాజి తృప్తిగనునట్టు లొనర్చునవెల్ల బాహ్యదృ
ష్టివిషయముల్ మహాత్ముఁ గనఁజెల్లువు మానసశుద్ధి యొక్కఁడే
ప్రవిమలపద్ధతిం దనరి నభద్రదతేజఁ బరాత్పరుం గనం
గ వరుస జ్ఞానమిచ్చునదిగదె సదాచరణంబు నాఁదగున్ ? 754

సీ నదముల నదాలను నహ్రదముల సరసుల, స్నానముచేయుట నసమయ మిదని
జపముచేయుట మనస్సంశుద్ధిఁ గూడిన, నే ఫలంబిచ్చును నెఱొచ్చుగనది
యొదలకయే చేయునుగుఫలం బీజాల,నని యెఱుంగందగు నదియొ యొదవి
నొనరింప సత్ఫలంబొదవించు ననఁ జిత్తమగునెట్లు ? శాస్త్ర మిట్లునుపదించు
తే. గాన రాముఁడు వడిఁ బోయినస్నానమాచ,రింపకయె వార్చి మదిని నిలఁపవర్య
పూజితునిసూర్యరూపంబుఁబూనియున్న,పరముధ్యానిం చెబోధింపఁబామరులకు.

ఉ. దానినె శాస్త్రసిద్ధమని నతద్దయునమ్ముచు నెప్పు శుద్ధమా
మానసమొప్పు నత్తతినె నమంత్రము ధ్యానయుతిం బొసంగఁగా
చూనిన శ్రద్ధఁ జేయఁదగు నొప్పు నదే పరమార్థ మీయఁగాఁ
గాన మనస్సె ముఖ్యమనఁగాఁ దగియుండును వేయునెఱికిన్ . 756

చ. తనను బరాత్పరుండనుచు నధ్యానముచేసిన రామచంద్రునిం
గనఁ జనుదెంచి యేరికినిఁగన్పడ నట్టితనూవిలాసతే

వనరుహబౌంధవుం డనియె శ భావుకముల్ తగునింక నీకు, నీ
దనుజుని జంపవయ్య! నృకలల్లజరూపధర! పరాత్పరా!
చ సరసిజమిత్రుఁ డిట్టగిది శ సర్వహితంబుగఁ జెప్పి పోవ దా
శరణియు రావణాసురుని శ జంపగ వేచియెంచుండెఁ గాల, మె
త్తరుణమునందు నాతనికి శ దారుణరూపఫలంబొసంగు నం
చునెడు చిత్తమొప్పు దనయాత్మను సర్వమెటుంగుఁ గావునన్ 757

సీ సాధకుం డాత్మైకశుశ్రుతి గియ్యండ, భ్యానింపునో యిష్టదైవము నెఱు
డపుడె సాక్షాత్కారమనునుడి సార్థకంబుగఁ జేయ నొక్కరూపుఁ గొనితోచి
యతనియిష్టముఁ దీర్చు శ ననియెల్లరకుఁ దోపఁ, జేయఁగా రామునకాయనిరవి
భగవానుఁడే తోచిఫలసిద్ధి నీకిగు, ఎనిచెప్పిపోయె నంతరయఁ దగును,
తే రాముచరితంబె మనకు శాస్త్రమయియుంటఁ
జక్కఁగఁ పొయింపఁగాఁబగునద్విషయము
నంత రామునిసంకల్ప శ మదిఫలంబఁ
జేయుకర్తము పురికొల్పఁ శ జిత్తమలర 759

చ అసురవరుండు రావణుఁ డకహార్యబలుం డని రామమూర్తిఁ ద
న్ను సమయఁజేయఁగాఁ దగిననూతన రూపముఁ దాల్చియున్నదు
ష్టసమితి నాశకుండయిన శ చక్రధరుండని లో నెఱింగియున్
వెన నరుదెంచె యుద్ధమున శ విక్రమముంగనఁజేసి చావఁగన్, 760

— రావణుడు కర్మమున లుట. —

క తే రిప్రదక్షిణముగ ను, రారియఁ దోలంగఁజేయ శ నదిగని రాముం
డారయుమా పూతలి యా, వైరిస్వందనము వచ్చువైఖరి యుచటన్, 761

క అపసవ్యముగా రిపురథ, మీపు డేతెంచెడిని జావనెంచినయటు తే
టపడంజేనెడు; నీయది, నిపుణత సవ్యముగ దీనినిం బోనివ్వా 762

చ అనుటయు నింద్రసారథి సుశరారిరథంబునకుం బ్రదక్షిణం
బనఁ జనునట్లుతోలెఁ దనస్వందనవర్యము; నంత దానవేం
ద్రునియరదంబుమీఁదఁ గనఁ శ దోచెను గృధ్రము లప్రదక్షిణం
బనుగతిమీఁటఁగాఁ దిరిగినట్టులు తోడనె వచ్చినట్లుగన్. 763

చ మఱియును దుర్నిమిత్తములమండల మెంతయుఁదోచుచుండెఁ దా
నెఱింగియు వానినెన్న కసురరేశ్వరుఁ డాహనదోహలంబునన్
గుఱుతుగ రాముస్వందనముఁగూడఁగఁ దెచ్చె రథంబు; నంతలో
నెఱకలుగల్గు బాణములు శ నింగినిబర్విడ సాగె వేడుకన్ 764

తే రాముఁడిట్లనె మాతలీ! శ రాఘవుండో, రావణుడో నిల్చువారు ధరణిని నేడు
కనఁగ నిర్వారు మెలఁగుటకల్ల నాదు, శపథ మీయదిచూడుమా శ సంగరమిడి.

- చ అని తెగిపల్కి జ్యోనినదశ మాశలనిండఁగ బాణవృష్టిచే
దనుజుని ముంప నాతఁడును శ దారుణమార్గణవృష్టిచేత రా
ముని గనఁజాలనట్లు పలుకఁపూనికఁ జేసెను; వారలిద్వారం
త నిశితదివ్యబాణములఁ శ దార్కొనఁజేయుచుఁ బోరి రా ననన్. 766
- మ శరవృష్టిం గురియించి తృప్తిగని యశస్త్రవ్రాతముకావైచు నా
దరముంబూనిరి దివ్యమంత్రయుతి నుశద్ధామప్రభావంబుఁ దీ
వ్రరయంబుం దగియుండు నస్త్రముల వైభవకాబూని రయ్యస్త్రముల్
మరలింపం బడుచుండె నొండొరులచే శ మంత్రప్రభావంబులన్. 767
- ఉ అంతట రామమూర్తి ప్రళయంతకురితిని మండి ధర్మకా
ర్యాంతకు రావణాసురుని శ నంతకుఁజేతకుఁ బంపుకోర్కి య
త్యంతము రేఁగ నజ్రసమభారల నొప్పెడుసాయకంబునన్
వింతగఁద్రుంచె లోకములు శ వేడుకఁజూడఁగ వైరిశీర్షమున్. 768
- చ శిరమది భూమిపైఁ బడఁగ శ శీర్షము పేటొకఁ డద్భుతంబుగాఁ
బరఁగె యథాప్రకారముగ శ బాణములన్ వెనఁద్రుంచెదాని; న
వ్వరుసనె శీర్షముల్ వెలయ శ బాణహతిం బడఁజూచుపారి క
చ్చెరు వొడవింపఁజాలె; నది శ చెప్పఁగ నేరి కశిక్య మానటుల్. 769
- క. తల లవి మొలుచుట రాలట, తలఁపఁగ చూటొక్కసాల్గు శ తద్ద్యుధమహీ
స్థలిసాగె నేడుదినములు, కలుగదు విశ్రాంతి యొక్కశత్రుణ మయ్యెడలన్. 770
- చ. కనుఁగొను దేవతావళి కె శ కల్గెను నిస్సృహ; రామమూర్తినె
మ్మనమునఁ గల్గకున్నె? యదిశ మ్రాన్పడఁజాలె నతండు; నంత దే
వనిచయ పాలకుండయిన శ వాసపు సారథి రాముతోడ ని
ట్లనియె మహాత్మా! పామరులయట్లు తలంచెదవేల యిత్తటిన్? 771
- క దేవతలు వీనికంతము, భావించినకాల మిదిగొ శ వచ్చెడు వీనికా
దేవహితార్థము ద్రుంపుము, పావనతమమైన యట్టిబ్రహ్మస్త్రమునన్. 772
- చ. అని స్తృతిగల్గఁజేయ విని శ యారఘవర్యుఁ డగస్త్యమానియి
చ్చినమహనీయసాధనముఁ శ జెందినవేడుక నంది నారిఁగూ
రె; నదియె సూర్యవంశ్యనృపశేఖరసంతతి కెల్లఁ బ్రాణమై
తనరు; నికామపూజల సతంబును దృష్టిని గొంచి యొప్పెడున 773
- చ. సరసిజమిత్రవంశమున శ సంభవమందిన వారికెల్ల నా
నిరుపమశక్తిమంతమగు శ నీరజసంభవు నస్త్రవర్య మె
త్తరుణమునందు వశ్యమయి శ దారుణయుద్ధములకా శరణ్యమై
నీరజయ మిచ్చు భక్తగణశేఖరులై తగియుండు వారలున్. 774

- క. అది వంశపరంపరగా, సడయత విజయంబుగూర్చుజాలుచు నుండున్
విదితమది రామమూర్తికి, బ్రదరం బజ్ఞానిఁగూర్చెన్ బ్రత్యర్థిలెగన్ 775
- చ. మనమున బ్రహ్మదైవతమున ముగ్రముఁ జక్కి స్థరింగి యస్త్రముం
దు నిలిచి వైరిజంపఁగ మునుల్ త్రిదశుల్ పరిపూర్ణమోదముం
గచుదురుగాన లోకహితకర్తము దీని నొనర్చుమంచుఁ బ్రా
ర్థనఁ దమిఁజేసి వైచె, నదిగ్రక్కునఁ మంటలు పింటు నంటఁగన్ 776
- చ. త్వరఁజని రావణాసుదునివత్తును బొచ్చి పగుల్చి ప్రాణముల్
నిరతిశయప్రమోదమున ననిర్భరశక్తిని నీల్చి తద్వపుః
పరిణతరక్తిసిక్తమయి నబల్విడి వీఁపుననుండి భూమిలోఁ
బొరఁబడి కొలఁత శాంతిగని నొచ్చెను దూణముఁ బూర్వమట్లుగన్ 777
- చ. సురరిపునాథుఁ డిప్పగిని న్నోణిఁబడంగని సిద్ధచారముల్
గరుడులు దేవతల్ మణియూరగల్గినసాధువులెల్ల రామునిన్
బరిసుతిచేసి; రిట్టిబలవంతుని రాక్షసరాజుఁ జంపి యీ
ధరణిని శాశ్వతంబుగను నభగ్తమునిల్పితి వోంఘూత్తమా! 778
- చ. ఊతిపతినామమాత్రుడవె నశ్రీపతి వీవె మహాత్మాకా! జగ
ద్ధితమునుగోరి మర్త్యతను నవిమైయిఁ దాల్చితి వచ్యుతా! భవ
త్సతి నిటుదెచ్చినట్టి సురశత్రువు పుత్రహితాళితోడ నీ
ఊతిఁబడియెన్ బలివ్రతలదీర్తము లార్తిని బొందఁ జేయుటన్ 779
- చ. అనివినుతించి; రంత దనుజాధిపుఁ డుర్వర నిర్దతాసువై
తనువును వైచియుండఁ గని నతద్దయుదుఃఖమునన్ విభీషణుం
డనుజుడ వచ్చినాడ నను ననాదృతిఁ గొఁగిటఁజేర్చు మంచు నే
డెచును; రఘురామలక్ష్మణులు నచేరి వదించిరి దుఃఖ మూర్పగన్ 780
- క. జ్ఞానియె గాన విభీషణుఁ, డానిర్జరవైరి కప్పుడగ్ని నిడంగా
నొనని మిత్రులు తెల్పఁగఁ, దానప్పుడు లంకకేగఁ నదత్సతులఁ గనన్ 781
- చ. అరిగినయంత లంకఁ గలయాతనిభౌర్యలు తత్సుతాంగనల్
ధరఁబడి యంగలార్వఁగ హితంబుగ వారల నూఱడించి చె
చ్చెర వనితాకడంబయుతి నజేరి యథావిధి నగ్నినిచ్చె భూ
వరుఁ డటనుండియే విధులఁబద్ధతి దప్పకయుండఁ జేయఁగన్. 782
- తే. ఆజ్ఞచేసెను, శ్రీరాము నమలభక్త, బుద్ధి నెంతయుఁగొనియాడి నపొలఁతులెల్ల
నతని భగవంతుగా నెంచినరాత్మలందుఁ, బరమపురుషునిఁ జూడఁగోపమదియున్నె.
- సీ. లంకకేగిరి రాజులక్షణంబులతోడ, నాచారమార్గము ననుసరించి
మందోదరీముఖమానినీమణు లంత, నొర్వదైహికములు ననురవంశ

మర్యాద నించుకమాననియట్లు గా, సాగించె నవ్విభీషణుడు; పిదప
రాము చెంతకు వచ్చి సేమముమీఱుగా, విన్నవిం చెను గావ్యశవితతి; నంత.
తే నింద్ర సారథిమాతలి శ హితముమీఱు, గారవించిన నతడును శ శ్రీరఘుచరు
నాజ్ఞఁగైకొనిరథయు స్తుతఁడెను రేంద్రు, నంతి కముఁ జేరఁబోయెను శ వింతగనుచు.

గా. గా. ప. స్తోత్రము. ౭౭౭

చ. జనపతి బాణపాతమునఁ శ జయ్యన శీర్షము భూమిపైఁ బడం
గనె మునుపున్నయట్లుగ నె శ క్రమృత శీర్షము నిల్వఁ గారణం
లును దెలియంగ నొంగద విభూతులు దేవవరంబులం గనం
జను నని విన్న వార మది శ సత్య మొకాదో యనంగఁ జెల్లు నే 785

తే. దేవతారాధనం బదిపావనంబు, కామ్యఫలముల నెల్లను శ గలుగఁ జేయు
నవ్యయానందమిచ్చు నట్లుగుట నెద్ది, సాధకుఁడు కోరి సంతృప్తజపము చేయు.

క అదిఫలియించును జక్కఁగ, గుడిరినచో జపము; విఘ్నశూటహతంబై
తుదిగాంచకున్న సత్పుల, మొగవదుగద? దానవేంద్రుఁ శ ధూమాకలిర్పన్ 787

సీ. యుద్ధ దేవత మదిఁ శ బొన్ని యుపాసించి, యేమి కావలెనంచు శ నెడుటఁదోచి
యడుగ శత్రువ్రాత శ మనిమొన ననుజంపఁ, బూనినాదౌశీర్షమును శరములఁ
జెండిన నదిఁ జేగి శ క్షీతఁబడునంతలోఁ, బూర్వమున్నట్టులే శ పొలిచి శరము
క్రొత్తదియే యనఁగూడనియట్లుగా, నమరియుండందగు శ నదియె వరము

తే. కరుణనిమ్మని వేడంగఁగలుగు నట్లై, నాదువరదానమున నని శ నమ్మఁ బలికి
చనియె; నాదేవతాకృపఁదనరుచుండు, నవియుననియెంచనొభ క్తులవితథముగ
చ. ఇయ్యది ఘటికాంజనపాదుకాది సిద్ధులంబోలినది యని యాగమంబులు
ఘోషించు ఇది యత్యల్పసిద్ధియే యగుంగాని యణిమాదిసిద్ధులంబోలి యుం
డదు ఈవరములిచ్చు దేవతలు యక్షిణీగణంబులం బరిగణింపఁబడుంగురు.
బ్రహ్మాస్త్రం బవ్విధంబెఱింగి శరముంగూల్పక పక్షము భేగించి ప్రాణంబులం
బాపెనని తెలియందగు. 789

విభీషణపట్టాభిషేకమహోత్సవము. ౭౭౮

ఆ బౌద్ధుడై హింకంబు శ లన్నియు ముగియఁగా, హనుమదాదులెల్ల శ రాశయముల
దెలుపఁ బూనియుండఁ శ దెలిసిన శ్రీరాముఁ, డనుజుఁ బిలిచి యిట్టులనియె నపుడు.

క. పరమోపకారి, బంధూ, త్కరమున నగ్ర్యుండు, భక్తతతి నాద్యుండై
వరంగు విభీషణు నిపుడా, శరరాజ్యాధీశుఁ జేయఁ శ జనుఁగద సహజా! 791

చ. పురమునకేగి సాధుదితిపుత్ర సమూహముఁగూడి యాకాశీ
శ్వరములులెల్లఁ బొల్లొనఁగ శ శాస్త్రవిధానమునూని సద్గుణా

కరుణగు నవ్విభీషణుని శక్తున నాశరరాజ్యనాథుగఁ
బరమముడంబు నొండగలపద్ధతిగా నభిషిక్తుఁ జేయుమా. 792

చ అని యెఱింగింప లక్ష్యుఁడు శనర్కతనూభవముఖ్యులుకా ముడం
బునఁజని యాసువాత్త దితిశుభ్రతవరేణ్యుల కెల్లఁజెప్పి వా
రసుమతిసీయ గొప్పసభయందు విభీషణ భర్త నిర్దితా
సనమున నిల్చి శాస్త్రవిధి శాగరముఖ్యః విత్రసీరమున్ 793

క కపివరు లాశరులు నొగిం, దవనీయమనోజ్ఞరత్నశత్రు నిర్దితపా
త్రపటలమునఁ గొని 'రాఁగఁ, గపనాన్వయభూషణుఁడుముడం బిగులొత్తన్.

సీ అభిషేక మొనరించె శనవ్వలఁ బెద్దలు, శాస్త్రమార్గమును శిక్షి నెఱింగి
నట్టిప్రోడలుగాన శనభిషేక మొనరించి, రంత లంకాపురమందుఁ గలుగు
పిన్న పెద్దలు చాలఁబ్రీతిఁగాంచిరి, విభీషణుఁడు నాథుఁడుగఁగ శిక్ష లదితిజు
లానందసాంద్రులై; శరంతట శ్రీరాముఁ, డాకార్యమాలించి శయధికత్పప్తి
తే నంగి పనమానసూనుని శపుడు పిలిచి, సీలకడ కేగి విజయంబుఁ శజెప్పి నేనె
రావణుని జంపితిసనియు శరావణి ననిఁ, జంపె లక్ష్యుఁడనియునుశిక్ష- చెలిపి

చ జనకకుమారి యేమనునొ శసాధ్వయభీష్టము నాలకించి చ
మ్మనుటయు సంతసంబలర శనప్పడపోయి చఘ్నూత్తమాశయం
బును వచియించె, జానకియుఁ శబూర్ణ మనోరథసిద్ధియశాట నె
మ్మనమున నిల్వకే యుబుక శమైకొనుసంతస మాపజాలమిన్. 796

చ పలుకఁగఁ జాల కళ్ళమటు శభామినియుండఁగ నమ్మరో ముడం
బలఁగ నుత్తరం బిడకశయంబరముం గనుశేలొకో యనకా
జలరుహనేత్ర! యిట్లనియె శసాధుమనీష! భరింపరాకయే
వెలువడనున్న సంతసమువెల్లిని జొచ్చితి నేమిచెప్పుదున్. 797

ఉ. ఇంతకుమించుప్రీతి నెటులే నిడఁజాలినవార్త యుండునే
యెంతతలంచి చూచిన నభీష్ట మిదేగద! నాదుకష్టముల్
వెంతలే? సీవుఁ జూచితివి శవేయివిధంబుల మున్నె యిప్పునా
కాంతుజయంబుఁ చెల్పి కుతుకంబును నింపితి వీమదాత్తలోన్. 798

ఉ ఏమని యుత్తరంబిడుదు శనిష్ఠనియే తలపోయుదాన నా
భీషమహాసురుండు పృథివీస్థలిఁ ద్రెల్లె సపుత్రమిత్రుఁడై;
రామజయంబు లోకములరమ్యగతిం జరియించు నింక నా
శ్రీమహితుం గనుంగొనుట శచేకుఁనా మఱి యేమిచెప్పుదున్ 799

ఉ నీవలె మాటలాడఁగలనేర్పఱియుండఁడు; భక్తలోకసం
భావితకీర్తివై జగతి శభాస్కరశీతమయూఖు లుందురో

యావిధిపంపు చేయుటకు శ నాదృతిమీఱఁగ నెంతకాలమీ
వావిధి సాధుకీర్తితగ శ నార్యసుతింగనుచుండుమా తగన్ 800

చ. అని తనభావముం దెలిపి శ యాశిషముల్ తమి నీయ నంతటం
బనివిని వచ్చి పాపని యుపారముదంబున విన్నవించె నా
జననివచించినట్టి స్మృతిసమృతవాక్తలి; రాఘవుండును
విని ముదమందె, నంతట విశభీషణుఁ డారఘనాథునాజ్ఞచేన్ 801

— శీత శ్రీరామునిం జూచుట —

చ. పురమునకేగి వింతవిడి శ పొంగెడుజానకిఁ గాంచి రామభూ
వరుని మహాశయంబుఁ దగుభంగిని దెల్పి తదాజ్ఞచే మనో
హరముగ సత్కరింపఁదగునంచు వధూమణి కాజ్ఞచేయ నా
తరుణియు మజ్జనాదికవిశ్రధానములం గయిచేసె నేదృఢన్ 802

సీ పరమభూషణముల శ భాసిల్లఁగాఁజేసి, స్వందనోత్తమమునఁ శ జానలెల్లఁ
గొలువంగ నెక్కించి శ కొనినచ్చె నవ్వీభీషణుఁ డంత సంగరస్థలమునందు
భాసిల్లు శ్రీరామభద్రుని బరిపూర్ణ, శీతాంశుఁడేయనఁ శ జెలఁగువానిఁ
బదిమాసములకుఁబూర్వము బాహ్యదృష్టిచే, గనినట్టివాని శ్రీకరుని శ్రీశుఁ
ఆ దనకభిన్నతత్త్వ శ మనజెల్లునాథునిఁ, గలుపుదీతి నపుడుశకాంచి ప్రమద
వార్ధిముగ్ధి చక్కశభాషింపనేరక, చూచుచుండె రామభుభతసుపును

— శ్రీరాముఁడు సీతను బరీక్షించుట —

ఉ రాముఁడు భూమిజాహృదయశక్యతరాశయ మాత్మనెంచి య
ట్లామె తలంచుటెన్న హితమౌ జనసంతతి కంచునెంచి యా
భూమిసుతం గనుంగొనుచుఁ శ బొంగుచు రమ్మని చేరఁ బిల్వకే
మేమొ వచింపఁబూనెఁ దనఁయింగిత మెవ్వ రెటుంగనట్లుగన్ 804

క లోకాపవాదమున నే, బోకార్పంబూని కీశశృంగవభల్లా
నీకముల సాయముం గొని, యీకడలిం దాఁటివచ్చి శ యెల్లదనుజులన్ 805

చ. హతమొనరించినాడ; దిలిశాధిపు రావణు సంగరంబునకా
క్షీతిఁబడఁజేసినాడ; ననుఁజెందిననిందను బాపుకొంట కీ
జతనముపూనినాడ; సురసత్తములెల్లరు గాంచశత్రుసం
తతి ననిఁజెండి నాదయినదర్పము నేర్పడఁజేసితిం జిమి! 806

చ తనసతిబల్కి గైకొనినదానవుఁ జంపక యూరకున్నవాఁ
డినకులజాతుఁడయ్య నని శ యెల్లరుపల్కుదు రన్న సాధ్వసం
బున జననిందకుకా భయముఁ శ బూనఁగనౌ ననుధర్మశాస్త్రముం
గని యిటుసంగరంబున నిశకామదురాత్ముల వైరినాథులన్, 807

చ దురమున సంహరించి కడుదోర్బల ముల్లసిలంగఁ జేసితిన్
ధరణి మదీయపౌరుషము శ తద్దయునిండె, నిదేప్రయత్న మి
త్తరుణమునందుఁ జేయుటకుఁ శ చన్వి! మదాశయమంచు నీవునున్
స్థిరమతినమ్ముమీ జయముచేకుటె నాకిటు సంగరంబునన్ 808

ఉ ఇంతప్రసంగమేల యనియించి తలంతువోయేమో? వైరులం
బంతముమీఱఁ జంకఁగను శ బట్టిననాచప్రతిజ్ఞఁదీర్చఁగా
నింతటి యత్న మీయనికి శ నేనొనరించితిఁ; జెల్లెనద్ది; నా
ఎంతతొలంగె, నిన్నుఁగొన శ నాత్తడలంపసుజాము జానకీ! 809

ఉ కామవికారమత్తుడగు శ క్రవ్యభిగీర్షియు డెంతోప్రీతిమై
గామిని బల్లి నెత్తుకొని శ కామగతిం జనిలంకి నుంచె నా
భూమికుమారికిన్ వరలఁ శ ఋర్షయురీత గ్రహించె నక్కటా!
రాముడె కాముకుండ నెఱుఁగట్టు దొలంగఁగ నుండ నెంచితిన్ 810

చ నరపతి చేయునట్లుగ జనవ్రజమంతయుఁ జేయుధర్మమున్
బరులకుఁ దా నుదాహరణభంగిఁ జెలంగఁగనర్హుడైన భూ
వరుడె యధర్మమార్గమున శ వర్తిల లోక మడంగకుండునే
తరుణిరొ! కాన నికొవదలి శ ధర్మము నిల్పఁగ నేఁ దలంచితిన్. 811

చ ఇతరునియింటనున్న మదిరక్షణ నొందొకరీతిఁ జూతు రే
వితిమున గౌరవింప రొకశవేడుకకైనను, లోకధర్మ మి
ట్లతివరొ! యున్న దిట్లుగుట శ నారసి నావలనకొ జగంబునం
దితరుల కెట్టిలోపము లరవేగతి రాదగ వంచునెంచెదన్. 812

చ. మనమున కెట్లుతోచునొ సమస్తవిధంబుల నల్లెవర్తిలం
జనుఁగద! నీవు నవ్విధిని శ స్వాంతమునం దెదియు క్తమంచుఁ దోఁ
చునొ యట నిల్వవచ్చు; ననుభజాడకయుండినఁ జాలు; నీకునా
కునుగలబాంధవంబు తుదకుకొ ఫలియించె నిదేవిధంబునన్. 813

క. చనుమింక నీకు నిల్వం, గ నెందుయు క్తం బటంచుఁ శ గాంతా! తోచుకొ
మనమలర నుండు; నన్నుం, గనునాశకొ మానియుండఁగూఁ దగుఁజొమ్మి 814

చ పదుషముగా నధర్మముగఁ శ బల్కినరామునిభాషణంబు లా
సరసిజనేత్ర శ్రోత్రములఁజాలుఁ దపింపఁగఁజేసె; నంత భూ
వరుని వచఃపవిత్రహతి శ బ్రద్ధలువాఱఁగఁ జిత్తముల్ హరి
శ్వరు లివియేటి మాటలని శ చాలఁదపించుచునుండి రాద్దులై 815

— సకల సదుత్తరములిచ్చి యగ్నిఁ బ్రజేశించుట. —

చ. నిముసము పల్కుకుండి యలసీరదవేణి రఘూదర్శహృత్ భయం
బమరగఁ గాంచి న్యాయమున శ కర్మములొనటు వాక్కులొప్ప వ

శ్రీధర్మసారరామాయణము

- జము ధరణీద్రముంబలె విశాలమనంబును నీటుచేయఁగా
క్షమ నయనాంబుధారల నిశకామము ముంచుచుఁ బల్కె నివ్విధిన్ 816
- చ, మనుజుల రేణ్య! యీనుడుల యమామకచిత్తము నిట్లలంచెదే
యనఁదగునయ్య! యిట్లు నను య నాఱడిపుచ్చుట ధర్మమయ్య! నా
మన నెటులుండు నంచు నొకమాటయినం దలపోయ కిందఱున్
వినఁ గరిసంపుఁబల్కులను య భీతిలఁజేయుదె నీవె యెన్నుమా 817
- సీ ప్రాకృతపురుషుండు య ప్రాకృతస్త్రీ నెట్లు, పలుకునో యట్టిపాపలుకుల ననుఁ
బలుకుట న్యాయ్యమా? యలనలు కొంచఱు, దుష్టంబులైన యాచారములను
దూషితలే యగుదురు వారినలె నన్ను, దలఁపంగఁదగునయ్య య ధర్మవిదుండ!
వయ్య నానై జంబు య నాత్మ నెఱింగియు, నలుగురువిన నిట్లుపలికి నాడు
తే శీలమదిదూష్యమానట్లుచేయఁదగునె, యక్కసునియింటనున్న మాత్రముననాను
చరిత మెవ్విధి దూష్యమా య సకలసురలు, తెలియఁజాలరొకొ నాదుధీప్రవృత్తి.
వ అని యనేక ప్రకారంబులం బలికి యంతకంతకు నుప్పొంగు దుఃఖబాష్పంబుల
నాపుకొనంజాలక లక్ష్మణునింగొంచి యిట్లునియె 819
- చ వినుతచరిత్ర! లక్ష్మణ! విశవేధనుండగురాముఁ డివ్విధం
బునఁ బలుకంగ నే వినియు య భూస్థలి జీవములన్ భరించుచుం
డను జనదంఱుఁ దోచెడు మనసంబునఁ గావునఁ బాదితంబుగా
ననలునియందుఁ జొచ్చి తనునవల్లనఁ బాయుదుఁ బేర్పుమా చిత్తె 820
- చ, పతి విడనాడినంతఁ దగుపాచిత మియదె యంచుఁదోచె నే
యతివయుఁ బృథ్విపై బ్రదుకునాశను గాంచఁగరాదు భర్తృసం
గతి విడినంత; నట్లగుటఁ గాంతునకుం బ్రియమైనయట్టి ప
ద్ధతి యిది తప్ప వేటొకఁ దుదారపథంబెది లేదుగావునన్. 821
- మ చితిఁ పెర్పింపుము; దానియందు దహనున్ య జేర్పింపు; మందుంజొరన్
హితమా; దాన మదీయశీలమది మిశకెల్లన్ గనంగానగున్
జతనంబియ్యది యుక్త మిప్పటికనన్ య సామిరిముఖ్యుల్ మహా
ర్థిగన్ మోముల వంచుయండి; రచటన్ య దీనోక్తులం బల్కుచున్. 822
- ఆ. ఓసుమిత్రతనయ! యెయిగి జితిఁబేర్పుమా, య నెడునీతపలుకు య లార్థిగొలుప
నన్న మోముఁజూచె య నాతనిభావంబు, సంజ్ఞలవలనఁ గనఁగఱజాలి యపుడె. 823
- ఉ. ఆరఘురాముభావ మదేయకా ననియూహల నిశ్చయించుచున్
దారువులన్ గ్రహించి యుచితంబగుభంగిని జిత్యగాఁగ నె
వ్వారికిఁ జూడఁ జాలియొదనంగను జేరిచి యగ్నిఁజొన్నె; దు
ర్వారశిఖాకలాపమున! య వర్ధిలె నందు హుతాశనుం డొగిన్. 824

చ నలుదెసలన్ మహాశిఖలు శ నాలుకలై తన కొప్పుపెల్లు నా
జ్వలనునిగాంచి లేచి నృపచంద్రుని రాముని గాంచి, సీతయు
ప్పలుకుల కుప్పతిల్లునగ శ భస్మముగాఁ దనువపు చెసినం
గలుగునుఖం బసంతమని శ గాదిలిచి త్తమునం దలంచుచున్ 825

చ అమరులకున్ మహీసురుల శ కంజలిపట్టి నమస్కరించి స
త్యము నెఱనమ్మి యిట్లనియెనందఱుఁ జక్కఁగ నాలకింపఁ జి
త్తము రఘునాథుసందె సతతంబు చెలంగునయే నదేముహూ
ర్తమునఁ బరుండలంపఁగ ముదంబును గాంచమి నిశ్చయంబయే 826

చ అనలుఁ డితండు నన్నుఁ గడునాదృతిమీఱఁగఁ బ్రోచుఁగాక! యిం
చు నిటులు ఘోరభంగిఁ దగునచున్ భయదంబులు నైనపల్కులం
దనదు సుశీలతం దెలిపి శ తత్త్వ మగ్నిని జొచ్చె, నంత నా
యనలుఁడు మండుచుం దనదునాకృతిఁ దాఁకకయుండఁ జేయుచున్ 827

చ సతి హితశీల సాధుజనసన్నత పూతచరిత్ర యీమె య
ప్రతిమమహాత్మ్య మేసుదగుభంగి నెఱుంగుదు; నీమెఁ గాల్పనా
జతనముచాల; దింక ననుఁ శ జయ్యనఁ గాల్పఁగ నీమెచాలు; సం
స్తుతికిని బాత్రమైతి నిట శ భూతకళంక ననున్ స్పృశించుటన్. 828

ఉ కందకయుండుదేహము తగంగ సువర్ణశలాకవోలు ఛా
యందగి మోముఁదమ్మి వెలయంగ మదించినయట్టిపుష్పవి
డ్బృందముచాలుగేరు మృదువేణి కనందగియుండ నిప్పు డొ
ప్పెం దరళాక్షి భక్తజనబృందము గోరెడుదేవియే యనన్ 829

క కనుఁగొని దేవతలందఱు, వనజాసనముఖులఁ గాంచి శ వరవర్ణిని పా
వనతను రామున కెఱిగింపను జనుఁడీ యంచు భక్తిఁ బ్రార్థించి రొగిన్ 830

క హరివరులు భల్లుకంబులు, తరుణీమణిదొ మహాత్వతత్త్వములు ని
క్కరణిం బొల్పునె యశారా, పరదేవియే యీమెయంచుఁ శ బలికిరి భక్తిన్ 831

చ అనిలసుతుండు నత్తటి మహాప్రమదంబున వాలమట్టె వెం
పును గనఁజేసి యభ్రమును శ బూనికఁ దాఁకనొనర్చి త్రిప్పి వే
డ్కను నటియించె నగ్నియిది శ గాల్పఁగఁజాలెనె? లోకమాతయా
జనకజ నంచు నార్చుచుఁ బ్రసంగము లభ్రమునిండఁ జేసెఁ దాన్.

ఉ పావకుఁ డాత్మకీలముల శ భస్మముచేయకయుండుకాక త
న్నేవిధినే స్పృశింపక యశహింసపర్యులఁ బూజచేయఁగా
భావనచేసినట్లు తనశ్వాసములన్ బహుశీతలంబులై
నేవకు నర్హమానటులు శ చేయుట కాత్తనుమెచ్చి సీతయున్. 832

- చ. అనలునిభక్తియోగమున శతాదృతిఁగాంచి సవర్యలన్నియుం
జొనరిచినట్లు లెంచె; నదేహి మహితాత్ములచిత్తవృత్తి నా
మనమున గారవించుటయె శమంచిదిగాని వచస్సులం దమిం
గనఁబడఁజేసి దాని మదిఁగాంచకయుండుట నీచమాఁగదా! 834
- చ. సరసిజసంభవాద్యమరసత్తము లెల్ల విమానరాజిపైఁ
గరమనురాగ మొప్ప రఘుశాంతుని గాంచఁగ వచ్చియుండి య
త్తరుణమునందు భూతనయ శత్రుత్వశోధనరూపసంపదం
బరఁగుటఁగాంచి యచ్చెరువుపర్యవగ మెచ్చుచు నన్ను తించుచున్. 835
- సీ. శ్రీరాముఁ డేమనిచిత్తమందుఁ దలంచి, సాధ్వీమణిం దనశక్తి నట్లు
లనలకీలములఁ బ్రాయశ్చిత్తరూపమా, పరిశోధనమునకుఁ శబ్దభూత
గానొనర్చెనొ యిందఁగల తత్త్వమెఱిగిన, వారు గావున భక్తిభావమలర
సన్నుతించిరి; ధర్మసంరక్షణంబిట్లు, లాతీయవృత్తిచే నగు నొనర్ప
ఆ. ననుచుఁ బలికి; రంత శవనిజ యెంతయు, సుస్థితాస్య మొప్ప శుచినడుమను
బంకజాసనమున శభాసిల్లు శ్రీదేవి, యనఁగ నొప్పుచుండె నంత శుచియు 836

— అగ్నిదేవుఁడు సీతను శ్రీరామున కర్పించుట —

- చ. పరమపవిత్రగాత్రయయి శభాసిలు నాప్రకృతికా విదేహి
డ్వరసుత నాఁబ్రసిద్ధిగనుఁవారిజనేత్రను స్వాంకపీతమం
దురుతరభక్తి నుంచుకొని యొప్పిదమా మనుజాకృతిం గరం
బరుదుగ వానరుల్ గనఁగ వైశమ యాచితినుండి వెల్వడెన్. 837
- చ. వెలువడి రాముఁడేరి గురువిక్రమధుర్య నృపాలవర్య నా
కలవియె మీమహత్త్వ మిటులంచు వచింపఁగ రామచంద్ర! ని
స్తులగుణరూపశీలముల శోభిలునీజగదంబఁ గైకొనం
దలఁపును యామెమూలమునఁ దద్దయు శుద్ధుడనైతి నీకృపన్. 838
- ఉ. సారతరంగిణీజల కృశానువు లిర్వరు పావనత్వవి
స్తారయశంబుఁ గాంచి సతతంబును వేటొకదాని శుద్ధమా
తీరునఁ జేయువా రిపుడు శత్రువు సంతయ; మీపరాంబ సకా
జేరి పవిత్రుగా నొనరించెం దనశక్తిమహత్త్వ మేర్పడన్. 839
- శా. రామా! యీమెఁ బరిగ్రహింపు మిపుడీరాజాస్య శుద్ధాత్మచా
భూమికా భ్యాతివహించె దోషమన నెఱిగిల్కింగనకారా దటం
చీమెకా నమ్మిరి దేవతాప్రముఖు లెంతే గౌరవంబొప్ప నీ
రామారత్న మే నీహృదంబుజమునకా శరాజిల్లుగా నెప్పుడున్. 840
- చ. అనిప్రియమార నియ్య హృదయంబున సమృద్ధ ముప్పుతిల్లఁ గై
కొని రఘునాయకుండు తనకూర్చికి బాత్రముగా నొనర్చె నా

జనకసుతాంగమున్ దివిజనత్తము లత్తఃకి బుష్పనృప్తిచేఁ
దనిపిరి రామచంద్రునిసతామణి జానకి నెంతొవెంతగన్

841

—అగ్నిపరిశోధనరహస్యము. ౧౭—

- ఉ. జానకి యగ్నిఁజొచ్చె నన శ సంశయమందుదు రొక్కకొండ, తీం
తేనియు భావనాబల మరదెట్టిదో యం చెఱుంగంగఁ జాలమిం
గాని యదెన్న నల్పమగుకార్యమె కాని, మహత్తరంబుగా
దూనినయోగవిద్యగల శ యుత్తమచిత్తుల కెల్ల నాయన్ 812
- క ఎంతయుఁ దగుఁగా“యద్భా, నం తద్భవతి” యనుమాట శ వసుధాస్థలిలో
వెంతగఁ దోచును దొలుత న,నంతర మభ్యాసబలమునన్ సహజముగాన్ 843
- సీ సర్వభూతముల హృత్పద్మసంస్థం డిగ్గుఁ, డను వాక్యమును నెల్లరారును దలంపఁ
దగియుండుఁగా; దానినొగిఁ బదిలంబుగా,మనమున భరియించి శ వినుతయోగ
విద్యను భక్తిభావించుచు సతతంబు, వభ్యసించుచునుండ శ నమలభావ
నాశక్తి యలవడు శ నేశక్తిచే సర్వ, సమత స్థిరంబుగా శ స్వాంతమందు
తే నెలకొనునొయది యభ్యాసబలమున నొక,నస్తు వగవడ నందుంగు శ భవ్యతేజ
మాత్మగతతేజ మొక్కఁడేయనెడు భావ,మద్ది స్థిరతనుగాంచిన శ నవల భరణి
- క తనకంటె భిన్నమైనది, గనరాకయె యుండు; భీతికరముగ నే తోఁ
చునొ యెది యెరులకు నదియే,కనబడుసౌమ్యముగ నాత్మకళయయియుంటన్
- చ. అదియగు నన్యవస్తువనునట్టి తలంపులులేకయుండు నె
య్యదియును స్వీయమే యనెడునట్టి తలంపు పొసంగియుంటఁ జే
య దతని కెద్ది కీడు; తనదాటనె కాదొకొ యట్లులౌట న
మ్మద మొనఁగూర్చుచుండు; మతిమంతుఁ డనందగు నట్టివానికిన్ 846
- సీ భావనాబలమె సదృశమనఁగాఁదగు, నద్దానిమించువ శ దరయ జగతి
నెందులే దనివచ్చు; శ నీబలమునఁ దగు, వారల కెయ్యది శ భయము నిడఁగఁ
జాలకయుండును; శ సర్వగతం బొక్క, తేజమే యనెడుబుద్ధి దగియుంట
నిదె యోగసాధన శ విద్ధఫలం బీయఁ, జాలినయది పరిశ్చయన నెట్టి
- తే. దనుచు సందియమందెడు శ జనులు తెలియ
దగినదిట్లులే; ఘోరసత్య మది యెవనిఁ
గని వికారమునొందదో శ ననునొ తనదు
దారినింబట్టుకొని యట్టితటి ఫలించె
నితని కీభావనయనియె శ యెన్నఁదగును. 847
- క. సమదర్శను లనవారే, యమలాత్మకు లన్న వారె శ యగుదురు; వార
న్యముగా దేనిఁదలంపరు, తమరే యవియంచు సతము శ దలఁతురు మదులన్.

- చ జనకజయందు నీవిధముఁ జక్కసమన్వయమూని చేయఁగాఁ
జను, మది నెంచె నాజ్వలను శ బాల్వములెల్ల మదీయతేజమే
యని తగుభావనాబలమునంది చెలంగుట దాన స్వీయమా
తనువును గాల్పుజూచునొకా శ తా శుచి కావున గాలకుండె దాన్ 849
- చ. తలఁపది శుద్ధమైన నొకదానికి భీతిని గాంచకుండు ని
స్తులమన భావనాబలము శ తోచునుగా; తపమన్న నద్దియే;
కలుగదు దానిమించునది శ కాలమునం దెపుడైన; సర్వశ
క్తులు తదధీనముల్ గద! యశకుంఠితశక్తి యనంగ నద్దియే 850
- ఆ మంత్రతంత్రయంత్రమాగ్ధంబు లనునది, సిద్ధిసొందఁజోదు శ చిత్తమును జ
యింప యోగసిద్ధియే వలంతి యటంచు, దెలియవలయుఁ బండితులునుసతము.
- క. జనకజ యాభావనచేతనె గాలకయుండఁజాలె శ ధాతృముఖులు స్త్రీ
తినిబొంది వినుతిచేసిరి, ఘనశీలము నీతకలరెడగా యనునూహన్ 852
- ఉ నీతయు రాఘవుండు ప్రతశసిద్ధులు పూర్ణములై చెలంగ సం
స్త్రీతిని గూడియుండఁ దగురీతి భడించెనువారె సత్కృతుల్
పూతమనస్కు రౌదురనఁజోలుఁగదా ప్రకృతిప్రయోగసం
జాతమనుష్యరూప విలసత్పర మేశ్వరుఁ గాంచుటొక్కఁడే 853
- క. పరమపురుషార్థం బగు, బరమేశ్వరుడగ్ధనమగు శ పద్ధతి యిదియే
పరమేశుఁ డదూపుడె ప్రకృతిరతి సయాపుండె యగు సుధీహిత మిదియా.

— ప్రకృత్యుపాసన. —

- చ. ప్రకృతియు రూపహీనయె యశభంగురమాభగవంతు నూహ చే
సకలశరీరముల్ తనదుఃసంహననంబుగ నొప్పజాలురూ
పకలితయాఁ దదీయయుతి శ వర్షము దాల్చును; దైవ మద్దిరా!
సకలము వారిదేయయి యోసంగు నిదే పరమార్థ మీయెడన్. 854
- ఉ దానవనాయకుండు పరతత్త్వమనంజను నీత నెమ్మదిం
బూనినభక్తి సంతతము శ పూజలఁ దన్నుచునుండు; మంత్ర మె
ద్దానిని జెప్పు దత్త్వముగ శ దానినె కోరిన వాడుగానఁ ద
స్తానససిద్ధిఁ గాంచె రఘుమండనుచేఁ దెగుటకా రణంబునన్ 855
- సీ ఆయశోకోద్యానమందు జానకియుండ, నామెపూజించె నీట్లసురవర్కుఁ
డనితలంపఁగఁజన శ దామె కాదూపము, శాశ్వతమనరాదు శ సాధకుండు
షట్చక్రములయందు శ సమయమూర్తిగనొప్పు, పరమతేజంబును శ భక్తిగనుచు
నాగమోక్తవిధాన శ మలరఁ బూజించుటే, పరదేవిపూజయా శ భద్రద మదే
తే విగ్రహంబులఁ బూజింపఁబిమలఫలము, గలుగ నేరదు స్వల్పమాఫలమే కలుగుఁ
జక్రమందాస్వరూపంబు శ జక్కనివిధి, ధ్యానయోగమునం గనభక్తుడగును.

- చ పనములనున్న కాలమున శ గచ్చుఫలంబుల జక్క నెంచి రా
మునిహృదయంబున న్నిలిచి శ మూర్తియొకండు కనంబడంగ ఛా
యను నిజశక్తి నిల్పిసారాంబును శ్రీగంగాముఁ డగ్నిహో
త్రునివలనం దమిం బడసె శ భూర్తులదూఱు వొలంగఁ దోలంగన్. 858
- శ్రీం'ము హృదయ గతయశా, సారసదళ నేత్ర సేత శ ఛాయంగముఁ ద
ద్భారినితాగ్నిం బోనిడి, శ్రీరమ్యాంగమును దాను శ జెందెకా మూలన్ 859
- చ తనునదె కాలకుండ సుచిత్రం దన రాసుచునచ్చె నంచుదో
చె, నదియె మాయనాబరంగుఁ; శ జ్వేగ నేరను తన్నహత్త్వ మి
ట్లనుచు హరిశ థాత్యముఖులైనను దక్కినవారిమాట యే
మనిపలుకంగ వచ్చుఁ, బరమాత్మ తలంపని యెన్న శక్యమే 860

శంకరుడం దశరథుని రామనాం జూపుట

- సీ శంకరుం డంత దశరథభూనాయకు, వ్యోమయానంబున శ నుండఁజేసి
కొనివచ్చి రామునకుం జూపె; నాతండు, సంప్రీతుడైన దశరథుఁ గాంచె;
నంతఁ గుమారకా! శ యని జంపిలివి దశ, కందుని సత్కీర్తిఁగాంచి తీవు
జానకీదేవిని శ సంశుద్ధగా నమ్ము, మని ధర్మములు తెల్పె; శ నంతదేవ
పతి సుధావృష్టినిగుడించుమృతులఁ గవుల, నప్పు బ్రకించిశ్రీరామునాజ్ఞ నొంది
స్వర్గపురికేగె; నెల్లరుఁ శ జనిరి స్వీయ, ససతులకు రామచరితంబుఁబలుకుచుఁదమి.
మృతుడగు దశరథుఁ డత్తఱి, క్షితిపతికిం గానఁబడుట శ చిత్రముకాదే
యతనికిఁ బూర్వస్మృతియుకా, సుతువై మోదంబునుంట శ వోద్యముగాదే 862
- సీ అనుసందియంబున శ కాస్పదంబిచ్చుచు, గొండ తాఁడే. పింపఁగోరుచుండు;
మృతులగువారు సుగతుల నొందుదు రందు, శర్మము గాంచుచు శ జాలకాల
ముందురు; వఱియునుగొండలు భక్తులై, యసమానసత్కర్మ విసరములను
జేసి తత్ఫలముల శ శ్రీహరికర్పించి, మృణకాలమునఁ దత్త్వరణముననె
వదలుదురు ప్రాణముల; నట్టి శ వారలంత, కాలమన నేల స్థిరముగా శ లీల నుండు
రట్టివాడగు దశరథుఁ శ డమలకిర్త, నిరతుడగుటయె గాక రామరతిగల్గి 863
- చ తనువృత్యజించె గాన స్థిరతంగనె సత్పదవాసమందు; నా
తనికిఁ బరాత్పరుం డగసుతాపతి దర్శనమిచ్చి రమ్ము రా
మునిఁ గననంచు దోడుకొని శ భూమిపయిందగు రాముఁజూపె; నం
దున సుతుఁ గోడలిం గనియె; శ దోచినరీతిని దెల్పె ధర్మముల్. 864
- చ మృతిగనినంతనే మఱొకఁ శ దేవొ శరీరమువచ్చునందు; రా
వితమది శాస్త్రదూష్యమన శ వింతయెయుండదు; చచ్చినంతనే
జతపడు దేహమొండు; గృహసంగతిఁ బాయకయుండు నద్ది; స
ద్గతిఁ గలిగించు శాస్త్రహితకర్తము లొప్పఁగఁజేయఁగాఁ జనున్. 865

చ. చనియటఁ గర్తృలబ్ధ ఫలజాలము నొందుచు నద్ది తీఱఁగా
జననము నొందు భూమిపయి శ సత్ఫలరాశినో దుష్ఫలాలినో
గనఁదగు దేహమొప్పు నిదె శ కర్తృగతిం దెలుపంగఁజాలు; శా
స్త్రనిహితతత్త్వ మింకొకవిధం బది చెల్లుదు సమ్మతంబుగన్. 866

చ మరలజనించు టన్నయద్దిశ మంచిదిగా; దది సత్యదూరమై
పరఁగునుగాన నీజనిని శ బాయక దుఃఖసుఖంబులొందనొ
దరణము వ్యర్థపుచ్చకయె శ ధర్మము చేసి సుఖంబుగాంచుఁ డం
చరయక కల్గుచుండు; రభిరయాతులు వారలె శాస్త్రరాజికిన్ 867

ఉ ఇప్పటి దిప్పుడే కలుగు శ నిందుఫలంబుగఁ బూర్వజన్తమం
దోష్పనికర్త జాలముల శ నోపికఁ జేసితి; మీఫలంబు లి
ట్లుప్పటిలెంగదా యనుటయొప్పుదు గాయని బొద్దులందు; వా
రెప్పటికిం దరించుగతిశనే గనఁజాలమి నంచునెన్ననొ 868

సీ. ఒకకాలమున నెట్టులో కష్టముల్ రాఁగఁ, బూర్వజన్తంబునఁ శ బూని యెవరి
నో కష్ట పెట్టితి శ మోహింజాలక దాని, ఫలమొందె నిపుడంచుఁగలుగునుస్తృతి
యది తనంతకుఁదానె శ యొదవు నా స్తికునకు, నైననయ్యదె తెల్పు శ మానక తన
ప్రాగ్జననంబును శ బలుకులు వేయేల, కర్తృసిద్ధాంతముఁ శ గాదనంగ
తే. నేరి కే శ క్యమెటుగాకయే యెసంగుఁ, గాన గర్వంబుఁబూనక శ కర్తృగతి దు
రూహమనియొన్నియెటుగంగనూహచేయఁ, బూన కేశాస్త్రమునునమ్ముబుద్ధిగలిగి.

చ పరమదయానిధిక్ సుజనశపాలుని దైవము నన్ని ధర్మత
త్పరత చెలంగ శ క్తికనుబంధముగాఁ దగుసాధుకర్తముల్
నిరతి నొనర్చి తత్ఫలము శ నిర్తలతత్త్వసమర్పణంబుఁ జే
సి రహితపాపకర్తృడయి శ చేరఁగఁగోరఁదగుం బరాత్పరున్. 870

చ ఇదియె సుఖైకమూలమయి శ యెన్నఁగనర్హమునైన మార్గ మి
య్యదియె సనాతనంబనుచు శ నందలు సన్నుతిచేయుల్లో; యి
య్యదియె మహాముని ప్రకరహర్షద మైతగు పద్య; యిట్టిదె
య్యది కనరాదా లోకముల శ నన్న నుతింగనఁజాలు వర్తమా 871

ఉ. దేవత లాశచీఢతియూతం జన బ్రహ్మమహేశ్వరుల్ ముదం
బావహిలంగఁజేసి తమసయాలయముల్ గనఁబోన వానరుల్
పావనచిత్తులై వెలయు శ పావనిముఖ్యులు రాముఁగొల్చి పెం
పావహిలంగ నుండి రభిరయాతివధంబున నిర్తలాత్తులై. 872

చ. గుణమణిహారభూషితుఁడు శ కోవిదవద్యుఁడు నై నయవ్విభీ
క్షుఁడు దరుదెంచి మేల్కొనినసద్గుణధాముని రాముఁ గాంచుచుం

బ్రణతి యెవర్చి నిల్చి అగుభక్తీనయంబులు కల్లునట్టిభా
షణముల విన్నవించె సుఖశయ్యమునః తి విష్ణుడే ప్రభూ! 873

చ పురమున కేగుచెంచి కపిపుంగవులెల్లము రాగ మీరె యా
దరముననిచ్చినట్టి గృహశలల్లజ మంబ్రుసరోజపూతమై
పరమశుభాస్పదంబునయి క భాసిలజేసి భుజుది నన్ను ని
ర్భరకుతు కాభిమగ్నునిగి క రామనృపేంద్ర! యుంబుమా కృపన్. 874

చ అనివినయంబు భక్తీంకు మోహదరంబు గలుగట్టి వెడఁగాఁ
గని సుగుణాలపాల! నిసంక గాంచిసంచుంతనె తృప్తియయ్యె; నీ
వనుపమభాగ్యరాశివి నయాంబుధివై పు కాలరాజ్యపా
లనమున మెప్పుగాంచి విపులన్ సుయశంబు చెలంగ నుండుమా 875

సీ ఒకమాట చెప్పెద నొండుగాఁదలఁచు, మింక నాలస్య మేమేనిచేయఁ
జనదనితోఁచెను క ననుజుఁచు శంతుండు, గుణముల ప్రోక నాకొఱకు వేది
యుండును నియమంబు క నొగిడిర్చినచ్చెద, నాలస్య మొనరింప క నని పలికితిఁ
బదునాల్గువర్ష ముల్ క వసముల వసయించి, యనలియబ్బమురాగ క నాదినమున
తే. దగ్ధనం బీయఁదగు నాఁడతడవుచేయ, నగ్ని శరణంబుగా నమ్మి క నసువులవిడ
నాడువాఁడను నీయాచ క నాఁడె దృష్టి, పూతముగ దర్శనంబిమ్ము క భూషవర్య!

చ అని విడనాడిపోయె నను క నాతఁడు మాటతోలంగువాఁడు కాఁ
డనితలపోయవయ్య! సుగుణాలయ! నీయెడ నాకుఁగల్గు ప్రీ
తిని గనుచుండియుకా బిలువఁ క దీవరవంధఁగ నేల మిత్రుర
మ్మని మరియాద చేయఁదగునా యది కైతఁభాషణంబెయకా. 877

చ కలిగినసౌహృదంబునకు క గాదిలిప్రేమముఁ జూపునృత్తియే
సులలితభూషణం బగునుజుమ్మ మఱొక్కఁడుగాదు సోదరా!
పలుకులు వేయు నేల మృదుభాషణుఁ డాతఁడు మాటమీఁద నే
నిలుచును; మాటదప్ప శుచినింజొర; నవ్వలఁ జూతు నెవ్వనిన్. 878

చ. అన్యతములాడ నంచు సమయంబొనరించితిఁ జిన్న నాఁడె; నా
యనుజుఁ డెఱుంగుదాని మునుశలందఱు నుండఁగఁబల్కినాఁడె; ద
ప్పనుజుము మాట! వచ్చెదను క బ్రాణములుండిన నీదుచెంతకుం
జనుమని పంపినాఁడె; దనుజప్రవరా! యింక వేడ నేటికిన్. 879

ఉ. నావిని యవ్వభీషణుఁడు క నాథ! మఱొక్కఁడు విన్నవించెదకా
నావలెనే యతఁడు జతనంబున నిష్ఠనఁ గోరుచుండు; స
ద్భావముగల్గియుంట ననిపండు నుపాయముగల్గ దానిసం
భావనచేయఁగావలదె; క పల్కెద దానికి సమ్మతంపుమా. 880

- మ అలరుం బుష్పక మ్మవిమాన మదియిత్తాధీశు నోడించి వో
గ్బలదిహ్నంబుగఁ దెచ్చె రావణుఁడు, దీప్యందై నయద్దానికిం
గలుగున్ మానసతుల్యమౌజనము, చక్కన్ దానిపై నెక్కి పో
వలయుంజుష్టు పురంబుఁజేర ననుచున్ స్వాంతంబునం గోరినన్ 881
- చ కనుఁగొనుచుండ ముందలరుత్తౌధరముల్ వెనుకంబడంగ నె
మ్మవముముదంబుధిన్ మునుఁగ శ మానసవేగము మించినట్లుగాఁ
జని పురమందు నిల్పుఁ గపిరస త్తములన్ మనలన్ మహాప్రభూ!
కనుక మదాలయంబునకుఁ శ గాదన కిప్పుడె రాఁదగుం గృపన్. 882
- ఉ రామవృషాలశేఖరుఁడు శ రంజిలఁగా వచియించు సద్గుణ
స్తోమకలాపు నాతని విధూతిరజస్కుని గాంచి చెంతకుం
బ్రేమముమీఱ రాఁ దిగిచి శ రీలియిదే సహజన్తు దేర్పఁగా
నేమముసాగఁజేయఁ దగునేర్పని యెల్లరు మెచ్చ నిట్లునున్ 883
- చ తలఁచుగవచ్చునయ్య! యిటు శ తమ్ముఁడు కుందుచు వల్కలాజినం
బుల ధరియించి నాకొఱకు శ భూరితరంబగు రాజ్యసంపదల్
గలుగఁగ వీడి నన్దనెడుశకాంక్షల తెప్పలువాయఁ జూడఁగాఁ
దలఁపక వాని నిందు సుఖభామములన్ వసియించు టోసఖా! 884
- చ. పలుకకుమింక నన్నిలుపుభావముగూర్చకు చిత్తమందు నీ
తలఁపు ఫలింపఁజేయక యితండు ప్రయాణముసేయఁబూనె నం
చలుగక పోదగుం దలఁచి శ యార్తిని బ్రుంఁగెడు నన్నుఁగూడియే
తలఁపుము పోవ వేగముగఁ శ దమ్మునిఁజూపుము నిల్పు ప్రాణముల్. 885
- సీ అని పల్క రామునియనుజవాత్సల్యముఁ, గొనియాడి యందఱఁగొని చనిపురి
కందుఁ గల్గినమనోఃజ్ఞాలయంబులుచూపి, పుష్పకముంగొని శ భూపవర్య
ఁదములకడఁజేరి శ పరమకృపాకరా, పుష్పకం బెక్కంగఁబూను మింక
నని వేడ శ్రీరాముఁ శ డడ్డాని నెక్కుచు, నందఱఁజూచి నెయ్యంబుమిగుల
- ఆ నార్యులార! మీసహాయంబు గల్లంగఁ, గార్యసిద్ధి నేనుగొందినాడ
నింక మీర లెందునిష్టమౌ వసియింప, నందునుండి సుఖము శ లొందఁదగును.
- ద అరిగెద నే నయోధ్యకిది యస్తదినాన్వయజాతులైన భూ
వరులు మహానుభావులయి శ వాసముచేయఁగఁ నేర్పఱింపఁగా
స్థిరతరశర్తసంతతులఁ శ జేకుఱఁజేయుచు నుండుఁ గాన న
ష్పరిఁగన నేగువాడ గుణభూజ్యుఁడు పోదరుం డుండు గావునన్. 887
- చ పనివినువాడ నన్నవినోపావనిముఖ్యులు సూర్యసూనుఁడా
దనుజవిభుండు భల్లవతీతారసుషేణులు భక్తిమొక్కి యే

మును బురికేగుదెంతుము విభూ! కనగోరియయ్యె, నాగ మీ
మనములుగోరు నేని ఎహూమూనమే మాకిది పండు మీరినన్.

చ అదియె మహాప్రసాద మని యందలు పుష్పక మెక్కి; రద్ది యే
యదనున నెండతెక్కుదురి" యందఱకున్ ఎసియింపఁ దా విడం
గఁదగు మహాత్త్వయోగమునఁ గ్రాలును; వేలపవేలుగాఁగ నె
క్కఁ దనదుమానఁ మంతచిగఁ గానఁబడంగ నె చేయు నద్దిర ! 889

మ తొలుతన్ జానకి యంతరాళువుఁడు తోడై లక్ష్మణుం డ న్వలన్
జలజాప్తాత్తజ దానవాధిపతులున్ సామీరి ముఖ్యుల్ కపీ
శులు భల్లూకవరేణ్యు లింకఁగలకీశుల్ చక్కఁగా నెక్కి రు
జ్వలయానంబది వారికన్ సుఖనివాసంబొచుఁ జూడం దగెన్ 890

ఉ ఎల్లరుగూరుచుండఁగ మహాపతిచంద్రుఁడు రామమూర్తి తా
నుల్లము వోయమయానమునకుండెడు దైవతమందు నుంచి మే
మెల్లర మాయయోధ్యగన సేగఁగఁగోరెద మోమహాత్మ!రం
జిల్లఁగఁజేసి మమ్ముఁ బురిఁజేర్చుము శర్తముగూర్పు మేర్పడన్ 891

మ అని ప్రార్థింపఁ దదీయదైవత మహార్యప్రీతిఁ దద్యానమం
దు నితాంతంబు స్వతేజమున్ నిలుపుడుం స దోచెన్ మహాకాంతిపెం
పున నాపుష్పక మంత సుంతకదలన్ స భూరి ప్రమోదంబులన్
నినదంబున్ దెసలంగు నింపిరి కపుల్ నింగిన్ సురల్ మెచ్చగన్. 892

క శ్రీరాముఁడు లంకాప్రాకారములం గాంచి వింతగడలుకొనంగా
నౌరా! యననిర్మించెను, సారమహాత్త్వమున శిల్పశాస్త్రహితముగన్. 893

ఉ, హరిసువర్ణసౌధములు స హర్ష్యములున్ గృహరాజముల్ గనం
గారమణీయతం జెలఁగుఁ స గానఁగరా దొకఁడే ననర్హమా
తీరునఁగట్టియున్నయది స దేవతలే రుచిరంపురత్నసం
భారములన్ రచించి రననచ్చుగదా పలుమాటలేటికిన్ 894

చ. వలయముగా గృహంబునకు స వర్ణ్యములొతరువర్ణముల్ తగన్
విలసితసాల మావివిధవృక్షములం దగునట్లుచుట్టి యిం
పలరఁగఁ గానఁగాఁ దరులయంతికమందుఁ గలట్టితీవ లు
జ్వలతరునాయతోత్తములఁ స జక్కఁ బెనంగిముదంబు నొండగన్. 895

చ. ఉపవనమధ్యభాగమున స నున్నగృహంబుల నేత్రపర్వముం
గృహఁ గలిగించువానిఁ గని స కీశపతుల్ ముదమందఁ జెప్పియా
నృపతిలకుండు తత్పురికి స నీడగునెద్దియు లేదటంచు దే
వపురియు దీనిఁజూలదని స వర్ణనమొప్పుఁగఁజేయుచుండఁగన్. 896

చ హనుమయు దానిఁదాను జొరుగనప్పటితీ రెఱిగించి కాల్పఁగా
ననలుఁడు చూడకుండ నిలియన్నియు దక్కెను; ముందునున్నతీ
రనుకను; ముద్దియెందుఁ గననొనె? కుబేరునిభాగ్యమంతయుం
గొను పోకపార్త్య మున్న విని శ కూరిమి నింకను గాంచె నాపురిన్ 897

చ పురమదె కాంచితే సుదతి శ పూర్వముచూచియె యుండవంచు నే
నునెడ భీతవై యనుచుఁడాదృతిఁజూపినఁ గన్ను లెత్తి సుం
దిరముగ నున్న దేనినయినం గనకుందువు; నన్ను మాత్రమే
శరణము గోరుచుండు వనిచక్కఁ దలంచెదు సాధ్యువాటచే 898

క అని పలుకుచుండఁ ద్వరగాఁ, జనుచుండె విమాన మంత శ త్కృపుత్రక దా
నినడక యద్భుతమోదము, గనఁజేయఁగ నట్లుపలికెఁ శ గాంతునితోడన్ 899

— విమానమహత్త్వము. —

సీ శ్రీరాఘవా! యిది శ శీఘ్రగతుల్మిఱఁ, బాటుచున్నది సురమశక్తి
కెద్ది కారణమని శ యెఱుంగఁగఁగోరెద, ననుచుఁ బ్రశ్నింప నాయంబుజాక్షి
గని పల్కె; నోదేవి! శ గతి లాది యత్యంత, మందమంచుఁ దలంపు శ మదినిసీపు
నీకు నిండలివ స్తునిచయంబులం దెల్పఁ, గోరితిఁగాన నీచారుయాన
తే, మంతవేగముగాఁ బోవ శ నాత్మఁదలఁప, నిద్ది చిత్రముగాఁ దగునేని వినుము
దీని కీశక్తి గలిగిన శ తీరు; దాన, సందియంబులు తొలఁగి యానందమొదవు.

క. మునువింటిమిగద కానన, మునఁబోవుచు సరసిజములఁబొల్పుతటాకం
బుచు దానినఁగుమ నర్తన, మునఁ గల్గిననిస్వనమును శ బొలఁతీ! యంతన్. 901

క ఇది యేమన మౌనీంద్రుఁడు, సదయాంతః కరణుఁ డపుడు శ చరితముదానిక
మదవతులు నాట్యమాటఁగ, నొదవిన దన నద్భుతమ్ము శ నొందితిమికదా. 902

సీ అప్రాణమయ్య నీయది యిట్లుపోవంగఁ, గలకారణము విను శ కమలనేత్ర!
వాంఛలు మెండుగా శ వర్ధిల్లుమనముల, నెవనికెయ్యది మంచితదని తోచు;
దాని నాతఁడుకోరి శ తపమొనరించును, దత్సిద్ధివేగమతనకు నీయఁ
గాఁగోరి తపమదీకడుఁ దమిసాగింప, దానినొందఁగ వాఁడుతగిససాధు

తే. కర్తమును భూర్వజనియం దఖండఫలద, మును విధింబూని చేసిన శ భూరివిఘ్న
ములకు లొంగక యదిసాగుఫలము గలుగఁ, జేయఁ దన్తంత్ర దేవతఁ చేరు నెదుట

వ. తన్ననోగతంబెఱింగి యభీష్టవరంబులిచ్చిపోవు. ఆకాశగమనసిద్ధి నొసంగుదేవతం
బ్రార్థింపనాకాశంబునవలయునట్లుతిరుగ వరంబొసంగు. తత్సంకల్పనిర్మితంబీవో
మయానంబని యెఱుంగుము. సిద్ధు లనేక భేదంబులుగనుండు అష్టసిద్ధులు ప్రసిద్ధం
బులుగదా. రససిద్ధియు మోక్షసిద్ధియు బలసిద్ధియు ఖడ్గసిద్ధియుఁ బాదుకాసిద్ధియు
సంజనసిద్ధియు పాశ్చిద్ధియు లోహసిద్ధియు దేహసిద్ధియుం గలవు భేదరసిద్ధియు

వీనియం దంతర్భూతంబగు పాదుకాస్థికిం జేరినదని యెఱుంగుము ఈసిద్ధుల నొసంగు దేవతలకు సిద్ధయోగినులను నామంబుగలదా మహాపద్మాటవినుండి వింతామణిగృహలోత్తమంబు నంతంబున నణిమూసిస్థిదేవతలు నిచసింతురు శ్రీచక్రాచ్చకుల కీచి సువిచిత్రబై యుండు యోగులు తత్త్వాస్త్రగతవిభూతపాద ప్రోక్తమార్గంబున వాయునియమనంబుచేయ నాకాశగమనమున కుపయుక్త మగునట్లు తూలము లె దేహ మొప్పుచుండ నలసినతావుల కది గుడుగు మఱియు నోషధీసిద్ధులయందు నిదియుఁ జెప్పంబడు అదియొక్కనికీమాత్రమే యుపకృతంబగు. తపస్సిద్ధియద్దానినా రాధింగునంత కాలంబంతయు నెల్లరకునుపయోగింపఁదగియుండు నుభేరుండు దీనిందొలుత నీశ్వరా రాధనంబున సంపాదించె అది రాచణాసురుండు తెచ్చుకొనియె. అదియే యీపుష్పకింబనినమ్ముము గీని భక్తిఁ బ్రార్థింప మానసవేగంబునం బోవు ఇది దీనిప్రత్యంతంబు కూరుచున్నవా రెందుఁ బోవలయునని ప్రార్థించిన నచ్చటికింబోయి నిలుచు తపఃఫలభూతం బీగమనసాధనంబని యెఱిగించి సాగరంబుంజూపుచు వానరుల యద్భుతశక్తిం బొగడుచు సాగరంబును త్రరించి యుత్థతీరంబుఁ జేరి యవ్వలం బ్రయాణంబు సాగకుంటం బరికించి రాఘవుం డేమికతంబని విచారించునమయగబునందు, 904

—౧౧ రాముడు శివలింగముఁ బ్రతిష్ఠించుట. ౧౧—

- చ ధ్వని యొకఁ డేగుదెంచి కఖిలీరుల నచ్చెరువండఁ జేయుచున్
మనుకుల వార్ధిసోమ! రిపురమండలభీమ! విమాన విద్ధి సా
గని కతమాదృతిన్ వినుము శ కాదనఁబోకుము రావణుండనన్
వనజజనుండి నాలుగవవాఁడు గణింపఁగ వేదవే తయనా 905
- చ అని మొన వానిఁజంపినది శ యారయ న్యాయ్యమెయైన బ్రహ్మకున్
మునిమనుమండు గాన నఘనముల్ పొడసూపకపో వవెరికే
నని తగునట్లులోకమున శ నంతట వెల్లడిచేయఁగాఁ దగుం
గనుక నఘంబవిష్ణు గతిగఁంచక నిల్వఁగఁజేసె దీనినిన్. 906
- సీ, జంతుహింసయే పాపజనకంబగుంజుము, దానియం దెక్కు డురదారజంతు
హననంబు దానికలఁతును హెచ్చుపాపంబ, దుత్తమజంతువు శ నుగ్రబుద్ధిఁ
జంపుట; మానవసంహార మద్దాని, మించుపాపము; దానిమించు నఘము
జ్ఞానయుక్తిం బొల్పువానివధించుట, మకాని వధంబెన్నఁదానిమించు
తే, పాపమద్దానికంఠెనురబాపమరయ, వేదవేదాంగతాత్పర్యవిద్యధంబు
దానిఁ జేసితి వీవు భూజానివర్య! దానిదొలఁగంగఁ ద్రోచి పోరదగునునీకు.
- క, అనుటయు నీతాహృదయంబునఁ బొడమినయూహ యిదియోపో యనితనయా
త్తను బూన్కిఁదలఁచి భూమికిఁ, జనినిల్వఁగఁ బుష్పకంబుఁ శ ఇక్కనిభక్తిన్ 908

- ఆ వేడియద్ది యల్లవిశ్వంభరాస్థల, మందునిలువ బుద్ధి నరసి బ్రహ్మ
హత్యఃబాహజాలు నదిశివలింగప్రతిష్ఠ యనిజనులకుఁ నదెలుపఁదలఁచి 909
- చ. భరతునిగాంచు నుత్సవము నెద్దుట జాగౌనరింకఁబూన కీ
శ్వర కదంతాకరా! జగతిశాశ్వతధర్మము నిల్పఁగోరి యా
శరవరుఁ జంపినాడ నది న సర్వహితంబగునంచు నెంచితిన్
బొరఁబడె బాప మీతనువు న సోమవిధూషితశీర్ష! ప్రోవుమా. 910
- మ. నినుసేవించినఁ బాపభూధగము లోనీహరిరలేశంబు లం
చును మౌనీంద్రులు శాస్త్రసంతతులనే న శోధించి పల్కంగ నే
వినినాడం గరుణించి యాదురితమున్ న వేగంబ పోఁగొట్టుమా
జనసంఘోపకృతిం బొనర్చుటకె యీసంహరిముం జేసితిన్ 911
- క. శంకర! నినుగీర్తించిన, సంకటములు వాయుఁ బాపసంఘములు ని
శ్శంకన్ భస్మములగు నీ,కింకరుండం బ్రోవవలయుఁ గీర్తి యిదెగదా 912
- మ. సకలాఘంబులు నీపదాబ్జము లెడన్ న సుధించి ధ్యానించినన్
వికలత్వంబును గాంచునంచు మునిరాడ్వృందంబు బోధించు; నో
సకలజ్ఞా! ధర ధర్మము న్నిలుపు వాంఛం జంపితిన్ దైత్యనా
యకుఁ బాపంబిది పుష్పకంబుగతి మాయంజేసె దుర్దాంతమై. 913
- మ. త్వరఁ జేరంజనునే నయోధ్యకు విలంబంబోర్వఁజాలం డెడన్
భరతుం; డాడినమాటఁ దప్పననునాపల్కుల్ నిరర్థంబులై
ధర ప్రీడం గలిగింపఁజాలు నిక నీతాత్పర్య మెట్లున్నదో
పరమజ్ఞానమయా! సదాశివ! ననుం న బాలింపుమా సత్కృపన్ 914
- మ. శివనామంబె సమస్తమంగళములన్ న జేకూర్చు భక్తాళి కం
చు వచించున్ మఱి శంకరాహ్వయము మింఁచున్ శర్మదంబై సదా
శివనామంబు సమస్తభద్రములై నీరదిత్యం బటంచున్ ఎచిం
చు విశేషించి వచింప నేటికి శుభస్తోమంబె నీవొడుగా 915
- మ. హర! యన్నంత సమస్తపాపగణముల్ న యత్నించుఁ బోవంగ; శం
కర! యన్నంతనె సౌఖ్యముల్ వలచురాఁగ; నోమహాదేవ! యన్
పరమాఖ్యన్ స్థరియింపఁ దన్తయత వేన పాటిల్లుఁజు; మ్మింక నీ
శ్వర! యన్నంతఁ ద్వదన్య మెద్ది? యను భావంబుం గనంజేయుఁగా. 916
- మ. అనుమానం బింక నేల సాంబశివ! నాయత్నంబు వే పండఁగా
నొనరింపందగువాడ వీవెగద యంహోమగ్ధనుం డన్ననీ
వనఁ జెల్లుంగద విఘ్నరూపమున నన్ న బాధించు నీపాపమున్
గనరాకుండ నొనర్చుమా ననుఁ గృపం న గాపాడుమా మ్రొక్కెదన్. 917

మ నిను ద్వేషించెడువాడె నీచుడనగా నీతత్త్వ మూహింపజూ
లనిపాపం బొనగించి యుండునని పల్కెనాచ్యు నహ్వానికే
జని మత్స్యంబున జంతుసంఘమున నే నసంధిల్లు మత్స్యాంగముం
గనజాలం డతఁ డంచు నమ్మడగు నిక్కంబిది నశ్వేశ్వరా! 918

సీ. పరమేశ్వరత్వంబు నబొందించి నీపొందు, నీనామములె తెల్పు ననిఖలదూప!
సమదృష్టి యనెనుభూషణము నీకందుట, నీనివాసమె తెల్పు నిర్మలాంగ!
యభయప్రదాత వీరచమఖ్యాతి గల్గుట, నీభూషణే తెల్పు నిర్మలాత్మ!
సర్వకారణుడనక నసంజ్ఞ నీకుండుట, సప్రకృత తెల్పు సాధువరద!
తే నీదుమహిమము గొనియాడ నే నంగ
నెంతవాడఁ బరాత్పరా! నీ గూయఘంబు
దొలగఁ ద్రోయుము నీయాజ్ఞ నమెలఁగువాడ
నౌటఁ గింకరుడనుగదా నీ యంబికేశ! 919

చ. అని వినుతించునంతఁ గపురందలు చక్కఁగ నాలకింప నే
తనువు గనంగరాక నిశశబం బొకఁ డద్భుతరీతి మీఱఁగా
వినఁబడె; రామచంద్ర! నృపవీర! మహాత్మ! భయం బిఁకేల చ
య్యన శివలింగమున్ నిలిపి నయర్చనసేయుము పాపముల్ చనున్ 920

ఉ. నీన నేనె నేననఁగ నీవెకదా బహుభాషలేల! లో
కావనసంప్ర మోదమున నీ నాతనిఁ జంపితి వింతెకాక నీ
పావనచర్య లోకమునఁ నీ బామరసంఘము నుద్ధరింపఁగా
నే విలసిల్లుఁగాక! నిను నీ నెవ్విధిఁ జేరును బాపసంఘముల్. 921

క రాముడె శివలింగంబును, నేమమునఁ బ్రతిష్ఠఁజేసె ననిఖలాఘహరం
బొమాడ్కి నంచుఁ దలఁతురు, పామరు లద్ధానఁ గాంతు నీ భక్తిభరింబున్.

మ. నిను నెవ్వఁడు మదన్యగాఁడలఁచు వానిం జెందు దుర్వారపా
పనికాయం; బిది సత్యమా, నిదియె తెల్పంబూను వేదంబు లె
ల్లను; శాస్త్రంబులమాటయేల యిఁక నుకల్లంబందు నక నిల్పి పా
పనికామక్షయదక్షలింగవరమున్ నీ బద్ధాక్ష! నిల్పం దగున్

క. ఆలింగము నీనామమె, యాలంబముగా జగంబునందు వెలసి పా
పాళిం జెందుచు నుండును, నీలలితయశంబు భూమినెల్పు స్థిరముగన్. 924

తే రామలింగేశ్వరుడని భరం బ్రసిద్ధి, గాంచువాడను నేను; భక్తవ్రజంబు
గొలువ నీనామజపమును నీ గోరిచేయు, చుండుఁ బాపండులే గాకశయుండఁజేయ.

ఉ. నన్ను నుతించుభక్తులు మనంబున నిన్ను సమాశ్రయింప కీ
వన్న మదంఘ్రి సేవకుడనంచుఁ దలంతురు, నిన్నుఁ గొల్చు వా

లెన్నఁగ నన్ను నవ్విధిగ నెన్నుదు రట్లగు; వీరలెల్ల నిం
కెన్నటికిం దరింప రనియే యిది చాటును సర్వకాలమున్. 926

మ. నను నేవించిన నిన్నుఁగొల్చినటు లెన్నఁక వచ్చు; నిన్మోల్వఁగా
నను నేవించినయట్లె యశా; మనలఁ బంతంబూని యొక్కఁడుగా
మనమం దెన్నినవాఁడె భక్తుడనఁగా మాన్యుండనం జేర్చును
గనఁ బాపండులె చాలసంఖ్యగ ధరం గన్నట్టుటే చిత్రమా 927

చ హరిహరు లొక్కతత్త్వమని యారయువారలె భక్తులంచు నీ
ధరఁ దగువార లన్యులు నితాంతము నంచకు లన్న పేరునం
బరఁగుట కర్హులౌదు; రికఁగ బాపహరంబగు లింగవర్య మీ
సరిదధినాథులీరమున ట్టాపతివర్య! ప్రతిష్ఠ చేయుమా

క. వారాణసినుండియొ యీ,తీరమునకు వచ్చి గంగదెచ్చి యిచటి లిం
గారాధనమున స్నానముఁ,గోరికఁ జేయింప నఘముఁకుండును రామా! 929

క ప్రతిదినము గొంగతోయం, బె తగున్ నీపేరనుండు నీశంభున క
చ్యుతభక్తిఁ జేయుపూజకు, నితరజలం బొప్ప దెప్పుడే స్నానమునన్. 930

సీ. వారాణసికిఁబోయి వచ్చియీనేతువు,నంగు ముగ్ధక యీశు నీసమలభక్తి
నేవింపకున్నచోఁగ జేరదు వానికి, యాత్రాఫలంబని యాజ్ఞ చేసి
నాఁడ; నేమిటికన్న నాయాత్ర నీయాత్ర, యగునన్న భావమే యమరియుండ
వలయు నె ళ్లఱినని పలికి నాయాజ్ఞను, దాఱిన సత్ఫలతతి పొసఁగదు

తే. మఱి యథోగతి చేకులుమనల నొక్కతత్త్వమని నమ్మి ధ్యానింపఁదలంచువారి
కిట్టి యాత్రలవలన మేరలెద్దియుండ, దనిశముగ వారు తలఁచుటయమలమాట.

చ. జనకజఁగూడి యాయుదధిసత్తములీరమునందు లింగముగ
మనమునఁ బాఠతులములు నీమండు నటంచుఁ దలంచి నిల్పుమా
మనుజహితార్థ మంచు దివి నీమంగళనిస్వన మెల్లవారికి
వినఁబడె మోనమంది కపిబృందము గొల్చెను శంకరుగ హరున్ 932

సీ. అంత శ్రీరాఘవుం డవనిజ తనచెంత,నుండగా నైకతఁమొప్పు జేర్చి
శివలింగ మొనరించి నవిధి బ్రతిష్ఠించి, చేతులుజోడించి నీత యట్లె
చేయఁగా శ్రీకంఠ శివ శంకరా మహా,దేవ లోకేశ్వరా పావనతమ
రూప నిన్నెటుఁగ నేర్తురె బ్రహ్మముఖ్యులే, ననఁగ నేనెంతవాడనుమహాత్త!

తే. నిన్నుఁగొలువంగ నేర్చిన నీపుణులెగద, ముక్తిఁ గాంతురు నీశక్తిభూరితరము
వేదవేద్యము మునివరబృందవినుత, మఘనికృంతనదక్షిణా హర! కపర్ణ! 933

దండకము శ్రీకంఠలోకేశ లోకాధిపాస్తోక భక్త్యర్చితారాధన ప్రీత, ప్రీ
ర్చితాత్యల్పపూజాపదార్థా తిమోదప్రదత్తాఖిలైశ్వర్య సంతుష్ట, మానంద

రాజేంద్ర దేవేంద్ర మాళిప్రకృష్టాంఘ్రిపంకేరహద్యంద్యనిష్యందపుష్పాసవాద్ధీ
 కృత స్ఫురభవ్యాసనా, వాసనాయత్త దుష్కర్మనిర్మూల నాత్మీయనామస్తృతీ,
 నామస్తృతీస్తాప్తభద్రప్రమోదాంతరంగ స్వభక్తరజా, దేవదేవా, మహా
 దేవ, నిన్నెన్న నే నెంతవాడ౯ బ్రహ్మ, పాలసంద్రంబు నాసక్తిచేబూని దేవా
 సురుల్ మందరా ద్రీంద్రముకమంభమట్లుంచుచుం ద్రచ్చుచుండంగ నందుండి
 రత్నంబులుంగల్పవృక్షంబు లింకఁ నహామూల్యనిస్తువ్రజం బట్టె యావిర్భవిం
 పంగ మాకంచు మాకంచుఁ జేకొంచుఁ బెల్లుబ్బుచుం ద్రుళ్లుచుక బుట్టునింకేమొ
 చూడంగనౌ వానిఁ గైకొంద మంచెంచుచుండంగ లోకంబులం గాల్చుహాలా
 హలంబట్టె యావిర్భవింపంగ లోకంబులం గాల్చుతద్భీకరజ్వాలమాలాకలాపం
 బులం గాంచి యత్త్యంతవేగంబునం బాటువికృలకశ్రేణి విష్ణ్వాదులంగాంచి
 యింకేలయివ్వారినాశింపద్యస్తువుల్ గైకొనంగాని వీరొండుకార్యంబు సాధింప
 లేరంచు నూహించి నల్లిక్కులంబాటుచుం గాల్చుచుక సుంతయేనడ్డమే లేకవీరక
 జగద్వృత్తముంగొల్చినంగానిసంతృప్తికాదంచు లోనెంచుచందంబు కానం
 బడం బొంగుకొపంబు దీపింప రూపింపఁగారాని తాపంబుఁ బ్రాపింపఁగాఁజేయ
 నూహించుచుం గ్రేళ్లువాఱంగనడ్డానిపద్దుక నివారింపఁగాలేరికేరంచు లోనెం
 చుచుకదేవబృందంబులత్యంతదీనత్వ మేపాఱి వే పాఱి, తీపారచూపుల్ పిసా
 లింపఁగాజేయుచుక భక్తబృందంబులానందమక సంద్రమందూఁగుచుక
 మున్దుచుకలేచుచుకజాలఁగ్రీడింప నవ్వానియానందమే స్వీయమంచెంచి మో
 దించుచుం బొల్చునాపార్యతీజానిలోకాళి సంరక్షకుండంచు వీక్షించి రూక్షం
 బుగామమ్ముబాధింపనేతెంచుహాలాహలప్రజ్వలద్యవ్యవాహప్రతాపంబుమాపంగ
 నీవేసమర్థుండనంచుక మఱొక్కండు లోకంబులక గానరాడంచు లోనెంచి
 నీచెంతకుకజేరినామయ్య! మాయయ్య! యేయయ్యలుం గానరా రియ్యెడక
 నీవెదిక్కింకమమైల్లఁజేకొంచుఁగాపాడఁగాఁబూనెదో, మృత్యునక్త్రంబునంబండఁ
 గాఁజేనెదో యంచుఘోషించు వారింబ్రసాదైకదృష్టిక విలోకించి హాలాహల
 స్ఫారశరారత్వమాత్తక విలోకించి యాలస్యముంజేయఁగారాదు లోకంబులం
 గాచుటే స్వీయకృత్యంబుగా నెంచకే యూరకున్నం బ్రభుత్వంబు రాణించునే
 యంచుఁజెంతంబ్రతీక్షించులోకైకమాతం గృహపూతవీక్షించియేక్షోభముక
 మాన్పకే యూరకున్నం బ్రపంచంబుపంచత్వముంబొందు నేమందు వోయిందు
 బింబాననా! యంచుఁ బ్రశ్నింపనింకేలయాలస్యమంచుంబ్రచోదింపఁగాఁబోయి
 యాక్షేపముంబట్టి ద్రాక్షాఫలంబట్లు మ్రొంగకజగద్వ్యాహముల్ గ్రుంగ
 కుండంగఁజేయంగ నీకంటె వేటొక్కరుం డుండునే శంకరా! నీవునాపాపతూలం
 బులంగాల్చినన్నం గటాక్షించికాపాడవే దీనబంధూ మహాత్మా నమస్తే నమస్తే
 నమః.

శ్రీధర్మ సార రామాయణము

- చ అని ప్రణమిల్లి శంకరు మహాత్ముని గొల్చెను సీత యవ్విధం
బుచ నుతిచేసె; నంతఁ గపిపూజ్యులు కొల్చిరి వాయునందనుం
డనుపవభక్తి వందనసహస్రములం బొనరించె నంత న
ద్దనుజవగుండు వ్యోమనినదంబున కెంతయు మోదమందు చున్ 935
- ౪ వందనములు శంకరునకుఁ, బొందుగ నర్పించి నిత్యపూజ లొనర్పం
గం దమి నొందెను రాఘవుఁ, డందఱు గని పుష్పకంబు నధిరోహింపన్ 936
- క సమయమరుదొంచె నెక్కుడు, గమనము సాగింత మనుచుఁ నగడువేడుకతోఁ
బ్రమదామణితో నెక్కిను, సుమహితయానంబును సహజాఙ్గం కపివరుడున్.
- ౪ ఎక్కిరి పవనాత్మజుడౌ, దక్కుంగల కపులు దనుజశతల్లజముఖులున్
మక్కువ నెక్కిరి పుష్పక, మొక్కగతిం బోయెఁ బ్రీతి నవ్యోమపథమునన్
- తే కానబడియెఁ గిష్కింధ యక్కడ రఘుపతి, దానినిల్వంగఁ బ్రార్థించిభానుపుత్రు
గాంచి పలికెను గపిగణశకాంత తార, మొదలుగాఁగల స్త్రీరక్షణములను బ్రీతి.
- చ కనుఁగొనఁగోరె జానకి; యింకొం జవమారఁగఁ బిల్వబంపు నా
ననిలకుమారుఁ డంగదుఁడు నప్పడ పోయి కపింద్రవత్సులన్
గని రఘురామునాజ్ఞ యిది నక్రన్నన రండని పిల్వ వచ్చి, రా
వనితల గారవించి రఘుశత్రునిపత్ని ప్రమోద మొప్పగన్ 940
- చ హరిపతిఁగాంచి యిట్లనియె నార్యవరా! ననుఁగూడి వీరు న
త్తురు పురిదాక సమ్మతిని నదోషఁగఁజేసిన మీరలన్న భా
స్కరసుతుఁ డంబ! యల్లె తమకంటె బ్రయంబునఁ బిల్చువారిలుం
దురె ధర వత్తు రప్పరికిఁ నదోడనె మీపదయుగ్త సేవకై 941
- చ. అనిమరియాద భక్తిభర న మత్తఱిఁ గన్నడఁ బల్కె; నంత నా
వనితలమిన్నలందఱును న బౌర్వమునం దమిఁగూరుచుండ నా
జనకజ స్త్రీతిపూర్వకవశస్తతి వారల గారవించుచున్
జనియె ంఘూద్వహుండు తనసాధ్వీకి బూర్వచరిత్ర మంతయున్. 942
- క ఆదరిమున వినిపించుచు, నాదట బక్షింద్రునంగ న మగ్ని కిడినయా
మేదినిని జూపి యిట్లను, నోదయితా! యిట్టిబంధువుండునె జగతిన్. 943
- క పరులకు నుపకారముగా, శరీరమున్ వదలినట్టిజనుఁడె సుక్ష్మతి నాఁ
బరఁగును జగంబున నుదా, హరణ ఖ్యాతం డె దాని న కరయం దొలుతన్ 944
- స అనిపల్కి మారీచు న హరిణరూపముఁ బడ, నేసినతాపు, నసహనగుగిఖ
ములఁబొక్కియుండఁ దగ్ముఁడు తన్ను నూఱిడిం, చినచోటు, నాశ్రమసీమనున్న
ఫలవృక్షములు చాలఁ న బర్వఁగానున్న ట్టికంచవటిని, మఱి న పరమహాను
లాశ్రయింపఁగ దనుజావళిఁ జంపంగ, శపథ మొనర్చినస్థలము, మఱియు

ఆ నెందు నెందు నేమిహితకార్యములు సల్పు, నెంచినట్టిరాంబ్ర శ లెల్ల నివిగొ
యనుచుఁ జూపుచును మహా వేగమునఁ బోయి, చిత్ర కూటశిఖరిఁ జేరి యచట

—ఇతి భరద్వాజాశ్రమమః రాగానులు నిల్పుట. ౪౭—

చ మనమున వ్యోమయానమును శ మందిగతం జనునట్లువేడి చెం
తనె మునివర్య నాశ్రమచర్యము పొల్పుట యెల్లవారికిం
గనఁబడఁజూపి యిందు మునికాంతుని జూచి చనంగ నొప్పు న
మునికిని మాటయిచ్చితిని శ ధూర్వాపె దానిని మీఱనచ్చునే 916

ఆ అనుచుఁ బుష్పకంబు శ నవనీకి దిగునట్లు, వేడి యెల్ల వారిఁగూడి పోయి
యందు నున్న మౌని శ నాభరద్వాజుని, గాంచి మ్రొక్కె జనకకున్యతోడ. 947

క అందఱు నమన్య, రింపఁగ, సుందరతగువంతులకడ శ సొరిదిగఁ గూర్చుం
డం నా నొసరిచి మునివతి, యుం దమి తేమంబు లడుగఁనుర్విసతియున్ 948

సీ చిత్ర కూటము విడిచినదిన మాదిగా, నంతదాకన్ సాగినట్టి చరిత
మంతయు వినిపింప శ నమ్ముని నీచరి, తంబెల్ల ముందుగఁ శ దత్తవృద్ధుఁ
గనినాడ నీవిష్ణుహిని బుట్టినట్టికా, ర్యములుసాగెను జక్క శ నమరవరుల
వాంఛలు ఫలియించె శ వర మెద్దియేఁ గోరు, మాశీర్వాదిం చెద శ ననిన రాముఁ

ఆ. డాదరమున నందు శ నసమయమునఁ గూడఁ, దరువు లెల్లఁ బుష్పభరితములయి
ఫలము లొప్ప వెలయఁవలయు నీకరుణ నా, నల్లె యనియె; నవ్వియపుడె యలరె.

చ. భరతుచరిత్ర మామునియె శ పల్కఁగ నెంతయు నాలకించి ని
ర్భరమగుచింత నాజ్ఞ యిడ శ వచ్చుఁగదా జనమారఁ బోయెదన్
వరిగుణశాలిఁ గన్గొనెమివాంఛయె నాయెడఁ గల్గెనన్న భూ
వర! యిట నేడుపుచ్చి చనవచ్చుఁగదా పురిఁజేర రే వనన్ 950

ఉ. మౌనివరా! హసాదని సకమస్తకపీంధ్రులఁగూడి యాదినం
బానిలయంబునం దొగి మహాముని యాత్మ తపోబలంబునం
బూని యొనర్చువిందునగుఁ శ బొంగుచునుండి తదీయహర్త్యసం
తానము లెందులేమి మునిభర్తృమహత్త్వముఁ గారవించుచున్. 951

తే. గడిపె నాదిన మంతయుఁగ పులఁగూడి, చనియెఁబడునాలుగైనవర్షములు నాటి
తోడ; నంతటలక్ష్మణుఁగూడియెంచి, భరతునకు ముందుదూతఁబంపఁదగుననుచు.

చ. మరుదధిపాత్మజుం గని సకమస్తభరంబు త్వడు త్వమాంగమం
దరసిన నిల్చియున్న యటులొకఁగద వత్స! కృపానిధీ! మునీ
శ్వరుకడ నాశిషంబుఁగొని శ వచ్చెడ, ముందుగ నీవుపోయి యా
భరతున కస్తదాగమనవాగ్దను దెల్పుము దాన మేలగున్ 953

చ అతఁడు వచించె నీనియమమంతయుఁ దీటిచి యాలసింప కా
దృతి ననుజూడ రావలయు శ నించుకయేఁ దడవైన నగ్ని కా

- హృతిగ శరీమిత్తుచని శ యొప్పుగబల్కిన వత్తునంటి న
వ్వితమున నేడెగా గడువు; శ వేగమ పోదగుఁగాదె మాయతీ! 954
- ఉ తప్పుడు మాటయించుకయు శ దాఁచి చెప్పుమనస్సులోని దె
ల్లప్పుడు ధర్మమార్గమునయందె ప్రయాణముచేయుచుండు నా
యొప్పులకుప్ప నేమనుట శ కొల్లదు ప్రాణము పావనీ! జవం
బొప్పుగబోయి మే మిచటనుండుట వచ్చుట తెల్పుఁగాఁ దగున్ 955
- ఉ మానిపచించె వానినియశమంబు విచారము గల్గజేసె; నా
మానసమందు నయ్య దనుమానము హెచ్చగుచున్న; దిప్పు నీ
మానస వేగ మొక్కటియె శ మామకజీవితదానదక్ష మా
నే నిఁకఁజెప్పు నేల? తగునీతుల నీవె యెటుంగు దంతయున్ 956
- మ అని రాముండు వచింపఁ జిత్తమని యత్యంత ప్రయంబొప్ప వం
దనముల్ చేసి ఊణంబునం జని యుదంతం బెల్లఁ బెల్లంబుగా
వినిపింతున్ భరతుం బ్రియంబుగనఁ గావించుటం బ్రయత్నంబు మీ
రచుమానింపక రాదగున్ బ్రభువ రేణ్యా! రామచంద్ర! త్వరన్. 957
- క. అని రామునెల్లఁ గైకొని,చనియెన్ హనుమంతుఁ డంత శ సంయమిపద్యం
గని మాటలాడి పోవం,గను బూనెన్ రామమూర్తి శ కడు జవమలరన్.

—తపః ప్రభావము. —

- చ హరులకుఁ దద్వరేణ్యులకు శ నారఘవర్యులకున్ మనంబులం
దరుదిదియంచుఁ దోచునటు శ లక్ష్మణునిపర్యుఁడం విందుచేసె, నె
వ్వరునఁ దలంచినన్ మునినిహాసము వస్తువిహీన మౌగదా
పరమతఃకిప్రభావమున శ భాసిలువస్తువు లవ్వయే యగున్. 959
- చ ఎవ రెదికోర నయ్య దపుడే కనుపట్టును వారిముందటన్
వివిధవిధప్రయోగముల శ వింతగఁ గన్నడు; నవ్వి బ్రహ్మస్మ
ష్టివిధమునం దలంపఁబడి శ సృష్టిచమత్కృతిమించి యుండు; న
ట్లవితథత్మస్తి నిచ్చునవి శ యచ్చట కెట్టులువచ్చె నం చెదన్. 960
- చ. తలఁపఁగ సందియందె తగుఁ శ దస్తునిశక్తియెగాని పేటుగాఁ
దలఁపఁగరా దటం చనినదానికిఁ గారణమెద్ది యన్నయ
ప్పలుకు వినంబడున్ ముని తపఃఫల మెల్ల వ్యయించి యిట్లువా
రల నలరించె నన్న నుడి శ రమ్యముగా దిఁకఁ దత్త్వ మేమనన్. 961
- సీ ఇది యల్పమగు సిద్ధియే యనంజను దీని,కథిదేవతలగుడు శ రఘులచిత్ర
వస్తువుల్ రప్పించు శ వాంఛగల్గిన వార,లాయక్షిణులయందునాత్మ శ

- హితమంచుఁ దోచునోయెని కర్త సంగతి, కనురూపవగునొ యశయ్యదియెవారి
కీర్త్యంబుగానుండు శ సృష్టికార్యంబున, యశముగాంచగ వారలలాస పడుదు
- తే రట్టి యక్షిణి సర్పించియగ్నిసిగ్ధి, యయ్యెనని యాత్మ నెఱిగి నెయ్యమున దానిఁ
దఱి నెఱిగి కనంబడఁ శ దా రోనత్తు, పదియె కల్పించు నెవ్వారి శ లేచి దలచిన.
- ప మర్త్యంబునంగల వస్తువారంబుల రప్పించుదానికి నింప జాలంబనియు, దేవాది
లోకంబులనుండి వస్తువుల రప్పించుదానికి మహేంద్ర జాలంబనియు నామంబు
లొప్పియుండు యక్షిణినామక దేవతలే యీ కార్యంబుల సిగ్ధింపఁజేయఁజాలు
దురు తద్దేవతాసిగ్ధి యత్యంతకష్టసాధ్యంబై యుండు 963
- చ మనుజులు సంచరింపని తీరమాధిమందొ వనంబునందొ రా
త్రి నిలిచి ధైర్యమూని పరదేవతగా మదినమ్మ సద్గురూ
త్తనియతి మంత్రము జపవిభావమునన్ స్థిరియించుచుండఁగాఁ
జను నొకయామమే మనసుచంపలతం గనకుండునట్లుగన్ 964
- సీ అది యర్ధరాత్రమే శ యగునట్లులుండనొ, దాంబూలచర్వణ శ తత్పరతను
గంధమాల్యాద్యలంకార పూర్వకముగఁ, దనువును గైచేసినొని జపింప
వలయు; దేహము చూడఁకలసినయట్లుగా, నుండఁగాఁదగు నంచు శ నొగివచించు
నాగమంబులు వాని శ ననుసరించియే చేయ, నొ గాని యార్ధ్రప్రస్తాదికముల
- తే దాను ధరియింప రాదట్లు శ మహానమాని
మంత్రము జపించుచుండ యోమంబుకాఁగ
నెన్నియో చిత్రములు దోచు శ నన్నిట మది
గదలకుండఁగ నియమింపఁగఁ దగు నతఁడు. 965
- చ మనమున భీతిఁగాంచ కనురూపము నొందక మన్మథార్థినిం
గనక పరాంబగాఁ దలచి శ గాటపుభక్తిఁ దదీయపాదచిం
తనమున నుండఁగావలయు శ ధైర్యమె తోడుగ దండనుండు నా
తనివెఱిపించుఁ గాముకుని శ దద్దయుఁ జేయఁగఁ బూను నెంతయున్ 966
- చ అసదృశరూపసంపదల శ హరివచస్సుల రమ్యగీతనృ
త్యసమయభేదభావములఁ శ దన్తతిఁ జక్కఁబరిక్షిచేయు న
శ్మసమత గాంచునే నతనిస్వాంతము దా నపుడాత్మ మెచ్చి చెం
త సమధికాదృతిన్ నిలిచి శ తాఁ జనుదెంచుట తెల్పి భక్తుఁడా! 967
- ఉ కోరెదవేమి నీవు మదిఁ శ గుండకు; మింక జపంబు చాలు; నేఁ
జేరితి నీదుమ్రాల; జపసిద్ధి నొసంగితి; గైకొనం దగున్
గోరికయొప్పు డుప్పుతిలుఁ శ గూడదు నీకొఱ కద్దియంచు నీ
వారసి యన్యులం దనుప శ నాత్మదలంపుము నన్న భక్తిచేన్. 968

- క. ఏరీతి విరోధింపఁగఁ, గోరుదువో వానినెల్లఁ శ గొడువపడని య
 శ్లే రమమునఁ గూర్తును దు, ర్వారమ దెవ్వారి కంచుఁబలుకఁగ నేలా 969
- క నాసృష్టిఁచెడు పస్తువు, లేసకణి గొనఁగఁబూసకే నీవుండఁ
 గా సిద్ధిఁచెడు నది లే, దే సమయుక్ నాఁటితోడ శ నిది తెల్లఁబొ. 970
- చ అని వరమిచ్చి చేయఁదగుఁసాచరణం బిది యంచుఁబెల్చి పో
 వును; గరుణాభరంబున విభూతుల నియ్యది యెం డటంచు న
 మ్మనుదగు; నిట్టిసిద్ధులనె శ మానులుకూడను వొల్లఁ గాంతు; ర
 ప్పని గన నద్భుతంబనుచుఁ శ బల్కఁగఁకొప్పు ధరాతలంబునన్. 971
- సీ ఎవ్వి గోరిన వానినెల్లఁ గప్పడఁజేయు, నెందఱు భుజియింప శ నెమ్మిగనిన
 నుదఱకుం దృష్టియగు నట్లు చేయును, శయ్యాదులంగూర్చు శ జాలు నదియె
 ఊణసృష్టి యని దానిఁజచుఁ జెప్ప నానస్తువులు కల్పితంబులే శ వలసినన్ని
 గొనవచ్చుఁ దినవచ్చువ నసున కెక్కఁగఁ, జూడవచ్చును వానిసొంపు మిగుల
 తే. వర్ణనార్హంబుగాఁ దగువచ్చు నవ్వి, యెచటనుండి యనంజనఁదెచటనుండి
 యవ్వారావని చెప్పంగనగును; వారి, వారి కయ్యవి తోఁచుఁగావలసినట్లు 972
- చ. కనులకుఁ దోఁచు నాఁకలిని శ గ్రన్ననఁ బాపును దాఁచఁ గోరినన్
 గనఁబడుచుండు; సృష్టియది శ కల్పితమేయనఁ జెల్లుఁగాని లో
 కనికరమందు నెందయినఁ శ గాని యవుండవు; వానినెల్ల నొ
 క్కనిముసమందు నున్నయటు శ గన్నడఁ జేయు మహాత్త్వమొప్పఁగన్. 973
- ఆ దానిచిత్రగతులుతరమె వర్ణింపంగ, నెవరికైన నద్దియే యెసంగు
 నింద్రజాలమన మఁహేంద్రజాలం బన, యక్షిణియె సృజింపనర్హురాలు 974
- చ తపము వ్యయించి రామునకుఁ శ దస్తుని వింవొసరించె నంచు నెం
 చి పలుకరాదు; స్వల్పమగు శ సిద్ధి యిదౌట మనంబునందు నా
 నృపతికి నర్హభోజనము శ నేర్పున నిర్దితఁజేయు మంచు మా
 నిసతి తలంచె; దాననె జనించె బదార్థము లెల్లఁ దత్కృపన్. 975
- క. ఇది ఊణసిద్ధియనం దగు, మది కెంతయు మోదమిచ్చు శ మానకయిల్లే
 పొదలెడు నేడుకఁ జేయం, గొదవపడుకొసిద్ధియద్ది యుద్దంబగుటన్ 976
- ఆ. ఇదియె దీనితత్త్వమిట్టివానికొ సిద్ధిఁ, గాంచ నాశ్రయింపఁగలుగు దుఃఖ
 మల్పఫలదమౌట శ నందులకే మునుల్, పూన రిట్టిపనికి శ మానసముల 977

— హనుమంతుఁడు గుహనకు భరతునకు రామునిరాకఁ బెల్పుట. —

- చ నరపతిమౌళియానతి మనంబునఁ గౌతుక మావహిల్ల నం
 బరగతినేగి యాగుహుని శ భవ్యమతిం గని రామచంద్రుఁ డీ
 పరిసరమందె యుండి తగుభంగిని ముందుగఁ జెప్పఁబంచె; న

- త్వరముగ వచ్చు నన్నభరవాత్తకు దేహము పొంగిపోయెగన్. 978
- చ అనిలజుఁ గొంగిలిండుకొని యామహనీయునిరాకిఁ దెల్పి తే
మని మరియాదఁ జేయఁదగు నావ్య! నినుం బరిరంభసత్కియన్
మన మలరింతు నింకొకటిమందిది గాదనియే తలంతు నం
చని నుతిచేయ నాతఁడు త్తాపము నిల్వఁగరానిఁ దెల్పుచున్ 979
- ఉ అతఁడు ప్రీతుఁడై పనుప నెప్పుడపోయి మహర్షి నాఁగ నే
ప్రీతియులేక చిక్కిన శరీరముతోఁ దనముందు వీతిహా
త్రాతకీలముల్ వెలయ నగ్నిజ్వలం దలపోయుచుం గనున్
భ్రాతనుజూడఁ గోరునుఁ గృపానిధి నప్పురమేళు నెంచుచున్ 980
- చ. జరగెఁ జత్తుగ్ధాబ్దములు నత్తాపతి యూచినమేగుదెంతు నో
భరత! నినుంగనంగ నని నవారనిప్రీతిని మాటయిచ్చె; నా
దరమున నన్నుఁ దన్నుఁగ నెదం దలపోయుమహాసుభావుఁ డీ
శ్వగుఁ డిటవచ్చు నెప్పుడని నంతల మెంచెగుభక్తిపూర్ణునిన్ 981
- చ. నను విడనాడుకాలమున నాపయిఁ జూపులు వర్షజేయుచుం
గను లరమోడ్చి యశ్రుకణకాండ మలీమసగండభాగుఁడై
చనుమిఁక నంచుఁ బల్కఁగను నబాలక యాశ్రమసీమఁ జొచ్చె; నా
ఘనకరుణాలవాలుఁ గనుకకాల మిదేయని చూచు దీనునిన్. 982
- క. పరికించి మహాత్మా! రఘునరుఁ డిదియే చిత్రమాటననతి నలగు మూ
నిరమణు కడనున్నాఁ; డిపు, డరుదెంచున్ నీతితోడ ననుజునితోడన్.
- చ వనచరనాయకుల్ గొలువ నవచ్చెడు నిప్పుడె నన్ను ముందుగాఁ
బనిపె భవత్సమీపమున నభద్రము తెల్పఁగఁ; బుష్పకంబునాఁ
దనరువిమాన మెక్కి యన నభ్యుదయనైతిగదా యటంచుఁ బా
వనిగని యాదరం బెసఁగ నభవ్యమతీ! దయ రమ్మ చెంతకున్. 984
- మ. తరుణీరత్నము సాధుశీలయగు నాశ్రమాశ్రీకుమారిన్ సహా
దరు సోమిత్రిని గూడి పుష్పకముపైఁ నదాత్పర్యమేపార నీ
భరతుం జూడఁగ వచ్చువాఁడె; కృప నకాపర్ధిల్లఁగాఁ జేయునే?
పరమామోదముఁగూర్చె నీవచనముల్ నపండెం దపంబుల్ కడున్ 985
- చ వనచరవర్య! మిత్రుఁడన నబంధువునాఁ దగుదీవె; ప్రాణముల్
తనువున నిల్పితీవు ప్రమాదం బొనఁగూర్చెడుపల్కు చెప్పి; రా
ముని గనఁజాలనేని హితభగ్గురకీలములందుఁ బొచ్చిదే
వనిలయముం గనంజనఁగ నవాంఛను గంటినిగా మహాత్మకా! 986
- ఉ ఎప్పుడువచ్చు రాఘవుఁ; డనదెప్పుడు నన్ దమిఁ గొంగిలిండు, నా
యిప్పుని యెప్పు గైకొన; నదెప్పుడు వీతమునెక్కు; నెక్కి తా
భర్త - 62

నెప్పుడు ప్రోచు రాజ్యము; నరదేవుడు మాదగుకింకరత్వమున్
దప్పక కైకొనుం; జెపుమ న దైవ మనంగనునీవె నా కిటన్ 987

క. అనిప్రశ్నించిన మారుతి, యనుమానము పాయునట్టులారాముని చ
ర్యను దెల్పి పుష్పకం బదె, చనుదెంచెడు ననంగ గాఢసమ్మద మలరన్

చ పరిజనయుక్తుడై సకలబాంధవులం గుమిగూర్చుకొంచు నా
దరము నయంబు భక్తియును న దత్పరతం దనయందె నిల్పఁగాఁ
బరుగిడె; సోదరుండు తనసార్వభౌమము వీడక రాఁగ భ్రాతృస
త్సరసిజయుక్తదర్శనజ న సంభ్రమ మెంతయుఁ బ్రోత్సహింపఁగన్. 989

మ. వినువీధిం దొలుతఁ గనంబడియెఁ బ్రాప్తటూలవిద్యుచ్ఛటా
ఘనకాంతిప్రసరంబు నాఁదగు మహోర్లు న్యోమయానప్రభల్
వెనువెంటఁ మహనీయపుష్పకము, నావెంటఁ శచీనాథము
ఖ్యనుతివ్రాతము, దానివెంట ధరణీకన్యాధవాంగద్యుతుల్. 990

అంతట రామచంద్రు జనకాత్మజ లక్ష్మణు నింకఁగల్గుదు
ద్ధాంతభుజాబలాధ్యకపితల్లజవారము భల్లుకన్తజం
బింతయనంగఁ జాలనటులేచిన దైత్యగణంబుఁ జూచి దుః
ఖాంతముగాంచినట్లు తనసయాత్మ చెలంగఁగ నున్నతమ్మునిన్. 991

క. కనుఁగొని శ్రీరాముఁడు నెమ్మనమున భ్యానించె నింక న మహికిం దిగుఁగా
కను నంతలోనఁ బుష్పక, మనుజుండగు భరతుఁడెంత నవనికి దిగియెన్. 992

శా. ఆనందాతిశయంబునం గనులు బాహ్మంబుప్రపూర్ణంబులై
గానఁ రాక చెలంగ యత్నమది యాకర్షింపఁ బాదాంబుజ
భ్యానం బెట్లొ నమస్కరించునటు చేయఁ వ్రాలియున్నట్టి వి
జ్ఞానప్రాభవు భక్తవద్య భరతుఁ న సాంద్రప్రమోదంబునన్ 993

చ కరకమలంబులం దిగిచి న కౌఁగిటఁజేర్చి బహుకరించి సో
దర! సుఖమున్న వాడవె! నితాంతకృత్యము నొంది నీక లే
బరము విచారముం గనఁగ న వత్స! యొనర్చెడు నంచు రాముఁడా
దరణముమీఱఁగాఁ బలికి న దస్యహరుం దినతమ్మునిం ద్వరన్. 994

సీ. కౌఁగిటఁజేర్చి యుక్కడివారు వెఱగంద, లాలించి బాంధవులను దగంగ
మన్నవలం దన్ని న మన్నించి ప్రకృతు ల, నందఱతోడ నానందగమన
మునను నంది'గ్రామమును జేరి పౌరులు, మంత్రులుహితులుసామంతులుదనుఁ
బురికొల్ప జడలు విప్పట తొల్ల సాగఁగాఁ, బరిమళలైలంబుశిరమురాజ
తే. లక్ష్మణంబులఁ జెలువార న లలి నొనర్ప, స్నాన మొనరించి ధౌతవస్త్రములఁదాల్చి
జానకియు నల్లెయన్వయాశచారముల నొనర్ప లక్ష్మణుఁ డల్లె యొనర్చినెలువ.

చ మూనిపతియకా వసిష్ఠుడు ప్రమోదమునం జెలువారి మూరుతం
బును వచియింప నెల్లగును శ బొంగుచుం దన్ బురికొల్ప రాముడుం
జనం దమిఁబూనె; దన్దనంగ శ సంతసమందుచు వచ్చియున్న యా
జననుల గారవించి వరుసం బ్రియమందంగఁ జేసె నందఱన్ 996

ఆ పుష్పకమును గాంచి శ పొమ్మ కుబేరుని, కడకు నాకుఁ దోడుకొడితి వాత్త!
మెచ్చుకొంటి నిన్ను శ నిచ్చట నుండఁగా, నేల పోవఁజనునుఁహితము మెఱయ.

చ అని వచియింపఁ బుష్పక మందాదృతిమిఁజూగ నుత్తరంబుగాఁ
జని ధననాథుఁడెంత బలుసంలసమొప్పు వసించె, రాఘవుం
గని మునినాథుఁ డిట్లనియెఁ శ గాననవాసమహావ్రతంబు చ
క్కనివిధిఁ బూర్ణమయ్యె నిఁకఁ శ కైకొనఁగాఁదగు రాజ్యభారమున్. 998

ఉ. తమ్ముల నాదరింపుమొగిఁ శ డల్లుల నెల్ల బహుకరింపు మో
దమ్మెనంగంగఁ బొరులనుఁదన్పుము మిత్రుల నూఱడింపు; పం
తమ్మున బంధుజాలముల శ దానబహుకరిణమ్ములన్ మనో
జ్ఞమ్మగువా క్కత్తి నృపతీజాలముఁ దన్పుము లెమ్ము పోవఁగన్ 999

ఉ. మూరుత మింతలోన సుఖముం గలిగింపఁగవచ్చు; నంతలో
నోరఘువర్య! పత్తనమునొంది యథావిధి సింహాసీతికం
జేరి స్వధర్తముం గొనఁగ శ నిద్దముగాఁ దగు; నన్నరాముఁ డ
వ్వారలనెల్ల మోదరసవారిధిముంచె యథార్హవద్ధతిన్. 1000

సీ అంతట మానులయాజ్ఞ భద్రగజంబు, పై నెక్కి రాముండు శ ప్రమదఁగూడి
సహజన్తు లవ్వీభీషణకపిరాజులు, తక్కినవారలు శ తగినయాన
ముల నధిష్ఠించి; రా శ నెలమిమిఱఁగ నయ్యో, భార్యపురంబును జేరనరిగెనంతఁ
బొరాంగనలు రామభద్రుని నీతను, గని తల్లిదండ్రులఁ శ గాంచినట్లు

తే. ప్రమదవారాశి మున్ది నేత్రములుగల్గఁ, గాంచఁదగు నెద్దియద్దానిగంటిమనుచు
దంపతుల నింకనుంజూచి శ తరలిపోయి, రిగద యనిచింతలంబూనిరె మదులందు.

చ. త్వరపడి రాఁ జనుంగద మునంబును గూరుపనంచు నగ్రమం
దిరములవారు, మెల్లనిగతం జనవచ్చును వేగమేల యం
చురుముద మొప్పు వెన్నఁదగియుండు గృహంబులవారలెల్ల ని
వ్వరుసలఁ జూచు వేడుకలఁ శ బల్కుచునుండఁగ నాలకించుచున్. 1002

శ్రీరామచంద్ర పట్టాభిషేకమహోత్సవము.

క. మంచిముహూర్తంబున ముని, సంచయములఁగూడి కీశస్మత్తమముఖు లా
లింపుచుఁ దద్వాక్కుల రా, నంచితగతిఁ జొచ్చె రాజసౌధం బెలమిన్. 1003

క. అనుజులు తగుపరికరముల, నొనఁగూర్చగ వానరేంద్రుఁ శ డుదధినదనదీ
వనజాకరములఁ దగుపా, వనజలములఁ గలశములను శ వడిఁ దెప్పింపన్. 1004

- క. సురుచిరమంగళవస్త్రా, త్కరములఁ గూర్పంగ మహానిశకాంతుని యాజ్ఞం
ద్వరపడి యందలు శ్రీరఘు, నరు నభిషేకింపఁ గోర్కి శ వర్ధిల్లంగన్ 1005
- చ. జనకసుతాసమన్వితుని శ సాధుమతేఁ గఘురాము భద్రదం
బనుపమ రత్న సంయుతము శ నౌవరసీతమునందు నుంచి శా
స్త్రనియతిచే వసిష్ఠమునితల్లజుఁ డాకలశోదకంబులన్
గొని యభిషేకకృత్యమును శ గోరకమీఱి నొనర్చె నన్వలన్ 1006
- చ. వరుసఁగఁ దల్పియు క్తవిధి శ నర్థిలు నట్లభిషేక కార్యమున్
జరపిరి; దేవతావళులు శ సంతసమందెను; సాధుగీతముల్
పరఁగె నభంబునందు, నరపాలకులెల్లరు నిర్భయంబుగా
దిరుగఁగవచ్చు నంచు నృహథీహని మెచ్చిరి నిర్తలాత్తులై 1007
- క. వసువులు వాసపునింబలె, నసదృశభక్తిప్రమోదసహరి మనములన్
భిసరుహమిత్రాన్వయు మహా, నిసమర్చితు రామచంద్రునిన్ శాస్త్రవిధిన్ 1008
- క. మునిముఖులభిషేకించి ర, వనికీఁజేమంబుఁ గోరి శ వరధర్మస్థా
పనకార్యము సాగును దుర్జననాశం బగునటన్న శ సంతోషమునన్ 1009
- సీ. ఆనమయంబున శ నఖిలభూతంబులు, మోదసాగరమున శ మునిఁగి తేలె
మృగములు పక్షులుఁమించినసంతోషమున శాంతినిఁపహించి శ పొలిచెమిగులఁ
దరువులు లతలును శ దమసంతసము ఫల, పుష్పరూపంబునఁ శ బోలఁ దెలిపె
ధేనువుల్ క్షీరసహస్రప్తిని గలిగించె, ధర్మము నాల్గుపాదములఁ దనరె
తే బతియె దైవంబటన్న భావంబుస్త్రీల, కమరెబహుభార్యలంగోరునాశతోలఁగె
బురుషులకు భేదభావంబు శ పోయె నెల్ల, వారలకు నిత్యసంతృప్తిపఱులెజగతి.
- మ. కరుణాసింధువు రాముమూర్తి తనదౌశకల్యాణలంభంబు త
ధరణిం గల్గినవారికెల్ల నని నిత్యం బెన్నుచుండెన్; మహి
వరుడై యెల్లర కెన్నఁ దండ్రియయి హృద్యాంఘ్రాప్రదండై తగన్
నరులెల్లన్ మునులై చెలంగిరి గురునారాయణైకసంసక్తిచేన్ 1011
- చ. జనపతి షట్టభద్రుడయిసంతసమొప్పఁగఁ దొల్లఁ గంఠసీ
మను వెలుగొందు హరిము నమర్త్యమణిగణభూషితంబు నా
జనకజకిచ్చె; నామెయు నెసంగెడువేడుక నాథుఁగాంచి డా
నిని మరుదాత్తజన్తునకు శ నిర్భరమోద మొసంగ నిచ్చినన్ 1012
- ఆ. మోముఁదమ్మివిరియ శ భూపుత్రుఁగని సీమఁ, గలుగుమోదమునకుఁ శ గౌరణంబు
తలఁప నితఁడెసుమ్ము శ ధరణినీతనికంటె, బంధు వరయ లేడుభక్తుఁ డితఁడు.
- క. ఏమిచ్చెదవో చూచెద, నా మానిని యిట్టులనియె శ నాథుఁడు వినఁగన్
జేమభరంబున నెల్లర, కామోదము గూర్పఁజాలు శ నట్లు కొలుపునన్, 1013

చ అనిలకుమార; నీవు ధరళయందుఁ జిరాయువుగల్గి నిర్మలం
బనుపమ మూగ్యమోదదమునౌ యశముంగని భక్తవర్చరా
జిని దొలుతఁ గణింపఁదగి శ్రీరఘురామయశంబు చాటుచున్
నినుఁ గొనియాడువారలకు శ్రీనిత్యసుఖం బిడుచున్ జెలంగుమా. 1015

క అనివరమిచ్చెను రాముం, డనిలకుమారా! ధరిత్రి శ్రీయాత్మజప్రీతిం
గని పల్కినట్లే వెలయుము, వనజజువడ మొందఁగలవు శ్రీబహుకాలమునన్

సీ అనివరమిచ్చి వైత్యాధిపసుగ్రివ,ముఖులకుఁ బ్రియమున శ్రీభూషణాంబ
రాదుల నొసఁగి నేయ్యమునఁ దక్కినవారి, నర్హగౌరవముల శ్రీనలరఁజేసి
తండ్రియాశ్రితులకుఁ శ్రీదగినచందంబునఁ, బారితోషిక మిచ్చిభరతు యశావ
రాజ్యపదంబునఁ శ్రీబూజ్యధంగిని నిల్పి, కొంతకాలము వారిఁగూడి గడిపి

తే భానుపుత్ర విభీషణులోభఁగ్ని నందె, నిలుచఁగోరిన వలదనినలికి వారిఁ
బురములకుఁబంపి పావనిపొందు గోరి, నిలిపి ధర్మంబుఁ దప్పనినియతి నలరె

సీ రామాయనమ యని శ్రీభూమిశ్వరులు రామ, భద్రాయనమయనిపౌరవరులు
సరసిజాతులు రామచంద్రాయనమ యని, మానివరుల్ వేధనసే నమ యని
దశరథబంధుసంతతి యాద్యతిఁ రఘు,నాథాయనమ యనినాతిపిండు
నాథాయనమయనియాధరామతచుట్ట, లెల్లసీతాపతయేనమ యని

తే మ్రొక్కి రాసింహపీఠిక శ్రీనెక్కియుండు, భద్రదుని లోకపూజ్యనిబావనమతి
ధర్మరక్షకు సూన్యతతత్పరుఁ బర,మేశ్వరుం గని మదులందుఁనెఱఁగుప్రీతి

క క్రమవిరహితమరణము ల,క్రమవర్తనములును లేక శ్రీరాముని రాజ్యం
బమరెను ధర్మహితంబయి, యమలజన స్థితమగుచు శ్రీనభివర్ణమునై 1019

— శ్రీరామరాజ్యము. —

సీ కనరారు పాషండలనఁదగువారలు, హరిహరభేదంబు శ్రీనాత్మగల్లు
మూర్ఖులు పరమతముల దూలువారలు, కామ్యవ్రతంబులకయి శ్రుతిహిత
కిర్తముల్ విడనాడఁగల యనాచారులు, సద్వ్రతంబులఁజేయుశక్తి గలిగి
భక్తిహీనత వానిఁబాటింపఁబూనని, దుర్మతుల్ సాధుమతుల నసూయ

ఆ. నిందచేయునట్టిసీచులు ధర్మకా,న్యముల పేరుచెప్పి శ్రీయర్థమెంతొ
కూర్చి బంధువులకుఁజేర్చి సంతోషించు, పాపమతులు మద్యపాన రతులు.

చ ధనమున కాసపూని యన్యతంబులు పల్కుచు సాధుకార్యముల్
పనివడిఁ బాడుచేయఁ బలుబాములకైన సహించియుత్నముల్
పొనరిచి యవ్వినెగ్గినఁ బ్రమోదమునొందెడు శుంభలున్ మహా
వినయముచూపి సత్కృతికి శ్రీవిఘ్నము చేసి హాసించు

- చ పతివిడనాడి దూర్చుతిని శ బాలిశునైన ధనాధ్యుఁగూడి యె
వ్వితమున లజ్జనొందకయె శ వీధులవెంబడి సంచరించుచున్
సతులను దూలనాడుచు నశసంగత వృత్తిని బెంపుగాంచఁగా
మతిఁ దలపోయుచున్ సుజనశమండలమున్ దిగనాడు సుందరుల్ 1022
- చ మగనికి రాజసన్నిధిని శ మన్ననఁగల్గనొనర్ప నెల్లరం
దగనివిధిన్ వరించి ప్రమోదంబును వారికిఁగల్గజేసి వా
రొగి సహకారులై తనకు శ నొక్కరవంతగఁ దోడ్పడంగఁ బె
క్కుగతుల వారి నెప్పుడును శ గోరి భజించెడు నంగనామణుల్ 1023
- తే అర్థవంతులు నీచులే శ నాశ్రయించి, మంత్రముల నుపదేశించి శ తంత్రములను
నేర్పినవ్యమునై కొనినెమ్మిగనుచు, బుడమినిజరించుబ్రాహ్మణబ్రువులుమఱియు
ఆ దంభవర్తనులు నశధర్మమాగ్ధప్రచారకులు నక్షరతులు శ రాజహాని
కుద్యమించునమ్మహోగ్రపాతకులు నట్లంగనాసమాగ్రతార్థరతులు. 1025
- వ. మఱియు నారామరాజ్య పాలనంబు నమయంబున. 1026
- నీ అతిథిపూజాసక్తులవిరళజపహోమ, దానసదాచార శ తత్పరులును
సత్యవాదులు ధర్మశాస్త్రతత్త్వజ్ఞులు, గురుపాదభక్తులు శ పరసహాయ
నిరతి గన్నట్టియశనింద్యచరిత్రులు, దైవకార్యైకతతత్పరులు మాని
వాక్యమాదరణ నిర్వహణప్రమోదులు, వేదశాస్త్రపురాణవిద్యరేణువు
తే. లాశ్రమోచితమితహితాహారతృప్తు, లభ్యరాసక్తు లఖిలమంశత్రాళి విహిత
షట్ప్రయోగానుసంధానసరణితత్త్వవిద్యరుల్పొల్పుచుండురుర్విదగగుభంగి
- చ అనుజులు తోడునీడలయి శ యయ్యయికార్యములన్ నితాంత ధ
ర్మనిరతిఁ బ్రాయకుండఁ దగుమాడ్కిని దోడ్పడి నిర్వహింప ట్లా
తనయ హృదాశయంబెఱిగి శ తత్త్వణమట్టులె చేయఁగా నిరం
జనుడయి మోదవారినిధిసంతతమగ్నుఁడై యె చెలంగుచున్. 1028
- తే కమలపత్రస్థజలబిందుగతిని దాను, రాజ్యభోగంబులం దగిప్రాజ్యవిభవ
సంతతామోదమందుచు శ సర్వమునకు, గారణంబగునీత గోల్వఁగఁ జెలంగె
- క. మునులెల్లఁ బరబ్రహ్మము, గను సగుణబ్రహ్మమునుగఁ శ గరమను రాగం
బున మంత్రవిదులు ధ్యానింప నితాంతం బొప్పె రామభద్రుండు మహిన్.
- క. ఎవ రేయేదూపంబులఁ దవిలి తనున్ భక్తిమీఱి శ ధ్యానముచేయం
గ వివిధదూపంబులఁ దాన వారికిందోచుచున్ బోనర్చుచుఁ బ్రియమున్.
- క. తనసర్వవ్యాపకతన్, గనఁజేయుచు దనదాసర్వకార్యములు భూ
తనయయె సఫలముచేయంగ నిరంజనుడగుచు బొల్పె శ గాకుత్స్థుఁ డటన్.

ఫలస్తుతి. ౧౭

- సీ ఈకథచదివిన శ నెల్లపాపంబులు, తొలఁగు నభీష్టసిద్ధులు పొసంగుఁ
బుత్తులఁగోరినఁ శ బొడసూపుదుగ; వాచు, ధనముఁగోరిన నెంతోధనముగలుగు
విద్యను గోరిన శ వెలయు నయ్యది; వేగ, జ్ఞానంబుగోర నెసంగునది
ము క్తిని గోరెడుమోదంబు గన ఫలి, యించు నద్దియఁ; గాలహితముగాంచి
మఱియు నెయ్యదిగోరిన శ మానక యది, సిద్ధి నొందును వేగమ; శ శ్రీరఘుపతి
కరుణ మెయిభక్తియొక్కఁడగుకలుగ నెద్ది, ఫలముగాంచకయుండు నెప్పుగిదిగనిన?
- మ కితఁ బ్రీతింజదువంగఁ గాంతీతము లైక్కాలంబునందైన నే
గతి నూహించిన సిద్ధి నొంద ననుటే కాకున్నె సిద్ధాంత మే
మతిమంతుండు కథారహస్య మెది యేమాడ్కిం దదీయార్థసం
గతిఁ జిత్తం బుచుపంగనౌ నని వితర్కంబుం దగం గాంచుచున్. 1034
- మ పరమేశ్వర భజియించుచు సుజను లేఫక్కిం బ్రవర్తించిరో
సరణిం దానినె యాశ్రయించి సుఖముల్ శ సాధింపఁగాఁ గోర కి
శ్వర! నన్నుం గృపఁజూడుమంచు నిను నేచందంబునం గొల్వనౌ
తెరువుందాని నెటుంగ నజ్ఞుడను నక శ ధీమంతుగాఁ జేయుమా 1035
- మ అని సంప్రార్థన మొప్పుజేయ నగుశాస్త్రాచార మెట్లుండు జ్ఞా
నినికాయం బెటు లాచరించు నదియే శ నేఁ బూసనౌ మార్గమం
చును జింతించి యచంచలత్వమును గాంచుక బుద్ధి యేకాంతుం
దని వీక్షించుచు నబ్దుభ్యానమున సర్వాత్మ భజింపందగున్. 1036
- చ అదియె ఫలప్రదంబయిన శ యర్చన, కర్తృగతిం బొసంగు నె
య్యది యదెయబ్బు దాననె; రసంతయు నాకిది చాలదంచు నెం
చఁదగదు, తృప్తి నొందఁదగు శ శాశ్వతశర్త మొసంగు నద్దియే
సదమలచిత్తముం గనఁగఁజాలును జేయఁగ నద్ది యెంతయున్. 1037
- ఉ. అంతియకాని రాముకథ శ యాదిదొరంకొని యంత్యభాగముం
బంతముపట్టి గాంచునటు శ పాడినయంతనె కోర్కులన్నియుక
వితగదా ఫలించుటగి శ వేఱిఁడి యూహయెగాక సత్యమా
వంతయు నుండఁబో దనుచు శ నారయఁగాదగు ధీరు లెప్పుడున్. 1038
- తే. ప్రతినిమీషంబు శ్రీరామకృపదసరోజ, చింతనము భక్తిమీఱంగఁజేయుట యనఁ
దపమటంచుఁ దలంపంగఁదగుఫలాభి, సంధి విరహితమైనచో శ శాస్త్రహితము.
- క. అనుపమరామచరిత్రం, బనుదిన మర్హప్రకార శ మాసక్తిఁ బరిం
చిన వినినఁ దత్త్వసంయుతి, గను టుదే ముక్తి నతనికరుణ జవమునన్
- క. హరిహరవిరించిరూపా, పరమేశ్వర! సాధుభక్తపాలనచతురా!
నిరుపమకరుణాసాగర! గురుతరభవవార్ధిమగ్న శ కోలతనుధరా! 1041

శా. శ్రుత్యంతప్రతిపాదితాత్మవిభవాదూహా! మునీంద్రైః సుసం
 స్తుత్యవ్యాపకతాది నిర్మలగుణా! ॥ పోమార్క నేత్రద్వయా!
 సత్యశ్రీవిభవాన్వితా! విమలవిజ్ఞానైకసంపన్నీ!
 ప్రత్యక్షైత సరోజహర్ష్యవసతీ! ॥ ప్రాచీనకర్తాకృతీ!

1042

సింహరేఖ:—

సారసద్గుణాళిహారా!
 భూరి ధర్మహృద్విహారా!
 ధారణీసుతాకృతాంగా!
 ధీరవారసత్ప్రసంగా!

గద్యము ఇది శ్రీమత్త్రిపురసుందరీకరుణావాప్త గీర్వాణాంధ్రకవితాప్రభవ
 కాశ్యపాన్వయప్రభవ శ్రీజనమంచినంశాంబురాళి కుముదినీమిత్ర సుబ్రహ్మణ్య
 మనీషిపుత్ర తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ శేషాద్రినామధేయ వినిర్మితంబైన
 శ్రీధర్మ సార రామాయణంబను మహాప్రబంధంబునందు యుద్ధకాండము
 సంపూర్ణము

పూర్వభాగము సంపూర్ణము

